This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

2 297

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

THEOLOGIA

MORALIS

S. ALPHONSI DE LIGORIO.

THEOLOGIA
MORALIS
S. Alphonsi de Ligorio,

FUNDATORIS CONGREGATIONIS SS. REDEMPTORIS AC OLIM EPISCOPI S. AGATHÆ GOTHORUM.

ACCEDUNT :

1. Dissertatio P. Zachariæ in S. Alphonsi theolog. mor.
2. Praxis confessarii ad benè excipiendas confessiones.
3. Examen Ordinandorum.
4. Epitome doctrinæ moralis et canonicæ ex operibus Benedicti XIV.
5. Decreta Romanorum Pontificum et Propositiones damnatæ.
6. Appendix I. De Privilegiis, scilicet Episcoporum, Ecclesiasticorum et Religiosorum.
7. Appendix II. De prohibitione Librorum nocivorum.
8. Elenchus quæstionum reformatarum ab Auctore.
9. Index I. Auctorum, qui hoc in Opere citantur.
10. Index II. Capitum et dubiorum.
11. Index III. Rerum notabilium, quæ in toto Opere continentur.

EDITIO NOVISSIMA, OMNIUM ACCURATIOR, COLLATA CUM EDITIONIBUS VENETIS, ROMANIS ET BASSANENSIBUS AC CONTINENS QUIDQUID AUCTOR IN CÆTERIS ADDIDIT, REFORMAVIT VEL EXPLICAVIT.

Plurima in aliis Editionibus omissa restituenda, citationes innumeras corrigendas, permulta impressione corrupta castiganda et annotationes necessarias addendas

CURAVIT

P. MICH. HEILIG,

CONGR. SS. REDEMPT. PRESBYTER ET PROFESSOR THEOL. MOR.

TOMUS DECIMUS,

CONTINENS DECRETA PONTIFICUM, APPENDICES, ELENCHUM QUÆST. REFORM., RERUM INDICEM GENERALEM ET ELENCHUM AUCT. QUI IN TOTO OPERE CITANTUR.

MECHLINIÆ.

P. J. HANICQ, SUMMI PONTIFICIS, S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE ET ARCHIEP. MECHL. TYPOGRAPHUS.

M. D. CCC. XLVI.

DE ROMANORUM PONTIFICUM

DECRETIS,

EORUMQUE USU IN MORALI THEOLOGIA.

PARS PRIMA.

---

§. I. *Canones in usu Pontificiorum decretorum servandi.*

Iis, qui Moralem Theologiam tradunt, cavendum cumprimis est, ne quidquam doceant, quod cum Pontificum Romanorum decretis pugnet; cæteris verò, qui facultati eidem dant operam, ipsa illa decreta sedulò sunt evolvenda, ne Theologorum, qui antequam sanctiones illæ prodirent, sua scripta vulgârunt, auctoritate in errorem pertrahantur. Hæc porrò decreta plura quidem sunt, ut eum de Morali Theologia optimè meriturum censeam, qui ad Juris canonici normam illa plures in classes redigeret, singulis latissimæ hujusce scientiæ tractatibus respondentes. Præcipua

tamen in novissimis Casuistarum editionibus, ut *La Croixii*, *Tamburini*, *Bonacinæ*, *Vivæ* invenies, quæ è typographio Remondiniano prodière.

Quæ autem leges in usu horum decretorum servandæ? Multæ ex iis peti possunt, quas infrà proferemus. Interea has habe:

Canon I. Videndum, an, quæ citantur decreta, genuina sint. Hinc frustrà quidquam efficies ex falsis Pontificum decretalibus usque ad *Siricium*, quas Critici omnes explodunt.

Canon II. Cave, ne, quod meræ disciplinæ præceptum fuit, id ad morales quæstiones decidendas trahas. Nam quod olim disciplina vetabat, idque sub gravi, nunc ad meram consilii legem revocari facilè potest. Sic Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum c. 9. respondit, in Quadragesima esse à conjugibus *omni voluptati renunciandum, et ut licenter orationi vacetur, castitati mentis, et corporis incumbendum;* quis autem nunc inferat, non licere quadragesimæ tempore opus conjugii? *Vide Bened. XIV.* de syn. diœc. l. 5. c. 1. n. 8.

Canon III. In iis quæstionibus, in quibus de valore alicujus rei agitur, putà matrimonii, frustrà Pontificum decreta citantur, quæ solùm illicitum aliquid statuunt. Sic si de matrimonii clandestini valore quæritur, perperàm allegaretur *Siricii* decretum in Epist. ad *Himerium c. 4.* volentis sacerdotali benedictione obsignari sponsalia de futuro; nam ne dicamus, etiam promissionem matrimonii inanem fuisse sine sacerdotis benedictione, dicendus est Pontifex præceptum tantummodo imposuisse, quod illicita redderet non invalida sponsalia absque sacerdotis benedictione. Confer. *Bened. XIV.* de Syn. Diœc. l. 8. c. 12. n. 5.

Canon IV. Pontificis decreto aliquid universim permittenti non derogatur per subsequentia decreta, quæ in specialibus quibusdam casibus illud limitant. *Innocentius III.* ex. gr. in cap. *A nobis* 9. *de cohabitat. cleric. et mulier.* ait: *Cum clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi fortè de illis personis existant, in quibus naturale fœdus nihil permittit sævi criminis suspicari.* Contra Nannetense Concilium incerti anni, cujus constitutio inserta fuit compilationi Decretalium *Gregorii IX*, etiam *matrem*, *amitam*, *sororem* à clericorum domibus excludit, scilicet cùm de hoc aut illo agitur, cujus depravati sunt mores, et cum qualibet

prorsùs muliere consuetudo suspecta. Itaque, utì scitè monet *Bened. XIV.* de Syn. Diœc. l. 11. c. 4. n. 7. Decretalis *Innoc. III.* regulam constituit universalem communiter observandam; decretum autem Nannetense à *Greg. IX.* probatum ponit regulæ limitationem in specialibus tantùm quibusdam eventibus adhibendam.

Canon V. Pontificis aliquid permittentis verba non licet ad sensum trahere catholico dogmati repugnantem, aut ab obvio verborum, quibus decretum illud editum est, sensu alienum. Contra hunc canonem peccant, qui *Innoc. I.* verba in epist. ad *Decentium : Quod* (oleum sacrum) *ab Episcopo confectum, non solùm sacerdotibus, sed et omnibus uti Christianis licet, in sua, aut in suorum necessitate ad ungendum;* qui, inquam, ita hæc interpretantur, ut omnes christianos extremæ Unctionis ministros *Innocentius* indicârit. Porrò cum *Maldonato*, aliisque à *Bened. XIV.* citatis de Syn. Diœc. l. 8. c. 4. num. 3. verisimillimum est, locutum fuisse *Innocent.* de Unctione non *activa*, sed *passiva*, hoc est de non collatione, sed de receptione sacramenti, quum essent, qui oleo sancto solo inungi posse censerent à quibus conficitur, sacerdotes. Certè ipsum verbum *uti* hoc indicat.

Canon VI. Si Pontifex aliquid concedat, quod priùs negaverat, ex priore illa negatione, quid per ipsum deindè licuerit, optimè intelligitur. Hinc quum *S. Greg. Magnus* lib. 4. Ep. 26. Calaritanis presbyteris facultatem *ungendi in fronte baptizatos infantes* concedit, quam iisdem Ep. 9. denegaverat, de unctione confirmatoria locutum illum fuisse constat etiam Ep. 26. quum manifestum sit, eam unctionem priùs Ep. 9. fuisse illis à Pontifice denegatam. Vide *Bened. XIV.* de Syn. diœc. lib. 7. cap. 7. n. 5.

Canon VII. Privilegiorum per Pontificem universalis abrogatio non impedit, quominùs alicui abrogata privilegia iterùm per alium Pontificem aut etiam per eumdem concedantur. Hinc etsi communi Scriptorum suffragio post *S. Pii V.* Constitutionem *Sanctissimus in Christo* non licet ullibi celebrare missas in pervigilio Nativitatis ante mediam noctem, esto ex vi præcedentium privilegiorum id olim in Ecclesiis aliquot obtinuisset : tamen is mos etiamnum in quibusdam Venetiarum templis licitè perseverat, vel ob alia privilegia

posteriore ævo indulta, vel ob veterum privilegiorum confirmationem. Confer *Benedict. XIV.* de Syn. Diœc. l. 6. c. 8. n. 9.

Canon VIII. In Pontificiis constitutionibus, quæ aliquid faciendum præcipiunt, notandum est cumprimis ques illæ afficiant, tum quæ ad illud præcipiendum rationes Pontificem impulerint.

Consectarium I. Ex decretali *Innoc. III.* quâ presbyteris apud Constantinopolim constitutis districtè prohibetur, ne confirmationem conferant, malè infertur irritam esse, illicitamque confirmationem à græcis sacerdotibus collatam. Nam *Innocentius* de *latinis* sacerdotibus expressè loquitur. Vide *Bened. XIV.* de Syn. Diœc. l. 7. c. 9. n. 3.

Consectarium II. Græcis sacerdotibus universim non licere confirmationis sacramentum conferre etiam malè infertur ex *Nicolai I.* constitutione Bulgaros à sacerdotibus consignatos iterùm confirmari jubentis. Nam aliis omninò ad id ductus est *Nicolaus* rationibus, quàm quæ id græcis omnibus sacerdotibus prohibitum efficiant. Bulgari nempe, inquit citato loco *Bened. XIV*, confirmationem receperant à sacerdotibus, qui *Photii* errore imbuti eam contulerant jure ordinario, existimantes nimirum, potestatem eam conferendi et Episcopis et sacerdotibus pari jure competere; præterea iidem sacerdotes delegati fuerant à *Photio mœcho*, *et invasore*, utì loquebantur apostolici legati, hoc est pseudopatriarcha, cui propterea legitimi Patriarchæ jura non conveniebant: tandem Bulgaria pertinebat ad Patriarcham occidentalem, atque ideò delegatio, de qua est sermo, à Romano Pontifice græcis presbyteris sive expressè, sive tacitè facta, ministrandi confirmationem in Patriarchalibus Orientis, nequaquam iisdem presbyteris id ipsum in Bulgaria peragere permittebat.

Canon IX. Ubi Pontifices aliquam propositionem damnant, in sensu potissimùm, quo ab Auctoribus edita est, damnasse illam censendi sunt.

Consectarium III. Quid damnaverit *Alexand. VIII.* dum propositionem confixit, ajentem *non licere sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam*, ex *Sinniechio*, ex cujus libro excerpta est, potissimùm est desumendum.

Canon X. Ex alicujus propositionis pontificia damnatione non licet inferre damnationem alterius, quæ alteri omninò rationi innititur. Exemplum esto. Damnavit *Clemens VIII.*

asserentes, *licere per litteras, seu internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confitêri, et ab eodem absente absolutionem obtinêre. Urbanus* tamen *VIII.* ann. 1652. non solùm statuit validè impendi absolutionem, quando ægrotus coram uno, vel altero teste signa contritionis exhibet. deinde superveniente confessario nullo externo signo confitendi voluntatem ostendit, constat tamen ex relatu internuntii, ægrotum ostendisse signa contritionis, et confitendi voluntatem: sed etiam declaravit, id non repugnare decreto *Clem. VIII. cùm diversam contineat rationem.* Consule *Bened. XIV.* l. 7. de Syn. Diœc. c. 15. n. 8.

Canon XI. Ex eo, quòd Pontifices aliquid sub anathematis pœna prohibeant, non fit, illud semper *de se* grave esse peccatum. Sic *Gregor. II.* in Concilio Romano ann. 721. anathemate perculit clericos comam nutrientes; quod secundùm se lethalis criminis accusare durum est. Confer *Bened. XIV.* de Syn. Diœc. l. 10. c. 3. n. 1. et sequent.

Canon XII. Ubi Pontifices aliquid prohibent, ad circumstantias attendere oportet prohibitionis. Hùc transfer dicta *can. VIII.*

Canon XIII. Si quid Pontifices prohibuerint, videndum, nùm vivæ vocis oraculo ita mentem suam explicuerint, ut locus non sit argumentationi ad alium omninò casum. Ita plures Theol. defendunt etiam post *Sixti V.* constitutionem *Detestabilis*, licitum esse Trinum Contractum; *Cardinalis enim Toletus, et Cardinalis S. Severina, quibus munus mandatum fuit à Sixto V. componendæ legis, seu bullæ,* Detestabilis, *affirmârunt P. Stephano Tuccio Theologo societ. Jesu, noluisse Sixtum suâ lege prohibêri, nisi injustos contructus; quare qui ante legem latam justi erant* (hujusmodi autem fuisse Trinum Contractum multi confirmant) *post latam quoque licere*, ut scribit doctus *Comitolus* respons. Moral. lib. 3. qu. 12. n. 3.

Canon XIV. Videndum præterea est, nùm posteriores Pontifices latam à decessoribus suis prohibitionem restrinxerint. Sic quum *Sixtus V.* inter crimina graviora sub degradationis pœna clericis prohibita numerasset abortum fœtûs etiam inanimati, vel per se, vel per alios procuratum, effectu sequente, *Gregor. XIV.* ad abortum solius fœtûs animati Sixtinam restrinxit.

Canon XV. Et illud animadvertendum, nùm pontificia Constitutio aliquid prohibens alicubi recepta non sit, quod de *S. Pii V*. constitutione *Cùm onus*, gravissimi Doctores apud *Bened. XIV*. de Syn. Diœc. l. 10. c. 5. n. 5. narrant, in Gallia scilicet, Belgio, et Germania non esse illam receptam.

§. II. *Pontificia decreta à Theologo morali præ cæteris consideranda.*

PROPOSITIONES

DAMNATÆ AB ALEXANDRO PAPA VII.

Ferià 5. die 24 Septembris 1665.

In Congregatione generali sanctæ Romanæ, et universalis Inquisitionis, coram *SS. D. N. Alexandro* Papa VII. maturè discussis infrascriptis propositionibus:

1. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei et charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, bullam Cœnæ solùm prohibêre absolutionem hæresis, et aliorum criminum, quando publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18 Julii in Consistorio sacr. Congr. Eminentiss. Card. visa, et tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, et ab excommunicatione propter eam incursa.

5. Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non tenêris denuntiare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione; ac proinde non est denuntiandus.

7. Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.

8. Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem missa licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum *Urbani VIII.*

9. Post decretum *Urbani* potest sacerdos, cui missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, aliâ parte stipendii sibi retentâ.

10. Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam juramento firmatâ, danti stipendium, quòd pro nullo alio offeram.

11. Peccata in confessione omissa, seu oblita, ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.

14. Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Pœnitens propriâ auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus ipsi Religioso, vel ejus religioni publicè et coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judices, à quo iniqua certò imminet sententia, si aliâ viâ non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propriâ auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio à *Pio V.* imposita beneficiatis non recitan-

tibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis, eò quòd sit pœna.

21. Habens capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.

22. Non est contra justitiam beneficia ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia ecclesiastica, pecuniâ interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, putà, quia non vult se subjicere præcepto.

24. Mollities, sodomia, et bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideòque sufficit dicere in confessione se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis præcepto, dicens: commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber sit alicujus junioris, et moderni, debet opinio censêri probabilis, dùm non constet, rejectam esse à Sede apostolica tamquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à principe promulgatam.

Deinde Feriâ 5 die 18 Martii 1666.

Propos. 29. In die jejunii, qui sæpiùs modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30. Omnes officiales, qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolutè à præcepto jejunii omnes illi qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, et etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quòd consuetudo non comedendi ova et lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum supplèri potest per quascumque eleëmosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium paschale satisfacit præcepto.

35. Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, et crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, et revocatæ à *Paulo V.* hodie sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula, *quamprimùm*, intelligitur, cùm sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, et sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterioris, et pollutionis.

41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgò *Regalo*, dum, deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, et aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent; et alia famula nimis difficilè inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quàm per decem annos.

44. Quoad forum conscientiæ, reo correcto, ejusque contumaciâ cessante, cessant censuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retinêri, usque dùm adhibitâ diligentiâ corrigantur.

Idem Sanctissimus, re maturè consideratâ, statuit, et decrevit, prædictas propositiones, et unamquamque ipsarum, ut minimùm tamquàm scandalosas esse damnandas, et prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet: ita ut quicumque

illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quâcumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ, et sub interminatione divini judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac statûs, etiam speciali et specialissimâ notâ dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

PROPOSITIONES

DAMNATÆ A SS. D. INNOCENTIO PAPA XI. (1).

Feriâ 5 die 2 Martii 1679.

1. Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relictâ tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententiâ probabili tantùm utendum non est in collatione baptismi, ordinis sacerdotalis, aut episcopalis.

2. Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minùs probabilem.

3. Generatim, dum probabilitate sive intrinsecâ, sive extrinsecâ, quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minùs probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum.

(1) Summus Pontifex statuit et decrevit sequentes propositiones et unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimum tanquam scandalosas et in praxi perniciosas esse damnandas et prohibendas, sicuti eas damnat et prohibet.

Edit.

7. Tunc solùm obligat, quando tenemur justificari, et non habemus aliam viam, quâ justificari possimus.

8. Comedere et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpâ, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, et formali.

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in sæcularibus invenies, etiam in regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleëmosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, et de illius morte naturali gaudêre, illam inefficaci affectu petere, et desiderare; non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirùm ei obventura est pinguis hereditas.

15. Licitum est filio gaudêre de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, et secundùm se.

17. Satis est actum fidei semel in vita elicere.

18. Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confitêri, ut Deo, et fidei gloriosum consulo: tacêre ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, et utilis ad salutem, stat cum notitia solùm probabili revelationis: imò cum formidine, quâ quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris.

23. Fides latè dicta testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propriâ sponte, sive recreationis causâ, sive quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid quod reverà fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, reverà non mentitur, nec est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis est quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur nunc expediens et studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fatêri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa justa sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat; et post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solùm licitum est defendere defensione occisivâ, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, et quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam heredi, quàm legatario contra injustè impedientem, ne vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere; sicut et jus habenti in cathedram, vel præbendam contra earum possessionem injustè impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtûs, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere animâ rationali, et tunc primùm incipere eamdem habêre, cùm paritur, ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solùm in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, et famulæ domesticæ possunt occultè heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quamtumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, et cum contractu retrovenditionis præviè inito cum intentione lucri.

41. Cùm numerata pecunia pretiosior sit numerandâ, et nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuatario exigere, et eo titulo ab usura excusari.

42. Usurà non est, dùm ultra sortem aliquid exigitur, tamquàm ex benevolentia, et gratitudine debitum, sed solùm, si exigatur tamquam ex justitia debitum.

43. Quidni non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, et honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simoniâ, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dùmtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut è contrà.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imò etiamsi sit finis ipsius

rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis.

47. Cùm dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui non quos digniores, et Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent: Concilium vel primò videtur per hoc *digniores* non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundò locutione minùs propriâ ponit *digniores* ut excludat indignos, non verò dignos, vel tandem loquitur tertiò, quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundùm se nullam involvere malitiam, et solùm esse malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi dissonum videatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, et aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, adeòque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, et multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile coöperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, putà ne à domino malè tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum servandi festa non obliget sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum et Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihilum tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55. Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Corporis Domini manducationem.

56. Frequens confessio, et communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modò honestam.

58. Non tenemur confessario interroganti fatêri peccati alicujus consuetudinem.

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos, ratione magni concursûs pœnitentium, qualis verbi gratiâ potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodò ore proferat, se dolere, et proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult omittere, quinimò directè, et ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantiâ mysteriorum fidei, et etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis, et Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

65. Sufficit illa mysteria semel credidisse (1).

PROPOSITIONES

DAMNATÆ AB ALEXANDRO VIII.

Decretum.

Cùm feriâ 5. die 24 Augusti 1690. in Congregatione Generali S. Rom. et Univ. Inquisitionis fuissent in examen adductæ duæ sequentes propositiones, videlicet:

(1) *Summus Pontifex decretum concludit his verbis* : quicumque autem cujusvis conditionis, statûs et dignitatis illas vel illarum aliquam conjunctim vel divisim defenderit vel ediderit vel de eis disputativè et publicè aut privatim tractaverit vel prædicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ et sub interminatione divini judicii prohibet omnibus christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis et

I. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali : formalis verò in conformitate actûs cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè. Hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis.

2. Peccatum philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, et rectæ rationi. Theologicum verò et mortale est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave in illo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æternâ pœnâ dignum.

SS. Pontifex primam propositionem declaravit hæreticam ; secundam temerariam, scandalosam, etc.

Decretum alterum.

Feriâ 5. die 7. Decembris 1690, idem *SS. Alexander Papa VIII.* damnavit sequentes 31 propositiones :

1. In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale, et demeritum sufficit illa libertas, quâ voluntarium, et liberum fuit in causa sua, peccato originali, et voluntate Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat à peccato formali.

3. Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam.

statûs, etiam speciali et specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injuriosis contentionibus doctores seu scholastici aut alii quicumque in posterum se abstineant, ut paci et charitati consulatur, idem Sanctissimus in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis ac manuscriptis, quàm in thesibus, disputationibus ac prædicationibus caveant ab omni censura et nota; necnon à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter catholicos hinc inde controvertuntur, donec à sancta Sede recognitæ sint, et super iisdem propositionibus judicium proferatur.

Edit.

4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis electis, sed pro omnibus et solis fidelibus.

5. Pagani, Judæi, hæretici, aliique hujus generis nullum omninò à Jesu Christo accipiunt influxum: adeoque hinc rectè inferes, in illis esse voluntatem nudam, et inermem, sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quàm perniciosa est, sic ut proindè meritò possimus petere: à gratia sufficienti libera nos Domine.

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, charitas Patris est, si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

8. Necesse est, infidelem in omni opere peccare.

9. Reverà peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, et disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, quâ quis detestatur malum, et prosequitur bonum, merè ut cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne, quod non est ex fide christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides; et etiamsi videantur credere, non est fides divina, sed humana.

13. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licèt beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15. Attritio. quæ gehennæ, et pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, et præscriptio, naturâ rei idipsum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox absolvendi ordo pœnitentiæ est inversus.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem sacramenti pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed pro abusu.

19. Homo debet agere totâ vitâ pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud Religiosos factæ, pleræque, vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleëmosynis communibus vivunt, de imponendâ nimis levi, et incongruâ pœnitentiâ, seu satisfactione ob quæstum seu lucrum subsidii temporalis.

22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt à sacra communione, quibus nondùm inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in templo, quæ fiebat à B. V. Maria in die Purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quòd indiguerit purificatione, et quòd Filius, qui offerebatur, etiam maculâ Matris maculatus esset, secundùm verba legis.

25. Dei Patris simulacrum nefas est christiano in templo collocare.

26. Laus quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana est.

27. Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus : In nomine Patris, etc. prætermissis illis, Ego te baptizo.

28. Valet baptismus collatus à ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intùs verò in corde suo apud se resolvit : Non intendo quod facit Ecclesia.

29. Futilis, et toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium œcumenicum auctoritate, atque in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clarè fundatam, illam absolutè potest tenêre, et docêre, non respiciendo ad ullam Pontificis bullam.

31. Bulla *Urbani* Octavi, *In Eminenti*, est subreptitia (1).

(1) a) In hac bulla Urbani VIII. edita anno 1641. confirmantur constitutiones *Pii V.* et *Gregorii XIII.* quibus damnantur 79 propositiones Baji; in eadem iterùm prohibetur liber *Cornelii Jansenii*, cui titulus *Augustinus*. Hanc bullam *Bajani* et *Jansenistæ* dixerunt esse subreptitiam, tanquam editam à Pontifice veritatis ignaro.

b) Prædictæ 31 propositiones damnantur et prohibentur tanquam temerariæ, scandalosæ, malè sonantes, injuriosæ, hæresi proximæ, hæresim sapientes, erroneæ, schismaticæ et hæreticæ respectivè.

c) Hic referret addere quinque propositiones damnatas circa duellum, sed conferat eas lector in Opere l. 4. n. 400.

Edit.

FINIS.

PARS SECUNDA.

EPISTOLÆ ENCYCLICÆ

ET DECRETA BENEDICTI XIV.

morum materiam respicientia.

CAPUT I.

EPISTOLA ENCYCLICA I.

SUPER JEJUNIO.

Venerabiles Fratres salutem et apostolicam Benedictionem.

Non ambigimus, Venerabiles Fratres, quin universis catholicæ religionis cultoribus notum sit, à tota per christianum orbem Ecclesia inter præcipua orthodoxæ disciplinæ capita perpetuò annumeratum retinêri quadragesimale jejunium, quod olim in lege et Prophetis primitùs adumbratum, ipsius Domini nostri Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, à sacris canonibus ubique præscriptum, et ab universali Ecclesia, ab ipso sui primordio retentum, et observatum est. Hoc nimirùm, ut

veteres tradidêre Patres, nobis quotidie peccantibus communis pœnitentiæ constituto remedio, per consortium crucis Christi nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus; simulque ad recolenda sacratiora redemptionis nostræ mysteria, quæ per dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam, quadragesimali potissimùm tempore solemniùs celebrantur, purificatis jejunio corporibus, et animis digniùs paramur. Hoc veluti nostræ militiæ tessera ab inimicis crucis Christi secernimur, flagella divinæ ultionis avertimus, et cœlesti præsidio indies adversùs principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito, non contemnendum divinæ gloriæ detrimentum, non leve catholicæ religioni dedecus, nec dubium animabus Christi fidelium periculum oboritur; nec aliunde populis calamitates, rebusque publicis et privatis cladem exitiumque importatum esse constat. Ab hac verò insita, inhærentique in omnium catholicorum hominum animis de sacratissima quadragesima, aliisque diebus jejunio consecratis persuasione, et reverentia, quàm aliena, quàm discors, quàm absona sit hodierna jejunantium consuetudo, quantùm ab ipsa jejuniorum institutione, et servata semper, ubique, et ab omnibus disciplina quàm longissimè distet; vos, venerabiles Fratres, qui populorum curæ vestræ commissorum mores et usus probè nostis, pro singulari sapientia vestra præ cæteris clariùs intelligitis. Nos sanè, quibus in hac sublimi apostolicæ procurationis specula constitutis undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis satis deplorare non possumus, augustissimam quadragesimalis jejunii observantiam ob nimiam, nullis legitimis urgentibus causis, ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem planè sublatam esse, ita ut orthodoxæ quidem religionis cultores meritò querantur, hæresium verò sectatores illudant, et exultent. *Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse graviter dolemus; quæ usque adeò invaluit, ut nulla apostolici Instituti sacratissimique præcepti habitâ ratione, jejuniorum tempore palàm et impunè ab iisdem agitentur convivia, et epulæ interdictæ promiscuè inferantur.*

Ea propter quemadmodum, quibus curis, sollicitudinibus, et angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus vestris communicamus, ita facere non possumus, quin pro injuncto

nobis supremo sacrosancti Apostolatûs officio, et ardentissimum Fraternitatum vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, et ad congruentes hujusmodi abusibus penitùs extirpandis leges præscribendas meditemur. Interea, Venerabiles Fratres, gaudium, et corona nostra, nobiscum considerantes, nihil Deo acceptius, nihil pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quàm ut verbo, et exemplo præeuntes, Christi fideles ad tam salutarem christianæ pœnitentiæ et pietatis exercitationem alacriùs suscipiendam, et constantissimè retinendam, et eâ, quâ instituta fuit disciplinâ, peragendam vehementiùs inflammemus, omni operâ atque industriâ studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso paschali festo dignum est inveniri.

Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrûm sedulitatis et charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis et annuntietis, nemini quidem sine legitima causa, et de utriusque medici consilio; multitudini verò, veluti populo, aut civitati, aut genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissimâ et urgente necessitate, et in casibus per sacra Canonum statuta præscriptis, cum debita apostolicæ hujus sanctæ Sedis reverentia à quadragesimali jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit, et concedendam, nec audacter fidenterque usurpandam, nec superbè et arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam verò urgentemque necessitatem, etsi non est cur vobis explicemus; nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate servandam esse potissimùm unicam comestionem, sicut aliàs hic Romæ, ac nos ipsi hoc anno, urgentibus causis dispensantes, expressè præscripsimus, et licitas atque interdictas epulas promiscuè minimè apponendas esse. Porrò quemadmodum de ejusmodi indulgentia tam cautè impertienda, si secùs fieret, nos persuasum habemus, districtam supremo divino judici redditum iri rationem; ita conscientiam uniuscujusque vestrûm onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus, et in Domino exhortantes obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christi fidelium pœnitentiam ac disciplinam servare nequeant, commonêre satagatis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuique

devotio suggeret, peccata sua expiare, et Deo satisfacere negligant; quinimmò sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibêre studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dùm casta jejunia decoquere non possunt, pia opera, orationum suffragia, et cleëmosynæ munera redimant. Interim solatium et levamen non leve mœrori nostro à pastorali vigilantia et charitate vestra præstolantes, ac certò nobis pollicentes, apostolicam benedictionem cum uberi cœlestium charismatum copia conjunctam in eosdem populos vestros redundaturam, vobis, venerabiles Fratres, peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsùs ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, et adhibêri posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die trigesima mensis Maji anno millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatûs nostri anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

EPISTOLA ENCYCLICA II.

SUPER EODEM JEJUNIO.

In suprema universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licèt imparibus, per ineffabilem divinæ bonitatis abundantiam, ut orthodoxæ fidei assertores, sic etiam ecclesiasticæ disciplinæ custodes ac vindices constituti, quadragesimale præsertim jejunium, quod inter præcipua orthodoxæ disciplinæ capita semper et ubique ab ipso ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex catholicis inficiatur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare, et in pristinam, quantùm, benedicente Domino, fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis litteras ad Fraternitates vestras die XXX. proximè elapsi mensis Maji currentis anni datas eximium Fraternitatum vestrarum zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte et optatum apostolicæ nostræ sollicitudinis angoribus levamen, et

salutare abolendæ sacratissimi jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem paternæ pontificiæ charitatis, quæ novit imbecillitates infirmorum sustinêre, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum à jejunio aliquando legitimâ causâ, aut gravissimâ urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex apostolica benignitate censuimus; ita inter cætera præscripsimus unicam comestionem servandam, et licitas atque interdictas epulas minimè esse apponendas.

Hinc factum esse accipimus, quòd non defuerint, qui per humanas, et hominibus à christiana pœnitentia abhorrentibus dumtaxat dignas, illationes sibi aliisque persuadeant, unicam potissimùm comestionem servari, atque epulas licitas, et interdictas minimè apponi debêre, cùm multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non verò singulis ob legitimam causam, et de utriusque medici consilio dispensatur. Quam sanè persuasionem à sententia nostra alienam, ut ex omnium animis penitùs evellamus, nos quibuscumque, quâcumque occasione, sive multitudini indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, et de utriusque medici consilio, dummodo nulla certa et periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, et aliter fieri necessariò exigat, in Quadragesimæ, aliisque anni temporibus et diebus, quibus carnium, ovorum, et lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omninò, nemine excepto, unicam comestionem servandam, et licitas atque interdictas epulas minimè esse apponendas, tenore præsentium declaramus, et edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis litteras singulis utriusque sexûs Christi fidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur, in sacratissima Quadragesima aliisque jejunio consecratis diebus vescendi prohibitis licentiam dantes unicuique expressè præscribimus atque præcipimus. Ea propter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes, sedulò ac paternè moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longè gravissimam, de observando sustinendoque jejunio purificandis

animis corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite cœlestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis, imò leve ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum, magnum gloriæ pondus operatur in cœlis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles ac delicatos christianæ militiæ milites refugientes à consortio crucis Christi, qui coronam legitimè certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium, et pignus Fraternitatibus vestris apostolicam benedictionem iisdem etiam populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsùs ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, et adhibêri posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die vigesimâ secundâ mensis Augusti anno millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatûs nostri anno secundo.

EPISTOLA ENCYCLICA III.

SUPER EODEM JEJUNIO.

Libentissimè quidem amplectimur, quæ nobis offeruntur, occasiones ad vestros animos excitandos, ut ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatûs dignitati, ad quam nos, licèt immerentes, evecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, nobisque commendatam, qui planè tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cùm itaque præsentium litterarum argumentum totum sit de jejunio, quod tempore Quadragesimæ veteri Ecclesiæ instituto ac lege fidelibus indicitur; supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ institutione, et Patrum, et Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem nobis parùm videretur, sed potiùs alienum, et nullo modo consentaneum vobis,

quos doctrinæ laude, canonum, et sacræ historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porrò ad scribendas has litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis Trid. Syn., quæ sess. 25. de Ref. præcipit Episcopis omne studium impendere, ut fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ à sacris canonibus præscribuntur : *Ut illis omnibus, et iis præcipuè sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, et jejunia.*

Ubi primùm Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio *Clementis XII.* fel. record. ab Sede Anconitana translati fuimus), mandatum evulgavimus (quod libro primo Institutionum nostrarum pro viris ecclesiasticis decimoquinto loco continetur). In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minimè solvendos à jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, et legitimâ priùs auctoritate interpositâ, quadragesimæ abstinentiam non observarent, minimè, inquam, solvendos à jejunio, ita ut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unicâ vice, vespertinâ superadditâ refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac pontificia Sede collocati, rem totam in examen iterùm revocavimus, et præstantissimis quoque viris demandavimus ipsam diligenter accuratèque perpendere, ac suas deinde opiniones nobis exponere. His peractis, hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus, illudque decrevimus, ne ulla in posterùm, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua civitate, vel oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi jejunii, sive unius comestionis interponatur; et illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eamdem carne ac piscibus instruere. Equidem declinatis hâc ratione nimiùm implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem indicere illis etiam, qui carnibus uti, cùm jejunium indicitur, ritè obtinuerunt; et pravam illam consuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitùs evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimùm causam, quòd grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissimè constant ex nostris apostolicis Litteris,

quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos orbis catholici anno 1741, quarum primæ incipiunt, *Non ambigimus;* alteræ verò, *In suprema*. Nos profectò nulli umquam elargiti sumus vesci carnibus, cùm tempus Quadragesimæ, sive aliud jejunium præcipitur, nisi indictâ, scriptâque conditione, quam superiùs commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cùm redditæ nobis fuerunt plures Epistolæ, ac mandata vestra, Litteris nostris apostolicis omninò consentanea, quibus pro virili parte contendistis adducere populos vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam piè servarent.

Interim promulgatis iisdem apostolicis Litteris, quas paulò antè nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt à nonnullis, utì nos antea facili conjecturâ suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ nobis fuerunt, exigui quidem ponderis ac momenti, quemadmodum nos opinamur; cùm illæ vel ipsius legis verbis, vel sensu penitùs corruant, ac dissolvantur. Attamen sacro tribunali nostræ Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo, easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plenè cumulatèque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellæ, in Hispaniarum regnis primus Inquisitor, nuperrimè vitâ functus, longam ad nos dedit Epistolam, quâ plures recensebat difficultates, quæ litteris nostris Apostolicis adversabantur, quominùs executioni mandarentur, eò quòd nonnulli Theologi in diversas opiniones ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Litteræ nostræ apostolicæ causam, et occasionem præbebant; ac proindè de iliis judicium nostrum exquirebat. Equidem Archiepiscopi litteræ nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dùm quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum nobis est non quidem expeti, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum nostris Litteris Apostolicis superesset, sed potiùs ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minimè adducerentur. Accedit etiam, quòd Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, et obscuris vocibus redundaret: quamobrem, licèt plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus; illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus

litteris delibantes, et quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primùm nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quòd tardè ipsi responsum daremus : ejus studium commendavimus, et etiam magnoperè probavimus, quòd anceps, ac dubius ad hanc sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deindè prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monentes de instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habêre rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent, ac evertant.

Vix redditis litteris, Archiepiscopus paulò pòst vitæ cursum absolvit, itaque non immeritò suspicamur, responsa nostra, quæ litteris continebantur, haud cognita fuisse, et perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis nonnullas ex iisdem quæstionibus nobis proposuerunt; quare iisdem responsis usi sumus, quæ tradita priùs Archiepiscopo Compostellæ à nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui litteras nostras apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrârunt : idem contigit responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ die 8 julii anno 1744. quod sanè integrum suis libris præfigendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad vos fortassè nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minimè potuistis, his Litteris Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (ut dictum sæpiùs est) ad Archiepiscopum Compostellæ jam pridem scripsimus, ut quæ disciplina vestris in diœcesibus tenenda sit, planè cognoscatis, ac ne vos deterreant difficultates, si quæ à captiosis hominibus concitentur.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Compostellæ

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Si Fraternitas tua secum reputabit, quot gravissimis et maximis curis propemodùm obruamur, quantumque, hoc

præsertim difficillimo tempore, prorsùs nos teneat imposita tenuitati nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sanè mirabitur, tamdiù sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas littèras, quibus Apostolicâ auctoritate dissolvendas rogavit obortas in Hispania disputationes aliquas è duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741, 30 *maji, et* 22 *augusti, quibus intrà legitimos fines coërcuimus invalescentem ecclesiastici jejunii relaxationem. Potiùs ei in mentem veniet cogitare de singulari nostro in religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore, unde nos, immensâ licèt rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem nostram præstò habet. Quamquam igitur dum prænuntiatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent; nec otium, nec animus nobis fuerit definire quicquid subtili indagatione deduci possit ex proposita à nobis jejunandi regula : tamen eximia paterna charitate complectimur adeò observantissimos Romanæ Sedis Hispanos, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, et nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent :*

I. *Utrùm, quæ in antedictis nostris litteris in forma Brevis de unica comestione, et de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur?*

Respondemus : *Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi tenêri easdem facultates non aliter dare, quàm geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in diem comestionis, et non permiscendarum epularum. Eos verò qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.*

II. *An hi, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula eâ quantitate carnis vesci quæ jejunantibus permittitur?*

Respondemus : *Non licere, sed opus habêre, eo cibo eâque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ.*

III. *An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, et unicâ comessatione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant?*

Edicimus, *observandam iis esse.*

IV. *Quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?*

Respondemus : *Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas : epulas interdictas esse pisces, adeòque utrumque simul adhibéri non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantùm facultas adhibendi ova et lacticinia.*

V. *An præceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque dominicos quadragesimales complectatur?* Affirmatur *complecti.*

VI. *Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, et lacticinia?*

Rescribimus : *Nihil in prænuntiatis nostris Apostolicis Litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem strictè, et consideratè perpendant, ex ejusque sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quàpiam excusatione sese solutos esse arbitrentur præscriptis ibi legibus.*

VII. *Utrùm memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?*

Respondetur : *Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum : illud scilicet unicæ comestionis cum reliquis legibus in secundo, et tertio ad hæc postulata responso expressis : et alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.*

Habes, venerabilis Frater, penitùs explicatum quidquid apud vos ex nostris sæpiùs nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ supremæ Romanæ Sedis, ut libero, et non vacillanti gressu ad oves sanâ doctrinâ imbuendas incedere pastores queant : in istoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam religionem, nihil sibi tutum, nisi è divi Petri Cathedra acceptum reputantem; qua splendidissima gloria tantum nomen, et incorruptæ fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem vobis est (idque plurimùm ad te pertinet, qui illustris Archiepiscopi, et Inquisitoris geris præcipuum munus) ne in expendendis apostolicæ Sedis constitutionibus præ nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus fiat disserendi, ambigendique

modus. Sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, quæ facilè, pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitùs inter vos dirimantur, ne diuturnâ umquam disceptatione fluctuent animi; præsertim cùm constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quò tendunt, apertè demonstrent, et illuc promptè dirigi possit quicquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent, qui de præsenti negotio plura dubitârunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil aliud nobis in animo fuisse, quàm cohibêre vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sacri jejunii fines prætergressi, et non parùm obliti illud ad retinendum in officio corpus divinitùs institutum, hosti huic spiritûs infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent, quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec tibi molestiam exhibuissent, nec nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parùm temporis occupassent, quod tamen pro singulari nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum; in posterùm simul præcaventes, quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuè benevolentiæ nostræ pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertiamur. Datum etc. 8 julii 1744.

Cùm hæc ita se habeant, satis muneri nostro fecisse videmur, ne illi, quibus licet carnes edere, cùm jejunium tempore quadragesimæ, vel extra quadragesimam fidelibus præscribitur, unius comestionis limites excedant, ac ne piscibus simul, et carnibus parari sibi mensam patiantur, neve cavillationes perscrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quæ remedium à nobis deposcunt.

Siquidem advertimus, jam multis abhinc annis non solùm plures in qualibet Italiæ urbe vestrâ auctoritate dissolvi à quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio vos contendere, ut universam civitatem, totamque diœcesim câdem abstinentiâ liberemus. Hinc factum est, ut in quibusdam civitatibus, ac diœcesibus jam per multos annos fideles universi absque ullo discrimine carnibus per quadragesimam utantur. Id quidem maximam nobis affert sol-

licitudinem, eò quòd deprehenderimus certis testimoniis, in quibusdam regionibus Septentrionis toto quadragesimæ cursu lactis et ovorum usum liberè permitti; quia per plures annos eamdem facultatem petierint, et à Sede apostolica consecuti fuerint: quamobrem illi populi sibi in animum induxerunt, non esse rursùs ad Pontificem confugiendum pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis et ovorum consuetudo per quadragesimam comprobetur. Præterea maximi facienda esse ducimus ea verba Trid. Conc. sess. 25. c. 18. de reform. *Sicuti publicè expedit, legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus casibus, et necessitatibus pro communi utilitate satisfiat, sic frequentiùs legem solvere, exemploque potiùs, quàm certo personarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nil aliud est, quàm unicuique ad leges transgrediendas aditum aperire.*

In litteris nostris Apostolicis, quas anno 1741. ad omnes catholicos Episcopos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus câ ratione, illisque verbis, quæ rursùm hic subjicimus: *Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrûm sedulitatis, et charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, et annuntietis, nemini quidem sine legitima causa, et de utriusque medici consilio, multitudini verò, veluti populo, aut civitati, aut genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissimâ et urgente necessitate, et in casibus per sacra canonum statuta præscriptis, cum debita apostolicæ hujus sanctæ Sedis reverentia à quadragesimali jejunio dispensationem, toties quoties opus fuerit concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbè et arroganter ab Ecclesia, sicut alibi in more positum esse accipimus, esse postulandam.*

Porrò nos hanc normam secuti sumus, cùm multitudinem, veluti populum, aut civitatem integram quadragesimali abstinentiâ immunem declaravimus. In primis loci Episcopus id postulare à nobis debuit, ac de gravissima, urgentique necessitate suum testimonium interponere. Deinde carnes minimè permissæ fuerunt, si lactis, et ovorum usus satis esse videretur. Tum verò facultas edendi carnes tribui solùm consuevit, cùm interposito Episcopi testimonio id omninò necessarium judicaretur, nec sufficiens necessitati remedium

afferri constaret, si ova solùm, et lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia quadragesimæ nostrâ auctoritate soluta fuit, certos tamen dies præscripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem cinerum, dies quatuor temporum, vigilias præcepto obeundas, dies majoris hebdomadæ à Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam cinerum : aliquando etiam indiximus abstinentiam feriis sextis, ac sabbatis, etiamsi facultas à nobis tradita lactis et ovorum usum solùm complecteretur. Postremò eam conditionem semper addidimus, ne jejunii lex unius per diem comestionis ullo modo violaretur, ac ne simul in mensa carnes et pisces apponerentur.

Dum rationem hujus consilii nostri seriò perpendimus, haud plenè acquiescimus, ob eam sollicitudinem ac dubitationem, ne causa ab Episcopo loci prolata, quam nos legitimam credidimus ad solvendam quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ fortassè non sit, quæ veram et urgentem necessitatem contineat. Quippe illud nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil à ratione alienum, nihil inconsultò, ac temerè faciamus. Hærent pariter animo defixa *sancti Bernardi* verba ad Pontificem *Eugenium* libro 3 de consideratione c. 4. *Facitis hoc, quia potestis : sed utrùm debeatis, quæstio est, et quando :* attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat, Episcopis nempè locorum. Non enim alio pacto exercêri potest sollicitudo peculiarium Ecclesiarum, ac diœcesium, nisi fides habeatur Episcopis, à quibus illæ administrantur. Sed in posterum, ut gravissimum hoc negotium tutiùs, quàm fieri possit, geratur, molestum vobis non sit, animum iis advertere, quæ subjicimus.

Non ignoratis ab *Innocentio III.* prædecessore nostro cap. *Consilium, de observatione jejuniorum*, inter causas legitimas solvendi abstinentiam à carnibus jejunii tempore recensêri veram, et existentem reipsà ægritudinem : *Præterea, de illis, qui in quadragesima, vel in aliis jejuniis solemnibus infirmantur, et petunt sibi esum carnium indulgêri, respondemus, quòd, cùm non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cùm urgens necessitas exigit, supportare potes, et debes, ut majus periculum in eis evitetur.* Idem statuerant multò ante *Innocentium III.* patres octavi Concilii Toletani can. 9. quod anno 653 celebratum fuit : *Quisquis absque ine-*

vitabili necessitate, atque fragilitatis evidentis languore, sed etiam ætatis impossibilitate, diebus quadragesimæ esum carnium præsumpserit attentare, non solùm erit reus Resurrectionis dominicæ, verùm etiam alienus ab ejusdem diei sancta Communione... Illi verò, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non antè prohibita violare præsumant, quàm à sacerdote permissum accipiant.

Nemo est, qui non intelligat, hujusmodi causas satis esse, ut aliqui à jejunii legibus, et abstinentia immunes existimentur, non autem, ut populus, vel integra civitas idem privilegium obtineat. Quis enim sibi persuadêre possit, cives universos alicujus urbis, vel diœcesis eodem tempore gravissimo morbo tenêri, vel in eodem discrimine versari omnes, ut periculosam ægritudinem contrahant? Nisi fortè eos morbos intelligamus, qui ab aëris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulò pòst verba faciemus. Quis credat umquam, populum universum alicujus diœcesis, vel communi languore penitùs extenuatum, vel extremâ senectute confectum?

Neque verò causa sufficiens habenda est, ut aliqua civitas, vel populus abstinentiâ quadragesimali liberetur, ipsique carnes permittantur, si fortè pisces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim urbes habent egenos cives, ita etiam opulentos, è quibus etiam alii vitæ sustentationem labore ac sudore sibi comparant, alii verò patrimonio ac divitiis satis superque abundant. Itaque, si pro emendis piscibus grave pretium solvendum sit, id quidem egenis civibus, non verò divitibus suffragatur. Id asserunt etiam nonnulli Theologi haud severioris disciplinæ, quorum sententiam recensuimus capite nono libri tertii nostrarum Institutionum, quas Bononiæ typis impressimus.

Illud etiam inane commentum prorsùs existimari debet, solvendas esse abstinentiâ quadragesimæ civitates, vel diœceses, ubi exercitus versantur, eò quòd milites in iis locis permanentes abstinentiæ leges minimè observent. Id potiùs animos civium inflammare deberet ad jejunium ritè, religiosèque suscipiendum, ut nempe milites tantâ virtute temperantiæ permoti ipsorum exemplum sequantur. Illud solùm pro legitima causa in medium proferri potest, copias militum tantam afferre civitati penuriam herbarum, atque olei,

licèt quadragesimæ jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretia summoperè augeantur. Tunc autem eadem statuenda sunt, quæ paulò antè diximus, cùm pisces et ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in posterùm pro causa solvendæ abstinentiæ non adducantur, nisi fortè civibus universis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aëris corruptionem; neque in posterùm herbarum, olei, piscium, et ovorum pretia tanti ponderis esse censeantur, ut omnis civitas, vel diœcésis ab instituto quadragesimæ jejunio, ac temperantia liberari contendat. Quòd si veras ac legitimas à nobis causas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potissimùm percensebimus, quarum prima ex jure canonico, altera verò ab ipsa rerum magistra experientia deprompta est.

Innocentius III. quem superiùs nominavimus, eodem c. *Consilium, de observatione jejuniorum*, Archiepiscopo Bracarensi postulanti, quâ pœnâ plectendos judicaret illos, qui tempore quadragesimæ à carnibus non abstinuerant ob summam rerum caritatem, et angustiam, ita ut plures fame enecarentur, respondit his verbis: *Cùm autem quæsieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui diebus quadragesimalibus, tempore quo tantæ famis inedia ingruebat, ut magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti; respondemus, quòd in tali articulo illos non credamus puniendos. Preces tamen Domino pro illis, et cum illis effundes, ne ipsis aliquatenùs imputetur, quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minimè reperitur.* Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracarensis Antistitis idem consilium peteret à Sede apostolica, tamquam ineptus, ac simplex haberetur, sed illo Ecclesiæ felicissimo sæculo maximi pendebatur, utì æquum est, quadragesimæ præceptum. Hinc magnâ severitate inquirebantur illi, qui minimè paruissent, licèt talis causa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur: nec ulla ratio habebatur virorum principum, licèt ipsorum incolumitas cum reipublicæ felicitate conjuncta putaretur; utì nos fusè ostendimus in decima quinta nostrarum Institutionum libri primi. *Sed iis omissis, et aliis benè multis, quæ in hanc rem congeri à nobis possent; illud primum delibabimus ex responso Innocentii III. tunc quadragesimæ abstinentiâ solvi posse*

integram civitatem, vel diœcesim, cùm reipsà non suppetunt ea, sine quibus præceptum quadragesimæ observari nequit. Itaque si reverà in aliquo loco neque oleum neque pisces comparari possint, tunc incolis ejusdem loci permitti fas est ut lacte et ovis utantur : si hæc autem reverà deficiant, tunc carnis, salubris tamen, edendæ facultas concedetur, interpositâ semper jejunii servandi conditione.

Insula sancti Dominici in America meridionali in temporalibus paret charissimo in Christo filio nostro Ludovico Galliarum regi christianissimo, nec ei ullus præest Episcopus. Præfectus Patrum societatis Jesu anno 1742 à nobis quæsivit, an ex concessione sibi facta à Sede apostolica dispensandi super esu carnium, ovorum et lacticiniorum tempore jejuniorum et quadragesimæ, dici posset, sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi nedùm particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, et omnes sui districtûs incolas, quando coram Deo id expedire judicasset: habitoque responso, facultatem ei fuisse concessam dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, et omnibus incolis sui districtûs, pro concessione exoravit. Pro causa exposuit veneficam piscium qualitatem, exiguum piscatorum numerum, qui longè ab insula piscantes, pisces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores; paupertatem earum gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis quadragesimalibus necessarium; deficientiam denique olerum et leguminum, quæ in ea regione facilè corrumpuntur, aut à vermibus consumuntur. Re subinde maturè discussâ coram nobis in congregatione generali sanctæ Romanæ et universalis Inquisitionis die 12 aprilis anno 1742. habitâ ratione regionis nimis remotæ, à qua quolibet anno impossibilis erat ad Sedem apostolicam recursus; indulgentes necessitati fidelium degentium in insulis ditionis gallicæ in America, facultatem concessimus præfectis missionum illarum partium, ut in casu veræ et ineluctabilis necessitatis, et tantùm de anno in annum, præfatâque verâ necessitate durante, et non aliter, nec alio modo, uti possent, et valerent cum fidelibus populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum et lacticiniorum, et etiam carnium tempore quadragesimali, indictâ simul cum hujusmodi dispensatione observantiâ jejunii per unicam comestionem,

oneratâque prædictorum præfectorum conscientiâ, si ad amussim juxta præscriptum concessâ facultate usi non fuissent.

Sed jam ad experientiam deveniamus. Quindecim abhinc annis per totam ferè Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen, ut ex una civitate in aliam, et ex una provincia in aliam hæc funesta lues promanaret. Id contigit annis 1730, 1733, 1740. Licèt autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines atque ætates corripiebat, lentam solùm in pectore inflammationem excitaret, tamen senibus maturâ jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem : nam ex ipso febres acutissimæ ac mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paululùm infirmo pectore laborarent. Postremò multorum pectora adeò labefactavit, ut gravissima deinde mala provenerint. Alios quoque morbos hujus generis, pectoris inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimen vitæ adduxisse medici Scriptores luculenter testantur.

Itaque, si medicinæ professores acciti, monitique graviter, ut nihil à veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti nobis ipsis accidit, cùm adhuc Bononiæ versaremur) morbum esse talis naturæ, qualem superiùs commemoravimus, ita ut nulla ætas libera et incolumis esse queat; et affirment illis ipsis, qui inter cives salvi et integri numerantur, eamdem perniciem imminêre; id præterea conferre plurimùm ad ejusmodi luem depellendam, aut evitandam, si tum ægrotantes, tum sani à piscibus et oleo, et quandoque pariter à lacte et ovis abstineant; si, inquam, res ita se habeat, tum procul dubio causa sufficiens judicanda est, quæ experientiæ innititur, et quæ semper probata, et in posterùm probanda videtur, ut nempe populus, seu civitas integra à carnibus abstinendi præcepto non teneatur.

Neque ulla difficultas removêre vos debet à consulendis medicis, qui præstantiores habeantur. *Cavendum pariter, ut quidquid reverà senserint, scripto testari non prætermittant; quæ conditio si desit in posterùm, nulla umquam facultas civitati, aut diœcesi carnibus, aut lacticiniis vescendi tempore quadragesimæ tribuetur: quippe id necessarium om-*

ninò videtur. Accedit etiam, quòd medici, facilitate quâdam incredibili peculiares quidem cives à quadragesimæ præcepto liberos, et immunes decernere soleant (de qua re gravissimè monendi à vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggravent); cùm verò pro universis civibus idem statuendum proponitur, tùm se difficiles, anxios, ac sollicitos præstare nos ipsi experti sumus. Postremò si velint percurrere ea, quæ in Italia, et extra ipsam præclarissimi auctores medici typis evulgârunt, facilè deprehendent, abstinentiam ciborumque parcimoniam ab illis magnoperè commendari, discrimen inter morbos constitui, et certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri ut jusculum et carnes loco piscium, olei, et herbarum substituantur; in aliis verò juvare plurimùm, si sublatis carnibus, cùm indicitur jejunium, oleo, vel lacte ægrotantes utantur: demùm advertent, quàm diligenter, accuratèque scribant de pectoris incommodis, cùm in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes à communi luc supersunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut vos hortemur, ne tam facilè suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus et lacticiniis tempore quadragesimæ pro universa civitate, vel diœcesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientiâ à vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam quadragesimæ nullam inferre perniciem, neque plures ob hanc causam inter ægrotos, vel mortuos recensêri. Hanc rationem et institutum nos ipsi secuti sumus Romæ, ac Bononiæ (cujus Sedem adhuc retinemus), cùm nuper quadragesimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præstabitis, neque facilè à nobis pro universa civitate, vel diœcesi facultatem solvendi quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter, quàm servatis præmissis conditionibus, dispensationis instantia ad nos deferetur, non solùm ii fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, nosque pariter eâ molestiâ vindicabitis, quam ferimus, dùm votis vestris minimè obsecundamus. Postremò vos omnes peramanter amplectimur, et apostolicam Benedictionem vobis, populisque vestris im-

pertimur. Datum ex arce Castri Gandulphi die 10 junii 1745. Pontificatûs nostri anno quinto (1).

(1) Hic refert quædam subjicere sanctæ apostolicæ Sedis responsa recentiora circa jejunium. Ea excerpta sunt è perutili opusculo, cui titulus *Del digiuno et della quaresima, lettere due di giuseppe righetti sacerdote romano etc.* Romæ iterùm typis edito an. 1834. Quæ in lingua italica proponuntur, in latinum vertere conati sumus.

1. Ad quæsitum: Utrùm in diebus jejunii possit inverti tempus comestionis, sumendo serotinam refectiunculam infra horam X et XI matutinam, prandium verò differendo ad IV vel V horam vespertinam;

Sacra Pœnitentiaria die 10 Jan. 1834 respondendum censuit, *si supradictæ inversionis rationabilis aliqua extet causa, pœnitentes qui hoc more utuntur non esse inquietandos.*

2. Ad quæsitum: *se i padri di famiglia, ofiorchè vi è nella famiglia medesima qualche persona dispensata ad usar cibi di grasso, possono estender la dispensa indistintamente à tutti gl' individui della stessa famiglia;* (id est: An patresfamiliæ si quis ex ipsorum familia licentiam obtinuit vescendi carnibus, eamdem dispensationem extendere queant ad omnia ejusdem familiæ membra);

Sacra Pœnitentiaria die.... respondendum censuit, *infirmitatem et aliud quodcumque rationabile impedimentum de utriusque medici consilio, non verò gulam, avaritiam sive generatim expensarum compendium eximere posse à præcepto abstinentiæ in diebus esurialibus.*

3. Ad quæsitum: *se nella quaresima, essendo il capo di famiglia dispensato a mangiar carne; ed il medesimo non potendo o non volendo far due pranzi, uno di grasso e l'altro di magro, i figli di familia e le persone addette al suo servizio possano mangiar carne;* (id est: An tempore quadragesimæ, si caput familiæ dispensatum est ad carnes; et non potest vel non vult duo instituere prandia, unum ex carne, alterum ex cibis esurialibus, filiifamiliarum aliæque personæ servitio addictæ familiæ, possint edere carnem);

Sacra Pœnitentiaria die 16 Jan. 1834 respondendum censuit, *posse personis quæ sunt in potestate patrisfamilias, cui facta est legitima facultas edendi carnes, permitti uti cibis patrifamilias indultis: adjecta conditione de non permiscendis licitis atque interdictis epulis et de unica comestione in die iis qui jejunare tenentur.*

4. Ad quæsitum: *se coloro, i quali sono dispensati dalla osservanza del digiuno per causa di esercitare arti faticose, possano nella quaresima, allorchè è concesso l'indulto di cibarsi di carne et di latticinii (pro unica comestione) far uso delle carni e dei latticinii tutte le volte che nel corso della giornata hanno bisogno di mangiare, siccome nei giorni di domenica della stessa quaresima nei quali non obliga il digiuno;* (id est: an ii qui eximuntur à præcepto jejunii ob artes laboriosas exercendas, possint tempore quadragesimæ, cùm licitum est vesci carne et lacticiniis (pro unica comestione) manducare carnes et lacticinia toties quoties per diem indigent; eodem quo modo res obtinet diebus dominicis quadragesimæ quibus lex jejunii non obligat);

Sacra Pœnitentiaria die 16 Jan. 1834 de mandato felicis recordationis Pii Papæ VII. respondet, *fideles, qui ratione artis vel laboris jejunare non tenentur, licitè posse in quadragesima, cùm indultum concessum est, omnibus diebus indulto comprehensis vesci carnibus aut lacticiniis per idem indultum permissis quoties per diem edunt.*

EPISTOLA ENCYCLICA IV.

SUPER MISSARUM STIPENDIO.

QUANTA cura adhibenda sit, ut sacrosanctum missæ sacrificium non solùm omni religionis cultu ac veneratione cele-

5. Ad quæsitum : Utrum ii, qui ratione ætatis vel laboris jejunare non tenentur, subjiciantur legi de non permiscendis epulis carnis et piscium, cùm per indultum carnes permittuntur;

Sacra Pœnitentiaria die 13 Febr. 1834. respondit : *consulat probatos auctores.*

6. Ad quæsitum : *Un confessore domanda alla santità vestra, se ai dispensati ad esum carnium nei giorni di venerdì et sabbato fra l' anno, nei quali non è l' obbligo del digiuno, sia permessa la promiscuità dei cibi, non ostante la risposta data da Benedetto XIV. all' Arcivescovo di saragozza per organo della segreteria dei memoriali li 5 gennaio* 1755 : (id est : confessarius quidam rogat Sanctitatem vestram, utrùm dispensatio ad esum carnium diebus veneris et sabbati per annum, in quibus non est obligatio jejunandi, permissum sit cibos promiscuè adhibere, non obstante responso *Benedicti XIV.* ad Archiepiscopum Cæsaraugustæ 5 Jan. 1755);

Sacra Pœnitentiaria die 15 Febr. 1834. proposito dubio diligenter perpenso, factaque relatione sanctissimo Domino *Gregorio XVI*, de ipsius Sanctitatis suæ mandato respondet, *permitti.*

7. Ad quæsitum : Utrùm in diebus jejunii tempore adventùs à *Pio VI.* præscripti, permissis tamen lacticiniis, cui propter infirmitatem licitus est usus carnium, interdicta sit promiscuitas carnis et piscium ;

Sacra Pœnitentiaria die 8 Jan. 1834. respondit : *affirmativè, nempe non licere ejusmodi promiscuitatem.*

8. Ad quæsitum : Utrùm lege vetitæ permixtionis cum carnibus comprehendantur pisces sale siccati, vulgo *salumi*, id est *alici*, *mosciame*, *caviale*, *aringa*, *tarantella* (id est : *gallicè* : anchois, du thon salé, caviar, harengs, tarentules ; *germanicè* : Sardellen, Tunfisch, Kaviar, Haeringe, Taranteln) aliaque his similia, an potiùs, misceri possint ad instar condimenti alterius ferculi :

Sacra Pœnitentiaria die 16 Jan. 1834 respondit : *Pisces sale siccatos... vetari miscere cum carnibus, quoties carnis et piscium mixtio vetita sit.*

9. Ad quæsitum : Utrùm tempore jejunii cui licitus est usus carnium liceat miscere testacia marina, quæ impropriè *fructus maris* dicuntur, sed vulgo pisces censentur, id est *ostriche*, *telline*, *patelle*, *canolicchi*, *cappe*, *granchi etc.* (*id est gallicè* : huîtres, tellines, patelles, écrevisses etc. ; *germanicè* : Austern, Tellmuscheln, Schüsselmuscheln, Krebse etc.

Sacra Pœnitentiaria die 16 Jan. 1834 respondit : *Testacea marina, quæ impropriè fructus maris dicuntur, sed vulgo pisces censentur vetare miscere cum carnibus, quoties carnis et piscium mixtio vetita sit.*

10. Ad quæsitum : *se quelli che sono dispensati dalla qualità dei cibi, possono nei giorni di digiuno cibarci di sola minestra di brodo per provvedere alla loro salute, et nel resto far uso di cibi esuriali per conservar quanto si può l'osservanza della legge dei cibi ;* (id est : qui dispensati sunt à qualitate ciborum, possuntne diebus jejunii sumere solum jusculum (*gall.* bouillon, *germ.*

bretur, verùm etiam ut à tanti sacrificii dignitate cujusvis generis mercedum conditiones, pacta, et importunæ atque illiberales eleëmosynarum exactiones potiùs, quàm postulationes, aliaque hujusmodi, quæ à simoniaca labe, vel certè à turpi quæstu non longè absunt, è medio tollantur, nemo est ex catholicæ fidei cultoribus, qui ignoret. *Verùm eousque tandem progressa est, sicut non sine ingenti cordis nostri mœrore undique accepimus, nonnullorum sive ecclesiasticorum, sive laïcorum virorum avaritia, quæ est idolorum servitus, ut eleëmosynas quidem seu stipendia propter missarum celebrationem juxta locorum consuetudines, vel diœcesanarum Synodorum sanctiones in subsidium alimentorum uniuscujusque sacerdotis dumtaxat pro regionum opportunitatibus præscripta, colligant; missas verò celebrari curent alibi, ubi eleëmosynæ seu stipendia vel consuetudine, vel synodali lege pro singulis missis attributa sunt minoris pretii, quàm illic, ubi accipiuntur, darentur. Id quàm absonum sit atque alienum ab ipsa sive expressa, sive tacita piè offerentium voluntate, omnes planè intelligunt, nec aliter existimandum est; in illa enim potiùs missas esse celebrandas quisque vult, ad quam religionis et pietatis stimulis ductus eleëmosynas confert, aut in qua quispiam fortassè tumulatus est, quàm in alia Ecclesia sibi prorsùs ignota. Quod sanè veluti mercaturis faciendis à turpis lucri cupiditate inductum non solùm ab avaritiæ suspicione, et vitio, verùm etiam à furti crimine, unde restitutioni subjacet, haud immune, in causa est, ut bonorum quamplurimi, ad quorum notitiam mercatura hujusmodi venit, graviter offensi, ab eleëmosynis ad celebrandas missas ampliùs offerendis sese*

Fleischbrühe) ut sanitati consulant et de cætero vesci cibis esurialibus, ad servandam, quantùm fieri potest, legem abstinentiæ);

Sacra Pœnitentiaria die 8 Feb r. 1828, *attentè consideratis suppositis, respondet affirmativè.*

11. Ad quæsitum : Utrùm, quum sive per bullam Cruciatæ sive aliam ob causam conceditur indultum pro usu laridi liquefacti (vulgo *strutto*) solo titulo condimenti, ii qui ad jejunium tenentur, eo condimento licitè uti possint in serotina etiam refectione;

Sacra Pœnitentiaria die 16 Jan. 1834. respondet : *quòd ii qui ad jejunium tenentur, licitè uti possunt in serotina etiam refectione condimentis in indulto permissis : quia illa, vi indulti, olei locum tenent : dummodo in indulto non sit posita restrictio, quòd ea condimenta adhiberi possint in unica comestione.*

Edit.

abstineant. Execrabilem hujusmodi abusum alicubi sensim irrepentem detestantes romani Pontifices prædecessores nostri, de consilio tum Congregationis S. R. E. Cardinalium universalis Inquisitionis contra hæreticam pravitatem, tum Congregationis Cardinal. Conc. Tridentini Interpretum, *decretum voluerunt, nimirùm à quolibet sacerdote, stipendio seu eleëmosyna majoris pretii pro celebratione missæ à quocumque accepta non posse alteri sacerdoti missam hujusmodi celebraturo stipendium seu eleëmosynam minoris pretii erogari, etsi eidem sacerdoti missam celebranti et consentienti, se majoris pretii stipendium seu eleëmosynam accepisse indicasset.* Ea propter vos, venerabiles Fratres, in Apostolici ministerii, et sollicitudinis nostræ partem adscitos rogamus, et maximoperè in Domino hortamur, ut custodientes vigilias super gregibus vestris, enitamini, ne ea pestis ampliùs pervagetur, sed ut penitùs extinguatur. Ab avaritia enim, tamquam à radice, mala omnia germinant, quam quidam appetentes erraverunt à fide, et inseruerunt se doloribus multis. Avaritiâ quidem nulla potior contagio, quæ conceptam apud omnes sacerdotalis dignitatis perfectionisque opinionem magis inficiat evellatque. Avaritia opibus Deum posthabêre, ac servire mammonæ docens, efficit, ut avari hæreditatem non habeant in regno Christi, et Dei. Quòd si hæc in laicis hominibus minimè toleranda, atque adeò legibus coërcenda, quid in ecclesiasticis viris, qui terrenis rebus nuntium miserunt, qui in sortem Domini vocati, qui Deo mancipati sunt? Quid, quòd non per mundana lucra, sed per altaris ministerium tam sordidè, et cum sanctissimarum legum contemptu, et cum sacerdotalis characteris dedecore in avaritiam præcipiti animo rapiantur? Contendite igitur, venerabiles Fratres, quibus Christi ovium cura demandata est, non solùm ut verbo et exemplo præeuntes, Christi sitis bonus odor in omni loco, unde populi vestigia vestra sequantur; verùm etiam ut ecclesiasticos primùm, deindè laicos viros ab infectis vitiorum pascuis avertentes, per viam mandatorum Dei ad cœleste ovile currere doceatis. *Quoniam autem ita comparatum est, ut præsentes pœnæ metu salutaribus monitis faciliùs obtemperetur; per edictum in vestris diœcesibus proponendum affigendumque, universis notum facite, quemcumque, qui eleëmosynas seu stipendia majoris pretii pro missis*

celebrandis, quemadmodum locorum consuetudines, vel Synodalia statuta exigunt, colligens missas, retentâ sibi parte earumdem eleëmosynarum seu stipendiorum acceptorum, sive ibidem, sive alibi, ubi pro missis celebrandis minora stipendia seu eleëmosynæ tribuuntur, celebrari fecerit, laicum quidem seu sæcularem, præter alias arbitrio vestro irrogandas pœnas, excommunicationis pœnam, clericum verò sive quemcumque sacerdotem pœnam suspensionis ipso facto incurrere; à quibus nullus per alium, quàm per nos ipsos, seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit. Fore autem in Domino confidimus, ut unusquisque memor conditionis suæ, posthac benè consultum velit animæ suæ, nec tam salutares leges censurasque ecclesiasticas parvipendat. Interea fraternitatibus vestris apostolicam Benedictionem in populos etiam curæ vestræ commissos redundaturam peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium litterarum transumptis sive exemplis, etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsùs fides in judicio, et extrà adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die trigesimâ mensis Junii anno millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatûs nostri anno primo.

EPISTOLA ENCYCLICA V.

SUPER MISSA PAROCHIALI, ET CONVENTUALI. ITEM DE DIVINÆ PSALMODIÆ CANTU.

Cum semper oblatas nobis occasiones Apostolica scripta dirigendi ad Fraternitates vestras libenter amplectimur, ut sinceræ nostræ erga vos dilectionis argumenta frequenter eluceant; tùm verò majori animi alacritate idipsum præstamus quum ad excitandum Fraternitatum vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in clero regimini vestro commisso, præsentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostræ omnium Ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinêre nos

posse confidimus, quàm si divini cultûs augmentum, atque exactam ecclesiasticarum sanctionum in singulis diœcesibus custodiam religiosæ vigilantium pastorum curæ, identidem inculcando, commendemus.

Hujus porrò Epistolæ ad vos scribendæ occasionem nobis atque argumentum in primis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi missam parochialem pro populo ipsorum curæ commisso : tùm etiam applicatio missæ conventualis, quæ pro benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui missas canunt in ecclesiis patriarchalibus, metropolitanis, cathedralibus, et collegiatis; tùm denique debitum psallendi, quo tenentur canonici prædictarum Ecclesiarum choro assistentes. Cujus quidem argumenti minimè nova, sed à scriptoribus frequenter habita tractatio est; cùmque ea res in hujus almæ Urbis nostræ Congregationibus, et potissimùm in Congregatione venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cujus secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa ac definita fuerit; quamvis earumdem Congregationum decreta plerùmque circa eam uniformia, et sibi consona prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam pontificiam prædecessorum nostrorum approbationem, et confirmationem meruerint; minimè tamen mirandum esset, eorum notitiam ad singulos quosque vestrûm non adhuc pervenisse. Quapropter non modò opportunum, verùm etiam necessarium duximus, Encyclicam hanc Epistolam ad vos scribere, per quam, sublatâ demùm diversarum, in quas scriptores abierunt, opinionum varietate, constans hujus apostolicæ Sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat, et Fraternitatibus vestris quædam veluti norma ac regula suppetat, juxta quam synodales, aliasque vestras circa præmissa Constitutiones, ordinationes, seu Edicta, quorum publicationem vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum verò executionem, dùm, juxta ea, quæ in præsentibus tenenda atque servanda præscribimus, omni, qua decet, sollicitudine ac vigilantiâ urgere studebitis, minimè dubitandum vobis erit, ne statutorum vestrorum implemento obicem, aut moram afferre valeant recursus ad hujus nostræ curiæ tribunalia forsitan habendi; utpote quos omninò rejiciendos esse præ-

cipimus ac jubemus : quamobrem has ipsas litteras nostras in singulorum tribunalium regestis asservari volumus, atque ad earum præscriptum tam ipsorum tribunalium resolutiones, quàm de vestris decretis, quæ ipsis præsentibus inhærentes edituri estis, judicia exigi, et conferri mandamus.

Et quidem quod nuper enuntiavimus, sacrosanctum missæ sacrificium à pastoribus animarum applicari debêre pro populo ipsorum curæ commisso, id veluti ex divino præcepto descendens, à sacra Tridentina Synodo disertè exprimitur sess. 23. cap. 1. de Reformat. per hæc notabilia verba : *Cùm præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre.* Et quamvis minimè defuerint, qui per inanes et frivolas interpretationes hujusmodi obligationem à sancta Synodo memoratam de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint, quum tamen relata concilii verba satis clara, et perspicua sint, *quumque prædicta congregatio ejusdem concilii interpretationi privativè præposita, constanter edixerit; eos, quibus animarum cura demandata est, non modò sacrificium missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro populo sibi commisso applicare debêre, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleëmosynam percipere posse; quodque magis interest, quum hæc intelligentia à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit, et confirmata : nihil jam ampliùs ulli vestrùm desiderandum superest, ut eam amplecti, eidemque obsequi, necnon illius promptam executionem in vestris respectivè diœcesibus omni studio procurare debeatis.*

Neque nos tamen, qui, ut superiùs innuimus, in minoribus adhuc degentes, munus secretarii prædictæ congregationis Concilii Tridentini interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partim in Anconitanæ cathedralis, partim in metropolitanæ Bononiensis, patriæ nostræ dilectissimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione assiduè transegimus; non, inquam, nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationis implementum declinare satagunt, quibusque proinde opportunè à nobis est occurrendum.

Quum enim sacrum Tridentinum Concilium, ne animarum cura negligatur, non uno in loco Episcopis mandet, ut quo-

tiescumque opus fuerit, idoneos Vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eamdem curam exercendam eligant ac deputent, uti vidêre est sess. 6. c. 2. sess. 7. c. 5. et 7. sess. 21. c. 6. sess. 25. c. 16.; non rarò autem eveniat, ut aliquâ Ecclesiâ parochiali vacante, Vicarius pariter ad implenda hujusmodi Ecclesiæ onera, usque ad novi rectoris electionem, ab Episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino id jubente sess. 24. c. 28. de Reformat. nonnulli ex hujusmodi Vicariis nituntur se ipsos à prædicta obligatione subtrahere, vel ex eo quòd, habituali curâ penes alium seu alios residente, ipsi actualem dumtaxat exerceant; vel quòd ipsi sint ad nutum amovibiles: vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti; ut nihil hìc loquamur de parochis Regularibus, qui à prædicta applicatione missæ pro populo nonnumquam alienos se ostendunt. *Itaque mens nostra, et sententia est, sicuti etiam pluries à prælaudatis Congregationibus judicatum fuit ac definitum, quòd omnes et singuli, qui actu animarum curam exercent, et non sòlùm parochi aut Vicarii sæculares, verùm etiam parochi aut Vicarii regulares, uno verbo, omnes et singuli, de quibus suprà dictum est, atque alii quicumque etiam specificâ, et individuâ mentione digni, æquè teneantur missam parochialem applicare pro populo, ut præfertur, ipsorum curæ commisso.*

Nonnulli verò ad evitandum hujusmodi obligationis implementum allegare solent, congruos sibi parochiæ suæ reditus non suppetere; alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes id neque sibi, neque decessoribus suis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, umquam in usu fuisse. *Nos autem ad præcedentes prædictæ congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem, et confirmationem extendimus; et quatenùs opus sit, auctoritate apostolicâ iterùm tenore præsentium decernimus, et declaramus, quòd, licèt parochi, seu alii, ut suprà, animarum curam habentes, congruis præfinitis reditibus destituantur, et quamvis antiqua seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum diœcesibus seu parochiis obtinuerit, ut missa pro populo non applicaretur, eadem nihilominùs omninò in posterùm ab ipsis debeat applicari.*

Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes

missæ sacrificium pro populo sibi commisso applicare debêre, non ideò statuere voluimus, eosdem aut quotidie, aut quotiescumque celebraverint, ad prædictam applicationem pro populo tenêri. Et quidem sacrosancta Tridentina Synodus sess. 23. c. 14. præcipit Episcopis curare, ut sacerdotes saltem diebus dominicis, et festis solemnibus missarum sacra faciant, *si autem curam habuerint animarum, tàm frequenter ut suo muneri satisfaciant, missas celebrent*: in pluribus autem synodalibus Episcoporum constitutionibus novimus providè constitutos ac designatos esse dies, quibus animarum pastores missas celebrare debent. At verò nos id unum in præsenti suscepimus decernendum, quando nimirùm iidem pro populo celebrare, et applicare teneantur; *et quamvis compertum habeamus id, quod aliàs à congregatione Concilii responsum fuit, parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro populo celebrare, et applicare debêre, eum verò, qui uberioribus hujusmodi reditibus non gaudeant, festivis tantùm diebus id ipsum præstare tenêri*: quum tamen pariter nobis perspectæ sint tùm controversiæ super hoc ipso exortæ, nimirùm ad quam summam pertingere debeant Ecclesiæ parochialis proventus, ut pingues, et uberes appellari possint: quoniam pingues minimè habendi sunt reditus, etiam copiosi, quibus tamen multiplicia et gravia sint onera adnexa; tùm etiam multorum querelæ adversùs hujusmodi decretum, tamquam plùs æquo rigidum, excitatæ, nobis innotescant: *Idcircò opportunum censemus Fraternitatibus vestris declarare, nobis abundè satisfactum fore, vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, sacrificium missæ pro populo celebrent atque applicent in dominicis aliisque per annum diebus festis de præcepto*; quum prædicti dominici, aliique festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum concilii Tridentini sess. 5. c. 2. et sess. 24. c. 4. quilibet animarum curæ præpositus populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet, docendo ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem; iidemque sint dies, de quibus eadem sancta Synodus statuit, ut *moneat Episcopus populum diligenter, tenêri unumquemque parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei*, et quibus parochi subditos suos in doctrina christiana erudire debent, juxta id quod à prædicto Concilio

in cit. c. 4. Episcopis præcipitur, ut nempè *saltem dominicis et aliis festivis diebus pueros in singulis parochiis, fidei rudimenta, et obedientiam ergà Deum et parentes, diligenter ab iis, ad quos spectavit, docêri* curent.

Et quia in nonnullis diœcesibus numerus dierum festorum de præcepto, de apostolica nostra auctoritate et consensu, eatenùs est imminutus, ut nempe in aliquibus festis Christi fideles et missam audire et ab operibus servilibus abstinêre debeant; in aliis verò populo permissum sit opera servilia exercêre, firmâ remanente obligatione audiendi missæ sacrificium; nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis missæ parochialis in hujusmodi diebus festis, penitùs eliminentur, *statuimus, et declaramus, quòd etiam iisdem festis diebus, quibus populus missæ interesse debet, et servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes missam pro populo celebrare et applicare teneantur.*

Quia verò propriâ nonnumquam experientiâ satis agnovimus, aliquos esse parochos adeò pauperes, ut fermè ex eleëmosynis, quas à fidelibus pro missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur; eos verò qui, Ecclesiâ parochiali vacante, ad animarum curam exercendam, sub vicarii, seu œconomi nomine, deputantur, aliquibus in locis adeò illiberaliter tractari, ut exigui reditus ipsis constituti, et pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia, ægrè ad eorum vitæ necessaria sufficiant, quod iis quoque non rarò eveniro solet, qui in aliquibus Ecclesiis, habituali curâ apud alios manente, actuali tantùm exercitio sunt addicti, proindeque cum istis severè nimis agi videretur, si diebus festis, quibus potissimùm hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset eleëmosynam pro applicatione missæ recipere: *Idcircò nos tam istorum, quàm illorum inopiam summoperè miserantes, eisdemque, quantùm nobis integrum est, consulere volentes; quamvis, ut suprà dictum est, omnes et singuli prædicti teneantur diebus festis missam pro populo celebrare, et applicare; attamen, quod pertinet ad prædictos parochos egentes, unicuique vestrùm facultatem concedimus, cum iis, quos reverà tales esse noveritis, opportunè dispensandi, ad hoc, ut, etiam diebus festis hujusmodi, eleëmosynam ab aliquo pio offerente recipere, et pro ipso sacrificium applicare, quatenùs id ab eo requiratur, liberè et licitè possint et vale-*

ant; dummodò ad necessariam populi commoditatem, in ipsa Ecclesia parochiali missam celebrent; eâ tamen adjectâ conditione, ut tot missas infrà hebdomadam pro populo applicent, quot in diebus festis, infra eamdem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii benefactoris obtulerint.

Quod autem spectat ad vicarios, sive œconomos ecclesiarum vacantium, quum à sacro Tridentino Concilio cit. sess. 24. c. 18. cuilibet Episcopo tribuatur facultas eos deputandi, et constituendi, *cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione;* vestrum erit, ven. Fratres, cum iis agere, qui vacantis Ecclesiæ fructus exigunt, *ut egenti vicario, qui exigua hujusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat, congruum aliquod augmentum præbeatur pro onere celebrandi, et applicandi missam pro populo diebus festis. Quapropter pro iis locis, in quibus Ecclesiarum vacantium fructus ad commodum Cameræ nostræ apostolicæ exiguntur, opportunâ thesaurario nostro generali mandata dirigemus, quæ is denuntiare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum collectoribus, cum quibus Episcopi ecclesiasticæ nostræ ditionis, cæterorumque locorum, in quibus, ut præfertur, Ecclesiarum vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent, officii sui partes in eum finem, de quo suprà diximus, interponere debebunt.*

Ac demùm, quoad illos, qui tamquam vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet, ratione alicujus Ecclesiæ parochialis, ipsorum Ecclesiis, seu monasteriis, collegiis, aut locis piis olim unitæ; quamvis à recol. mem. Prædecessore nostro *S. Pio* Papa V. præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi vicariis assignanda, prout in ipsius constitutione, quæ incipit, *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris anni MDLXVII. distinctè statuitur; *nihilominùs ubi præscripta fructuum portio, vel nullo modo, vel non integrè vicariis prædictis assignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam prædictæ constitutionis eisdem fuerit attributa, minimè sufficiens à vobis reputetur, propter temporum circumstantias, et signanter pro implendo onere celebrandi et applicandi missam pro populo diebus festis de præcepto; utendum vobis erit potestate, quam fecit Episcopis Synodus*

Trid. sess. 7. c. 7. *dùm illorum arbitrio permisit, juxta temporum, atque injunctorum onerum rationem, congruam prædictis vicariis fructuum portionem assignare;* quam ob causam nos etiam Fraternitatibus vestris, quatenùs opus sit, necessarias omnes et opportunas facultates impertimur; quibuscumque appellationibus, privilegiis, aut exemptionibus, ut in eodem Concilio sancitur, adversùs ea, quæ salubriter à vobis constituta fuerint, minimè suffragantibus.

Hæc igitur circa missam parochialem statuenda, et Fraternitatibus vestris denuntianda judicavimus. Indeque gradum facientes ad ea, quæ pertinent ad missam conventualem, neminem vestrûm latêre putamus sacrorum Canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis patriarchalibus, metropolitanis, cathedralibus, et collegiatis tùm Horæ canonicæ debitis modo et formâ recitentur, tùm etiam *missa conventualis* celebretur; quæ adeò claræ sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio, eaque de re perspicuæ pariter, et per omnia uniformes existunt resolutiones ab hac congregatione vener. Fratrum nostrorum Concilii Tridêntini Interpretum repetitis vicibus emanatæ, quas omnes apostolicâ auctoritate nostrâ confirmamus, et approbamus, earum executionem vobis enixè inculcantes, *ut scilicet missa conventualis, quæ singulis diebus canitur à clero prædictarum Ecclesiarum, pro earumdem benefactoribus in genere quotidiè applicetur;* eodem prorsùs modo, quo missam parochialem ab iis, qui curam animarum gerunt, pro populo sibi commisso, singulis saltem diebus festis de præcepto, applicari debêre superiùs declaravimus. *Itaque date operam, ut falsam quorumdam opinionem eliminetis, quam in aliquibus Ecclesiis ejusmodi sive dolo malo, sive per errorem invectam esse novimus: quòd nempe dùm missa conventualis pro certo aliquo Ecclesiæ benefactore, vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impositi celebratur, et applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis missæ conventualis. Etenim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos benefactores, sed benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ, cujus servitio addicti sunt quicumque in eadem sive dignitates, sive canonicatus, sive mansionariatus, sive beneficia choralia obtinent, et missam conventualem suis respectivè vicibus celebrant.*

Neque minùs improbandum noveritis aliorum sententiam,

qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dùm in eorum Ecclesiis pro benefactoribus in genere aliquæ interdùm preces fiunt, vel anniversaria statis diebus sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositæ obligationi aliâ ratione satisfacere possit, quàm eâ, quæ à lege ecclesiastica multoties præscripta fuit; nimirùm missam conventualem singulis diebus pro benefactoribus celebrando, eamdemque pro illis in genere applicando.

Profectò non solùm prioribus Ecclesiæ sæculis, verùm etiam temporibus haud longè à nostra ætate remotis (quod vos ex historia Ecclesiæ didicisse non dubitamus) servabatur olim in singulis Ecclesiis series accurata omnium et singulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerat, eorumque nomina sacris diptychis (sic enim vocabantur) ideò consignata erant, ut eorumdem recordatio numquam interiret, utque pro iis tùm preces funderentur, tùm etiam missæ sacrificium offerretur, quam ob causam etiam prædictus catalogus in plerisque Ecclesiis ob oculos presbyteri celebrantis apponi consuevit, licèt iidem pii benefactores in suis donationibus nihil penitùs pro se pacti essent, sed tantummodò pro peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarassent. Ecclesiarum siquidem præsules preces pro iis imperandas esse duxerunt: quamvis illi propria bona offerentes ne verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum hujusmodi diptychorum usus sensim defecit; ob idque in oblivione jacent alicubi complurium benefactorum nomina. At non idcircò fas est deserere usum, et disciplinam orandi pro iis, et sacrificium missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi missam conventualem pro benefactoribus in genere, originem atque rationem desumit.

Quemadmodum verò, loquendo de missa parochiali, superiùs dictum est, varias excusationes afferri solere, ad declinandam illius applicationem pro populo diebus festis de præcepto, ita pariter usuvenit quoad applicationem quotidianam missæ conventualis pro benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ, sic etiam hæ posteriores, providè è medio sublatæ fuerunt per opportunas congregationis Concilii Tridentini resolutiones, quas proinde in his etiam auctoritate nostrâ approbamus, et confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu *contrariæ consuetudinis*, etiam

immemorabilis, in propria Ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. *Verùm jam pluries responsum fuit; hujusmodi consuetudinem, licèt immemorabilem, quæ potiùs abusus et corruptela dicenda est, nemini suffragari.* Alii à missa pro benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent, ex eo, quòd alio quopiam missarum onere obstricti inveniantur, vel ratione proprii canonicatus, aut alterius beneficii ecclesiastici, quod insimul cum canonicali præbenda obtinent; vel quia, præter munus canonici, seu beneficiati, aut mansionarii in Ecclesia cathedrali seu collegiata, quum etiam in eadem, vel in alia Ecclesia parochialem curam exercent, dùm missam conventualem canunt diebus festis de præcepto, debent pro populo sibi commisso eam applicare: ac proinde nequeunt eamdem pro Ecclesiæ benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, mandando *singulis prædictis, ut missam conventualem, quam canunt, pro Ecclesiæ benefactoribus in genere applicent, pro aliis verò, pro quibus ipsi peculiariter missam applicare tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco missam hujusmodi celebret, applicetque.*

Aliorum pariter exceptio fuit, quòd missa conventualis non semper à canonicis, aut dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam à beneficiatis, aut mansionariis, quos minùs æquum videtur pro missæ celebratione omni eleëmosynâ carêre, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex massa distributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ, ob detractam eleëmosynam quotidianam pro missa conventuali, ad nihilum ferè redactæ, vix foret, ut ab aliquo curarentur, cum magno detrimento servitii Ecclesiæ præstandi. Tridentina quidem Synodus sess. 24. c. 15. opportunas rationes ostendit, quibus canonicalium præbendarum inopiæ valeat providèri. Si verò designatam à Concilio viam, ut ferè evenire solet, nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit ad congregationem Concilii recursum habêre: cujus erit, perspecto ex vestris relationibus rerum statu, auctoritate apostolicâ à prædecessoribus nostris eidem impertita, et à nobis etiam præsentium tenore confirmata,

quotidianam applicationem missæ conventualis pro benefactoribus in genere, ut aliàs, ad festos tantummodò dies reducere.

Non modò Ecclesiis patriarchalibus, metropolitanis, cathedralibus, et collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie missa conventualis in eisdem canatur, sed etiam in Rubricis generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres missæ conventuales uno die celebrentur. Itaque quum nuper à nobis dictum fuerit, primam missam conventualem quotidie pro benefactoribus in genere celebrandam, et applicandam esse; nunc expendendum superest, an earumdem Ecclesiarum capitula jurisdictioni vestræ respectivè subjecta adigere debeatis, ut alias quoque missas, si plures, ut præfertur, celebrari contigerit, pro benefactoribus in genere similiter applicent.

Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex vobis ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ congregationi venerabilium Fratrum nostrorum Concilii Tridentini interpretum proposita est. Jamque ante illius propositionem compertum fuerat, aliàs ab eadem congregatione responsum fuisse, concedendam esse exemptionem ab onere applicandi secundam et tertiam missam conventualem pro benefactoribus in genere, attentâ canonicatuum et beneficiorum tenuitate; ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manêre, ubi de Ecclesiis pauperibus non ageretur. Verùm quum hanc definiendæ quæstionis regulam apud prædictam congregationem non admodùm veteri observantiâ firmatam probè noverimus, cùmque hujusce dubii solutionem eadem congregatio nuper judicio nostro remittendam esse censuerit; *Nos ita judicamus, idque vobis tenendum indicimus, laudandos nempe, et confirmandos esse, quotquot sponte suâ secundam, aut tertiam conventualem missam pro benefactoribus in genere applicant; qui verò idem agunt ex vi consuetudinis in ipsorum Ecclesia vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi verò id usu receptum non invenitur, liberam omninò secundæ, tertiæque missæ conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodò in commemoratione pro defunctis, Ecclesiæ benefactorum in genere non obliviscantur.*

Huic demùm Epistolæ nostræ finem imponentes, Frater-

nitates vestras enixè hortamur, ut maximam curam, et vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum vestrarum choris, præter devotam celebrationem, debitamque applicationem missæ conventualis, Horæ canonicæ non præproperè, sed exactè, pausâ nempe interpositâ, et maximâ, quâ decet, reverentiâ, ac religione canantur. Equidem scimus, in aliquibus metropolitanis et cathedralibus Ecclesiis, inter canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implêre contendant, dùm choro præsentes assistunt, licèt ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus beneficiatis, aut mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce verò opinionis confirmationem adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa Ecclesiarum suarum privilegia. At quum Synodus Tridentina sess. 24. c. 12. loquens de dignitatibus, et canonicis, qui choro interesse debent, unum ex eorum officiis esse dicat: *in choro ad psallendum instituto, hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distinctè, devotèque laudare;* quumque pauca omninò sint capitula, in quibus eo modo à canonicis choro assistitur, ideòque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ paucos illos adversari dignoscatur; quum insuper opinio illa numquam in congregatione Concilii Tridentini interpretationi præposita examinata sit, quin statim explosa fuerit, et improbata; quamvis præsumptis consuetudinibus, aliisque fundamentis, et rationibus innixa perhiberetur, canonicis etiam Ecclesiarum patriarchalium hujus nostræ urbis super hoc instantibus; quum denique idem judicium prolatum reperiatur à pluribus Conciliis provincialibus, ab hac etiam apostolica Sede approbatis, et confirmatis: nihil jam reliquum esse videtur: quominùs pauciores universorum legi se accommodent. *Equidem minimè nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant unius, vel alterius Ecclesiæ canonici, se muneri suo satisfacere per simplicem in choro assistentiam, absque divinæ psalmodiæ cantu. Verùm nisi illis præstò sit apostolicum non præsumptum vel abrogatum, sed legitimum ac vigens privilegium sive indultum, jure ac meritò verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, præbendarum ac distributionum fructus minimè suos faciant; et consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur.* Quapropter vestrum erit, venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque nobis,

neque vobis apud divinum judicem fraudi sit, si in hujusmodi re, quæ tanti est momenti, utpote quæ ad ipsius Dei cultum proximè spectat, abusus et corruptelas, quas arguendo et increpando evellere debebamus, dissimulatione ac silentio nostro fovisse et confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, apostolicam benedictionem amantissimè impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die XIX Augusti MDCCXLIV. Pontificatûs nostri anno quinto.

EPISTOLA ENCYCLICA VI.

SUPER USURA.

Vix pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe, an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur; cùm statim nostri apostolici muneris partem esse duximus opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi, temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret, aditumque ipsi intercludere, ne latiùs serperet, et incolumes adhuc Italiæ civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem, consiliumque suscepimus, quo Sedes apostolica semper uti consuevit; quippe rem totam explicavimus nonnullis ex venerabilibus Fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui sacræ theologiæ scientiâ, et canonicæ disciplinæ studio ac peritiâ plurimùm commendantur: accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex monachis, alios ex ordine Mendicantium, alios demùm ex clericis regularibus selegimus: Præsulem quoque juris utriusque laureâ præditum, et in foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus; quod illis anteà cognitum perspectumque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio, omnique cupiditate soluti, rem totam accuratè perpenderent, suasque opiniones scripto exararent; non tamen expetivimus ab ipsis,

ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ causam initio præbuerat, cùm plura documenta non suppeterent, quæ necessariò ad id requirebantur; sed ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur ea, quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18 Julii; altera verò die primâ Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demùm easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porrò hæc unanimi consensu probaverunt.

I. *Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem, et locum habet, in eo est repositum, quòd quis ex ipsomet mutuo, quod suapte naturâ tantumdem duntaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quàm est receptum; ideòque ultra sortem, lucrum aliquod, ipsius ratione mutui, sibi debèri contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, et usurarium est.*

II. *Neque verò ad istam labem purgandam, ullum arcessiri subsidium poterit, vel ex eo, quòd id lucrum non excedens, et nimium, sed moderatum; non magnum, sed exiguum sit: vel ex eo, quòd is, à quo id lucrum solius causâ mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat; nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coëmendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissimè sit impensurus. Contrà mutui siquidem legem, quæ necessariò in dati atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur, quisquis eâdem æqualitate semel positâ, plus aliquid à quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur: proindeque si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione justitiæ, quam commutativam appellant, et cujus est in humanis contractibus æqualitatem cujusque propriam, et sanctè servare, et non servatam exactè reparare.*

III. *Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque unà cum mutui contractu quosdum alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui minimè innatos, et intrinsecos, fortè concurrere; ex quibus justa omninò legitimaque causa consurgat quiddam amplius supra sortem ex*

mutuo debitam ritè exigendi. Neque item negatur, posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsùs naturæ à mutui natura contractus, rectè collocari et impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, et negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.

IV. *Quemadmodum verò in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minùs ad usuram, (eò quòd omne mutuum tam apertum, quàm palliatum absit) at certè ad aliam veram injustitiam restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; ita si ritè omnia peragantur, et ad justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus et ratio suppetat humana commercia, et fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi. Absit enim à Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florêre posse lucrosa commercia existiment: cùm contrà ex ipso Oraculo divino discamus, quòd justitia elevet gentem, miseros autem faciat populos peccatum.*

V. *Sed illud diligenter animadvertendum est, falsò sibi quemquam, et nonnisi temerè persuasurum, reperiri semper, ac præstò ubique esse, vel unà cum mutuo titulos alios legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultrà sortem integram salvamque, recipere. Ita si quis censerit, non modò divinis documentis, et catholicæ Ecclesiæ de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procul dubio adversabitur. Neminem etiam id saltem latêre potest, quòd multis in casibus teneatur homo, simplici ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso præsertim Christo Domino edocente « Volenti mutuo à te, ne avertaris », et quòd similiter multis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat priùs diligenter oportet, verène cum mutuo justus alius titulus, verène justus alter à mutuo contractus occurrat,*

quorum beneficio, quod quærit lucrum, omnis labis expers, et immune reddatur.

His verbis complectuntur, et explicant sententias suas Cardinales, ac Theologi, et viri Canonum peritissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio postulavimus. Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eamdem causam non prætermisimus, antequam Congregationes haberentur, et quo tempore habebantur, et ipsis etiam peractis; nam præstantium virorum suffragia, quæ modò commemoravimus, diligentissimè percurrimus. *Cùm hæc ita sint, approbamus, et confirmamus quæcumque in sententiis superiùs expositis continentur;* cùm Scriptores planè omnes Theologiæ, et Canonum professores, plura sacrarum litterarum testimonia, Pontificum decessorum nostrorum decreta, Conciliorum, et Patrum auctoritas, ad easdem sententias comprobandas penè conspirare videantur. Insuper apertissimè cognovimus Auctores, quibus contrariæ sententiæ referri debent, et eos pariter, qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem præbêre videntur. Neque ignoramus, quantâ sapientiâ et gravitate, defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerunt. Quare has litteras Encyclicas dedimus universis Italiæ Archiepiscopis, Episcopis, et Ordinariis, ut hæc tibi, venerabilis Frater, et cæteris omnibus innotescerent; et quoties Synodos celebrare, ad populum verba facere, eumque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omninò alienum proferatur ab iis sententiis, quas superiùs recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris diœcesibus audeat litteris, aut sermonibus contrarium docêre: si quis autem parêre detrectaverit, illum obnoxium et subjectum declaramus pœnis per sacros Canones in eos propositis, qui mandata apostolica contempserint ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentiarum statuimus, nihil etiam decernimus modò de aliis contractibus, pro quibus Theologi, et Canonum interpretes in diversas abeunt sententias. Attamen pietatis vestræ studium, ac religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Primùm gravissimis verbis populis vestris ostendite, usuræ

labem ac vitium à divinis litteris vehementer improbari; illud quidem varias formas atque species induere, ut fideles Christi sanguine restitutos in libertatem et gratiam, rursùs in extremam ruinam præcipites impellat; quocircà si pecuniam suam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur, sed potiùs ab illis, qui doctrinæ ac virtutis gloriâ suprà cæteros efferuntur, consilium exposcant.

Secundo loco, qui viribus suis, ac sapientiæ ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent, (quæ tamen haud exiguam sacræ Theologiæ et Canonum scientiam requirunt), ab extremis, quæ semper vitiosa sunt, longè se abstineant: etenim aliqui tantâ severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent, tamquam illicitam, et cum usura conjunctam, contrà verò nonnulli indulgentes adeò, remissique sunt, ut quodcumque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant; sed priùsquam responsum reddant, plures scriptores examinent, qui magis inter cæteros prædicantur; deinde eas partes suscipiant, quas tùm ratione, tùm auctoritate planè confirmatas intelligent. Quòd si disputatio insurgat, dùm contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omninò contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam sententiam sequuntur, neque illam gravibus censuris notandam asserant, si præsertim ratione, et præstantium virorum testimoniis minimè careat: siquidem convicia, atque injuriæ vinculum christianæ charitatis infringunt, et gravissimam populo offensionem et scandalum præ se ferunt.

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, et integros præstare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodò percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum anteà declarent, et conditiones inserendas explicent, et quem fructum ex eadem pecunia postulent. Hæc magnoperè conferunt non modò ad animi sollicitudinem et scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in foro externo comprobandum: hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt, ut clarè pateat, utrùm pecunia, quæ ritè data alteri esse videtur, reverà tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco vos hortamur ne aditum relinquatis ineptis

illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine contineatur, cùm ex pecunia, quæ quàlibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimùm comparetur. Etenim quàm falsum id sit, et à veritate alienum, planè deprehendimus, si perpendamus naturam unius contractûs ab alterius natura prorsùs diversam et sejunctam esse; et ea pariter discrepare magnoperè inter se, quæ à diversis inter se contractibus consequuntur. Reverà discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideòque potest in utroque foro retinêri; ac fructum, qui ex pecunia illicitè conciliatur, ideòque fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur, haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam, quòd ut plurimùm ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimùm vobis indicanda censuimus, sperantes fore, ut mandetis executioni quæcumque per has litteras à nobis præscribuntur; opportunis quoque remediis consuletis, utì confidimus, si fortè ob hanc novam de usuris controversiam in diœcesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem, et puritatem inducantur: postremò vobis, et gregi curæ vestræ concredito, apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die primâ novembris MDCCXLV. Pontificatûs nostri anno sexto.

EPISTOLA ENCYCLICA VII.

SUPER MATRIMONIIS SECRETIS.

Satis vobis compertum esse non dubitamus, *venerabiles Fratres*, eam semper fuisse piæ Matris Ecclesiæ vigilem curam, ut sacramentum matrimonii, *Magnum*, ab Apostolo nuncupatum, publicè, et palàm à fidelibus celebretur. Quod quidem ut diligentiùs, quàm anteà factum fuerat, in posterùm ab omnibus observaretur, sancta Tridentina Synodus Lateranensis Concilii sub *Innocentio III.* celebrati vestigiis inhærendo, præcepit, ut in posterùm, antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium,

parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter missarum solemnia publicè denuntietur : deindeque , nullo legitimo concurrente impedimento , ad illius celebrationem in facie Ecclesiæ coram parocho , vel alio sacerdote de ipsius parochi , seu Ordinarii licentia , et duobus , vel tribus testibus præsentibus ritè procedatur. Voluit etiam eadem sancta Synodus , apud parochum diligenter librum custodiri , in quo conjugum et testium nomina , diesque , et locus matrimonii describantur.

Providæ tamen hujusmodi leges , tantâ auctoritate saluberrimè institutæ , pravâ horum temporum conditione sensim prolabi visæ sunt , et enerves propemodum reddi , ob matrimonia usu nimis recepta , quæ occultè adeò celebrantur , ut illorum notitia , quantùm fieri potest , obliteretur , et in tenebris ignorantiæ perpetuò jaceat consepulta. In more etenim positum est , illa celebrari nullis præviis factis denuntiationibus , coram solo parocho , vel alio sacerdote de ejus licentia , adhibitâ præsentiâ tantùm duorum testium appositè à contrahentibus advocatorum , quorum fides nemini illorum est suspecta , remque peragi sæpè extra Ecclesiam , quandoque etiam intra illam , januis tamen occlusis , vel eo temporis momento , quo semotâ alterius cujusvis præsentiâ , scientia initi matrimonii præter parochi , contrahentium , testiumque personas , alios penitùs effugiat.

Quantùm à sacramenti dignitate , et ab ecclesiasticarum legum præscripto occulta hæc matrimonia , *conscientiæ* vulgò nuncupata , ut plurimùm abhorreant , satis superque conjicere quis poterit , qui mentis aciem ad exitiosos illorum effectus convertat. Hinc enim gravia ortum habent peccata , præsertim verò eorum , qui divini judicii interminatione posthabitâ , priore uxore , cum qua clam contraxerunt , relictâ , cum alia spe futuri matrimonii deceptâ et in turpem secum vivendi licentiam abductâ , palàm contrahere promittunt. Quorumdam verò mentem ita pravæ cupiditates excæcant , ut novum contrahere secretum matrimonium audeant post alterum secretò itidem contractum , et nondum prioris conjugis morte solutum , seseque magno scelere polygamos reddant. Alii etiam eò impudentiæ devenêre ut in hujus magni sacramenti contemptum , post primas secretò initas , et alteras aut publicè , aut privatim nuptias contra-

hendo, sese audaciùs polygamiâ pariter innodare non perhorrescant. Age verò quàm gravia, quàm nullo pacto ferenda ex his matrimoniis mala oriantur. Si enim ad quamcumque matrimonii suspicionem summovendam, virum seorsim à muliere vivere contingat, sublata est illicò individua vitæ consuetudo, et contemptum est verbum Domini: *Adhærebit homo uxori suæ, et erunt duo in carne una.* Sin hæc vitæ consuetudo servetur, nemo est, qui illam criminis non arguat, et utpotè detestabilem, in scandali materiam non traducat. Neque illata per scandalum dispendia rependit subsecuta celebratio occulti matrimonii, quod in tenebris delitescit, et ab omnibus ignoratur.

Leviora quoque damna non sunt, quæ susceptæ proli irrogantur. Sæpè enim contingit, illam à parentibus, et à matre præsertim amotam, nec piè, nec liberaliter institui; sed incertis fortunæ casibus objectam relinqui; nisi etiam parentes ipsi contra naturæ leges, ausu nefario illius vitæ insidientur. Ubi verò tam immane facinus parentes deterreat, illosque ad sobolem alendam, instituendamque humanitas ipsa compellat; alia imminet liberis susceptis ex occulto matrimonio lugenda avitarum facultatum, et bonorum jactura, pro quorum possessione assequenda quamvis clament jura sanguinis, illis tamen careant necesse est propter occulta parentum matrimonia et ademptam legitimitatis, et filiationis probationem. Huic etiam malorum origini sunt referenda ipsa quoque secreta matrimonia contracta à filiisfamilias contra patris justè dissentientis voluntatem; ex quibus quàm gravia incommoda exoriri soleant, neminem latet. Quid plura? adeò invaluit malitia, ut quandoque in minoribus ordinibus constituti pensiones, et beneficia, ad divinum cultum et ecclesiastica munia instituta, etiam post initum clam matrimonium retinuerint, sibique de mammona iniquitatis loculos miserrimè comparaverint.

Deflenda hæc igitur potiùs uberibus lacrymis, quàm latiore calamo explicanda malorum congeries, cùm ex hac apostolicæ Sedis specula omnes sibi vindicet nostræ vigilantiæ curas; temperare non possumus, quin vos ipsos, ven. Fratres, in partem nostræ sollicitudinis evocantes, vestram pietatem, et zelum excitemus ad custodiendas vigilias noctis super grege vobis credito, quem luctuosa horum temporum

conditio in discrimen adducit. Primùm itaque periculi non infrequens occasio vos reddat difficiliores ad remittendum publicationes, à quibus contracturi matrimonium sæpè per malitiosam suggestionem petunt dispensari. Quàm cautè, solerterque oporteat ea in re Episcopos versari, non obscura vobis à Concilio Tridentino exhibentur argumenta. Si enim (ait eadem sancta Synodus) probabilis fuerit suspicio matrimonium malitiosè impediri posse, si præcesserint denuntiationes; tunc vel una tantùm denuntiatio fiat, vel saltem parocho, et duobus testibus præsentibus matrimonium celebretur, et deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur. Præterea licèt Episcopo relictum sit omnimodè super denuntiationibus dispensare, hæc tamen facultas, non à sola dispensantis voluntate pendet, sed à Tridentino coercetur arctis prudentiæ, discretique arbitrii legibus; quod idem est, ac legitimam causam dispensationis requirere.

Parem quoque, imò fortassè majorem vigilantiam necesse est à vobis adhibêri, ne post remissas denuntiationes celebretur matrimonium coram parocho, vel alio sacerdote ab ipso parocho, vel à vobis deputato, præsentibus duobus vel tribus testibus confidentibus, ne ulla celebrationis notitia, vel rumor oriatur. Id enim ut ad præscriptum sacrorum Canonum licitè fieri possit, non satis est obvia quævis, et vulgaris causa, sed gravis urgens, et urgentissima requiritur. A sacro nostræ Pœnitentiariæ tribunali, eo potissimùm casu fit potestas ita celebrandi matrimonium, quo vir, et fœmina in figura matrimonii publicè degentes, et de quibus nulla viget criminis suspicio, in occulto tamen concubinatu perseverent; facilè enim quisque conjiciet, quàm absonum esset, eos à statu damnationis per gratiam sacramenti revocandos, ad publicè contrahendum matrimonium præviis denuntiationibus compelli. Hanc verò praxim vobis duximus proponendam, non quia dispensatio præmisso casui solùm congruat, cùm alii similes, et fortassè urgentiores esse possint, in quibus dispensari expediat; sed quia vestri pastoralis officii partes versari debent in sedulò investiganda legitima et urgenti causa dispensationis, nè matrimonia occultè celebrata luctuosos habeant exitus, quos intimo cordis mœrore recensuimus.

Hunc porrò in scopum vos hortamur, et impensè admonemus, ut personarum matrimonium secretò contrahere petentium diligens fiat à vobis inquisitio : an scilicet ejus qualitatis, gradus, et conditionis sint, quæ id probè exposcant; an sint sui, vel alieni juris; an filiifamilias, quorum nuptiæ patri justè dissentienti sint invisæ : ab episcopali etenim, quod geritis, munere nimiùm esset alienum, facilem præbêri filio inobedientiæ occasionem; an res sit de personis ecclesiasticis, licèt in minoribus ordinibus constitutis, pensiones, et beneficia ecclesiastica obtinentibus, ut detestabilis illorum retentio in statu uxorato congruis remediis postea compescatur. Potissimùm verò curet vestra sollicitudo, antequam secreti matrimonii licentia concedatur, ut contrahentes clara, et indubia, et à quavis fraude immunia exhibeant documenta statûs liberi, ad avertendum ab iis, qui improbi sunt ingenii, polygamiæ periculum.

Quod attinet ad ministrum secreti matrimonii, volumus ad id munus deputari parochum alterius ex contrahentibus, quem notitia personarum, experientia, et diuturnus rerum usus quovis sacerdote extraneo peritiorem effecisse præsumuntur. Si quæ tamen vobis occurrant circumstantiæ, quæ alium sacerdotem loco parochi exposcere videantur, gravi impellente causâ, is sacerdos à vobis eligatur, qui probitate, et doctrinâ, et obeundi muneris peritiâ commendetur. Uni tamen, aut alteri sacramenti ministro à vobis deputando districtè præcipiatur, ne matrimonio intersit, nisi priùs paternâ charitate conjuges in Domino monuerit, sobolem procreandam regenerari quamprimùm oportere sacro baptismatis lavacro; ac Christo judici districtam reddituros esse rationem nisi filios ut legitimos agnoverint, cosque pietate, bonisque moribus imbuerint, et frui patiantur bonis temporalibus, à majoribus in supremis tabulis relictis, vel providâ legum auctoritate delatis.

Celebrato autem matrimonio, indilatè à parocho, vel alio sacerdote, coram quo initum est, exhibeatur Episcopo illius scriptum documentum, cum nota loci, et temporis, testiumque, qui celebrationi interfuerunt. Vestrum erit postea diligenter incumbere, ut ad perennem gestæ rei memoriam præfatum documentum fideliter transcribatur in libro prorsùs distincto ab altero, in quo matrimonia publicè

contracta de more annotantur. Hujusmodi liber pro matrimoniis secretis appositè compactus, clausus et sigillis obsignatus, in vestra episcopali Cancellaria cautè erit custodiendus : et eo tantùm casu resignari, et aperiri vestrâ accedente licentiâ eum patiemini, quo alia id genus matrimonia describi oporteat, vel id sibi vindicet justitiæ administrandæ necessitas, vel demùm, quo aliquod documentum ab eo exposcant verum interesse habentes, quibus probationum aliundè petendarum non suppetit copia : sedulò tamen animadvertentes, ut, re absolutâ, denuò claudatur, et sigillis, ut antea, obsignetur. Fides, seu attestationes clam celebrati matrimonii à parocho, vel sacerdote, qui vices parochi gessit, exarandæ, vobisque exhibendæ, transcribantur in dicto libro, prout jacent de verbo ad verbum à persona à vobis deputanda, quæ apud omnes integritatis, probatique nominis luculentum habeat testimonium. Fides verò, et attestationes ipsæ in secretiori loco sartæ, tectæque à vobis serventur.

Quòd si ex occulto hujusmodi matrimonio prolem nasci contingat, eadem mundetur salutari aquâ baptismi in Ecclesia, in qua aliis infantibus hoc sacramentum indistinctè confertur. Et quia ad operiendum clam initum matrimonium facile est in libro baptizatorum nullam fieri mentionem parentum, et eorum nomina consultò reticêri, volumus, ac expressè mandamus, ut à patre baptizati, eoque defuncto, ab illius matre suscepta proles vobis denuntietur, dictaque denuntiatio fiat vel immediatè per parentes ipsos, vel per litteras eorum charactere exaratas, vel per fide dignam personam ab ipsis parentibus designatam ; ut certò et clarè vobis constet, quòd proles tali loco et tempore, vel reticitis, vel falsò expressis nominibus parentum, baptizata, est legitima, licèt occulti matrimonii fœdere procreata. Quæ sanè omnia cùm vobis innotuerint ; ne illorum excidat memoria, in libro fideliter describentur ab eo, cui facta à vobis est potestas annotandi matrimonia occultè celebrata. Liber, in quem baptizatorum, ac utriusque parentis nomina referentur, quamvis distingui debeat ab altero matrimoniorum, câdem tamen diligentiâ, iisdemque cautelis in Cancellaria episcopali clausus, et sigillis obsignatus erit cu-

stodiendus, prout librum matrimoniorum cautè custodiri suprà mandavimus.

Quia verò nonnulli deesse non possunt, qui propriæ conscientiæ vocibus obsurdescant, et nostris hisce mandatis parêre negligant; debitâ pœnarum districtione pro modo culpæ à vobis puniantur. Quinimmò cùm satis nobis experientiâ compertum sit, in hujusmodi negotiis homines, in terram oculos declinantes ob humanos respectus, tardiores effici, et à recta agendi semita revocari; mandamus idcircò, matrimonia occulta à vobis evulgari, et nota fieri, si certò vobis constiterit, ex aliquo matrimonio occulto procreatam fuisse sobolem, et baptizatam suppressis parentum nominibus, nullâ præstitâ vobis notitiâ, ut par erat, ab illius parentibus intra triginta dies à nativitate numerandos.

Ne autem contumaces, et inobedientes, violatæ fidei, proditique secreti pastores suos insimulent; sedulò à vobis curandum est, ut à parocho, vel alio sacerdote pro secreta celebratione matrimonii à vobis deputando, conjuges clarè, et apertè moneantur, eâ lege, et pacto illis permitti secreti matrimonii celebrationem, ut soboles inde procreanda non solùm regeneretur sacro baptismate, sed post baptisma denuntietur Episcopo cum nota loci, et temporis administrati sacramenti, ac sincerâ indicatione parentum, à quibus ortum habuit, quemadmodum suprà præmissum est: alioquin matrimonium licèt contractum datâ per Episcopum secreti fide, in lucem proferetur in gratiam filiorum, et ad propulsandam ab illis gravem, nulloque pacto ferendam jacturam. Volumus denique, ac mandamus fidem, seu attestationes matrimonii clam initi, et sobolis ex eo procreatæ, excerptas ex dictis libris, modo, quo dictum est, apud vos cautè custodiendis, tantam promerêri fidem, quantam sibi alii libri parochiales baptismatis, et matrimonii vindicare consueverunt.

Hæc à vobis, ven. Fratres, in hac temporum calamitate observari enixè præcipimus ad communem animarum salutem, et ad præsidium ecclesiasticæ disciplinæ, propter invalescentem hominum malitiam nova semper detrimenta vel patientis, vel reformidantis. Cæterùm nostris hisce litteris sublata nolumus ea validiora remedia, quæ huic malo, in diem ingruenti, consona dignoscet prudentia vestra, ad

pastorale officium cumulatè obeundum. Vobis interea paternæ charitatis et benevolentiæ testem apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 17 novembris 1741. Pontificatûs nostri anno secundo.

CAPUT II.

DECRETUM I.

Contra sollicitantes, et complices peccati turpis.

Sacramentum pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres aptè nuncupârunt, nos licèt immerentes ad universi dominici gregis curam supernâ dispositione vocati, omne studium et pastoralem sollicitudinem adhibêre tenemur, ne, quod post amissam baptismi innocentiam datum est divinâ benignitate perfugium, per dæmonum fraudem, et hominum Dei beneficiis perversè utentium malitiam, naufragis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; et quod in salutem et curationem animarum à Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam sacerdotum improbitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

Dudùm quidem à fel. rec. *Gregorio Papa XV.* prædecessore nostro per suas litteras in forma Brevium sub datum Romæ apud S. Mariam Majorem die xxx. augusti MDCXXII. Pontificatûs sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque sacerdotes audiendis confessionibus deputatos, ad turpia, et inhonesta sollicitantes: et deinceps successivis temporibus ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem plura subindè à Congregatione vener. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sub die xi. mensis februarii anno Domini MDCLXI. prodierunt decreta, et à rec. mem. *Alexandro PP. VII.* pariter prædecessore nostro in Congregatione generali die 24. septembr. MDCLXV. coram eo habita, inter alias ab evangelica veritate et sanctorum Patrum doctrina alienas, et dissonas propositiones, sexta

videlicet et septima, huc revocandæ, damnatæ, et prohibitæ fuerunt. Nos itaque maturè perpendentes, quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exactè observari, et quanti ad infirmas oves curandas et decorem S. Ecclesiæ Dei retinendum intersit, ne aliqui sacerdotes Pœnitentiæ sacramento nefariè abutentes pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animo secum recolentes, se à Christo Domino præsides, et judices animarum constitutos, eâ sanctitate, quæ sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum sacramentum administrent: motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra præfatas litteras hujusmodi, ac omnia, et singula decreta prædicta ad illarum interpretationem, et declarationem emanata apostolicâ auctoritate tenore præsentium approbamus, et confirmamus, illisque omnibus, et singulis inviolabilis apostolicæ firmitatis robur adjicimus: atque etiam, quatenùs opus sit, denuò committimus, et mandamus omnibus locorum Ordinariis omnium regnorum, provinciarum, civitatum, dominiorum, et locorum universi orbis christiani in suis respectivè diœcesibus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirant, et procedant contra omnes, et singulos sacerdotes, tam sæculares, quàm regulares quomodolibet exemptos, ac Sedi apostolicæ immediatè subjectos, quorumcumque ordinum, institutorum, societatum, et congregationum, et cujuscumque dignitatis, et præeminentiæ, aut quovis privilegio, et indulto munitos, *qui aliquem pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu sacramentalis confessionis, vel antè, vel immediatè post confessionem, vel occasione, aut prætextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonesta et turpia sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut pòst legendam tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint*: et quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate et circumstantiis severè animadvertant per condignas pœnas

juxta memoratam *Gregorii* prædecessoris nostri constitutionem, quam hìc de verbo ad verbum pro inserta habêri volumus : dantes etiam, si opus sit, et rursùs concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, et Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat ob probationum defectum impunitum, jam aliàs in præfata constitutione tributam procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodò præsumptiones, indicia, et alia adminicula concurrant.

« Meminerint præterea omnes, et singuli sacerdotes ad » confessiones audiendas constituti, tenêri se, ac obligari » suos pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ut suprà, » sollicitatos, sedulò monêre juxta occurrentium casuum » circumstantias de obligatione denuntiandi locorum Ordi- » nariis prædictis, personam, quæ sollicitationem commi- » serit, etiamsi sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolu- » tionem validè impertiendam careat, aut sollicitatio inter » confessarium, et pœnitentem mutua fuerit, sive sollicita- » tioni pœnitens consenserit, sive consensum minimè præ- » stiterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam » effluxerit, aut sollicitatio à confessario, non pro se ipso, » sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper dili- » genter confessarii, ne pœnitentibus, quos noverint jam » ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutionem imper- » tiant, nisi priùs denuntiationem prædictam ad effectum » perducentes delinquentem indicaverint competenti judici, » vel saltem se, cùm primùm poterunt, delaturos spon- » deant, ac promittant.

» Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui » vel odio, vel irâ, vel aliâ indignâ causâ commoti, aliorum » impiis suasionibus aut promissis, aut blanditiis, aut minis, » aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio post- » habito, et Ecclesiæ auctoritate contemptâ, innoxios sacer- » dotes apud ecclesiasticos judices falsò sollicitationis insi- » mulant : ut igitur tam nefaria audacia, et tam detestabile » facinus metu magnitudinis pœnæ coërceatur, quæcumque » persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, » vel per seipsum innocentes confessarios impiè calumniando, » vel scelestè procurando, ut id ab aliis fiat, à quocumque » sacerdote quovis privilegio, auctoritate, et dignitate mu- » nito, præterquàm à nobis, nostrisque successoribus, nisi

» in fine vitæ, et excepto mortis articulo, spe absolutionis
» obtinendæ, quam nobis, et successoribus prædictis reser-
» vamus, perpetuò careat. »

Demùm magnoperè cupientes à sacerdotalis judicii, et sacri tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, et sacramentorum contemptum, et Ecclesiæ injuriam longè summovêre et tam exitiosa hujusmodi mala prorsùs eliminare, et, quantùm in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam dæmonis potiùs, quàm Dei ministri, loco eas per sacramentum Creatori suo, ac nostro reconciliandi, « majori peccatorum mole onerantes in pro-
» fundum iniquitatis barathrum nefariè submergunt, non-
» nullorum venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Car-
» dinalium et aliquorum in theologia magistrorum consilio
» desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium
» Episcoporum supplicationibus, hâc nostrâ in perpetuum
» valiturâ sanctione, quemadmodum à pluribus Episcopis
» per synodales suas constitutiones jam factum esse novimus,
» omnibus et singulis sacerdotibus, tam sæcularibus, quàm
» regularibus cujuscumque ordinis, ac dignitatis, tametsi
» alioquin ad confessiones excipiendas approbatis et quovis
» privilegio et indulto, etiam speciali expressione, et spe-
» cialissimâ notâ, et mentione digno suffultis, Auctoritate
» apostolicâ, et nostræ potestatis plenitudine interdicimus,
» et prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ
» necessitatis, nimirùm in ipsius mortis articulo, et defici-
» ente tunc quocumque alio sacerdote, qui confessarii munus
» obire possit, confessionem sacramentalem personæ com-
» plicis in peccato turpi atque inhonesto contra sextum deca-
» logi præceptum commisso excipere audeat, sublatâ pro-
» pterea illi ipsi quâcumque auctoritate, et jurisdictione ad
» qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolven-
» dam, adeò quidem, ut absolutio, si quam impertierit,
» nulla, atque irrita omninò sit, tamquam impertita à sacer-
» dote, qui jurisdictione, ac facultate ad validè absolvendum
» necessariâ privatus existit, quam ei per præsentes has
» nostras adimere intendimus : et nihilominùs si quis con-
» fessarius secùs facere ausus fuerit, majoris quoque excom-
» municationis pœnam, à qua absolvendi potestatem nobis
» solis, nostrisque successoribus dumtaxat reservamus, ipso

» facto incurrat. Declarantes etiam, et decernentes, quòd
» nec etiam in vim cujuscumque jubilæi, aut etiam bullæ,
» quæ appellatur Cruciatæ sanctæ, aut alterius cujuslibet
» Indulti, confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam
» valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elar-
» giri; cùm ad hunc effectum, et in hoc casu nullus con-
» fessarius, utpote qui in hujusmodi peccati, et pœnitentis
» genere, jurisdictione, ut præfertur, careat, et absolvendi
» facultate à nobis privatus existat, habendus sit pro con-
» fessario legitimo, et approbato. Non obstantibus constitu-
» tionibus, et ordinationibus apostolicis, præsertim, quæ
» nuncupantur Cruciatæ sanctæ, vel jubilæi universalis, et
» plenarii, nec non quibusvis Ecclesiarum, et monasterio-
» rum, et ordinum quorumlibet, quorum ipsi sacerdotes
» fuerint, etiam juramento, confirmatione apostolicâ, vel
» quâvis firmitate aliâ roboratis statutis, et consuetudinibus,
» privilegiis quoque, Indultis, et Litteris apostolicis sub
» quibuscumque tenoribus, et formis, ac cum quibusvis
» clausulis, et decretis, etiam motu proprio, aut aliàs quo-
» modolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, et
» innovatis, quibus omnibus, eorum tenores præsentibus
» pro expressis habentes hâc vice dumtaxat specialiter, et
» expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. »

Volumus demùm, ac præcipimus, ut omnes locorum Ordinarii, tam præsentes, quàm futuri pro tempore existentes, in approbatione confessariorum, tam prædictam constitutionem *Gregorii* prædecessoris nostri, quàm præsentem hanc nostram ab omnibus sacerdotibus approbandis attentè legi, et accuratè observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut sacrum ministerium ipsorum fidei commissum summâ animi innocentiâ, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. Memores præterea sint, se locum tenêre, ac vices obire summi, atque æterni sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollutus per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Sedulò igitur studeant, diligenterque caveant, ne quærentibus, et pulsantibus eorum culpâ cœlum claudatur, ne deperditæ oves ad ovile dominicum redire pro-

perantes eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur, ne prodigi filii egentes, et saucii, ad cœlestem Patrem revertentes, nefariâ eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dùm adhuc in via sunt, confodiantur.

Ut autem præsentes Litteræ ad omnium notitiam faciliùs deveniant, et nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, et Basilicæ Principis Apostolorum, nec non Cancellariæ apostolicæ, curiæque generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, et publicari, sicque publicatas, et affixas omnes, et singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, et afficere, ac si unicuique eorum nominatim, et personaliter intimatæ fuissent: utque ipsarum præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsùs fides tam in judicio, quàm extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergò omninò hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraïre. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Kal. Junii Pontificatûs nostri anno primo.

DECRETUM II.

Contra eosdem complices, etc.

Apostolici muneris partes in procuranda præcipuè rerum sacrarum pura illibataque penitùs administratione versari debêre probè intelligentes, non modò, et assiduis hortationibus, et justâ, ubi res postulat, legum severitate, ut ab ecclesiasticis quibusque ministris sancta sanctè tractentur, quantùm cum Domino possumus, providêre studemus; verùm etiam leges ipsas, ne fortè sinistris interpretationibus in alter-

utram extremam partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperàm detorqueantur, opportunè communire ac roborare pro earumdem tuendo vigore, cùm occasio poposcerit, non prætermittimus. Sanè cùm nos aliàs per quamdam nostram constitutionem, cujus initium est, *Sacramentum pœnitentiæ*, anno Incarnationis dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Kal. Junii pontificatûs nostri anno primo editam, omnibus, et singulis sacerdotibus tam sæcularibus, quàm regularibus interdixerimus, et prohibuerimus, *ne aliquis eorum, extra casum extremæ necessitatis, nimirùm in ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocumque alio sacerdote, qui confessarii munus obire possit*, confessionem sacramentalem personæ complicis in peccato turpi atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso, excipere auderet; ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omninò esset, tamquam impertita à sacerdote, qui jurisdictione et facultate, ad validè absolvendum necessariâ, ipsi per nos vigore ejusdem constitutionis ademptâ, privatus existeret, et aliàs prout in memorata constitutione, cujus tenorem præsentibus pro plenè et sufficienter expresso et inserto habêri volumus, uberiùs dicitur continêri. Cùm nos subinde super ea dictæ constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse acceperimus, quarum resolutionem privato cujusque judicio relinquendam minimè existimamus, ne lex incertis conjecturis, et opinionibus jactata in sensus à mente nostra alienos forsitan distrahatur, ejusque vigor paulatim langueat, atque enervetur: hinc est, quòd nos omnem dubitandi rationem, quantùm cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, et matura deliberatione nostris, deque apostolicæ potestatis plenitudine memoratam constitutionem nostram cum omnibus, et singulis in ea contentis tenore præsentium, quatenùs opus sit, confirmamus, illamque integrè, penitùs, et omninò, atque ab illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, et inconcussè observari præcipimus, et mandamus. Præterea habitâ super his cum venerabili Fratre nostro Vincentio Episcopo Prænestino sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Petra nuncupato, Pœnitentiario nostro majori, ac dilectis

filiis officii Pœnitentiariæ apostolicæ ministris, qui rem jussu nostro maturè perpenderunt, deliberatione, motu, scientiâ, et potestatis plenitudine paribus, edicimus, ac declaramus eâdem « Constitutione singulis, ut suprà, sacerdotibus, quem-
» admodum interdictum non est in mortis articulo per-
» sonam in prædicto turpi peccato complicem confitentem
» audire, atque ab hujusmodi quoque culpa ritè contritam
» absolvere, deficiente tunc quocumque alio sacerdote, qui
» confessarii munus obire possit, ita interdici reipsà, et
» prohibêri prædicto modo tunc audire, et absolvere, ut
» si alius aliquis sacerdos non defuerit, etiamsi fortè iste alius
» simplex tantummodò sacerdos fuerit, sive aliàs ad confes-
» siones audiendas non approbatus, possit nihilominùs ipse
» sacerdos simplex confessionem excipere ac absolutionem
» impertiri. Porrò, si casûs urgentis qualitas, et concur-
» rentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi
» fuerint, ut alius sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto
» articulo personæ confessionem vocari, aut accedere sine gravi
» aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium
» sacerdotem perinde habêri, censêrique posse, ac si reverà
» abesset, atque deficeret; ac proinde in eo rerum statu
» non prohibêri socio criminis sacerdoti absolutionem pœni-
» tenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem com-
» plex ejusmodi sacerdos, et seriò animadvertat, fore se re-
» ipsà coram Deo, qui irridêri non potest, reum gravis ad-
» versùs prædictam nostram constitutionem inobedientiæ,
» latisque in ea pœnis obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut
» scandali pericula sibi ultrò ipse confingat, ubi non sunt:
» imò intelligat, tenêri se graviter hujusmodi pericula, quan-
» tùm in se erit, antevertere, vel removêre opportunis ad-
» hibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis sacerdoti locus
» pateat illius confessionis absque ullius infamia, vel scan-
» dalo audiendæ. Ita enim ipsum tenêri vigore memoratæ
» nostræ constitutionis declaramus, et nunc quoque ita ipsi
» faciendum esse districtè mandamus, et præcipimus. Quòd
» si idem sacerdos aut quovis modo sese nullâ gravi neces-
» sitate compulsus ingesserit, aut ubi infamiæ, vel scandali
» periculum timetur, si alterius sacerdotis opera requirenda
» sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media ad-
» hibêre de industria neglexerit, atque ita personæ in dicto

» crimine complicis, eoque in articulò, ut præfertur, con-
» stitutæ sacramentalem confessionem excipere, ab eoque
» crimine absolutionem largiri nullâ, sicut præmittitur, ne-
» cessariâ causâ cogente præsumpserit, quamvis hujusmodi
» absolutio valida futura sit, dummodò ex parte pœnitentis
» dispositiones à Christo Domino ad sacramenti pœnitentiæ
» valorem requisitæ non defuerint (non intendimus enim
» pro formidando mortis articulo eidem sacerdoti, quan-
» tùmvis indigno, necessariam jurisdictionem auferre, ne
» hâc ipsâ occasione aliquis pereat) : nihilominùs sacerdos
» ipse violatæ ausu ejusmodi temerario legis pœnas nequa-
» quam effugiet, ac propterea latam in dicta constitutione
» majorem excommunicationem, eodemque planè modo, quo
» ibidem decernitur, nobis, et huic sanctæ Sedi reservatam
» incurret, prout illum eo ipso incurrere declaramus, volu-
» mus, atque statuimus. Non obstantibus omnibus, et sin-
» gulis illis, quæ in præfata nostra constitutione voluimus
» non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque. » Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsùs fides in judicio, et extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die octavâ Februarii anno millesimo septingentesimo quadragesimo quinto, pontificatûs nostri anno quinto.

DECRETUM III.

Contra sollicitantes, et sacrificio missæ abutentes.

In generali congregatione sanctæ Romanæ et universalis Inquisitionis habitâ in palatio apostolico Quirinali coram Sanctissimo Domino nostro Domino BENEDICTO divinâ Providentiâ Papa XIV. et Eminentiss. ac Reverendis. DD. S. R. E. Cardinalibus adversùs hæreticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus à sancta Sede apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus noster sollicitè animadvertens, quàm

grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui sacrosancto missæ sacrificio, ac salutaris pœnitentiæ sacramento, ad animarum reparationem à Christo Domino institutis, in illarum perniciem et damnationem abutuntur, decrevit, « quòd in posterùm sacerdotes tam sæculares, quàm regu-
» lares cujuscumque ordinis, instituti, congregationis, et
» societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu
» sacramentalis confessionis, sive illius occasione, aut præ-
» textu, ad turpia sollicitantes, vel sacrificio missæ abuten-
» tes ad sortilegia, præter pœnas jure, et apostolicis con-
» stitutionibus, et signanter San. Mem. *Sixti V.* et *Grego-*
» *rii XV.* contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilita-
» tionem incurrant ad præfati sacrificii celebrationem »; quòdque ejusmodi decretum significetur singulis cujuscumque ordinis superioribus, ac præpositis, ad hoc, ut de illo, sicuti et de prædictis, aliisque summorum Pontificum constitutionibus juxta præscriptum in generali decreto supremæ Inquisitionis die 15 Decembris 1655 semel saltem in anno, id est Feriâ sextâ post octavam Assumptionis beatæ Mariæ Virginis in publica Mensa, vel in capitulo ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque generali, vel provinciali capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato capitulari congressu suos subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram suprema Congregatione juratum testimonium exhibeant.

DECRETUM IV.

Contra confessarios exquirentes nomen complicis.

Ubi primùm de perversa quadam et absurda praxi in sacramento pœnitentiæ administrando apud nonnullos confessarios in Portugalliæ et Algarbiorum regnis introduci cœpta, non sine animi nostri dolore, nuntium accepimus non levi aliquo incertoque rumore ad nos perlatum, sed ita gravibus, solidisque fundamentis innixum, ut prudentem omninò fidem de periculi cum veritate, tum magnitudine facerent; prætermittere non potuimus, quin continuò datis ad venerabiles Fratres eorumdem regnorum ac ditionum Archiepiscopos et Episcopos apostolicis nostris Litteris, remedium na-

secuti malo quàm promptissimè adhiberemus. Earum verò Litterarum die septimâ mensis Julii superioris anni millesimi septingentesimi quadragesimi quinti editarum, quas præsenti huic nostræ constitutioni inserendas existimamus, hic tenor erat :

« Suprema omnium Ecclesiarum sollicitudo, et divina Jesu » Christi omnium pastorum Principis, cujus vices planè im- » merentes gerimus, charitas assiduè urget nos, ut pro com- » missa divinitùs imbecillitati nostræ universi dominici gregis » cura semper advigilantes, periculis animarum, sicubi fortè » superimpenderint, per omnes christiani orbis populos ac » nationes opportunè, quantùm cum Domino possumus, » occurramus, atque iis præcipuè regnis, et locis peculiari » quodam apostolicæ nostræ charitatis studio, auctoritatisque » providentiâ consulamus, in quibus cùm fides, religio, pie- » tas quàm maximè floreant, callidus humani generis hostis » nocêre fidelibus dùm aperto bello desperat, per insidias » molitur, in angelum scilicet sese lucis transfigurans, et » ementitâ boni specie incautis illudens, quâ ex arte non » minora sæpè animarum detrimenta, quàm ex aggressione » manifesta, esse proventura nequissimus veterator confidit. » In harum autem fraudum numero computamus, quod in » florentissimis Portugalliæ, et Algarbiorum regnis et ditio- » nibus, quibus vos Antistites summa cum sacerdotalis vir- » tutis vestræ commendatione præsidetis, et quibus pro » singulari erga catholicam Ecclesiam, atque apostolicam » hanc sanctam Sedem observantia meritæ debentur laudes, » nuper evenisse non sine ingenti animi nostri dolore cogno- » vimus. » Pervenit enim haud ita pridem ad aures nostras, nonnullos istarum partium confessarios falsâ zeli imagine seduci se passos, sed à zelo secundùm scientiam longè aberrantes, perversam quamdam, et perniciosam praxim in audiendis Christi fidelium confessionibus, et in saluberrimo pœnitentiæ sacramento administrando, invehere atque introducere cœpisse; ut videlicet, si fortè in pœnitentes incidissent socium criminis habentes, ab iisdem pœnitentibus socii hujusmodi, seu complicis nomen passim exquirerent; atque ad illud sibi revelandum non inducere modò suadendo conarentur; sed, quod detestabilius est, denuntiatâ quoque, nisi revelarent, absolutionis sacramentalis negatione, prorsùs

adigerent, atque compellerent: imò etiam complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi exigerent designari. « Quam illi quidem intolerandam imprudentiam » tùm procurandæ complicis correctionis aliorumque bono- » rum colligendorum specioso prætextu colorare, tùm emen- » dicatis quibusdam doctorum opinionibus defendere non » dubitarent; cùm reverà opiniones hujusmodi vel falsas, » et erroneas sequendo, vel veras, et sanas malè applicando, » perniciem tam suis, quàm pœnitentium animabus consciscerent; ac sese præterea plurium gravium damnorum, » quæ inde facilè consecutura fore prævidêre debuerant, » reos coram Deo æterno judice constituerent. Et verò jam » secuta fuisse multa ejusmodi damna infelici experientiâ » compertum est: nec fieri potuit, quin ea de causa, et » oblocutiones, et scandala, et non ministrorum tantùm, » sed sacri etiam ipsius ministerii odium, et animorum in- » gens conturbatio in populo fideli exorta sint. Tristia nos » hæc nuntia cùm accepimus, simul audivimus, contra exi- » tialem hujusmodi abusum protinùs justâ indignatione pro » munere suo commotos fuisse dilectos Filios nostros S. R. » E. Cardinales Nunum à Cunha in iisdem Portugalliæ, et » Algarbiorum regnis Generalem Inquisitorem, et Thomam » de Almeyda Patriarcham Lisbonensem, atque utrumque » sollicitè gliscenti malo compescendo, atque etiam eradi- » cando allaborasse. Nos autem, ne in tam gravi animarum » discrimine ulla ex parte apostolico nostro ministerio deesse » videamur, neve mentem hac super re nostram apud vos » obscuram et ambiguam esse sinamus; » notum vobis esse volumus, memoratam superiùs praxim penitùs reprobandam esse, eamdemque à nobis per præsentes nostras in forma Brevis Litteras reprobari, atque damnari, tamquam scandalosam, et perniciosam, ac tam famæ proximorum, quàm ipsi etiam sacramento injuriosam, tendentemque ad sacrosancti sigilli sacramentalis violationem, atque ab ejusdem pœnitentiæ sacramenti tantoperè proficuo, et necessario usu fideles abalienantem. « Eapropter, venerabiles Fratres, quamquam de » pastorali vestra vigilantia nihil est, quod dubitemus: su- » premi tamen officii quoque nostri esse censemus, alacri- » tatem ipsam vestram hâc mentis nostræ apertâ significa- » tione, et apostolicis insuper hortationibus nostris intensiùs

» acuere, et excitare, ut pro se quisque vestrûm opportu-
» nioribus, quascumque prudentia suggesserit, initis ratio-
» nibus, et efficacioribus quibusque juris remediis, quoad
» opus fuerit, contra delinquentes ministros adhibitis, noxiam
» hujusmodi novitatem strenuè insectemini, ac penè nascen-
» tem opprimatis, neque patiamini traditis curæ vestræ ovi-
» bus ibi offendiculum parari, ubi salus à Christo posita est,
» ab eoque divinæ misericordiæ fonte illas averti, ac deter-
» rêri, ad quem ab eodem Redemptore nostro ad abluen-
» das, dealbandasque in sanguine suo animas amantissimè
» invitantur. Interea, dum à zelo vestro, ac prudentia lucu-
» lentiora nobis certò pollicemur vestræ pietatis et obser-
» vantiæ argumenta, apostolicam benedictionem cum uber-
» rima cœlestium charismatum copia conjunctam vobis, Ve-
» nerabiles Fratres, ex animo impertimur. Volumus autem,
» ut præsentium transumptis, sive exemplis, etiam impres-
» sis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo
» personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem
» prorsùs ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhibe-
» retur, et adhibêri posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.
» Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub annulo
» Piscatoris die VII. mensis Julii MDCCXLV. pontificatûs nos-
» tri anno quinto. *Cajetanus Amatus.* »

Has porrò nos Litteras in forma Brevis tunc datas iterùm præsentibus nostris confirmamus, et roboramus, easque ab omnibus, et singulis fideliter, exactèque observari injungimus, atque præcipimus;

« Statuentes insuper, ac decernentes, ut quicumque
» cujusvis statûs, gradûs, conditionis, dignitatis, et ordi-
» nis, etiam speciali et individuâ, ad effectum ut hisce
» nostris præsentibus comprehendantur, mentione et expres-
» sione digni, ausus in posterùm fuerit docêre licitam esse
» hujusmodi praxim, prout ea in relato nostro Brevi expo-
» nitur ac reprobatur, vel scribere, aut loqui præsumpse-
» rit in ejusdem damnatæ praxis defensionem; vel ea, quæ
» in dicto Brevi contra eamdem praxim decreta sunt, im-
» pugnare, aut in alienos sensus temerè detorquêre, seu
» interpretari, incidat ipso facto in excommunicationem, à
» qua non possit, præterquam in articulo mortis, ab alio,
» quacumque etiam dignitate fulgente, vel auctoritate suf-

» fulto, nisi à nobis, vel à pro tempore existente Romano
» Pontifice, absolvi. »

Et quia non modò cavendum est, ut, quæ sunt à nobis in præinsertis Litteris decreta, ab omni impugnatione, contradictione pravaque interpretatione salva sint, et immunia, verùm etiam, ne quis in sacramenti Pœnitentiæ administratione ab eorum omnimoda observantia umquam recedat; idcircò omnibus et singulis confessariis utriusque cleri tam sæcularis, quàm regularis quantumvis exempti, et quàcumque speciali et expressâ mentione aliàs fortassè nominandi, graviter et districtè, divini interminatione judicii, atque in virtute sanctæ obedientiæ, prohibemus, « ne conformiter ad præ-
» dictam reprobatam praxim pœnitentes, qui peccatum, seu
» crimen aliquod, cujus socium, aut socios habuerint, ipsis
» in tribunali Pœnitentiæ confiteantur, interrogare præsu-
» mant de nomine socii, seu complicis, loco habitationis,
» vel aliis hujusmodi adjunctis, sive circumstantiis, expres-
» sionem, magisque individuam ejusdem complicis manifes-
» tationem concernentibus; eidem pœnitenti, si manifestare
» renuerit, sacramentalem absolutionem denegando: alio-
» quin noverint sese, ultra peccati lethalis incursum, sus-
» pensioni ab officio audiendarum confessionum, aliisque
» etiam gravioribus pœnis fore subjiciendos. »

Præterea quoniam contra damnatum hujusmodi exitialem abusum, ne cum animarum pernicie radices agat, necesse ducimus modum, ac formam etiam in foro externo procedendi, et ultrices adversùs reos pœnas imponendi, statuere, atque ordinare; omnesque super hoc exorituras, vel etiam jam exortas dissensiones componere, et penitùs amputare, volumus, decernimus, ac declaramus, « quòd docentes, ut suprà,
» licitam esse praxim à nobis jam reprobatam, vel in ejus-
» dem praxis defensionem scribentes, aut loquentes, vel
» ejusdem reprobationem in memorato nostro Brevi conten-
» tam impugnantes, aut perversè interpretantes, in officio
» sanctæ Inquisitionis prædictorum regnorum atque ditionum
» severè puniantur, et contra eos, et eorum quemlibet in
» eodem officio procedatur, non minùs ac contra illos ibidem
» procedi solet, qui asserunt, tradunt, tuentur opiniones
» scandalosas, perniciosas, et utì tales à Sede apostolica re-
» jectas, et condemnatas.

» Similiter in eodem officio procedendum erit et procedi
» volumus ac statuimus contra confessarios quoque, ut suprà
» delinquentes, ac de nomine complicis pœnitentem interro-
» gantes, eidemque pœnitenti, nisi illud sibi manifestet,
» absolutionem denegantes. Dummodò tamen hujusmodi
» interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis con-
» junctus sit, ac convestitus, quæ sic agentem confessarium
» de adhæsione ad prædictam reprobatam praxim, tamquàm
» ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate sus-
» pectum reddant.

Itaque contra prædictos omnes et singulos delinquentes tam sæculares, quàm quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi apostolicæ immediatè subjectorum ordinum, institutorum, societatum, et congregationum Regulares, cujuscumque dignitatis, ac præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti existant, et quorum specialis et nominatim mentio facienda sit, prædictorum regnorum, ac ditionum inquisitores, potestate à nobis traditâ, et quatenùs opus sit, præsentium tenore de novo concessâ, prout in causis fidei, juxta sacrorum canonum formam, nec non sancti officii Inquisitionis hujusmodi constitutiones, privilegia, consuetudines, et decreta, diligenter inquirant, et procedant, et quos in aliquo ex hujusmodi excessibus culpabiles repererint, in eos, pro criminum qualitate, et circumstantiis, suspensionis ab officio confessiones audiendi, vel etiam ab executione ordinum, privationis beneficiorum, dignitatum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis activæ ac passivæ, si Regulares fuerint, aliasque pœnas decernant; omnes etiam vel earum tantùm aliquas, in perpetuum, vel ad tempus infligendo.

« Quicumque verò alium quemlibet aliquo ex supradictis
» modis deliquisse cognoverint, eum intra terminum die-
» rum, in edictis sancti officii ejusmodi Inquisitionis præfigi
» solitum, eidem sancto officio denuntiare teneantur; alio-
» quin pœnas non denuntiantibus per eadem edicta infligi
» consuetas incurrant. Verùmtamen ab hujusmodi onere
» denuntiandi justis de causis eximi volumus et eximimus
» personam ipsam pœnitentem dumtaxat in causa propria,
» id est in casu, quòd suum peccatum confitens, à confes-
» sario adigatur ad sibi manifestandum nomen complicis in

» eodem peccato : tunc enim pœnitentem hujusmodi ab
» obligatione eumdem confessarium denuntiandi liberamus.
» Sed quando aliunde, quàm ex propriâ, ut dictum est,
» confessione, noverit confessarium aliquo ex superiùs enu-
» meratis, et sancto officio denuntiandis modis deliquisse,
» tunc eum et ipse denuntiare ex ista aliunde habita noti-
» tia teneatur.

« Quòd si confessarii de complicis nomine perperàm inter-
» rogantis, absolutionemque, nî sibi detegatur, denegantis
» actum contingat ejusmodi esse, ut, quamvis imprudens,
» et malus, simplex tamen quidam, et nudus actus fuerit,
» id est iis circumstantiis destitutus, quæ de prava credili-
» tate, vel de mala adhæsione ad praxim in sæpè dicto no-
» stro Brevi reprobatam, tamquàm ad licitam, eumdem
» confessarium suspectum reddant; tunc istiusmodi delictum
» neque denuntiationis oneri, neque sancti officii prædicti
» cognitioni subjectum erit; sed de illo cognoscere, atque
» in delinquentem confessarium per suspensionem ab audien-
» dis confessionibus, vel alias canonicas et legitimas pœnas
» pro delicti modo animadvertere, ad locorum Ordinarios
» in sua cujusque diœcesi omninò spectabit. »

His igitur circa ordinem, formam, modumque contra ejusmodi delinquentes procedendi, ut præfertur, constitutis, ac suis unicuique judici ecclesiastico juribus assignatis, et distributis; hanc nos deinceps regulam ab omnibus observari ac custodiri volumus, et mandamus, si quando talia delicta deprehendi contigerit, quæ tamen haud umquam posthàc eventura in Domino confidimus, accedente insuper præclarâ inclytæ Lusitanæ nationis universæ erga Sedem apostolicam observantiâ et obedientiâ, nec non eximiâ tùm istius sanctæ Inquisitionis officii, tum cujusque loci Ordinariorum numquam defuturâ vigilantiâ. Quapropter quæcumque aliter, quàm præsentibus nostris decrevimus et constituimus, sive in edictis præfati officii Inquisitionis, sive in quibuslibet quorumvis Ordinariorum mandatis, aut pastoralibus Litteris, vel decretis antehac statuta prodierunt, ea nos, quoniam post apostolicam hanc à nobis propositam agendi, seu judicandi normam, minùs necessaria fore censemus, desinere jam, et cessare, ac, veluti numquam emanassent, omnem obligandi vim amittere, motu proprio et ex certa scientia, deque aposto-

licæ potestatis plenitudine declaramus, statuimus, atque sancimus.

Decernentes easdem præinsertas, nec non præsentes nostras litteras, et in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quòd quicumque cujusvis statûs, gradûs, ordinis, præeminentiæ, et dignitatis existant, seu aliàs speciali et individuâ mentione et expressione digni, in præmissis interesse habentes, seu habêre quomodolibet prætendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati, et auditi, neque causæ, propter quas tùm præinsertæ, tùm præsentes emanaverint, sufficienter adductæ, verificatæ, et justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet etiam privilegiata causa, colore, prætextu, et capite, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quolibet defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse; sed ipsas præsentes, easdemque præfatas in forma Brevis Litteras, firmas, validas, et efficaces existere et fore; suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinêre, et ab omnibus et singulis præmissis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exactè, et inviolabiliter observari.

Sicque et non aliter in præmissis censêri, atque ita per quo cumque judices ordinarios et delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, et contra hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, Legatos quoque de latere, et apostolicæ Sedis Nuntios, aliosve quoslibet quâcumque auctoritate, potestate, et præeminentiâ fungentes et functuros, sublatâ eis, et eorum cuilibet aliter judicandi et interpretandi facultate, judicari et definiri debêre, ac irritum et inane, si secùs super his à quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusvis apostolicis, et in universalibus, sive provincialibus, aut synodalibus Conciliis editis generalibus, sive specialibus constitutionibus, et ordinationibus, edictis quoque prædicti Inquisitionis officii, et quorumcumque Ordinariorum, etiam Episcoporum et metropolitanorum mandatis, Litteris pastoralibus, sive decretis, nec non ejusdem officii, et quarumcumque Ecclesiarum etiam episcopalium et metropolitanarum, et quorumcumque ordinum, congregationum, religionum, et institutorum, etiam Societatis JESU, aliisve quibusvis, etiam juramento, confirma-

tione Apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis, stilis, usibus, et consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, et Litteris apostolicis eidem Inquisitionis officio, illiusque inquisitoribus, commissariis, aliisque officialibus, tùm etiam Ecclesiis, eorumque Prælatis, ordinibus, congregationibus, institutis, societatibus, illorumque superioribus, et personis quibuslibet, sub quibusvis verborum tenoribus et formis, et cum quibuscumque etiam efficacissimis et insolitis derogationibus, clausulis, atque decretis, etiam motu, et apostolicæ potestatis plenitudine similibus, seu ad quarumcumque personarum, etiam regiâ, aliâve quâlibet mundanâ, vel ecclesiasticâ potestate fulgentium instantiam, vel aliàs quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, et innovatis.

Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficiente derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter et de verbo ad verbum expressis et insertis, formasque hujusmodi pro plenè et exactè observatis habentes, ad præmissorum effectum, hâc vice dumtaxat specialiter et expressè derogamus. Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis etc. Datum in Arce Gandulphi Albanensis diœcesis anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo sexto, quarto nonas Junii, Pontificatûs nostri anno sexto.

DECRETUM V.

Super oratoriis privatis.

Cùm duo nobiles conjuges diœcesis Marsicen. obtinuissent à Sede apostolica Indultum pro celebratione missæ in privato suæ domûs oratorio sic conceptum: « Dilecte fili, et dilecta » in Christo filia salutem, et apostolicam benedictionem. » Spirituali consolationi vestræ, quantùm cum Domino » possumus, benignè consulere, vosque spiritualibus favo- » ribus, et gratiis prosequi volentes, et vestrûm singulares » personas à quibusvis excommunicationis, suspensionis, et » interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, et

» pœnis à jure, vel ab homine quâvis occasione, vel causâ
» latis, si quibus, quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum
» præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolven-
» tes et absolutas foro censentes, supplicationibus vestro no-
» mine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, vobis,
» qui (ut asseritis) locorum Gallichii, et Messanelli Marsicen.,
» seu alterius diœcesis jurisdictionem temporalem in illis, seu
» eorum altero exercentes, Baro, et Baronissa respectivè
» existitis, ut in privatis domorum vestræ habitationis in
» civitate, et diœcesi Marsicens. existen. Oratoriis ad hoc
» decenter muro extructis, et ornatis, seu extruendis,
» et ornandis, ab omnibus domesticis usibus liberis, per
» Ordinarium loci priùs visitandis, et approbandis, ac de
» ipsius Ordinarii licentia ejus arbitrio duratura, unam mis-
» sam pro unoquoque die, dummodò in eisdem domibus
» celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non
» fuerit, per quemcumque sacerdotem ab eodem Ordinario
» approbatum sæcularem, seu de superiorum suorum licentia
» regularem, sine tamen quorumcumque jurium parochia-
» lium præjudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes,
» et Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, aliisque solem-
» nioribus anni festis diebus exceptis, in vestra, ac natorum,
» consanguineorum, et affinium in eadem domo vobiscum
» insimul habitantium, familiæque et quoad oratoria ruri
» existentia, etiam in hospitum nobilium, vestrorumque
» præsentia celebrari facere, liberè et licitè possitis, et valea-
» tis, ac vestrûm quilibet possit, et valeat, auctoritate Apos-
» tolicâ tenore præsentium concedimus et indulgemus: non
» obstantibus constitutionibus, et ordinationibus apostolicis,
» cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem,
» quòd familiares servitiis vestris tempore dictæ missæ
» actu non necessarii ibidem missæ hujusmodi interessentes ab
» obligatione audiendi missam in Ecclesia diebus festis de
» præcepto minimè liberi censeantur. Datum Romæ apud
» sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 12 Fe-
» bruarii 1739. » Cùmque exorta esset dubitatio, an ex vi
hujusmodi indulti liceret missam celebrare in privato ora-
torio, etiam sine præsentia alterutrius ex dictis conjugibus,
in quos indulti concessio directa erat, cui quidem dubita-
tioni locum dedit opinio nonnullorum doctorum pro affir-

mativa, et negativa respectivè sententia inter se certantium, sacra congr. Concilii, ad quam hujus quæstionis resolutio delata fuit, die tertiâ Dec. 1740, censuit: NON LICERE; deindè verò Sanctissimus Dominus noster reprobatâ contrariâ doctorum sententiâ, prædictam sacræ congregationis resolutionem nedùm approbavit, verùm etiam præsenti decreto publicè evulgando voluit omnibus notum fieri, non posse vigore similis Indulti celebrari missam in privatis oratoriis, quando eidem missæ actu non interest aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum concessum est; Indultum verò principaliter concessum intelligi iis tantùm, quibus Breve dirigitur, nimirùm personis illis, quæ à tergo ejusdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeò ut sine præsentia alicujus ex dictis personis minimè liceat missæ sacrificium peragi, etiamsi præsens sit aliquis sive ex filiis, sive ex consanguineis, sive ex affinibus, sive ex familiaribus, sive demùm ex hospitibus nobilibus in eodem Brevi memoratis, quippè quibus nil aliud per ejusmodi Brevia conceditur, quàm quòd unusquisque eorum (dummodo, quod attinet ad familiares, juxta clausulam iisdem Brevibus insertam, non sit ex illis actu necessariis) assistens missæ, quæ celebratur in oratorio privato in præsentia alicujus ex personis à tergo Brevis proprio nomine nuncupatis, satisfaciat obligationi audiendi missam diebus festis de præcepto. Sublatâ igitur, et proscriptâ quâcumque minus germanâ interpretatione ejusmodi Brevium, et Indultorum in contrarium hactenùs factâ, SANCTITAS SUA ita declaravit, et servari omninò mandavit, districtè præcipiens, ut omnes Episcopi, aliique locorum Ordinarii, etiam tamquàm à Sede apostolica delegati executioni, et observantiæ hujus decreti diligenter incumbant per canonicas pœnas contra inobedientes eorum arbitrio constituendas.

DECRETUM VI.

Super clausura Monialium.

Salutàre in catholica Ecclesia institutum ab ipsa antiquitate susceptum, ac tanta cum sollicitudine et pastorali zelo custoditum, ut flos ille ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritualis, læta indoles, laudis et honoris

opus integrum atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, sacræ virgines, quarum, quò sublimior gloria est, major et cura est, intra monasteriorum septa, et claustra vigili sollicitaque custodia servarentur, tam ante, quàm post Tridentinæ Synodi decreta Romani Pontifices prædecessores nostri tot sanctissimis legibus, et initis apostolicæ providentiæ charitatisque consiliis communire et confirmare studuerunt; ut, quæ se Christo dicaverint, et à carnali concupiscentia recedentes, tam carne, quàm mente se Deo voverint, consumment opus suum magno præmio destinatum.

Quoniam autem, etsi providas hujusmodi sanctiones constitutionesque, si eâ, quâ decet, regularis disciplinæ observantiâ custodirentur, satis esse scimus, ut virgines ea, quæ cœlestis earumdem sponsi Jesu Christi sunt, cogitantes, sint sanctæ et corpore, et spiritu; longâ tamen experientiâ edocti, et assiduis venerabilium Fratrum aliarum Ecclesiarum Antistitum querelis admoniti, supremas apostolicæ auctoritatis providentiæque partes requiri, ut « abusibus quàmplurimis » ex nimia quorumcumque, aut sibi quocumque pacto arro- » gantium, aut prætendentium, aut obtendentium, faculta- » tem aliàs sibi quomodolibet sive à jure, sive ab homine » concessam, vel demandatorum munerum ratione debitam » esse, ut sive ipsi, sive alii ingredi clausuram monialium, » aut ipsæ moniales è clausura ob quascumque etiam non » legitimas causas egredi, et extra clausuram hujusmodi com- » morari possint, licentiam concedendi, indulgentia sensim » invectis opportunè occurratur: hinc est, quòd nos pro » suprema omnium Christi fidelium procuratione imbecilli- » tati nostræ in universalis orthodoxæ Ecclesiæ regimine » divinitùs impositâ, opportunum abusibus hujusmodi reme- » dium, quantùm cum Domino possumus, adhibêre satagen- » tes, auctoritate apostolicâ, tenore præsentium omnes et » singulas constitutiones à Romanis Pontificibus prædecesso- » ribus nostris tam ante, quàm post Concilii Tridentini de- » creta super clausura monialium editas renovamus, et con- » firmamus, nec non imposterùm ab omnibus et singulis, » ad quos spectat, et in futurum spectabit sub iisdem » pœnis in constitutionibus eorumdem prædecessorum » nostrorum Romanorum Pontificum, et decretis Concilii

» Tridentini præfati contentis inviolabiliter observandas esse
» statuimus, decernimus, præcipimus atque mandamus. »

Præterea motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque apostolicæ potestatis plenitudine earumdem præsentium tenore omnia, et singula indulta, privilegia, prærogativas, facultates, licentias, et quocumque alio pacto nuncupatas concessiones omnibus et singulis *quibuscumque ecclesiasticis* personis, quâcumque auctoritate, dignitate, honore, præeminentiâ ac jurisdictione fungentibus, etiam venerabilibus Fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus, etiam de latere legatis, sive qui provinciis, et legationibus statûs nostri ecclesiastici pro tempore præsunt, sive quos ad charissimos in Christo filios nostros Romanorum regem in imperatorem pro tempore eligendum, vel electum, reges et reginas illustres, aliasque summas potestates prout rerum conditio postulaverit, mittî et ablegari contigerit; sive qui, licèt aliarum insignium Ecclesiarum Antistites, tamen tamquam apostolicæ hujus S. Sedis legati de latere aliàs nuncupati et habitî sunt, et fortasse habentur, aut habêri, et esse prætendunt, et in posterùm habendi sunt; sive Ordinarii, sive extraordinarii nostri, et ejusdem apostolicæ Sedis ubicumque, etiam apud ipsos imperatorem et reges ac summas potestates nuntii, sive internuntii resident (exceptis dumtaxat, locorum Ordinariis, iisque omnibus superioribus, quibus tamquam Ordinariis, et ordinariâ jurisdictione utentibus, monialium monasteria subjecta et addicta sunt, in casibus tamen necessariis, et servatis aliis de jure servandis, et non aliter omninò) ac demùm quibuscumque aliis quocumque nomine, et expressione nuncupatis personis, quocumque tempore à quibusvis, etiam ab ipsis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris quacumque de causa, occasione, titulo, colore et prætextu per quascumque apostolicas sive in simili forma Brevis, sive sub plumbo expeditas litteras, sub quibuscumque verborum formis facta, data, concessa, et impertita, sive factas, datas, concessas, et impertitas super hujusmodi ingressu *revocamus, abolemus, annullamus atque irritamus;* nec non à datarum earumdem præsentium die revocata, aboleta, annullata, et irrita, ac nullius prorsùs momenti,

ac vigoris esse et fore, neminique cuilibet quocumque tempore suffragari; ac quemlibet omnium antedictorum, etiam speciali mentione dignorum, quâcumque facultate hujusmodi sive pro se, sive pro aliis temerè uti audentem, ipso facto absque ulla alia declaratione pœnas et ecclesiasticas censuras contra violantes clausuram monialium inflictas, à quibus, præterquam à nobis et pro tempore existente Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possit, incurrere et incursum esse; licentiamque hujusmodi concessam nullo modo suffragari, atque nullius momenti, perinde ac si minimè concessa fuisset, ipso facto fore, et habêri, ac pœnas et censuras ecclesiasticas ipso etiam facto, ut præmittitur, per contrafacientem incurri et incursas esse statuimus, decernimus ac declaramus. Decernentes easdem præsentes litteras, et in eis contenta quæcumque etiam ex eo, quòd quicumque in præmissas interesse habentes, seu habêre quomodolibet prætendentes, cujusvis statûs, gradûs, ordinis, præeminentiæ et dignitatis existant, seu aliâ specificâ et individuâ mentione et expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati et auditi, causæque, propter quas præsentes emanârint, sufficienter adductæ, verificatæ, et justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica et privilegiata causa, colore, prætextu et capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis, enormissimæ, et totalis læsionis, nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quomodolibet, etiam quantumvis magno, et substantiali, ac incogitato, et inexcogitabili individuamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversùs illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia et potestatis plenitudine paribus concesso vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse; sed ipsas præsentes litteras semper firmas, validas et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri, et obtinêre, ac ab illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spe-

ctabit, inviolabiliter et inconcussè observari : sicque, et non aliter in præmissis per quoscumque judices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii apostolici auditores, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de latere legatos, et Sedis prædictæ nuntios, aliosve quolibet quâcumque præeminentiâ et potestate fungentes, et functuros, sublatâ eis et eorum cuilibet quâvis aliter judicandi et interpretandi facultate et auctoritate, judicari et definiri debêre, ac irritum et inane, si secùs super his à quopiam quâvis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac, quatenùs opus sit, nostra et Cancellariæ apostolicæ regula *de jure quæsito non tollendo*, aliisque constitutionibus apostolicis : necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis et consuetudinibus, ac usibus et stylis, etiam immemorabilibus; privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis prædictis, aliisque quibuslibet personis etiam quâcumque ecclesiasticâ vel mundanâ dignitate fulgentibus, et aliàs quomodolibet qualificatis, ac specialem expressionem requirentibus, sub quibuscumque verborum tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis, ac irritantibus, et aliis decretis, etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter, et aliàs quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis ac pluries iteratis, et quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitùs omisso, et forma in illis tradita, observata, exprimerentur, et insererentur, præsentibus pro plenè et sufficienter expressis et insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hâc vice dumtaxat specialiter et expressè derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem ut earumdem præsentium literarum transumptis etc. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub

annulo Piscatoris die 3 januarii anno millesimo septingentesimo, quadragesimo secundo, Pontificatûs nostri anno secundo.

DECRETUM VII.

Super clausura Religiosorum.

Regularis disciplinæ observantiam, antè etiam quàm et generalium ac particularium alicujus nationis, aut provinciæ Conciliorum decretis confirmaretur, et Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum legibus sanctionibusque præscriberetur, quoad vetitum mulieribus quibuscumque, etiam consanguineis, intra quorumcumque religiosorum virorum clausuram ingressum, tam integerrimè custoditam fuisse constat, ut, nedùm fœminis quibuscumque, sed masculis quoque, non tam ad monasteriorum claustra seu septa, quàm ad ipsa eorumdem monasteriorum oratoria, et Ecclesias nullus patuerit aditus, et accessus; quin imò sub gravissimis pœnis fuerit interdictus; ne scilicet, ut inquit *S. Gregorius PP. I.* prædecessor noster, in servorum Dei secessibus occasio præbeatur popularibus conventibus, et simpliciores ex hoc animas plerùmque, quod absit, in scandalum trahat.

Hujusmodi autem regularis disciplinæ observantia, etsi pro temporum varietate ac necessitate tot tantasque subiit vices, ut iidem prædecessores nostri aditum et accessum ad publicas monasteriorum Ecclesias dumtaxat sive masculis, sive fœminis sacrosanctum missæ sacrificium audiendi, prædicationibus verbi Dei interessendi, et sacramentum sanctissimæ Eucharistiæ sumendi, ac peccata sua confitendi causâ, sine tamen parochorum præjudicio, interdùm concesserint; vicissim tamen ipsi prædecessores nostri tam ante Concilii Tridentini decreta, quàm post eorumdem decretorum promulgationem denuntiationemque, providis saluberrimisque constitutionibus ordinationibusque sub pœna etiam excommunicationis latæ sententiæ fœminis quibuscumque aditum ingressumque hujusmodi intra monasteriorum clausuram interdixerunt. « Quoniam autem, sicut dolentes accepimus, alii » quidem apostolicas leges ac præcepta hujusmodi vel ausu » temerario parvipendentes, vel ad eorum arbitrium inter-

» pretantes, fœminis quibuscumque aditum ingressumque
» tam manifestè ac tanta solemnitate vetitum permittunt;
» alii verò privilegia, indulta, prærogativas, facultates, licen-
» tias, et alias quocumque pacto excogitatas concessiones
» sibi sive à jure, sive ab homine factas et impertitas, seu
» facta et impertita, ac quorumcumque munerum, digni-
» tatum, ac præeminentiarum ratione debitas seu debita
» arrogantes, prætendentes obtendentesque, fœminas quas-
» libet intra monasteriorum claustra, septa, cœnacula, cu-
» bicula, aliasque officinas aut admitti ac recipi sinunt,
» mandantque, aut unà secum ducunt; alii denique sub
» pietatis ac religionis prætextu, cùm supplicationes sive cum
» sanctissimo Eucharistiæ sacramento, sive cum sanctorum
» sanctarumque reliquis, statuis, et imaginibus per clau-
» stra, septa, et alia monasteriorum loca de more, ut
» asserunt, habentur, sine ullo prorsùs discrimine masculos
» et fœminas supplicationes hujusmodi per eadem loca sequi
» et comitari licitum, quin imò, ut Indulgentias lucrari
» valeant, necessarium esse obtendunt. » Hinc est, quòd nos, qui, dum in minoribus essemus, quamplurimos hujusmodi abusus compertos habebamus, in hac sublimi sacrosancti Apostolatûs specula constituti, non tam assiduis nonnuliorum aliarum Ecclesiarum Antistitum documentis, quàm justis etiam superiorum, aliorumque virorum ex religiosis ordinibus Dei honorem, et instituti sui disciplinam zelantium expostulationibus de antedictis similibusque abusibus in dies admonemur, ut opportunum ac salutare iisdem abusibus tollendis, quantùm cum Domino possumus, remedium afferamus; auctoritate apostolicâ, tenore præsentium primùm quidem omnes, et singulas *constitutiones* sanctionesque à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris tam ante, quàm post Concilii Tridentini decreta super clausura monasteriorum quorumcumque religiosorum virorum editas *renovamus, et confirmamus*, nec non in posterùm ab omnibus et singulis, ad quos spectat, et in futurum spectabit, sub iisdem pœnis in constitutionibus sanctionibusque eorumdem prædecessorum nostorum Romanorum Pontificum, et decretis ejusdem Concilii Trident. contentis, inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus. Deinde motu proprio, et ex certa scientia ac matura

deliberatione nostris, deque apostolicæ potestatis plenitudine, earumdem præsentium tenore, *omnia, et singula indulta*, privilegia, prærogativas, facultates, licentias, et quocumque alio pacto nuncupatas concessiones omnibus et singulis quibuscumque ecclesiasticis personis quâcumque auctoritate, dignitate, honore, præeminentiâ ac jurisdictione fungentibus, etiam venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus, etiam de latere legatis, sive qui provinciis, et legationibus statûs nostri ecclesiastici pro tempore præsunt, sive quos ad charissimos in Christo filios nostros Romanorum regum in imperatorem pro tempore eligendum, vel electum, reges, et reginas illustres, aliasque summas potestates, prout rerum conditio postulaverit, mitti et ablegari contigerit, sive, qui licèt aliarum insignium Ecclesiarum Antistites, tamen tamquam apostolicæ hujus S. Sedis legati de latere aliûs nuncupati et habiti sunt, et fortassè habentur, aut habêri et esse prætendunt, et in posterùm habendi sunt: sive ordinarii, sive extraordinarii nostri, et ejusdem apostolicæ Sedis ubicumque, etiam ad ipsos imperatorem, et reges, ac summas potestates nuntii, sive internuntii resident, ac demùm quibuscumque aliis quocumque nomine et expressione nuncupatis personis, quocumque tempore, à quibusvis, etiam ab ipsis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, quacumque de causa, occasione, titulo, colore, et prætextu, per quascumque apostolicas, sive in simili forma Brevis, sive sub plumbo expeditas litteras, sub quibuscumque verborum formis facta, data, concessa, et impertita, sive factas, datas, concessas et impertitas, super hujusmodi accessu et ingressu *revocamus, abolemus, annullamus atque irritamus*, nec non à datarum earumdem præsentium die revocata, abolita, annullata et irrita, ac nullius prorsùs momenti ac vigoris esse, et fore, neminique cuilibet quocumque tempore suffragari statuimus, decernimus, et declaramus. Quemadmodum etiam statuimus, decernimus et declaramus quemlibet omnium antedictorum, etiam speciali mentione dignorum, quâcumque facultate hujusmodi temerè uti audentem, ipso facto absque ulla alia declaratione pœnas et ecclesiasticas censuras, à quibus, præterquam à nobis et pro tempore existente Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possit, incurrere

et incursum esse, licentiamque hujusmodi cuicumque concessam nullo modo suffragari, atque nullius momenti perindè, ac si minimè concessa fuisset, ipso facto fore, et habêri, ac pœnas et censuras ecclesiasticas ipso etiam facto, ut præmittitur, per contrafacientem incurri et incursas esse. Decernentes easdem præsentes litteras, et in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quòd quicumque in præmissis interesse habentes, seu habêre quomodolibet prætendentes, cujusvis statûs, gradûs, ordinis, præeminentiæ et dignitatis existant, seu aliâ specificâ et individuâ mentione et expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati, et auditi, causæque, propter quas præsentes emanârint, sufficienter adductæ, verificatæ, et justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica et privilegiata causa, colore, prætextu et capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis, enormissimæ et totalis læsionis, nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quomodolibet, etiam quantumvis magno et substantiali, ac incogitato, et inexcogitabili, individuamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversùs illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetratò, seu etiam motu, scientia et potestatis plenitudine paribus concesso vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse; sed ipsas præsentes litteras semper firmas, validas, et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinêre, ac ab illis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter et inconcussè observari; sicque et non aliter in præmissis per quoscumque judices ordinarios et delegatos, etiam causarum Palatii apostolici auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere legatos, et Sedis prædictæ nuntios, aliosve quoslibet quâcumque præeminentiâ, et potestate fungentes, et functuros, sublatâ eis, et eorum cuilibet quâvis aliter judicandi et interpretandi facultate, et auctoritate, judicari et definiri debêre, ac irritum et inane, si secùs super his à quoquam quâvis auctoritate scienter, vel igno-

ranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac quatenùs opus sit, nostrâ, et Cancellariæ apostolicæ regulâ de jure quæsito non tollendo, aliisque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, nec non quibusvis, etiam juramento, confirmatione apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis, statutis et consuetudinibus, ac usibus et stylis, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, et litteris apostolicis prædictis, aliisque quibuslibet personis, etiam quâcumque ecclesiasticâ, vel mundanâ dignitate fulgentibus, et aliàs quomodolibet qualificatis, ac specialem expressionem requirentibus, sub quibuscumque verborum tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, irritantibusque, et aliis decretis, etiam motu, scientiâ et potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter, et aliàs quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, et quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis et innovatis. Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitùs omisso, et formâ in illis tradità observatâ, exprimerentur, et insererentur, præsentibus pro plenè et sufficienter expressis et insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hâc vice dumtaxat specialiter et expressè derogamus ac derogatum esse volumus; cæterisque contrariis quibuscumque. « Cæterùm per præsen-
» tes non intendimus derogatum esse iis concessionibus, quæ
» ad favorem quarumcumque nobilium fœminarum ex eo,
» quòd sive earumdem majores, ac pro tempore existentes
» de familia, fuerint et habeantur fundatores, vel insignes
» benefactores illius monasterii, intra cujus claustra vel septa
» fœminas etiam de familia ingredi vel concessum, vel cau-
» tum esse sibi voluerunt, et de concessione hujusmodi con-
» firmationem ab apostolica hac sancta Sede obtinuerunt;
» sive fœminæ hujusmodi sint consanguineæ et affines eorum,
» qui sunt domini in temporalibus locorum, in quibus mo-

» nasteria sita reperiuntur, et quâcumque legitimâ tituli vel
» consuetudinis causâ et occasione, ingressu hujusmodi de
» præsenti gaudent, factæ et impertitæ fuerunt; dummodo
» concessiones hujusmodi per apostolicas in simili forma Bre-
» vis, vel sub plumbo desuper expeditas litteras dumtaxat,
» et non aliter omninò factas et impertitas fuisse priùs Ordi-
» nariis locorum, Antistitibus, vel præsulibus per legitima
» et authentica documenta constare fecerint; et dummodo
» nec vagandi, nec otiandi, nec comedendi cœnandique,
» nec per ambulacra, cubicula, cœnacula, aliaque loca et
» officinas discurrendi causâ, sed ad Ecclesias accedendi,
» sacrosanctum missæ sacrificium audiendi, aliaque erga Deum
» pietatis officia et opera exercendi studio ingrediantur; et
» dummodò de earum adventu, et ingressu interdiù et op-
» portunè faciendo, superiores pro tempore existentes priùs
» certiores fiant, ad hoc, ut absque fratrum incommodo et
» offensione, recto tramite ad Ecclesiam pergatur, et alia
» de jure servanda serventur. » Volumus autem, ut earum-
dem præsentium litterarum transumptis, etc. Datum Romæ
apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die
tertiâ januarii millesimo septingentesimo quadragesimo se-
cundo, Pontificatûs nostri anno secundo.

DECRETUM VIII.

Super matrimoniis hæreticorum in Hollandia et Belgio.

Matrimonia, quæ in locis fœderatorum ordinum dominio in Belgio subjectis iniri solent, sive inter hæreticos ex utraque parte, sive inter hæreticum ex una parte virum, et catholicam fœminam ex alia, aut viceversâ, non servatâ formâ à sacro Tridentino Concilio præscriptâ, utrùm valida habenda sint, nec ne, diù multùmque disceptatum est, animis hominum, ac sententiis in diversa distractis; id quod satis uberem anxietatis, ac periculorum sementem per multos annos subministravit, quum præsertim Episcopi, parochi, atque illarum regionum missionarii nihil certi hac super re haberent, nihil verò inconsultâ sanctâ Sede auderent statuere, ac declarare. Cùm autem, proximè evolutis annis, in tam ancipiti, gravique causa apostolicæ Sedis judicium vehementiùs exposcere-

tur, urgeretque id inprimis vigilantissimus Iprensis Episcopus, dùm pro debito officii sui, et sua erga beati Petri cathedram observantia, de Ecclesiæ sibi concreditæ statu ad Romanum Pontificem referebat, ponendumque omninò esse tam prolixæ dubitationi finem gravissimis verbis, ac rationibus persuaderet: *Clemens XII.* id temporis Romanus Pontifex, qui rei gravitatem, quanti oportebat, æstimaret, sacræ Congregationi eminentiss. Cardinalium Concilii Trid. interpretum in mandatis dedit, ut de tota controversia diligenter more suo cognosceret. In re itaque tanti momenti volens eadem sacra Congregatio quàm accuratissimè procedere, commissæ sibi cognitionis initium ab exquisitis aliorum quoque Belgii Episcoporum relationibus, atque sententiis, quas desuper explorari sategit, petendum duxit, eodemque tempore audire voluit præstantes aliquot hujus almæ urbis Theologos, quibus injunxit, ut rem totam eâ, quâ decet, maturitate discuterent, suamque opinionem proferrent. At dum hæc maximè agerentur, supersedendum per aliquot menses fuit ab istiusmodi causæ expeditione, propter viduitatem, quæ intercidit Romanæ Ecclesiæ, donec ad Summum Pontificatum feliciter evectus Sanctissimus *D. N. Benedictus XIV.* inter primas regiminis sui curas, causæ hujus cognitionem repeti jussit à memorata sacra Congregatione Concilii, quam voluit coram se habèri, ut, auditis eminentissimorum Patrum sententiis, ipse demùm, quid hac in re tenendum foret, supremo suo pronuntiaret oraculo. Cùm igitur Congregatio præfata sub die 13 maji currentis anni 1741, coram Sanctitate sua fuerit habita, idem Sanctissimus D. N. spatio aliquo temporis, ad rem secum expendendam accepto, hanc nuper declarationem, et instructionem exarari præcepit, quâ veluti certâ regulâ, ac normâ, omnes Belgii Antistites, parochi, earumque regionum missionarii, et Vicarii apostolici deinceps in hujusmodi negotiis uti debeant.

Primò scilicet, quod attinet ad matrimonia ab hæreticis inter se in locis fœderatorum ordinum dominio subjectis celebrata, non servatâ formâ per Tridentinum præscriptâ, licèt Sanctitas sua non ignoret, aliàs in casibus quibusdam particularibus, et attentis tunc expositis circumstantiis, sacram Congregationem Concilii pro eorum invaliditate respondisse, æquè tamen compertum habens, nihil adhuc genera-

tim, et universè super ejusmodi matrimoniis fuisse ab apostolica Sede definitum, et alioquin oportere omninò ad consulendum universis fidelibus in iis locis degentibus, et plura avertenda gravissima incommoda, quid generaliter de hisce matrimoniis sentiendum sit, declarare; negotio maturè perpenso, omnibusque rationum momentis hinc indè sedulò libratis, declaravit, statuitque, matrimonia in dictis fœderatis Belgii provinciis inter hæreticos usquo modò contracta, quæque inposterùm contrahentur, etiamsi forma à Tridentino præscripta non fuerit in iis celebrandis servata, dummodò aliud non obstiterit canonicum impedimentum, pro validis habenda esse; adeòque si contingat, utrumque conjugem ad catholicæ Ecclesiæ sinum se recipere, eodem, quo anteà, conjugali vinculo ipsos omninò tenèri, etiamsi mutuus consensus coram parocho catholico ab eis non renovetur; sin autem unus tantùm ex conjugibus sive masculus, sive fœmina convertatur, neutrum posse, quamdiù alter superstes erit, ad alias nuptias transire.

Quod verò spectat ad ea conjugia, quæ pariter in iisdem fœderatis Belgii provinciis, absque forma à Tridentino statuta contrahuntur à catholicis cum hæreticis, sive catholicus vir hæreticam fœminam in matrimonium ducat, sive catholica fœmina hæretico viro nubat, dolens inprimis quàm maximè Sanctitas sua, eos esse inter catholicos, qui insano amore turpiter dementati ab hisce detestabilibus connubiis, quæ S. Mater Ecclesia perpetuò damnavit, atque interdixit, ex animo non abhorrent, et prorsùs sibi abstinendum non ducunt, laudansque magnoperè zelum illorum Antistitum, qui sèverioribus propositis spiritualibus pœnis catholicos coercere student, ne sacrilego hoc vinculo sese hæreticis conjungant; Episcopos omnes, Vicarios apostolicos, parochos, missionarios, et alios quoscumque Dei, et Ecclesiæ fideles ministros in his partibus degentes seriò graviterque hortatur, et monet, ut catholicos utriusque sexùs ab hujusmodi nuptiis in propriarum animarum perniciem ineundis, quantum possint, absterreant, easdemque nuptias omni meliori modo intervertere, atque efficaciter impedire satagant. At, si fortè aliquod hujus generis matrimonium, Tridentini formâ non servatâ, ibidem contractum jam sit, aut imposterùm (quod Deus avertat) contrahi contingat, declarat Sanctitas sua,

matrimonium hujusmodi, alio non concurrente canonico impedimento, validum habendum esse, et neutrum ex conjugibus, donec alter eorum supervixerit, ullatenùs posse sub obtentu dictæ formæ non servatæ novum matrimonium inire; id verò debêre sibi potissimè in animum inducere conjugem catholicum sive virum, sive fœminam, ut pro gravissimo scelere, quod admisit, pœnitentiam agat, ac veniam à Deo precetur, conetur que pro viribus alterum conjugem à vera fide deërrantem ad gremium catholicæ Ecclesiæ pertrahere, ejusque animam lucrari, quod porrò ad veniam de patrato crimine impetrandam opportunissimum foret, sciens de cætero, ut mox dictum est, se istius matrimonii vinculo perpetuò ligatum iri.

Ad hæc declarat Sanctitas sua, ut quidquid hactenùs sancitum, dictumque est de matrimoniis sive ab hæreticis inter se, sive inter catholicos, et hæreticos initis in locis fœderatorum ordinum dominio in Belgio subjectis, sancitum, dictumque intelligatur etiam de similibus matrimoniis extra fines dominii eorumdem fœderatorum ordinum contractis ab iis, qui addicti sunt legionibus, seu militaribus copiis, quæ ab iisdem fœderatis ordinibus transmitti solent ad custodiendas, muniendasque Arces conterminas, vulgò dictas *di Barriera;* ita quidem, ut matrimonia ibi præter Tridentini formam, sive inter hæreticos utrimque, sive inter catholicos, et hæreticos inita valorem suum obtineant, dummodo uterque conjux ad easdem copias, sive legiones pertineat; et hanc declarationem vult Sanctitas sua complecti etiam civitatem Mosæ Trajectensis à republica fœderatorum ordinum, quamvis non jure dominii, sed tantùm oppignorationis, ut ajunt, nomine possessam.

Tandem circa conjugia, quæ contrahuntur, vel in regionibus principum catholicorum ab iis, qui in provinciis fœderatis domicilium habent, vel in fœderatis provinciis ab habentibus domicilium in regionibus catholicorum principum, nihil Sanctitas sua de novo decernendum, aut declarandum esse duxit, volens, ut de iis, juxta canonica juris communis principia, probatasque in similibus casibus aliàs editas à sacra Congregatione Concilii resolutiones, ubi disputatio contingat, decidatur; et ita declaravit, statuitque, ac ab omnibus imposterùm servari præcepit. Die 4 novembris 1741.

DECRETUM IX.

Super dispensationibus in matrimoniis.

Ad apostolicæ servitutis nostræ ministerium pertinet sedulâ invigilare curâ, ut dispensationes super gradibus affinitatis, seu consanguinitatis, intra quos matrimonia contrahi prohibentur, vel super aliis à sacris Canonibus statutis impedimentis, nisi ex debitis causis non concedantur, et omnia inde amoveantur, unde nota aliqua ab improbis aspergi possit nomini, ac decori Romanæ Ecclesiæ, cui, licet immeritò, divinâ benignitate præsidemus.

Sanè quidem ad dispensationes obtinendas ab iis, qui eas postulant, in supplici libello causæ pro illis consequendis exprimi solent, quæ si ejusmodi fuerint, ut juxta canonicas sanctiones, et prudens ecclesiasticæ provisionis arbitrium, locus ad dispensandum esse videatur, dispensatio concedi solet, ejusque executio Ordinario ut plurimùm committi, cui onus incumbit diligenter inquirendi, an causæ expositæ veritate nitantur, ut, veris illis existentibus, gratia executioni demandetur, secùs verò, si causæ nullatenùs veritati consentaneæ sint. Si autem contingat ob causas minimè veras existentes, ut dispensatio executioni non tradatur, qui eam impetrârunt, apud negotiorum gestores, seu Litterarum apostolicarum expeditores conqueruntur, à quibus nonnumquam respondêri solet, executionem perperam, et injuriâ denegatam fuisse, quia expressio causarum, earumque verificatio in dispensationibus non est aliquid substantiale, sed formalitas quædam, et forensis styli consuetudo: quod non minùs veritati adversatur, quàm executionis ordinem ac modum benè, ac prudenter constitutum subvertit: *cùm expressio causarum earumque verificatio ad substantiam, et validitatem dispensationis pertineat, illisque deficientibus, gratia nulla ac irrita sit, nullamque executionem mereatur.*

Id autem ùt plurimùm evenit in dispensationibus, in quibus apponi solet clausula: *Et oratoribus vitæ periculum imminieret*, quæ cùm sæpe in dispensationibus in primo et secundo, vel in secundo gradu, et in nonnullis aliis canonicis impedimentis sine ulla ratione, causa, et veritate ex-

pressa reperiatur, Ordinarii locorum qui cautiùs et accuratiùs se gerunt, nisi vitæ periculum immineat, dispensationem exequi recusant; alii verò, fortassè falso rumore inducti, quòd hujusmodi clausula sit mera formalitas, indulgentiùs quàm necesse est procedentes, periculo vitæ neque argumentis probabilibus verificato, eoque oratoribus saltem verisimiliter imminere comperto, gratiam dispensationis exequuntur.

S. M. prædecessor noster *Pius* PP. V. in sua constitutione per viam motûs proprii expedita, et publicata sub die 5 Decemb. ann. MDLXVI., cujus initium est : *Sicut accepimus :* « decrevit, omnes et singulos procuratores tam » officii sacræ Pœnitentiariæ, seu Contradictarum, quàm » alios quoscumque sollicitatores, et scriptores, qui veri- » tatem facti à narratione, quam ab ipsis partibus habue- » runt, quoad substantialia, et qualitates necessariò expri- » mendas diversam faciunt, seu quoquo modo intervertunt, » aut immutant, aut depravant, et per subreptionem, et » obreptionem gratias à Romanis Pontificibus extorquent, » pœnam falsi incurrere, et eâ puniri omninò debêre. »

Hujusmodi autem constitutio, quamquam videatur pertinêre dumtaxat ad procuratores, sollicitatores, et scriptores officii sacræ Pœnitentiariæ, ubi per id temporis matrimoniales dispensationes etiam in foro externo concedi solebant, nihilominùs pro pastorali nostra, et paterna ex alto nobis commissa cura hortamur, monemus, ac præcipimus omnibus et singulis negotiorum gestoribus, procuratoribus, et expeditoribus « Litterarum apostolicarum, etiam Datariæ » nostræ, ut cùm supplices preces pro aliqua matrimoniali » dispensatione porrecturi sunt, id primùm ante omnia » agant, ut plenam atque exactam facti notitiam assequi » curent, sciscitantes ab ipsis oratoribus, an hæ et illæ causæ » adsint, ex quibus sciunt dispensationem concedi solêre » in hoc vel illo gradu, deinde in supplici libello facti spe- » ciem nitidè, ac sincerè exponant, caveantque diligenter, » ne illam aliquatenùs in rebus substantialibus alterent, » immutent, invertant, corrumpant, sed strictè adhæreant » iis, quæ ab oratoribus sibi exposita fuerunt, et multò » magis abstineant, ne quid falsi aut ficti proprio ingenio » inventum vel excogitatum ad gratiam dispensationis fa-

» ciliùs obtinendam in precibus obtrudant » ; demùm præ oculis habentes, se operam suam in ecclesiasticis negotiis in hac alma Urbe exhibêre, ubi cathedra veritatis est, ipsam solam ament, et sectentur veritatem, non lucrum, aut gratiam, et favorem supplicantium, diligenterque videant, ne mendacii aut erroris meritò argui cum animæ suæ detrimento possint, falsò, et perperàm asserentes causas, earumque verificationes ex provida nostrorum prædecessorum dispositione in hujusmodi gratiis ad ecclesiasticæ disciplinæ vigorem, et canonicarum legum, et apostolicarum Constitutionum voluntatem servandam apponi, et respectivè demandari solitas, vanas, et superfluas esse, et tamquàm inanes Curiæ formalitates parvi aut nihili esse faciendas.

Præterea hujusmodi graves abusus, quibus honor, et decus hujus Almæ Urbis dehonestatur, et Sedis apostolicæ splendori, ac dignitati officitur, penitùs abolêre cupientes, motu proprio, ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine præfatam « Constitutionem s. m. *Pii V.* prædecessoris nostri extendimus, dilatamus, ac producimus ad omnes » prædictos negotiorum gestores, procuratores, et expeditores » litterarum apostolicarum cujuscumque statûs, gradûs, ordinis, et conditionis, et quocumque indulto, privilegio, et » dignitate munitos, et quatenùs opus sit, eam de novo ferimus, statuimus, et innovamus; volentes, ac decernentes, ut » in omnibus superiùs expressis casibus pœna falsi contra delinquentes locum habeat, sine tamen præjudicio obligationis » refundendi expensas oratoribus, qui ob illorum culpam » ejusmodi dispensationes, quæ executioni demandari nequeunt, obtinuerunt. »

Denique omnes et singulos venerabiles Fratres Archiepiscopos, Episcopos, et locorum Ordinarios, cæterosque « Executores Litterarum apostolicarum, quibus hujusmodi dispensationum executio committi solet, enixè rogamus, et » obsecramus, ut sedulò ac diligenter attendant priusquam » dispensationis gratiam exequantur, an causæ in apostolicis » Litteris expressæ, et quarum verificatio eorum curæ et vigilantiæ à Sede apostolica commissa est, veræne, an secùs » existant, an potiùs Sedi apostolicæ falsum expositum, et » veritas reticita fuerit: qua super re eorum conscientiam

» oneramus. » Et quoniam in iisdem apostolicis litteris super dispensationibus in gradibus prohibitis, aliisque præfatis impedimentis nonnulla observata sunt, quæ negotium executoribus quandoque exhibêre, et scrupulos eorum animis ingerere solent, apostolicæ nostræ sollicitudinis erit, ea dilucidiùs et apertiùs in iisdem dispensationum litteris apostolicis exponere, ac declarare, ut omni dubitatione sublatâ, et causis coram executore hujusmodi probationum genere probatis, quo de illarum veritate moraliter certus reddatur, apostolicæ Litteræ matrimonialium dispensationum sine ulla hæsitatione ad debitam executionem deduci possint.

Mandamus quoque, et injungimus dilecto filio nostro Pompejo tituli sancti Eusebii S. Romanæ Ecclesiæ Presbytero Cardinali Aldovrando nuncupato Prodatario nostro, ejusque successoribus Datariæ apostolicæ Prodatariis, seu Datariis pro tempore existentibus, ut in præmissis reos, et culpabiles repertos pœnâ falsi, ut præfertur, puniant, cum potestate citandi, etiam per edictum, constitò summariè de non tuto accessu, aliaque dicendi, et faciendi in præmissis necessaria, seu quomodolibet opportuna. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, statutis, et consuetudinibus et quibusvis indultis et privilegiis quibuscumque personis etiam speciali mentione dignis, datis, etc. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem quinto Cal. Martias anno Incarnationis Dominicæ 1742. Pontificatûs nostri anno secundo.

Hic juvat addere SS. D. N. Clementis XIII. Constitutionem de jejunio, quæ est ut sequitur.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, et Episcopis.

CLEMENS PAPA XIII.

Venerabiles Fratres, salutem, et apostolicam Benedictionem.

Appetente sacro quadragesimali tempore, quod plenum mysteriis non sine mysterio magnam illam Paschæ celebrita-

tem præcedit, quâ unâ omnium solemnitatum dignitas est consecrata, providendum, venerabiles Fratres, ut sacratissimum jejunium sanctè religiosèque à fidelibus observetur, quod legis et prophetarum testimoniis commendatum, à Christo Domino consecratum, ab Apostolis traditum, Ecclesia catholica perpetuò retinuit, ut per macerationem carnis, et animæ humiliationem ad dominicæ Passionis, paschaliumque sacramentorum mysteria paratiores accedamus, et in ejus resurrectione resurgamus, in cujus Passione, deposito veteri homine, sumus commortui. Cujus tam sanctæ tamque salubris institutionis retinendæ studio fel. record. Prædecessor noster *Bened. XIV.* etsi binis ad vos Litteris in forma Brevis eximium Fraternitatum vestrarum zelum excitavit, quo pluribus labefactata corruptelis quadragesimalis jejunii disciplina ad pristinam observantiam vestrâ operâ et studio revocaretur, ob eamque rem nonnullas cavillationes, quibus omnis sacrorum vis jejuniorum infringebatur, de medio sustulit; tamen cùm ab infensissimo teterrimoque humani generis hoste tam multæ et assiduæ sint gregi dominico insidiæ; verendumque propterea sit, ne subinde infirmiorum animis novas veterator ille rationes, pravasque suggerat consuetudines, quibus enervata jejunii severitas, unde revocata dudum fuerat, illuc iterùm relabatur, necessarium existimavimus vobis has Litteras dare, quantoque in timore simus, ne qua vetus remanserit corruptela, vel nova labes cum fidelium animarum pernicie ecclesiasticæ in hac re disciplinæ inferatur, Fraternitatibus vestris significare. De quo quidem timore nostro tantum intelligimus minui oportêre, quantum ex eo sollicitudinis ad pastoralem vestram vigilantiam accesserit; quâ sive quidpiam de veteri corruptela post memoratas supradicti Prædecessoris nostri Litteras fortassè reliquum fuerit, sive pro infringendis jejunii legibus vel opinionum commenta, vel à vera jejunii vi et natura abhorrentes consuetudines humani pravitate ingenii novissimè sint invectæ, ea omnia, quantùm juvante Domino fieri potest, radicitùs convellenda curetis. In quibus profectò abusum illum censemus omninò numerandum, quem rumor quidam ad nos pertulit; cùm nonnulli, quibus ob justas et legitimas causas ab abstinentia carnium dispensatum fuerit, licêre sibi putant potiones lacte permixtas sumere, contrà quàm prædecessori nostro visum fuerit, qui

censuit, tam dispensatos à carnium abstinentia, quàm quovis modo jejunantes, unicâ exceptâ comestione, in omnibus æquiparandos iis esse, quibuscum nulla est dispensatio, ac propterea tantummodò ad unicam comestionem posse carnem, vel quæ ex carne trahunt originem, adhibêre.

Verùm neque commodiùs, nec majori proficiendi spe revocare homines aggrediemini ad sacrosanctam jejunii legem observandam, quàm si illud populos doceatis: Christiani hominis pœnitentiam, præter cessationem à peccatis et malè anteactæ vitæ detestationem, eorumdemque peccatorum sacramentalem confessionem, illud etiam postulare, ut per jejunia, eleëmosynas, orationes, et alia spiritualis vitæ opera divinæ justitiæ satisfaciamus: omnem enim iniquitatem, parva, magnave sit, aut ab ipso pœnitente, aut à Deo vindicante puniri oportêre; nisi igitur à Deo puniri velimus, id non aliter vitare nos posse, quàm si ipsi nos puniamus. Quæ quidem doctrina si constanter populorum animis inculcetur, et à fidelibus denique altè imbibatur, minùs profectò verendum erit, ne qui profligatos mores abjecerint, ac per sacramentalem confessionem peccata sua eluerint, non eadem peccata velint, atterendâ carnis concupiscentiâ, per jejunium expiare. Præterea, quibus persuasum fuerit, se peccatorum minùs dubiè pœnitêre, cùm se impunitos esse non sinant, ii profectò pœnitentiæ amore capti, lætabuntur, Quadragesimali tempore cæterisque certis diebus, cùm S. Mater Ecclesia edicit fidelibus jejunandum, oblatam sibi esse occasionem, quâ dignos pœnitentiæ fructus faciant: cùmque nullo non tempore oporteat domitas habêre concupiscentias; scriptum est enim: Post concupiscentias non eas, et à voluntate tua avertere: facilè animum inducant, sacratissimo totius anni potissimùm tempore, corporis intemperantiam mitigare jejunio; ut anima cognitione suî receptâ intelligat, quâ compunctione parare se debeat ad sanctissima Passionis, Mortis, et Resurrectionis Jesu Christi recolenda mysteria. Itaque pœnitentiæ stimulis tacti, minùs suavitates exquirant in dapibus, minùs sectentur cupediarum delicias, quæ quamvis cum abstinentia à vetitis cibis non discrepare videantur, tamen eas qui mensæ apponat suæ, illum non immeritò dixeris, non tam usitatas abjecisse delicias, quàm cupiditatem suam ad inusitatas illecebras traduxisse: minùs denique,

aut, quibus se subducant à jejunio, quærant effugia, aut argutiis studeant ecclesiasticam legem infringere.

Vestrum igitur est, venerabiles Fratres, exemplo æquè ac verbo populis præeuntes, tantum in eorum animos pœnitentiæ studium et amorem injicere, ut alacriter jejunium aggressi, et illud ad præscriptas à catholica Ecclesia leges observent, et eleëmosynis etiam, atque oratione sanctificent; et id, quod maximè spectat Ecclesia, denique consequantur, ut corpore mortificati et Christo consepulti, ad novam in paschali solemnitate novi hominis vitam revocati, magna cum fiducia reviviscenti Christo Domino possint occurrere. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum vobis omnibus, quibus apostolicam benedictionem benevolentiæ in vos et charitatis nostræ pignus, amantissimè impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die XX. Decembris anno MDCCLIX. pontificatûs nostri anno II.

Leonis XII. constitutio 13. mart. 1825. *quâ sectæ occultæ et clandestinæ damnantur: insertis etiam constitutionibus hac de re Clementis XII. Benedicti XIV. et Pii VII.* (1).

Leo Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Quò graviora mala Christi Dei et Servatoris nostri gregi imminent, eò majorem sollicitudinem in iis arcendis adhibere debent Romani Pontifices, quibus in beato Petro apostolorum principe illius pascendi et regendi potestas et cura commissa est. Pertinet enim ad eos, quippe qui in suprema Ecclesiæ specula positi sint, longiùs prospicere insidias, quas christiani nominis hostes moliuntur ad Christi Ecclesiam (quod tamen nunquam assequentur) exterminandam, easque tum fidelibus indicare et aperire ut ab iis caveant, tum auctoritate sua avertere et amoliri. Gravissimum hoc munus sibi

(2) Non ipse Auctor, sed editor hujus novissimæ editionis hanc subjecit *Leonis XII.* constitutionem, cùm sit recentior tractetque rem permagnam ac frequenter obviam.

Edit.

impositum intelligentes Romani Pontifices prædecessores nostri, vigilias boni pastoris perpetuò vigilarunt, et adhortationibus, doctrinis, decretis, ipsaque anima data pro ovibus suis, sectas extremum Ecclesiæ exitium minitantes prohibendas et penitùs delendas curarunt. Nec ex annalium ecclesiasticorum vetustate tantùm erui potest pontificiæ hujus sollicitudinis memoria. Quæ nostra et Patrum nostrorum ætate gesta sunt à Romanis Pontificibus, ut clandestinis hominum adversùs Christum malignantium sectis sese objicerent, id perspicuè evincunt. Ubi enim *Clemens XII.* prædecessor noster vidit in dies invalescere novamque firmitatem acquirere sectam *de' liberi muratori*, sive *des francs-maçons*, sive aliter appellatam, quam non modò suspectam, verùm etiam omninò catholicæ Ecclesiæ inimicam multis argumentis certò noverat, eam damnavit luculenta constitutione, cui initium *In eminenti*, edita quarto calendas majas anno 1738. cujus tenor is est qui subjicitur :

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei universis Christi fidelibus salutem et apostolicam benedictionem.

In eminenti apostolatûs specula meritis licèt imparibus, divina disponente clementia, constituti, juxta creditum nobis pastoralis providentiæ debitum, jugi (quantum ex alto conceditur) sollicitudinis studio iis intendimus, per quæ, erroribus vitiisque aditu intercluso, orthodoxæ Religionis potissimùm servetur integritas, atque ab universo catholico orbe difficillimis hisce temporibus perturbationum pericula propellantur.

Sanè vel ipso rumore publico nuntiante nobis innotuit, longè latèque progredi atque in dies invalescere nonnullas societates, cœtus, conventus, collectiones, aggregationes, seu conventicula vulgo *de' liberi muratori*, seu *des francs-maçons*, aut alia quavis nomenclatura pro idiomatum varietate nuncupata, in quibus cujuscumque religionis et sectæ homines, affectata quadam contenti honestatis naturalis specie, arcto æquè ac impervio fœdere secundùm leges et statuta sibi condita invicem consociantur : quæque simul clam operantur, tum districto jurejurando ad sacra Biblia interposito, tum gravium pœnarum exageratione inviolabili silentio obtegere adstringuntur.

Verùm cùm ea sit sceleris natura, ut se ipsum prodat, et clamorem edat sui indicem, hinc societates seu conventicula prædicta vehementem adeò fidelium mentibus suspicionem ingesserunt, ut iisdem aggregationibus nomen dare apud prudentes et probos idem omninò sit, ac pravitatis et perversionis notam incurrere : nisi enim malè agerent, tanto nequaquam odio lucem haberent. Qui quidem rumor eò usque percrebuit, ut plurimis regionibus memoratæ societates per sæculi potestates tamquam regnorum securitati adversantes proscriptæ ac providè eliminatæ jampridem extiterint.

Nos itaque animo volventes gravissima damna quæ ut plurimùm ex hujusmodi societatibus seu conventiculis nedum temporalis reipublicæ tranquillitati, verùm etiam spirituali animarum saluti inferuntur, atque idcirco tum civilibus tum canonicis minimè cohærere sanctionibus; cùm divino eloquio doceamur, diu noctuque (more servi fidelis et prudentis, dominicæ familiæ præpositi) vigilandum esse, ne hujusmodi hominum genus veluti fures domum perfodiant, atque instar vulpium vineam demoliri nitantur, ne videlicet simplicium corda pervertant, atque innoxios sagittent in occultis; ad latissimam, quæ iniquitatibus impunè patrandis inde aperiri posset, viam obstruendam, aliisque de justis ac rationabilibus causis nobis notis easdem societates, cœtus, conventus, collectiones, aggregationes, seu conventicula *de' liberi muratori*, seu *des francs-maçons*, aut alio quocumque nomine appellatas, de nonnullorum venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, ac etiam motu proprio, et ex apostolicæ potestatis plenitudine, damnanda et prohibenda esse statuimus et decrevimus, prout præsenti nostra perpetuò valitura constitutione damnamus et prohibemus.

Quocirca omnibus et singulis Christi fidelibus cujuscumque status, gradus, conditionis, ordinis, dignitatis, et præeminentiæ, sive laicis, sive clericis, tam sæcularibus, quàm regularibus, etiam specifica et individua mentione et expressione dignis, districtè et in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ne quis sub quovis prætextu aut quæsito colore audeat vel præsumat, prædictas societates *de' liberi muratori*, seu *des francs-maçons*, aut alias nuncupatas inire, vel propagare, confovere, ac in suis ædibus vel domibus seu alibi

receptare, atque occultare, iis adscribi, aggregari, aut interesse, vel potestatem seu commoditatem facere ut alicubi convocentur, iisdem aliquid ministrare, sive aliàs consilium, auxilium, vel favorem palam aut in occulto, directè vel indirectè, per se vel per alios quoquo modo præstare, nec non alios hortari, inducere, provocare, aut suadere ut hujusmodi societatibus adscribantur, annumerentur, seu intersint, vel ipsas quomodolibet juvent ac foveant, sed omnino ab iisdem societatibus, cœtibus, conventibus, collectionibus, aggregationibus, seu conventiculis prorsùs abstinere se debeant, sub pœna excommunicationis per omnes ut supra contrafacientes ipso facto absque ulla declaratione incurrenda, à qua nemo per quemquam, nisi per nos seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, præterquam in articulo mortis constitutus, absolutionis beneficium valeat obtinere.

Volumus insuper et mandamus ut tam Episcopi et prælati superiores aliique locorum Ordinarii, quàm hæreticæ pravitatis ubique locorum deputati inquisitores adversùs transgressores, cujuscumque sint gradus, status, conditionis, ordinis, dignitatis, vel præeminentiæ, procedant et inquirant, eosque tanquam de hæresi vehementer suspectos condignis pœnis puniant atque coërceant: iis enim et eorum cuilibet contra eosdem transgressores procedendi et inquirendi ac condignis pœnis coërcendi et puniendi, invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) brachii sæcularis auxilio, liberam facultatem tribuimus et impertimur.

Volumus autem, quòd earumdem præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsùs fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, damnationis, mandati, prohibitionis, et interdictionis infringere vel ei ausu temerario contraïre: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ, apud sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo trigesimo octavo, quarto calendas maji, pontificatus nostri anno octavo.

Hæc tamen recolendæ memoriæ *Benedicto XIV.* itidem prædecessori nostro satis non fuerunt. Percrebuerat enim sermonibus permultorum, latam in *Clementis* dudum mortui litteris excommunicationis pœnam jam evanuisse, quòd *Benedictus* eas litteras disertè non confirmasset. Erat profectò absurdum, contendere, superiorum Pontificum leges obsolescere, nisi à successoribus expressè approbentur: et præterea manifestè patebat, à *Benedicto* sæpiùs *Clementis* constitutionem ratam habitam fuisse. Attamen hanc etiam cavillationem de sectariorum manibus extorquendam judicavit *Benedictus*, edita nova constitutione, cujus initium *Providas*, decimoquinto calendas aprilis anno millesimo septingentesimo quinquagesimo primo, qua *Clementis* constitutionem totidem verbis relatam in forma (ut ajunt) specifica, quæ omnium amplissima et efficacissima habetur, confirmavit. Talis verò est *Benedicti* constitutio:

Benedictus Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Providas Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum leges atque sanctiones, non solùm eas quarum vigorem vel temporum lapsu vel hominum neglectu labefactari aut extingui posse veremur, sed eas etiam quæ recentem vim, plenumque obtinent robur, justis gravibusque id exigentibus causis, novo auctoritatis nostræ munimine roborandas confirmandasque censemus.

Sanè felicis recordationis prædecessor noster *Clemens* Papa XII. per suas apostolicas litteras anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo trigesimo octavo, quarto calendas majas, pontificatus sui anno octavo datas, et universis Christi fidelibus inscriptas, quarum initium est *In eminenti*, nonnullas societates, cœtus, conventus, collectiones, conventicula, seu aggregationes vulgo *de' liberi muratori*, seu *des francs-maçons*, vel aliter nuncupatas in quibusdam regionibus tunc latè diffusas atque in dies invalescentes, perpetuò damnavit atque prohibuit, præcipiens omnibus et singulis Christi fidelibus sub pœna excommunicationis ipso facto absque ulla declaratione incurrenda, à qua nemo

per alium quàm per Romanum Pontificem pro tempore existentem, excepto mortis articulo, absolvi posset, ne quis auderet vel præsumeret hujusmodi societates inire, vel propagare, aut confovere, receptare, occultare, iisque adscribi, aggregari, aut interesse, aut aliàs, prout in iisdem litteris latiùs et uberiùs continetur, quarum tenor talis est, videlicet, etc. etc.

Cùm autem, sicut accepimus, aliqui fuerint, qui asserere ac vulgò jactare non dubitaverint, dictam excommunicationis pœnam à prædecessore nostro (ut præfertur) impositam non ampliùs afficere, propterea quòd ipsa præinserta constitutio à nobis confirmata non fuerit, quasi verò pro apostolicarum constitutionum à prædecessore editarum subsistentia Pontificis successoris expressa confirmatio requiratur.

Cùmque etiam à nonnullis piis ac Deum timentibus viris nobis insinuatum fuerit, ad omnia calumniantium subterfugia tollenda declarandamque animi nostri cum ejusdem prædecessoris mente ac voluntate uniformitatem magnopere expediens fore ut ejusdem prædecessoris constitutioni novum confirmationis nostræ suffragium adjungeremus;

Nos licèt hucusque, dum pluribus Christi fidelibus de violatis ejusdem constitutionis legibus verè pœnitentibus atque dolentibus, seque à damnatis hujusmodi societatibus seu conventiculis omninò recessuros et nunquam in posterùm ad illas et illa redituros ex animo profitentibus absolutionem ab incursa excommunicatione tum antea sæpe, tum maximè elapso jubilæi anno benignè concessimus, seu dum facultatem Pœnitentiariis à nobis deputatis communicavimus ut hujusmodi pœnitentibus, qui ad ipsos confugerent, eamdem absolutionem nostro nomine et auctoritate impertiri valerent, dum etiam sollicito vigilantiæ studio instare non prætermisimus ut à competentibus judicibus et tribunalibus adversùs ejusdem constitutionis violatores pro delicti mensura procederetur, quod et ab eis reipsà sæpe præstitum fuit, non quidem probabilia dumtaxat sed planè evidentia et indubitata argumenta dederimus, ex quibus animi nostri sensus ac firma et deliberata voluntas quoad censuræ per dictum Clementem prædecessorem (ut præfertur) impositæ vigorem et subsistentiam satis apertè inferri debuerant; si qua autem contraria de nobis opinio circumferretur, nos eam securi contemnere possemus, causamque nostram justo Dei omni-

potentis judicio relinquere, ea verba usurpantes, quæ olim inter sacras actiones recitata fuisse constat : *Præsta quæsumus, Domine, ut mentium reprobarum non curemus obloquium : sed, eadem pravitate calcata, exoramus, ut nec terreri nos lacerationibus patiaris injustis, nec captiosis adulationibus implicari, sed potiùs amare quod præcipis :* ut habet antiquum Missale, quod sancto *Gelasio* prædecessori nostro tribuitur, et à venerabili servo Dei Josepho Maria Cardinali *Thomasio* editum fuit, in missa quæ inscribitur *contra obloquentes ;*

Ne tamen aliquid per nos improvidè prætermissum dici valeret, quo facilè possemus mendacibus calumniis fomentum adimere atque os obstruere, audito priùs nonnullorum venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, eamdem prædecessoris nostri constitutionem præsentibus ut supra de verbo ad verbum insertam in forma specifica (quæ omnium amplissima et efficacissima habetur) confirmare decrevimus : prout eam ex certa scientia et apostolicæ auctoritatis nostræ plenitudine earumdem præsentium litterarum tenore in omnibus et per omnia (perinde ac si nostris motu proprio, auctoritate, ac nomine primùm editæ fuissent) confirmamus, roboramus, et innovamus, ac perpetuam vim et efficaciam habere volumus et decernimus.

Porro inter gravissimas præfatæ prohibitionis et damnationis causas in præinserta constitutione enuntiatas una est, quòd in hujusmodi societatibus et conventiculis cujuscumque religionis ac sectæ homines invicem consociantur : qua ex re satis patet, quàm magna pernicies catholicæ Religionis puritati inferri valeat. Altera est arctum et impervium secreti fœdus, quo occultantur ea quæ in hujusmodi conventiculis fiunt : quibus proinde ea sententia meritò aptari potest, quàm *Cæcilius Natalis* apud *Minucium Felicem* (in causa nimirùm diversa) protulit : *Honesta semper publico gaudent, scelera secreta sunt.* Tertia est jusjurandum quo se hujusmodi secreto inviolabiliter servando adstringunt : quasi liceat alicui cujuslibet promissionis aut juramenti obtentu se tueri, quominùs à legitima potestate interrogatus omnia fateri teneatur quæcumque exquiruntur ad dignoscendum an aliquid in hujusmodi conventibus fiat quod sit contra Religionis aut reipublicæ statum et leges. Quarta est, quòd hujusmodi societates non minus civilibus quàm canonicis sanctionibus adversari

dignoscuntur: quum scilicet jure civili omnia collegia et sodalitia præter publicam auctoritatem consociata prohibeantur, ut videre est in Pandectarum libro XLVII. tit. XXII. *de collegiis ac corporibus illicitis* et in celebri epistola *C. Plinii Cæcilii Secundi*, quæ est XCVII. lib. X. in qua ait, edicto suo secundùm imperatoris mandata vetitum fuisse Hetæriæ ne essent, id est, ne societates et conventus sine principis auctoritate iniri et haberi possent. Quinta est, quòd jam in pluribus regionibus memoratæ societates et aggregationes sæcularium principum legibus proscriptæ atque eliminatæ fuerunt. Ultima demùm, quòd apud prudentes et probos viros eædem societates et aggregationes malè audirent, eorumque judicio quicumque eisdem nomina darent, pravitatis et perversionis notam incurrerent.

Denique idem prædecessor in præinserta constitutione Episcopos et superiores prælatos aliosque locorum Ordinarios excitat, ut pro illius executione (si opus fuerit) brachii sæcularis auxilium invocare non prætermittant.

Quæ omnia et singula non solùm à nobis approbantur et confirmantur, eisdemque ecclesiasticis superioribus respectivè commendantur et injunguntur, verùm etiam nos ipsi pro apostolicæ sollicitudinis officio præsentibus nostris litteris catholicorum principum omniumque sæcularium potestatum opem et auxilium quoad præmissorum effectum invocamus et enixo studio requirimus : quum ipsi supremi principes et potestates electi sint à Deo defensores Fidei, Ecclesiæque protectores, ideòque eorum munus sit idoneis quibusque rationibus efficere ut apostolicis constitutionibus debitum obsequium et omnimoda observantia præstetur, quod iis in memoriam revocarunt Tridentinæ Synodi Patres sess. XXV. cap. XX. multòque antea egregiè declaraverat imperator *Carolus Magnus* suorum capitularium titulo I. cap. II. ubi, post demandatam omnibus sibi subditis ecclesiasticarum sanctionum observantiam, hæc addidit : *Nam nullo pacto agnoscere possumus, qualiter nobis fideles existere possunt, qui Deo infideles et suis sacerdotibus inobedientes apparuerint.*

Quapropter, cunctis ditionum suarum præsidibus et ministris injungens ut omnes et singulos ad debitam obedientiam Ecclesiæ legibus exhibendam omninò compellerent, gravissimas quoque pœnas adversùs eos indixit qui hoc præstare

negligerent, subdens inter alia : *Qui autem in his (quod absit) aut negligentes eisve inobedientes fuerint inventi, sciant, se nec in nostro imperio honores retinere, licèt etiam filii nostri fuerint, nec in palatio locum, neque nobiscum aut cum nostris societatem aut communitatem ullam habere, sed magis sub districtione et ariditate pœnas luent.*

Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides prorsùs adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, innovationis, approbationis, commissionis, invocationis, requisitionis, decreti, et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire : si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ, apud sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quinquagesimo primo, decimo quinto calendas aprilis, pontificatûs nostri anno undecimo.

Utinam qui rerum tunc potiebantur, tanti hæc decreta fecissent, quanti tum Ecclesiæ tum reipublicæ salus postulabat! Utinam sibi persuasissent, in Romanis Pontificibus beati Petri successoribus non modò Ecclesiæ universæ pastores et magistros, sed etiam strenuos eorum dignitatis defensores et diligentissimos periculorum quæ imminent indices suscipere se debere! Utinam potestate illa sua usi essent ad sectas convellendas, quarum pestifera consilia iis à Sede apostolica fuerant patefacta! Jam ab eo tempore rem planè confecissent. At cùm, sive sectariorum fraude res suas callidè occultantium, sive imprudentibus nonnullorum suasionibus, causam hanc negligendam vel saltem levissimè tractandam judicaverint, ex veteribus illis massonicis sectis, quæ nunquam friguerunt, aliæ complures exortæ sunt multò illis deteriores et audaciores. Has omnes veluti sinu suo complecti visa est *Carbonariorum* secta, quæ cæterarum princeps in Italia aliisque nonnullis in regionibus habebatur, et in varios veluti ramos divisa nomine tenùs diversos, acerrimè catholicam Religionem, et supremam quamque civilem legi-

timam potestatem impugnandam suscepit. Qua calamitate ut Italiam aliasque regiones imò et ipsam pontificiam ditionem (in quam, impedito tantisper pontificio regimine, illa irrepserat unà cum exteris hominibus ejus invasoribus liberaret) felicis recordationis *Pius VII.* cui nos suffecti sumus, *Carbonariorum* sectam, quocumque tandem nomine pro locorum, idiomatum, et hominum diversitate appellaretur, gravissimis pœnis damnavit, edita idibus septembribus anno millesimo octingentesimo vigesimo primo constitutione, cujus initium *Ecclesiam à Jesu Christo.* Hujus etiam exemplum nostris hisce litteris inserendum esse censuimus, quod est ejusmodi:

Pius Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Ecclesiam à Jesu Christo Servatore nostro supra firmam petram fundatam, et adversùs quam ipsemet Christus promisit numquam portas inferi prævalituras, tot sæpe ac tam formidolosi hostes aggressi sunt, ut, nisi divina illa et quæ transire non potest promissio intercessisset, metuendum videretur, ne ipsa, illorum aut vi aut artibus aut calliditate circumventa, penitùs interiret. Quod verò superioribus evenit, id etiam et præcipuè quidem luctuosa hac nostra ætate factum est, quæ novissimum illud tempus esse videtur tantò ab apostolis prænuntiatum (1), quo venient illusores secundùm desideria sua ambulantes in impietatibus. Nec enim quemquam latet, quanta sceleslorum hominum multitudo difficillimis hisce temporibus convenerint in unum adversùs Dominum et adversùs Christum ejus, qui id præcipuè curant, ut, deceptis per philosophiam et inanem fallaciam (2) fidelibus et ab Ecclesiæ doctrina avulsis, ipsam Ecclesiam (irrito licèt conatu) labefactent et evertant. Quod ut faciliùs assequerentur, corum plerique occultos cœtus clandestinasque sectas coëgerunt, ex quibus futurum sperabant, ut plurimos in suæ conjurationis et sceleris societatem liberiùs pertraherent.

(1) In epist. B. Judæ Apost. v. 18.
(2) Ad Coloss. II. 8. *Edit.*

Jampridem sancta hæc Sedes, his sectis detectis, magna liberaque voce contra eas clamavit, et consilia, quæ clam ab iis essent inita contra Religionem, imò et contra civilem societatem, patefecit. Jampridem omnium excitavit diligentiam, ut caverent, ne his sectis id coronari liceret quod nefariè meditabantur. Verùm dolendum est, his Sedis apostolicæ studiis non eum exitum respondisse quem ipsa expectabat, et scelestos homines nunquam à suscepto consilio destitisse: unde consecuta tandem ea mala sunt, quæ nosmetipsi perspeximus: imò homines, quorum superbia ascendit semper, novas etiam secretas societates inire ausi sunt.

Commemorari hoc loco debet societas nuper orta, et longè latèque in Italia aliisque in regionibus propagata, quæ licèt in plures sectas divisa sit ac pro earum varietate diversa ac distincta inter se nomina aliquando assumat, re tamen, sententiarum et facinorum communione, et fœdere quodam inito, una est, et *Carbonariorum* plerumque solet appellari. Simulant illi quidem singularem observantiam et mirificum quoddam studium in catholicam Religionem et Jesu Christi Servatoris nostri personam et doctrinam, quem etiam societatis suæ rectorem et magnum magistrum nefariè aliquando audent appellare. Verùm sermones hi, qui super oleum molliti videntur, nihil aliud sunt, quàm jacula ad tutiùs vulnerandos minùs cautos, à callidis hominibus adhibita, qui veniunt in vestimentis ovium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces.

Sanè severissimum illud jusjurandum, quo, veteres Priscillianistas magna ex parte imitantes, pollicentur, se nullo unquam tempore nullove casu vel patefacturos hominibus in societatem non adscriptis quidquam quod eam societatem respiciat, vel communicaturos cum iis qui in gradibus inferioribus versantur aliquid quod ad gradus pertineat superiores; clandestina illa præterea et illegitima conventicula, quæ more à pluribus hæreticis usurpato, ipsi habent, et coöptatio hominum cujuscumque religionis et sectæ in suam societatem; etsi cætera deessent, satis persuadent, nullam memoratis eorum dictis fidem haberi oportere.

Verùm conjecturis et argumentis opus non est, ut ita de eorum dictis judicetur, quemadmodum superiùs indicatum

est. Libri ab ipsis typis editi, quibus ratio describitur quæ in conventibus superiorum præsertim graduum adhiberi solet, eorum catechismi et statuta, aliaque authentica et ad fidem faciendam gravissima documenta, nec non eorum testimonia, qui, cùm eam societatem deseruissent cui antea adhæserant, ejus errores et fraudes legitimis judicibus patefecerunt, apertè declarant, *Carbonarios* id præcipuè spectare, ut magnam licentiam cuique dent, religionem (quam colat) proprio ingenio et suis opinionibus sibi fingendi, indifferentia in religionem inducta, qua vix quidquam excogitari potest perniciosius; ut Jesu Christi Passionem per nefarias quasdam suas cæremonias profanent ac polluant; ut Ecclesiæ sacramenta (quibus nova alia à se per summum scelus inventa substituere videntur) et ipsa Religionis catholicæ mysteria contemnant; utque Sedem hanc apostolicam evertant, in quam, quoniam in ea apostolicæ cathedræ semper viguit Principatus (1), singulari quodam odio afficiuntur, et pestifera quæque ac perniciosa moliuntur.

Nec minùs, ut ex iisdem constat monumentis, scelesta sunt quæ *Carbonariorum* societas tradit de moribus præcepta : quamvis confidenter jactet, se à suis sectatoribus exigere, ut charitatem ac omne virtutum genus excolant et exerceant, ac diligentissimè ab omni vitio abstineant. Itaque libidinosis voluptatibus impudentissimè ea favet : docet licere eos interficere, qui datam de secreto, quod superiùs memoratum est, fidem non servaverint, et licèt apostolorum princeps Petrus præcipiat (2), ut christiani omni humanæ creaturæ propter Deum subjecti sint, sive regi quasi præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis, etc.; jubeatque Paulus apostolus (3), ut omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; ea tamen societas docet, integrum esse, seditionibus excitatis, reges cæterosque imperantes, quos per summam injuriam tyrannos passim appellare audet, sua potestate expoliare.

Hæc aliaque hujus societatis dogmata et præcepta sunt, ex quibus ea extiterunt in Italia facinora nuper à *Carbonariis*

(1) *S. Aug. epist.* 43.
(2) *Epist. I. Petri II.* 13.
(3) *Ad Rom. III.* 14.

commissa, quæ adeò gravem honestis piisque hominibus mœrorem attulerunt. Nos igitur, qui speculatores domus Israël (quæ est sancta Ecclesia) constituti sumus, et qui pro pastorali nostro munere cavere debemus ne dominicus grex nobis divinitùs creditus ullum damnum patiatur, existimamus in causa tam gravi non posse ab impuris horum hominum conatibus cohibendis abstinere. Exemplo etiam commovemur felicis recordationis *Clementis XII.* et *Benedicti XIV.* prædecessorum nostrorum, quorum alter quarto calendas majas anni millesimi septingentesimi trigesimi octavi constitutione *In eminenti*, alter decimo quinto calendas aprilis anni millesimi septingentesimi quinquagesimi primi constitutione *Providas*, damnarunt et prohibuerunt societates *de' liberi muratori*, seu *des francs-maçons*, aut alio quocumque nomine pro regionum et idiomatum varietate appellatas, quarum societatum fortassè propago vel certè imitatio hæc *Carbonariorum* societas existimanda est. Et quamvis jam duobus edictis per nostram status Secretariam propositis hanc societatem graviter nos prohibuerimus; memoratos tamen prædecessores nostros sequentes graves pœnas in hanc societatem solemniori quidem ratione decernendas putamus: præsertim cùm *Carbonarii* passim contendant, se duabus illis *Clementis XII.* et *Benedicti XIV.* constitutionibus non comprehendi, nec sententiis et pœnis in illis latis subjici.

Audita igitur selecta Congregatione venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, et de ejus consilio, ac etiam motu proprio, et ex certa scientia ac matura deliberatione nostra, deque apostolicæ potestatis plenitudine, prædictam societatem *Carbonariorum*, aut alio quocumque nomine appellatam, ejus cœtus, conventus, collectiones, aggregationes, conventicula damnanda et prohibenda esse statuimus et decrevimus, prout præsenti nostra perpetuò valitura constitutione damnamus et probibemus.

Quocirca omnibus et singulis Christi fidelibus cujuscumque status, gradus, conditionis, ordinis, dignitatis, ac præeminentiæ, sive laicis sive clericis tam sæcularibus quàm regularibus, etiam specifica et individua mentione et expressione dignis, districtè et in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ne quis sub quovis prætextu aut quæsito colore

audeat vel præsumat prædictam societatem *Carbonariorum*, aut aliàs nuncupatam inire, vel propagare, confovere, ac in suis ædibus seu domibus vel alibi receptare atque occultare, illi et cuicumque ejus gradui adscribi, aggregari, aut interesse vel potestatem seu commoditatem facere ut alicubi convocetur, eidem aliquid ministrare, seu aliàs consilium, auxilium, vel favorem palam aut in occulto, directè vel indirectè, per se vel per alios quoquo modo præstare, nec non alios hortari, inducere, provocare, ac suadere, ut hujusmodi societati aut cuicumque ejusdem gradui adscribantur, annumerentur, aut intersint, vel ipsam quomodolibet juvent ac foveant, sed omninò ab eadem societate ejusque cœtibus, conventibus, aggregationibus, seu conventiculis prorsùs abstinere se debeant, sub pœna excommunicationis per omnes ut supra contrafacientes ipso facto absque ulla declaratione incurrenda, à qua nemo per quemquam, nisi per nos seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, præterquam in articulo mortis constitutus, absolutionis beneficium valeat obtinere.

Præcipimus præterea omnibus sub eadem excommunicationis pœna, nobis et Romanis Pontificibus successoribus nostris reservata, ut teneantur denuntiare Episcopis, vel cæteris ad quos spectat, eos omnes, quos noverint huic societati nomen dedisse, vel aliquo ex iis criminibus quæ commemorata sunt se inquinasse.

Postremò, ut omne erroris periculum efficaciùs arceatur, damnamus et proscribimus omnes *Carbonariorum*, ut ajunt, catechismos et libros, quibus à *Carbonariis* describuntur quæ in eorum conventibus geri solent, eorum etiam statuta, codices, ac libros omnes ad eorum defensionem exaratos, sive typis editos sive manuscriptos, et quibuscumque fidelibus sub eadem pœna majoris excommunicationis eodem modo reservatæ prohibemus memoratos libros vel eorum aliquem legere aut retinere, ac mandamus ut illos vel locorum Ordinariis vel aliis, ad quos eosdem recipiendi jus pertinet, omninò tradant.

Volumus autem, quòd præsentium litterarum nostrarum transumptis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides prorsùs adhibeatur, quæ

ipsis originalibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, damnatiônis, mandati, prohibitionis, et interdictionis infringere, aut ei ausu temerario contraïre : si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ, apud sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ millesimo octingentesimo vigesimoprimo, idibus septembris, Pontificatus nostri anno vigesimo secundo.

Non multò post editam hanc à *Pio VII.* constitutionem, ad supremam beati Petri cathedram nullis nostris meritis evecti nos fuimus : et continuò omnem nostram operam convertimus ad detegendum, quis esset clandestinarum sectarum status, quis numerus, quæ potentia. Hæc inquirentes, facilè intelleximus, crevisse illarum insolentiam ; præcipuè ob earum multitudinem novis sectis auctam : ex quibus ea præsertim memoranda est, quæ *universitaria* dicitur, quòd sedem et domicilium in pluribus studiorum universitatibus habeat, in quibus juvenes à nonnullis magistris, qui eos non docere sed pervertere student, ejusdem mysteriis (quæ iniquitatis mysteria verissimè appellari debent) initiantur, et ad omne scelus informantur.

Indè verò existit, quòd, tanto etiam post tempore quo primùm perduellionis faces in Europa à sectis clandestinis per consectaneos suos inflammatæ et elatæ sunt, et post reportatas à potentissimis Europæ principibus præclarissimas victorias, quibus illæ comprimendæ sperabantur, nondum tamen nefarii eorum conatus finem habuerunt. In illis enim ipsis regionibus, in quibus pristinæ tempestates conquievisse videntur, qui metus est novarum turbarum et seditionum, quas illæ sectæ perpetuò moliuntur ? Quæ impiarum formido sicarum, quas in eorum corporibus clam defigunt, quos ad mortem designarunt ? Quot et quàm gravia non rarò decernere vel inviti coguntur, qui iisdem cum potestate præsunt, ut publicam tranquillitatem tueantur ?

Inde etiam existunt acerbissimæ calamitates, quibus Ecclesia ferè ubique vexâtur, et quas sine dolore, imò sine

mœrore commemorare non possumus. Impugnantur impudentissimè sanctissima ejus dogmata et præcepta : ejus dignitas extenuatur : et pax illa et felicitas, quâ suo quodam jure frui deberet, non perturbatur modò, sed omninò evertitur. Nec putandum est, omnia hæc mala, aliaque quæ prætermissa à nobis sunt, clandestinis his sectis perperàm et per calumniam adscribi. Libri, quos de religione et republica scribere non dubitarunt qui his sectis nomen dederunt, quibus dominationem spernunt, majestatem blasphemant, Christum autem vel scandalum vel stultitiam dictitant, imò non rarò nullum esse Deum, et hominis animam unà cum corpore interire docent; codices et statuta, quibus sua consilia et instituta explicant, apertè declarant, cuncta quæ jam memoravimus, et quæ ad legitimos principatus labefactandos et Ecclesiam funditùs delendam spectant, ab iis proficisci. Atque hoc veluti certum exploratumque habendum est, has sectas, licèt nomine diversas, nefario tamen impurissimorum consiliorum vinculo esse inter se conjunctas.

Quæ cùm ita sint, nos muneris nostri esse censemus, iterùm clandestinas has sectas condemnare, atque ita quidem, ut nulla ex iis jactare possit, se apostolica sententia nostra non comprehendi, atque hoc prætextu homines incautos et minùs acutos in errorem inducere.

Itaque de consilio venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, et etiam motu proprio, et certa scientia ac matura deliberatione nostra, societates occultas omnes, tam quæ nunc sunt, quàm quæ fortasse deinceps erumpent, et quæ ea sibi adversùs Ecclesiam et supremas civiles potestates proponunt quæ superiùs commemoravimus, quocumque tandem nomine appellentur, nos perpetuò prohibemus sub eisdem pœnis, quæ continentur prædecessorum nostrorum litteris in hac nostra constitutione jam allatis, quas expressè confirmamus.

Quocirca omnibus et singulis Christi fidelibus cujuscumque status, gradus, conditionis, ordinis, dignitatis, ac præeminentiæ, sive laicis, sive clericis tam sæcularibus quàm regularibus, etiam specifica et individua mentione et expressione dignis, districtè et in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ne quis sub quovis prætextu aut quæsito colore

audeat vel præsumat prædictas societates, quocumque nomine appellentur, inire, vel propagare, confovere, ac in suis ædibus seu domibus vel alibi receptare atque occultare, illis et cuicumque earumdem gradui adscribi, aggregari, aut interesse, vel potestatem seu commoditatem facere ut alicubi convocentur, iisdem aliquid ministrare, seu aliàs consilium, auxilium, vel favorem palam aut in occulto, directè aut indirectè per se vel per alios quoquo modo præstare, nec non alios hortari, inducere, provocare, ac suadere ut hujusmodi societatibus aut cuicumque earumdem gradui adscribantur, annumerentur, aut intersint, vel ipsas quomodolibet juvent ac fovcant, sed omninò ab iisdem societatibus, earum cœtibus, conventibus, aggregationibus, seu conventiculis prorsùs abstinere se debeant, sub pœna excommunicationis per omnes ut supra contrafacientes eo ipso absque ulla declaratione incurrenda, à qua nemo per quemquam, nisi per nos seu Romanum Pontificem pro tempore existentem, præterquam in articulo mortis constitutus, absolutionis beneficium valeat obtinere.

Præcipimus præterea omnibus, sub eadem excommunicationis pœna, nobis et Romanis Pontificibus successoribus nostris reservata, ut teneantur denuntiare Episcopis, vel cæteris ad quos spectat, eos omnes, quos noverint his societatibus nomen dedisse, vel aliquo ex iis criminibus, quæ modò commemorata sunt se inquinasse.

Præcipuè verò jusjurandum illud impium planè ac scelestum, quo se obstringunt qui in has sectas cooptantur, nemini patefacturos quæ ad illas sectas pertinent, et morte mulctaturos eos omnes sodales qui ea superioribus sive ecclesiasticis sive laicis patefaciunt, omninò damnamus planè irritum declaramus. Quid enim? Nonne nefas est, jusjurandum, quod *in justitia* pronuntiandum est, veluti vinculum habere, quo quis se ad injustam cædem obliget, et ad eorum contemnendam auctoritatem, qui cùm vel Ecclesiam vel legitimam civilem societatem moderentur, jus habent ea cognoscendi quibus illarum salus continetur? Nonne iniquissimum et indignissimum est, Deum ipsum veluti scelerum testem et fidejussorem appellare? Rectissimè Patres Concilii Lateranensis III. inquiunt, Can. 3.: *Non enim dicenda sunt juramenta, sed potiùs perjuria, quæ contra*

utilitatem ecclesiasticam et sanctissimorum Patrum veniunt instituta. Et intoleranda est eorum ex his hominibus impudentia sive amentia, qui, cùm non modò in corde suo sed etiam palam et in publicis scriptis dicant *non est Deus*, audeant tamen jusjurandum exigere ab iis omnibus quos suas in sectas deligunt.

Hæc à nobis constituta sunt ad furiosas et scelestas has omnes sectas comprimendas et damnandas. Nunc verò vestram, venerabiles Fratres, catholici Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, et Episcopi, operam non postulamus modò, sed etiam flagitamus. Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Invadent quidem lupi rapaces in vos, non parcentes gregi: sed nolite metuere, nec facite animam vestram pretiosiorem quàm vos. Illud tenete, à vobis maxima ex parte pendere hominum vobis commissorum in Religione et rectè factis constantiam: quamvis enim iis vivamus diebus *qui mali sunt*, coque tempore quo plures *non sustinent sanam doctrinam*: perdurat tamen permultorum fidelium in Pastores suos observantia, quos jure suspiciunt veluti Christi ministros et dispensatores mysteriorum ejus. Utimini igitur in ovium vestrarum commodum hac auctoritate, quam in earum animis immortali Dei beneficio retinetis. Cognoscant per vos sectariorum dolos, et quanta diligentia eos eorumque consuetudinem cavere debeant. Horreant, vobis auctoribus et magistris, pravam eorum doctrinam, qui sanctissima Religionis nostræ mysteria et purissima Christi præcepta irrident, omnemque legitimam potestatem impugnant. Ac, ut vos verbis alloquamur prædecessoris nostri *Clementis XIII.* in sua epistola encyclica ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos universos Ecclesiæ catholicæ, diei 14. septembris anni 1758., *Repleti simus, obsecro, fortitudine Spiritus Domini, judicio, et virtute, ne, tamquam canes muti non valentes latrare, greges nostros patiamur fieri in rapinam, et oves nostras in devorationem omnium bestiarum agri. Neque nos quidquam deterreat, quominus pro Dei gloria et salute animarum ad omnes dimicationes nosmetipsos objiciamus. Recogitemus eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversùs semetipsum contradictionem. Quòd si nequissimorum timeamus au-*

dacium, actum est de episcopatus vigore, et de Ecclesiæ gubernandæ sublimi ac divina potestate : nec christiani ultra aut durare aut esse jam possumus, si ad hoc ventum est, ut perditorum minas aut insidias pertimescamus.

Summo etiam studio vestrum flagitamus præsidium, charissimi in Christo Filii nostri catholici principes, quos singulari et prorsùs paterno amore diligimus. Revocamus propterea vobis in memoriam verba, quibus *Leo Magnus* (cujus in dignitate successores, et nominis licèt indigni hæredes sumus) ad *Leonem* imperatorem scribens usus est : *Debes incunctanter advertere, regiam potestatem tibi non solùm ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo, quæ sunt bona statuta defendas, et veram pacem his quæ sunt turbata restituas.* Quamquam in eo discrimine res hoc tempore versetur, ut, non modò ad catholicam Religionem defendendam, sed ad tuendam etiam vestram et populorum vestro imperio subjectorum incolumitatem, sectæ illæ à vobis coërcendæ sint. Religionis enim causa, hoc præsertim tempore, cum societatis salute ita conjuncta est, ut nullo quidem modo altera ab altera dividi possit. Nam qui sectas illas sequuntur, non minùs Religionis quàm vestræ potestatis sunt hostes, utramque aggrediuntur, utramque penitùs labefactare moliuntur. Neque certè paterentur, si possent aut Religionem aut regiam ullam potestatem superesse.

Ac tanta est hominum callidissimorum astutia, ut, cùm maximè videntur vestræ potestatis amplificationi studere, tum ejus eversionem præcipue spectent. Docent illi quidem permulta, ut suadeant, nostram et Episcoporum potestatem ab iis qui rerum potiuntur imminuendam et debilitandam esse, et ad eos plura transferenda jura tum ex iis quæ propria sunt apostolicæ hujus cathedræ et *Ecclesiæ principalis*, tum ex iis quæ ad Episcopos pertinent qui in nostræ sollicitudinis partem sunt vocati. Verùm hæc illi non modò ex teterrimo quo inflammantur in Religionem odio, sed eo etiam consilio docent, quòd sperent fore ut gentes quæ vestro imperio subjiciuntur, si fortè perspicient everti terminos quos de rebus sacris Christus et Ecclesia ab eo instituta constituerunt, facilè hoc exemplo adducantur ad

politici etiam regiminis formam immutandam et destruendam.

Vos etiam omnes, o dilecti filii, qui catholicam Religionem profitemini, peculiari oratione et hortationibus nostris respicimus. Homines, qui ponunt lucem tenebras, et tenebras lucem, omninò evitate. Quæ enim veri nominis utilitas exoriri vobis poterit ex conjunctione cum hominibus, qui nullam Dei, nullam sublimiorum quarumcumque potestatum rationem habendam putant, qui per insidias et clancularios conventus bellum illis afferre conantur, quique, etsi in foro et ubique clament se publici Ecclesiæ et societatis boni amantissimos esse, tamen universis suis gestis jam declararunt omnia perturbare, omnia evertere velle. Sunt ii quidem iis hominibus similes, quibus nec hospitium dandum, nec dicendum *Ave* jubet Joannes secunda sua epistola, cap. X., et quos primogenitos diaboli appellare majores nostri non dubitarunt. Cavete igitur ab eorum blanditiis et mellitis sermonibus, quibus vobis suadebunt, ut nomen illis sectis detis quibus ipsi adscripti sunt. Pro certo habete, neminem earum participem sectarum esse posse, quin gravissimi flagitii reus sit: eorumque verba ab auribus vestris repellite, qui, ut vestræ in gradus suarum sectarum inferiores cooptationi assentiamini, vehementer affirmant, nihil in gradibus illis admitti quod rationi, nihil quod Religioni adversetur, imò nihil prædicari vel perfici, quod non sanctum, quod non rectum, quod non incontaminatum sit. Etenim jusjurandum illud nefarium quod jam memoratum est, quodque in illa etiam inferiori cooptatione jurari debet, satis per se est, ut intelligatis, nefas etiam esse levioribus illis gradibus adscribi atque in iis versari. Deinde, quamvis quæ graviora et scelestiora sunt, iis mandari non soleant, qui superiores gradus assecuti non sunt; perspicuè tamen patet, perniciosissimarum harum societatem vim et audaciam ex omnium qui iis nomen dederunt consensione et multitudine coalescere. Itaque ii etiam, qui inferiores illos gradus non sunt prætergressi, scelerum illorum participes haberi debent. Et in eos cadit illud Apostoli ad Rom. cap. 1.: *Qui talia agunt digni sunt morte: et non solùm qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.*

Postremò, eos, qui cùm jam essent illuminati, et gu-

stavissent donum cœleste, et participes facti essent Spiritus Sancti, deindè tamen miserrimè prolapsi sunt, et sectas illas sequuntur, sive in inferioribus, sive in superioribus earum gradibus versentur, peramanter ad nos vocamus. Ejus enim vice fungentes, qui professus est non venisse se vocare justos sed peccatores, et se pastori æquiparavit, qui, relicto reliquo grege, sollicitè ovem quærit quam perdidit; eos hortamur et obsecramus, ut ad Christum revertantur. Quamvis enim maximo se polluerint crimine, non debent tamen de Dei et Jesu Christi Filii ejus misericordia et clementia desperare. Recipiant igitur sese tandem aliquando, et iterùm ad Jesum Christum pro iis etiam passum confugiant, qui eorum resipiscentiam non modò non despiciet, sed imo, ad instar amantissimi patris qui filios prodigos jamdudum expectat, libentissimè accipiet. Nos verò, ut quantùm in nobis est, eos excitemus et faciliorem iis sternamus viam ad pœnitentiam, suspendimus ad integrum anni spatium, post publicatas nostras has apostolicas litteras in regione in qua morantur, tum obligationem denuntiandi suos in sectis illis socios, tum etiam reservationem censurarum in quas sectis illis nomen dantes inciderunt, eosque, etiam non denuntiatis complicibus, absolvi ab iis censuris posse declaramus à quocumque confessario, modò sit ex eorum numero qui à locorum in quibus degunt Ordinariis approbati sunt. Quam etiam facilitatem in eos, qui fortè in Urbe morentur, adhibendam constituimus. Quod si quispiam ex iis, quos nunc alloquimur, ita pertinax sit (quod Deus misericordiarum Pater avertat), ut committat, illud temporis spatium quod designavimus labi, quin sectas illas deserat et verè resipiscat; eo lapso, continuò et obligatio denuntiandi complices et censurarum reservatio in eum reviviscet, nec absolutionem deinceps impetrare poterit, nisi denuntiatis antea complicibus, vel saltem juramento emisso de iis quamprimùm denuntiandis; nec ab alio poterit iis censuris solvi quàm à nobis, vel à nostris successoribus, aut ab iis qui à Sede apostolica ab iisdem absolvendi impetraverint facultatem.

Volumus autem, quòd præsentium nostrarum litterarum transumptis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in dignitate ecclesiastica con-

stitutæ munitis, eadem fides prorsùs adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, damnationis, confirmationis, innovationis, mandati, prohibitionis, invocationis, requisitionis, decreti et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraïre : si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ, apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo octingentesimo vigesimo quinto, tertio idus martii, Pontificatus nostri anno tertio.

APPENDIX

DE PRIVILEGIIS.

CAPUT I.

De privilegiis in communi.

Differentia inter privilegium, dispensationem, et licentiam. 1. *Quando privilegium deroget juri communi.* 2. *Quando privilegiatus tenealur uti privilegio.* 3. *Utrùm extra sacramentum censuræ, etc.* 4. *De clausulis*, Ad instar etc. Quatenùs sacris canonibus non adversetur, etc. Supplentes defectus, etc. 5. *De interpretatione privilegiorum.* 6. 7. *et* 8. *De communicatione.* 9. 10. *et* 11. *De privilegiis Regularium revocatis, cum Declarationibus S. Pii.* 12. *De rescriptis gratiæ, et justitiæ, utrùm expirent morte Pontificis.* 13. *Quot modis cesset privilegium.* 14. *Quomodò cesset per revocationem.* 15. *De revocatione expressa.* 16. *De tacita, et utrùm sit intimanda, vel saltem publicanda revocatio.* 17.

1.—Privilegium definitur : *Lex privata, aliquod speciale concedens beneficium.* Privilegium differt à dispensatione, quæ eximit à lege, et ideò semper est odiosa ; differt etiam à licentia quæ conceditur tantùm ad paucos actus. De privilegiis in particulari inferiùs proprio loco dicemus ; hìc tantummodò annotabimus quasdam regulas advertendas circa privilegia in communi.

2. — Et I. Ut privilegium deroget juri communi, non requiritur clausula derogatoria, præsumitur enim princeps jam scire leges communes; excipitur tamen 1. quando privilegium non posset suum effectum sortiri sine hac expressa derogatione. 2. Si in lege, cui derogatur, esset apposita clausula : *Non obstante quocumque privilegio* : hoc intelligitur, dummodò in privilegio non extet clausula : *Ex certa scientia;* vel : *Ex plenitudine potestatis. Salm. tract.* 18. *c.* 1. *p.* 4. *n.* 42. *et* 43. *cum aliis.* 3. Quando privilegium est contra aliquam consuetudinem, aut legem municipalem? His enim non derogatur, nisi de illis specialis mentio fiat. *Suar. de leg. l.* 8. *c.* 14. *n.* 4. *Castrop. t.* 1. *tr.* 3. *d.* 4. *p.* 10. *n.* 9. *et Salm. l. c. p.* 1. *n.* 8. *cum Pelliz. Tambur. etc.*

3. — II. Privilegiatus non tenetur, regulariter loquendo, uti privilegio. *Reg.* 61. *Jur. in* 6. Sed excipiendum est 1. Si non utendo grave damnum proximo inferret : hoc tamen intellige, si per se, non verò consequenter : E. G. Si confessarius habeat privilegium absolvendi à peccatis reservatis, post auditam confessionem tenetur eo uti. *Vide Salm. ibid. p.* 2. *n.* 11. *cum aliis.* 2. Si privilegium cedat in bonum commune, quemadmodum est privilegium immunitatis, quo unusquisque tenetur uti ex *cap. Si diligenti, de foro compet.* 3. Si privilegium tollat impedimentum ad observandum præceptum: E. G. Si infirmus habet domi oratorium privatum, et facilè potest audire Sacrum, tenetur privilegio uti. *Suar. c.* 35. *n.* 8. *Pal. p.* 7. *n.* 3. *Sanch. de matr. l.* 6. *d.* 6. *n.* 14. *Salm. ibid. n.* 12. *cum Sylvest. Avila, etc.* 4. Si privilegium non est personale, sed reale, addictum loco, vel dignitati, vel statui, quemadmodum sunt privilegia concessa Episcopis, et Regularibus. *Vide Salm. l. c. p.* 3. *n.* 17. *et* 18.

4. — III. Qui habet privilegium pro foro pœnitentiali, etc. absolvendi à censuris, et pœnis ecclesiasticis, valde probabiliter potest eo uti etiam extra sacramentum, etiamsi facultas concepta esset in terminis : *Sacerdoti confessario. Suar. l.* 8. *c.* 6. *n.* 15. *Castrop. d.* 4. *p.* 2. §. 5. *n.* 6. *et Salm. tr.* 18. *c.* 1. *p.* 3. *n.* 33. *cum Silvest. Tamb. etc.* contra alios qui probabiliter etiam negant.

5. — IV. Loquendo de clausulis : clausula *Ad instar* importat tunc valêre privilegium, quando aliud (ad cujus formam secundum concessum est) fuit validum saltem à principio,

quamvis postea revocatum fuerit, vel non acceptatum, ut advertit *P. Mazzotta*. Aliàs enim, si primum privilegium fuerit nullum, nullum quoque erit secundum, dummodò in secundo non exprimatur id quod conceditur. *Suar. c.* 15. *n.* 2. *Castrop. d.* 3. *p.* 2. §. 8. *n.* 1. *Salm. l. c. p.* 4. *n.* 39. *cum Bonac. etc. et P. Mazzotta tom.* 1. *de privil. p.* 221. *v. Sexto*. Hoc tamen currit (ut ajunt præfati Auctores) quando dicitur: *Ad instar*; non verò si dicatur, *sicut concessum est*, etc. ut limitant *Bonac.*, *et Garcias apud Salmanticens.* Clausula: *Quatenùs sacris canonibus non adversetur*, intelligitur de iis tantummodò canonibus in quibus est expressum: *Non obstante quocumque privilegio. Salm. ibid. n.* 50. *cum Nav. Suar. Garc. etc.* Clausula, *Supplentes singulos defectus* intelligitur tantùm de defectibus earum rerum, quæ requiruntur solùm de *jure positivo*, et qui sunt tantummodò accidentales; non verò de defectibus naturalibus, aut substantialibus, utpote esset, si supplicans foret excommunicatus, aut si supplicatio foret subreptitia, vel fraudulenta; aut si defectus esset circa causam, aut personam supplicantis. *Salm. ibid. n.* 51. *cum Barbosa*, *et Tamber*. Aliæ clausulæ vidêri possunt apud *Salm. l. c. n.* 51. *ad* 56.

6. — V. Loquendo de interpretatione privilegiorum, plura annotanda sunt. Notetur 1. omne privilegium interpretandum esse eo modo, quo privilegiato non sit neque inutile, neque onerosum. *Salm. ibid. p.* 6. *n.* 70. *et* 71. 2. Privilegia solùm princeps, vel alii, quibus à principe foret commissum, authenticè, vel juridicè possunt interpretari. Doctrinaliter verò potest ea interpretari quicumque vir doctus, cujus resolutioni licitè potest acquiesci, ut omnes affirmant; et quando in privilegio prohibetur quæcumque interpretatio, de sola authentica et juridica est intelligendum; *vide Salm. tr.* 18. *c.* 1. *p.* 6. *n.* 72. *et* 73, aut ad summum intelligi debet de interpretatione quæ fit *ex professo*, ut dictum est de Legibus *l.* 1. *n.* 200. 3. A *Clemente IV.*, et ab aliis Pontificibus prohibentur Episcopi interpretari juridicè privilegia Regularium. Solùm id ab *Alexand. VI.* et *Paulo III.* (quando apostolica Sedes consuli nequit) concessum est jurisperitis, cæterisque judicibus in favorem Regularium. Idem concessum est generalibus visitatoribus, et etiam provincialibus, et prælatis immediatis, quoties ipsi peritos consulunt. Idem locum

habet in interpretatione regularum, constitutionum, et consuetudinum. Eodem modo possunt iidem prælati auferre, vel limitare subditis usum privilegiorum. *Vide Salm. ibid. n.* 74. 75. *et* 76.

7. — Notandum 4. quòd generaliter loquendo de privilegiis, omne privilegium largè sit interpretandum, ut habemus ex cap. *Olim.* 6. *de verb. sign.* ubi dicitur : *cùm beneficia principum interpretanda largissimè*, etc. Et ex *l. ult. ff. de constit. princ.* Contrà verò privilegia odiosa strictè sunt interpretanda, cujusmodi sunt illa quæ sunt derogatoria juris communis, aut statutorum, et consuetudinum particularium, dummodò hæc statuta non sint contra jus commune; aut dummodò privilegium non sit insertum *in corpore juris*; idcòque ajunt *Sanch. et Mazzotta*, *Sanch. de matr. l.* 8. *d.* 1. *n.* 8. *et Mazzotta l. c. p.* 223. *c.* 2. *v. Resp.* omnia privilegia realia latè esse interpretanda; ob suam enim perpetuitatem habentur tamquam inserta in jure communi. Insuper excipitur, si aliàs privilegium redderetur inutile, aut si in eo extaret clausula, *ex certa scientia*, vel *ex motu proprio*; vel si privilegium esset absolvendi, dispensandi, aut communicandi illud cum aliis. *Salm. l. c. n.* 78, *ad* 80. Privilegia verò in præjudicium aliorum, cujusmodi essent ad obtinenda plura beneficia, aut ad conferenda beneficia vacantia, aut contra observantiam regularem, strictè sunt interpretanda, etiamsi concessa fuerint *ex motu proprio. Salm. ibid. n.* 83. *et* 84.

8. — Hoc verò intelligendum est de privilegiis concessis personis particularibus : sed ea, quæ sunt concessa alicui ordini, conventui, communitati, aut ad aliam piam causam, omnia sunt interpretanda non modò latè, sed etiam latissimè, etiamsi adversentur juri communi, vel alicui tertio, quemadmodum communissimè affirmant DD. *Suar. c.* 27. *n.* 7. *Castrop. d.* 4. *p.* 10. *n.* 6. *Mazzotta l. c. et Salm. tr.* 18. *c.* 1. *p.* 3. *n.* 27. *et* 28. et iterùm *p.* 6. *n.* 85. *et* 86. *cum Azor*, *Laym. Sylv. Bon. Henr. Coninch. Lezana*, *Bord. et aliis.* Privilegia enim communitatibus concessa præsumuntur omnia esse remuneratoria servitiorum præstitorum, et ideò omnia habentur tamquàm favorabilia, ex *l. Sicut persona*, *ff. de relig. Vide Salm. l. c. p.* 3. *n.* 23. *ad* 27.

9. — VI. Loquendo de communicatione privilegiorum noto-

tur 1. quòd religiones Mendicantes communicent in totum inter se de privilegiis præteritis, et futuris, tùm circa personas, tùm circa loca, festivitates, et indulgentias, prout habetur ex bullis *Sixti IV. Clementis VIII. et Leonis X. Vide Salm. ibid. p.* 7. §. 1. *n.* 88. *et* 89. Et hoc currit, quamvis religio, cui concessum est privilegium, vel non acceptaverit, vel eo usa non fuerit. Insuper quando ampliatur privilegium alicui religioni concessum, intelligitur ampliatum etiam quoad alias. *Salm. ibid. n.* 98. *et* 99. Insuper hæ religiones Mendicantes communicant privilegiis cæterarum religionum, vel congregationum, vel collegiorum monasticorum, vel non monasticorum. *Ita communissimè Salm. l. c. n.* 90. *cum Rodr. Pelliz, Tamb. etc.* Et hoc valet, etiamsi in privilegio concesso alteri religioni, vel congregationi, adsit clausula quòd non communicetur; nam in aliis bullis de communicatione dicitur, quòd tollatur quodcumque impedimentum communicationis. *Salm. ibid.* §. 2. *n.* 107. *cum Rodr. Bassæo, Miranda. Bon. Diana, Donato, etc.* Hujusmodi privilegiis perfruuntur tam Conversi, ipsi enim verè Religiosi sunt; *vide Salm. tract.* 15. *de statu relig. c.* 1. *p.* 3. *n.* 33., quàm novitii, quemadmodum declaravit *Clemens VIII.*, et est communis sententia (quidquid dicant quidam pauci) cum *Suarez, Sanch. Castrop. etc. Suarez de Relig. tract.* 10. *lib.* 9. *c.* 1. *n.* 18. *et Salm. ibid. c.* 3. *p.* 6. *n.* 85., *cum Sanch. Castrop. Lezana, et Pelliz. et aliis:* fruuntur quoque Religiosi ad episcopatum promoti, dummodò non agatur de rebus, quibus Episcopi si uterentur, aliquod religioni præjudicium proveniret, ut esset habitatio in monasterio, datio suffragii, etc. *Vide Salm. dict. tr.* 15. *c.* 5. *p.* 2. *n.* 43, *cum Suar. Lez. et Castrop.* Tertiarii autem, et Tertiariæ (vel Beatæ) subditæ Mendicantibus, et quæ habitum religionis deferunt, et votum habent castitatis, (quibusdam tantùm rebus exceptis) eorum quoque privilegiis gaudent, sed quatenùs sunt capaces. Confratres Scapularis, et Cinguli (vocati *Cordonis*) fruuntur tantùm, et participant in omnibus indulgentiis et remissionibus peccatorum, sed non in alio. *Salm. tr.* 18. *c.* 1. *p.* 7. §. 1. *n.* 94. *cum aliis.*

10. — Notandum 2. Moniales tam ordinum Mendicantium, quàm non Mendicantium, gaudêre privilegiis monachorum sui ordinis, et consequenter cujuscumque alterius ordinis in omnibus, quorum sunt capaces (intellige de favorabilibus).

Hoc valet, etiamsi privilegium tantùm de hominibus loqueretur, ut deducitur ex bulla *Leonis X.* Atque ita è contrario Fratres gaudent privilegiis monialium ordinum, ex eo quia ipsi communicant (ut superiùs dictum est) privilegiis concessis cuicumque religioni, congregationi, aut monasterio. *Vide Salm. ibid. n.* 91. Sed redeundo ad moniales, hujusmodi privilegiis gaudent etiam illæ, quæ Pontifici, aut Episcopo subjiciuntur, atque ita, quando Religiosis conceditur privilegium, ut absolvantur, vel cum eis dispensetur à suo prælato, moniales subjectæ Episcopo possunt quidem ab eodem absolvi, et dispensationem obtinêre. Et hoc currit etiamsi in privilegio nominarentur tantùm moniales, quæ Regularibus subditæ sunt. *Suar. de Leg. l.* 8. *c.* 10. *n.* 7. *Bon. dist.* 1. *q.* 3. *p.* 7. §. 2. *n.* 2. *et Salm. ibid. n.* 92. *cum Castrop. Lez. Pelliz. Bordonio, Boss. et aliis contra paucos.*

11. — Notandum 3. privilegia non communicari quando sunt odiosa, vel contraria propriis statutis, adeò ut præjudicent bono sive communi observantiæ religionis. *Castr. dist.* 4. §. 9. *n.* 2. *et Salm. l. c.* §. 2. *n.* 100., *cum Pelliz. Lez. Portell. Tamb. Bord.* Notetur 4. privilegia alicui concessa non tamquam personæ particulari, sed ratione sui officii, seu dignitatis, vel tamquam membro illius communitatis, intelligi concessa omnibus aliis ejusdem officii, aut ejusdem communitatis. Et privilegia concessa subditis, seu prælatis inferioribus etiam prælatis superioribus concessa intelliguntur. *Salm. tr.* 18. *c.* 1. *p.* 7. §. 3. *n.* 110 *et* 111. Similiter privilegia concessa alicui conventui, aut Ecclesiæ, aut particularibus alicujus conventûs, sed tamquam membris illius, intelligùntur quoque concessa cæteris religiosis tam illius ordinis, quàm aliorum, qui communicationem habent, quando scilicet eadem, vel similis ratio militat. *Salm. ibid. cum Pelliz. Garcia, Quint. Tamb. etc.* Sed hoc non est intelligendum de privilegiis, quæ conceduntur alicui congregationi ad tempus determinatum, vel per Brevia particularia sunt concessa alicui monasterio ob specialem aliquam causam, vel quando agitur de rebus, quæ difficilè solent concedi. *Salm. ibid. n.* 118. *cum Peyrin. Tamb. Merola, etc.*

12. — VII. Certum est, ut habetur ex propos. 36. damnata ab *Alexandro VII.* Religiosos non posse ampliùs uti privilegiis jam revocatis per Concilium Tridentinum. Verùm

hoc non obstante, attendendæ sunt quædam declarationes Concilii factæ per *S. Pium V.* in sua bulla : *Etsi mendicantium*. Hæ sunt : 1. Quòd sæculares possunt audire sacrum et conciones in Ecclesiis Regularium. 2. Quòd Episcopus nequeat impertiri licentiam ingrediendi monasteria monialium exemptarum. 3. Quòd quarta funerum non intelligitur nisi de eo quod affertur. *Vide Salm. l. c. p.* 8. §. 2. *n.* 137. 4. Quòd confessarii monialium exemptarum, et concionatores Regulares in propriis Ecclesiis non examinentur ab Ordinario ; verùm quod attinet ad confessarios, hoc privilegium abrogatum est per varias apostolicas Constitutiones, et præsertim per bullam *Apostolici ministerii*, emanatam ad *Innoc. XIII.* ann. 1723, et confirmatam per *Benedictum XIII.* die 23 Septembris anni 1724. Ibi §. 18. declaratur, quòd confessarii monialium exemptarum debeant examinari, et approbari ab Episcopo diœcesis, *remotâ quâcumque contrariâ consuetudine etiam immemorabili.*

13. — VIII. Distinguendum est *rescriptum gratiæ*, ut esset absolvendi, dispensandi, etc., à *rescripto justitiæ*, ut exercendi jurisdictionem, appellandi, etc. In rescripto gratiæ dicitur, *Gratia facta*, quando delegatus habetur tamquam merus necessarius executor : *Gratia facienda*, quando conceditur facultas dispensandi, et relinquitur arbitrio delegati. Rescriptum justitiæ expirat morte principis, dummodò res adhuc sit integra ; et idem de rescripto gratiæ faciendæ. Oppositum verò dicendum de rescripto gratiæ factæ, ut absolvendi, recipiendi ordines *extra tempora*, de oratorio privato, etc. *Castrop. d.* 3. *p.* 16. §. 4. *n.* 11. *Sanch. de matr. l.* 8. *d.* 58. *n.* 43. *Salm. tr.* 18. *c.* 1. *p.* 9. *à n.* 141. *ad* 146. *cum Suar.* Privilegium concessum cum clausula, *Donec voluero*, probabiliter non expirat post mortem concedentis. *Salm. ibid. n.* 149. *in fin.* Quòd si in concessione exprimatur officium delegati, mortuo delegato, transit etiam ad successorem. *Salm. ibid. n.* 150.

14. — IX. Privilegium multis modis cessare potest, et 1. per decursum termini constituti. 2. Per cessationem causæ finalis : intellige quando privilegium est concessum sub conditione dictæ causæ; sed quando concessum esset absolutè, adest opinio valde probabilis, quòd etiamsi cessaret causa finalis,

non cesset tamen privilegium ; neque cessat, quamvis semel privilegio usi fuerimus. *Salm. ibid. c.* 2. *p.* 1. *n.* 3. *et* 4. juxta id, quod diximus de dispensatione. 3. Ob renuntiationem privilegiati ; in quo notandum est, quòd particulares nequeunt renuntiare privilegiis communitatis ; et ut valida sit renuntiatio, fieri debet in manu illius qui privilegium concessit, et ab eodem acceptanda. *Vide Salm. ibid. n.* 5. *ad* 8. 4. Per usum contrarium, vel per non usum : in dubio tamen præsumptio semper est pro usu. Sed in hoc advertendum est, quòd privilegia gratiosa, quæ non sunt aliis gravamini, ut absolvendi, dispensandi, vel jejunandi, et his similia, numquam amittuntur per non usum, et etiam per usum contrarium, quamvis temporis longissimi. *Suar. de Leg. l.* 8. *c.* 34. *n.* 17., *Bonac. d.* 1. *q.* 3. *p.* 8. §. 5. *n.* 4. *Castrop. tr.* 3. *d.* 4. *p.* 18. *n.* 3. *et p.* 19. *n.* 1. *et Salm. tr.* 18. *p.* 2. §. 2. *n.* 13. *cum Laym. Pont. Lez. Garcia, etc.* Privilegia contrà, quæ tertio sunt onerosa, ut non solvendi decimas et similia, præscribuntur per usum contrarium, et etiam per non usum privativum (non verò dumtaxat negativum) quod accidit, quando privilegiatus conscius jam sui privilegii, occasionibus oblatis, spontè uti recusavit. Hoc autem currit, dummodò in privilegio non sit clausula *utendi ad sui arbitrium. Castrop. p.* 18. *n.* 4. *Bonac. n.* 3, *et Salm. ibid. n.* 14, *et* 15. *cum Laym. Garc. Lez. etc.* Insuper hoc intelligitur pro foro externo, nam in conscientia non amittit privilegium qui animum non habet renuntiandi. *Vide Salm. ibid.* §. 3. *n.* 18. Potest cessare etiam privilegium per abusum sive in totum, sive in partem. *Salm. ibid. n.* 17.

15. — Cessat 5 privilegium ob revocationem principis. In hoc autem distinguere oportet privilegia gratuita à remunerativis, et ab onerosis ; si privilegium est merè gratuitum, revocari potest validè etiam sine justa causa : quamvis hoc non excusetur saltem à culpa veniali, si scandalum absit. *Pont. l.* 8. *c.* 19. *n.* 15. *Castr. p.* 21. §. 3. *n.* 3. *et Salm. ibid. p.* 3. *n.* 37, *cum Suar. Sanch. Bon. etc.* Si verò cum privilegio translatum fuisset dominium alicujus, rei in privilegiatum, illud revocari nequit nec licitè nec validè, nisi ob causam urgentissimam boni communis, vel gravis delicti, vel ob illas causas, ob quas revocari potest quælibet donatio. *Castrop. p.* 21. §. 2. *n.* 2. *Bonac. p.* 8. §. 2. *n.* 5. *Suar. l.* 8. *c.* 37. *n.* 7.

et Salm. ibid. n. 29. *cum Pont. Garc. Lez. etc.* Sed si privilegium est remuneratorium, vel ob justitiam, vel ob gratitudinem, semper requiritur justa causa, ut validè revocetur. Et si insuper est onerosum, ut exempli causâ, concessum ob pretium acceptum, vel ob aliquod onus privilegiato impositum, tunc ut revocetur (ultra justam causam), requiritur compensatio. Et hoc dicendum de privilegiis remuneratoriis ob justitiam, ut dicunt communiter DD. *Suar. l. c. n.* 6. *et* 7. *Pont. num.* 13. *et Salm. tract.* 18. *c.* 2. *p.* 3. *n.* 30. *et* 35. *cum aliis.*

16.— Revocatio verò privilegiorum alia est *Expressa*, alia verò *Tacita;* quoad *Expressam* regulariter loquendo sufficit clausula generalis, *non obstantibus privilegiis*, *etc.* ut revocentur omnia privilegia in contrarium. Excipiuntur tamen 1. Privilegia concessa per modum contractûs, sive onerosa sint, sive remunerativa ob justitiam (ut suprà dictum est), in quibus mentio specialis fit meritorum in particulari. 2. Privilegia quæ clausulam habent, quòd non intelligantur derogata, nisi mentio particularis fiat. 3. Privilegia regularium, quæ etiam specialem mentionem requirunt, quia sunt remunerativa, et videntur clausulam habêre derogatoriam futuræ revocationis, nisi eorum mentio specialis fiat, ut affirmant *Rodriq. Portel. et Miranda apud P. Mazz.* 4. Privilegia inserta *corpori juris*, quia tunc sunt veræ leges, et ut revocentur, requiritur clausula specialis, *non obstantibus legibus in contrarium*, *etc. Suar. l.* 8. *c.* 38. *n.* 2. *Bonac. t.* 2. *d.* 3. *p.* 8. §. 4. *n.* 11. *Castrop. tr.* 3. *d.* 4. *p.* 21. §. 3. *n.* 2. *Pont. l.* 8. *c.* 19. *n.* 16. *Mazz. t.* 1. *de priv. q.* 2. *c.* 1. *p.* 231. *et Salm. l. c. p.* 4. *n.* 39. *et* 40. Idem asserunt *Bonac. Sanch. Castrop. et Salm. cum Mol. Pell.* aliisque quàmplurimis, (contra *Pontium*) de privilegiis concessis ab aliquo Conc. generali, quæ non censentur revocata, nisi per clausulam expressam, *non obstante quàcumque constitutione*, *etiam à Conc. generali edita;* ut colligitur ex *cap. Ex parte*, et cap. *ult. de capell. mon. Bonac. n.* 13. *Castrop.* §. 4. *n.* 6. *Sanch. de matr. l.* 3. *d.* 26. *num.* 7. *et Salm. ibid. n.* 41. *cum Pelliz. Boss. etc. contra Pontium n.* 19. Opponit *Pontius* Ecclesiæ praxim, et quamdam declarationem *S. Pii V.* Sed *Castrop. cum Garcia* respondet, gratis id asseri; tantùm inquit *Garcia* referri quemdam motum proprium *S. Pii*, in quo dicitur, quòd concessiones

propriâ Pontificis manu signatæ non egent aliquâ Tridentini revocatione, neque generali, neque speciali. Omnes verò præfatæ limitationes intelliguntur locum habêre si non constet de contraria mente derogantis, quemadmodum omnes præfati DD. communiter affirmant, unde si in lege revocatoria adsit clausula ex *certa scientia*, aut *ex motu proprio*, aut *de potestatis plenitudine*, tunc revocatur omne privilegium quantumcumque qualificatum, exceptis onerosis; aut quando revocatio præjudicaret juri à tertio acquisito. *Vide Salm. tr.* 18. *c.* 2. *p.* 4. *n.* 40. *et* 42.

17. — Quod attinet ad revocationem *tacitam*, privilegia antè concessa, intelliguntur revocata per quamcumque legem universalem in contrarium, etiamsi in ea non adsit clausula revocatoria, quando ipsa lex, vel novum privilegium aliis concessum non posset effectum intentum sortiri, nisi revocatis privilegiis anteà concessis; non præsumitur enim legislator velle condere legem inutilem, aut concedere privilegium elusorium, sive generale, sive particulare illud sit. Hoc tamen intelligendum est, quando privilegia priùs concessa nota sunt principi, quemadmodum præsumitur de omnibus privilegiis insertis *corpori juris*. Quod è contrà non præsumitur de aliis quæ existunt *extra jus*; unde horum specialis mentio est facienda. *Suar. lib.* 8. *c.* 30. *n.* 2. *Pont. l.* 8. *c.* 19. *n.* 19. *Castr. d.* 4. *p.* 21. §. 4. *n.* 10. *Bon. d.* 3. *p.* 8. §. 4. *n.* 14. *Salm. ibid. n.* 43. *et* 44. *cum aliis communiter.* Affirmant aliqui, ut *Sot. Henr. et Quint.* quibus adhærent *Salm. de leg. c.* 1. *p.* 6. *n.* 80. quòd privilegium remanet in suo vigore, quousque revocatio non intimetur civitati, vel religioni. Verùm ipsimet *Salm.* postea *tr.* 18. *de Priv. c.* 2. *p.* 5. *n.* 45. se retractant, et meritò, asserentes cum *Laym. Suar. Portell. et Lezana*, quòd sufficit ad invalidandum privilegium, ut publicetur revocatio; et ut transeant duo menses à publicatione, ita ut pervenire possit notitia ad privilegiatos, quamvis de facto non perveniat.

Actum est usque adhuc de privilegiis in communi, in sequentibus cap. agetur de privilegiis in particulari ecclesiasticorum, Episcoporum, et religiosorum.

CAPUT II.

De privilegiis ecclesiasticorum.

Quibus in rebus ecclesiastici sint exempti à potestate laicali. 18. *De privilegiis canonis, et fori quoad personas.* 19. *Quoad bona.* 20. *Quis gaudeat hujusmodi privilegiis.* 21. *De beneficiatis.* 22. *De tonsuratis.* 23. *De illis qui deposuerunt habitum.* 24. *De immunitate piorum locorum.* 25. *ad* 28.

18. — Ecclesiastici jure divino exempti sunt à potestate sæculari quoad materias spirituales, vel merè ecclesiasticas, ut sunt ordinationes, electiones Prælatorum, etc., ut constat ex *can.* 3. Concilii Romani. Quoad personas verò, et loca ecclesiasticorum, quæstio est, utrùm sint vel ne exempti jure divino? Multi negant, ut *Lessius*, *Cajet. Becan. et Salm. tr.* 8. *de ord. c.* 7. *dub.* 1. *n.* 6. Multi alii affirmant, ut *Suarez, et Azor, Laym. etc.*, et probant ex pluribus textibus, et præsertim ex *c. Quamquam, de gentibus in* 6. et ex Trid. sess. 25. *c.* 20. *de ref. Ecclesiæ, et personarum ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, et canonicis sanctionibus esse constitutam.* Certum tamen est, ecclesiasticos tum jure canonico, tum civili non esse subjectos foro laicali. *Vide Jura ap. Less. de Just. l.* 2. *c.* 33. *dub.* 3. Cæterùm tenentur in conscientia illis legibus civilibus, quæ non repugnant eorum statui, non vi *coërcitivâ*, ut dicitur, *sed directivâ*, ut uniformentur communitati. Est commune cum *Salm. ibid.* §. 1. *n.* 16.

19. — Ecclesiastici ergo gaudent I. exemptione circa suas personas. Præter privilegium canonis, cujus vigore incurrunt excommunicationem, qui injustè illos percutiunt, gaudent clerici immunitate, ne puniantur à curia laicali, ut patet ex legibus à *Becano* relatis. *De Sacr. c.* 26. *q.* 9. Et quamvis jus civile eos eximat tantùm in causis civilibus, et in criminalibus eas recognoscendi sibi jus reservaverit, nullatenùs clericos condemnando nisi post degradationem; nihilominùs jus canonicum totaliter eos exemit. *Vide Salm. tr.* 8. *c.* 7. *p.* 2. *n.* 24. Verùm his non obstantibus, in aliquibus casibus potest potestas laicalis ad clericorum carcerationem procedere; ut si e. g.

aliquem noctis tempore inveniret deferentem arma prohibita, vel sine veste clericali, vel inveniret *in flagranti* patrantem aliquod delictum, tunc enim potest ad ejus carcerationem procedere, ut posteà remittat curiæ ecclesiasticæ; quòd si interdiu illum invenerit, potest armis prohibitis spoliare. Potest etiam in quibusdam casibus illum castigare (sed non pœnâ mortis), si ille rebellionem adversùs principem moliretur, aut populum ad seditionem excitaret, et à proprio Episcopo de hoc non esset punitus. Insuper probabiliter potest supplicio afficere clericos notoriè sodomitas; hi enim à *Leone X.* et *S. Pio V.* omni clericali privilegio spoliati sunt. *Vide Salm. l. c. dub.* 1. §. 1. *à n.* 18. *ad* 20. *et p.* 2. *à n.* 27. *ad* 29. Cæterùm pro quocumque alio crimine clerici nequeunt puniri à curia seculari, *cap. fin. de vita, et hon. cleric. et cap. In audientia* 25. *de sent. excomm.*

20. — II. Gaudent ecclesiastici exemptione à foro laïcali quoad propria bona tam ecclesiastica, quàm quocumque alio modo acquisita; unde respectu illorum non tenentur solvere ullum vectigal, ut habetur ex c. *Quia*, et c. *Clerici*, *de immunit. Eccl. in* 6. et ex l. *Sancimus* 22. *c. de Sacros. Eccl. Vide Salm. ibid. p.* 3. *n.* 35. et 36. Clerici verò negotiatores circa bona merè ecclesiastica negotiationi jam destinata, spoliantur omni exemptione c. *Quamquam* 4. *de censib. in* 6. Quoad verò reliqua bona propria, privantur post tertiam monitionem. *Salm. ibid. n.* 54. *cum Less. Mol. etc.* Insuper notandum hic est, quòd in casu urgentis necessitatis potest princeps extrahere è domibus, et vendere frumentum ecclesiasticorum. *Salm. ibid. dub.* 1. §. 1. *n.* 17. *cum Diana, et Molf.*

21. — Ii, qui gaudent præfatis exemptionibus tam quoad personas, quàm quoad bona, sunt primò omnes Regulares cum suis novitiis, et Tertiariis, et etiam Franciscanæ Tertii Ordinis, Carmelitanæ, etc. quæ deferunt habitum unà cum voto castitatis: quemadmodum declaravit S. C. Insuper Equites S. Joannis, S. Jacobi, Alcantaræ, et Calatravæ, ut probant *Bon. Fill. et Diana. Vide Salm. tr.* 18. *c.* 7. *p.* 5. *n.* 57. Insuper omnes clerici in *sacris* constituti. De aliis verò in *minoribus*, vel simpliciter tonsuratis, ita loquitur Trid. sess. 23. c. 6. de Ref. *Fori privilegio non gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum, et tonsuram deferens alicui Ecclesiæ de mandato Epi-*

scopi inserviat; vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel universitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad majores ordines suscipiendos versetur. Atque hoc privilegio gaudent etiam clerici conjugati qui deferunt habitum et tonsuram, et Ecclesiæ inserviunt: verùm in *cap.ult.de temp. Ordin. in* 6. prohibetur conjugatis tonsura, nisi velint religionem ingredi, vel in *sacris* ordinari prævià uxoris licentiâ. *Vide lib.* 6. *n.* 827. *in fin.*

22. — Igitur privilegio fori gaudent 1. Beneficiati, etiamsi nulli Ecclesiæ inserviant, neque deferant habitum et tonsuram, ut probabiliter infertur ex concilio, ut volunt *Salm. cum Fill. Diana, et Rodrig.* adversùs *Suar.* et etiamsi non percipiant fructus beneficii, neque possideant; sufficit enim, quòd solum titulum habeant, ut ajunt *Garcias, et Filliucius, et Diana contra Salm.* Sufficit etiam capellania, vel præstimonium, quæ censentur tamquam vera beneficia : sed non sufficit pensio. *Vide Salm. ibid. n.* 62. *et* 63. *cum aliis.*

23. — Gaudent 2. Clerici *in minoribus*, et tonsurati, dummodo habitum simul et tonsuram deferant, juxta id, quod affirmat concilium, *clericalem habitum, et tonsuram deferens*, et ut probabiliùs existimant multi DD. cum *Castrop. et Barbosa*, *contra Salm.*, qui interpretantur particulam *et* pro particula *vel*, ita ut sufficere dicant utrumque, *vide lib.* 6. *n.* 827. dummodò Ecclesiæ similiter inserviant, sed quoad Ecclesiæ servitium (dummodò spirituale sit, quia temporale non sufficit) satis est, quòd alicui Ecclesiarum serviant, etiamsi hæc destinata non sit ab Episcopo, ut declaravit S. C. apud Card. *Lambertini. De Synodo l.* 12. *c.* 6. *n.* 5.

24. — Ut verò clerici in minoribus constituti foro priventur (nam aliud de canonis privilegio dicendum) non requiritur trina monitio, quia hæc requiritur tantùm pro beneficiatis, et pro ordinatis in *sacris*, ut deducitur ex *c. Contingit, de sententia excomm.*, vel pro minoristis, qui negotiis sæcularibus se addicunt, ut habetur, ex *c. Ex litteris, de vit. et hon. cleric. Vide l.* 6. *n.* 827, sed sufficit, quòd habitum et tonsuram dimiserint, quemadmodum pluries declaravit S. C. et quemadmodum communiter affirmant DD. apud Card. *Lambertini de Synodo l.* 12. *c.* 2. *n.* 1. apud *Salm. tr.* 8. *c.* 7. *p.* 4. *n.* 65. Dummodò per longum tempus dimiserint, ut notant *Salm. cum Bonac. Suar. Barb. et aliis.*

Quamvis verò præfati clerici nequeant allegare forum, potest nihilominùs Episcopus eos à foro seculari resumere juxta declarationem S. C. ab hodierno Summo Pontifice approbatam. *Vide Lamb. loc. cit. n.* 3. Illi verò clerici, qui habitum resumunt, jure gaudent privilegio, dummodò id in fraudem non faciant: quæ fraus tunc supponitur, cùm aliquis in aliqua causa civili jam citatus fuisset ad forum laicale: aut pro causa criminali jam fuisset in carcerem conjectus; aut verò carcere sub cautione egressus: ut ajunt *Salm. cum Bon.* (adversùs *Guttierez*, et *Ceballos*), et *Card. Lambertini* cum pluribus decretis S. C. *Salm. loc. cit. n.* 67 *et C. Lamb. De Synod. l.* 5. *c.* 12. *n.* 1. Magna verò quæstio est utrùm potestas laicalis possit cognoscere causas innocentium adversùs ecclesiasticos. Quidam theologi absolutè affirmant: sed quidam alii magis communiter tantummodò admittunt, quando aut nullo modo, aut difficulter potest habêri recursus ad superiores ecclesiasticos majores. *Vide Salmant. l. c. dub.* 2. *n.* 76.

25. — Immunitas autem ecclesiastica locorum quoad asylum delinquentium, competit jure ecclesiastico et civili omnibus Ecclesiis quamvis interdicto subjectis, sive pollutis, etiam dirutis (nisi omninò Præsulis auctoritate fuerint profanatæ), earumque capellis, sacristiis, cœmeteriis, etiam ab Ecclesia separatis, muris, campanilibus, tectis, atriis, atriorum gradibus, cum quadraginta passibus ultrà pro Ecclesiis cathedralibus, et triginta pro aliis Ecclesiis (sed hoc intelligendum de illis, quæ sint positæ extra mœnia urbis, vel loci), dummodò non intercedat via publica, aut aliqua sæcularium domus: aliud verò est si domus sit alicujus clerici. *Vide Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 3. §. 1. *n.* 86. Gaudent eâdem immunitate hospitalia, in quibus extat aliqua capella publica, oratoria ab Episcopis erecta, palatium episcopale, et domus Regularium cum suis dormitoriis, claustris, hortis, et porticibus ante ecclesias, vel monasteria. *Vide Salmant. ibid. n.* 87. *et* 88.

26. — Omnes verò delinquentes, dummodò sint Christiani, licèt hæretici, aut interdicti, aut in carcere inclusi, qui ruptis carceribus ad prædicta sacra loca confugerint, hâc gaudent immunitate. Et in hoc reprobatur quælibet consuetudo in contrarium: *c. Noverint, de sent. excomm. et Authent. de Sacros. Eccles. Salm. ib.* §. 2. *n.* 89. Excipiuntur tamen in bulla

Gregorii XIV. latrones publici, depopulatores agrorum, qui committunt homicidium per proditorium, vel per assassinium (sed *Bened. XIV.* excepit omnia homicidia pro tota Ecclesia), vel in ipsa Ecclesia, vel cœmeterio, insuper hæretici et rebelles contra eamdem personam principis. *Vide Salm. ibid.* §. 3. *num.* 96. *et seqq. cum Suar. Castrop. Pelliz. Guttier. etc.* Et in casibus clarè exceptis potest judex sæcularis ex se extrahere ab Ecclesia delinquentes juxta communem praxim. In dubio autem judicium exceptionis spectat ad Episcopum; ita *Salm. et alii. Vide Salm. ibid. n.* 95. Præter delinquentes exceptos, omnes alii gaudent immunitate, quemadmodum gaudent debitores ad Ecclesiam confugientes. *Salm. l. c. n.* 95.

27. — Quæstio est, utrùm clerici et Religiosi gaudeant eâdem immunitate respectu suorum Præsulum: Affirmant multi, ut *Barb. Bordon. Guttierez*, quibus suffragatur quædam declaratio Sacræ Congreg. atque hæc sententia est probabilissima, ut ajunt *Salm.* Nihilominùs ipsi cum sententia communissima *Suarez, Castrop. Laym. Bon. Sylv.*, aliorumque, negant tam vigore bullæ *Gregorii XIV*, quæ respectu præfatæ immunitatis loquitur tantummodò de laicis, *Ut laicis ad Ecclesiam confugientibus*, etc. quàm vigore communis, et jam receptæ consuetudinis; aliàs enim Religiosi semper in monasterio commorantes difficulter possent puniri. Sicuti verò possunt superiores ecclesiastici (Episcopi et eorumdem vicarii) extrahere proprios subditos ab Ecclesia, ita quoque, si opus sit, possunt eamdem extrahendi licentiam curiæ sæculari concedere. *Salm. tract.* 18. *c.* 3. *p.* 3. §. 2. *n.* 92. *et* 93. Episcopus verò nequit extrahere suos clericos ab Ecclesiis Regularium, non ratione immunitatis, sed quia illa sunt loca à sua jurisdictione exempta.

28. — Extrahentes verò, aut illi qui tentaverint extractionem, incurrunt excommunicationem *ipso facto*, à qua nequeunt absolvi nisi à Pontifice. Quidam DD. opinati sunt, ab hujusmodi excommunicatione posse absolvi etiam ab Episcopo; ita *Salmant. ibid.* §. 3. *n.* 116. *et* 117. *cum Bon. Castrop. et aliis.* Id tamen negandum cum *Fagnano in cap. Cùm pro causa, de sentent. excommunic. Farinac. et aliis;* nam *Gregorius XIV.* declaravit, quòd violatores immunitatis incurrunt censuras omnes, et pœnas priùs impositas à canonibus,

conciliis, et aliis Pontificibus iis, qui violant libertatem, his verbis: *Declaramus, eum ipso facto censuras et pœnas ecclesiasticas incurrere, quæ contra libertatis, juris, et immunitatis ecclesiasticæ violatores per sacros canones, et conciliorum generalium, nostrorumque prædecessorum constitutiones sunt promulgatæ.* Contra verò habetur ex Extrav. 3. *Inter communes, de pœnitent. et rem. Pauli II.* quòd olim adversùs violatores ecclesiasticæ libertatis excommunicatio papalis jam inflicta fuerat. Nec obstat dicere, priùs Pontifici reservatam esse tantùm violationem libertatis, quæ personas respicit, non autem violationem immunitatis, quæ respicit loca; et quòd tametsi à *Gregorio* lata fuerit excommunicatio contra violatores immunitatis, minimè tamen fuit illa Papæ reservata; reservatio autem excommunicationis, nisi exprimatur, facta non censetur. Respondetur enim, quòd cùm *Gregorius* violationi immunitatis eamdem imposuerit censuram, quæ priùs imposita erat violationi libertatis, si reservata erat censura quoad læsionem libertatis, est etiam reservata quoad læsionem immunitatis. Tantò magis, quòd *Clemens VIII.* duobus decretis ab ipso emissis super casus Papæ, et Episcopis reservatos, in primo decreto prohibuit omnibus confessariis absolvere à quocumque casu reservato Pontifici; in altero autem inter casus papales, quos ibi enumerat, docet adesse violationem immunitatis juxta bullam *Gregorii XIV;* cæterùm satis erat, quòd læsio immunitatis vocaretur casus papalis, ut ab Episcopis nequiret absolvi. Hoc tandem *Fagnanus n.* 36, refert sic decisum fuisse à Sacr. Congreg. Concilii. Deinceps advertendum hìc est, quòd Religiosi qui expellerent à suis Ecclesiis aut monasteriis aliquem delinquentem ad evitandum aliquod incommodum seu periculum, hi non violant immunitatem, et ritè id facere possunt. *Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 5. §. 5. *n.* 118.

CAPUT III.

De privilegiis Episcoporum.

I. *De facultate* Cap. Liceat. *Utrùm valeat Episcopus dispensare in irregularitate* ex delicto *et* ex defectu *dubia.* 29. *Quibus in locis non est receptum Tridentinum, etc.* 30. *Qui veniat nomine Episcopi.* 31. *De peregrinis. Et utrùm Episcopus absolvere possit*

à casibus papalibus extra confessionem. 32. *Quomodò delictum intelligatur occultum.* 33. *Utrùm Episcopus valeat hanc facultatem delegare.* 34. *Utrùm à casibus ab aliis Episcopis reservatis etc.* 35. *Si à casibus post concilium, etc.* 36. *Utrùm Episcopus possit absolvere confessarium absolventem complicem in peccato turpi.* 37. *Utrùm Episcopi à casibus bullæ Cœnæ etc.* 38. *Utrùm valeant dispensare in irregularitate, quæ per hæresim incurritur.* 39. *Utrùm valeant absolvere* impeditos. 40. *Et utrùm per alios.* 41. *Qui dicantur* impediti. 42. *De perpetuò* impeditis. 43. *Utrùm hi teneantur per epistolam, etc.* 44. *Utrùm teneantur saltem recursum habêre ad Episcopum? Quid, si recurrere nequeant, etc. Quid, si sint in mortis articulo?* 45.

II. *De sex casibus episcopalibus, et præsertim de absolutione censuræ propter percussionem clerici.* 46. 47. *et* 48.

III. *De dispensatione cum illegitimis.* 49. *Cum bigamis.* 50.

IV. *Circa irregularitates ob delictum occultum; et quid si homicidium sit omninò occultum.* 51. *De homicidio casuali.* 52.

V. *Circa inhabilitates.* 53.

VI *De facultatibus Episcoporum circa matrimonia.* 54. *De dispensatione circa publicationes, votum castitatis, et impedimentum ad petendum,* remissivè. *Circa impedimenta dirimentia dubia.* 55. *Circa dirimentia certa, si matrimonium sit contractum.* 56. *Si non sit contractum.* 57. *Utrùm Episcopus possit hanc facultatem delegare.* 58.

VII. *De dispensatione Interstitiorum.* 59.

VIII. *De dispensatione capellani, ut celebrare valeat in alia Ecclesia.* 60.

IX. *De celebratione post meridiem.* 61.

X. *De oratoriis.* 62. *Quibus in locis possit celebrare Episcopus.* 63. *Utrùm valeat dispensare ad celebrandum domi.* 64.

XI. *De facultate Episcoporum, et Prælatorum circa electionem proprii confessarii.* 65.

XII. *Circa clausuram monialium.* 66. *De approbatione confessariorum monialium.* 67.

XIII. *Utrùm valeant commutare ultimas voluntates.* 68.

XIV. *De compositione in restitutionibus incertis.* 69.

XV. *De reductione missarum.* 70. *De unione beneficiorum, novarum parochiarum erectione, etc.* 71.

29. — I. Episcopi vigore Tridentini sess. 24. cap. 6. *Liceat*, sequentes habent facultates: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus et suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, et aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; et in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi apostolicæ reser-*

vatis, delinquentes.... sibi subditos, in diœcesi sua per seipsos, aut vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, impositâ pœnitentiâ salutari. Idem et in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantùm non eorum Vicariis sit permissum. Quare Episcopi vigore dicti cap. *Liceat* dispensare possunt in omnibus irregularitatibus et suspensionibus papalibus incursis ob delictum occultum, excepto homicidio voluntario, aliisque deductis ad forum contentiosum. Diximus ob delictum occultum; unde benè ajunt *Bonac. Castrop. Salm. etc.* quòd non potest Episcopus vigore prædictæ facultatis dispensare in aliqua irregularitate occulta ex defectu; *vide lib.* 7. *n.* 469. nisi esset dubia, ut probabiliter tenent *Fagnanus, et Tournely cum Gibert aliisque* deducentes ex *c. Nuper, de sentent. excom.* Sed insuper absolvere possunt proprios subditos vel per se, vel per alium sacerdotem ad id specialiter deputatum, à casibus papalibus occultis; quinimò juxta concilium poterant antea etiam ab hæresi absolvere (per se, non per alios); sed vide dicenda *n.* 38.

30. — Quoad hanc concilii facultatem plura notatu digna consideranda sunt. Notandum 1. quòd in iis locis, in quibus Tridentinum non est receptum, nequeunt Episcopi uti præfatâ facultate cap. *Liceat*, ut notant communiter DD. *Suar. de censur. d.* 14. *n.* 6. *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 11. *n.* 2. *Salm. de pœnit. c.* 13. *p.* 3. *num.* 30. *Castr. t.* 1. *tit.* 4. *d.* 4. *p.* 3. §. 2. *n.* 2. *cum Barb. et Garc.* et meritò: facultas enim concilii non recipitur ab Episcopis, nisi per acceptationem illius: et valde incongruum esset, ut is concilii gauderet privilegiis, qui onera subire recusaret.

31. — Notandum 2. sub nomine Episcoporum communi sententiâ venire etiam vicarios capitulares, Sede vacante; non verò vicarios Episcoporum ex generali eorum commissione vicariatûs; nam vicarius benè potest, quod potest Episcopus potestate ordinariâ propriâ (ut dicetur *n.* 37.) non verò id, quod potest Episcopus potestate delegatâ, quamvis ordinariâ, utpote annexâ officio, ut dicetur *n.* 34. et 47. Præterquam quòd hac in facultate requirit concilium expressè delegationem specialem. *Vide Sanch. de matrim. l.* 2. *d.* 40. *n.* 16. Utrùm veniant Abbates, et alii qui jurisdictionem

episcopalem habent? Negant *Coninchius*, *Barb.*, *et alii cum P. Suar.* qui affert etiam quamdam declarationem S. C. Affirmant verò communiùs *Fagnanus*, *Sanchez*, *Castrop. Sarus*, *Avila*, *Salm. la Croix etc.* dicentes, quòd, quando concessio facta est in jure, habet rationem legis, quæ extenditur ad omnes casus, in quibus currit eadem ratio: aliàs, ajunt, talium Prælatorum subditi ad quem recurrerent, non haberent. *Vide l.* 6. *n.* 593. *vers. Eamdem, et l.* 7. *n.* 79.

32. — Notandum 3. nomine subditorum venire etiam peregrinos, qui ab Episcopo loci absolvi possunt ab omnibus casibus papalibus occultis, ut docent *Suar. Sanch. Bonacina*, *Navarrus*, *Barbosa*, *Trullenchius*, *Bossius*, *aliique*; quia, etsi Tridentinum concedat Episcopis, ut absolvant tantummodò delinquentes sibi subditos, nihilominùs ajunt præfati AA. quòd exteri, subjiciendo se foro sacramentali, jam fiunt illorum subditi; et *P. Suarez* affert etiam quamdam declarationem S. C. in qua dicitur, peregrinum posse quidem absolvi à præfatis casibus occultis ab Episcopo loci, non verò à suo proprio, quia absolutio sacramentalis, de qua loquitur concilium, requirit præsentiam. *Vide lib.* 6. *n.* 593. Et ideò in eadem declaratione dictum fuit, quòd Episcopi extra sacramentum nequeant à casibus jam dictis absolvere, contra id, quod asserunt *Salmantic. cum Bonacina*, aliisque, imò *Fagnanus* tradit, in *cap. Dilectus*, *de temp. ordin. n.* 16. hoc idem declaratum etiam fuisse à *Gregorio XIII.* Hoc currit quoad absolutionem à casibus, sed quoad dispensationem ab irregularitatibus, et suspensionibus propter delictum occultum, idem *Gregorius XIII.* declaravit, non posse illam concedi ab Episcopis loci, nec etiam iis, qui ibidem officium prætoris, vel medici exercendo commorarentur, ut refert *Fagnanus l. c.* Utrùm verò proprius Episcopus valeat dispensare in irregularitate cum subdito absenti in aliena diœcesi, negant *Avila* aliique; sed communiùs et probabiliùs affirmant *Bonacina*, *Tournely*, *Suarez*, *Barbosa*, *Sanchez*, *Salm. etc.*, quia dispensatio potest etiam absentibus dari, et jurisdictio voluntaria potest etiam extra proprium territorium exercéri. Neque obstant verba illa *in diœcesi*, *sua*, præfati c. *Liceat*, quoniam ajunt *Salm. et Tourn.* illa sufficienter verificari, quando Episcopus dispensat à sua diœcesi. Immò valde probabiliter dicunt *Suar. Sanch. La Croix*,

et Holzman cum Castrop. et Pignatello, præfata verba non referri ad primam partem dispensationis irregularitatis, sed tantummodò ad secundam (in qua sunt posita) de absolutione casuum : unde concludunt posse Episcopum dispensare, etiamsi ipse et subditus maneant extra propriam diœcesim. *Vide l. 7. n.* 81.

33. — Notandum 4. nomine *delicti occulti* non intelligendum illud, quod potest in judicio probari per duos testes, ut quidam volunt, ratione cujusdam declarationis S. C. apud *Fagnanum*, in qua dicitur quòd tutus sit in conscientia, qui tali casu absolutus, vel dispensatus sit; sed, ut vult communior sententia, nomine *delicti occulti* intelligendum quodcumque delictum, quod aliquo modo possit celari; etiamsi in judicio probari possit. Unde dicunt *Azorius, Sanch. Tournely, Bonac. Castropal. Salmanticenses, aliique*, tunc delictum non censêri occultum, quando innotuit majori parti oppidi, vel viciniæ, vel collegii, dummodò ibi decem saltem commorentur personæ. *Vide lib.* 6. *n.* 593. *v. Hic autem.* Et Card. *Lambertinus Notif.* 87. *n.* 45. *in fin. cum Tiburtio Navarro, Sayro, etc.* (loquendo de impedimentis occultis matrimonii, ubi currit eadem regula) asserit, habêri pro occulto impedimentum illud, quod innotuit septem vel octo in aliqua civitate, et sex in aliquo oppido. Et idem *Fagnanus in cap. Vestra, de cohab. cler. etc. n.* 118, testatur, S. Pœnitentiariam habêre pro impedimento occulto illud, quod quatuor, aut quinque tantùm personis sit notum. Imò mihi constat, S. Pœnitentiariam dispensasse in quodam impedimento quod decem circiter personis innotuerat. *Vide lib.* 6. *n.* 1111. Præterquam quòd idem *Fagnanus* affirmat, tunc delictum vel impedimentum non censêri occultum, quamvis duobus testibus notum, quando in concessione absolvendi, aut dispensandi extat clausula, *dummodò sit omninò occultum.*

34. — Dubitatur hìc 1. Utrùm Episcopus possit generaliter delegare aliis sacerdotibus hanc Tridentini facultatem? Quoad dispensationem irregularitatum, sufficit (ut dicunt *Suarez, Barbosa, Sanchez, aliique*) quòd Episcopus simpliciter aliis suam facultatem committat, sine ulla speciali deputatione, quoniam præfata dispensandi facultas vigore concilii competit hodie Episcopis de potestate ordinaria, cùm ea annexa sit officio Episcopi, non verò industriæ personæ. Quantùm autem ad

absolutionem à casibus, quidam affirmant requiri specialem deputationem pro quocumque casu particulari, attentis verbis Tridentini, *per se*, *aut vicarium ad id specialiter deputandum*. Verùm hoc non obstante, communissima sententia est et probabilior cum *Suarez*, *Sanchez*, *Barbosa*, *Navarro*, *Layman*, *La Croix*, *Salmanticensibus*, *etc.* posse Episcopum etiam generaliter delegare alicui sacerdoti hanc facultatem cap. *Liceat*, dummodò expressè illam specificet, quoniam specificando jam habetur pro facta specialis deputatio, quæ rectè quidem poterit inde generalis esse pro cunctis casibus occurrentibus; nam, ut diximus, hæc facultas hodie competit Episcopis *de jure ordinario*, utpote annexa dignitati episcopali. *Vide lib.* 6. *n.* 594. *Dub.* 9.

35. — Dubitatur 2. Utrùm Episcopus absolvere possit, aut delegare, vigore cap. *Liceat*, facultatem absolvendi etiam à casibus reservatis cum censuris ab aliis Episcopis, quando sunt occulti? *Bonacina*, et alii affirmant ob particulam *etiam*, quæ in eodem capite legitur : *In quibuscumque casibus occultis etiam Sedi apostolicæ reservatis*. Unde ajunt, ne particula *etiam* inutiliter videatur apposita, intelligendam esse concessam Episcopis facultatem absolvendi etiam à censuris occultis ab aliis Episcopis sibi reservatis; ita *Bonac. de censur.* Ibique addit, hoc vidêri receptum consuetudine, quæ conferre solet jurisdictionem. Item addit, hoc intelligendum, *modò illa censura lata sit per statutum, vel per sententiam generalem*; nam si lata sit per sententiam particularem, existimat, absolutionem impendendam esse à Prælato, qui eam tulit, vel ejus superiore, vel successore. Ratio, quia eo casu, cùm censura lata sit per sententiam particularem, crimen non est ampliùs occultum, sed publicum; citatque *Suar. t.* 5. *disp.* 7. *sect.* 2. *n.* 27. *Avila*, *Coninch. et alios.* Idem tenent *Barbosa* Collect. DD. in concil. Trident. *sess.* 24. *de Reform. c.* 6. verb. *Quoscumque sibi subditos*, intra quos numerat etiam advenas et peregrinos, et etiam vagabundos, quia isti subduntur Episcopo loci ratione fori sacramenti Pœnitentiæ, citatque *Suar. Sanchez*, *Navar. Bossium*, *Trullench. etc.* Idem tradit *Barbosa* cum aliis *de Potest. Episc. alleg.* 39. *n.* 27. Idque ibi referunt decisum *Nicol. Garc. de benef. p.* 11. *c.* 10. *n.* 139. *in* 3. *Decl. Armentar. lib.* 7. *de irregul. n.* 18. *et Steph. Dalvin. de Potest. Episc. cap.* 26. *in fin.* Id

tamen videtur intelligendum juxta limitationem *Clementis X.* qui in bulla *Superna*, edita 21 Jun. 1670. ait, *posse Regularem confessarium in diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia diœcesi à peccatis in ipsa tantùm reservatis absolvere; nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse.* Quomodo autem intelligi debeat illud, *in fraudem*, vide dicta *lib.* 6. *de Pœnit. n.* 589. *vers. Quomodo, etc.* ubi probabiliùs censemus cum *Roncaglia* et aliis, illud *in fraudem* intelligendum esse, cùm quis alienam petit diœcesim ob principalem finem obtinendi absolutionem, vitandique judicium proprii pastoris. E contrà Auctor theologiæ moralis in usum Seminarii Petrocorensis relatus à *Bened. XIV. in Opere de Synodo Diœces. lib.* 5. *c.* 5. *n.* 8. scribit: *Receptissima consuetudo est, ut viatores, mercatores, aliique, qui propter negotiorum necessitatem, vel ob pium alium finem, in alienas diœceses transeunt, ibi possint sacramentaliter absolvi.*

36. — Dubitatur 3. Utrùm facultas Tridentini intelligatur concessa Episcopis pro casibus, et irregularitatibus post concilium reservatis? *Garcias*, et *Floronus* apud *Dianam* negant, et inferunt ex quadam declaratione *Gregorii XIII.* in qua, cùm dubitatum fuisset, utrùm Episcopus posset absolvere monialem frangentem clausuram, ab excommunicatione (quando est occulta) à *S. Pio V.* reservata, Pontifex declaravit, non posse. Attamen sententia communissima cum *Sanchez*, *Bonacina*, *Suarez*, *Bossio*, *Diana*, *Vega*, *aliisque* jure affirmat; in cap. enim *Liceat*, conceditur facultas indefinitè, et secundùm axioma generale: *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.* Neque obstat laudata declaratio, quia in bulla *S. Pii* extabat clausula, *à qua, præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi nequeat.* Unde prorsùs non dubitamus cum *Diana*, quòd per illas bullas, in quibus extat aliqua clausula derogatoria, ut est illa *nisi in mortis articulo*, intelligitur ablata Episcopis facultas. *Vide lib.* 6. *n.* 594.

37. — Dubitatur 4. Utrùm Episcopus vigore cap. *Liceat* possit absolvere ab excommunicatione papali, quam per bullam *SS. P. Benedicti XIV*, *Sacramentum*, incurrunt confessarii absolventes suos complices in peccato turpi? Ex

parte una videtur, non posse, quia, cùm casus iste per se sit occultus, si Episcopi possent ab illo absolvere, evaderet inutilis Pontificis reservatio; et jam diximus *n.* 16., quòd intelligitur tacitè revocatum omne privilegium, quando aliter lex emanata post privilegii concessionem non posset suum effectum sortiri. Ex alia parte posset quis respondere, quòd, salvâ Episcopis jam dictâ facultate, memorata reservatio non remaneret prorsùs inutilis, tùm quia evenire potest, quòd casus aliquando publicus fiat; tùm quia reservatio ista saltem Romæ suum semper sortietur effectum, et in omnibus aliis locis, in quibus Tridentinum non est receptum, et in quibus (ut diximus *n.* 30.) nequeunt Episcopi hoc privilegio gaudère.

58. — Dubitatur 5. Utrùm Episcopis vigore bullæ Cœnæ ablata fuerit præfata Tridentini facultas respectu hæresis occultæ, et respectu aliorum casuum per ipsam reservatorum? Negant *Navarrus*, *Comin.*, *aliique*, à quibus non dissentiunt *Milante*, *Concina*, *et Salmanticenses*, dicentes, quòd in bulla non fuerit expressè revocata concessio Tridentini, quemadmodum oportebat ex c. *Nonnulli*, *de rescrip.* Sed nos cum sententia communiori affirmamus, et ob plures S. C. declarationes, tam vigore clausulæ derogatoriæ *Nisi in mortis articulo*, quæ in bulla jam legitur, ut diximus anteced. *n.* 56. quàm vigore alterius clausulæ, quâ prohibetur ab illis absolvere, *prætextu quorumvis indultorum per nos*, *ac cujusvis Concilii decreta concessorum.* Hac de re plures à *Fagnano*, *et* Cardinali *Lambertino*, *De Synodo l.* 9. *c.* 4. *n.* 9. afferuntur declarationes etiam *S. Pii V.* et *Gregorii XIII.* Insuper ab *Alexandro VII.* damnata fuit propositio 3. quæ dicebat, quòd prior sententia à S. C. fuerat *visa et tolerata.* Quæ damnatio, ut rectè dicunt *Viva*, *Holzman*, *Elbel*, prælaudatus Cardinalis *Lambertinus*, *De Synodo l.* 9. *c.* 4. *n.* 10, certè reddidit improbabilem contrariam sententiam; nam cùm Pontifex declaraverit, numquam illam fuisse toleratam, implicitè quoque declaravit, non esse tolerandam: unde *Lambertinus* concludit, quòd non sine temeritatis nota quis eâ hodie uti possit.

59. — Advertendum tamen hic est, quòd licèt Episcopus in foro interno nequeat ab hæresi occulta absolvere, potest nihilominùs tamquam delegatus apostolicus dispensare in

irregularitate incursa ob dictam hæresim occultam, ut dicunt *Salmanticenses*, *et Felix Potesta*. *Vide lib.* 7. *n.* 76. Insuper potest Episcopus ut delegatus apostolicus absolvere hæreticum, etiam notorium, quoad forum externum, factâ priùs abjuratione coram notario et testibus : et postquam absolutus fuerit ab Episcopo delinquens, tunc poterit ipse absolvi à peccato hæresis à quolibet confessario; ita affirmant communiter DD. *Roncagl. tract.* 4. *q.* 1. *cap.* 6. *cum Farinac. ac Castrop. de Fide tr.* 4. *d.* 4. *p.* 3. §. 2. *n.* 1. *et* 2., *cum Sanch. Navarr. Ban. Guttier. Comit. Vivald. etc.* ex bulla, *Cum sicut*, *Clem. VII.* edita an. 1530.

40. — Dubitatur 6. Utrùm Episcopus absolvere possit ab hæresi, et ab aliis casibus bullæ Cœnæ, impeditos ire Romam? Alii absolutè negant. Alii negant tantùm in hæresi. Sed nos affirmamus communiter posse, cum communi sententia Theologorum et Canonistarum, quam tenent *Lugo*, *Layman*, *Conc. Roncag. Castrop. Milante*, *Salm.*, *Continchius*, *Avila*, *Potesta*, *Viva*, *Pellizzarius*, *etc.*, quia stante impedimento, restituitur Episcopis potestas ordinaria, quam priùs habebant super dictis casibus vigore *cc.* 13., 29 *et* 58, de sententia excom., ubi quamvis sermo habeatur tantùm de censura ex percussione clericî, tamen communiter DD. extendunt ad omnes alias censuras, et specialiter ex *c. Eos qui* 22, *eodem tit.*, ubi generaliter sermo habetur de omni censura *Canonis*, vel *Hominis*, et dicitur, cùm ad illum, à quo fuerant absolvendi, nequeunt, propter impedimentum, habere recursum, ab alio absolvantur. *Vide lib.* 7. *n.* 84.

41. — Et notandum hìc 1. quòd in tali casu impedimenti Episcopus non solùm absolvere potest ab hæresi per se ipsum, sed etiam per alios generaliter delegatos. Nec obstat Tridentinum, in quo dicitur, *eis tantùm*, *non vicariis sit permissum*, quia tunc Episcopus non absolvit virtute Concilii, sed juris communis, juxta quod ex potestate ordinaria conceditur Episcopis absolvere, et delegare, ut in aliis casibus. *Vide l.* 7. *n.* 90.

42. — Notetur 2. quòd respectu eorum, qui sunt impediti, veniunt senes, mulieres, infirmi, impubores, pauperes, et illi, qui aliquam habent inimicitiam, et omnes alii, *qui habent alias justas excusationes*, *quibus ab itinere*

rationabiliter excusentur, ut habetur ex *cap. De certo*, *de sententia excomm.*, et ex *c. Ea noscitur*, et *c. Quamvis*, *eodem tit.* In hoc autem advertatur, quòd, si impedimentum sit temporale, et notabile (durans exempli causâ sex, vel septem mensibus), tunc impediti possunt benè absolvi, sed ipsi, exceptis mulieribus, et pueris, debent juramentum præstare se præsentandi, cessante impedimento, Sedi apostolicæ, saltem per procuratorem, ut ab illa directè absolvantur; et non se præsentantes reincident in eamdem censuram, ut habetur ex *cap. Eos qui*, *de sent. excomm. in* 6. Et hoc currit, etiamsi emendati sint, et partibus offensis satisfecerint. *Vide lib.* 7. *n.* 85. *ad* 87.

43. — Si verò impedimentum sit perpetuum (id est duraturum sit per decem annos, vel saltem quinque, ut dicunt *Roncaglia*, *Viva et Tamb.*) absoluti remanent penitùs liberi ab obligatione se præsentandi. Sed generaliter loquendo impediti in perpetuum dicuntur 1. Filiifamilias; 2. Religiosi, etiamsi incurrerint censuram ante ingressum, 3. senes septuagenarii, 4. servi, 5. pauperes, 6. damnati in vita ad triremes, vel carceres, 7. infirmi morbo gravi, et diuturno, ut quartanâ, et simili, 8. qui alere tenentur, vel ministrare bona familiæ, 9. omnes mulieres, etiamsi non moniales (excepta excommunicatione, quæ incurritur à monialibus ob fractionem clausuræ, quamvis occultam, quæ semper reservatur Papæ ex declaratione *Gregorii XIII.* ut diximus *n.* 36.), 10. impuberes etiamsi peterent absolutionem post pubertatem, 11. qui convivunt in loco aliquo unde egredi nequeunt, ut milites, seminaristæ. Et tandem cæteri omnes, qui nequeunt Romam ire sine gravi damno vel spirituali, vel temporali. *Vide lib.* 7. *n.* 87. *et* 88.

44. — Notandum 3. quòd taliter impediti secundùm probabiliorem, communemque sententiam *Castropal.* *Avila*, *Coninchii*, *Milantis*, *Roncagliæ*, *Salmanticensium*, *Vivæ*, *Sporer*, *Dicastilli*, *aliorumque* (contra *Bonac. et Potesta*) non tenentur recurrere Romam per procuratorem, aut per epistolam, quia stante impedimento (ut diximus *n.* 40.), restituitur Episcopis potestas ordinaria absolvendi, quæ ipsis per pontificiam reservationem fuerat ablata. Eò magis, quia lex ad aliud non obligat, nisi ad recursum personalem;

undè qui personaliter Romam ire impeditur, solvitur omni aliâ obligatione. *Vide l.* 7. *n.* 89.

45. — Notandum 4. quòd, quando pœnitens nequit se Pontifici præsentare, tenetur necessariò ad Episcopum habêre recursum, ut absolvatur à censurâ papali, ut habetur ex *c. De cœtero* 1. *et cap. Ea noscitur, de sent. excom.* Quando verò nec etiam se potest Episcopo præsentare (etiam extra mortis periculum) est valde probabile cum *Soto, Navarro, Suarez, Castropalao, Layman, Roncag. Salmanticensibus, La Croix, etc.* quòd absolvi possit à quocumque simplici confessario (cum obligatione tamen se præsentandi Episcopo, cessante impedimento) ut deducitur ex textu in *cap. Nuper, eod. tit. Vide lib.* 7. *n.* 92. Et tunc dicimus, quòd pœnitens probabiliter, per se loquendo, ut dicunt *Castropal. Gerson. Sotus, S. Antoninus, Lugo, Salas, etc.*, non tenetur confiteri peccata reservata, nisi quando in illis est recidivus, aut ratione illorum extet in occasione proxima, adeò ut necesse sit illa manifestare, ut confessarius rectè judicare valeat de ejus dispositione. *Vide lib.* 6. *n.* 265. *v. Qu. II.* Et quando pœnitens est in mortis articulo, probabiliter etiam præsente Episcopo absolvi potest à casibus papalibus à quocumque confessario; in morte enim (ut diximus) cessat quæcumque reservatio. Dicimus à *casibus papalibus*, sed non à casibus reservatis cum censura ab eodem Episcopo; quoniam confessarius etiam moribundo injungere debet, quòd se præsentet suo superiori, casu quo convalescat, ut accipiat ab eodem tam convenientem admonitionem, quàm pœnitentiam ob censuras reservatas, quamvis absolutas, juxta communem sententiam: unde quomodo potest inde absolvere superiore præsente, *vide lib.* 7. *n.* 92. Sed transeamus ad reliqua privilegia, et facultates, quibus gaudent Episcopi.

46. — II. Extant in jure quædam excommunicationes, quarum absolutio tantummodo Episcopis est reservata; et sunt 1. Contra percutientes clericum, vel monachum, vel aliam personam habentem privilegium canonis. 2. Contra procurantes abortum fœtûs animati. 3. Contra eos, qui absolvuntur in mortis articulo à censura Episcopis reservata, et postea, recuperatâ sanitate, non curant se eidem præsentare. 4. Contra Fratres Minores admittentes in suis Ec-

clesiis ad divina officia Fratres tertii Ordinis. 5. Contra communicantes in eodem delicto cum excommunicatis ab Episcopo. 6. Reservantur tandem omnes excommunicationes, quas Episcopus sibi reservat. *Vide lib.* 7. *n.* 215. Annotanda autem hic sunt quædam specialia circa absolutionem excommunicationis ob percussionem clerici. Ante omnia distinguenda est percussio levis à gravi (seu mediocri) et ab enormi. Ad incurrendam excommunicationem semper requiritur peccatum mortale : percussio levis, habemus *ex Extravag. Perlectis*, quam per extensum refert *Navarrus*, *Manual.* c. 27. *n.* 91, est, quando intercedit simplex percussio, quæ fit manu, pede, baculo et his similibus. Gravis, quando eruitur dens, quantitas notabilis capillorum, aut quando intervenit aliqua percussio relinquens maculam, aut contusionem in carne, aut quando adest effusio sanguinis, pugnis vel ungulis causata. *Enormis* verò est, quando mutilatur aliquod membrum, aut fit aliquod magnum vulnus; aut vulnus fit instrumento aliquo, aut adest magna effusio sanguinis, aut quando irrogatur magna quædam injuria; unde sæpè vulnus ex levi potest evadere grave, aut enorme, ratione aut dignitatis personæ offensæ, aut scandali, ut si religiosus clericum percuteret : aut ratione loci sacri, aut publici : aut ratione temporis, ut si e. c. dum fiunt sacræ aliquæ functiones; aut tandem si injuria ipsa per se sit enormis. *Vide lib.* 7. *n.* 277. *et* 279.

47. — His positis, habetur ex *Extravag. Perlectis* suprà cit. quòd si excommunicatio incurritur ob percussionem levem, potest absolvi ab Episcopo, immò etiam à suo vicario : hæc enim facultas competit Episcopo de jure ordinario, ut dicunt *Sanchez*, *Bonacina*, *Molina*, *aliique*; juxta regulam generalem (ut diximus *n.* 31.) quidquid potest Episcopus ex jurisdictione ordinaria, non verò delegata, idem potest vicarius, qui cum Episcopo constituit unum idemque tribunal, ut probant *Fagnanus*, *Sanchez*, *aliique*. *Vide l.* 7. *n.* 224. Eadem excommunicatio probabiliter absolvi potest etiam ab iis, qui habent jurisdictionem quasi episcopalem, quique veniunt sub nomine Episcopi, ut diximus *n.* 31. Quòd si percussio fuerit *publica*, excommunicatio tantùm à Pontifice, aut ab ejus legato potest absolvi (potest etiam haberi recursus ad S. Pœnitentiariam,

sed non ab Episcopo) excipe si fuerit occulta ; aut si percutientes essent impuberes, aut mulieres, ut ex *c. Pueri, et cap. Mulieres, de sentent. excomm.*, aut si impedirentur Romam ire, juxta ea, quæ diximus *n.* 40. Collegialiter conviventes possunt absolvi ab Episcopo, si percussio fuerit gravis, non verò si fuerit enormis, ut ex *cap. Quoniam, de vita, et hon. cleric. Vide lib.* 7. *n.* 279.

48. — Notandum hìc 1. quòd in dubio, utrùm percussio fuerit levis, an gravis, judicatur gravis, ut habemus ex memorata *Extravag. Perlectis*, in qua dicitur : *Potiùs in dubio esse percussionem gravem, et ab ea non posse absolvere.* Notandum 2. quòd juxta sententiam communiorem, et probabiliorem, si aliquis det venenum clerico, tunc incurrit censuram, quando venenum cœpit nocêre, quia tunc adest jam violentia ; è contrà, priusquam noceat, non adest violentia effectiva, sed solùm actio apta ad causandam violentiam : ita *Bon. Viva, Diana, etc. l.* 7. *n.* 280.

49. — III. Quoad irregularitates non occultas, Episcopus ex *c.* 1. *et c.* 2. *de filiis presbyteror.* potest dispensare cum illegitimis tantùm ad recipiendos ordines minores, et beneficia simplicia, et canonicatus in collegiatis, ut etiam portiones non integras in Ecclesiis cathedralibus, aut alia beneficia, quibus sacer ordo non est annexus ; sed non ad beneficia curata ; ut ex *cap. Is qui, eod. tit.* In hoc conveniunt omnes. Dubitatur autem 1. Utrùm Episcopus possit dispensare ad canonicatum in Ecclesiis cathedralibus? Et quidem cum probabiliori sententia, et communiori *Bossii, Castropal. Barbosæ, Concinæ, Salmanticensium, etc.* (contra *Pontas, et Tournely, cum Gibert*) dicimus, non posse ; quamvis enim canonicatus in se sit simplex beneficium, tamen vigore Tridentini sess. 24. c. 12. est annexus ordini sacro ; unde hodie de sua natura ordinem sacrum requirit. *Vide lib.* 7. *n.* 428. *et* 429. Dubitatur. 2. Utrùm Episcopus possit generaliter dispensare in hujusmodi irregularitatibus cum illegitimis occultis? Admittunt *Diana, Avila, Barb. etc.* dicentes, Tridentinum jam permittere Episcopis, ut possint dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus. Sed nos negamus cum *Suarez, Layman, Bonacina, Castropal, Tournely, aliisque :* quin et ipse *Diana* quoad hoc se retractavit, ex eo, quia hujusmodi irregularitas

non oritur ex delicto, sed ex defectu; et etiamsi oriretur ex delicto, cap. *Liceat* intelligitur de delicto proprio, non alieno. *Vide lib.* 7. *n.* 430. Dubitatur 3. Utrùm Episcopus valeat dispensare cum illegitimo occulto, saltem ad ministrandum in ordinibus majoribus jam susceptis. Affirmant *Layman*, *Castropal. et Diana*, non solùm si ille susceperit ordines bonâ fide, sed etiam malâ fide; et inferunt ex *cap. Nisi Personæ*, *de renunc.*, ubi dicitur, posse Episcopum dispensare cum illegitimo occulto, qui culpabiliter est ordinatus. Verùm omninò negandum est cum *Suarez*, *Fill. Salm. etc.* ex rationibus suprà allatis, quòd Episcopus nequeat dispensare circa ordines majores. Neque obstat citatus textus, quia illud posse dispensare intelligitur omninò de Papa; ibi enim sermo est de quodam Episcopo hoc modo perperàm ordinato. *Ibid. n.* 431.

50. — Asserunt *Navarrus*, *Sanchez*, *Concina*, *aliique cum D. Thoma*, posse Episcopum dispensare etiam cum bigamo ad suscipiendos ordines majores, et beneficia simplicia. Sed nos negamus cum *Suarez*, *Laym. Castrop. Tournely*, *Barbosa*, *Bonacina*, *etc.* vigore cujusdam declarationis *Sixti V.* in qua Pontifex declaravit suspensum quemdam Episcopum, ex eo, quia contulerat beneficium cuidam bigamo, addiditque, ordinatum incurrisse pœnas, utpote perperàm promotum, apud *Fagnan. in c. Quoniam*, *de const. num.* 52. Si verò bigamia sit similitudinaria, quamvis ea sit publica, communissima est sententia cum *Toleto*, *Suarez*, *Castropal. Sanchez*, *Salmantic. Tournely*, *aliisque compluribus*, posse Episcopum dispensare etiam quoad susceptionem majorum ordinum; et probatur ex *cap.* 4. *de cler. conjugat. et c.* 1. *Qui cler. vel mon.* Excipiendum verò communiter, si clericus habuerit in uxorem viduam aliquam, aut aliam non virginem, aut si habuerit aliam uxorem ante ordinationem. *Vide lib.* 7. *n.* 452.

51. IV. — Ut diximus ab initio, potest Episcopus dispensare in irregularitatibus incursis ob delictum occultum, excepto homicidio voluntario. Circa hoc ajunt quidam doctores, quòd, his non obstantibus, si homicidium esset taliter occultum, ut nullo modo in judicio probari posset, tunc posset Episcopus dispensare. Verùm hæc sententia jure fuit à *Salmant.* reprobata, à *Roncaglia*, etc., quia ex parte una

Episcopi nihil possunt super irregularitatibus, præter id, quod ipsis à Tridentino concessum est in eodem cap. *Liceat*, in quo expressè excipitur homicidium voluntarium occultum. Quòd verò nomine *occulti* intelligatur, ut volunt contrarii, id, quod in judicio probari potest, licèt non adhuc probatum sit, id gratis omninò asseritur. *Vide lib.* 7. *n.* 392. atque ita declaravit S. C. Concilii die 21. maji 1718. In ea enim, cùm propositum esset, utrùm Episcopus posset dispensare in quodam homicidio perpetrato à quodam puero, qui ludens cum alio puero, istum parvo gladio vulneraverat, et qui post quadraginta dies ex eodem vulnere mortuus erat; eâ scilicet ratione, quia delictum istud per decem et octo annorum spatium fuerat occultum; et quia erat moraliter impossibile ut ad forum deduceretur, S. C. respondit: *Negativè. In thesaur. declarat. S. C. p.* 85. Cæterùm communis sententia est, posse Episcopum dispensare, quando immineret periculum animæ, aut alia causa gravissima, et difficile esset ad Pontificem habère recursum. *L.* 7. *n.* 391. Insuper communiter asserunt *Suar. Castrop. Bonac. Salm.*, aliique, posse Episcopum dispensare in irregularitate per mutilationem occultam. *L.* 7. *n.* 381. Insuper est sententia communissima cum *Navarro*, *Layman*, *Sylvestro*, *Barbosa*, *etc.* posse Episcopum dispensare in irregularitate ob homicidium casuale non modò occultum, sed etiam notorium, ad suscipiendos ordines minores, et beneficia simplicia: hoc enim antiquitùs jam poterant Episcopi, ut plures DD. testantur; et Tridentinum excepit tantummodo homicidium voluntarium, non casuale, quamvis publicum. *Vide lib.* 7. *n.* 393.

32. — Homicidium verò casuale e. c. est, si aliquis volens simpliciter percutere, ob negligentiam occidat: aut si chirurgus ob negligentiam sit causa mortis, et his similia. Dubitatur inde, utrùm reputetur casuale homicidium commissum in rixa? Multi affirmant, ut *Diana et Salmanticenses cum aliis*: sed nos negamus cum sententia communiori *Suarez*, *Navarri*, *Concinæ*, *Tamburini*, *Sporer*, *aliorumque cum eodem Diana*, qui se retractat; nam qui in rixa perpetrat homicidium, jam voluntariè occidit. *Vide lib.* 7. *n.* 394. Attamen est valde probabilis, et communissima sententia cum *Suarez*, *Laym. Nav. Tournely*, *Bon. et La Croix* (qui eam

communem vocat) posse Episcopum dispensare cum eo, qui occidit ob propriam defensionem, sed in defensione aliquantùm excedit; nam hujusmodi homicidium nequit dici absolutè voluntarium.

53. — V. Quoad inhabilitates injunctas à Pontificibus in pœnam, dubitatur, utrùm Episcopus possit dispensare: talis, v. g. est inhabilitas ad recipienda beneficia, imposita à *Sixto V.* in sua bulla *Effrænatum*, procurantibus abortum; et inhabilitas ad celebrandum à *S. P. Benedicto XIV.* injuncta confessariis sollicitantibus, in sua bulla: *In generali Congregatione.* Alii affirmant, sed negandum juxta dicta *lib.* 1. *n.* 191. ubi diximus omninò tenendum, non posse Episcopos dispensare in legibus pontificiis, nisi specialiter eis facultas à Pontifice fuerit impertita. Negat *Anacletus*, et dubitat *Roncaglia* loquendo de abortu; verùm *Elbel*, *et Sporer* admittunt absolutè ob regulam communiter receptam (ut dicunt) à *Scoto*, *S. Bonaventura*, *aliisque;* quòd dispensatio ab omnibus pœnis impositis à jure communi, et Pontifici specialiter non reservatis, intelligitur concessa Episcopis, ut colligitur ex *cap. Nuper* 29. *de sent. excomm. Vide lib.* 1. *n.* 191. *in fine*, *et l.* 6. *n.* 705. *in fin.*

54. — VI. Circa materiam matrimonii Episcopus habet varias dispensandi facultates. Dispensare quoque potest in publicationibus. Insuper dispensare potest in voto castitatis emisso à conjugibus. Videndum nunc superest, utrùm Episcopi habeant aliquam facultatem circa impedimenta dirimentia.

55. — In impedimentis dirimentibus solus Pontifex potest dispensare. Quòd si impedimentum esset dubium, communissima est sententia, posse etiam Episcopum dispensare: ita dicunt *Sa*, *Merbesius*, *Tourn.*, *Diana*, *Pichler*, *etc.* et quamvis *Sanch. in Tractatu de matrimonio*, *lib.* 8. *d.* 6. *n.* 18. id neget, tamen in *Decalogo*, *lib.* 4. *c.* 40. *n.* 26. videtur se retractasse; ibi enim ait tamquam ex regula generali: *Cùm dispensationis conservatio sit odiosa*, *est restringenda ad casus certos; dubii enim non comprehenduntur sub reservatione;* ut asserit, se probasse antea *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 7. *Vide lib.* 6. *n.* 902. *v. Cæterùm.*

56. — E contrario quando impedimentum dirimens esset certum, et matrimonium jam fuisset contractum, est com-

munis sententia posse Episcopum in eo dispensare quoties non facilè posset habêri recursus ad Pontificem, et quoties immineret periculum scandali, aut infamiæ, si conjuges separentur, aut incontinentiæ, si non separentur; ita *Sanch. Castrop. Conc. Merbes. Tourn. Cabassut. Nat. ab Alex. Bonac. Barb. Salm. etc.* contra quosdam paucos. *Vide l.* 6. *n.* 1123. Et idem sentit *Benedict. XIV. De Synodo l.* 9. *c.* 2. *n.* 2. *Præsumendum est, summum Pontificem delegare Episcopo potestatem dispensandi, quam certè, requisitus, non esset ci denegaturus.* Sed advertunt hìc *La Croix, et Felix Potesta,* quòd si dispensatio potest commodè obtinêri à S. Pœnitentiaria, et conjuges essent in bona fide, tunc illa est expectanda, et interim sponsi sunt relinquendi in sua bona fide. Insuper advertendum est cum *Pontio, Castrop. Barb. Escob. Sanchez, Salm. aliisque communiter,* non posse Episcopum, si ambo conjuges malâ fide contraxerint; tunc enim si daretur locus hujusmodi dispensationibus, daretur ansa celebrandi quotidie matrimonia nulla sub spe dispensationis. Præterquam quòd Tridentin. *Sess.* 24. *cap.* 5. vult omninò privari quâcumque spe dispensationis quicumque scienter contrahit in gradu prohibito. Notandum tamen cum *Sanch. Salmanticens. Bann. Concin. Aversa, etc.* quòd ad constituendam in hoc casu malam fidem, oportet, ut contrahens non modò scienter factum commiserit, quod scilicet cum conjuncta contraxerit, sed insuper quòd sciverit, extitisse impedimentum, imò, quòd de eo veram notitiam habuerit; Concilium enim inquit: *scienter præsumpserit.* Unde cum ignorantia crassa potest quidem dispensari. Deneganda est insuper dispensatio ei qui contraxit, sed ex malitia publicationes prætermisit, ut habetur ex eodem Concilio *loc. cit. Vide lib.* 6. *n.* 1124.

57. — Si verò matrimonium non adhuc contractum sit, probabilissima quoque adest sententia, et est communis, quòd possit tunc Episcopus dispensare in impedimento dirimenti, quando imminet periculum infamiæ, et facilis non est recursus ad Pontificem; ita *Suarez, Pignatellus, Pontius, Concina, Cabassutius, Castrop. Salm. Bonac. Cardenas, Sylvius, La Croix, Viva, etc. cum Benedicto XIV. De Synodo l.* 9. *c.* 2. *n.* 2. contra rigidissimum *Fagnanum,* qui id negat etiam in mortis periculo, et in necessitate legiti-

mandi prolem; sed alii communiter ajunt tunc præsumi, aut quòd Pontifex deleget Episcopo suam dispensandi facultatem, vel quòd in casu tantæ necessitatis cesset dispensationis reservatio, et quòd tunc Episcopus dispenset ex potestate sua ordinaria. *Vide lib.* 6. *n.* 1122. et fusiùs eodem *lib. n.* 613. Imò asserit *Pignatellus* probatque, *tom.* 3. *Consult.* 33. *n.* 6. in tali casu cessare non modò reservationem, sed etiam legem impedimenti, utpote eam quæ jam perniciosa evaserit; cùm certum omninò sit, legem nocivam non obligare, ut docent omnes cum *D. Thom.* Et ex hoc inferunt *Roncaglia*, et Instructor novor. confessarior. quòd adveniente casu, quo sponsi jam ad Ecclesiam pervenerint, et unus ex ipsis manifestaret confessario impedimentum occultum jam contractum tamquam peccatum, et sine scandalo, aut infamia matrimonium differri non posset, potest tunc confessarius declarare, eo casu non obligare legem impedimenti, et posse licitè contrahi. Verùm ad majorem cautelam consulunt, ut obtineatur inde dispensatio à S. Pœnitentiaria. Sed advertendum est hoc currere, quando Episcopus esset absens; quando etenim fieri potest, necessariò ad ipsum est recurrendum, ut dispenset, juxta ea quæ diximus *n.* 45. Dicunt autem *Sambovius et Gibert*, quòd si contrahentes sint diversarum diœcesium, quisque sponsus debet à proprio Episcopo dispensari. Verùm probabiliter id negat *Honoratus Tournely cum aliis*, quia sublato per Episcopum impedimento sui subditi, jam hoc ipso reddit habilem ad contrahendum cum alio impedito; quemadmodum qui habet facultatem dispensandi in aliquo gradu; eo ipso quòd dispensat cum uno ex sponsis, dispensat etiam cum alio. *L.* 6. *n.* 1142.

58. — Quæritur, utrùm Episcopus possit aliis delegare hanc facultatem dispensandi in impedimentis dirimentibus in suprà narratis casibus? Quidam pauci negant, sed communiter affirmant *Castrop. Bonac. Barb. Sylvest. Sanch. Pontius*, *Coninch. Salm. Escobar*, *etc.* Et potest eam delegare non modò in particulari, sed etiam generaliter pro omnibus casibus occurrentibus, ut ajunt *Sanchez*, *Castrop. Salm. Bonac. Elbel*, *Valentia, Vasquez*, *Salas*, *Henriq. Coninch*, *Guttierez*, *etc.* cùm enim hujusmodi potestas non industriæ personali, sed episcopali officio sit annexa, ipsa jam reputatur ordinaria; et ideò rectè potest delegari, ut notavimus *n.* 34. Et

tantò magis idem dicendum de omnibus aliis facultatibus, quas habent Episcopi circa publicationes et impedimenta impedientia. Advertendum tamen, quòd hanc facultatem dispensandi non habent vicarii Episcoporum sine eorumdem speciali commissione; diximus enim *n.* 31. quòd in generali commissione vicariatûs non committitur facultas illa quam habent Episcopi, dispensandi in hujusmodi casibus, ob præsumptam Pontificis voluntatem. *Vide lib.* 6. *n.* 613 *et fusiùs n.* 1125.

59. — VII. Episcopus dispensare potest in interstitiis à Tridentino præscriptis quoad ordinationem clericorum. Et I. quoad ordines minores, Concilium remittit prudentiæ Episcopi hujusmodi dispensationem, dicens: *Minores ordines per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire videretur, conferantur. Sess.* 23. *c.* 11. Quare etiam inter ordines minores (per se loquendo) debet aliquid temporis intercedere, scilicet vel ab una generali ordinatione ad aliam, ut quidam asserunt, vel ab uno die festivo ad alium, ut quidam alii affirmant. Cæterùm ut dispensetur in hujusmodi interstitiis, quævis sufficit causa, ut plurimi DD. docent. Inter primam verò tonsuram, et ordines minores probabiliùs nullum requiritur intervallum, quia probabiliùs prima tonsura non est ordo. II. Quoad subdiaconatum, Concilium requirit annum intervalli à susceptis minoribus ordinibus, sed subdit inde: *nisi necessitas, aut utilitas Ecclesiæ aliud requirat, cit. c.* 11. Tò *Ecclesiæ* intelligendum de Ecclesia cui clericus est adscriptus, ut constat ex *c.* 13. III. A subdiaconatu ad diaconatum etiam annus requiritur; sed in hoc potest Episcopus ex quacumque rationabili causa dispensare; inquit enim Concilium: *Nisi aliud Episcopo videretur. Sess.* 23. *c.* 13. IV. Tandem à diaconatu ad sacerdotium annus item requiritur, sed magis rigorosè. Exigit enim Concilium non modò Ecclesiæ utilitatem, sed etiam necessitatem, dicens: *Ad minùs annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur. Vide lib.* 6. *n.* 795.

60. — VIII. Episcopus potest etiam dispensare ad celebrandum in alio altari, aut Ecclesia non destinata à fundatore, quando adest aliqua justa causa: e. g. si hoc ad ejusdem Ecclesiæ utilitatem redundaret: aut si capellanus morbo detineretur, aut studiis operam daret, vel aliis negotiis; aut si sine magna molestia ad Ecclesiam destinatam se conferre

nequiret, aut ex similibus aliis rationabilibus causis; ita communiter asserunt *Castrop. Concina, La Croix, Salm. Barbosa, Roncagl. Passerinus, Henriq. Tamburin. Mazzotta, aliique;* tunc enim Episcopus (ut rectè potest, juxta ea quæ dicemus *n.* 68.) fundatoris voluntatem interpretatur. Meritò tamen excipit *La Croix cum Pasqualigo*, si fundator Ecclesiam designasset, et horam, ob commodum speciale familiæ, vel populi, vel ad cultum alicujus Sancti peculiarem. E contrà *de Lugo* et *Tourn.* ajunt, quòd si fundator nullum circa hoc finem habuerit, aut si finis jam cessaverit, sacerdos alibi celebrans nonnisi venialiter peccat; imò excusatur ab omni culpa si celebret in altari privilegiato, quia tunc redundat in majus bonum ejusdem fundatoris. *Vide lib.* 6. *n.* 529.

61. — IX. Potest insuper Episcopus dispensare justis de causis tam secum, quàm cum aliis ad celebrandum post meridiem, ut dicunt *Lugo, Wigandt, Navarrus, Castrop. Laym. Salm. etc. Lib.* 6. *n.* 544. *in fin.*

62. — X. Olim ex *can. Missarum* 11. *de consecr. dist.* 1. poterant etiam Episcopi celebrare vel per se, vel per alios sacerdotes in quocumque loco, etiam in privatis domibus. Sed postea à Tridentino *sess.* 22. *in Decr. de celebr. Missar. etc.* vetitum fuit Episcopis celebrandi licentiam impertiri in aliis locis, præterquam in oratoriis ab eisdem benedictis, et ad sacros usus destinatis, quæ censentur tamquam publica; unde ibidem potest quotidie celebrari. Hujusmodi oratoria debent habêre januam ad viam publicam; sed hoc non est intelligendum de illis, quæ in regularium domibus sunt erecta, aut alicujus communitatis; ut essent in seminariis, conversatoriis, hospitalibus, vel in carceribus, quæ non requirunt januam secùs viam, et ritè potest in iis diebus solemnibus celebrari, quemadmodum S. C. declaravit. Idem dicendum de oratoriis quæ habent Episcopi in suis domibus etiam campestribus extra proprias diœceses. *L.* 6. *n.* 357.

63. — Insuper Episcopi olim ex *c. ult. de privil. in* 6. cùm à suis diœcesibus essent absentes, poterant celebrare per se, vel per alios in quacumque domo extra propriam habitationem. Sed *Clemens XI.* abstulit ipsis hujusmodi facultatem: verùm *Innocentius XIII.* iterùm illam restituit in sua bulla: *Apostolici ministerii*, sub die 4 maji 1723, in qua dixit, quòd prohibitio non erat intelligenda de domibus,

in quibus morarentur Episcopi, *Occasione visitationis*, *vel itineris; ut nec etiam quando Episcopi in casibus à jure permissis absentes moram faciunt in aliena domo.* Atque hoc confirmatum fuit per aliam bullam *Benedicti XIII.* Sed cùm hoc privilegium sit personale Episcopi, ideò advertit *Tamburinus*, alios sacerdotes absentibus Episcopis non posse in dictis domibus celebrare. *Vide lib.* 6. *n.* 358.

64. — Dubitatur utrùm Episcopus possit aliquando dispensare, ut celebretur in oratoriis existentibus in domibus privatis? Negat *P. Mazzotta;* sed communiter affirmant *Suarez*, *Lugo*, *Castrop. Navarrus*, *Vasq. Coninchius*, *Salm. Holzman*, *Elbel*, *La Croix*, *aliique complures;* dummodo adsit aliqua rationabilis causa, et dummodo licentia non concedatur permanenter *per modum habitûs*, sed solùm *per modum actûs*, id est ob illam accidentalem causam. Dicuntque minimè obstare tam decretum Tridentini, quia per illud ablata fuit Episcopis potestas ipsis data (ut diximus *n.* 62.) impertiendi licentiam celebrandi per modum privilegii, et ad suum arbitrium, sed non dispensandi ex aliqua justa causa, quàm decretum *Clem. XI.* Illud enim est intelligendum juxta decreta *Pauli V. et Urbani VIII.* quibus prohibentur Episcopi dispensare per modum habitûs, præter casum alicujus necessitatis transitoriæ, ut infirmitatis, etc. Istud tamen aliqui admittunt tantùm pro quibusdam vicibus intra annum; sed *Pasqualigus*, *et Gallemarte* in Trid. *Sess.* 22. *decret. de celebrat. missar. n.* 6. (neque dissentiunt *Holzman*, *et Elbel*) dicunt indefinitè posse concedi quousque illa accidentalis causa perduret; et meritò, nam prohibitio (quæ semper strictè est intelligenda) cùm respiciat tantùm dispensationes permanentes per modum habitûs, non debet extendi ad illas, quæ conceduntur ad tempus per modum actûs ratione alicujus causæ transeuntis. Sed vide de hoc, quæ fusiùs dicta sunt *l.* 6. *n.* 359.

65. — XI. In *cap. fin. de Pœnit. et Remiss.* legitur concessum Episcopis extra propriam diœcesim commorantibus, prælatisque minoribus exemptis (quo nomine veniunt abbates, et superiores locales, et etiam prælati Romanæ curiæ, ut protonotarii, auditores Rotæ, etc., ut dicunt *Suarez*, *Lugo*, *Diana*, *etc.*) posse sibi eligere confessarium, sine aliqua Ordinarii illius licentia. Sed S. C. declaravit (quod confirmatum est à *Gregorio XIII. apud Fagnanum*) hoc intelligendum esse,

quòd valeant sibi eligere aliquem sacerdotem sibi subditum, vel aliquem non subditum, sed à proprio Ordinario approbatum, id est ab Ordinario domicilii ejusdem sacerdotis, ut explicat *Lugo. Vide lib.* 6. *n.* 565. *v. Dubitatur hic* 1. Eodem privilegio gaudent Cardinales, sed non alibi nisi Romæ, ut inquit *Fagnanus:* et valent eligere in confessarium quemlibet sacerdotem tam pro se, quàm pro sua familia, quem possunt etiam extra Romam perducere; quod etiam Episcopis est concessum. *Ib. vers. Dub.* 2.

66. — XII. Episcopi sunt delegati Sedis apost. ad tuendam clausuram monasteriorum monialium etiam exemptarum, earumque quæ regularibus sunt subjectæ. Ex hoc inferunt *De Alexand. Butrius*, *Clericatus*, *Pellizar. etc.* (contra *Dianam*, *et Pasqual.*) quòd quidem possunt Episcopi reservare sibi casus circa clausuram, atque ita declaravit S. C. Concilii die 16 novemb. 1620. Quod est intelligendum etiam respectu Jesuitarum, etc.

67. — Omnes confessarii monialium etiam exemptarum debent ab Episcopo approbari, ut præscripsit *Gregorius XV.* in bulla *Inscrutabili*, quam confirmavit in omnibus *Clem. X.* cum alia bulla *Inscrutabili* 7. *Benedictus XIII.* et nuper *Clem. XII.* qui in omnibus *Gregorii* bullam innovavit (de qua infrà *n.* 80.) etiam quoad ea, quæ *Benedictus XIII.* contra *Gregorii* bullam concesserat. *L.* 6. *n.* 577. Et ideò ait *Tamburinus*, etiam moniales exemptas incurrere casus ab Episcopo reservatos; quia sicut ille in approbatione limitare potest tempus, et personas, ita etiam casus. Sed alii communiùs, et probabiliùs (*Pelliz. Quintanad. et de Alexand.*) id negant, quia moniales exemptæ sunt extra jurisdictionem Episcopi; et approbatio confessarii respicit tantùm ejusdem idoneitatem; tantò magis, quia in bulla *Clem. X. Superna*, dicitur, Episcopum posse limitare tempus, locum, et personas; et nulla fit mentio casuum. *Vide lib.* 6. *n.* 602. *Quæst.* VI. Verùm hoc non currit quoad clausuram, circa quam benè potest Episcopus tam casum, quàm censuram sibi reservare; juxta quæ dicemus *n.* 80. Insuper advertendum est, quòd per bullam *Pastoralis*, *Bened. XIV.* potest Episcopus assignare confessarium extraordinarium monialibus exemptis, si illarum Prælatus regularis illum concedere recusaret (qui

esse debet alterius ordinis, vel sæcularis), et hoc non solùm in morte, sed etiam in vita singulis annis. *Vide lib.* 6. *n.* 576.

68. — XIII. Plures DD. asserunt, ut *Angel. Sylvest. Armilla*, *Tabiena*, *aliique cum Croix* (qui illis adhæret) posse Episcopum ex justa causa commutare pias testatorum dispositiones, ex eo, quia ipsi habent dispensandi potestatem in lege quæ jubet implèri ultimas voluntates, quoties adsit justa causa; idque confirmant ex Trident. *sess.* 22. *c.* 6. Sed nos negamus cum sententia probabiliori *Mol. Laym. Sanch. etc.*, quia in *c. Tua*, *de testam.* et in *c.* 8. *ejusdem sess.* 22. à concilio jubentur Episcopi ad amussim exequi ultimas voluntates. Neque obstat quod opponunt, et quod legitur in eodem cap. 8, quia ibi tantummodò committitur Episcopis, ut examinent causas, utrùm veræ sint, nec ne, quando ultimæ voluntates à Sede apostolica committantur. Tantò magis, quia in Clement. *Quia contingit*, *de relig. dom.* dicitur, bona in aliquem usum applicanda, non posse in alios nisi à Sede apostolica applicari. Cæterùm est valde probabile quod dicunt *Laym. Bonac. Salm. Coninch. et Trull.* quòd, sive superveniat aliqua causa, sive testator ignoraverit aliquam causam, quam si cognovisset, aliter disposuisset, tunc Episcopus potest opus commutare, sed unà cum hærede; quamvis, si hæres contradicat, asserant plures DD. posse id facere Episcopum illo contradicente. *Vide plura de hoc lib.* 4. *n.* 951. *Quær.* 2.

69. — XIV. Dicunt insuper DD. ut *Viva*, *Diana*, *Trull. Busemb. aliique*, posse ab Episcopo fieri compositionem incertarum restitutionum (illarum scilicet, quarum dominus est incertus) quæ pauperibus sunt erogandæ; quoniam (ut ipsi dicunt) hujusmodi compositio nullâ lege Pontifici reservatur, è contrà ipsa est juxta præsumptam creditorum voluntatem. Sed magis rationabiliter contradicunt *Lugo*, *Molina*, *Turrianus*, *Corduba*, *aliique*, quia talium bonorum administratio pertinet tantummodò ad Pontificem, vel ad principem. *Vide lib.* 4. *n.* 591. *v. Notand.* Et re quidem verâ Pontif. *Bened. XIV.* in bulla *Pastor bonus* (23 April. 1744.) hujusmodi facultatem S. Pœnitent. concessit. *Vide l.* 7. *num.* 470. *ad X.*

70. — XV. Affirmant quoque *La Croix*, *Tam. et Pasq.*, posse ab Episcopo minui numerum missarum à testatore

relictarum, quotics ob eleëmosynæ parvitatem, qui missas celebraret, non inveniretur. Sed hìc se opponit *P. Concina*, et quidem rationabiliter; nam decretum S. C. emanatum jussu *Urbani VIII.* et confirmatum ab *Innoc. XII.* prohibet districtè Episcopis reductionem, moderationem aut commutationem onerum missarum impositarum in *limine fundationis*, et post Trident., volens quoad hoc omninò ad Sedem apostolicam recursum habêri. Quare rectè ibidem declaratum fuit, quòd facultas concessa Episcopis, aliisque à concilio *sess.* 25. *cap.* 4. intelligenda est pro reductione missarum relictarum ante concilium. Cæterùm, ait *Fagn.* cum *Felino*, quòd si ab initio reditus essent sufficientes, et deinde taliter fuerint imminuti, ut nullo modo sufficiant, tunc non videtur ablata facultas, quam habent Episcopi de *jure communi* moderandi missas juxta *c. Nos quidem, de testam. Vide lib.* 6. *n.* 331. *v. Dub.* 1.

71. — Jam superiùs dictum est *num.* 53. posse probabiliter Episcopum dispensare in omnibus, in quibus dispensatio non est specialiter Pontifici reservata. Notandum hìc denique, posse ab Episcopo, juxta Trident. *sess.* 21. *c.* 7. uniri, aut transferri ad aliam Ecclesiam beneficia simplicia jam ad tenuitatem redacta, aut fundata in aliqua Ecclesia, quæ lapsu temporis jam corruit, adeò ut nequeat ampliùs reparari. *vide Barb. de pot. Ep. all.* 66. *num.* 15. Insuper Episcopus potest unire seminariis beneficia simplicia etiam reservata, aut affecta, aut vacantia in curia Romana: Trid. *sess.* 23. *cap.* 18. Insuper tempore visitationis potest Episcopus cogere parochianos ad necessaria parocho subministranda. Trid. *sess.* 21. *c.* 4. Potest etiam novas parochias erigere, et de matricis fructibus dotare, si hæc abundet, sed sine præjudicio possessoris, Trid. *eodem loco.* Potest etiam duas parochias unire, si divisæ nequeant singulæ suum parochum sustentare; dummodò populus non adeò distet, ut non sufficiat unius parochi assistentia. *Ibid. c.* 5.

CAPUT IV.

DE PRIVILEGIIS REGULARIUM.

De privilegiis spectantibus ad omnes Regulares in communi.

I. *De eæemptione à jurisdictione Episcoporum.* 72, 73. *et* 74. *Casus excepti, præcipuè circa celebrationem missarum.* 75. *Declaratio S. C.* 76. *Quibus casibus possit Episcopus obligare Regulares, etc.* 77. *Utrùm Regulares teneantur præceptis Episcoporum.* 78. *Utrùm Episcopus possit eos visitare.* 79. *Utrùm visitare clausuram Monialium.* 80. *Utrùm petere rationem missarum relictarum, etc.* 81. *Quibus casibus possit criminaliter procedere, etc.* 82. *et* 83.
II. *De obligatione decimarum.* 84. *ad* 87.
III. *Circa fundationes.* 88. *De monasteriis Episcopo subjectis.* 89.
IV. *De judice conservatore.* 90. *De sepultura.* 91. *et* 92. *De portione canonica, etc.* 93. *et* 94.

72. — I. Regulares habent privilegium exemptionis à jurisdictione Episcoporum, nam Prælati Regulares habent in suis Ecclesiis et monasteriis jurisdictionem quasi episcopalem, tam quoad personas, quàm loca, sicut probant *Salm.*, qui agunt fusiùs de omnibus privilegiis prædictis in hoc puncto, sed nos solùm denotabimus hìc res magis principales. *Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 1. §. 1. *n.* 3.

73. — Itaque quoad prædictam exemptionem annotandum primò, quòd in dubio alicujus privilegii, decisio spectat ad Summum Pontificem, quemadmodum declaratum fuit à *Clemente IV.* et ab aliis Pontificibus. *Salm. ibid. n.* 6. Adnotandum secundò, quòd huic privilegio exemptionis Regulares cedere non possunt, sicuti habetur ex *cap. Cum tempore, de arbitris*, quia id redundaret in damnum religionis. Quare nulla consuetudo in contrarium potest in hoc prævalêre. *Salm. ibid. n.* 7.

74. — Notandum tertiò, hoc privilegio gaudêre non solùm professos, et conversos, sed etiam novitios, qui in favorabilibus veniunt sub nomine religiosorum, et etiam Tertiarios, et Beatos, sicut dictum est *n.* 8. Servi etiam

Regularium, qui actu famulantur, et resident intra claustra monasteriorum, et vivunt sub obedientia, juxta Tridentinum, *sess.* 24. *c.* 11. eximuntur à jurisdictione Episcoporum, tam quoad censuras (juxta bullam *Alexandri IV. apud Salm.*) quàm etiam quoad communionem paschalem. *Vide Salm. ibid. n.* 8. *et vide lib.* 6. *n.* 240. *in fin.* Notandum quartò, quòd apostatæ, et fugitivi possunt capi ab Episcopis; sed solummodò, ut consignentur suis Superioribus. Episcopus solùm eos posset punire in casu, quo eorum monasteria essent in longinquo posita, et ab ipsis moniti nollent regredi juxta Trident. *sess.* 7. *c.* 3. *Salm. cit. n.* 8. *Vide alia, quæ de hac re dicentur, n.* 82. *et* 83. Notandum quintò, quòd sæculares in monasteriis existentes, si ibi patrent aliquod delictum, non incurrunt pœnas ab Episcopo impositas. *Salm. ibid. n.* 9. et *tract.* 10. *de cens. c.* 1. *p.* 9. *num.* 113. *et seq.* cum *Laym. Avila, Peyrin. Garzia, et aliis pluribus.* Excipiatur, si contravenirent ordinationibus Episcopi circa missarum celebrationem, sicut dicetur in fine sequentis numeri.

75. — Sextò adnotantur è contrario multa hoc in loco, in quibus Regulares non eximuntur ab Episcoporum jurisdictione. Et primò sine Episcoporum licentia nequeunt Regulares ædificare monasteria, juxta bullam *Urbani VIII.* die 28 Aug. 1624. Et animadvertatur, quòd in bulla *Greg. XV. Alias* prohibetur Episcopis dare hanc licentiam, si in monasterio nequeant ali reditibus, aut eleëmosynis saltem duodecim Religiosi, sed hoc non intelligitur quoad hospitia, ut dicunt *Barb. Peyrin, et cæteri.* Secundò, Regulares non possunt in lucem libros edere sine Episcopi licentia, ut ex Tridentino, *sess.* 4. *Decret. de edit. librorum. Salmanticens. tr.* 18. *cap.* 3. *p.* 1. §. 2. *n.* 10. *et* 11. 3. Episcopus potest cogere Religiosos ad restituendum novitiis, qui nolunt professionem emittere, totum id, quod attulerunt in ingressu. *Vide Salmanticens. ibid. n.* 13. 4. Dispositio facienda à novitio, non ante duos menses, quàm profiteatur, fieri non potest (juxta Tridentinum, *sess.* 25. *c.* 16.) absque licentia Episcopi, aut vicarii. 5. Episcopus habet potestatem cognoscendi simul cum superiore de Religiosi causa nullitatis professionis. *Salm. cit. n.* 13. *in fin.* 6. Episcopus, aut alius ab eo deputatus debet scrutari voluntatem virginum, quando ingrediuntur, aut

profitentur in monasteriis, ex Tridentino, *sess.* 23. *c.* 7. Sed id debet efficere infra quindecim dierum spatium, aliter non potest huic rei se ampliùs ingerere. 7. Episcopus potest prohibêre, ne in monasteria monialium, etiam exemptarum, suscipiantur ultra numerum earum, quæ possint inibi ali juxta redituum facultatem, sicuti statutum fuit in bulla *S. Pii V. Salm. ibid. n.* 14. 8. Episcopus potest cogere monachos, qui permanenter degunt extra monasteriorum claustra, propter debita ab ipsis contracta cum pauperibus personis, ut sunt pupilli, viduæ, etc. *Salm. ibid. n.* 15. 9. Episcopus potest adstringere Religiosos, ut processionibus intersint; juxta Tridentinum, *sess.* 25. *c.* 13., dummodò eos vocet non per publicum edictum, sed medio aliquo nuntio personaliter. *Salm. l. c. n.* 16. *et* 17. 10. Episcopus habet jurisdictionem supra monasteria, in quibus non possunt ali 12 Religiosi, ut dicetur n. 88. Deinde excipiuntur Episcoporum ordinationes circa missarum celebrationes : etenim quoad hoc statuit Tridentinum *sess.* 22. *de observ. in celebr.*, ut Episcopi se gerant velut delegatos apostolicos, dicens : *Ut non solùm ea ipsa, sed quæcumque alia hùc pertinêre visa fuerint, ipsi ut delegati Sedis apostolicæ prohibeant, mandent, etc. atque ad ea inviolatè servanda censuris, aliisque pœnis fidelem populum compellant : non obstantibus privilegiis, exemptionibus, ac consuetudinibus quibuscumque.* Item hìc notandum quòd adest respons. S. C. ad Episc. Nebiens. 7 Februar. 1632, ubi generaliter loquendo dictum fuit : *In his, in quibus à jure communi, à S. concilio Tridentino, à Constit. apostolicis tributa est Episcopo jurisdictio in Regulares, potest illos etiam per censuras ecclesiasticas compellere.* Et idem decisum fuit die 4 Junii 1672. Quare, sicut benè advertit *Benedictus XIV. Synod. l.* 9. *c.* 15. *n.* 5. Episcopi quoad celebrandas missas possunt adigere omnes, quamvis Regulares, ad observanda non solùm ea, quæ statuuntur à concilio, sed etiam quæ statuuntur à seipsis. Quare rectè Eminentissimus Cardinalis *Spinelli*, cùm esset Archiepiscopus Neapolis, die quintà Januar. 1743 præcepit sub pœna suspensionis à divinis, etiam Regularibus, ne admitterent ad celebrandum in suis Ecclesiis aliquem sacerdotem advenam sine licentia Ordinarii.

76. — Adnotantur alia, quæ declarata fuêre à S. C. in decreto die secundâ Julii 1520. Et 1. Regulares possunt recipere,

quæ à devotis offeruntur, sed non mendicando per Ecclesiam. 2. Non possunt uti pallio, aut pluviali per parochiam extra earum Ecclesias, aut earum recinctum; neque possunt facere processiones, dummodò non habeant pro se consuetudinem in contrarium, ut dicunt *Rodriq. Bordon. et Villalobos. Vide Salm. tr.* 18. *cap.* 3. *p.* 1. §. 2. *n.* 18. *et* 19. 3. Vocati ad funeralia debent ire ad Ecclesiam, ubi manet clerus jam coactus; sed in hoc dicunt *Salm. cum Lezana*, esse consuetudinem in contrarium. *Salm. tr.* 18. *p.* 1. §. 2. *n.* 19. 4. Non potest vetari Regularibus, ne celebrent missam in suis Ecclesiis ante missam parochialem, et non pulsent campanas, uti declaravit *S. Pius V. in Constit. Etsi Mendicantium*, §. 2. 5. Regulares nequeunt publicare matrimonia. 6. Possunt ipsi concionari in suis Ecclesiis, tempore adventûs et quadragesimæ, quamvis in parochia sermocinetur. *Vide apud Salm. cit. n.* 19.

77. — In tribus casibus potest Episcopus cogere regulares ad obediendum, etiam adhibitis censuris: primus est, ad restituendas res novitiis, ut dictum est, juxta Trident. *sess.* 25. *c.* 16. 2. ad observandam clausuram, loquendo de monialibus, Trid. *ibid. c.* 5. 3. ad observandum totum id, quod ab Episcopo statutum est quoad missarum celebrationem, ut dictum est n. 75. Et circa id refert *Bened. XIV. De Synodo l.* 9. *c.* 15. *n.* 5. duo decreta S. C. concilii, in quibus dictum fuit, quòd Episcopi ut delegati apostolici possint etiam censuris cogere Religiosos, et procedere adversùs eosdem, si admittant ad celebrandum in suis Ecclesiis advenas sine Episcopi licentia, juxta Trident. *sess.* 22. *Decr. de observ. in cel.*, ubi præceptum fuit, præsertim Episcopis: *Interdicant ne cui vago, vel ignoto sacerdoti missas celebrari liceat.* An deinde in aliis casibus supracitatis possit Episcopus cogere censurâ Regulares; affirmant *Barbosa*, *Garzia*, *et alii*; sed communiùs negant *Sanch. Lezana et Salm. cum aliis*, propter multa privilegia papalia, quæ hac de re afferunt, et addunt cum *Barbosa*, *Diana*, *Lezana* (contra alios) quòd Episcopus ne denuntiare quidem potest Regulares excommunicatos, etiam ob publicum delictum. *Salm. c.* 3. *n.* 4. *per totum.*

78. — Quæritur 1. Utrùm Regulares obligentur decretis synodorum provincialium, aut diœcesanarum, aut aliis Episcopi præceptis? Certum est, Regulares non tenêri interesse dictis synodis, dummodò non sint parochi, sicut ha-

betur ex Trid. *sess.* 24. *c.* 2. *ex pluribus Decretis S. C.* Deinde quoad quæsitum, *Vasquez*, *Sanch. Becanus*, *aliique* dicunt, obligari ad eorum omnium observantiam, quæ non præjudicant observantiæ regulari: sed non intelligitur quoad vim coactivam, ita ut contraveniendo non incurrant aliquam pœnam, sed solummodò quoad vim directivam, id est ut se conforment reipublicæ, cujus sunt partes. Alii tamen, ut *Suarezius*, *Lezana*, *Salmanticenses*, *etc.* id negant (dummodò hoc necessarium non sit ad evitandum scandalum, aut casus non esset, in quo religiosus aliquis haberet aliquod munus dependens ab Episcopo, ut munus parochi, confessoris, concionatoris, etc.). Et id probant ex *c.* 1. *de Privil. in* 6. ubi dicitur, Regulares eximi à præceptis Episcoporum, exceptis casibus in jure expressis. Rationem deinde adversariorum dicunt valêre, quando partes sunt homogeneæ, non autem, si sunt heterogeneæ, ut sunt religiosi, qui non perinde ac sæculares multa alia onera particularia habent. Cæterùm in duobus ulla sine hæsitatione ipsi obligantur ad obediendum, ut dicunt in Trid. *sess.* 25. *cap.* 12. I. quoad observantiam interdicti positi ab Episcopo semper ac observatur ab Ecclesia matrice. II. Quoad observanda festa ab Episcopo statuta. *Vide Salm. tract.* 18. *c.* 3. *p.* 1. §. 4. per totum. Præter ordinationes circa missarum celebrationem, ùt dictum est superiùs *n.* 75. *circa finem.* Præterea notetur, Episcopum posse Regularibus interdicere auditum confessionum in propriis ædibus, sive cellis, juxta decretum S. C. emanatum anno 1617. 15 Septembr. ut vidêri potest apud *P. Ferraris.* Potest etiam vetare omnibus confessariis audientiam confessionum mulierum, aut puellarum extra confessionale sub pœna suspensionis ab audiendis confessionibus, ex decreto Congr. 18. Decemb. 1694. apud eumdem *Ferraris.*

79. — Quæritur 2. Utrùm Episcopi possint visitare personas, et monasteria Regularium? Communiter loquendo, certum est ex *c. Nulli*, 16. *quæst.* 1, et ex Tridentino, *sess.* 25. *c.* 8. exemptas esse à visitatione Episcopi, tam personas, quàm monasteria, et Ecclesiam Regularium (dummodò in illis degant duodecim Religiosi. *Vide n.* 88.). Et juxta plures declarationes sacræ Congregationis etiam Ecclesias parochiales sæcularium, quæ subduntur Regularibus, et ubi parochus est religiosus; qui si delinqueret etiam circa suum officium,

non posset ab Episcopo puniri. Sed hoc non obstante nunc præter bullam *Gregor. XV. Inscrutabili*, à *Benedict. XIV*, declaratum atque definitum est in bulla *Cum nuper* 51. ann. 1751. hujusmodi subjectos esse Episcopo *in his quæ vel ad ipsum spectant exercitium curæ animarum, vel etiam eorum vitam, et mores pertinent.* Sed fusiùs idem *Bened. XIV.* de hac re agit in quadam bulla peculiari *Firmandis*, edita die 6 Nov. 1744. ubi plura statuit: 1. Quòd parochi regulares omnimodè subsunt jurisdictioni, et correctioni, et visitationi Episcopi, in iis, quæ concernunt curam animarum, et proprios mores. 2. Quoad visitationem localem possunt visitare altare, in quo SS. Eucharistiæ Sacramentum asservatur, sacrum tabernaculum, fontem baptismalem, confessionale, in quo residet parochus, pulpitum, è quo parochus concionatur, sacrarium ad inspiciendam sacram supellectilem, sepulchrum parochianorum, eorumque cœmeterium, turrim campanariam, si adsint ibi campanæ parochiales, omnia sacra vasa. 3. Quoad personalem, debent scrutari vitam ac mores curati, quatenùs ea quæ extra claustrum prodierint; item examinare, an titulo legitimo eam curam exerceat, an resideat, an ad synodum vocatus iverit, an conferentias casuum conscientiæ habeat frequenter, an onera curæ adimpleverit, an missam pro populo applicaverit, an festis diebus concionatus fuerit, etc. an vacet confessionibus audiendis, an ægrotantibus assistentiam præstiterit, an pueros ante confirmationem et communionem instruxerit, an de matrimonii impedimentis inquisiverit, et an sponsi in rebus fidei sint edocti, et an rectè ordinatos habeat libros parochiales. 4. Quòd licèt superiores regulares non possint deputare aliquem ad curam sine Episcopi approbatione, possunt tamen eum removêre, illo inscio, et ita pariter Episcopus potest curâ illum privare sine consensu superioris, si id justa causa expostulet, etc. Potest etiam visitare Ecclesias etiam annexas, et subditas monasteriis, si earum administratio sit penès parochos sæculares, prout pluries declaravit S. C. apud *Bellarminum*, et *Barbosam*. Excipe, si incorporatæ essent monasteriis, aut nullius essent diœcesis. Possunt præterea Episcopi visitare confraternitates sæcularium fundatas in monasteriis, sed dumtaxat quoad administrationem bonorum, non quoad altaria, ut ex Trid. *sess.* 25. *c.* 20. et ex pluribus decretis sacræ Congreg. Exci-

piuntur insuper illæ, quorum præfectus est Religiosus ex privilegio *Greg. XIII*, cui nulla contraria consuetudo potest obstare. *Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 1. §. 5. *n.* 31 *ad* 36.

80. — Quæritur 3. Utrùm Episcopi possint visitare claustra monialium exemptarum? Negant *Salm. l. c. n.* 38. cum *Nav. Sanch. Bonac. Pelliz. etc. ex cap. Periculoso*, *de statu Monac. in* 6. ubi cura *claustri* monialium exemptarum manifestè conceditur superioribus regularibus. Neque obstat (ut ajunt) Trid. *sess.* 25. *c.* 5., ex quo contendunt patroni adversæ sententiæ, Episcopos esse delegatos apostolicos quoad claustrum monialium exemptarum, cùm ibi statuatur, ut ipsi curent, ut restituatur aut conservetur claustrum *omnibus monasteriis sibi subjectis ordinariâ*, *in aliis verò Sedis apostolicæ authoritate.* Etenim respondent, quòd sub *in aliis*, etc. non intelligantur monasteria Regularibus subjecta, sed subjecta immediatè Pontifici, quod asserunt declaratum fuisse per *Pium V.* suâ bullâ *Circa pastoralis*; eò magis, quia concilium in loco prædicto renovat, non revocat citatum textum *Periculoso.* His non obstantibus contraria sententia amplectenda est cum *Barbosa*, *Gavanto*, *Lezana*, *etc.*; quia licèt non obstaret Tridentinum, nihilominùs obstat equidem bulla *Gregorii XV. Inscrutabilis* anni 1622, in qua dictum fuit: 1. Ut Regulares nequeant destinare alium ad audiendas monialium confessiones, præter eum, qui fuerit approbatus ab Ordinario (et in hoc animadvertendum est, quod præterea statuit *Benedictus XIV.* in bulla *Pastoralis* die 5 Augusti 1748, confirmans bullam, *Apostolici ministerii*, *Benedicti XIII.*; quòd scilicet, si regularis superior negligeret assignare saltem semel in anno confessarium extraordinarium, aut sæcularem, aut alterius ordinis, quemadmodum Pontifex præcipit, possit illum assignare diœcesis Episcopus). 2. Statuit *Gregor. XV.*, ut administratores monasteriorum dictarum monialium debeant rationem reddere Episcopo administrationis bonorum. 3. Ut Episcopus valeat removêre confessarium, aut alium administratorem monasterii, si superior monitus illum non removet. 4. Ut Episcopus præsidêre possit electioni Abbatissæ. Ac quintò specialiter fuit statutum, ut Episcopus possit corrigere, et punire, veluti delegatus apostolicæ Sedis, eos omnes, qui aliquid admittunt adversùm claustrum monialium, etiam exemptarum. Placet

hìc annotare verba bullæ : *Tam sæculares, quàm regulares nullis privilegiis tuèri se possint, quominùs, si deliquerint circa personas intra septa degentes, aut circa clausuram monialium, etiam regularibus subjectarum, ab Episcopo, tamquam ad hoc Sedis apostolicæ delegato, puniri, et corrigi valeant. Vide Barbosam de pot. Episc. all.* 102. *n.* 7. *et Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 1. §. 5. *n.* 37 *ad* 39. Et ibidem refert *Barbosa* decretum quoddam sacræ Congregationis, ubi statuitur, quòd nullimodè possint impediri Episcopi, quin visitent monasteria exempta, et Regularibus subjecta quoad observantiam clausuræ, et qui præsumit impedire, post tertiam monitionem incurrat excommunicationem ipso facto ex Clem. *Attendentes, de statu mon. Vide de Alex. de monial. c.* 6. *n.* 4. *qu.* 3. Præterea hoc in loco adnotandum est, quòd *Clem. X.*, et *Clemens. XII.* præceperunt, ut observaretur bulla *Gregorii XV. non obstante quàcumque contrariâ consuetudine.*

81. — Quæritur 4. Utrùm Episcopi exigere queant à regularibus rationem hæreditatis relictæ cum oncre missarum, aut legatorum satisfaciendorum sæcularibus? Videntur posse, ex eo, quod eruitur ex Tridentino *sess.* 22. *c.* 8. ubi præbetur Episcopis potestas visitandi omnia legata pia, *non obstante quocumque privilegio in contrarium.* Et dicunt *Salm.*, quòd ex hoc rectè sententia ista redderetur probabilis. Sed ipsi deinde id negant ob multa privilegia regularibus concessa, præsertim per *Pium V.*, in quibus declarantur exempta religiosorum bona à quacumque Episcopi jurisdictione, non obstantibus quibuscumque Constitutionibus apostolicis, et co ciliis. *Salm. tract.* 18. *c.* 3. *p.* 1. §. 5. *n.* 40 *ad* 42.

82. — Quæritur 5. Utrùm Episcopus in aliqua causa possit procedere criminaliter contra regulares? Dictum est regulares exemptos esse ab Episcoporum jurisdictione, præterquam in casibus in jure expressis. Præter id, quod spectat ad missarum celebrationem, et clausuram monialium; in duobus aliis casibus possunt ex Tridentino Episcopi contra eos procedere : 1. Si regularis aliquis patraret delictum, degendo extra monasterium, Trid. *sess.* 6. *c.* 3. Sed hoc intelligitur eorum respectu, qui permanenter extra monasterium habitant, non verò quoad illum religiosum, qui extrà maneret causâ confessionum excipiendarum, aut concionandi,

aut alterius negotii ad tempus, aut incoleret pagum, aut locum alium dependentem à monasterio ob negotia religionis. Sed hìc oritur dubitatio, utrùm possit Episcopus punire illum delinquentem, qui inhabitaret alium locum ad longum tempus ex licentia sui superioris? Alii affirmant, veluti *Tamburin. Barb. Lez. etc.* pluribus innixi declarationibus sacræ Congregationis. Alii, quemadmodum *Salm. cum Sanch. Silvestr. Peyrino, Bordono, etc.* negant ex *Cap. Ex Rescripto, de jurejur.* ubi dicitur, quòd qui manet extra monasterium ex licentia superioris, judicetur in monasterio manêre. Quare ajunt, quòd tam concilium, quàm prædictæ declarationes vigêre intelligantur in eos, qui extra monasterium morantur sine licentia, aut in loco adeò remoto ab eorum superiore, ut puniri non possint, nisi post longissimum tempus. *Salm. ibid.* §. 6. *n.* 46 *ad* 48.

83. — Secundus casus est, cùm religiosus, etiam degens in monasterio, extra illud delinqueret cum publico populi scandalo, et superior eum non puniret. Trid. *sess.* 25. *c.* 14. Et quia superiores quidam transmittebant hujusmodi delinquentes extra diœcesim, ut immunes essent à pœna, statuit *Clem. VIII.* ann. 1596, in bulla *Suscepti oneris*, ut in tali casu, instante Episcopo, superior infra tempus ab Episcopo præscriptum revocare debeat delinquentem, et punire, aliàs possit eum castigare Episcopus loci, quò ipse transmissus est: *Salm. tract.* 18. *c.* 3. *p.* 1. §. 6. *n.* 46. *ad* 48. Adnotant deinde *Salm.* cum aliis 1. ut hujusmodi concilii decretum vigêre debeat cùm delictum est notorium etiam facti publicitate. 2. Ut non valeat adversùs superiores delinquentes, qui in odiosis non includuntur sub nomine regularium, quemadmodum ait concilium. 3. Ut Episcopus procedere non possit, nisi postquam pluries monuerit superiorem, ut delinquentem puniret, et ille neglexerit. Si tamen Episcopus delinquentem in actuali delicto interciperet, potest illum capere (sicut dictum fuit), sed ut statim eum transmittat ad superiorem; et quando crimen fuisset gravis scandali, potest etiam eumdem retinêre in carcere, ut transmittat infra 25 saltem horarum spatium. Superior deinde præbêre Episcopo debet sufficientia argumenta secutæ punitionis. Episcopus, licèt capere possit summariam informationem, ut eam ad superiorem transferat, non potest tamen juridicum effor-

mare processum adversùs reum ; sed si fortè efformasset, probabile est eo superiorem uti posse ad procedendum in suum religiosum, ut ajunt *Salm. cum aliis l. c. n.* 50 *et* 51.

84. — II. Regulares privilegium habent exemptionis à contributione decimarum. Arreptâ occasione, opportunè hoc in loco adnotantur quædam circa decimas. Decimæ dicuntur illa fructuum portio, aut industriarum personalium, quæ à fidelibus tribuenda est Ecclesiæ ministris pro eorum sustentatione. Reverà decimæ debentur ex jure divino naturali; sed quoad quantitatem, id est decimam partem, sunt ex jure ecclesiastico, cùm cessaverit jus antiquum divinum, ut judiciale. Hinc fit 1. Pontificem posse quemlibet eximere ab onere decimarum, Pontificem, inquam, non Episcopos: ipsi dumtaxat possunt ex Trid. *sess.* 21. *c.* 5 *et* 7, applicare decimas unius loci ad alium, et unire, ac separare beneficia. *Vide Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 2. §. 1. *n.* 52 *et* 54. Infertur 2. quòd consuetudo ritè potest aliquos eximere à solvendis decimis, dummodò remaneat id, quod sufficit ad congruam ecclesiasticorum sustentationem; sed hujusmodi consuetudo præscriptionem quadraginta annorum non interruptorum habêre debet, licèt ab initio nec titulus, nec bona fides interfuerint : ad præscriptionem deinde (accipiendo vocem prout sonat præscriptio, non ùt consuetudo) necessaria sunt bona fides, et quadraginta anni cum titulo; sine titulo autem requiritur tempus immemorabile. Pro futuris decimis fieri potest compositio; sed etiam solummodò à Pontifice, non ab Episcopo; nisi fieret inter unam, et aliam Ecclesiam. Dictum est pro futuris, quia præteritas remittere potest etiam ille, cui debentur. *Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 2. §. 1. *n.* 55.

85. — Olim decimæ debebantur, ut dictum est, tam ex fructibus bonorum, quàm ex personarum industria. Sed juxta præsentem consuetudinem penè universalem solvuntur solùm ex fructibus bonorum tam stabilium, quàm mobilium, juxta *cap. Non est, de decim.* Et debentur ex fructibus integris non deductis expensis, et oneribus contributionum, ut ait *S. Th.* 2. 2. *qu.* 87. *art.* 2. *ad* 4. *et alii communiter ex c. Cùm non sit, de decim. Salm. ibid. n.* 57 *et* 58.

86. — Decimæ præterea solvi debent ab omnibus fidelibus, etiam à principibus, sed non à pauperibus : omnes tamen, nisi sint in extrema necessitate, sed solùm in gravi,

si pervenirent ad meliorem fortunam, tenentur solvere præteritas decimas, ut dicunt *Suar. Laym. Castr. et alii*, *cum Salm. Ib. n.* 59. De jure autem communi tam clerici, quàm religiosi, et etiam parochi tenentur solvere decimas suorum bonorum patrimonialium, licèt assignata fuissent ad titulum ordinationis, non autem bonorum beneficiorum, ut docet *D. Th. l. c. a.* 4. *in corp. et ad* 1. *ex c. Si quis laicus* 16. *qu.* 1. Quoad eos verò, qui deficiunt à solvendis decimis, hæc statuit Trid. *sess.* 25. *c.* 12. *Qui decimas subtrahunt, vel impediunt, excommunicentur, neque ab illo crimine, nisi plenâ restitutione secutâ, absolvantur. Vide Salm. ibid. n.* 60. *ad* 62.

87. — Sed quidquid sit de jure antiquo, hodie ex multis privilegiis pontificiis omnes regulares, etiam moniales, cujuscumque ordinis (et etiam Equites Hierosolymitani) eximuntur à decimis non solùm personalibus, sed etiam stabilium, tam propriorum (etsi colantur à colonis) quàm conductorum, ut emphiteuticarum. *Vide Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 2. §. 3. *n.* 72. *ad* 79. Notandum tamen quòd si transeant in dominium regularium bona jam decimis obnoxia, remanent ipsa ad idem onus subjecta, ex pluribus decretis S. C. et Rotæ apud *Pignat. t.* 1. *Cons.* 355. *et t.* 8. *Cons. n.* 9.

88. — III. Olim regularibus vetitum erat, ne nova ædificarent monasteria, aut derelinquerent ædificata sine expressa licentia Summi Pontificis, *Cap.* 1. *de excess. prælat. in* 6. *ex cap. un. de Relig. Dom. in* 6. Tractu deinde temporis obtinuerunt diversa privilegia; sed hæc omnia ann. 1624, limitata fuère ab *Urbano VIII.* in bulla *Romanus Pontifex*, ubi statutum fuit, non posse acceptari nova monasteria, nisi observatâ formâ canonum Tridentini, et bullæ *Clementis VIII. Quoniam ad institutum.* Quare hodie ad fundandum novum monasterium tria requiruntur: I. Licentia Episcopi. Utrùm verò requiratur etiam licentia Pontificis, alii affirmant, ut *Barb. Tamb. Pelliz.*, ex declaratione S. C., negant verò *Salm. cum Lez. Suar. Rodr. et alii.* 2. Ut adsit consensus eorum, quorum interest, et præsertim omnium monasteriorum existentium intra quatuor milliariorum spatium; aliter Episcopus concedere non potest dictam licentiam, nisi quando illi injustè contradicerent. *Salm. l. c. p.* 4. *n.* 124. *ad* 131. Carmelitæ tamen privilegium habent, ut alii ordines fundari non possint, ubi ipsi habent monasterium infra spatium 560 ulnarum Floren-

tinarum; et Minores infra spatium 1200 ulnarum, etc. Contrà Minimi, et Jesuitæ privilegium habent fundandi in locis etiam non remotis intra spatium 560 ulnarum prædictarum. Et in omnibus his privilegiis conceditur communicatio. At prædicta privilegia circa ulnas juxta consuetudinem non intelliguntur quoad monasteria, quæ fundantur in civitatibus. *Vide Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 4. §. 2. *n.* 137. *ad* 140. 3. Requiritur, ut novum monasterium possit commodè reditibus, aut eleëmosynis sustentare duodecim religiosos; sufficit tamen, quòd adsit intra breve tempus probabilis spes prædictæ sufficientis sustentationis. Quòd si monasterium (intelligitur de monasteriis fundatis post citatam bullam *Urb. VIII.* emanatam ann. 1624) non valeret sustentare duodecim religiosos, qui reverà in illo non habitarent, statutum fuit per sacram Congr. pluribus decretis, confirmatis à *Greg. XV. et Urb. VIII.* ut hujusmodi monasterium omninò subjectum esset Episcopo per hæc verba: *Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni talia monasteria erecta absque eo, quòd* 12 *Fratres in eis valeant habitare, et de facto habitent, subjecta esse intelligentur. Salm. ibid.* §. 1. *n.* 129. *et* 130. Eædem conditiones requiruntur in fundandis monialium monasteriis. Et advertendum hìc quòd ex Tridentino, et sacr. Congr. prohibetur, ne fundentur monialium monasteria extra habitatum. *Ibid. n.* 134.

89. — Prædictæ conditiones non requiruntur in fundandis hospitiis religiosorum, ut notant *Peyrinus*, *Tumb. etc.* saltem (ut limitat *Lezana*) si ibi non recipiant missas, et non habeant Ecclesiam. *Salm. ib. n.* 132. Neque requiruntur in translationibus monasteriorum, quæ possunt fundari (ut probant *Salm. cum Navar. Barbos. Peyrino*, *Lezana*, etc.) sine consensu Pontificis, Episcopi, vel aliorum monasteriorum, dummodò translatio non afferat iis præjudicium: etenim dicunt, quòd jam antea habebant tale privilegium à pluribus Pontificibus concessum, et quòd illud limitatum est tantùm quoad novas fundationes, quales non vocantur translationes monasteriorum ex uno situ ad alium commodiorem ejusdem terræ (ut intelligitur), aut prope illam, derelinquendo antiquum monasterium. Et in tali casu religiosi retinent omnia bona, et jura monasterii derelicti. *Salm. ibid.* §. 3. *n.* 141. *ad* 143. Possunt præterea religiosi ex concessione

Urb. VIII. et *Innoc. VIII.*, quando deficerent reditus, et cleëmosynæ unius monasterii, illud unire, et incorporare alteri. *Salm. ibid.* §. 5. *n.* 150. Insuper possunt ad libitum redire ad monasteria derelicta, dummodo reditus non afferrent aliquod novum præjudicium aliis monasteriis. *Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 4. §. 4. *n.* 148. Possunt insuper generales religionum superiores ex concessione *Sixti IV.* et ejusdem *Urb. VIII.* supprimere monasteria miserabilia, transferendo eorum bona ad majora monasteria. Adnotetur hìc, quòd monasteria concessa ab universitatibus, cùm derelinquuntur, in manus Ordinarii derelinqui debent, at si propriis reditibus, et eleëmosynis ædificata fuerint, remanent in dominio religiosorum, ut de iis possint liberè disponere. *Salm. ibid. n.* 147.

90. — IV. Regulares habent privilegium eligendi judicem conservatorem, qui judicet de omnibus illis causis, in quibus religiosi sunt rei, et etiam in quibus sunt actores, sed quando sunt actores, solùm propter injurias, et manifestas violentias ipsis irrogatas. *Vide Salm. tract.* 18. *cap.* 3. *n.* 152 *ad* 178.

91. — V. Regulares habent privilegium admittendi eos omnes, qui volunt sepeliri in eorum Ecclesiis. Adnotamus hìc præcipua quædam circa sepulturam, de qua fusiùs tractant *Salm. ibid. punct.* 6. *n.* 179. Quicumque ad pubertatem pervenerit, sibi eligere valet sepulturam ubicumque, etiam Episcopi; nisi autem illam sibi eligant, sepeliri in cathedrali debent. *Salm. ib. n.* 186. Religiosi tamen debent sepeliri in monasterio, etsi morerentur extra illud, dummodò locus non esset nimis remotus. Novitii valent sibi eligere sepulturam extra monasterium: quod si non faciant, sepeliri debent in illo, licèt obirent, dùm in alia domo manerent ex licentia sui Superioris. *Salm. ibid. num.* 187. Idem intelligitur quoad commensales, et familiares, qui actu serviunt, et resident in monasterio sub obedientia superioris. Et hi valent recipere omnia sacramenta à religiosis, baptismo excepto, et matrimonio. *Salm. ibid. n.* 188. Gravissimas incurrunt pœnas clerici, et religiosi inducentes alios ad promittendum juramento, voto, aut fide datâ, se electuros sepulturam in propria Ecclesia. *Salm. ibid. num.* 191. Privandi sunt sepulturâ, qui moriuntur impœnitentes, et de

quibus publicè constat, non fuisse confessos in anno, nec communicasse paschali tempore, et ita etiam hæretici, excommunicati, qui sibi ex ira mortem intulerunt, si deinde pœnitentiæ indicia non præbuerint, utì habetur in Rituali Romano : *Peccatores publici cujuscumque peccati, et qui moriuntur in flagranti crimine* (ut ex c. *Fures, de furto*) nullo dato signo pœnitentiæ; etenim tunc præsumuntur et in peccato obiisse, ut dicunt communiter DD. cum Rituali, quidquid dicant *Lezana, et Sancius, Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 6. §. 2. *n.* 199. Qui hujusmodi defunctos sepelit, lethaliter peccat : et qui sepelit hæreticum, aut hæreticorum fautorem, aut publicè excommunicatum, aut usurarium, etiam excommunicationem incurrit; et hujusmodi defuncti, si fieri possit, ex sepultura extrahendi sunt. Cæterùm nemo sepulturâ privandus in quocumque casu sine sententia Episcopi, aut superiòris, si cadaver est religiosi. *Salm. ibid. n.* 202. *et* 204.

92. — Sed ad rem nostram, ad regulares videlicet, redeamus. Plura sunt notanda : 1. Quilibet clericus, aut sæcularis sibi eligere potest sepulturam in Ecclesia regularium. Et quando aliquis haberet sepulturam suorum majorum in illa, et non elegisset aliam Ecclesiam, possunt regulares illic eum sepelire. *Salm. ibid.* §. 3. *n.* 205. 2. Parochi qui in associatione ad Ecclesiam regularium plùs exigunt, quàm exigerent in sepeliendo defuncto in parochia, ut retraherent fideles ab eligenda alibi sepultura, papalem excommunicationem incurrunt, ex bul. *Clem. VIII. apud Salm.;* et licèt bulla edita fuit pro Indiarum parochis, tamen *Lez. Peyr. et Salm. ib. n.* 206. cum aliis intelligunt eam editam fuisse universaliter pro omnibus. 3. Cùm sepeliendus est defunctus in regularium Ecclesia, debent ipsi vocare, et attendere parochum; sed si ille renùit venire, aut nimis moratur, possunt ipsi extollere cadaver, et illud in suam Ecclesiam asportare. Ita communiter *Barb. Lez. Peyrinus, et alii cum Salm.*, ex pluribus decretis S. C. *Salm. ibid. num.* 208. *et* 209. Officium supra cadaver tum celebrandum est non à parocho aut canonicis, sed ab iisdem regularibus. Nec parochus exercêre potest illum actum in eorum Ecclesia, nec cogere hæredes ad celebrandas missas, aut eorum partem in parochia, ex pluribus decretis etiam S. C. Et idem observandum est etiam pro monasteriis monialium exemptarum. *Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 6. §. 3. *n.* 212.

et 213. Adnotandum tamen, in monialium Ecclesiis sepeliri non posse laicos sine licentia sacr. Congr. dummodo aliquis non haberet in eis jus sepulturæ. *Vide lib.* 5. *n.* 62.

93. — Quæritur utrùm regulares teneantur ad solvendam canonicam portionem Ordinario, aut parocho? Alia est portio canonica *episcopalis*, et est illa, quæ debetur Episcopis pro omnibus donationibus *causâ mortis*, et pro legatis Ecclesiis relictis, aut locis piis eorum diœcesium, ut ex *Clem. Dudum, de sepult.* Hæc portio quandoque fuit tertia, quandoque quarta pars; et *Innoc. III. cap. Requisitis, de testam.* statuit, ut quoad quantitatem attenderetur consuetudo. *Salm. ibid.* §. 4. *n.* 216. Alia est *parochialis*, quæ propriè vocatur quarta funeralis, et est illa portio, quæ parocho debetur ex funeralibus, legatis piis, et omnibus, quæ perveniunt ad Ecclesiam, in qua sepeliendus est defunctus. Et ista etiam fuit diversa, sed quoad eamdem etiam consuetudo attendenda est. *Salm. ibid. n.* 218.

94. — Sed quoad regulares, eximuntur à solvenda portione episcopali eorum monasteria tam hominum, quàm fœminarum, ex Extravaganti *Inter cunctas*, §. *Quibuscumque, de privilegiis*, et ex aliis privilegiis apud *Salm. ibid. n.* 217. Quò verò ad quartam funeralem, ex jure communi olim regulares tenebantur ad illam solvendam, sed hodie attentis eorum privilegiis, et Trident. *sess.* 25. *c.* 13. et bulla *Pii V. Etsi mendicantium* anni 1567. tenentur ad illam solvendam ea monasteria dumtaxat, quæ ultra 40 annos, antequam Concilium confirmaretur, solebant solvere: ita probant *Salm.* cum sententia communi, et pluribus decretis S. C. ex multis privilegiis pontificiis, et præsertim *Sixti IV.*, qui imposuit pœnam excommunicationis, et privationis beneficiorum parochis, qui vellent exigere prædictam quartam. *Vide Salm. ibid. n.* 218 *ad* 228. Excipiuntur tamen illa monasteria, quæ solverent præfatam quartam ex contractu inito, aut ex consuetudine immemorabili. *Salm. tr.* 18. *c.* 3. *p.* 6. §. 6. *n.* 229. *ad* 233.

CAPUT V.

De privilegiis regularium in particulari.

I. *De facultate absolvendi subditos à casibus et censuris.* 95. 96. *et* 97. *De reservatione casuum, etc.* 98. *De facultatibus quoad sæculares.* 99. *Utrùm regulares possint absolvere à casibus Episcopis reservatis jure, vel consuetudine.* 100. *Utrùm à casibus papalibus.* 101. *Utrùm in itinere, aut ex bulla* Cruciatæ, *etc.* 102. *Utrùm confessarii regulares possint denuò examinari ab Episcopo.* 103.
II. *Circa dispensationem in irregularitatibus.* 104 *et* 105.
III. *De dispensatione in præceptis ecclesiasticis, etc.* 106.
IV. *Circa officium divinum.* 107.
V. *Circa dispensationem votorum, et juramentorum.* 108. *Circa votum castitatis conjugum, et sponsorum.* 109.
VI. *De privilegio religiosorum, novitiorum et famulorum confitendi cuicumque sacerdoti, etc.* 110. *De religiosis peregrinantibus.* 111. *Utrùm in jubilæo, etc.* 112.
VII. *Circa ordinum receptionem.* 113 *ad* 116. *Circa ordinum collationem.* 117 *ad* 120. *Circa celebrationem missarum.* 121 *et* 122. *Circa communionis ministrationem.* 123. *Circa concionandum.* 124 *ad* 128.

95. — I. Quoad facultatem, quam habent superiores regulares circa absolutiônem à casibus reservatis, et censuris, oportet hic distinguere potestatem erga subditos ab illa, quam habent erga sæculares. Sub nomine superiorum regularium veniunt non solùm generales, et provinciales, et eorum vicarii subrogati in eorum locum, sed etiam omnes locales superiores, ut priores, guardiani, rectores, et etiam eorum vicarii, quando ipsi absunt, saltem per integrum diem. Ita communiter Doctores. *Vide Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 1. §. 1. *n.* 1. *ex cap. Abbatis, de privil. in* 6. Omnes isti absolvere possunt suos subditos primò ab omnibus casibus, et censuris non reservatis Pontifici, licèt fulminatæ essent ab homine per specialem sententiam, ut dicunt *Salm. cum Lezana, Candido, Pellizz. etc.* ex privilegiis *Pauli V, Sixti IV. et Eugenii IV. Salm. ib. n.* 2. Et id, quod currit pro professis, valet et pro novitiis, ita ut iidem absolvi possint à superioribus

regularibus à casibus Episcopis reservatis incursis, non solùm post ingressum, sed etiam antè, ut dicunt *Salm. cum Bonac. Pelliz. etc. et P. Mazzotta cum Sanchez*, *Tamb. etc. Salm. tract.* 15. *c.* 3. *p.* 6. *n.* 85 *et seqq. et Mazzot. tom.* 3. *de res. cas. c.* 2. *quæst.* 5. Et idem dicunt *Salm., et Mazzotta cum Peyrino*, *et Tambur.* quoad illos, qui proximi sunt, qui recipiantur, verb. gr. si manent in probatione in monasterio, ut assumant habitum, et id ex bulla *Clem. VII.* relata à *Candido*, *Rodriq.* et à *Salm. tract. de cens. c.* 2. *p.* 6. *n.* 80., in qua fuit concessum provincialibus regularibus, et eorum vicariis, aut aliis deputatis absolvere novitios ordinis ab omnibus casibus reservatis (exceptis illis bullæ Cœnæ) incursis ante ingressum, et à censuris, quæ illis sunt annexæ. His posset aliquis objicere decretum *Urbani VIII.* allatum *lib.* 7. *n.* 95. in quo fuit statutum, quòd per confirmationem privilegiorum obtentorum à regularibus post Tridentinum non intelligebantur rursùs concessa ipsa privilegia ipsis ablata tam à Concilio, quàm à S. C. absolvendi à casibus reservatis Ordinario. Multipliciter respondent *Salm.* huic oppositioni loco citato; sed eorum responsiones non suadent, ut diximus *ibid. n.* 103. Responsio congruentior videtur esse, quòd decretum *Urbani* loquitur de sæcularibus, sicut etiam loquebatur propos. 12. damnata ab *Alexandro VII.*; sed non de novitiis, qui in favorabilibus communiter à DD. reputantur ut religiosi; ita *Sanchez*, *Suar. Castrop. Lezana cum iisdem Salm. tr.* 15. *c.* 3. *p.* 6. *n.* 85. *et aliis.* Eò magis, quia *Clemens VIII.* ita declaravit. *Diana part.* 3. *tr.* 2. *resp.* 73. refert privilegium concessum Jesuitis (quod ex communicatione extenditur ad omnes religiones), quo possint communicare novitiis omnia privilegia Societatis. Excipiunt tamen *Bonac. Pelliz. et Salm. tr.* 15. *c.* 3. *p.* 6. *num.* 87. casum, quo jam inceptum esset judicium Episcopi contra novitium, antequam intraret; quia tunc (ut ajunt) posset Episcopus eum extrahere, et punire. Quod dictum est de novitiis, idem dicit *P. Mazzotta loco citato cum Peyrino* de familiaribus monasteriorum: dummodo *inibi sint quasi de familia*, *et continui commensales*, ut dicitur in bulla *Superna Clementis X.*

96. — Possunt secundò regulares absolvere suos subditos professos, et novitios, etiam sicut superiùs dictum est *lib.* 6. *n.* 593. *v. Eamdem in fine*, ab omnibus casibus papalibus

occultis eodem modo, quo Episcopi valent absolvere suos subditos ex *cap. Liceat.* Atque hoc ex privilegio *Pii V.* relato per extensum à *Salm.*, *et P. Concina*, confirmato à *Benedicto XIII.* in bulla *Pretiosus* anno 1727. in qua fuit concessa regularibus potestas absolvendi etiam à casibus bullæ Cœnæ, excepto relapsu in hæresim, falsificatione litterarum apostolicarum, et translatione rerum prohibitarum ad infideles. Ac obiter hic notandum, quòd in dicta bulla fuit etiam concessa generali Dominicanorum potestas dispensandi ab irregularitate ob homicidium commissum à subditis, dummodo patratum non fuerit datâ operâ, et secutum intra claustra monasterii. Sed id revocatum est à *Clemente XII. Vide dicta lib.* 7. *n.* 101.

97. — Possunt tertiò regulares absolvere suos subditos ab excommunicatione ob percussionem, etiam gravem, et enormem, et publicam, inflictam non solùm religiosis ejusdem ordinis, sed etiam alterius, et etiam clericis sæcularibus. *Castr. Roncagl. Salm. et Croix* ex privilegiis *Bonif. IV. et Clem. VIII.* Atque hic adnotandum, quòd si percussio sit levis, aut occulta, Religiosus percussor (si velit) potest petere absolutionem etiam ab Episcopo, sed obtentâ sui superioris licentiâ. *Lib.* 7. *n.* 107. Dictum est subditos, quia nequeunt absolvere sæculares, cùm hic casus limitatus sit regularibus intra Italiam, et extra Romam à *Clemente*, ut mox dicetur *num.* 99.

98. — Adnotandum hic præterea, superiores regulares ex concessione *Clementis VIII.* posse, si ipsis expediens videtur, reservare undecim casus, sed non plures sine consensu Capituli generalis, aut saltem provincialis pro provincia. Si autem superior denegat licentiam, et utrùm pro prima vice possint religiosi absolvi à reservatis. *Vide lib.* 6. *n.* 586.

99. — Quoad verò sæculares, olim Mendicantes gaudebant privilegio, quo poterant absolvere sæculares ab omnibus casibus, et censuris reservatis tam à Pontifice, quàm ab Episcopis. Sed deinde decreto *Clem. VIII.* anno 1602. confirmato à *Paulo V.* anno 1617 et *Urbano VIII.* anno 1627 limitata fuit prædicta potestas, et statutum fuit, ne regulares existentes extra Romam, et intra Italiam possent absolvere sæculares nec à casibus bullæ Cœnæ, nec ab aliis sex sequentibus: Scilicet 1. A percussione clerici. 2. A duello. 3.

A violatione immunitatis. 4. A violatione clausuræ monasteriorum monialium ob pravum finem. 5. A simonia confidentiali in beneficiis ; et denique ab omnibus casibus, quos sibi reservant Episcopi. Itaque tam ex dicto decreto *Clem. VIII.* quàm etiam ex bulla *Greg. XII. Cùm à sacra;* et præsertim ex prop. 12. damnata per *Alexandrum VII.* quæ sic se habebat : *Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate*, hodie non est in dubium revocandum (quidquid aliqui dicant) quin sæculares absolvere non possint à casibus ab Episcopis reservatis. *Vide lib.* 6. *n.* 599. *vers. Certum est, et lib.* 7. *n.* 95. Ita neque possunt absolvere sæculares à sex casibus *Clementis :* etsi occulti sint, contra *P. Vivam :* potestas enim, quam regulares habent ex bulla *S. Pii V.* relata *num.* 96, quâ possunt absolvere casus occultos, quam habent Episcopi ex *cap. Liceat*, est solùm respectu suorum religiosorum, non autem sæcularium. Id tamen probabile judicamus cum *Viva*, *Comitolo*, *et aliis*, quibus adhæret etiam *P. Concina*, scilicet quòd regulares possint absolvere à casibus, quos sibi in Synodo Episcopus reservârit, sed deinde non expressit illos in tabella; quia tunc præsumitur voluisse concedere potestatem ab iis absolvendi omnibus confessariis, modò ab ipso approbatis. *Vide lib.* 7. *n.* 100.

100. — Dubitatur 1. Utrùm religiosi possint absolvere sæculares à casibus non reservatis sibi ab Episcopis, sed *in jure*, aut ex consuetudine reservatis Episcopis, ut sunt abortus fœtûs animati, et alii adnotati *n.* 46 ? Negant *Viva*, *Bord. Cabass. Milante*, *et alii*, cò quòd (ut ajunt) in decreto *Pauli V. et Urbani VIII.* prohibetur regularibus absolvere laicos à casibus Episcopis reservatis : *A casibus eisdem Ordinariis reservatis* sunt verba *Urbani*. Nihilominùs probabiliùs affirmant *Conc. La Croix*, *Sporer*, *Salm. Lezana*, *Sanch. cum multis aliis*, quibus adhæret etiam (se retractans) *P. Viva in sua Morali*. Ratio est, quia citata verba decreti *Urbani* (et idem de decreto *Pauli V.*) intelligenda sunt de casibus, quos Episcopi sibimet reservant : cùm talia decreta, ut diximus *n. præc.* sint confirmativa decreti *Clem. VIII.* in quo fit mentio tantùm casuum, qui sibi ab Episcopis reservantur : *nec à casibus* (hæc ait *Clem.*) *quos Ordinarii reservârunt*, aut in posterùm *reservabunt*. Eò magis, quia,

ut ait *P. Suarez*, casus reservati Episcopis *in jure* debent potiùs dici delegati Episcopis, quàm reservati. Sed animadvertendum, id non valere quoad percussionem clerici, nec quoad omnes alios casus, quos sibi Ordinarius reservaret : etenim quoad istos sublata fuit omnis facultas regularibus, ut dictum est *n. præc. Vide lib.* 7. *n.* 99.

101. — Dubitatur 2. utrùm regulares absolvere valeant sæculares à casibus papalibus ? Negant pauci quidam, id est *Viva cum Bordono*, *et Florino*, ex iisdem decretis *Pauli V.*, *et Urbani VIII.*, quibus etiam vetitum fuit regularibus absolvere à casibus reservatis Sedi apostolicæ. At communissimè, et probabiliùs affirmant *Bonac. Aversa*, *Salm. Pelliz. Rodriq*, *Potesta*, *Peyrinus*, *et ipse Viva in sua Morali* (licèt id affirmet solummodò quoad casus papales occultos) ex privilegio *Pauli III.* concesso ann. 1545 *Jesuitis*, quo dictum fuit, quòd possent absolvere sæculares *ab omnibus peccatis etiam Sedi apostolicæ reservatis*, *exceptis contentis in bulla Cœnæ*. Nec obstant prædicta decreta *Pauli V. et Urbani VIII.*, quia (ut dictum est *n. anteced.*) intelliguntur de casibus *Clementis VIII.* (quos supradicti Pontifices confirmare voluerunt) in quo solùm casus bullæ Cœnæ, et sex alii excepti fuère. Animadvertendum autem est, hanc potestatem valère tantummodo quoad forum internum *n.* 96. *et* 97. Observetur præterea, quod dictum est *n.* 31. de abbatibus habentibus quasi episcopalem jurisdictionem.

102. — Adnotandum hìc, quòd olim confessarii regulares ex concessione *Gregorii XIII. et Eugenii IV.* in itinere poterant excipere confessiones, non modò subditorum diœcesis, ubi approbati erant, sed cæterorum omnium. Ex bulla *Cruciatæ*, cùm approbarentur in uno loco, erant approbati pro omnibus. Ita apud *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 2. §. 4. *n.* 71. *et* 72. *Innocentius X.* autem deinde statuit, ne regulares possent excipere confessiones alicubi sine loci Ordinarii licentia : etiamsi haberent privilegium *Cruciatæ*, ut declaravit *Innocentius XII.* in bulla *Cùm sicut*, anno 1700. *Vide lib.* 6. *n.* 548. *et n.* 549.

103. — Animadvertendum præterea est, quòd olim ex *Clem. Dudum*, *de sepult.* regulares approbati absolutè semel ab Ordinario non poterant obligari, ut denuò examinaren-

tur. Attamen *S. Pius V. in Extrav. Romani Pontificis*, dixit, quòd Episcopus successor *pro majori quiete suæ conscientiæ* posset rursùs illos examinare. Sed post *Gregor. XIII.* in sua bulla *In tanta negotiorum*, etc. (relata à *Navarro* in fine sui Manualis) ad tollendas lites exortas circa regulares, revocavit omnes declarationes *S. Pii*, et præsertim hanc concernentem approbationem confessariorum regularium; revocavit, inquam, ad statum pristinum dispositionis Tridentini, quod *sess.* 23. *c.* 15. nihil aliud exegit quoad regulares, nisi ut approbarentur ab Ordinario. Hinc inferunt multi DD. ut *Aravius*, *Dicastillus*, *Villalobos*, *Delbene*, *etc. apud Salm. ibid.* §. 5. *n.* 119, quòd regulares approbatos examine ab aliquo Episcopo non possit denuò examinare successor. Attamen contrarium tuentur *Diana p.* 3. *tract.* 2. *resp.* 27, *et Lez. Boss. Bordonus*, *et multi alii* ex decreto S. C. (relato à *Lez.*, *et Diana*), quo fuit declaratum, quòd non obstante bulla *Greg. XIII.* posset Episcopus successor examinare approbatos ab antecessore, et hanc hodiernam esse Episcoporum praxim testantur *Diana* et ipsi *Salm.* Sed probabiliter dicunt *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 2. §. 5. *n.* 120. *cum Villal.*, quòd tam ex constitutione *S. Pii*, quàm ex declarat. S. C. possit Ordinarius successor iterùm vocare ad examen aliquem, aut aliquos regulares, quos notitiam habet non esse idoneos, sed non potest edicto generali suspendere omnes confessarios regulares, usquedùm denuò examinentur. Cæterùm animadvertendum est, quòd revocando generaliter Ordinarius omnes licentias, non comprehendat regulares, qui in odiosis non comprehenduntur, nisi exprimantur. *Salm. ibid. n.* 115. *in fin.* cum communi. Animadvertatur insuper, quòd capitularis Vicarius *Sede vacante* non possit ad examen vocare regulares ex privilegio concesso à *Clemente IV.* Vide *Salm. ibid. n.* 116. *et Dianam*, *p.* 3. *tr.* 2. *res.* 27. Animadvertendum præterea, supradicta valêre pro approbationibus concessis absolutè, non tamen pro concessis ad tempus, e. g. ad sex menses ut plerùmque fit; cùm certum sit ex bulla *Innoc. XIII. Apostolici ministerii*, confirmata per *Bened. XIII.* quòd confessarii tam sæculares, quàm regulares non valeant excipere confessiones extra locum, personas, et tempus præscriptum, quocumque privilegio non obstante.

104. — II. De facultate regularium dispensandi in irregularitatibus. Regulares valent ex privilegio *S. Pii V.* relato *n.* 97, confirmato à *Julio II.* dispensare cum suis subditis in omnibus irregularitatibus occultis, in quibus possunt Ordinarii dispensare cum suis diœcesanis ex *cap. Liceat*, ut dictum est *n.* 29. Et idem possunt cum sæcularibus, ut ajunt *Suarez*, *Sanchez*, *Pelliz. Sayrus*, *Salm. Sporer*, *Lezana*, *etc.* ex concessionibus *Sixti IV.* et prædicti *Julii II. Vide lib.* 7. *n.* 355.

105. — Possunt præterea regulares dispensare cum subditis in quacumque irregularitate, aut ob delictum, aut ob defectum, ex privilegio *Martini V. Vide l.* 7. *n.* 355. Itaque, ut ad particularia descendam, possunt superiores dispensare cum subditis: 1. In irregularitatibus ob homicidium non solùm occultum, ut concessum fuit in privilegio *Martini V.*, sed etiam voluntarium notorium, ut dictum est *n.* 96., ex privilegio *Benedicti XIII.* dummodo datâ operâ patratum non fuerit, et consummatum intra claustra. 2. Quoad defectum animæ possunt dispensare cum religioso ad suscipiendum sacerdotium, licèt ipse passus esset permanentem dementiam, si deinde medicorum judicio cessavit ejus periculum. *Vide lib.* 7. *n.* 400. *in fin.* 3. Quoad defectum corporis, ut si alicui pes, aut oculus deficeret, etiam sinister, possunt dispensare, ut probant *Salm. tr.* 10. *de cens. c.* 9. *p.* 6. *n.* 75. *cum Bordon.* ex privilegio *Sixti IV.* Et in dubio possunt etiam declarare, defectum non obstare, ut possunt Ordinarii cum suis subditis. *Vide lib.* 7. *n.* 414. *in fine.* 4. Quoad defectum natalium, hæc irregularitas per se cessat religionem profitendo quoad id, quod spectat ad ordinum susceptionem, ut habetur ex *c.* 1. *de fill. presbyt.*, nam quoad dignitates necessaria est dispensatio. Sed pluribus privilegiis possunt dispensare cum suis omnes superiores regulares generales, provinciales, et etiam priores. *Lib.* 7. *n.* 354. *et* 426. *Vide etiam Salm. ibid. p.* 4. *n.* 57. *et tr.* 18. *c.* 4. *p.* 1. §. 4. *n.* 28. *cum Bord. Peyr. Lez. Pelliz. etc.* Quod verò inquit *Sotus*, professione cessare quamlibet irregularitatem, id communiùs negatur. *Vide Salm. tr.* 10. *c.* 7. *p.* 4. *n.* 58. 5. Possunt dispensare in bigamia etiam vera ex privilegio *Martini V.*; ita *Castrop. Pelliz. Machado*, *Salm. etc. Vide lib.* 7. *n.* 355. *et* 452. 6. In irregularitate

etiam publica ob defectum lenitatis. *Lib.* 7. *n.* 468. 7. Et ultimò possunt regulares dispensare cum suis subditis in omnibus inhabilitatibus, et pœnis contractis ratione delicti, ut privationis officii, beneficii, vocis, loci, etc. etsi illæ reservatæ sint Pontifici, ut ajunt *Suar. Sanch. Pelliz. et Salm.* cum aliis privilegiis *Sixti IV.*, *S. Pii V.*, *et Gregorii XIV. Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 1. §. 4. *n.* 29. *in fine.*

106. — III. Prælati regulares habent potestatem dispensandi cum suis subditis in præceptis ecclesiasticis, ut possunt Episcopi cum suis diœcesanis. Etenim ipsi habent quasi episcopalem jurisdictionem, ut communiter docent DD. ex *Clem. Ne Romani, de elect. Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 1. §. 5. *n.* 31. *cum Bonac. Pasq. etc.* Et ideò possunt probabiliter dispensare in omni eo, quod non est specialiter Pontifici reservatum. Et præsertim in dubio, utrùm res dispensatione indigeat, ut diximus. *Salm. ibid. n.* 33. Possunt etiam dispensare cum causa (sicuti semper supponitur) in legibus pontificiis, cùm latæ sunt pro aliqua provincia, aut monasterio particulari, quia tunc præsumitur data hujusmodi facultas; aut cùm talis est consuetudo, aut quando non potest facilè recurri ad superiorem: aut quando agitur de rebus parvi momenti, quæ non obligant ad lethale peccatum, aut quæ frequenter accidunt, ut jejunia, abstinentia à carnibus, festorum observantia, recitatio officii; dummodo non dispensetur per longum tempus, ut dicunt *Salm. cum Cajetano*, *Soto*, *etc.* Et idem valet quoad regulas religionis. *Salm. ibid. n.* 34 *et* 35. Ita dicunt etiam *Azor*, *Castrop. Salm. Trull. Machado*, *etc.* posse superiores dispensare ad operandum diebus festis tam cum religiosis, quàm servis domesticis, sed non cum extraneis, qui alioqui possunt operari pro monasterio, si monasterium sit pauper, ut ajunt *Sylv. Fagund. et Salm. cum Pasq. Leandro*, *et aliis. Salm. ibid. n.* 37.

107. — IV. Quoad divinum officium notentur hic privilegia, quæ habent regulares: 1. *Leo X.* concessit religiosis, ut possent recitare Horas privatim omninò mentaliter (sed *P. Ferraris Biblioth. v. Offic. n.* 101. citans *Sporer*, ait hoc privilegium esse adulterinum), præterea ut possint anticipare officia longiora, et reservare brevia pro diebus majoris occupationis. 2. *Clemens VII.* concessit omnibus regularibus infirmis (intelligitur de illis infirmis, qui per se non excusantur ab

officio) et infirmariis posse satisfacere officio recitando 6 aut 7 Psalmos (assignandos à superiore), 7 *Pater*, et duo *Credo*. Et *Martinus V.* concessit convalescentibus, ut satisfacere possent dicendo illam officii portionem, quam judicaverit eorum confessarius. 3. *Innocent. IV.* concessit monialibus *S. Claræ* (et ita intelligitur pro omnibus aliis communicantibus) satisfacere officio Conversarum ob quamcumque rationabilem causam, v. g. si religiosa non sit benè instructa juxta judicium abbatissæ, aut confessarii, in officio choristarum : aut si sit scrupulosa, aut ob labores lassa, aut occupata rebus utilibus, ut esset religioso esse applicatum ad excipiendas confessiones, prædicationi, aut studio ecclesiastico pro majori diei parte. Etenim supponitur, quòd privilegiis concessis monialibus gaudeant etiam religiosi *ad invicem*, ut dictum fuit *n.* 10. Animadvertunt insuper *Salmant.*, hujusmodi privilegio eos posse uti etiam sine licentia superiorum; fuit enim concessum sine ista conditione. Animadvertunt præterea, quòd si moniales omitterent laicarum officium, utentes hujusmodi privilegio non peccarent lethaliter, quia tunc reputantur ut laicæ, quæ sub mortali non tenentur ad sui officii recitationem. Sed hoc non mihi placet, etenim hujusmodi privilegio monialis non transit in qualitatem laicæ, sed tantùm officium ejus choristæ transit, et commutatur in illud laicæ.

108. — V. Confessarii Mendicantium, et cæteri regulares communicantes potestatem habent irritandi, remittendi, et dispensandi juramenta, ac vota. Possunt insuper dispensare cum conjugibus quoad impedimentum ad petendum debitum, propter incestum commissum cum consanguinea conjugis, ut communiter ajunt *Sanchez*, *Pontius*, *Salm. aliique* contra *P. Concin.* ex multis privilegiis varierum Pontificum. *Vide l.* 6. *n.* 1076. *v. Insuper.* Animadvertendum est autem hìc, quòd confessarius debet in hoc obtinère licentiam specialem, saltem à superiore inferiore sui monasterii. *Ib. v. An autem.*

109. — Possunt præterea confessarii Mendicantes dispensare cum conjugibus in voto castitatis elicito ante matrimonium, ad petendum debitum, sicut etiam communiter dicunt *Castr. Pont. Sanch. Tourn. Wigandt*, *Salm. etc.* ex privilegio *S. Pii V.* Et etiam in voto elicito post matrimonium, utì

ritè existimant *Sanch. Salmantic. etc.* (contra *Pontium*) ex aliis privilegiis, ex quibus possunt ipsi dispensare in omnibus votis, in quibus valent *de jure ordinario* dispensare Episcopi cum suis subditis. *Vide lib.* 6. *n.* 987. *v. An autem, et n.* 1128. Id verò, quod magis ambigitur, est, utrùm in casu necessitatis possint dispensare cum sponsis, ut possunt Episcopi in voto castitatis ad contrahendum matrimonium? Plerique affirmant, ut *Anacletus*, *Vidal*, *Bassæus*, *Henriquez*, *etc.* quam sententiam probabilem judicant *Salmanticenses*, *et Elbel.* Sed communiùs negant *Layman*, *Barbosa*, *Sanchez*, *et Pontius*, dicentes, quòd regulares possint dispensare solùm in votis, in quibus valent dispensare Episcopi *de jure ordinario*, sed non extraordinario, ut in casu isto. Respondent autem adversarii, in casu necessitatis Episcopos etiam *de jure ordinario* dispensare, cùm sit hujusmodi potestas annexa eorum officio, dignitati, ut dictum fuit *n.* 34. *et* 41. Unde non possumus habêre ut improbabilem primam sententiam. *Vide lib.* 6. *n.* 1128. *in fin.*

110. — VI. Cùm sæcularibus conceditur facultas deligendi sibi confessarium, aut à summo Pontifice, aut ab eorum Ordinario, semper supponitur, quòd sit confessarius approbatus ab Episcopo; sed regulares ex expressa, aut tacita sui superioris licentia possunt confitêri cuicumque simplici sacerdoti: quod communiter existimatur cum *Suarez*, *Lugo*, *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 2. §. 2. *n.* 49. Quare omnes superiores regulares possunt sibi eligere in confessarium quemlibet sacerdotem, ut etiam communiter dicunt DD. ex *cap. ult. de pœnit.*, *et rem.* Idem verò, quod pro religiosis, valet et pro famulis commensalibus monasterii, utì habetur ex Trid. *sess.* 25. *c.* 11. ex quo possunt recipere à religiosis sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ et Extremæ-unctionis. Et idem valet quoad novitios, qui *in favorabilibus* sub religiosorum nomine veniunt, ut omnes fatentur, et declaravit sacr. Congr. die 14 augusti 1665. Quare ipsi possunt absolvi ab omnibus casibus ab Episcopo reservatis. *Salm. tr.* 15. *c.* 3. *p.* 6. *n.* 85 *et seqq.* ut dictum est *n.* 95. Sed id non valet pro equitibus *S. Jacobi*, et similibus, ut dicunt *Salmanticenses* cum communi, nam hujusmodi viget consuetudo. *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 2. §. 2. *n.* 58.

111. — Adnotandum insuper, quòd religiosi peregrinantes, si habeant socium (dummodo sit idoneus) ejusdem ordi-

nis, illi confitêri debent. Si verò desit socius, aut alius ejusdem ordinis sacerdos, tunc confitêri possunt cuilibet sacerdoti idoneo regulari, aut sæculari: quod commune est apud omnes. Sed quæritur, utrùm talis sacerdos approbatus in illo loco esse debeat? Ita volunt pauci quidam, ut *Wigandt*, *Concina*, *etc.* Sed communissimè, et quidem rectè negant *Suarez*, *Ronc. Castrop. Salm. Elbel*, *aliique.* Et quia talis est consuetudo religionum, quæ facit præsumere consensum Ordinariorum; et quia *Innocent. VIII.* absolutè concessit Religiosis peregrinantibus, ut, cùm non possent habêre sui ordinis confessarium, *quemcumque alium presbyterum idoneum religiosum*, *vel sæcularem eligere valerent. Vide lib.* 6. *n.* 575.

112. — Dicunt insuper *Lugo*, *d.* 20. *n.* 86. *et Salmant. ibid.* §. 6. *n.* 124, *cum Navarro*, *Soto*, *Castrop. Peyrino*, *Bossio*, *etc.* quòd tempore generalis jubilæi possint regulares, et etiam moniales sine suorum superiorum licentia confitêri religiosis alterius ordinis, licèt haberent confessarium ordinis sibi assignatum, ex pluribus privilegiis, quæ referunt *Lugo*, *Mendo*, *etc. Vide lib.* 6. *n.* 788, *v. Notandum* 8.

113. — VII. Regulares, quoad ordines, non recipiunt Litteras dimissoriales ab Episcopis, sed ab eorum superioribus, aliter graviter peccant, et incurrunt suspensionem. Attamen quoad recipiendos ordines, primò *S. Pius V.* ipsis concessit privilegium recipiendi ordines à quocumque Episcopo; sed hoc revocatum fuit per *Gregorium XV.* Quæ abrogatio confirmata est à pluribus aliis Pontificibus, et nuper à *Benedicto XIV.* Bullâ *Impositi*, etc. anno 1747, quâ præterea præcipitur, ut, si loci Ordinarius ordinationem tenet, ab ipso debeat examinari, et ordinari religiosus; quòd si Episcopus absit, aut non habeat ordinationem, potest ordinari ab alio Episcopo; sed tunc requiritur attestatio authentica vel Vicarii generalis, vel secretarii, aut cancellarii ipsius Episcopi, quâ constet, aut vel ipsum abesse à diœcesi, vel ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per leges ecclesiasticas statuto. Et præcipit idem Pontifex, hoc expressè declarandum esse, ut cognoscatur, quòd non sufficit, ut dicatur Episcopus ordinationem non habiturus, si accedant extra tempora; aliter easdem subit pœnas, quas subeunt, qui sine dimissorialibus litteris ordinantur. Insuper vetatur religioso, ne alibi datâ operâ permaneat, ut eximat se ab examine

Episcopi loci, ubi priùs morabatur. Religiosi verò morantes in diœcesibus, quæ sunt *nullius*, ordinari debent ab Episcopo viciniori. *Vide lib.* 6. *n.* 768. *et n.* 788. *v. Notandum* 8.

114. — Quæritur hìc 1. à quo debeant ordinari novitii? Dicunt *Suarez*, *et Henriquez*, ab Ordinario aut originis, aut domicilii : sed *Sanchez*, *Castrop. Delbene*, *et Fagnanus cum aliis* existimant, quòd possint ordinari ab Ordinario loci, ubi est novitiatus. Rectè dicunt *La Croix*, *et P. Mazzotta*, utramque sententiam esse probabilem, dummodo (quoad hanc secundam) novitius animum habeat, quantum in se est, perpetuò permanendi in illo monasterio in quo est, et hac de re juramentum præbeat, ut præcipitur in bulla *Speculatores*. *Ibid. n.* 765.

115. — Quæritur 2. Utrùm religiosi possint ordinari *extra tempora?* Negant *Vasquez*, *Lezana*, *etc.;* etenim ajunt, quòd, etsi *Gregorius XIII.* id concesserit Jesuitis, attamen prohibuit communicationem. Sed hodie non ampliùs est in dubium revocandum, quin possint tam ex multis privilegiis concessis aliis religionibus, quàm ex declaratione nuper facta per *Bened. XIII.* in Conc. Romano (*tit.* 5. *c.* 2.) in quo statutum fuit, quòd talia privilegia *in suo robore persistant*, *nec eis derogatum fuisse constet. Ibid. n.* 797. *v. Dub.* 3.

116. — Quæritur 3. Utrùm cùm ordinantur Regulares *extra tempora*, valeant ordinari quocumque die, in quo fit officium duplex, etiamsi non sit festum de præcepto? Affirmant *Fagundez*, *Villalob. Diana*, etc., et dicunt esse probabile *Suarez*, aliique; quia *Alexander VI.* cùm ageret de hujusmodi privilegio, dixit posse ordinari *diebus dominicis*, *sive festivis duplicibus*, at non dixit de *præcepto*. Hanc opinionem rejicere non audeo, existimo tamen probabiliorem oppositam cum *Lug. Morin. et Escobar*, quia *Gregor. XIII.* agens de eodem privilegio declaravit, dicens, *diebus dominicis*, *et festivis diebus*, et non dixit *duplicibus :* dies festivus propriè accipitur ille, in quo vetantur opera; unde intelligitur de præcepto. Et reverà usus obtinet quoad omnes eos, qui dispensatione ordinantur, *in tribus diebus festivis*, pro quibus valet eadem regula. *Vide lib.* 6. *n.* 797. *v. Dub.* 4.

117. — Quoad potestatem verò conferendi ordines, olim Abbates regulares ex concessione ipsis facta in synodo VII. (sicuti habetur in *can. Quoniam*, *dist.* 169.) poterant minis-

trare tonsuram; et ordines minores, non solùm suis subditis religiosis, sed omnibus aliis. Attamen per Trid. *sess.* 23. *c.* 10., hujusmodi potestas fuit ipsis limitata pro solis regularibus subditis. His tamen non obstantibus plerique DD. sustinuerunt, Abbates, saltem mitratos (ut existimant *Salm.* et adducunt plura S. C. decreta) qui possunt pontificalia exercere, posse ordinare etiam sæculares suos subditos, et etiam alios, habentes dimissoriales litteras suorum Ordinariorum; nihilominùs omnes istæ opiniones locum ampliùs hodie non obtinent post decretum S. C. approbatum ab *Urbano VIII.* die 17 Jan. anno 1642, quo rejectâ quâcumque contrariâ sententiâ, prohibitum fuit Abbatibus, ne ordines conferrent, vel litteras dimissoriales concederent aliis, quàm solis subditis regularibus; iisque contrarium facientibus suspensio imposita fuit. Excipiuntur tamen plerique descripti in Cancellaria Rom. qui privilegium habent dimissoriales epistolas concedendi, ut Abbas montis Cassinensis, Abbas Cavensis, etc. *Vide l.* 6. *n.* 763.

118. — Quæritur hic 1. utrùm Abbates habentes jurisdictionem penè episcopalem in aliquo territorio separato, possint ordinare suos subditos sæculares? *Molfesius* apud *La Croix lib.* 6. *p.* 2. *n.* 2236, affert declarationem affirmativam S. C. Sed *Benedict. XIV. De Synod. l.* 2. *c.* 11. *n.* 14. refert alteram contrariam, et idem affert decisum *P. Zacharia* apud *La Croix* loco citato.

119. — Quæritur 2. utrùm Abbates, qui possunt ordinare subditos professos, valeant et novitios? Negant *Castrop. Barb. Sayrus*, *etc.* Communiùs autem, et probabiliùs affirmant *Suar. Laym. Sanch. Escobar et Salm. cum aliis*, quoniam in *favorabilibus* regulariter sub regularium nomine veniunt etiam novitii ut diximus. *Vide lib.* 6. *n.* 764.

120. — Quæritur 3. utrùm ordines collati ab hujusmodi Abbatibus, sæcularibus, aut regularibus non subditis, sint validi? Negant *Suar. La Croix*, *etc.* Sed affirmandum est cum *Sanch. Salm. Tamb. Pelliz. etc.*, quia hæc facultas (ut diximus) olim fuit concessa Abbatibus; et à concilio deinde, et decreto *Urbani* vetitum illis fuit tantùm facultatis exercitium: unde ipsi illicitè, sed validè ordinant. Et quòd ita se res habeat, apparet ex eodem decreto *Urbani*, quo ordinatis imponitur suspensio. Pro validis itaque habentur ordines iis

collati. Et ita decisum pluries per S. C. affert *Benedict. XIV. De Synodo lib.* 2. *c.* 11. *n.* 13.

121. — VIII. Quoad celebrandam missam, et ministrandam Eucharistiam, olim ex privilegiis *Sixti IV*, *Alexandri VI.* et *Urbani VIII.*, poterant celebrare in altari portatili, tam in suis domibus, quàm in suis ruralibus domibus vulgò *Grancie*, etiam contradicente Episcopo. *Salm. tract.* 15. *c.* 7. *p.* 4. *n.* 97. Sed *Clem. XI.* anno 1705, suo decreto declaravit, quòd omnia eorum privilegia celebrandi in altari portatili revocata sint per Tridentinum. Itemque declaravit *Benedict. XIV.* in bulla *Magno*, §. 29. Nec possum assentiri *P. Mazzottæ* dicenti, hujusmodi prohibitiones intelligi factas quoad domos privatas, sed non quoad proprias religiosorum; nam in decreto *Clementis* agitur de privilegio celebrandi *in locis*, *in quibus degunt;* loca autem in quibus degitur, sunt domus propriæ, non alienæ. *Innocentius* insuper XIII. anno 1723, in bulla *Apostolici ministerii*, quæ cùm ab ipso pro cleri hispanici reformatione tantùm edita esset, confirmata fuit ann. 1724, à *Benedicto XIII.* in bulla *In supremo* pro toto orbe, prohibuit, *ne in privatis regularium cellis*, *seu cubiculis erigatur altare*, *remotâ quâcumque in contrarium consuetudine. Vide l.* 6. *n.* 560. *v. Hanc.* Sciatur tamen, quòd *Greg. XIII.* concessit Provincialibus Jesuitarum facultatem deputandi publica oratoria in suis Ecclesiis, in quibus omnes possunt celebrare, etc. apud *Merat. p.* 1. *tit.* 20. *ad lit. F.*

122. — Ex privilegio *Greg. XIII.* possunt regulares celebrare unâ horâ ante auroram; quare valent celebrare missam tribus horis ante solis ortum; ita *Lugo*, *Suarez*, *Rodriquez*, *et Salm. tr.* 15. *c.* 7. *p.* 4. *n.* 94. Imò, cùm adest aliqua justa causa, possunt celebrare immediatè post duas horas post mediam noctem ex privilegiis *Alexandri VI.* et *Clementis VIII.* Et hujusmodi privilegia dicunt *Lugo*, *Rodriquez*, *Diana*, *Narbona*, *et Salm. cum aliis* non esse revocata per Tridentinum *sess.* 22. *de evitand. etc.* Monent tamen prædicti DD., id valere tantùm pro Ecclesiis propriis; in quibus tamen (subdunt) possunt hujusmodi privilegio uti etiam sacerdotes sæculares. *De Lugo de Euch. d.* 20. *n.* 27. *et Salm. cit. n.* 94. *in fin.* Insuper *Eugenius IV.* concessit regularibus licentiam celebrandi tribus horis post meridiem, justa tamen ex causa; attamen *Azorius*, *Fagundez*, aliique dicunt,

hujusmodi privilegium fuisse revocatum per *S. Pium* in bulla, *Amantissimus*, anno 1566. cujus rei *Lezana* affert declarationem S. C. Sed his non obstantibus, dicunt *Lugo*, et *Salm.* cum *Aversa*, *Dicastillo*, *Narbona*, *Diana*, *etc.* authenticè non constare de revocatione *S. Pii*, qui locutus fuit de missis tantùm, quæ celebrantur *de sero*, *etiam forsan circa solis occasum;* unde dicunt, vigere privilegium *Eugenii IV.*, et ut quis illo utatur, sufficere quamcumque mediocrem causam, ut convalescentiæ, studii, et similium.

123. —Quò verò ad ministrandam Eucharistiam *Paulus III.* aliique Pontifices concesserunt Regularibus facultatem ministrandi in suis Ecclesiis omnibus fidelibus. Excipitur tamen, 1. Si Episcopus rationabiliter prohiberet aliquem, ne Eucharistiam sumeret. Excipitur 2. communio in mortis articulo, aut periculo, dummodò non adsit extrema, aut gravis necessitas, et parochus nequeat, aut nolit ministrare; *Lugo*, *Roncaglia*, etc. *Vide l.* 6. *n.* 239. *et* 240. Excipitur tertiò communio paschalis; id est illa, quâ præcepto satisfit, ut communiter ajunt *Filliucius*, *Sa*, *Busembaum*, *etc.*

124. — IX. Quoad facultatem concionandi, olim regulares ex Clementina *Dudum*, *de sepult.* poterant liberè prædicare in suis Ecclesiis, et in plateis; sed Tridentinum, *sess.* 5. *c.* 2. statuit, ne in alienis Ecclesiis prædicare possent sine licentia Ordinarii, et in Ecclesiis propriis sui Ordinis, antequam benedictionem petant ab Episcopo. Quare religiosi, ut in suis concionentur Ecclesiis, sufficit, ut petant benedictionem, etsi illa denegetur, ut dicunt *Lezana*, *Pelliz.* *Bordonus*, *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 178. *cum aliis*, adducto decreto S. C. Sed hujusmodi benedictio, ut dicunt *Salmanticenses*, non requiritur, ut prædicent per plateas : nam concilium loquitur solùm de Ecclesiis. Semper tamen debent regulares habêre approbationem suorum superiorum, qui peccarent, si nullo eorum præhabito examine, iis prædicare permitterent. *Salm. ibid. n.* 176. *et* 177. Possunt autem superiores committere etiam simplicibus clericis tonsuratis, ut prædicent, ex privilegio *Gregorii XIII.* Licèt S. C. generaliter declaraverit, prædicationem posse committi cuicumque tonsurato. *Salm. ibid. n.* 174.

125. — Quò verò ad Ecclesias alienas; ut dictum est, regulares ibi prædicare non possunt sine venia Ordinarii nisi

id esset pro duabus, aut tribus vicibus, ut dicunt *Navarrus*, *Barbosa*, *Diana*, *Salmanticenses*, aliique; aut dummodò Ordinarius non maneret inibi, et religiosus aliquis transeunter ibi esset; quia tunc potest illi parochus licentiam concedere prædicandi, utì concessit *Gregorius XIII. Salm. ibid. n.* 184. Quando tamen Ordinarius veniam concederet, religiosus valet concionari in parochiis, etiam contradicente parocho, et quia Ordinarius est parochi superior; et quia id fuit expressè concessum per *Alexandrum IV. Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 179.

126. — Quæritur 1., utrùm liceat regularibus concionari contradicente Episcopo? Quando sunt alienæ Ecclesiæ, et Episcopus ab initio veniam denegat, procul dubio non licet. Sed si Episcopus jam concessisset licentiam, et inde vellet eam revocare, aut si Ecclesiæ essent propriæ, dicunt *Peyrinus*, *Vega*, *Pellizzarius*, *et Salm. cum Diana*, *etc. ib. n.* 181. posse prædicare. Sed huic obstat quod in Tridentino statuitur *sess.* 24. *c.* 4.: *nullus sæcularis*, *sive regularis contradicente Episcopo prædicare præsumat.* Obstat insuper bulla *Gregorii XV. Inscrutabili*, in qua statuitur, Episcopum, ut delegatum apostolicæ Sedis, posse punire religiosos, *qui in alienis Ecclesiis suorum ordinum non petità benedictione*, *aut ipso contradicente*, *prædicare præsumpserint.* Sed respondent *Salmanticences*, quòd tam prædicta bulla, quàm concilium accipienda sint juxta id, quod statuitur in Clementina *Dudum* suprà citata, quâ prohibetur prædicare, quando prædicat Episcopus, aut quando solemniter coram ipso prædicatur. Et ita decisum referunt per S. C. Episcoporum, et regularium die 30 Januar. 1629. apud *Barbosam*, in Trident. *sess.* 5. *c.* 2. *n.* 19. Cùm ego tamen observassem *Barbosam* loco citato, inveni, quòd S. C. declaratio fuerit solummodò quoad conciones in Ecclesiis propriis regularium; unde quoad Ecclesias alienas mihi non videtur probabilis supradicta responsio.

127. — Quæritur 2., utrùm Episcopus valeat examinare religiosos petentes veniam concionandi in Ecclesiis non propriis? Sacr. Congr. apud *Barbosam l. c. n.* 20. die 12. Jan. anno 1628. statuit affirmativè; sed negant *Salm. l. c. n.* 186. *cum Pellizario*, *Bordono*, *Diana*, *Peyr. etc.* ex bulla *Leonis X. Superna*, in qua statutum fuit, ut nemo ad concionandum

admitteretur, *nisi priùs per superiores suos respectivè examinatus*, et deinde declaratum fuit ibidem, quòd religiosus approbationem sui superioris ostendere deberet. Respondent deinde *Salm. cum Pellizzario*, et *Granado*, supradictam contrariam S. C. declarationem non ampliùs quàm probabilem præ se ferre sententiam; unde non esse præferendam bullæ *Leonis*. At, inquam, saltem probabile est ex dicta declaratione, quòd Episcopus valeat examinare, et aliter negare possit licentiam. E contrario bulla *Leonis* prohibet Episcopis, ne admittant religiosum non afferentem approbationem sui superioris, sed non vetat illum examinare, si velit, et negare veniam, si ipse renuat examinari.

128. — Animadvertendum tandem est, Ordinarium ex concilio Lateranensi V. posse suspendere, et punire concionatores regulares in tribus casibus, in quibus immò ipsi ipso facto suspenduntur à concionando: 1. Si prædicent miranda, falsa, aut incerta. 2. Si prædicent prophetias non fundatas in sacra Scriptura, aut non approbatas à Sede apostolica. 3. Si prædicando detrahant Episcopis et suis superioribus. Insuper ex Trident. *sess.* 5. *c.* 2. Episcopus potest suspendere, et punire regulares illos, qui prædicant propositiones hæreticas, erroneas, aut scandalosas. *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *p.* 4. *n.* 188. Demùm adnotandum, quòd *Urbanus VIII*, in Constitut. *Alias felicis rec.* etc. adnotata 11 Apr. 1655. (in extensum relata apud *P. Ferrar. Bibliothec. tom.* 3. *verb. Oracula p.* 351. *n.* 9.) revocavit omnia privilegia ab antecessoribus regularibus concessa *vivæ vocis oraculo*, exceptis iis, quæ testificata fuerint per ministros, quibus vi sui officii fides adhiberi solet.

APPENDIX.

DISSERTATIO

DE JUSTÂ PROHIBITIONE ET ABOLITIONE LIBRORUM NOCUÆ LECTIONIS,

Brevi calamo plura continens, quæ diffusè ab Auctoribus tradita sunt.

Nuper in duas offendi Epistolas calamo exaratas, in quibus saluberrima ac pernecessaria Ecclesiæ disciplina circa librorum prohibitionem perperàm impetitur, et temerè asseritur, licitum esse, Ecclesiæ lege non obstante, modò evidens non appareat periculum subversionis, libros quoscumque perlegere. Epistolarum Auctores his duabus falsis fulciuntur rationibus: primâ, quia lex prohibitionis librorum non procul ab hisce temporibus invecta est in Ecclesiam, sed priscâ disciplinâ non comprobatur. Secundâ, quia Ecclesia in hac re nec canonicè procedit, nec recto juris ordine servato et ideò hujusmodi lex obligare nequit. Miratus sum quidem novas hasce opiniones tam perfrictâ fronte ab Auctoribus Epistolarum obtrudi, cùm satis compertum sit, disciplinam, quâ pravorum librorum lectionem Ecclesia prohibet, à primis usque sæculis semper et constantissimè viguisse: tùm etiam Ecclesiam catholicam in hujusmodi librorum proscriptione accurato semper examine, rectoque ordine processisse, et nunc quoque procedere. Hinc aggressus sum rem hanc

funditùs ad trutinam revocare : præsertim cùm experimento constet, ex præfatis pravis opinionibus auctoritatem Ecclesiæ non minimùm labefactari, et fidelium mentes ab obsequio Ecclesiæ definitionibus debito valde retrahi ; ex quo deinde in alios errores contra fidem et mores miserè et de facili incidunt, cum immensa animarum strage. Ac proinde operæ pretium duxi in publicam lucem hanc Dissertationem edere, in qua primùm ostendam necessitatem prohibendi libros omnes, qui errores in legentes ingerere possunt : deinde hanc Ecclesiæ legem vetandi libros ab ejus incunabulis usque nunc continuato semper usu firmatam fuisse : tertiò demonstrabimus, quàm prudenter et ordinatè in hujusmodi prohibitione semper Ecclesia processit, et procedit. Tandem quorumdam confutabimus inanes objectiones hæreticorum, à quibus postmodum catholici aliqui minùs cautè effata quædam sunt mutuati, quæ deinde imprudenter in vulgus maxima cum fidelium pernicie prodiderunt.

CAPUT I.

Demonstratur utilitas ac necessitas prohibendi libros noxiæ lectionis.

I. Hæreticos homines omni modo et studio evitare speciale Domini mandatum est, tam in veteri (*Deuteron. c.* 16.) quàm in novo Testamento (*Rom.* 19. *et ad Tim. cap. ult.*). Præsertim *S. Joannes* scripsit : *Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis.* 1. Joann. 1. 10. Sapienter enim dixit *S. Paulus : Verba eorum multùm proficiunt ad impietatem, et sermo eorum ut cancer serpit.* 2. *Tim.* 10. Hinc *Joannes* maximè sategit se cavere ab *Ebione*, horruitque adhuc balneum, quo *Cerinthius* usus fuerat. *Vide Baron. ad ann.* 44. *n.* 8. *et* 9. Eodem modo se gessit *Polycarpus* cum *Marcione. Eus. Hist. l.* 4. *c.* 13. *Eusebius Vercellensis* potiùs fame destitui se patiebatur, quàm ex Arianorum manibus panem accipere. Apud *Baron. ad ann.* 356. *n.* 96. *Cyprianus* loquens de quibusdam excommunicatis, sic oves suas commonuit : *Ne fallacibus verbis consensum facilè commodetis, ne pro luce tenebras,*

venenum pro remedio, mortem pro salute sumatis... Procul ab hujusmodi hominum contagione discedite, et sermones eorum velut cancer, et pestem fugiendo, vitate. S. Cyprian. Porrò, quòd ab omni cum hæreticis et excommunicatis commercio fideles abstinerent, semper in Ecclesia custoditum fuit, ut testantur *S. Ephrem de Virtute c.* 8. *Alexander Alexandrinus, Ep. ad Alexandr. Epis. S. Athanasius, in Vita S. Ant. Abb. S. Leo, Serm.* 5. *de Jejun.* et sic pariter concilia, Pontifices, et patres omnes.

II. Si igitur pravum collocutorem devitare tam instanter ab Ecclesia semper præceptum fuit, quantò magis se cavere oportebit à libro pernicioso, qui valde plus quàm sermo potest lectores corrumpere? Si verbum, quod statim avolat, serpit ut cancer, et ad mortem vulnerat, quid mali non afferet liber improbus, qui potest evadere perpetuus fons subversionis? Nefarius liber quascumque potest penetrare domos, ad quas Auctor numquam fortè aditum posset habère. Si religio, et publica quies consistere non possent, ubi perversi homines permitterentur prava dogmata evulgare, aut perniciosas ingerere opiniones contra receptas morum regulas, ut dicitur in *l. Congruit. ff. de Offic. Præsid.* quantò minùs salva consistere valebunt, ubi hujusmodi nebulones permitterentur eadem latiùs disseminare scriptis, ipsaque comprobare captiosis argumentis, quæ longè magis perlecta, quàm audita nocent. Quidquid enim legimus, mentem validiùs occupat, ac faciliùs ad cor pertransit. Sicut sancta lectio virtutes fovet, sic contrà lectio prava ad vitia impellit, et fortiùs impellit, cùm ad vitia procliviores sint homines, quàm ad virtutes. Benè *S. Basilius* libros appellavit *Cibum animarum*; quia sicut cibus delectabiliter ingreditur in hominem, et deinde fit proprius hominis sanguis; sic liber, cùm legitur, delectabiliter legitur (quis enim leget invitus?) et sic de facili fieri solet res propria lectoris. Præterea, qui ad Auctorem legendum accedit, illi pœnè discipulum se tradit, ipsique cor docile, et benevolum offert; et ideò facilè ab illo decipi potest; valde enim difficile est, quòd lector aliquo amore erga Auctorem illum non afficiatur: ex quo deinde facilè eveniet, ut impietas, et error latens hauriatur insensibiliter, et tenaciter postea retineatur.

III. Adde, quòd impii scriptores magno quidem studio errores suos ita ornent et colorent, ut non solùm simplices, sed etiam docti decipiantur. Illos enim nunquam (saltem sub initio) apertè produnt, sed eos variis speciosis rationibus, eruditionibus, ac leporibus vestiunt et liniunt, sicque lethale venenum ingerunt. Quandoque sanctitatem ac zelum præ se ferunt, sollicitudinem de publico bono affectant, canonesque perfectionis tradunt, sed latet anguis in herba. Spectabis eos innumeras Scripturæ et Patrum sententias, et exempla afferre, sed cuncta, vel adulterata, vel perperàm interpretata. Ita hæretici decipere plures consueverunt, scientes, fœtores suos nulli citò fore placituros, si nudi exhalentur; et ideò illos cœlestibus eloquiis velut quibusdam aromatibus condiunt, ut alii impietatem horrentes, divina non facilè oracula contemnant. Hinc Salvator clamabat: *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. Matth.* 7. 15. Quid est *vestitus ovium*, nisi simulatio pietatis, quâ captiosi scriptores callidè se induunt? Quid *lupi rapaces*, nisi sensus hæreticorum, qui gregem Christi dilaniant? *Vide*, inquit *Origenes*, *ne te decipiat fulgor operis, ne te rapiat sermonis pulchritudo.* Pariter ait *S. Gregorius: Hæretici permiscentes recta perversis, ut ostendendo bona, auditores ad se trahant; et exhibendo mala, latenti eos peste corrumpant. L.* 1. *Mor. c.* 11.

IV. Sed valde refert hìc afferre verba cujusdam docti hæretici, *Abraham Le Moine*, *in Traductione trium Epist. Pastor.* Episcopi Londinensis ann. 1730. qui loquens de pluribus libris in Anglia editis atheismum sapientibus, sic ait: *Libri hujusmodi, cùm incidissent in manus gentis innumeræ, malum peperêre infinitum. Et eò magis, quò primâ facie exornati apparent ex fine et ratione laudabili. Contra incredulitatem, quæ se palàm prodit, quisque se vertit. Sed auctores isti Angli sub specie deferendi evangelicam veritatem, difficultatibus suis ejusdem fundamenta submovent, ac principia diruunt, nihilque omittunt, quo ejusdem argumenta reddant valde suspecta. Virus evomunt, eò magis lethale, quò subtiliùs, et magis abditum. Diu inde dementati homines bibunt; nihil autem ibi vident, quia nihil suspicantur. Vellicationes etiam ac eruditiones miscent,*

ut meliùs visco obliniant. Et quoniam delectat novitas, et exigua est religionis instructio, inclinatio verò ad pravitatem nimia, non est mirùm, si libri hujusmodi spiritum ac corda pervertant illorum, qui incautè perlegunt. Sermo incredulorum ferit: Lectores implicantur, egrediuntur scrupuli, et tandem fiunt increduli inopinatò. Effræna inde mentis libertas immoderatam necessariò, ac irresistibilem creat cordis licentiam; hæc passionibus indulget, ac vitiorum dilatat imperium. Hinc verè dici potest, magnam hanc civitatem (nempe Londinum) numquam eò usque fuisse depravatam, sicut est hodie. Et quidem pænè status omnes Europæi, et regna nimis infeliciter conspiciuntur infecta; sed essent absque dubio ampliùs, si esset in illis libertas, quæ in nobis est cogitandi, scribendi, ac legendi. Hactenùs ille. Quippe hujus hæretici querela præfata, et exclamatio vel sola sufficit ad ostendendum, quàm sit necessarium ad religionem, et publicam pacem fovendam libros perniciosos interdicere. Atque utinam falsum esset illud, quod præfatus auctor ultimo loco asserit, nempe etiam apud catholicos pestem atheismi plures infecisse. Et hoc cui tribuendum, nisi damnatorum librorum improbæ lectioni? Alii quoque Angli cum hæretico relato de suæ gentis communi contagione fortiter conqueruntur; sed interim minimè curant exitiosam scribendi et legendi libertatem comprimere. Tempore, quo Anglia Romanæ Ecclesiæ obtemperabat, nulli quidem ibi lugebantur increduli, nulli athei, deistæ, vel latitudinarii nulli, eò quòd nulli ibi edebantur, et nulli legebantur, qui talia docerent, libri.

V. Nunc præstat id exemplis confirmare. Testatur *B. Dionysius Alexandrinus*, *apud Baron.* libros noxios nepotis Episcopi in partes Kiliastarum pœnè medium adduxisse Orientem. *Bardasanes Syrus* in Mesopotamia, ad fidem jam conversus, ita olim fuit pietate conspicuus, ac sollicitus in exagitandis hæreticis voce et scriptis, ut catholicis admirationi haberetur, sed ubi Valentinianorum quædam volumina legit, non tantùm eorum subscripsit erroribus, sed alia atrociora paradoxa finxit, et sic innumeros homines seduxit. *Vide Ephraim Chamber in Cyclop. verb. Bardasanitæ.* Item testatur sanctus *Hieronymus*, *in Isaiam lib.* 18. *c.* 64, quòd Hispania et Lusitania non contaminatæ

fuerunt, nisi cùm ibi libri Priscillianorum fuerunt vulgati. Pariter *S. Turibius* in suis ad *Idacium*, *Ceponium* et *B. Leonem* epistolis corruptionem Iberiæ, et Galliæ Narbonensis deplorat, ob quosdam nefarios libros, quos unicam dicebat causam fuisse tantæ stragis. *Eutyches* invictus antea fidei defensor, ad unam lectionem libri cujusdam Manichæi mutatus est in infandum caput innumerabilium hæreticorum. *Vide Anastas. Sinait. lib. contra Acephalos c.* 6. *et* 14. Postea ille in monasterio detentus mutire coactus est, sed ejus scripta, ipsius silentio non obstante, ad Orientem corrumpendum progredi non cessarunt. *Julianus Halicarnassæus* in Caria ex lectione librorum *Valentini* à fide similiter miserè defecit. *Anastas. ib.* Sic et *Avitus*, presbyter hispanus, legendo scripta *Origenis*, quamvis simul legeret ipsorum confutationem, et per *Hieronymum* admonitus fuisset ab erroribus se cavere, virus tamen rejectâ monitione lethaliter absorbuit. *Baron. ad an.* 144, *n.* 4. Luctuosiùs *Henricus Bulincerus* doctor catholicus, olim piissimus, imò perfectionis cupidus, mox ad Carthusianos ingressurus, in librum incidit *Melanctonis*, à cujus lectione licèt divinâ voce interiùs exterritus, tamen ad legendum à dæmone impulsus, legit, et cecidit, sicque ex probo Dei ministro infelix minister satanæ evasit. *Vide Diction. Portat. verb. Zuinglius. Hieronymus Wicleff* post multos improbos suos labores in Anglia editos, donec ore docuerit, nihil pœnè nisi improperia reportavit, et paucissimos fecit sui erroris sectarios; at ubi nefarios suos libros diffudit, totam, quam numquam vidit, Bohemiam perdidit, potumque venenatum et aliis tradidit; cùm enim *Joannes Hus Wicleffi* libros à quodam Bohemo, qui Oxoniæ studuerat, accepisset, eorumdem impiam doctrinam undique disseminavit: *Cocleus in Hist. Hussitarum. Vide etiam Bon. Blacciot. in notis ad Thom. Waldens. ad Doctr.* 6. *Wicleffi*. Omittimus, ne longiores simus, alia similia exempla, quæ in historiis passim inveniuntur. Cæterùm eruditis cunctis patet, novas hæreses ferè semper exhaustas, et exscriptas fuisse ex libris aliorum veterum hæreticorum.

VI. Hinc concilia, Pontifices, ac pii principes, et calamo, et voce, et censuris, et aliis pœnis toti fuerunt ad extirpandos libros, qui fidem, aut mores quoquomodo inficere

potuissent. Hinc patres in suis scriptis magnoperè sunt conati avertere fideles ab hujusmodi librorum lectione. *Origenes* eos, qui libros impudicos aut impios injustè revolvunt, ejusdem culpæ asseruit reos, quàm qui carnes falsis numinibus oblatas manducarent. *Orig. Hom.* 20. *in Num.* *S. Isidorus* scripsit, *impia scripta legere, idem est ac thus immolare diabolo;* additque, *non licere christianis legere figmenta poëtarum, quia per illa mens ad libidinem incensa excitatur. In c. Ideo* 15. *dist.* 37. *S. Hieronymus* ait: *Nemo in perforatam intrat cymbam, ut discat vitare naufragium; et ad hæresibus plenum volumen animam diriges immunem doli, ut ibi discas catholicam veritatem? Ep. ad Lætam.* Fortiùs *Tertullianus: Nemo inde strui potest, unde destruitur: Nemo ab eo illuminatur, à quo contenebratur. De præc. c.* 2. Etiam impius *Lutherus* librum edidit de abolendis scriptis pravæ doctrinæ. *Vide Steidanum lib.* 2. *Calvinus* pariter ejulabat adversùs malos libros. *Braschius de lib. Eccl. t.* 3. *c.* 26. *n.* 5. Notum est etiam, libros *Michaelis Serveti* ann. 1552. unà cum impio Auctore Genevæ fuisse, *Calvino* instante, concrematos. Ipsi gentiles, solâ duce ratione, aut experientiâ, idem de malis scriptis extirpandis judicium protulerunt. *Plato* hinc necessarium duxit, ut libri, priusquàm ad alios pertranseant, sapientum examini subjiciantur.

VII. Quippe apud omnes nationes cultas mos abolendi libros noxiæ lectionis semper invaluit. Apud Hebræos *Joakim*, cùm per *Baruch* librum accepisset à *Jeremia* transmissum, timens, nè Judæis scandalo esset, ignibus dari jussit. *Vide Bodinum lib.* 2. *Dæmonomaniæ c.* 2. Rex etiam *Herodes* omnes hebraicarum originum codices concremari voluit, utpote paci publicæ adversos. *Euseb. Hist. lib.* 1. *c.* 8. Apud Syros *Antiochus Epiphanes* publico edicto præcepit libros Hebræorum comburendos. *I. Machab.* 1. 5. *Joseph. Hebr. lib.* 12. *c.* 7. Apud Athenienses *Protagoras* ex senatûs consulto undique exterminatus est, ejusque scripta publicè igni tradita, quia in illis de existentia Deorum dubitabatur. *Cicero lib.* 1. *de Nat. Deor. et Lactant. de Ira Dei cap.* 9. Apud Græcos pariter concremati fuerunt libri *Epicuri*, *Erasm. in Prov. Ficuln.* Apud Romanos, cùm quidam bubulcus aratrum trajiciens in arcula sepulchrali *Numæ*

volumina repererit, ubi *Numa* de cultu deorum non benè (licèt verè) sentiebat, Senatus jussit illa igni tradi. *Valer. Max. lib.* 1. *c.* 1. *et Plin. lib.* 13. *c.* 13. *Marcus Æmilius* certior factus de multitudine librorum, qui Romam intromittebantur, jussit ore præconis omnia concremanda scripta, ubi novi ritus et preces continebantur. Testatur *Arnobius l.* 3. *apud Baron. ad an.* 302. *n.* 19. Romanos petiisse, ut extirparentur libri *Ciceronis* de natura deorum, ubi *Cicero* de ipsorum religione patenter malè sentire jam videbatur. Plura item Romana jura habentur, ubi jubetur exterminandos libros improbæ lectionis, *l.* 4. §. *Mala medicamenta*, *ff. fam. ercisc. cap.* 4. Cæteræ *Paul. Sent. lib.* 5. *tit.* 23. *ad l. Cor. l. Quicumque*, *l. Damnato*, infrà laudandis. Præterea testatur *Livius lib.* 10. *Dec.* 10. apud Romanos Pontifici Maximo demandatum esse de scriptis agnoscere, eosque damnare, et comburere. Item imperator *Augustus* supra duo millia combussit libros, ubi nullus Auctor, vel parùm idoneus legebatur. *Sueton. in August. et Niceph. lib.* 13. Idemque *Cæsar* cavit, ne legeretur liber de arte amandi, ejusdem auctorem *Ovidium* in exilium misit.

VIII. Et hìc maximè advertendum, quòd multo studio Episcopi et parochi curare debent, ut removeantur à suis ovibus libri obscœni, aut de vitioso amore tractantes, quos sapienter vocat *Origenes*, *Calices Babylonis venena propinantes;* et *S. Augustinus*, *Ranas ascendentes de ore bestiæ.* Etiam Gentiles hujusmodi putida scripta execrabantur. *Plato* ajebat, impudicos libros omninò à civitatibus arcendos. Apud Lacedæmones, et per totum Spartianorum dominium, vetitum fuit legere ac retinêre libros *Archiloci*, eò quòd obscœnum quid continebant. *Valer. Maxim. lib.* 6. *c.* 13. Fama est, ut tradit quidam Auctor *Beyerlink. Cyclop. verb. Liber*, *pag.* 78. *litt. D. Virgilium* opus suum propter confictam Didonis impudicitiam, præcepisse jam morti proximum in ignem injici. Plures hujus farinæ libelli, dicti Romanenses (vulgò Romanzi), undique hodie per domos circumferuntur, et per manus simplicium adolescentium circumeunt. Horum Romanensium primus inventor fuit *Heliodorus Phœnix* Episcopus Tricensis in Thessalia, ut enarrat *Nicephorus*, *lib.* 12. *c.* 34. Hic cùm talem Romanensem tempore suæ juventutis inscripsisset, cujus lectio facilè poterat juvenes impellere ad

cxitiosos amores, synodus provincialis, cognito hoc periculo, eam *Heliodoro* imposuit conditionem, ut vel opus suum traderet flammis, vel Episcopatui renuntiaret; at ille maluit suæ dignitati cedere, quàm opus suum destruere.

IX. Hujusmodi Romanenses non sunt quidem universè damnati de jure ecclesiastico, nam in Indice (Regula 7) tantùm damnantur *libri, qui res lascivas ex professo tractant, aut docent;* tamen de jure naturali, ut optimè advertit quidam doctus Auctor, *Continuator Tournely de præcept. Decal. cap.* 1. *a.* 1. *in fine*, sæpè sunt per se vetiti propter grave damnum, quod legentibus inferunt; in ipsis enim virus quantò minùs patet, tantò magis nocet. Scribit de hujusmodi libellis *Alexander Tassoni, lib.* 7. *Pensieri diversi c.* 11. *col leggere accidenti, è stratagemmi amorosi, particolarmente nelle sollitudini, è negli ozj, si appresentano fantasmi osceni sotto apparenza di diletto, è l'ingegno vi si abbandona* (1). Porrò ipsi non apertâ impudicitiâ scatent, sed animum ad profanos amores mirabiliter incendendo, illum obtenebrant, à Deo alienant, et vehementer ad malum inclinant, ita ut occasione oblatâ homo facilè in infandas libidines ruat, et pertinaciùs in ipsis deinde perseveret. Et insuper hic notandum, quòd sæpiùs patresfamilias rei sunt de hoc damno, quia ipsi tenentur eripere hos improbos libellos è manibus filiorum; et si non faciunt, intelligant se non posse à culpa excusari; et minimè deinde querantur, si filii utilia studia negligant et despiciant, quia ipsi delectabili illi Romanensium lectioni assuescendo, alios proficuos libros legere postea fastidiunt, et horrent; et sic remanent rudes, et vitiosi evadunt. *Joannes Gerson* scribens contra quemdam Romanensem, inscriptum *De Rosa*, damnationem affert Cæsaris *Augusti* libri *Ovidii*, deinde exclamat: *Oh Deus, oh præsentis temporis mores! Inter Paganos paganus Judex et incredulus Paganum condemnat, qui doctrinam scribit, quæ ad fatuum alliciebat amorem, et inter Christianos tale opus sustinetur, laudatur, defenditur!*

X. Similis farinæ est liber inscriptus, *Pastor fidus* (hodie

(1) *Id est:* In legendo eventus et stratagemata amatoria, præsertim in locis solitariis et tempore otii, obtinent sub specie delectationis visiones obscenæ, quibus mens inhæret.

Edit.

jam meritò expressè damnatus) : cujus non defuit quidam insipiens, ut refert *Petrus Bayle. Dict. verb. Guar. Remarq. litt. C. pag.* 1414, qui tutelam hujus perniciosi libelli assumpsit, ineptè dicens nihil damni eum allaturum, si puellæ à se repellant amasios. Sed benè idem *Bayle*, licèt vir impius, et sine fide, sic defensorem illum insulsum exprobrat (ejus verba è gallico idiomate in latinum transferimus) : *Responsio hæc sophistica est, nam ipsa conditionem exigit, quam liber idem difficillimam reddit. Duas tu res requiris, ut tuum legamus opus, et ut amasios repellamus. Si hæc duo simul requiris, injustus es, quia idem nostrum poëma vim repellendi nobis aufert. Illud porrò amoribus nos implet, concupiscentiam accendit, mentem deturbat : illud ad amasiorum præsentiam expetendam nos violenter impellit. Sed dato, quòd eos repelleremus, nonne propter hujusmodi narrationes multis impuris passionibus expositæ ac excitatæ miserè inveniremur?* Et deindè prosequitur *Bayle* ad exhortandum, quòd hæc librorum genera undique et omninò aboleantur.

XI. Scripsit *Cicero*, *lib.* 2. *Tusculan. Quæst. Videsne poëtæ quot mali adferant? molliunt animos nostros..... nervos omnes virtutis elidunt.* Hinc *Quintilianus*, *lib.* 1. *c.* 13. prohibuit, ne umquam libri *Horatii*, et aliorum similium poëtarum pueris explicarentur ; et *S. Hieronymus Ep.* 136. dixit : *Dæmonis cibus est poëtarum carmina.* Ipse *Lutherus*, quamvis moribus fœdissimus, scripsit : *Necessarium est, ut libri Juvenalis, Martialis, Catulli, et Priapea Virgilii ex omnibus locis et scholis exterminentur, quia tam turpia et obscœna scribunt, ut sine magno detrimento juventutis non possint legi.* Similis, imò perniciosior est liber pestiferus *Boccacii* (adhuc ille, qui expurgatus dicitur, et circumfertur), qui meo sensu plus juvenibus nocêre potest, quàm opera *Lutheri* et *Calvini.* At ibi, proferunt aliqui, selectum idioma discitur, et plura adsunt, quæ ad bonos mores instruunt. Sed benè respondet huic *Joannes Gerson*, scribens adversùs Romantium *De Rosa : Suntne, quæso, propterea mala in eo deleta? Ignis est periculosior. Hamus nocet pisci, si coöpertus sit escâ. Gladius unctus melle feritne minùs?* Subdit sapienter *Gretserus : At hæc bona pura et sincera in catholicorum libris reperies; quid ergò*

opus divertere ad luculentos illos rivos? Quis non libentiùs aquam limpidam bibat, quàm veneno tinctam, licèt veneni segregandi non sit ignarus? Saltem enim periculo exitii caret, quisquis aquas omnis contagionis expertes bibit. De jure et more prohib. libros lib. 1. *etc. c.* 29. Scripsit etiam *S. Augustinus* adversùs legentes *Terentium*, ut verba addiscant: *Non omninò per hanc turpitudinem verba ista commodiùs discuntur, sed per hæc verba turpitudo ista confidentiùs perpetratur. Non accuso verba... sed vinum erroris quod in eis nobis propinatur. Lib.* 1. *Confess. cap.* 16.

XII. Sed ad nostrum propositum redeamus, et concludamus, ex omnibus dictis constare, quòd ipsius naturæ judicium sit, libros illos, qui religioni aut bonis moribus officiunt, omni modo extirpandos, ut Theologi omnes docent; imò addunt, ne cum licentia quidem Pontificis lectionem permitti posse illius libri, qui subversionis occasio alicui esse posset. *Juvenin. Theol. t.* 6. *p.* 7. *diss.* 4. *qu.* 1. *c.* 6. §. 2. *Continuat. Tournely de Præc. Decal. c.* 1. *a.* 1. *in fine*, *Graveson Hist. part.* 2. *Colloqu.* 5. *Habert t.* 3. *tract. de Virt. theol. art.* 1. *c.* 4. *qu.* 6. Subdit autem doctissimus *Sylvius* apud *Continuat. Tourn. loc. cit.* neminem posse hæreticorum opera legere sine proximo periculo gravis damni, nisi tribus saltem quatuorve annis Theologiæ operam dederit. Si igitur gentes, ut suprà vidimus, ad suam falsam religionem conservandam, libros huic adversantes aboleri necesse putârunt; quantò magis Ecclesia incumbere debet, ut veram religionem illæsam custodiat? *Necesse est* (dixit *Theodosius in l. Jubemus, c. de summa Trinit.*) *ut quæ scripta vel Deum accendunt ad iracundiam, vel animos hominum in perniciem et fraudem impellunt, ad nullius aures perveniant.* Et *Marcianus apud Conc. Chalced. act.* 3. *et vide l. Quicumque, c. de hæret. et Manich.* dicit: *Materia subtrahetur erroris, si peccatorum et doctor defuerit, et auditor, et pravitatis facinorosæ vestigia in flammis combusta depereant.* Item *Carolus V. in suo Edicto dato Bruxellis an.* 1550, sapienter sic protulit: *Si optimi quique cibi unius tantùm guttæ veneni, quâ humanum corpus læderetur, infusione suspecti sunt, omninò abjiciendi, quantò magis ea scripta, quæ tantis, et tam noxiis animabus*

venenis passim infecta sunt, non solùm nobis cavendæ sunt, sed etiam, ne aliis noceant, ab omnium hominum memoria sunt obliteranda?

CAPUT II.

Demonstratur, quòd sancta Dei Ecclesia usque ab initio, ex Apostolorum præcepto, pro abolitione pravorum librorum sollicita fuit.

I. Communiter Theologi tradunt, dogma esse, veritatemque fidei, quòd Ecclesia, et pro ipsa ejus caput Romanus Pontifex, utpote Christi vicarius, jurisdictionem ab ipso Domino acceperit prohibendi fidelibus lectionem librorum, sive de religione impiè tractantium, sive contra bonos mores, aut Ecclesiæ disciplinam aliquid continentium. *Suarez de triplici virt. disp.* 20. *sect* 2. *n.* 4. *Card. Albit. de inconst. in fide cap.* 30. *n.* 186. *Charlas l.* 7. *c.* 18. *n.* 3. *Braschius de lib. Eccl. t.* 3. *c.* 26. *n.* 6. *Anonym. resp. ad hist. de inquis. F. Pauli p.* 226. Equidem si hæc facultas penes Ecclesiam non esset, et fideles in hoc parêre illi non tenerentur, nec fides illæsa servari posset, nec Christus satis Ecclesiæ suæ providisset: *Frustrà Ecclesia*, benè ait *Baronius* ad an. 447. *num.* 7. *laboraret in hæresibus extirpandis, bonisque moribus fovendis, nisi unde scatet errorum, ac vitiorum colluvies, fons penitùs obstrueretur.* Patet equidem, quòd cura et jus removendi è manibus fidelium noxios libros, specialiter Ecclesiæ competit: illi nam soli datum est de fidei et morum causis decernere, ovibusque suis bona pascua ad pascendum designare. Rectè hinc docent Doctores (*Vide Honorat. Tournely Præl. theol. de Eccl. qu.* 5. *a.* 3.) quòd Ecclesiæ circa libros censura, seu judicium sit omninò infallibile: *Ecclesiæ enim*, ut ait *Natalis Alexander Hist. tom. II. ad sec.* 6. *diss.* 5. *p.* 448. *Edit. Neap. cùm sanam doctrinam ab hæretica discernere pro suo judicio datum sit à Christo, et cùm quælibet doctrina libris aliquibus contineatur, operæ pretium erat, ut Ecclesia in judicio, quod tulerit de libris, in quibus de fidei et moralis christianæ quæstionibus agitur, non posset deficere.* Nemo quippe pastorem illum censebit idoneum ad oves

pascendas, qui noxia pascua à salutaribus certò distinguere non posset. Ineptè igitur Ecclesiæ fidelium cura esset demandata, si certa scientia ad libros rectæ vel improbæ doctrinæ dijudicandos ipsi tributa non fuisset.

II. Quòd autem mos Ecclesiæ prohibendi et abolendi pravos libros sit ex traditione et præcepto Apostolorum, plura demonstrant. Primò enim constat, hanc disciplinam semper et ubique in Ecclesia viguisse, quin aliquis Pontifex, aut Concilium possit indicari, à quo ipsa initium sumpserit. Dicit *Origenes : De his, qui diversa ab Ecclesiis docentes divinam pertulerunt ultionem, si judicaretur, nonne judicarent, ut si quid scriptum reliquerunt, universa pariter cum ipsorum cineribus deperirent ? Hom.* 9. Ergo jam tempore *Origenis* mos vigebat erronea scripta extirpandi. Sensus *Ephremi*, *Tertulliani*, et *Cypriani* jam suprà exposuimus. *Alexander Alexandrinus* (qui vixit tempore Concilii Nicæni) enarratis damnis, quæ fidei inferebant hæreticorum libri, dicit, se scripta illa suscipere non potuisse. *Alex. Alexandrin. Epist. ad Alex. C. P. apud Theodor. l.* 1. *hist. c.* 4. *et apud Baron. ad an.* 318. *n.* 85. Idem testantur *Arnobius*, *apud Baron. ad an.* 56. *n.* 302. *S. Athanasius de incarn. Verb. apud Braschium*, *Socrates hist. l.* 2. *cap.* 24. et Historici omnes, recenter conversos ab hæresi nusquam fuisse in Ecclesia receptos, nisi postquam cunctos codices, quos haberent, ultrò concremandos detulissent. Item *Nazianzenus orat.* 18. notat *S. Cyprianum* non aliter receptum fuisse, nisi cùm attulerat plures libros comburendos. *S. Augustinus* idem confirmans, de quodam hæretico loquens, sic scripsit : *Perierat iste, nunc quæsitus, inventus, adductus est. Portat secum codices incendendos, per quos fuerat ipse incendendus, ut illis in ignem missis, in refrigerium transeat. In Psal.* 61. *in fin.* Idem tradit *Damascenus* de quodam Theuda ; apud *Beyerlink. verb. Liber.* Præterea in apostolicis Constitutionibus (*lib.* 1. *c.* 6.) sic habetur : *Abstine ab omnibus libris Gentilium.... Quid autem tibi cum alienis sermonibus, aut legibus, aut falsis prophetis, quæ quidem homines à fide recta detorquent ?*

III. Constat igitur juxta receptam *Augustini* regulam, *de Bapt. l.* 4. *c.* 24. morem cavendi ab impiis libris, ipsosque concremandi, ab Apostolis demanasse ; *S. Paulus* enim dixit :

Rogo autem vos, Fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula, præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis. Rom. 16. 17. Idem Apostolus sic monuit *Timotheum : O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ.* 1. *Tim.* 6. 20. Significavit hic Apostolus principia Gnosticorum, et falsas doctrinas *Simonis*, Nicolaitarum, aliorumque hæreticorum ævi illius, admonens *Timotheum*, ut se et fideles ab eis removeat. Item eidem scripsit : *Profana autem, et vaniloquia devita, multùm enim proficiunt ad impietatem, et sermo eorum ut cancer serpit; ex quibus est Hymenæus, et Philetus, qui à veritate exciderunt..... et subvertunt quorumdam fidem.* 2. *Tim.* 2. 16. Illud *devita* importat quidem cavere non tantùm à sermone, sed etiam à scriptis hæreticorum. Atque si Apostoli fidelibus præceperunt, ut ne quidem *Ave* dicerent hæreticis (2. *Joan.* 1. 10.), quantò magis putandum jussisse cavêre ab eorum codicibus, dum nulla pejor cum hæreticis potest esse communicatio, quàm legendo eorum scripta?

IV. Tandem quòd mos ille avertendi fideles à scriptis impiorum hominum, ab ipsis Apostolis fuerit inductus, constat ex Actis Apostolorum, ubi legimus : *Multi autem ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, et combusserunt coram omnibus, et computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. Ita fortiter crescebat verbum Dei, et confirmabatur. Actor.* 19. 19. Valde insipienter ait *Pecininus Apol. cap.* 18. *n.* 495. textum hunc non jam intelligi de libris hæreticis, sed de curiosis, et sortilegis. At si, respondetur, Apostoli opus esse judicabant libros sortilegos concremari, quantò magis hæreticos? Sed quidquid deliret *Pecininus*, *S. August.* testatur ut certum *post. tract. in Ps.* 65. *n. ult. Col.* 442. quòd omnes sectarii, cùm in Ecclesia recipiebantur, ad pedes Apostolorum suos codices afferebant ut cremarent : *Nostis*, inquit, *in Actis Apostolorum esse scriptum, quia multi perditi, et variarum doctrinarum sectatores omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, et incensi sunt libri multi.* Ipse impius *Lutherus* non renuit scribere : *Est veteris exempli, et antiqui moris, infectos et improbos codices comburendi, quemadmodum legimus in Actibus Apostolorum. Vide tom.* 2. *Epist. ad*

Spalat. Idem faciendum scribit *S. Cyprianus* de libris mordacibus : *Si quando talia quorumdam calumniosâ temeritate conscripta sunt, legi apud nos non patimur. Epist.* 42. *ad Corn.* Idem scripsit *Justinianus* Imperator de libris hæreticis in suo edicto ad populum Constantinopolitanum.

V. Sed præstat nunc exemplis rem hanc magis elucidare. Quamvis videbatur de se permittendum Ecclesiæ pastoribus pro necessitate et tempore libros hæreticorum legere, ut eos confutare valerent, juxta Concilium Carthaginense IV. *Can.* 16. attamen primis Ecclesiæ sæculis iidem Patriarchæ ab hujusmodi operum lectione se cavebant, vel, cùm esset necessitas, non sine magno legebant timore. *Ego verò* (scribit *Dionysius* Alexandrinæ Ecclesiæ Patriarcha) *in libris, et traditionibus hæreticorum cognoscendis operam posui : execrandis quidem illorum sententiis animum meum tantisper coinquinans; hanc tamen ex eis utilitatem percipiens, ut illos tacitùs apud me refutarem, multòque magis quàm antea, detestarer. Et cùm Frater quidam ex presbyterorum ordine prohiberet me, veritus, ne fortè cum nequitiâ illorum et cœno commiscerer; quippè animum meum contaminatum iri ajebat, et quidem verissimè et ipsemet sentiebam... Et visione cœlitùs missâ confirmatus sum.* Ita apud *Euseb. Hist. lib.* 7. *c.* 7. Attende: quamvis *Dionysius* Patriarcha extaret tam magnæ Ecclesiæ, et libros hæreticorum tantùm ad eos confutandos inspiceret, tamen ex lectione animum suum nonnihil inquinationis, aut saltem perturbationis attraxisse fatetur. Et quod magis mirum est, licèt *Dionysius* esset vir tantâ sanctitate et doctrinâ præditus, ipse enim expulit Kiliastarum errores, et Nepotis Episcopi libros explosit, ipse primus *Sabellii* hæresim debellavit, et de ea *Sixtum* Papam reddidit certiorem; ipse contra Novatianos felicissimè disputavit, ac *Fabium* Antiochenum mox in eumdem errorem prolapsurum sustinuit : ipse scriptis confutavit etjam *Paulum* Samosatenum, Nepotianos, aliosque hæreticos: et tamen, his non obstantibus (ut refert *Eusebius*), fideles cùm novissent, *Dionysium* libros hæreticorum evolvere, magnum scandalum passi sunt; imò de hoc apud Pontificem eum accusârunt, et Pontifex reprehendit eum, ac prohibuit ne hæreticorum lectionem prosequeretur, ubi suis offendiculum præberet.

Præterea narrat *Socrates Hist. lib.* 6. *c.* 15., quòd *Theophilus* ejusdem Alexandrinæ Ecclesiæ Patriarcha, vir doctissimus, cùm perlegisset *Origenis* libros de principiis (quos ipse omnium primus damnavit), non modò à suis objurgatus sit, sed in Concilio damnatus, ubi excusationes ab eo allatæ nequaquam admissæ fuerunt.

VI. Usque ab Ecclesiæ primordiis, hoc ipso, quòd aliquod opus ab hæretico nosceretur conscriptum, etiam nullâ emanatâ speciali prohibitione, illud legere (saltem generaliter loquendo) vetitum erat. Sic respondit *S. Gregorius Anastasio* Patriarchæ Antiocheno interroganti, an damnato quodam hæretico, omnia ejus opera statim damnata habenda essent? *Vide Card. Petra t.* 1. *p.* 8. *in Const. Gelasii*, *Valde*, *etc.* Præterea, cùm in domo cujusdam *Athanasii* presbyteri monachi in Isauria inventus fuisset codex, in quo errores aliqui contra fidem continebantur, *Joannes* Episcopus, damnato codice, ipsum è monasterio expulit, transmisitque acta ad *S. Gregorium*, qui rem probavit; sed cùm *Athanasius* asseruisset, se ignoranter legisse, *Gregorius* ei reditum ad monasterium concessit, expressè tamen prohibens illius operis lectionem. *S. Gregor. epist. ad Athanas.* 64. *lib.* 5. *s.* 164. Hinc notant Editores è Congregatione *S. Mauri tom.* 2. *oper. S. Greg.* antiquam jam fuisse apud Romanos Pontifices libros proscribendi potestatem, et disciplinam, cui parêre etiam orientalis Ecclesiæ Patriarchæ, et alii tenebantur.

VII. Hinc etiam illud eruitur, eos, qui hæreticorum libros legissent, vel habuissent, semper reputatos fuisse de hæresi suspectos, ac ut tales puniri potuisse. *Vide Archid. Jo. Andr. etc. in cap. Filii*, *de hæret. l.* 6. *Ananiam in c. Episcopus*, *de hæres. Rojas Sing. in Fav. Fidei Sig.* 124. Et quòd tandem in primis Ecclesiæ sæculis omnia hæreticorum scripta fuerint igni damnata, ex eo eruditi demonstrant, quòd cuncta sic perierint, ut omnium pœnè hæreticorum ne nomina quidem hodie haberentur, nisi illorum Ecclesiæ Patres meminissent. Ubi sunt enim Arianorum innumeri libri Orientem replentes? Ubi plura volumina *Apollinaris*, *Celsi*, *Manetis*, *et* Gnosticorum? De illis omnibus factum est id, quod dixerunt Patres Concil. Constantinopolitani II. *cap.* 1. *Hæreticorum quidem effrænatas linguas*, *et impiissima conscripta patri*

mendacii diabolo connumerantes, illis dicemus: Omnes vos convalescere facitis flammam ignis: ambulatis in lumine ignis vestri, et per flammam quam incendistis.

VIII. Hic etiam sedulò notandum id, quod tradunt *Baronius, ad ann.* 490. *à n.* 21 *ad* 47. *Cardinalis Albitius, de Inconst. in Fide c.* 30. *n.* 155. *Braschius, de libert. Eccl. tom.* 3. *c.* 26. *num.* 13. *Ludovicus Bail, Summ. Concil. in Conc. Lat. II. in fin. et alii*, nimirùm quòd ex primis Ecclesiæ sæculis mos fuit, ut quilibet libros suos subjiceret examini et censuræ summi Pontificis, prout fecisse testantur in Occidente *Cæsarium Arelatensem, S. Honoratum, Gennadium, et alios.* Fecit et Episcopus *Possessor*, qui cùm de codicibus suis, quos ad *Hormisdam* pro examine et correctione direxerat, responsione non dignaretur, sic illum interpellavit: *Codicem tractatuum antehac direxisse memini continentem B. Pauli epistolarum explanationes, pro quibus rescripto gratulari non merui. Unde simili prece deposco, ut prærogativam benedictionis vestræ competenti responsione merear adipisci. Epist. ad Hormisd. inter Epist. Hormisdæ.* Fecit et *Anselmus*, prout constat ex ejus Præfatione ad *Urbanum II. libri de Fide Trinitatis, etc.* Idem fecit *S. August.* quoad libros suos contra Pelagianos, quos ad *S. Bonifacium* transmisit. Idem fecerunt Orientales, prout *Dionysius Alexandrinus, Joannes Orthodoxus, Photius, et alii*, præsertim *Eulogius* Patriarcha Alexandriæ, scripta sua censuræ *S. Gregorii* submittens, ut apparet ex ejusdem *Gregorii* Epistola. *Lib.* 8. *Indict.* 3. *Ep.* 35. *et* 42.

IX. Item inter scripta Abbatis *Joachim* chartula inventa fuit ann. 1200, ipsius manu subscripta, in qua ista leguntur: *Pro angustia temporum non potui hucusque opuscula prædicta, præter librum Concordiæ, apostolico culmini præsentare, ut ab eo corrigerentur, quia eâ conditione suscepi dictanda, ut cui datum est omnimodè magisterium, præsentarem. Si me contigerit priùs egredi ab hac luce, quàm possim, rogo ex parte Dei omnes coabbates meos, et priores, et eâ, quâ posse videor, auctoritate præcipio, quatenùs præsens scriptum aut exemplar habentes secum, ac si pro testamento opuscula (quamcitiùs poterunt) collecta omnia, relictis in salva custodia exempla-*

ribus, apostolico examini repræsentent, recipientes ab eadem Sede, vice meâ, correptionem, abjiciens quod ipsa abjicit, suscipiens quod ipsa suscipit, etc. Apud Natal. Alexand.

X. Item *S. Judianus Toletanus* Episcopus circa annum 685 subjecit examini *Benedicti II.* Apologiam suam adversùs obtrectatores Concilii VI. universalis; Pontifex in ea nonnulla reprobavit, quæ cùm iterùm rectè explicasset *Julianus*, ac iterùm opus cum explicatione ad *Sergium* Papam transmisisset, *Sergius* opus approbavit, et aliis legendum indixit. *Natal. Alex. Hist. ad sec.* 7. *c.* 3. *art.* 22. Refert *Baronius ad ann.* 1186. *n.* 26. de quodam *Gothofrido*, qui fuit notarius *Conradi III. et Frederici I, ac Henrici VI*. quòd iste, quamvis esset in curia præfatorum principum tam adversantium Ecclesiæ juribus, tamen pro certo habuit, Romanorum Pontificum proprium esse libros recognoscere et approbare. Sed præstat hìc ipsum audire *Gothofridum*, qui in præfatione ad opus suum chronicum, quod anno 1189. transmisit ad *Urbanum III*, sic scripsit : *Si quod Historiarum opus conficitur, ratio suggerit, ut antequam in publicum deveniat, apostolico examini præsentetur. Quapropter hoc opusculum ante vestrum examen protuli, ut si per vos fuerit approbatum, ad alias Ecclesias derivetur.* Item Patres Synodi Suessionensis ann. 1121. sanxerunt, libros *Petri Abelardi* hoc ipso damnatos reputandos, quòd Romani Pontificis aut Ecclesiæ auctoritate commendati non apparerent. *Petr. Abelard. Ep.* 1. *ad Amicum.* Sic etiam *Nicolaus* Papa, cùm *Scotus Erigenas* circa medium seculum IX. volumina traduxisset *S. Dionysii*, *S. Maximi*, et aliorum, sine Ecclesiæ approbatione, eum acriter increpavit dicens : *Quia juxta morem Nobis mitti, et nostro debuit judicio approbari.* Et ideò præcepit, ut statim scripta illa transmitterentur. Tandem ad hoc probandum unum sufficit decretum *Nicolai I, in can.* 5. *Romanorum, dist.* 19. ubi dictum fuit : *Romanorum Pontificum decreto cæterorum opuscula tractatorum approbantur, vel reprobantur.*

XI. Romani igitur Pontificis olim semper fuit præsidêre arbitrum librorum omnium, sed ubi in immensum excrevit moles librorum, statuit *Leo V.* an. 1515. constitutione probata in Concilio V. Lateranensi, et deinde confirmata regulis indicis, ut non vulgarentur libri cujusque generis absque licen-

tia, et approbatione Ordinariorum, vel inquisitorum, sub pœna amissionis librorum, et suspensionis, ac excommunicationis pro editoribus; qui si in excommunicatione ultra annum permanserint, erunt acriter puniendi. Et notandum, quòd præfata constitutio *Leonis* jam reperitur adnotata in Archivio regiæ jurisdictionis in regno Neapolitano, ut refert *Bartholomæus Chioccarellus*, *Archiv. Reg. Jurisd. t.* 17. *tit.* 7.

CAPUT III.

Fusiùs ostenditur, Ecclesiæ præcipuum et proprium semper fuisse libros malos proscribere; et hujusmodi jurisdictionem semper Ecclesiam exercuisse.

I. Sæculo IV. Concilium Nicænum anno 325. *Arii* scripta damnavit; *Nicephor. Hist. l.* 8. *c.* 18. et deindè *Constantinus* præcepit morte mulctari, qui librum aliquem ab *Ario* confectum statim non attulisset; apud *Socrat. Hist. l.* 1. *c.* 6. Patres etiam pseudoconcilii in Tyro circa annum 336. *Marcellum Ancyranum* ideò deposuerunt, quia sententiæ damnationis suorum librorum noluit acquiescere, nec illos igni tradere. *Socrates ibid. Theophilus* Alexandriæ Episcopus anno 385. fuit primus, qui libros *Origenis* damnavit, prohibuitque, ne sui illos legerent, de quo eum postea *Hieronymus*, *Epiphanius*, *et Damasus* Papa valde commendârunt. At cùm *Origenis* opera usque tunc ubique cum plausu perlecta fuissent, quidam monachi in Palæstina dicebant, errata si quæ in libris invenirentur, illa ex aliena manu in scripta *Origenis* irrepsisse; hinc contendebant, non propter illa etiam reliqua esse damnanda; *Theophilus* verò, hoc non obstante, ut refert *Sulpitius Severus*, *Dial.* 2. *cogebat renitentes pro potestate recta etiam universa cum pravis damnare*, *quia satis superque sufficerent libri*, *quos Ecclesia recepisset*; *subdens*, *respuendam esse penitùs lectionem*, *quæ plùs esset nocitura insipientibus*, *quàm sapientibus profutura.*

II. *S. Epiphanius* pariter, coacto Concilio cum Episcopis

suæ Insulæ, eosdem *Origenis* libros proscripsit, suosque à lectione compescuit. Denique *Anastasius* Papa illos pariter damnavit. *Vide S. Hieron. Epist.* 78. *ad Pammach.* Censuit *Baronius ad ann.* 402. *n.* 12. tantùm *Patriarchon Origenis* fuisse damnatum; sed in hoc apertè ei contradicunt *Severus*, *Palladius*, *Sozomenus*, *Hieronymus*, *et alii*, dicentes, omnes codices *Origenis* vetitos fuisse. Eosdem deinde medio sæculo VI. *Justinianus* comburendos mandavit, de hoc ab Ecclesia requisitus, et non obstante plurimorum reclamatione, edictum concremationis omninò executioni demandari voluit. Eodem sæculo VI. Concilium Carthaginense IV. (sed veriùs V.) anno 398, sic statuit: *Episcopus Gentilium libros non legat; hæreticorum autem pro necessitate, et tempore.* Ita refertur *in c. Episcopus*, *dist.* 37. Circa eadem tempora *S. Joannes Chrysostomus Montani* opera interdixit, ac igni tradidit. *Vide Nicephor. Hist. l.* 8. *c.* 18.

III. Sæculo V. *Innocentius I.* in sua Epistola anno 418. *Pelagii*, *et Cœlestii* opera damnavit. Præterea anno 431. Patres Concilii Ephesini, postquam libros omnes proscripserunt *Nestorii*, *Liberatus in Brev. c.* 10. prævidentes autem non defuturos homines pertinaces, qui censuram despicerent, in Epistola Synodali *Theodosium* Imperatorem rogaverunt, ut obtrectantes suâ potestate puniret: *Epist. Synod. Conc. Ephes. ad Theod. Act.* 2. et ideò *Theodosius*, ac deinde *Valentinianus* non solùm bonorum publicatione, sed etiam capitis supplicio contumaces coërcendos esse mandarunt, ut habetur in *l. Damnato*, *c. de hæret. et Manich. et l. Jubemus*, *c. de Summa Trin.* Deinceps, cùm Nestoriani curaverint circumferri libros *Diodori* Tarsensis, et *Theodori* Mopsuesteni, in quibus *Nestorii* errores magna ex parte latebant, *Cyrillus* Alexandrinus, et *Acacius* Metropolita Armeniæ coactis Synodis, illos proscripserunt, caveruntque, ne fideles eos haberent. *Liberatus in Breviar. c.* 10. Item anno 451, Concilium Chalcedonense *Act.* 2. libros *Eutychetis* damnavit; et eodem tempore insuper mandavit, ut omnes Manichæorum libri flammis traderentur. *Platina apud Braschium loco suprà cit.* ac proinde *Marcianus* Imperator horum Canonum contemptores damnavit pœnâ deportationis: atque si impia dogmata postea docuissent,

pœnâ mortis. Exstat in Concil. Chalced. *Act.* 3. *et vide etiam Baron. ad ann.* 418 *et* 419.

IV. Eodem sæculo V. iterùm *S. Leo* libros Manichæorum proscripsit, ut refert *S. Prosper in Chron.* ad ann. 443, sic scribens : *Diligentia Papæ Leonis innotuit, qui Manichæos de secretis suis erutos, et oculis totius Ecclesiæ publicatos omnis dogmatis sui turpitudinem et damnare fecit, et prodere, incensis eorum codicibus, multique Orientalium sacerdotes industriam rectoris sunt imitati.* Idem *S. Leo* scripsit : *Curandum esse, et sacerdotali diligentiâ maximè providendum, ut falsati codices in nullo usu lectionis habeantur. Apocryphæ autem Scripturæ non solùm interdicendæ, sed ignibus concremandæ... Unde si quis Episcoporum apocrypha habêri per domos non prohibuerit, hæreticum se noverit judicandum; quoniam si alios ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat. Epist.* 15. aliàs 93. *c.* 15. Edit. Ven. Idem *S. Leo*, ut legitur in ejus responso ad S. *Turribium*, scripta damnavit Apollinaristarum, et *Dictinii* Episcopi Asturicensis (qui tamen ab errore jam resipuerat) sic inquiens: *Sed nemo hæc catholicus præsumat, nec inter catholicos censeatur, quisquis utitur scriptis, non solùm ab Ecclesia catholica, sed etiam à suo auctore damnatis.*

V. Eodem sæculo V. putatur prodiisse celebre decretum de censura librorum, *Gelasio* attributum. *Baronius ad ann.* 69. *n.* 4. cum aliquibus aliis *Damasum* credit decreti illius auctorem, *Gelasium* verò promulgatorem; sed *Personius in Vindic. Ignatian. Lib.* 1. *c.* 4. ex antiquissimo codice, in Angliam perlato à *Lanfranco* ex Cœnobio Beccensi, legit titulum : *Decretum Gelasii Papæ de recipiendis, et non recipiendis libris.... quæ sunt scripta ab eo cum* 70 *eruditissimis Episcopis.* Et idem confirmat *Gratianus*, *Lupus Ferrar.*, *aliique cum Nicol. Papa. Epist.* 42 *ad Episc. Galliæ. Lupus Ferr. epist. ad Carol. Calv. in fin. Gratian. c. Sancta Rom. Dist.* 15. Non obstat quidam codex apud *Baluzium*, ubi decretum illud adscribitur *Hormisdæ* Papæ, nam, ut referunt idem *Baronius*, *Pagius*, *Card. Noris*, *et alii*, *Baron. ad ann.* 420. *n.* 21. *Pagius ibi in Crit. ann.* 494. *n.* 4. *Noris in Cœnotaphiis Pisanis diss.* 4. §. 1. *P. Orsi Hist. Ecclesiast. ad ann.* 494. idem *Hormisda* scribens ad

Possessorem Episcopum, asserit, jam pridem extitisse decretum, dicens: *Quæ essent catholica dogmata* (in illo decreto) *definiuntur, ac certa librorum, etiam veterum in auctoritate recipienda.* In decreto autem *Hormisdæ* legitur: *Non solùm repudiata* (nempe hæreticorum scripta), *verùm ab omni Romana, et apostolica Ecclesia eliminata, atque in suis auctoribus anathematis indissolubili vinculo in æternum confitemur esse damnata. Abbas de Fleury* scribit *Tom.* 19. *Orat.* 7. *sup. Hist. Eccl. n.* 13, *et Tom.* 7. *p.* 64. in eo decreto simplicem directionem ad cautelam dari, non verò præceptum prohibitionis, quia nullæ in ipso adsunt censuræ, seu pœnæ injunctæ. Sed perperàm, nam verbum *eliminata* satis demonstrat, quòd scripta illa jam ab Ecclesia fuerint damnata. Quomodo autem asserere potest *Fleury*, in illo decreto nullam adesse censuram impositam, dùm in eo legitur, *Sub anathematis indissolubili vinculo?* Accedit, quòd *Clemens VIII.* in constitutione *Sacrosanctum*, data die 17 octobris anno 1595, testatur, *Gelasium* sub censura librorum illorum detentores jam damnasse. Accedit insuper, quòd Patres Concilii Tridentini, ut refert Cardinalis *Pallavicinus*, *Hist. Conc. Trid. part.* 2. *c.* 18 *et* 19, ex digestis à *Gelasio* arguerunt, non esse opus in prohibitione librorum, ut citentur auctores, quorum sunt libri interdicendi. Alius autem auctor, nempe *Van Espen part.* 1. *tit.* 22. *de Congr. Card. c.* 4. *n.* 2, dicit, in laudato decreto actum esse tantùm de publica, non autem de privata lectione. Sed hic etiam perperàm, nam in decreto dicitur, *Cum hæc ad catholicorum manus devenerint;* quis non videt, hìc etiam de privata lectione fieri sermonem?

VI. Sæculo 6. anno 536. Patres Concilii sub *Menna* Constantinopolitano proscripserunt libros *Severi*, *Petri Antiocheni*, *et Zoaræ*, dicentes: *Abjicimus, et anathemate ferimus omnia ab ipsis conscripta.* Et deinde ab Imperatore petierunt, ut suâ sanctione canones pro re illa statutos roboraret. Eodem tempore Papa *Vigilius* damnavit scripta *Theodoreti* adversùs *S. Cyrillum;* item libros *Theodori* Mopsuesteni, et epistolam *Ibæ*; ac deindè anno 555, libri illi in Concilio II. Constantinopolitano igni traditi sunt, et omnia eorum exemplaria, si quæ postmodum invenirentur, sub excommunicatione vetita. De libris pariter

Priscillianorum in Concilio I. Bracharensi anni 563, sic legitur (ibi in can. 17.): *Si quis Scripturas, quas Priscillianus secundùm suum depravavit errorem; vel tractatus Dictinii* (quos ipse scripsit, priùsquam converteretur) *legit, aut defendit, anathema sit.* Pariter in Concilio Toletano III. anni 589, habetur : *Sancitum est, ut libri omnes hæreticorum igni comburendi darentur. Baron. ad ann.* 589. *n.* 44. In sequentibus sæculis anno 649, in Concil. Romano sub *Martino I. Can.* 18 dictum fuit : *Si quis non respuit, et anathematizat animo et ore nefandissimos hæreticos* (nempe *Theodorum Pharanitam, Cyrum, Sergium, et Paulum Pyrrhum*) *cum omnibus impiis eorum conscriptis... condemnatus sit.* Et in *Act.* 4. damnata fuerunt et sub anathemate prohibita scripta commentitia *Mennæ*, et *Vigilii* Papæ de unica Christi voluntate. Et in *Trullano anno* 692. *Can.* 63. proscriptæ fuerunt quædam apocryphæ Martyrum Historiæ, et flammis traditæ. Item anno 745, *S. Bonifacius* Episcopus Moguntinus, Sedisque apostolicæ legatus concilium advocavit, cujus imperio scripta impii *Adalberti* combusta fuerunt. Denique *Zacharias* Papa in Concilio Romano idem confirmans dixit : *Optimè provisum à vestra sanctitate, ut conscripta illius omnia igne concrementur*, apud *Baron. ad ann.* 745. *n.* 36. Item in Concilio Nicæno II. ann. 787, proscripti fuerunt aliqui Iconoclastarum libri, his verbis : *Anathema illis libris, et eis qui legunt.* Ibi *Act.* 2.

VII. Nono sæculo *Nicolaus* Papa, cùm requisitus fuisset à Bulgaris, quid faciendum de libris allatis à Saracenis, respondit : *Utpotè noxii et blasphemi, igni tradendi.* Epist. ad Bulgar. Præterea *Adrianus* Papa anno 869. sic *Basilio* Imperatori scripsit : *Cuncta decernimus exemplaria* (Photii) *prorsùs à possessoribus ablata igne cremari; nec superesse apud quemlibet ex his unum apicem, nisi fortè quisquis totius nominis christiani dignitate, anathemate perculsus, carêre voluerit. Accendatur etiam tuæ zelus pietatis, etc.* Sicque prosequitur Pontifex, rogans Imperatorem, ut ipse suis etiam edictis pœnâ coërceret inobedientes, apud *Beyerlink verb. Dedecus lit. f.* Concilium Tullense XIV. anno 860. can. 4. confirmavit canonem IV. Concilii Valentini III. qui de libris *Scoti Erigenæ* ita statuerat : *A pio fidelium auditu penitùs explodimus, et ut talia et similia scripta caveantur,*

auctoritate Spiritûs sancti interdicimus. Leo IX. anno 1050, in Concilio Vercellensi sub anathemate pariter damnavit librum *Scoti* de corpore Christi. *Honorius III.* anno 1225, confirmans acta Concilii Senonensis, proscripsit alium præfati *Scoti* librum de naturis. *Lanfranc. de corp. dom. c.* 4. Prætereà in Concilio Romano sub *Nicolao II.* anno 1059. *Berengarius*, ejuratis erroribus, adducere omnes suos suorumque libros coactus est, qui omnes concremati fuerunt. *Lanfranc. loc. cit.* In Concilio Suessionensi anno 1121, coactus est *Petrus Abelardus* sua scripta propriis manibus igni committere. *Innocentius II.* sub excommunicatione mandavit, ut qui haberet libros præfati *Abelardi*, et *Arnaldi à Brixia*, illos statim combureret, extat in Concilio Lateranensi in fine. Idemque præceptum datum fuit anno 1140, in Concilio Senensi, apud *S. Bernard. ep.* 115. *ad Yvonem Card.* Idem de libris *Gilberti Porretani* statuit *Eugenius III.* anno 1148, in Concilio Rhemensi, ut refert *Gaufridus* dicens: *Dominus Papa apostolicâ auctoritate capitula ipsa damnavit, districtè præcipiens, ne eumdem librum legere, vel transcribere quis auderet. Gaufrid. ap. Gravel. tom.* 1. *Hist. part.* 4. *Coll.* 4. *et ap. Nat. Alex. t.* 13. *p.* 77.

VIII. Pariter concilium Parisiense anno 1204, damnavit libros *Davidis à Dinando*: *Qui libri*, ait *Rigordus, de Gestis Philip. apud Petav. in Prolog. c.* 3. *n.* 8, *et apud Natal. Alexand. tom.* 16. *p.* 156, *jussi sunt omnes comburi; et sub pœna excommunicationis cautum est in eodem concilio, ne quis eos de cætero scribere, legere præsumeret, vel quocumque modo habère.*

In concilio Toletano 1229, vetitum fuit, ne laici cujuscumque generis et statûs penes se haberent, durante hæresi, quemcumque librum sacræ Scripturæ, exceptis Psalterio, et Breviario. *Concil. Toletan. Statut.* 13. *apud Harduin. tom.* 7. *Collect. col.* 178. Et quoniam hæreticorum est sacras Scripturas in vernaculam linguam vertere, ut illas modo suo interpretantes erroneè postmodum tradant suis addiscendas, ideò synodus Biterrensis ann. 1245, (c. 36.) interdixit omnes Scripturæ libros vulgarem in linguam traductos. Idem statuerunt concilia Hierosolymitanum, Mechliniense, Cameracense, et alia plura, quæ observari possunt in libro edito Parisiis anno 1661, ex præcepto cleri Gallicani sub titulo: *Collectio Aucto-*

rum, qui ex professo sacræ Scripturæ in vulgarem linguam translationes damnârunt. De hac re adest etiam quarta Regula Indicis. Insuper Papa *Clemens XI.* proscripsit propositionem 79. *Quesnelli*, quæ dicebat : *Utile ac necessarium est omni tempore, omni loco, et omni personarum generi studêre, et cognoscere spiritum, et pietatem, et mysteria sacræ Scripturæ.* Præterea Cancellarius Parisiensis, et Doctores regentes jussu *Gregorii IX.* libros Thalmudos publicè concremârunt. *Nat. Alexand. Tom.* 16. *p.* 41. Idem statuerunt *Clemens IV. Honorius IV. Joannes XII.* et alii. *Vide Sixtum Senens. l.* 2. *tom.* 1. *p.* 202, et ex sola Bibliotheca Judæorum, quæ erat Cræmonæ, combusta sunt duodecim millia exemplaria. Insuper *Julius III.* Constitutione 23. *Cùm sicut jus*, præcepit quoscumque codices Judæorum ex eorum domibus eruendos et concremandos : *Clemens VIII.* Constitut. 20. *Cùm Hebræorum*, omnibus facultatem ademit, adhuc Inquisitoribus, et Legatis à Latere, impertiendi licentiam ad eos legendos.

IX. Alexander IV. Const. *Romanus Pontifex*, anno 1256. sub excommunicatione vetuit, ne quisque haberet scripta *Guillelmi à Sancto Amore*, mandavitque, ut intra octo dies illa comburerentur; et omnes paruerunt. *Vide Guillelm. Nancium in Vita S. Ludov. ann.* 1225. Pariter *Petrus Tarraconensis* Archiepiscopus auctoritate *Alexandri V.* anno 1260. sub anathemate libros *Laurentii Lulli* proscripsit; et cùm deinde anno 1376. *Gregorius XI.* prohibitionem confirmasset, *Petrus* Arragoniæ rex de illa mœrens Pontificem rogavit, ut opus *Lulli* iterùm examinaretur ab Episcopo Barcinonensi : sed hoc non obstante, proscriptio stetit, et rex humiliter illi acquievit. Item *Thomas Arundelius* Archiepiscopus Cantuariensis, coacto concilio provinciali anno 1408. Oxoniæ, prohibuit sub excommunicatione, ne quis legeret aut haberet quemcumque librum ab academia Oxoniensi, aut Cantabrigensi priùs non probatum. Pariter *Joannes XXII.* in concilio Romano anno 1513. plures libros damnavit, Episcopis curam injungens, ut omnes illi concremarentur. *Vide Labbe tom.* 1. *Conc. par.* 2. *et Natal. Alexand. t.* 16. *p.* 231. Idemque mandatum renovavit concilium generale Constantiense anno 1415. His perspectis nequeo intelligere, quâ fronte possint quidam asserere, Ecclesiæ tantùm esse cen-

suram dare de pravis libris, non verò illos prohibêre, et comburere.

CAPUT IV.

Respondetur inanibus adversariorum objectionibus, quibus impugnatur librorum prohibitio ab Ecclesia indicta.

I. Diversi diversa objiciunt. Alii absolutè asserunt, librorum prohibitionem per se nocuam, et injustam esse. Alii concedunt quidem, ad Ecclesiam pertinêre censuram ferre de libris, ad principes verò lectionem eorum prohibêre, illosque comburere. Alii demùm utrumque Ecclesiæ concedunt, quòd possit nimirùm libros damnare, et eorum lectionem interdicere, sed autumant prohibitiones, quæ hisce temporibus ab Ecclesia prodeunt, omninò esse irregulares, et à recto ordine aberrantes, ac proinde non posse conscientias obstringere. Singula discutiamus.

II. Objiciunt igitur I. Injustam esse librorum prohibitionem, ex illo Apostoli : *Omnia... probate, quod bonum est, tenete. 1. Thess.* 5. 21. Errat igitur Ecclesia Romana, temerè dicunt, librorum lectionem prohibendo, cùm unicuique ex præcepto Apostoli datum sit libros lectione probare, bona in eis inventa retinendo, mala autem reprobando.

III. Id confirmant auctoritate *S. Hieronymi*, qui cùm argueretur ab aliis, quòd hæreticorum opera evolveret, sic respondit : *Si quis immurmurat, quare eorum explanationes legam, quorum dogmatibus non acquiesco, sciat, me illud Apostoli libenter audire :* Omnia probate, quod bonum est tenete.... *Cur me lacerant amici mei, et adversùs silentem crassæ sues grunnitant? Meum propositum est antiquos legere, probare singula, retinêre quæ bona sunt, et à fide catholicæ Ecclesiæ non recedere. Ep. ad Miner. et Alexand.* Confirmant deinde exemplis, et dictis *Theophili*, et *Dionysii* Alexandriæ Episcoporum : *Theophilus* enim, cùm reprehenderetur, quòd scripta *Origenis* legeret, reposuit : *Si quid boni in illis reperio, illud excipio, si verò spinosum quid visum fuerit, hoc tamquam aculentum prætereo.* Item

Dionysius pariter reprehensus de lectione hæreticorum, rem cum Deo in oratione conferens, cœlestem vocem audivit ei dicentem : *Lege omnia, quæ in manus tuas veniunt; valebis enim omnia expendere, et probare.* Hinc *Dionysius* legit, et aliis (fortè ipsum reprehendentibus) scripsit : *Acceptavi visionem hanc, tamquam apostolicæ voci conformem. Apud Euseb. Hist. l. 7. c. 7.*

IV. Addunt, quòd etiam *Hormisdas* Papa lectionem librorum pravorum non reprobavit, imò laudavit, eò quòd aliàs non benè possent errores confutari, nec vitari, sic enim dixit : *Nec tamen improbatur diligentia per multa discurrens, sed animus à veritate declinans. Sæpè de his necessaria providetur, de quo ipsi æmuli convincantur, instructio. Nec vitio dari potest nosse, quod fugias : atque ideò non legentes incongrua in culpam veniunt, sed sequentes. Quod si ita non esset, numquàm Doctor ille Gentium acquievisset nuntiare fidelibus : Omnia probate, quod bonum est tenete. Epist. 70. ad Possessor.* Quin et ipse *Gelasius* in decreto suprà laudato, eodem tempore quo damnata opera recensebat, sic ibidem annotavit : *Sed cùm hæc ad catholicorum manus advenerint, B. Pauli Apostoli præcedat sententia : Omnia probate, quod bonum est tenete.* Hinc *Fleury*, et *Van Espen* inferunt Pontifices, ac ipsummet *Gelasium* libros notatos damnasse, non ut eorum lectio prohiberetur, sed ut illi cum præventione, et cautela legerentur; dùm aliàs rigorosa prohibitio (ut ajunt) nonnisi perniciosa esse potest, eò quòd libertinos ipsa prohibitio magis ad lectionem impellit; et contrà aufert cordatis viris, ut possint errores qui serpunt annotare, et confutare.

V. Respondetur. Et primò, quoad textum illum Apostoli, *Omnia autem probate*, etc. communiter dictum illud explicatur à commentatoribus, *Estio, Cornelio à Lapide, Ugone, Natal. Alexand. Tirino*, et aliis; nimirùm quòd omnia, quæ dubia et incerta sunt, examine et probatione indigent, prout erant quædam prophetiæ, de quibus sermonem fecerat Apostolus in versu præcedenti, ubi dixerat : *Prophetias nolite spernere;* has voluit *B. Paulus* judicari, an veræ fuerint aut falsæ; jampridem enim ab ipso Domino (*Deuter.* 13. 3.) mandatum fuit, ne Pseudoprophetæ à fidelibus audirentur; *Tertullianus* autem miserè in hæresim impegit, quia *Montani*,

et insanarum mulierum somnia ut prophetias habuit. Non igitur, inquit *Estius*, de omnibus doctrinis verba illa dixit Apostolus, sed tantùm de iis, quæ de novo proferebantur à fratribus, et nondum probatæ erant; hæc enim dijudicari oportebat, secundùm id, quod idem *Paulus* præcepit Corinthiis scribens: *Prophetæ duo aut tres dicant, et cæteri dijudicent.* 1. *Cor.* 14. Ea verò, quæ ab ipso, aut ab aliis tradita erant Apostolis, non dijudicari vult, sed teneri; ut in 2. *ad Thessal. c.* 2. inquit: *Tenete traditiones, quas didicistis.* Et 1. *Cor.* 11. *Laudo vos, quòd... sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.* Præterea dicit *Natalis Alexander*: probare doctrinas librorum, non unicuique commissum est, sed tantùm Episcopis, quos Spiritus Sanctus Ecclesiæ Dei præfecit, et maximè summo Pontifici Christi Vicario, ac totius gregis Christi supremo Pastori. Pravi autem libri non damnantur ab Ecclesia nisi post diligens examen; nullum igitur judicium aliud de illis operibus exspectandum, quæ jam Ecclesia improbanda judicavit.

VI. Quod verò ad *S. Hieronymum* attinet, certum est, quòd ipsemet sanctus Doctor lectionem pravorum librorum constanter reprobaverit; in quadam enim Epistola ipse scripsit: *Doctorum hominum tractatus lege, eorum dumtaxat, quorum fides nota est; non necesse habes aurum in luto quærere. Epist.* 10. *ad Furiam.* Hancque Epistolam animadvertens *Marianus Victor*, sic annotavit: *Ubique sanctissimus vir inculcat, ut ab hæreticorum, apocryphisque voluminibus abstineamus; et improbat rationem, quâ prætenditur aurum ex luto quæri.* Præterea *S. Hieron.* summis celebravit laudibus Decreta *Eusebii*, et *Dionysii* Alexandrini, quibus à lectione librorum *Origenis* fideles arcebantur. Præterea ipse *Hieronymus* auctor fuit, ut iidem *Origenis* libri proscriberentur à *Venerio* Episcopo Mediolanensi, et à Pontifice *Anastasio*, cujus deinde decretum undique ipsemet propagavit. *S. Hieron. Ep.* 78. *ad Pammach.* Ipsemet præterea laudat *Pammachium*, qui cùm legisset *Origenis* principia, *Exhorruit, et reclusit scrinio, ne prolati in vulgus multorum animos vulnerarent.* Idem *Ep.* 59. *ad Avitum.* Tandem testatur, se exemplar *Origenis* olim à se translatum nulli umquam præbuisse, ex quo notat Commentator: *Audiant hæc qui*

hæreticorum libros passim sibi legendos fore contendunt, et salubrem Parentis Ecclesiæ prohibitionem despiciunt; venenum enim aureo etiam haustum poculo semper nocet. Marian. Vict. in præf. Epist. Scribit alibi idem *Hieronymus* hæc magni ponderis verba : *Melius est aliquid nescire, quàm cum periculo discere. Reg. Monach. t. 9. Edit. Col. p.* 198. Alibi demùm, ut alia prætereamus, sic gravissimè monet: *Nemo ad lupanar mittit virgines suas, quamvis quædam ibi reperiri possent de turpi corruptione lugentes : nemo hæredem suum lutronum turbæ committit, ut discat audaciam : nemo in perforatam intrat cymbam, ut discat vitare naufragium; et ad planum prostibulum, hæresibus plenum volumen, animam diriges immunem doli, ut ibi discas catholicam veritatem?* Idem *S. Hier. apud Sixtum Senens. l. 2. t. 1.*

VII. Quòd si uno illo in loco ab adversariis objecto diversimodè S. Doctor sentire videatur, hoc nimio ejus ardori parcendum, quo à *Rufino* et aliis impetebatur. Hinc non desunt, qui de hujusmodi lectione *Hieronymum* reprehendunt. *Vide Christian. Lupum...* Et ipsemet adhuc fatetur de tali re à Domino fuisse correptum, ac etiam flagellis coërcitum. *S. Hieron. in Reg. Monach.* Scribunt alii, *Hieronymum* libros quoscumque legisse propter Ecclesiæ necessitatem, et de licentia saltem tacita *Damasi*, aliorumque Pontificum. Cæterùm sciendum est, quòd tunc temporis magna vertebat controversia inter Episcopos, an permittenda, aut vetanda foret Operum *Origenis* lectio? Negabat *Theophilus* Episcopus Alexandriæ, et *Epiphanius* Salaminæ in Cypro, quorum tamen decreta erant tantùm particularia pro suis Ecclesiis. Affirmabat autem *Eusebius* (qui tunc Apologiam de libris *Origenis* tradiderat), item *Chrysostomus*, *Theotimus*, *Cassiodorus*, et alii, ac ipse *Hieronymus*, dummodò cautè atque à paucis peritis præfati libri legerentur. Adde, quòd lectio ipsorum non erat usque tunc damnata; quis dubitat, quin si ipsa ab Ecclesia fuisset vetita, *Hieronymus* Ecclesiæ paruisset?

VIII. Quod autem ad *Theophilum* Alexandriæ Patriarcham pertinet, respondetur, quòd, licèt ipse immunem se diceret ab omni reprehensione, quia in lectione librorum *Origenis* cautè se gerebat, omninò reprobando quæ prava videbantur; attamen refert *Socrates*, *Hist. l.* 6. *c.* 17. *Theophilum* nihilominùs damnatum fuisse à Concilio, nec excusationes ab eo allatas, fuisse admissas.

Si igitur hic Patriarcha damnatus fuit, eò quòd libros nondùm vetitos legerit, quisque vidêre potest, qualis fuerit Orientalium sensus circa lectionem librorum jam proscriptorum. Quod verò adducunt adversarii de *Dionysio*, id multò longiùs eorum causam infirmat, quàm adjuvat. Relege, benigne lector, quæ de hoc diximus *cap. II. n.* 5. ubi retulimus quòd *Dionysius* non ausus sit legere hæreticorum libros, nisi divinâ visione, et voce confirmatus; et nihilominùs adhuc à suis apud Pontificem accusatus fuit, qui non omisit eum de hoc reprehendere, prohibuitque, ne deinde hujusmodi lectionem prosequeretur. Mira res! primis illis Ecclesiæ sæculis, quando paucissimi habebantur Sacræ Scripturæ explanatores, si vel Patriarcha, qui opera legisset alicujus magni nominis interpretis, qui in aliquem errorem incidisset, scandalo erat fidelibus, et reprehendebatur, et deferebatur, et damnabatur; et hodie, cùm SS. Patribus, et multis affluamus explanatoribus, in quorum operibus doctiùs, quàm in libris hæreticorum veritates elucidantur, inveniuntur homines Ecclesiam criminantes, quòd librorum erroribus infectorum ovibus suis lectionem prohibeat!

IX. Scripta demùm ab *Hormisda* nobis opposita minimè obsunt: non enim Pontifex ignorare potuit traditionem Ecclesiæ, conciliorum canones, decessorumque decreta, nempe *Leonis*, aliorumque Pontificum, et multò minùs decretum *Gelasii*, quod ipsemet *Hormisdas* in eadem sua commendat Epistola. Ipse insuper ibidem adnotat, *Gennadii* libros ab Ecclesia non recipi. Insuper ipsemet fideles à lectione librorum Manichæorum, aliorumque hæreticorum compescuit. *Vide Platinam in Hormisdam apud Beyerlink. Verb. Dedecus.* Quod autem *Hormisdas* scripsit *Possessori*, nempe, *Non legentes incongrua in culpam veniunt, sed sequentes*, illud quidem scribit sine præjudicio prohibitionis damnatorum librorum. Fervente Constantinopoli magnâ controversiâ circa *Gennadii* librum, benè poterat *Possessor* Episcopus eum legere, etsi novisset damnatum; quandoquidem concilium Carthaginense (ut suprà diximus) non diù antè celebratum, decreverat, posse Episcopos legere damnatos libros hæreticorum *pro necessitate, et tempore:* quantò magis igitur legere poterat *Possessor*, tempore, quo liber

Gennadii nondùm fuerat damnatus. Nolebat autem ipse illum legere, nimis in ea re scrupulis indulgens; at de hoc ab *Hormisda* fuit exprobratus, propter illud Apostoli monitum, *omnia probate*; opus est enim, ut pastores aliqua probent, ac deinde oves instruant de iis, quæ tenêre, et quæ abjicere debeant. Dicere autem cum adversariis, quòd stricta librorum prohibitio non potest esse nisi perniciosa, eò quòd libertinos magis ad legendum impellit: hoc argumentum infringit omnia Ecclesiæ, imò ipsius Dei mandata. Hæc quidem est misera hominum conditio, ut vetita avidiùs patrare cupiant, juxta vulgare illud proverbium: *Prohibitio generat appetitum*. Sed hoc non evenit, ut ait *Chrysostomus*, *Hom.* 10. *in Epist. ad Rom.* ob legis naturam, sed propter eorum, qui legi tenentur parêre, defectum. *Augustinus* dixit: *Auxit prohibitio desiderium*, *Serm.* 4. *de Verbis Apostoli*. Et alibi: *Hoc ipsum quod concupiscitur, fit jucundius, cùm vetatur. Ibidem c.* 10. Sed quid inde? Numquid justa præcepta ex hoc erunt perniciosa, ac proindè permittendum erit, ut homines agant quidquid velint?

X. Præfatum hoc ridiculum argumentum primus proposuit petulans *Petrus Soave*; sed illud egregiè diluit Cardinalis *Pallavicinus*, dicens, quòd licèt lectio noxia librorum per se à natura sit vetita, tamen valde prodest ad vitandos lapsus injuncta Ecclesiæ prohibitio: *Imperciocchè* (sunt verba *Pallavicini*) *maggiori peccati si schifano, mentre innumerabili persone per ubbidienza rattenendosi da si fatti libri, rimangon liberi dal male, in cui le trarebbe improvedutamente una tal lezione. Nè si scorge bastante in pratica il rimetter ciò alla coscienza di ciascuno, il quale consideri, se un tal libro il ponga in lubrico di caduta, onde sia in obligazione di non uzarlo. Questo pericolo mal si conosce, se non tardi, ed a rea prova. Di molte opere à molti non è nota la contenenza prima della lezione. Onde a ciò troppa è la fidanza che ha l'Uomo si del suo sapere, che del suo potere: ciascheduno si persuade, che da niun seduttore sara ingannato, da niun vischio sarà impaniato. Le istorie che raccontano ciò che una volta fu, è le favole che rappresentano ciò che molte volte suol essere, son piene di esempj, i quali insegnano, quanta in ciò sia la presunzione degli Uomini avanti al fatto, quanta la debolezza nel fatto; sensa che la proi-*

bizione de libri cattivi porta insieme due altri salutevoli, e considerabili effetti : l'uno è che il timore di questa autentica nota ritiene molti dallo scriverli, o dal divulgarli : l'altro che ella col difficoltarne lo spaccio, ritrae gli Stampatori dall' impressione, ed i Libraj dalla compera; onde la trista erba per difetto di coltivatori a poco a poco si dirada, e muore; e le penne, i torchi, et le botteghe son invitate dall' esca dell' utilità ad impiegarsi solo in opere profittevoli (1). Quamvis igitur aliquando alicui viro pio prodesse poterit legere pravum librum erroribus notatum, nihilominùs (generaliter loquendo) magis expedit ab hujusmodi lectione homines removêre, ut illusionum periculum vitetur, aut saltem, ne ipsorum exemplo libertini ad legenda inducantur ea, quæ facilè subversionis causa eis esse poterunt.

XI. Objiciunt II. Per librorum prohibitionem, ac multò magis per eorum concremationem ipsam rempublicam lædi, et ideò plures maximam subire bonorum ac famæ jacturam; hinc illas nonnisi à sæculari principe posse imperari, ad quem unicè spectat super bona temporalia jurisdictionem exercere. Addunt, quòd Ecclesia nonnisi posterioribus hisce sæculis hujusmodi negotiis se immiscuit; quamvis enim, ait *Petrus Soave*, apud *Pallavic. Hist. Trid. p.* 2. *l.* 15. *c.* 18., Ecclesia semper libros malos damnaverit, eorumdem tamen prohibitio et concrematio nonnisi per principes legitur imperata,

(1) *Id est* : Etenim majora mala evitantur, cùm innumeri homines abstinentes se ex obedientia ab hujusmodi libris, servantur immunes à peccato, ad quod talis lectio eos improvidè pertraxisset. Non satis providetur, si hoc conscientiæ uniuscujusque relinquatur, qui consideret, utrùm hujusmodi libri lectione inducendus sit in peccatum, ita ut illo non uti teneatur. Vix advertitur periculum istud, nisi serò et peccato jam commisso. Multorum operum indoles ignoratur, antequam lecta fuerint. Hinc quilibet nimiùm fidens, suæ scientiæ viribusque sibi persuadet, à nullo seductore se deceptum, nullo visco se captum iri. Historiæ, quæ vera et fabulæ quæ etiam probabilia sæpiùs narrant, permulta suppeditant exempla, quibus docetur, quanta in hoc sit hominum præsumptio ante factum, quanta verò in facto infirmitas. Contrà prohibitio nocivorum librorum salutares et insignes profert fructus : unum est, quòd timor censuræ multos à compositione et divulgatione talium librorum retineat, alterum quòd illorum venditionem impediens, typographos ab impressione et bibliopolas ab emptione retrahat, quo fit, ut infelix herba deficientibus cultoribus paulatim rarior evadat ac denique emoriatur; scriptores verò, typographi et bibliopolæ excitantur proprio commodo ut se tantùm operibus utilibus impendant.

Edit.

ut apparet ex prohibitione librorum *Arii* vetitorum à *Constantino*, *Nestorii* à *Theodosio*, *Porphyrii* à *Justiniano*, *Eutychetis* à *Valentiniano* et *Martiano*, *Pelagii* ab *Honorio*, ac tandem Lutheranorum à *Carolo V.* Nec nisi sæculo XIII. Ecclesiam hanc jurisdictionem usurpâsse asserunt; tempore quo in concilio Tolosano primâ vice ipsa fidelibus interdixit sacræ Scripturæ lectionem.

XII. Respondetur. Jam suprà Cap. II. et III. satis evidenter ostensum est, ad Ecclesiam præcipuè pertinêre libros, qui fidem vel mores offendunt, prohibêre, cùm ipsi Ecclesiæ præcipuè incumbat oves suas à venenatis pascuis removêre, et hanc jurisdictionem jam à primis sæculis innumeris exemplis demonstravimus semper exercuisse interdicendi et concremandi libros nocuæ lectionis, ipsis videntibus et comprobantibus piis principibus. Quòd si aliquando principes libros fidei aut moribus adversos proscripserunt, aut concremârunt, hoc fecerunt ad petitionem Ecclesiæ, ut suâ potestate coërcerent renuentes Ecclesiæ canonibus se subjicere, prout *Constantinus* ex præcepto concilii Nicæni scripta *Arii* abolêri mandavit. *Raynaud. de bon. et mal. l. p.* 3. *Erot.* 2. *n.* 466. *Barbosa de Off. Episc. p.* 3. *All.* 50. *Honorius* libros Pelagianorum, instantibus *Zosimo* et *Bonnifacio* Episcopis, *ut suprà*; *Theodosius et Valentinianus* libros *Nestorii*, et *Porphyrii*, postulante concilio Ephesino; *Justinianus* libros *Severi*, petentibus Patribus concilii Constantinopolitani; *Basilius* scripta *Photii* ad instantiam *Adriani* Papæ, qui illa priùs damnaverat, et ex Oriente transmissa Romæ ignibus tradidit; *Ludovicus Pius* librum *Claudii à Sorino* ex Episcoporum judicio commisit igni; idemque fecit *S. Ludovicus* rex de libris Thalmudicis judicio *Innocentii IV.*

XIII. Saltem omnes libri, qui à principibus damnati fuerunt, priùs ab Ecclesia fuerunt interdicti. Sic libri Eutychianorum proscripti à *Marciano*, antea jam à concilio Chalcedonensi (cui Imperator interfuit) fuerunt vetiti. Libri *Wicleffi* damnati à *Riccardo* II. Angliæ rege, jam priùs à *Gregorio XI.* fuerant damnati. Et idem accidit de libris novatorum à *Carolo V.* proscriptis. Porrò ipsimet principes fatentur, se gladium habêre ad canones Ecclesiæ custodiendos; sic enim declaravit *Childebertus* rex: *Quia necesse est, ut plebs,*

quæ sacerdotis præcepta non ita ut oportet custodit, nostro etiam corrigatur imperio. Constitutio *Childeberti in Labbe to.* 6. *Concil. col.* 487. *Et Ludovicus VII.* Galliarum rex : *Quare digna vox est majestate regnantis, Dei servum et Ecclesiæ defensorem se principem profitèri ; ap. Baluz. in Addit. ad l.* 2. *de Concord. Petr. de Marca.* Concedimus, alii opponunt, posse Ecclesiam prohibere libros religionem impugnantes, sed quo jure Ecclesia poterit sibi potestatem arrogare proscribendi libros de philosophia, vel de aliis materiebus tractantes? At istis sapienter respondit Cardinalis *de Luca* inquiens : *Quamvis impium vulgus hanc prohibitionem ad solos libros, qui fidei dogmata continent, restringere satagat, quasi quòd ea, quæ mores, vel pietatem, sive ecclesiasticam potestatem seu libertatem concernunt, ad fidem non pertineant ; prorsùs tamen erronea est hæc opinio, quæ ignorantiæ et malitiæ filia est, quoniam ista sunt semina hæresum, vel schismatum, vel radices, vel præparationes. Theatr. Verit. et Just. tom.* 15. *p.* 2. *d.* 19. *num.* 10. Confirmatur, quod dicimus, ex Decretali die 4 Mart. ann. 1755. emanata à *Benedicto XIV.* et directa ad Episcopos regni Poloniæ (*vide in Bullar. ejusd. Benedicti*) : ibi loquens Pontifex de quodam libro edito à *P. de Borde* Congregationis Oratorii in Gallia, in quo Auctor *labefactat* (verba sunt Decretalis) *potestatem Ecclesiæ à Christo Domino collatam, non solùm dirigendi, sed etiam jubendi per leges, et contumaces exteriori judicio et pœnis coërcendi, ecclesiasticum ministerium, ita sæculari dominationi subjiciens, ut ad hanc spectare pronuntiet de externa omni ac sensibili gubernatione cognoscere, ac judicare. Hoc pravum ac perniciosum systema jampridem à Joanne* XXII. *in Constitutione*, Licèt juxta doctrinam, *reprobatum, ac pro hæretico expressè damnatum*, ut testatur, *Benedictus* iterùm damnat, præfatique Auctoris propositiones impias, et hæreticas declarat.

XIV. Objiciunt III. non rarò censuras librorum committi viris imperitis, aut maledicis, et invidis, qui de rebus scriptis vel nesciunt judicare, vel quibus Auctores sunt exosi, et ideò ipsi, salebras in plano quærentes, sive benè sive malè Auctor scripserit, damnandum esse volunt, ut loquuntur *Raynaudus, de bonis et mal. lib. p.* 3. *Erot.* 3. *n.* 512.

et *Ludovicus Muratorius*, *Buono-Gusto* p. 2. c. 1. Et sic opera ven. *Bellarmini* fuerunt vetita. *Fuligat in Vita Bellarm.* c. 11. Sic etiam scripta *S. Thomæ* fuerunt sub anathematis fulmine interdicta à quodam Episcopo Parisiensi, *Raynaud. l. c. num.* 579. Quapropter referunt, *Pium II.* Francorum regem sic monuisse *Carolum VII.* filium, ut refert *Launojus*, *Obsecro*, *charissime fili*, *ut doctoribus Sedis apostolicæ semper non credas; multa illorum passionibus tribuas.* Hinc dicunt, quòd ad errores fraudesque vitandas omninò opus est, ut in prohibitione librorum Auctores, vel alii pro ipsis audiantur, qui operum tueantur partes; agitur enim de re gravi, nimirùm de fama Scriptoris, et de ejus non levi damno propter editionem libri jam perfectam: ideò pertinet ad substantiam judicii, ut reus citetur et audiatur, juxta ipsorum canonum præscriptum; nam in Clementina *Pastoralis* sic dicitur: *Dici ne ergò sententia meruit, quæ à judice... in absentem, nec citatum legitimè, ac inauditum per consequens et indefensum, non maturo fuit judicio, sed præcipitio promulgata?* Idem plùries et fortiùs per leges civiles præscribitur. Non potuit igitur Ecclesia Romana retractare, quod lex gentium, et Imperatorum, canones, item natura, et ipse Deus præceperunt. Nec aliter, dicunt, se gessisse Ecclesiam; in concilio enim Lateranensi IV. ubi de libro *Joakim* agebatur, qui è vivis discesserat, ejus monachi pro ipso auditi fuerunt. In concilio Basileënsi, cùm damnandus esset cujusdam *Augustini* liber, Auctor citatus fuit, quamvis ille postea non accesserit. Pariter in concilio Tridentino, quoniam singulos Auctores citare impossibile erat, facta est generalis citatio per edictum eorum, de quorum libris agebatur: et sic in similibus casibus pariter actum est.

XV. Respondemus: Fatemur quidem, in damnatione librorum errores et fraudes intervenire posse, sicut in aliis omnibus humanis judiciis: sed quid inde? numquid ideò legitimæ auctoritati minimè parendum? Hoc unum inde deduci potest, scilicet probos et peritos seligendos esse censores; et hoc jam ab Ecclesia præstatur. Ad id firmandum oportet hìc rectum exponere ordinem, quo Ecclesia in prohibitione librorum cautissimè se gerit. Primis Ecclesiæ sæculis tantùm à Pontificibus, vel conciliis, vel Episcopis scripta perniciosa proscribendi mos erat; sed ubi

hæretici exercverunt, eorumque libri latiùs diffundebantur, necesse judicatum fuit novis malis novis remediis occurrere. Ideò Ecclesia Congregationes priùs Inquisitorum, et deinde Indicis statuit, quibus librorum examen, et facultatem eos prohibendi commisit. Primus omnium *Innocentius III.* ann. 1204. contra Albigenses hæreticos, Tolosanam provinciam infestantes, misit Inquisitores, cum potestate in eos procedendi, eorumque libros prohibendi, ac concremandi. Idem confirmârunt postea alii Pontifices pro aliis provinciis. Et idem obtinuit ab *Alexandro IV. S. Ludovicus* pro Gallia, et à *Pio IV. Carolus V.* pro Hispania, aliisque suis ditionibus. *Philippus II.* idem tribunal Inquisitionis voluit et in nostro regno Neapolitano constitui, sed Neapolitani, qui semper erga Romanam Ecclesiam summâ fuerunt fidelitate affecti, et in fide catholica stabiles, ab eo tamquam non necessario ac fidelitati suæ quodammodò injurioso, instantibus precibus, magnoque conatu exemptionem impetrârunt.

XVI. *Paulus* autem III. anno 1542. in Bulla 34. quæ incipit, *Licet ab initio*, statuit Romæ Congregationem generalis Inquisitionis, cui pravos libros prohibendi curam imposuit; licèt enim damnatio librorum nunc sit Congregationis Indicis, quæ postea erecta fuit, attamen etiam nunc prævalet illi Congregatio Inquisitionis, adeò ut plures libri, quorum lectio à Congregatione Indicis permittebatur vel damnabatur, postmodum à Congregatione Inquisitionis damnati sint vel permissi. *Benedictus XIV.* autem in bulla, *Sollicita ac provida*, edita anno 1755. die 9 Julii (*vide in Bullar.*) statuit canones, vel potiùs antiquos (jam olim statutos, saltem æquivalenter) renovavit, circa optimum regimen in libris examinandis, et prohibendis. Primùm enim in Congregatione (juxta præscripta) liber tradendus est uni ex consultoribus, sive qualificatoribus, qui illum expendere debet, censuramque signare; errores annotando. Deinde idem liber alteri traditur revisori, suppresso primi censoris nomine, ut alter liberiùs judicium suum exponat. Si censor secundus primo assentitur, tunc liber ad singulos consultores mittitur, ut suum quisque suffragium præbeat: sin autem, adhibetur tertius revisor. Postea liber cum censura, et consultorum suffragiis ad Cardinales transmittitur, ut hi in Congregatione de re defi-

nitivè pronuntient. Demùm acta omnia ad Pontificem referuntur, cujus judicio res absolvitur. Quandoque etiam Pontifex ob rei gravitatem judicium coram seipso habendum mandat.

XVII. Quod autem ad congregationem Indicis pertinet, sciendum, quòd cùm novatores transacto sæculo XVI. Occidentem impiis libris repleverint, et eorum damnationes ad fidelium notitiam, maximè propter bella, difficilè possent pervenire, opus fuit, ut vetitorum librorum Index efformaretur. Hinc *Paulus IV*, anno 1557. Inquisitoribus mandavit, ut hunc Indicem conficerent, qui tunc confectus fuit, et anno 1559. jussu ejusdem *Pauli* evulgatus. At quia in Indice illo melior methodus, aliæque declarationes, ac plurium aliorum librorum et Auctorum nomina desiderabantur, hinc *Pius IV*. Patribus Synodi Tridentinæ, quæ tunc celebrabatur, commisit novum Indicem efformandum. Concilium 18 Patres ad hoc selegit, qui opus perfecerunt, detuleruntque; at quia Patres nimiùm fatigati de reditu erant solliciti, et jam aliqui discesserant, rem ad judicium Pontificis unà cum Regulis jam elaboratis absolvendam remiserunt.

XVIII. Proinde *Pius IV*. adhibitis pluribus doctissimis Prælatis, Indicem perfecit, ac mandavit, ut ab omnibus fidelibus, cum suis Regulis ubique observaretur; decrevitque, ut si quis deinde librum aliquem propter falsi dogmatis suspicionem damnatum legeret, vel haberet, ipso jure in excommunicationem incideret, et in eum tamquam de hæresi suspectum procedendum esset; qui autem libros alia de causa vetitos legeret, præter peccati mortalis reatum, Episcoporum arbitrio severè se nosceret puniendum; ita in bulla præfati *Pii IV. Dominici gregis*, data 24 Martii 1564. Deinde *Philippus II*. rex Hispaniarum, Neapolis, etc. die 15 Febr. 1569. edictum emanavit, (edictum *Phil. II*. exstat apud *Van Espen part*. 1. *tit*. 22. *de Congr. Cardin. c*. 4. *n*. 54. et apud *Haræum in Annal. Belg. ad ann*. 1560) quo præcepit Indicem Romanum præfatum, prout à Pontifice fuerat publicatus, ab omnibus suis regnis recipi et observari, ipsumque ad omnia concilia Regis transmitti, ut per provincias more solito publicaretur; quod in regno Neapolitano sine contradictione factum est.

XIX. Postmodum, cùm libri perniciosæ lectionis magno in numero undique ederentur, nec Congregatio generalis Inquisitionis sufficeret ad eos examinandos, *S. Pius V.* (ut asserit *Benedict. XIV.* in laudata bulla, *Sollicita*) operæ pretium duxit novam Romæ Congregationem instituere, appellatam Indicis, quæ in id unicè incumberet, ut Ecclesiam à pravis libris expurgaret; eamque confirmârunt *Gregor. XIII. Sixtus V.* et *Clemens VIII.* qui *Clemens* insuper anno 1594 præfatum Indicem, multis libris, aliquibusque declarationibus adauctum, iterùm per totum orbem publicari mandavit; addens aliam excommunicationem contra legentes libros hæreticorum, licèt ipsi libri errorem non continerent, nisi priùs approbati fuerint, et contra legentes libros catholicorum de hæresi suspectos.

XX. Refert hìc breviter adnotare Regulas Indicis, ut noscatur quàm rectæ sint, et necessariæ ad commune bonum: 1. Libri omnes ante annum 1515 damnati, etiamsi in Indice descripti non reperiantur, declarantur vetiti. 2. Libri omnes operum, qui capita vel duces fuerunt hæreticorum, omninò vetantur; et etiam omnes alii hæreticorum libri de religione tractantes; cæteri autem hæreticorum permitti possunt, modò fuerint examinati, et probati. 3. Scripturæ, et libri controversiarum in lingua vernacula non permittantur, sine permissione autem legi non possunt. 4. *Lexica*, *Concordantiæ*, *Indices*, et alia hujusmodi, in quibus pœnè nihil Auctoris hæretici habetur, probata permitti possunt. 5. Libri obscœna tractantes absolutè prohibentur, quamvis non inveniantur in Indice descripti. 6. Pariter vetantur omnes libri, et scripta necromantiæ, geomantiæ, hydromantiæ, pyromantiæ, honomantiæ, chiromantiæ, astrologiæ judiciariæ, et omnia alia in quibus continentur sortilegia, veneficia, ac auspicia: et contra hæc legentes vel habentes procedi potest tamquam suspectos de hæresi. 7. In impressione Scripturarum, et aliorum librorum servandum est statutum in Concilio Lateranensi *sess.* 10, nempe ut non imprimantur, nisi ex superiorum permissione. Tùm regulæ traduntur pro visitatione Bibliothecarum, et Typographiarum: item instructiones pro Episcopis, bibliopolis, etc. Demùm declaratur, quòd legentes vel habentes librum propter falsi dogmatis suspicionem

damnatum, ipso facto incurrunt excommunicationem : qui autem alia de causa damnatum legerit vel habuerit, præter peccati mortalis reatum, erit severè ab Episcopo puniendus.

XXI. Congregationis igitur Indicis est, ut fusè declarat *Benedict. XIV.* in cit. bulla *Sollicita*, §. 1. in examen vocare libros, de quorum prohibitione vel permissione deliberari debet. In hac congregatione plures adsunt consultores, et relatores selecti ex utroque clero sæculari et regulari, atque plures Cardinales à Pontifice Congregationi adscripti. Antequam censura ad congregationem Cardinalium feratur, alia congregatio privata sive præparatoria habenda est, cui sex assistunt consultores, cum Magistro sacri Palatii, et secretario, cui incumbit vota consultorum in scriptis adnotare, ut deinde in congregatione Cardinalium unà cum relatorum censura omnia referat. Præter id novissimè præfatus *Benedict. XIV.* §. 9. statuit, ut cùm de libro agitur auctoris catholici, qui sit integræ famæ, et clari nominis, vel ob alios editos libros, vel fortè ob ipsum, qui in examen adducitur, et hunc quidem proscribi oporteat, præ oculis habeatur jamdiù recepta consuetudo prohibendi librum, adjectâ clausulâ, *Donec corrigatur*, si locum habêre possit; ac suspensâ decreti publicatione, ut res anteà cum auctore, vel altero pro eo communicetur. Si noluerit emendari, vel nullus compareat, decretum edatur, si verò emendatur, priora tantùm exemplaria vetentur. De cætero sequenti §. 10. declarat non esse opus auctores in judicium vocare, ac ideò minimè improbandas librorum prohibitiones inauditis auctoribus indictas: optans nihilominùs illud in posterùm servari, nempe quod sæpè aliàs eadem congregatio facere consuevit, ut quando res est de auctore catholico aliquâ famâ illustri, ejusque opus (demptis demendis) prodesse possit, vel auctor audiatur, vel unus ex consultoribus designetur, qui ex officio opus patrocinetur. Subdit tamen §. 11. hanc regulam non esse adhibendam, cùm agitur de hæretico libro, in quo errores Auctor consultò tradit, vel de aliquo alio opere in quo rectæ morum regulæ labefactantur, ac vitiis fomenta præbentur. Deinde dicit, ut ambigua dicta catholici probatique auctoris in æquam partem accipiantur. Loquendo autem de libris in quibus dogmata religioni vel moribus exitiosa referuntur, absque eo, quòd auctor ea refutandi curam in

se recipiat (quod novum vocat seducendi genus), mandat, ut revisores in id diligenter intendant, ut vel hujusmodi libri emendentur, vel in indicem referantur.

XXII. Tandem §. 22. valde exprobrat libros, in quibus *auctores dissidentes*... (verba sunt Pontificis) *se conviciis proscindunt, aliorum opiniones nondùm ab Ecclesia damnatas censurâ perstringunt, adversarios eorumque... cœtus sugillant, et pro ridiculis ducunt: magno equidem bonorum scandalo, hæreticorum verò contemptu, qui..... catholicis se mutuo lacerantibus, planè triumphant. Etsi verò fieri non posse intelligamus, ut disputationes omnes è mundo tollantur..... compertum præterea Nobis sit magnam aliquando utilitatem ex iis capi posse; modum tamen in defendendis opinionibus servari meritò volumus.* Subditque §. 23. id jam præscriptum fuisse ab *Innocentio XI.* in decreto, ubi dictum fuit: *In virtute sanctæ obedientiæ... præcipit, ut tam in libris... quàm in thesibus, etc. caveant ab omni censura et nota, necnon à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter catholicos controvertuntur, donec à S. Sede recognitæ sint, et super eis judicium proferatur.* Deinde prosequitur *Benedictus: Cohibeatur itaque ea scriptorum licentia, qui* (*ut dixit S. Augustinus lib.* 12. *Conf. c.* 25. *n.* 34. sententiam suam amantes, non quia vera est, sed quia sua est) *aliorum opiniones non modò improbant, sed.... etiam notant, atque traducunt. Non feratur omninò, privatas sententias, veluti certa.... Ecclesiæ dogmata, à quapiam in libris obtrudi, oppositas verò erroris insimulari.* In quam scriptorum licentiam, præcipit Pontifex, ut revisores librorum *pro munere suo censuram intendant, eamque congregationis Cardinalibus cognoscendam subjiciant, ut eam pro zelo suo, et potestate coerceant.*

XXIII. Inspice igitur, benevole lector, quàm cautè ac maturè in hujusmodi examine, et prohibitione librorum Mater Ecclesia procedat. Ad ea verò, quæ scripserunt *Raynaudus*, et *Muratorius*, respondetur, hos auctores non de legitima prohibitione locutos, sed tantùm de aliqua prohibitione factâ à quodam maledico inquisitore, sive censore. Cæterùm ipsi *Raynaudus*, et *Muratorius*, (*Raynaud. de malis ac bon. lib. etc. Erotem.* 2.) jurisdictionem Ecclesiæ ad obligationem proscribendi libros infectos multis confirmant:

Exploratum est (inquit *Muratorius*) *nihil magis futurum esse cordi pascentibus gregem Christi; quàm.... avertere ab ovili suo quæcumque venena, quoscumque lupos. Qui ergò ferant perniciosos libros grassari passim?.... Perniciosi autem, minimèque ferendi sunt ii omnes libri, in quibus aut corrumpitur doctrina..... aut justitia desideratur, aut charitas, aut prudentia..... In his autem omnibus locum habère debet ecclesiasticorum judicum, et apostolicæ præsertim Sedis, atque Conciliorum auctoritas... Audiendi porrò non sunt hæretici, qui ecclesiasticis pastoribus irascuntur, et malè quotidie dicunt propter usum istiusmodi juris: parùm sanè æqui dum Ecclesiæ ac Deo negant, quod ipsi in suis urbibus propter temporaria commoda faciendum putant.* Contra verò mœrens de aliquibus censoribus, qui objurgandi aliorum scripta desiderio abrepti facilè et sæpè injustè libros erroribus notant, eos valde exprobrat. Protestatur tamen, se non loqui de librorum prohibitionibus, quæ Romæ per sacras congregationes emanant; de his namque sic ait: *Nobis enim jam constat, neque Pontificibus Maximis, neque supremis aliis Ecclesiæ magistratibus isthæc esse tribuenda. Nonnisi sanctissimè instituta sunt tribunalia, ad quæ deferantur pravi libri, eorumque auctores. Optimis item legibus armata fuère.*

XXIV. Respondetur autem ad alia suprà objecta, quòd jure merito opusculum quoddam *Bellarmini* traditur fuisse vetitum. Opera autem *S. Thomæ*, si injustè ab uno Episcopo gallicano damnata fuerunt, jam ab Ecclesia Romana undique commendantur. Quòd si quandoque aliquis liber inconsideratè proscriptus fuerit, id Ecclesiæ auctoritati non officit, nec fideles ab onere obediendi excusat; hoc enim rarò accidit, et valdè magis expedit equidem ad commune bonum, alicujus libri lectionem aliquandò non damnandam damnari, quàm perniciosi libri damnandam lectionem permitti. Quòd autem *Pius II.* rex scripsisset, non semper Doctoribus Sedis apostolicæ esse credendum, id iniquè asseritur: ipse enim *Launojus* (qui fuit multùm Romanæ Ecclesiæ infestus) confitetur, *Ep. 14. p. 8. Animadv. 18. num. 537 et 538*, verba illa legi in una sola editione Basileënsi anno 1571 per hæreticos elaborata; sed in aliis omnibus tam vetustioribus, quàm recentioribus editionibus sic legi: *Unum à te petimus, ut detractoribus Sedis apostolicæ semper non credas; multa*

illorum passionibus tribuas. Valde quidem differunt verba hæc ab aliis suprà relatis. Ejusmodi verò *detractores* sunt *Van Espen*, *Fleury*, *Dupinus*, *præfatus Launojus*, et alii similis furfuris auctores.

XXV. Quod autem subdunt adversarii, nempe opus esse ad justum ferendum judicium, auctores audire, priusquàm ipsorum opera damnentur; dicimus, id nec oportêre, nec expedire, ut jam olim judicârunt Patres Synodi Tridentinæ contra quosdam paucos Episcopos, qui omninò requirebant, ut auctores audirentur; in hujusmodi enim judicio non de personis scriptorum damnandis tractatur, sed de removendo damno, sive damni periculo, cui fideles propter librorum illorum lectionem subesse possunt. Ad quid autem requiritur citatio auctoris, ubi ipsa scripta ejus confessionem exhibent? *Cùm vitium*, ait *Ludovicus Muratorius de Ingen. Moder. libro 2. capite 5, satis apertum se dissimulari non patiatur, et excusationi locum aufert, intrepidè sententia feratur, et inauditis quoque auctoribus, proscribantur libri: Reipublicæ debetur isthæc medicina.* Minimè igitur opus, nec expediens est, ut audiantur auctores, ubi ex iisdem libris potest judicium efformari, quòd eorum lectio noxia vel saltem periculosa aliis esse possit. Quamvis enim auctor innoxiè scripserit, et deinde in bono sensu valeat scripta sua explicare, nihilominùs benè potest et debet Ecclesia librum proscribere, si judicat, lectionem illius perniciem populis allaturam.

XXVI. Quæro, quid tunc ageret auctor, si coram audiretur? Vel diceret, se catholico sensu fuisse locutum, vel opus non esse suum? Si primum, nihil id ei proderit ad damnationem operis vitandam, ubi aliqua propositio censetur posse aliis offendiculo esse, quamvis ipse innocens judicetur. Si secundum, neque id prohibitionem impedire valebit, cùm non auctor damnationi subjiciendus sit, sed tantùm fideles ab operis lectione removêri debent, prohibitio enim non tam libros respicit, quàm fideles quos oportet ab eorum lectione avertere. *Nihil opus esse*, inquit *Bened. XIV.* in bulla cit. *Sollicita*, §. 10. *Auctores in judicium vocare, ubi non quidem de eorum personis notandis agitur, sed de consulendo fidelium indemnitati, atque avertendo ab ipsis periculo, quod nocuâ librorum lectione facilè incurritur. Si quâ verò ignominiæ labe auctoris nomen ex eo aspergi contingat, non id*

directè, sed obliquè ex libri damnatione consequi. Quâ sanè ratione minimè improbandas censemus librorum prohibitiones inauditis auctoribus factas, cùm præsertim credendum sit, quidquid pro se ipso... potuisset auctor afferre, id minimè à... judicibus ignoratum... fuisse.

XXVII. Sed quid ampliùs de hoc dubitandum, cùm id semper ita fieri in Ecclesia consuevit? Ubi judicium (regula est) de persona faciendum, oportet personas audire: ubi autem de libro agitur, liber audiatur. Imò quid obest, quin ipse auctor ex suis scriptis, quando manifestè sunt impia, damnetur? *Berengarius* calumniabatur *S. Bernardum*, et Synodum Senonensem, quòd *Petrum Abelardum* inauditum damnassent; sed adversùs *Berengarium* sapienter scripsit *Natalis Alexander Hist. tom.* 11. *ad Sec.* 6. *Disc.* 5. *Anne ideò inconvictus, cujus errores in libris ab ipso editis ità erant manifesti? Ex scriptis itaque judicium de personis ferri posse, et sic institutum Ecclesiæ judicium indeficiens esse, Martinus I et* 105. *Lateranensis Concilii Patres sic statuerunt: Si causæ cognitio instruatur ex hominum testimoniis, et instrumentis, criminis vel innocentiæ probationem continentibus, potest Ecclesia errare. Si de facto doctrinali quæstio sit, et cognitio causæ instruatur ex libris auctoris, qui erroris accusatur, non potest errare.* Præterea, sæculo septimo *Maximus* Aquilejensis in eodem Lateranensi Concilio sic *Martinum* allocutus fuit: *Si placet vestræ beatitudini, convenienter de his, quæ proponuntur, cognoscere per proscripta eorum adversùs fidem exposita, et quæ sine accusantis persona redarguere apertissimè demonstrantur, propterea enim accusatio extranea superflua esse dignoscitur, quando à suis temerariis conscriptis apertiùs accusantur. Ita namque Dominus ait: ex verbis enim tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis.* Matth. 12. 37. Item contra *Theodorum*, et *Origenem* in Synodo V. accusator quippè nullus adfuit, sed tamen sola ipsorum scripta ad eos damnandos suffecerunt. Cæterùm, ubi scripta sunt ambigua, justum est auctores audire, priusquàm ipsi auctores damnentur.

XXVIII. Textibus autem allatis respondetur, nempe, quòd ibi non de libris, sed de personis agebatur. Sic pariter Abbatis *Joakimi*, et *Augustini* non sola opera, sed etiam personæ accusabantur. Et sic alii qui adducuntur, ipsi citati fuerunt,

quoniam non in scripta inquirebatur, sed in personas, quæ de hæresi arguebantur. Citatio autem illa per edictum à Tridentino data est, non quidem ad legitimam reddendam hæreticorum librorum proscriptionem, sed tantùm ad ipsos hæreticos et auctores reducendos. Quòd aliqui tandem fuerunt quandoque vocati, priùsquam ipsorum libri damnarentur, hoc non necessitatem inducit, sed tantùm æquitatem ostendit in quibusdam casibus adhibendam, proùt sapienter insinuat *Benedictus XIV.* in cit. bulla *Sollicita*, §. 10. ubi dicit: *Nihilo tamen minùs, quod sæpè alias... ab eadem congregatione factum fuisse constat, hoc etiam in posterùm servari... optamus, ut quando res sit de auctore catholico aliquâ... famâ illustri, ejusque opus* (*demptis demendis*)... *prodesse posse dignoscatur, vel auctorem ipsum suam causam tueri volentem* (Congregatio) *audiat, vel unum ex consultoribus designet, qui ex officio operis patrocinium... suscipiat.*

XXIX. Objiciunt IV. Ad valorem legis ecclesiasticæ non sufficere, ut illa Romæ tantùm promulgetur, eam affigendo ad *Valvas* Basilicæ *S. Petri*, vel in *campo Floris*; sed requiri, ut per singulas provincias publicetur. Hinc adstruunt aliqui nostrates Nebulones, quòd index Romanus in hoc regno Neapolitano non obliget, utpote non publicatus, nec acceptatus. Et idem asserunt de bulla Cœnæ, quâ excommunicantur sub anathemate Papæ reservato omnes legentes, vendentes, aut retinentes libros hæreticorum, hæresim continentes, vel de religione tractantes.

XXX. Respondetur, hanc objectionem in nostro casu prorsùs inanem esse; nam primò habemus, ut diximus suprà *n.* 18. tam *Pium IV*, quàm *Clementem VIII.* mandasse et curasse, ut index per totum orbem publicaretur. Deinde habemus, quòd *Philippus II.* per edictum datum die 15 februar. ann. 1569. (Exstat hoc editum *Phil. II.* apud *Van Espen part.* 1. *titul.* 22. de *Congr. Card. c.* 4. *n.* 34.) præcepit indicem Romanum, sicut per *Pium IV.* publicatus fuerat, recipi et observari in omnibus regnis suæ ditionis, et ideò ipsum ad omnia consilia regia transmitti mandavit, ut eorum auctoritate per provincias more solito promulgaretur. Quod proinde præsertim in nostro regno Neapolitano sine ulla contradictione executioni demandatum fuit. Et cùm *Innocentius XII.* conquereretur apud *Carolum II.* quòd in

Flandriis quidam libri ab Ecclesia proscripti impunè legerentur, *Carolus* de hac re scripsit Gubernatori (tunc Bavariæ electori), et hic regis Epistolam Bruxellarum senatui transmisit, qui die 13 april. 1696, sic electori respondit: *In hoc usque tempus non audivimus, quemquam tuéri voluisse scripta, et libros legitimè prohibitos. Præterquamquod et cum gaudio auxilium daturi simus Ecclesiasticis, quibus ad hoc eo opus fuerit.* Adde quòd in Pragmatica *de impressione librorum; vide apud Rovitum*, *p.* 276, præceptum fuit, nullo modo posse vendi, et retinêri libros prohibitos. Quod verò pertinet ad bullam Cœnæ, constat ex pluribus scriptoribus (*Vide Barth. Chioccarell. Archiv. ad tom.* 4. *tit.* 2. *et Troyla Hist. Neap. t.* 4. *p.* 2. *c.* 4. §. 2. *n.* 17. *et* 18.) oppositiones à regiis ministris propositas adversùs laudatam bullam restrictas fuisse tantùm respectu ad aliqua peculiaria capita, quæ regalem jurisdictionem lædere censebantur: sed non se extendisse ad alias res, quæ juribus regiis nullum afferebant gravamen. Cæterùm, quamvis legentes libros ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnatos excommunicationem bullæ Cœnæ non incurrerent, saltem effugere non possunt excommunicationem inflictam in Indice.

XXXI. Adde, quòd lectio librorum erroribus infectorum ipso jure naturali vetita est illis, quibus offendiculo esse potest, ut rectè inquit *P. Petrus Collet Continuator* operum *Honorati Tournely de præc. decal. c.* 1. *art.* 1. *sect.* 3. *punct.* 3. §. 2. *concl.* 2. *Lectio librorum hæreticorum multis prohibita est jure naturali, iis scilicet quibus est periculosa; atqui periculosa est multis; cùm pauci vafritiem... hæreticorum detegere valeant, pauciores ab eorum laqueis... se expedire. Ergo meritò dixit Sylvius, rudes, et in Theologia leviter instructos, quales sunt ii ferè omnes, qui duobus aut tribus tantùm annis Theologiæ studuerunt, non sine gravi peccato legere posse istiusmodi libros, etiamsi nulla esset lex ecclesiastica. Idem scripsit Natalis Alex. l.* 4. *de Dec. art.* 8. *Reg.* 25. *Qui libros legunt absque licentia, auctoritate Sedis Apostolicæ concessa, in lethale peccatum, et excommunicationem incurrunt. Hæc enim lectio Pontificis constitutionibus plerisque sub excommunicatione latæ sententiæ vetita est. Meritò quidem, ne ab imperitis, vel semidoctis, aut etiam eruditis viris absque necessitate, et cum subversionis periculo legantur:*

quod doctis etiam, sed nimiùm curiosis, et quorum fides interdùm infirmior est, quàm simplicium et ineruditorum, ex hujusmodi lectione plerùmque imminère, infelix experientia comprobavit. Additque : *Et nec cum licentia posse legi, si vel periculum subsit, vel nulla adsit causa gravis legendi. Tandem quidquid alii audacter autument, piorum fidelium cordi semper fuit satagere, ut Ecclesiæ in omnibus humilem et devotam obedientiam servarent. Carolus Magnus* solitus erat dicere : *In memoriam B. Petri honoremus Romanam et apostolicam Sedem, ut quæ nobis sacerdotalis Mater est dignitatis, esse debeat Magistra ecclesiasticæ rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licèt vix ferendum ab illa S. Sede imponatur jugum, tamen feramus, et pia devotione toleremus. Vide in Concil. Tribur. Can.* 30.

CAPUT V.

Resolvuntur quædam dubia ad praxim spectantia.

I. Quæritur I. An qui moraliter certi sunt, nullum perversionis periculum incurrendi, possint absque licentia prohibitos libros legere? Probabile esse eo casu quòd possint, putârunt aliqui cum *Caramuele* (laxorum facilè principe) : dicentes quòd, cessante fine legis adæquato, cessat lex prohibitionis. Sed cum sententia communissima (quam tenent *Castrop. de fide d.* 2. *p.* 10. §. 2. *n.* 9. *cum Suar. Tolet. Sanch. et Tambur. in Dec. l.* 2. *c.* 1. §. 7. *n.* 41.) omninò negandum; primò, quia licèt probabilis esset opinio, quòd cesset lex, cessante ipsius fine adæquato, etiam in casu particulari : cui opinioni alia opponitur communior et probabilior sententia, cò quòd cessante fine damni in particulari, non cessat nihilominùs finis legis in communi, qui est ut vitetur periculum hallucinationis : licèt (inquam) opinio illa à pluribus habeatur ut probabilis, nempe *Soto, Cajet. Sylv. Valent. Carden. etc.;* attamen quoad lectionem librorum damnatorum minimè potest esse probabilis, quia in hac re numquam

periculum omninò cessare potest, vel saltem numquam finis prohibitionis cessat adæquatè, neque in communi, neque in particulari; prohibitionis enim finis non solùm est, ut damnum vitetur conscientiarum ex lectione pravorum librorum, sed etiam ut servetur obedientia Ecclesiæ debita, maximè in re tam periculosa; et insuper finis est, ne detur ansa hæreticis, aut aliis improbis scriptoribus perniciosa typis demandandi.

II. Hinc nullo modo permittendum alicui legere damnatos libros, etiamsi ipse putet respectu suî omne abesse periculum. Tantummodo, ut suprà notavimus, Concilium Carthaginense IV. permisit Episcopis, ut legerent libros hæreticorum *pro necessitate et tempore*. Cæterùm non videtur improbabile id, quod plures DD. docent, *Holzm. Theol. Moral. p.* 177. *n.* 77. *vers. Sed numquid*, *Elbel t.* 2. *p.* 439. *n.* 99. *cum Mayr. item Laym. et Dicast. apud La Croix l.* 7. *n.* 343, nempe ex justa epikeja excusari virum pium et doctum legentem librum hæreticum, si necessariò tali indigeat lectione ad convincendum aliquem hæreticum ex suo proprio, putà inveniendo contradictiones, concessiones, fallacias, et similia; dummodo (dixi) urgeat necessitas, et insuper non pateat recursus Romam, vel ad proprium Episcopum, licèt enim ordinariè à Pontifice, vel à Congregationibus Romanis sacræ inquisitionis, vel indicis, licentia legendi libros prohibitos impetranda sit, tamen in casu magnæ necessitatis poterit Episcopus illam impertire. *Viva Mor. Theol. de Cens. quæst.* 5. *a.* 1. *n.* 10.

III. Quæritur II. Quænam requirantur, ut incurrant excommunicationem, qui scienter retinent, legunt, imprimunt, vel defendunt libros hæreticorum? Requiritur I. ut auctor sit hæreticus, vel saltem, prout dicit *Holzm. t.* 1. *p.* 198. *n.* 78. *v. Qui legunt*, ut liber, quamvis lateat auctor, ex professo tractet de hæresi. Non autem incurrunt legentes libros infidelium, licèt hæresim contineant. Ita *Suar. d.* 20. *sect.* 2. *n.* 12. *et* 13. *et Salm. de cens. c.* 4. *n.* 71. *cum Sanch. Pal. etc.* Libri verò Thalmud, et similes Hebræorum prohibentur per bullas *Pii IV. et Clementis VIII. Vide apud La Croix l.* 7. *n.* 333.

IV. Requiritur II. ut hujusmodi libri hæreticorum *scienter*

legantur, aut retineantur, ut dicitur in bulla. Unde excusat legentes à censura non solùm ignorantia invincibilis, sed etiam crassa; imò juxta plures, *Sanch. Sylv. Bon. Ronc. Salm. etc. Vide l.* 7. *n.* 47. *et* 48. etiam affectata; quia (ut dicunt) in ea, rigorosè loquendo, deest dolus formalis, qui verum censuræ contemptum inducit.

V. Requiritur III. ut liber vel de religione tractet, vel hæresim contineat. Sufficit autem ut liber tractet de religione, tametsi errorem non contineat, nempe de sacra Scriptura, aut de Theologia, aut Canonibus, Ritibus Ecclesiæ, aut aliis rebus spiritualibus. Ita *Sanch. Dec. l.* 8. *c.* 10. *n.* 21. *Laym. l.* 2. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 3. *Suar. ut suprà n.* 16. *Salm. c.* 4. *n.* 72. *et alii.* Sufficit etiam, ut liber unum solùm errorem contineat contra fidem, etiamsi de alia re agat. *Sanch. Bonac. Castrop., et Salm. Vide l.* 7. *num.* 287. Quid si error sit abrasus è libro? Adhuc remanêre prohibitum tenent multi DD. *Suar. Sanch. Bon. et alii*, quia particularis illa expunctio non aufert communem libri proscriptionem. Sed alii, ut *Piqnatel. et La Croix lib.* 7. *n.* 53. dicunt, excusari à censura illum, qui reliqua libri legit, quia tunc liber non ampliùs continet hæresim, nec offendiculo esse potest. Idque probabile videtur cum *Sporerio*, *de Fide t.* 1. *p.* 123. *n.* 40. semper ac liber non de religione tractet, sed de alia materia, v. gr. de philosophia, aut de historia: exceptis tamen libris centuriatorum Magdeburgensium, et similibus, in quibus reverà de religione agitur.

VI. Requiritur IV. ut lectio sit in materia notabili, nam communiter DD. in hac re quidem admittunt dari parvitatem materiæ; discrepant verò in assignando, quænam sit materia parva. Alii, id est *Sanch. c.* 10. *n.* 31. *cum Sa*, *Manuel. et Vivald.* dicunt, esse paginam, et quid ampliùs, si volumen sit ex grandioribus: sed hoc meritò (sic saltem generaliter dictum) ab aliis rejicitur. Alii contrà, nempe *Graffius et Reginald. apud Bonac. d.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. *n.* 14. dicunt, esse tantùm tres vel quatuor versus. Alii (*Suar. n.* 20. *Palaus Tract.* 4. *d.* 2. *punct.* 10. 8. 2. *n.* 6. *cum Azor, Con. et Sayr.*) dicunt, esse decem lineas. Alii tandem (*Holzm. p.* 176. *n.* 77. *v. Dixi quartò, Sporer t.* 1. *pag.* 124. *n.* 44. *Elbel t.* 1. *p.* 297. *n.* 113. *et Croix lib.* 6. *n.* 330. *cum Marchant.*) meliùs distinguunt, et dicunt, in hoc attendendum finem prohibitionis:

si enim aperiendo librum offendis in doctrinam, quæ directè fidei adversatur, et legis, etiam si paucas lineas legas, excommunicationem non effugies, quia tunc periculo perversionis jam te exponis; secùs si liber hæretici ageret de re indifferenti; tunc enim legendo fortè usque ad paginam, poteris à mortali excusari; si nullam ibi advertas propositionem erroris suspectam. Cæterùm incurri potest censura, legendo solum procemium, aut indicem libri, si in notabili quantitate percurratur. *Laym. Bon. ll. cc. etc.*

VII. Dubitatur 1. an incurrat excommunicationem, qui legit hæretici concionem, aut epistolam seorsim editam? Affirmant alii, *Suar. Farinac. apud Salm. c. 4. n.* 72, sed negant alii, *Sanch. Dec. l.* 3. *c.* 10. *n.* 30. *Holzm. p.* 77. *n.* 77. *v. Dic.* 6. *cum Laym. Marchant. etc. Salm. loco cit. ac Bonac. Castrop. et Lugo apud Croix l.* 7. *n.* 337. Ratio quia reverà hujusmodi concio, vel epistola non potest dici liber; et in hac re dicunt strictè faciendam esse interpretationem, cùm agatur de re odiosa, utpote de pœna incurrenda.

VIII. Dubitatur 2. an incurrant censuram legentes manuscripta hæreticorum? Negant *Azor, Viva, Spor. et alii cum Sylvio;* qui *Sylvius* insuper pro hac opinione quamdam declarationem S. C. profert, *Azor, Barbos. etc. apud Croix l.* 7. *n.* 339. *Viva ad prop.* 46. *Al. VII. n.* 10. *Spor. p.* 123. *n.* 39. Affirmant tamen constanter *Holzm. t.* 1. *p.* 77. *Croix loc. cit. cum Suar. Sanch. etc.* dicentes, manuscripta adhuc venire sub nomine librorum, sicut olim ipsa, antequam typus inventus esset, pariter libri appellabantur: utque etiam nunc manuscripta, ubi annotantur baptismata, et matrimonia, à Rituali et ab omnibus adhuc libri vocantur; de præfata autem declaratione S. C. respondent satis non constare. Censeo quidem, hanc sententiam omninò esse consulendam, quia in hac re expedit ordinariè rigidiores opiniones sequi; cæterùm rationes suprà allatæ non videntur satis convincere; nam hodiè nomine librorum propriè libri intelliguntur, non manuscripta. Maximè tamen advertendum, quòd ex præscriptis in indice Romano (*Regula* 10 *circa finem*) incurrit excommunicationem ipso facto, qui *libros hæreticorum, vel cujusvis auctoris scripta, ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita, legerit, sive habuerit.*

IX. Dubitatur 3. an excommunicatione irretiatur, qui audit alterum librum hæreticum legentem? Alii affirmant, *Laym. Azor*, *etc.*, sed communiùs et probabiliùs negant alii, modò non induxerit alterum ad legendum. *Spor. t. 1. p. 124. n. 43. et Croix l. 7. n. 342. cum Sylv. Pignatel. Sayr. etc. Imò alii, Sanch. Dec. lib. 2. c. 10. n. 48. Castr. Disp. 2. p. 10. §. 2. n. 4. cum Coninch. et Bonac. Disp. 1. qu. 2. p. 4. n. 11. cum Nav. Reg. etc.* adhuc probabiliter excusant, etiamsi induxerit, et alii *Sporer, Sousa, et Steph. apud La Croix loc. cit.* excusant, adhuc à peccato, si audiens nullum ex auditione timeat morale periculum perversionis.

X. Notandum insuper, quòd non sunt prohibiti libri catholicorum, qui verba hæreticorum referunt ad eos confutandos, ut omnes communiter docent. *Laym. loc. cit. cum Nav. et Sanch. ac Azor, Pignatel. et Bonac. apud Croix lib. 7. n. 335.* neque libri catholicorum, ubi adsunt alicujus hæretici notamenta, sive scholia: dummodo (sapienter limitant *Suar. Pignatel. etc.*) hujusmodi notamenta non sint tàm copiosa, ut potiùs liber illis, quàm scriptis Auctoris, constet. *Suar. Pignat. etc. apud Croix l. 7. n. 334.* neque libri hæreticorum, qui de alia materia tractant, quàm spirituali, ut diximus, sed absque ullo errore; nam (ut diximus *suprà n. V.*) quamvis vel solus esset error, adhuc periculum inesset libro; quidquid aliqui dicant, liber reverà damnatus existit.

XI. Incurrunt autem excommunicationem non solùm legentes libros hæreticorum prohibitos ut suprà, sed etiam qui illos retinent. Quapropter qui eos habet, tenetur quamprimùm juxta præceptum *Pii IV.* tradere vel inquisitoribus, vel Episcopis. Et loquendo de regnis ubi viget inquisitio, dicit *P. Suarez cum aliis* (*Barb. Dicast. apud Croix lib. 7. n. 335.*) incurrere censuram etiam qui librum non tradit, quamvis comburat. Sed communiter excusant alii (*Salm. cap. 1. n. 74. et Croix ibid. cum Sanch. Pignatell. et Filliuc.*) quia (ut ajunt) qui librum destruit, nequit ampliùs dici quòd retineat. De cætero non excusatur qui librum retinet etiam nomine alterius, verb. gr. in deposito, mutuo, aut pignore, nec qui librum suum tradit alteri ad tenendum, quia retento sibi dominio, ipse etiam dicitur retinere, cùm possit illum suo arbitrio repetere, ita DD.

communiter. *Suarez. d.* 20. *sect.* 2. *num.* 21. *Sanchez*, *n.* 52. *Castropal. p.* 10. §. 2. *n.* 7. *Roncagl. p.* 90. *q.* 2, *Resp.* 4. *Salmant. num.* 74. *Croix n.* 347. *Bonac. p.* 4. *n.* 15. *etc.* Præterea hìc advertenda est propositio 45 proscripta ab *Alexandro VII.* quæ dicebat : *Libri prohibiti, donec expurgentur. possunt retinèri, etc.* Dicit tamen *La Croix lib.* 6. *n.* 352. *cum Verjuys*, excusari qui tradit librum, ut retineatur in locis sequestratis, qui solent assignari in singulis monasteriis. Cæterùm, si quis deponeret librum apud habentem licentiam, cum expresso pacto non repetendi (ita ut alter non teneatur reddere), nisi post expurgationem, vel post licentiam impetratam, hunc non auderem damnare, quia in hoc videtur omninò cessare periculum legendi absque dispensatione; tantò minùs damnarem, si donaret absolutè librum habenti licentiam, sub conditione ut reddat ipsi donanti, si deinde licentiam obtinebit. Excusatur etiam à censura, qui librum retinet per breve tempus, v. gr. uno vel altero die, ut docent communiter. DD. *Layman. num.* 7. *Bonac. num.* 15. *Castrop. num.* 10. *Holzm. n.* 77. *cum Sanch. Sayr. etc.* Idque admittunt alii, *Castrop. l. c. et Viva quæst.* 5. *a.* 1. *num.* 9. (quoad excusandum retinentem à censura), etiamsi ipse illò brevi tempore intenderit perpetuò librum retinêre; quia (ut ajunt) deficit tunc materia gravis circa actionem externam. Præterea, alii plures, *Sanch. Dec. l.* 2. *c.* 10. *num.* 55. *Layman. c.* 15. *num.* 7. *cum Sayr. ac Graff. et Pignat. ac Sylv. apud Croix lib.* 7. *num.* 351. eum excusant, etiamsi diù retineret, expectans tamen tempus opportunum, ut librum superiori, vel habenti licentiam tradat.

ELENCHUS QUÆSTIONUM

Quas Auctor, post primam Neapolitanam Operis editionem, rebus ad seduliorem trutinam revocatis, reformavit. In qualibet autem harum Quæstionum priùs annotatur locus libri primæ editionis, postmodùm locus secundæ, ubi facta est correctio (1).

Quæstio 1. An legatarius possit sibi compensare legatum relictum in testamento non solemni? In priori libro (*col.* 13. *vers.* 3. *Probabile etiam*) relata est opinio *Less. Mol. Gran. Salm. etc.* qui id probabile dixerunt. Sed in hoc præsenti libro id reprobatum est. Vide *l.* 1. *n.* 35. *vers. Attamen* (*In Edit. Mechl. l. c. Nota.*).

Qu. 2. An debitor donans aliquid suo creditori immemor debiti, excusetur à restitutione? In primo libro (*col.* 13. *v. Hinc* I.) relata est opinio *Rebelli*, *Card. et Dianæ*, qui probabilem putârunt opinionem affirmativam. Sed vide limitationem in hoc *lib.* 1. *n.* 34. *et l.* 3. *n.* 700. *v. Qu.* 2. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 700. *Limitatio*, *quam S. Auctor hic indicat, ex Edit. rom.* 1757. *hæc est:* dummodo debitor memor tunc debiti non donasset).

Qu. 3. An fur mittens domino rem furatam per virum fidelem teneatur ad iterùm restituendum, si ille non reddat? In primo libro (*col.* 14. *v.* VI. *Similiter*) *Pal. Sot. Ledes. et Gabriel* adducuntur qui id negaverunt. Sed in hoc absolutè affirmandum probatur. Vide *l.* 1. *n.* 39. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 704.).

(1) Hæc quoque secunda Editio à posterioribus hujus Theologiæ Editionibus sæpissimè rerum ordine differt; quam ob causam lector non miretur, quòd numeri citati ex secunda Edit. non ubique conveniant cum præsenti Editione Mechliniensi, quam, ne ullus confusioni locus pateat, intra parenthesim laudabimus, quoties discrimen aliquod obtinet.

Edit.

Qu. 4. An sit obligatio ex superfluis statui elargiendi eleëmosynam pauperibus laborantibus paupertate communi? In primo libro (*col.* 80. *lit. A.*) relata est opinio *Soti*, *Nav. S. Antonini*, *Vasq. etc.* qui id negarunt. Sed in hoc melior visa est sententia opposita. Vide *l.* 2. *n.* 32. *v. Quæritur.* (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 32.).

Qu. 5. An sit obligatio corrigendi peccantem ex ignorantia in legem humanam? In primo libro (*col.* 83. *lit. A. v. Quær. hic.*) visa est probabilior opinio negativa. Sed in hoc affirmativa probabilior visa est. Vide *l.* 2. *n.* 36. (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 36.).

Qu. 6. An qui inducit, sive directè, sive indirectè proximum ad peccandum, semper peccet peccato scandali? In primo libro (*col.* 85. *lit. A.*) dictum est cum *Pal. Sanch. Bonac. Azor, etc.* probabile esse quòd is non peccet contra charitatem, nisi expressè intendat ruinam spiritualem alterius. Sed in hoc visa est vera sententia affirmativa. Vide *l.* 2. *n.* 45. (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 45.).

Qu. 7. An semper in confessione sit explicanda circumstantia inductionis ad peccandum? In primo libro (*col.* 86. *v. Nota.*) reprobata est sententia negativa. Sed in hoc vide *dicta l.* 2. *n.* 46. (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 46.).

Qu. 8. An sit peccatum mortale petere ab aliquo quidquam quod ille non præstabit sine mortali, si jam sit paratus ad peccandum? In primo libro (*col.* 86. *v. Quær. II.*) relata est opinio *Soti*, *Suar. et Azor*, qui id negarunt. Sed in hoc dictum est sequendum esse oppositum. Vide *l.* 2. *n.* 47. (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 47.).

Qu. 9. An peccent graviter mulieres ad suî ornatum partem pectoris ostendentes? In primo libro (*col.* 89. *lit. C. et col.* 250. *in fine*) actum est de hoc puncto sequendo doctrinam *Laymanni*, *Cajet. Navarr. Salmant. etc.* Sed vide quomodò limitetur in hoc. Vide *l.* 2. *n.* 55. *v. Quær.* (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 55.).

Qu. 10. An liceat famulo comitari herum ad lupanar, vel eum ducere curru vel sellâ? In primo libro (*col.* 94. *lit. B*) relata est opinio *Busembai*, *Nav. Manuel. etc.* dicentium licêre solâ ratione famulatûs. Sed in hoc requiritur saltem causa gravis damni subeundi. Vide *l.* 2. *n.* 64. (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 64.).

Qu. 11. An liceat famulo ratione famulatûs deferre munera meretrici domini? In primo libro (*col.* 94. *in fine Qu.* 2.) relata est opinio *Busembai*, *et Sanch.* id permittentium, si sit de esculentis et poculentis. Sed in hoc negatur. Vide *l.* 2. *n.* 65. (*In Edit. Mech. l.* 3. *n.* 65.).

Qu. 12. An liceat famulo ob metum mortis subjicere humeros, vel deferre scalam domino ascendenti ad fornicandum, aut vi aperire januam? In primo libro (*col.* 95. *Qu.* 4.) id omninò negatum est. Sed in hoc vide *dicta l.* 2. *n.* 66. *v. Q. IV.* (*In Edit. Mech. l.* 3. *n.* 66.).

Qu. 13. An liceat vendere vinum ei qui vendet mixtum aquâ? In primo libro (*col.* 69. *lit. C. v. Pariter.*) adducta est opinio affirmativa *Palai*, *Sanch. et Tamb.* si æquè commodè aliis vendi non possit. Sed in hoc id non admittitur, nisi ob metum mortis, vel infamiæ. Vide *l.* 2. *n.* 69. *v. Qu. VII.* (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 69.).

Qu. 14. An liceat vendere ornatus puellæ abusuræ? In primo libro (*col.* 96. *lit. D. v. Eodem.*) relata est opinio *La Croix* citantis *Nav. Azor*, *Sanch. Bon. etc.* qui dicunt licêre, si illa æquè hos emeret ab aliis. Sed in hoc id non admittitur, nisi venditor notabile patiatur incommodum. Vide *l.* 2. *n.* 71. *v. Eodem.* (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 71.).

Qu. 15. An liceat aurigis et nautis, ob solum lucrum mercedis, vehere meretricem ad amasium? In primo libro (*col.* 98. *v.* 8. *Licet.*) dictum est licêre cum *Salm. Sanch. Azor*, *Navar. etc.* Sed in hoc id non admittitur nisi ob metum gravis damni. Vide *l.* 2. *n.* 75. *v. An autem.* (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 75.).

Qu. 16. An sit peccatum mortale sine gravi causa petere mutuum ab usurario parato, vel sacramentum à sacerdote peccatore parato ad ministrandum? In primo libro (*col.* 97. *n.* 4. *v. Utrùm autem*, *et n.* 7. *v. Sed quæstio.*) relata est opinio *Lugonis*, *Soti*, *Sanch. Cajet. Led. Man. etc.* qui id negarunt. Sed in hoc dictum est id esse mortale tam contra charitatem, quàm contra justitiam, nisi gravis causa necessitatis vel utilitatis interveniat? Vide *lib.* 2. *n.* 47. *et* 77. *v.* 4. *Licitum*, loquendo de usurario; et *n.* 79. de sacerdote peccatore. (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 47, 77, 79.)

Qu. 17. An volenti frangere jejunium liceat sine gravis incommodi causa cibos præbêre? In primo libro (*col.* 97. *n.* 7.

v. Volenti.) adducta est opinio *Less. Cajet. Nav. et Vasq.* id affirmantium. Sed in hoc reprobatum est. *Vide l.* 2. *n.* 80. (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 80.).

Qu. 18. An in materia simoniæ, et usuræ, possit deduci in pactum obligatio antidoralis? In primo libro (*col.* 118. *lit. A. v. Quær. in fin.*) dictum est cum *Salmant. Val. Cajet. Pal. Less. etc.* id licêre, si pactum sit remunerandi in genere, nullâ additâ novâ obligatione. Sed id omninò reprobatur. *Vide l.* 3. *n.* 53. *et n.* 764. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 53 *et* 764.).

Qu. 19. An juramentum execratorium sit verum juramentum? In primo libro (*col.* 146. *lit. A. v. Notandum.*) dictum est cum *Salm. Bus. Sanch. Pal. etc.* id communiter negari. Sed id hoc affirmatur, si in juramento expressè nominetur *Deus. Vide l.* 3. *n.* 143. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 143.).

Qu. 20. An in juramento assertorio sit mortale jurare cum defectu justitiæ? In primo libro (*col.* 148. *lit. A.*) dictum est probabiliùs esse tantùm veniale. Sed in hoc additur esse mortale, si juratur ad firmandam detractionem. *Vide l.* 3. *n.* 146. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 146.).

Qu. 21. An peregrinus possit dispensari in votis, juramentis, et legibus ab Episcopo loci, ubi reperitur? In primo libro (*col.* 158. *lit. E. v. Nota hic.*) id omninò negatum est. Sed *vide hic l.* 1. *n.* 158.

Qu. 22. An maritus possit occidere eum qui vult cum sua uxore adulterari? In primo libro (*col.* 239. *v. Dicendum II.*) id absolutè negatum est. Sed in hoc id non reprobatur, si vir ante factum occidat, ne adulterium eveniat; *vide l.* 3. *n.* 391. *v. Quando.* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 391.).

Qu. 23. An peccent graviter spectatores qui ad comœdiam turpem concurrunt pecuniâ, vel plausu? In primo libro (*col.* 251. *v. Quær.* 2.) dictum est probabile esse non peccare spectatores secundos, nempe sine quibus etiam comœdia repræsentaretur. Sed in hoc visum est oppositum. *Vide l.* 3. *n.* 427. *v. Nùm autem.* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 427.).

Qu. 24. An beneficiarius expendens fructus beneficii superfluos ad suam sustentationem in usus profanos, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col.* 270. *v. Utrum autem*) probabilior cum *S. Thom. Sot. Lugo, Pal. Less. etc.* visa est opinio negativa. Sed in hoc probabiliorem diximus opposi-

tam, per se loquendo. *Vide l.* 3. *n.* 492. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 492.) (1).

Qu. 25. An fur teneatur restituere cum damno graviore, nempe si res non posset mitti ad dominum, nisi expensis majoribus quàm sit valor rei? In primo libro (*col.* 295. *lit. B.*) adducta est opinio *Salm. Soti*, *Less. Pal. Con. et Bus.* id negantium. Sed in hoc oppositum tenetur, nisi expensæ sint longè majores. *Vide l.* 3. *n.* 598. 697. *et* 753. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 598.)

Qu. 26. An accipiens rem à fure, qui rem furatam cum suis permiscuit, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*coll.* 299. *lit. B.*) adducta est opinio negativa *Tamb. cum Sanch. et aliis.* Sed in hoc omninò reprobatur. *Vide l.* 3. *n.* 612. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 612.)

Qu. 27. An beneficiarius omittens officium uno die possit excusari à restitutione, si suppleat in alio? In primo libro (*col.* 310. *in fine. Qu.* 5.) relata est opinio affirmativa *Salm. Molfes. Palud. Bonac. etc.* Sed in hoc tenetur negativa. *Vide l.* 3. *n.* 667. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 667.)

Qu. 28. An beneficiarius omittens partem officii minorem quàm integræ horæ, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col.* 311. *Qu.* 5.) relata est opinio negativa *Nav. Tol. et Viva.* Sed in hoc verior visa est opposita. *Vide l.* 3. *n.* 668. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 668.)

Qu. 29. An beneficiarius simplex omittens officium teneatur restituere omnes fructus beneficii? In primo libro (*col.* 312. *Qu.* 10. *v. Quid etc.*) adducta est opinio *Henrici Metini et Manuelis*, qui dicunt tenêri ad restitutionem tantùm tertiæ partis fructuum. Sed in hoc illa reprobatur. *Vide l.* 3. *n.* 673. *v. Quid.* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 673.)

Qu. 30. An licitum sit donum accipere à donante debitis gravato? In primo libro (*col.* 327. *lit. B.*) relata est opinio affirmativa *Less. Mol. Nav. Laym. etc.* Sed in hoc refutatur. *Vide l.* 3. *n.* 722. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 722.)

Qu. 31. An sit necessarium in mutuo ad exigendum interesse, ut moneatur mutuatarius de justo titulo, qui jam

(1) Confer modò infra ex recentioribus retractationibus Quær. X. ubi S. Auctor hanc ipsam quæst. 24. reformatam iterùm aliquatenus reformat.

Edit.

adest? In primo libro (*col.* 343. *lit. E. v. Sed dubitatur.*) delatum est opinioni negativæ *Less. Lug. Bon. Trull. etc.* Sed in hoc verior visa est affirmativa. *Vide l.* 3. *n.* 769. *v. Sed dubitatur.* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 769.)

Qu. 32. An mutuator possit retinêre lucrum exactum, si aderat justus titulus, sed non monuit de eo mutuatarium, et contraxit bonâ fide? In primo libro (*col.* 394. *Qu. III.*) adducta est opinio affirmativa (licèt tanquam minùs probabilis) *Lug. Dian. Sa, et Tanneri.* Sed in hoc refutata est. *Vide l.* 3. *n.* 773. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 773.)

Qu. 33. An liceat res pretiosas quamplurimi vendere? In primo libro (*col.* 355. *lit. D.*) relata est opinio affirmativa *Sot. Tol. Dian. Tan. Val. Reg. etc.* Sed in hoc probabilior visa est contraria. *Vide l.* 3. *n.* 808. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 808.).

Qu. 34. An, facto monopolio injusto à mercatoribus, liceat aliis eodem pretio merces vendere? In primo libro (*col.* 357. *lit. G. v. Sed hinc.*) relata est opinio affirmativa *Salm. Bon. Trull. Reg. Med. etc.* Sed in hoc omninò melior visa est negativa. *Vide l.* 3. *n.* 817. *v. Sed hic.* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 817.)

Qu. 35. An liceat rem infimo pretio emere ab aliquo nesciente ejus valorem? In primo libro (*col.* 357. *lit. H. v. Idem.*) amplexata est opinio negativa. Sed in hoc defenditur opposita. *Vide l.* 3. *n.* 819. *v. Item* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 819.).

Qu. 36. An liceat clerico conducere prædia aliena ad saginanda propria animalia, ut postea vendat? In primo libro (*col.* 361. *v. Quæres.*) dictum est licêre, si conductio non afferat magnam distractionem à ministerio sacro. Sed in hoc id non admittitur, quia non caret cupiditate turpis lucri. *Vide l.* 3. *n.* 835. *v. An verò.* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 835.)

Qu. 37. An pereunte re censitâ, pereat census de jure naturali? In primo libro (*col.* 366. *v. Qu.* 3.) dicta est probabilis sententia negativa cum *Soto, Pal. Salm. Cov. etc.* Sed in hoc omninò tenendam diximus affirmativam. *Vide l.* 3. *n.* 847. *v. Dub.* 3. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 847.).

Qu. 38. An cogens cum injuria alterum ad ludendum possit retinêre lucratum? In primo libro (*col.* 375. *lit. D.*) adducta est opinio negativa. Sed in hoc probabilior visa est sententia affirmativa, modò ille qui cogit, non superet coactum in peritia ludendi. *Vide l.* 3. *n.* 880. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 880.)

Qu. 39. An sit gravis obligatio relinquendi sua bona suis fratribus et sororibus? In primo libro (*col.* 398. *lit. A.*) relata est opinio *Salm. Nav. etc.*, dicentium non esse, nisi illi extremè indigeant. Sed in hoc diximus omninò tenendum peccare graviter relinquentem bona extraneis, si fratres graviter indigeant. *Vide l.* 3. *n.* 946. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 946.)

Qu. 40. An liceat revelare crimen alterius ad vitandum damnum proprium, si notitia criminis vi aut dolo excipiatur? In primo libro (*col.* 407. *lit. A. v. Sed hic.*) dicta est probabilis opinio affirmativa cum *Salm. Lessio, et P. Nav.* Sed in hoc melior visa est opposita. *Vide l.* 3. *n.* 969. *v. Sed hic magna* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 969.)

Qu. 41. An qui alteri occultam contumeliam irrogavit teneatur ad satisfactionem? In primo libro (*col.* 410. *v. Sed Quær.* 1.) relata est opinio negativa *Laym. et Molinæ.* Sed in hoc diximus omninò sequendam affirmativam. *Vide l.* 3. *n.* 985. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 985.)

Qu. 42. An lædant jejunium electuaria sumpta in modica quantitate ad delectationem? In primo libro (*col.* 419. *lit. F.*) adducta est opinio negativa cum *Salm. Sylv. etc. Abb.* Sed in hoc dictum est contrariam omninò tenendam. *Vide l.* 3. *n.* 1019. *Quær. II.* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 1019.)

Qu. 43. An potio chocolatis possit sumi toties quoties in die? In primo libro (*col.* 423. *v. Orandum.*) dicta est probabilis opinio affirmativa *Patris Viva*, si sumatur ut potus usualis. Sed in hoc talis potio non admittitur, nisi pro uno tantùm cyatho in die, ratione consuetudinis. *Vide l.* 3. *n.* 1023. *v. Secunda in fine.* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 1023.)

Qu. 44. An religiosus expendens cum licentia generali prælati ad usus illicitos, peccet contra paupertatem, et teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col.* 450. *lit. E. v. II. Quæstio*) vocata est non improbabilis sententia negativa cum de *Alex. Suar. Bann. Lugo*, *etc.* Sed in hoc affirmativa amplexata est. *Vide l.* 4. *n.* 31. *et l.* 3. *n.* 873. (*In Edit. Mechl. l.* 5. *n.* 31. *et l.* 4. *n.* 873.)

Qu. 45. An patronus debeat præsentare digniores ad beneficium curatum? In primo libro (*col.* 469. *lit. A. Qu.* 2.) dicta est probabilis opinio negativa cum *Palao*, *Garcia*, *P. Navar. Rodr. etc.* Sed in hoc dictum est, omninò tenendam affirmativam. *Vide l.* 4. *n.* 97. (*In Edit. Mechl. l.* 5. *n.* 97.)

Qu. 46. An Episcopus conferens beneficium simplex minùs digno peccet mortaliter? In primo libro (*col.* 291. *Quær.* 2.) delatum est sententiæ negativæ cum *Navar. Sa*, *Soto*, *Dicast. Gutt. Diana*, *etc.* Sed in hoc probabilior dicta affirmativa. *Vide l.* 4. *n.* 93. (*In Edit. Mechl. l.* 5. *n.* 93.)

Qu. 47. An Episcopus conferens beneficium curatum minùs digno, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col.* 292. *v. Magis*) probabilis visa est opinio negativa *Navar. Henr. Led. etc.* Sed in hoc amplexata est opposita. *Vide l.* 4. *n.* 109. (*In Edit. Mechl. l.* 5. *n.* 109.)

Qu. 48. An graviter peccet, et teneatur ad restitutionem, qui recipit beneficium curatum cum animo dubio, vel conditionato suscipiendi sacerdotium infra annum? In primo libro (*col.* 471. *lit. A.*) adducta est opinio negativa *Nav. Barb. Garciæ*, *etc.* Item opinio *Salm.* qui eam admittunt tantùm, si animus est conditionatus. Sed in hoc melior visa est opposita, sive animus sit dubius, sive conditionatus. *Vide l.* 4. *n.* 114. (*In. Edit. Mechl. l.* 5. *n.* 114.)

Qu. 49. An pluralitas beneficiorum sit vetita non solùm de jure canonico, sed etiam naturali? In primo libro (*col.* 473. *lit. A.*) dicta est probabilis opinio negativa cum *Lugo*, *Innoc. Fill. Valent. etc.* sed in hoc omninò tenendam diximus affirmativam, nisi accedat dispensatio pontificia, et justa causa. *Vide l.* 4. *n.* 117. (*In Edit. Mechl. l.* 5. *n.* 117.)

Qu. 50. An possit sine peccato gravi permutari officium divinum in aliud notabiliter brevius? In primo libro (*col.* 494. *lit. A.*) dicta est probabilis opinio affirmativa, excepto officio Palmarum cum officio Paschæ, vel Pentecostes, ut tenent *Sylvest. Salm. Vill. Diana*, *etc.* Sed in hoc non est admissa ut probabilis. *Vide l.* 4. *n.* 161. *v. Quær. III.* (*In Edit. Mechl. l.* 5. *n.* 161.)

Qu. 51. An Matutinum possit recitari duabus horis post meridiem? In primo libro (*col.* 496. *lit. D.*) probabilis dicta est opinio affirmativa cum *Salmant. Sanch. Tamb. Molfes. Led. etc.* Sed in hoc dictum est tenendam esse oppositam. *Vide l.* 4. *n.* 174. (*In Edit. Mechl. l.* 5. *n.* 174.)

Qu. 52. An peccata multiplicentur ex diversitate objectorum totalium, nempè si quis uno ictu occidit quatuor homines? in primo libro (*col.* 564. *v. An autem.*) dicta est probabilis opinio negativa cum *Suar. Lugo*, *Bus. Viva*, *etc.* Sed

in hoc amplexata est opposita. *Vide l.* 5. *n.* 45. (*In. Edit. Mechl. l.* 2. *n.* 45.)

Qu. 53. An confessarius in mortali successivè absolvens plures pœnitentes unum peccatum committat (*col.* 563. *v. II. Quoad actus.*) visa est probabilis opinio affirmativa cum *Salm. Lug. Viva*, *Spor. etc.* Sed in hoc reprobata est. *Vide l.* 5. *n.* 50. *v. Qu.* 6. (*In Edit. Mechl. l.* 2. *n.* 50.)

Qu. 54. An citra infamationem possit quis dissolvere amicitiam alicujus, narrando ejus defectus naturales, ut ipse succedat loco expulsi? In primo libro (*col.* 576. *lit. A.*) relata est opinio affirmativa *Salmant. Soti*, *Bonac. Arag. Prado*, *etc.* Sed in hoc amplexata est opposita. *Vide l.* 5. *n.* 72. *v. An citra* (*In Edit. Mech. l.* 2. *n.* 72.)

Qu. 55. An liceat se inebriare ex consilio medicorum, si inebriatio æstimatur necessaria ad morbum expellendum? In primo libro (*col.* 577. *v.* 2. *Non est.*) adducta est opinio affirmativa *Bus. Sylv. Caj. Lessii*, *Salm. etc.* Sed vide quomodò in hoc limitata sit. *L.* 5. *n.* 76. *Qu. I.* (*In Edit. Mechl. l.* 2. *n.* 76.)

Qu. 56. An liceat se inebriare ad vitandam mortem, quam alter ei minitatur? In primo libro (*col.* 578. *lit. C.*) dicta est probabilis opinio affirmativa *Lessii*, *Laym. Bonac. Bus. etc.* Sed in hoc amplexata est negativa. *Vidé l.* 5. *n.* 76. *Qu. II.* (*In Edit. Mechl. l.* 2. *n.* 76.

Qu. 57. An satisfaciat, qui se confitetur tempore missæ? In primo libro (*col.* 210. *Quær.* 2.) adducta est opinio affirmativa *Palai*, *Hurtadi*, *La-Croix*, *Pichler. Gobat. etc.* modò aliquo modo attendat simul ad missam. Sed *vide l.* 3. *n.* 314. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 314.)

Qu. 58. An liceat aliquid accipere pro sustentatione ingressuri si monasterium sit opulentum? In primo libro (*col.* 130. *v. Sed quæritur.*) relata est opinio affirmativa *Salm. Nav. Tol. Pal. Sanch. Bon. Sot. etc.* Sed in hoc amplexata est opposita. *Vide l.* 3. *n.* 92. *v. Secunda.* (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 92.)

Qu. 59. An in sacramento Baptismi aqua sit infundenda, dùm actu dicitur: *Te baptizo?* In primo libro (*col.* 585. *lit. A.*) affirmatum est. Sed in hoc probatum est sufficere quòd forma proferatur, antequam materia desistatur applicari. *Vide l.* 6. *n.* 9. *v. Quæritur.*

Qu. 60. An omnes materiæ, et formæ sacramentorum sint à Christo determinatæ in specie? Negatum est in priori libro (*col.* 804. *Qu.* 2.). Sed in hoc secundo oppositum probabilius visum est. *L.* 6. *n.* 12.

Qu. 61. An peccet graviter minister conferens sacramenta in mortali, etiamsi ad illud non sit specialiter ordinatus, vel si solemniter non ministret? Negatum est in priori libro (*col.* 594. *et* 595.). Sed hic affirmatur. *L.* 6. *n.* 52.

Qu. 62. An peccet graviter sacerdos ministrans Eucharistiam in mortali? In priori libro (*col.* 665. *v. An autem.*) probabilis dicta est sententia negativa. Sed hic eam refutamus. *L.* 6. *n.* 35.

Qu. 63. An minister possit dare sacramentum indigno ob metum mortis? In priori libro (*col.* 595. *Dub.* 5.) probabilis visa est sententia affirmativa. Sed hic negativam tenemus. *L.* 6. *n.* 49.

Qu. 64. An clericus habituatus in vitio turpi vel alio, volens ascendere ad ordinem sacrum, possit absolvi ex simplicibus signis extraordinariis, tantùm sufficientibus ad sacramentum pœnitentiæ suscipiendum? In priori libro affirmatum est (*col.* 598. *Quæres hic* 5.). Sed hic negatur, nisi valde extraordinaria signa accedant, quæ probitatem positivam Ordinandi ostendant. *Vide l.* 6. *in Dissert. n.* 63.

Qu. 65. An sacerdotes ordinentur per solam manuum impositionem? In priori libro (*col.* 806. *lit. F.*) negavimus. Sed hic affirmativam sententiam probabiliorem censemus. *L.* 6. *n.* 749.

Qu. 66. An moribundus qui manè communicavit, possit eâdem die sumere Viaticum adveniente morbo? In priori libro (*col.* 668. *lit. A.*) probabilem diximus sententiam tàm affirmativam, quàm negativam. Sed hic distinguimus, si morbus sit naturalis, aut violentus. *L.* 6. *n.* 285. *Dub.* 5.

Qu. 67. An sacerdos negligens dicere Sacrum promissum, parvo stipendio accepto, graviter peccet? In priori libro (*col.* 676. *lit. C.*) diximus probabilem sententiam negativam. Sed hic affirmativam tutamur. *L.* 6. *n.* 317. *v. Qu. III.*

Qu. 68. An Episcopus possit moderari numerum missarum à testatore præscriptarum? In priori libro dictum est posse, si fructus congruentes non percipiantur (*col.* 680. *lit. F.*). Sed hic negatur. *L.* 6. *n.* 331. *Dub.* 1.

Qu. 69. An liceat privatim celebrare in die Cœnæ Domini? In priori libro adhæsimus sententiæ affirmativæ (*col.* 687. *lit. E.*). Sed hìc dicimus omninò tenendam negativam. *L.* 6. *n.* 350.

Qu. 70. An altare amittat consecrationem, si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum cum reliquiis? In primo libro probabile dictum est non amittere (*col.* 693. *lit. C.*). Sed hìc *l.* 6. *n.* 369. *ad* 3. *Dub.* 2. oppositum tenendum probamus.

Qu. 71. An sufficiant duæ mappæ in altari, vel una duplicata? In priori libro affirmavimus (*col.* 697. *lit. C.*). Sed hìc contrarium tenendum dicimus. *L.* 6. *n.* 375.

Qu. 72. An aqua lotionis corporalium possit projici aliò quàm in sacrarium? In priori libro dictum est sufficere, si projiciatur in decentem locum (*col.* 699. *lit. E.*). Sed hìc contrarium probamus. *L.* 6. *n.* 387.

Qu. 73. An abbates possint consecrare calices pro ecclesiis alienis? In priori libro relata est sententia affirmativa (*col.* 699. *lit. B. in fine.*). Sed hìc oppositam tenendam dicimus. *Lib.* 6. *n.* 381.

Qu. 74. An Pyxis debeat benedici? In priori libro retulimus sententiam negativam (*col.* 698. *lit. H.*). Sed hìc oppositam probamus. *L.* 6. *n.* 385.

Qu. 75. Si post sumptionem sacerdos prudenter dubitat an vinum fuerit acetum, an rursùs consecrare debeat utramque materiam sub conditione? Hìc affirmandum probamus *lib.* 6. *n.* 206. *v. Quoad.* Quidquid dictum sit in priori libro.

Qu. 76. A quo Episcopo debeant approbari confessarii? In priori libro (*col.* 247. *lit. E.*) dictum est probabiliter posse approbari etiam ab Episcopo confessarii, aut pœnitentis. Sed hìc *l.* 6. *n.* 548. dicimus omninò approbandos ab Episcopo loci.

Qu. 77. Doctor consultus à confessario an teneatur ad sigillum? In priori libro (*col.* 776. *lit. G.*) diximus probabiliter non tenêri: Sed hìc oppositum tuemur (*l.* 6. *n.* 648.).

Qu. 78. An mutus teneatur confitêri scripto? In priori libro probabilis visa est sententia negativa (*col.* 726. *lit. B.*). Sed hìc dicimus tenêri, si commodè potest. *L.* 6. *n.* 479. *v. Quæritur.*

Qu. 79. An in jubilæo confessio debeat fieri in eadem

hebdomada in qua perficiuntur opera, ut possit pœnitens absolvi à reservatis? In priori libro adhæsimus opinioni negativæ (*col.* 743. *lit. A. n.* 2.). Sed hìc oppositam tenemus. *L.* 6. *n.* 537.

Qu. 80. An qui in jubilæo confessus est invalidè, possit deinde à quolibet absolvi? In priori libro relata est opinio affirmativa (*col.* 743. *n.* 1.). Sed hìc negativam sustinemus. *L.* 6. *n.* 537. *v. Qu. II.*

Qu. 81. An parochus in aliena diœcesi possit excipere confessiones alienorum ex licentia illorum parochi? In priori libro affirmavimus (*col.* 746. *lit. B.*). Sed hìc negamus. *L.* 6. *n.* 544.

Qu. 82. An simplex sacerdos possit absolvere moribundum, præsente confessario approbato? In priori libro (*col.* 752. *lit. D.*) relata est sententia affirmans, quam hìc rejicimus. *L.* 6. *n.* 562.

Qu. 83. An ignorans reservationem casus episcopalis, eam incurrat? In priori libro diximus probabilem sententiam negativam (*col.* 757. *lit. A.*). Sed hìc eam reprobamus. *L.* 6. *n.* 581.

Qu. 84. An absoluti indirectè à peccato reservato in casu necessitatis à non habente facultatem, teneantur postmodùm Episcopo se præsentare? In priori libro negavimus (*col.* 936. *v. An autem.*). Sed hìc observa distinctionem allatam. *L.* 7. *n.* 91.

Qu. 85. An confessarius errans culpabiliter circa valorem sacramenti teneatur monêre pœnitentem de errore, etiam cum gravi suo incommodo? In priori libro probabilem diximus sententiam negativam (*col.* 766. *lit. I.*). Sed hìc affirmativam tenemus. *L.* 6. *n.* 619.

Qu. 86. An possit absolvi à simplici confessario peregrinus habens casum reservatum in loco confessionis tantùm, et non in patria? In libro priori relata est opinio affirmativa (*col.* 758. *in fin. v. Quæritur. an.*). Sed hìc eam refutamus. *L.* 6. *n.* 588.

Qu. 87. An qui confessus est superiori, et oblitus fuerit reservati, remaneat ab illo directè absolutus? Hìc probabiliùs negatur *l.* 6. *n.* 597. quidquid in priori libro dictum sit (1).

(1) Confer modò infrà ex quæstionibus recentius reformatis Quær. XX. *Edit.*

Qu. 88. An incurrat suspensionem qui ordinatur cum patrimonio donato, sed datâ antapocâ, vel fide de reddendo illo donanti? In priori libro dicta est probabilis opinio negativa (*col.* 829. 2.). Sed hìc *l.* 6. *n.* 822. observa distinctionem tenendam, nempe si donans habuerit veram, vel ne, voluntatem donandi.

Qu. 89. Si quis post contracta sponsalia cum una ducat aliam, an hâc defunctâ, teneatur ducere primam? In priori libro dictum est probabiliter non tenêri (*col.* 145. *lit. I.*). Sed hìc contrarium sustinetur. *L.* 6. *n.* 875. *v. Quæritur.*

Qu. 90. An si quis fictè contraxit matrimonium, ad illud revalidandum sufficiat, ut ipse solus apponat consensum? Hìc *l.* 6. *n.* 1114. sententia affirmativa verior dicitur; quamvis in priori libro (*col.* 899. *v. Hinc infertur*) non fuerit admissa.

Qu. 91. An sit nulla dispensatio super impedimento inter propinquos, si tacetur copula inter ipsos præhabita? In priori libro opinio negativa probabilior visa est (*col.* 904. *v. Quær.* 3.). Sed hìc *l.* 6. *n.* 1134. omninò rejicitur, etiamsi copula non fuerit habita ad faciliùs obtinendam dispensationem.

Qu. 92. An simplex sacerdos possit absolvere à venialibus, et ab excommunicatione minori? In priori libro (*col.* 746. *lit. A. et col.* 928. *v. Certum.*) opinio affirmativa, licèt non fuerit admissa, non tamen omninò rejecta est. Sed hìc *l.* 7. *n.* 71. omninò rejicitur ob decretum *Innoc. XI.*

Qu. 93. An absolutus ab Episcopo in necessitate à casu papali propter impedimentum temporale, excusetur ab adeundo Romam, si parti jam satisfacerit? In priori libro dictum est probabiliter excusari (*col.* 933. *quær. III. in fin.*). Sed hìc omninò tenêri dicimus. *L.* 7. *n.* 87.

Qu. 94. An habens casum papalem publicum, si punitus fuerit ab aliquo Episcopo, possit absolvi ab alio? In priori libro opinio affirmativa probabilis visa est (*col.* 930. *v. Hinc, infra Dub.* 1.). Sed hìc contrariam veriorem dicimus. *L.* 7. *n.* 77.

Qu. 95. An Episcopi possint absolvere à papalibus occultis extra confessionem? In priori libro relata est opinio affirmativa (*col.* 942. *ad n.* 8.). Sed hìc *l.* 6. *n.* 593. *v. Hìc autem*, illam refutamus ex declar. *Gregorii XIII.*

Qu. 96. An liceat rescribere ad excommunicatum? In priori libro dictum est probabiliter licêre (*col.* 964. *lit. F.*). Sed

hìc negamus. *L.* 7. *n.* 193. An autem liceat excommunicatum resalutare? In priori libro (*col.* 963. *Dub. II.*) opinionem affirmativam diximus absolutè probabilem. Sed hìc *d. n.* 193. oppositam censemus probabiliorem, licèt primam non damnemus.

Qu. 97. An duellum possit acceptari, ne incurratur magna et certa jactura bonorum? Quidquid dictum sit cum *Salm.* in priori libro (*col.* 970. *lit. A. Not. I.*) hodie hæc opinio damnata est à *Bened. XIV. Vide l.* 3. *n.* 400. prop. IV. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 400.)

Qu. 98. An parentes possint cogere puellam ad ingressum in monasterium causâ educationis? In priori libro (*col.* 983. *in princ.*) probabilis dicta est opinio affirmativa. Sed hìc *l.* 7. *n.* 212. *v. Quoad*, opposita absolutè probabilior visa est, nisi puella sit in periculo incontinentiæ.

Qu. 99. An incurrat irregularitatem ratione bigamiæ, qui contrahit duo matrimonia nulla, vel qui fictè secundum matrimonium init ad copulam extorquendam? Hìc dicimus affirmandum *l.* 7. *n.* 446 *et* 447. quidquid in priori libro dictum fuerit.

Adduntur aliæ recentes retractationes opinionum, quæ in præcedente Editione recensentur.

Quær. I. Si quis probabiliter judicet se implevisse votum, horas canonicas, sive pœnitentiam, an teneatur eam satisfacere, si adhuc probabile sit, vel dubium non implevisse? Negant plures auctores *l.* 1. *n.* 76. Sed oppositum est tenendum, quia possidet obligatio jam contracta, donec certè non fuerit impleta. (*In Edit. Mechl. l.* 1. *n.* 29.)

Quær. II. An declarationes S. C. Cardinalium vim legis habeant? Plures AA. negant, nisi editæ sint, non solùm consulto Pontifice, sed etiam mandante, ut ipsæ solemniter per totam Ecclesiam promulgentur, *l.* 1. *n.* 106. *vers. Quær.* 2. Addendum tamen est, quòd hujusmodi declarationes, quæ jam in Ecclesia universaliter divulgatæ, et facto sic promulgatæ fuerint usu plurium, vel relatione Auctorum communiter ipsas referentium, hæ satis omnes fideles obstringunt.

Qu. III. An Episcopus dispensare possit in statutis canonicis, in quibus dispensatio reservata non sit? Visa fuit priùs

satis probabilis sententia affirmativa cum *Soto, Covarr. Castrop. Bonac. et S. Antonin.* Sed re meliùs perpensâ, videtur negativa omninò tenenda ex *Clement.* 2. *de elect. ubi: Lex superioris per inferiorem tolli non potest.* Cui congrúit c. *Dilectus, de temp. ordin. Vide l.* 1. *n.* 191.

Quær. IV. An delegatus *principis*, vel delegatus *ad universitatem causarum*, possit subdelegare? Affirmatur *l.* 1. *n.* 193. Sed hoc est limitandum juxta id, quod dicitur *lib.* 6. *n.* 566. nempe hoc intelligi, cùm delegatio facta est tamquam per officium, aut cùm delegatur alicui jurisdictio, ut privilegium perpetuò suo officio, sive dignitati annexum.

Quær. V. An cesset lex, cessante fine legis in particulari? Allata est sententia, quæ id probabile vocat hancque tenent *Salmant. et Viva cum Cajet. Sylvest. Panorm. Valent. Sa, Carden. Nav. Abbate, Comit.* et aliis, *l.* 1. *n.* 199. Sed hìc advertendum, quòd hæc opinio vix unquam in praxi probabilis erit, quia vix unquam eveniet, quòd in particulari omne hallucinationis periculum cesset.

Quær. VI. Si quis ex intentione furandi centum aureos surripiat eos centenis vicibus moraliter interruptis, an tunc centum peccata perpetret? *L.* 5. *n.* 44. dictum fuit probabile esse unum furtum, sive peccatum committi. Sed meliùs re perpensâ, dicendum hujusmodi furta esse centum distincta peccata mortalia, cùm unumquodque furtum distinctam malitiam in se continet. (*In Edit. Mechl. l.* 2. *n.* 44.)

Quær. VII. Actus charitatis erga Deum eliciendus est saltem semel in mense, ut dicitur *l.* 2. *n.* 8. Addendum est quòd eodem modo, nempe semel saltem in mense, teneamur pariter elicere actum charitatis erga proximum, alioquin difficulter hoc præceptum charitatis erga proximum observare valebimus. (*In Edit. Mechl. l.* 3. *n.* 8.)

Quær. VIII. Dictum est *l.* 3. *n.* 244. non vidêri improbabile cum *Less. Salm. Bon. etc.*, quòd ab ipso vovente possit commutari votum in æquale. Sed dicendum cum *S. Th. Caj. Suar. et aliis*, esse multùm probabilius, quòd non possit; quia Deus potiùs vult rem promissam, quàm aliam. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 244.)

Quær. IX. Dicunt plures DD. apud *Bus. l.* 3. *n.* 381., licêre viro honorato occidere aggressorem conantem alapam ei impingere. Sed ibi addendum id, quod sapienter docet *Sylvius:*

Etiamsi honor sit bonum præstantius, quàm divitiæ, aut nullum, aut rarissimum arbitramur esse casum, quo pro defensione solius honoris licet aggressorem interficere. In 2. 2. *q.* 64. *ar.* 7. *q.* 9. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 381.)

Quær. X. An beneficiarii expendentes reditus beneficii superfluos in usus profanos, teneantur ad restitutionem? *L.* 3. *n.* 492., exposita fuit sententia affirmativa tamquàm valde probabilior; sed peractâ meliori consideratione, sententia negativa videtur non minùs probabilis in praxi, signanter ob auctoritatem, et rationem *D. Th. in* 2. 2. *qu.* 185. *ar.* 7. *Vide cit. n.* 492. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 492.)

Quær. XI. Si quis furatus sit rem, cujus dominus est incertus, cui restituere debet? *Lib.* 3. *n.* 589. dictum est, restitutionem faciendam esse pauperibus, aut locis piis cujuscumque loci. Sed huic plures addendæ sunt limitationes, quas loco citato, vel paulò post invenies. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 589.)

Quær. XII. Utrùm si crimen aliquod est publicum in quodam loco, possit sine culpa, saltem gravi, manifestari in alio, ubi illud est adhuc occultum? Dictum fuit *l.* 1. *n.* 86. cum *Lug. Cajet. Nav. Salm. etc.*, communissimè, contra alios, sententiam affirmativam esse valde probabilem. Sed vide *l.* 3. *n.* 974. ubi nunc sententia limitatur tantùm pro delictis illis, quæ delinquentem aliis perniciosum efficiunt. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 974.)

Quær. XIII. An in die jejunii notabiliter antevertens sine justa causa horam meridianam, graviter peccet? *l.* 3. *n.* 1016., dictum fuit cum *Lessio*, *Tol. Bonac. Laym. Salm. Castrop. etc.*, probabiliorem esse negativam sententiam. Sed re meliùs ad trutinam revocatâ, dicimus cum *Azor*, *Sanch. Nav. Sylvest.*, affirmativam omninò tenendam. (*In Edit. Mechl. l.* 4. *n.* 1016.)

Quær. XIV. An Episcopus possit licitè transigere super bona Ecclesiæ vertentes? *l.* 4. *n.* 187. *vers. Circa*, *etc.* dictum est non posse. Sed hoc intelligendum tantùm, quandò Ecclesia ob transactionem deberet aliquid de rebus possessis cedere: secùs si nihil cederet de possessis. (*In Edit. Mechl. l.* 5. *n.* 187.)

Quær. XV. Si votum sit certè emissum, sed tantùm probabiliter impletum, utrùm vovens teneatur omninò votum implère? Negant plures AA. nempe *Lug. Ronc. Salm.* cum

Laym. etc. Sed censeo cum *Conc. Antoine etc.*, votum implendum esse, cùm enim votum est certum, possidet obligatio implendi votum. *Vide l.* 1. *n.* 29.

Quær. XVI. An teneatur pœnitens confitêri mortale peccatum certè commissum, si tantùm probabiliter reputet se illud confessum fuisse? Negant *Suar. Lug. Salm. et alii.* Sed dico cum *Concina* et aliis eum tenêri peccatum illud clavibus subjicere, cùm dubia sit confessio, et certa sit confessionis obligatio. Sed vide quod dicitur *lib.* 6. de pœnit. *n.* 477. (1).

Quær. XVII. An liceat conferre sacramentum sub conditione, absque eo quòd conditio ore exprimatur? *lib.* 6. *n.* 29. *in fin.* affirmatum est cum *Cont. Tourn. Ronc. Castrop.* et aliis communissimè. Sed quia non desunt Auctores aliqui, ut *Gonet*, *Juenin*, *Contens. Serry*, *etc.* qui tenent (licèt parùm probabiliter) valorem sacramenti non pendere ab intentione ministri, sed tantùm ab ipsa collatione sacramenti seriò peracta, tutius est conditionem etiam verbis exprimere.

Quær. XVIII. An teneatur quis confitêri peccatum mortale certè commissum, si postea sit in dubio, an illud fuerit vel ne confessus? *l.* 6. *n.* 477, dictum fuit non tenêri, si credat se probabiliter peccatum confessario jam exposuisse. Sed nunc tenêri dicimus, quia sicut certa fuit obligatio confitendi, ita certa debet esse confessio, vide tamen *cit. n.* 477.

Quær. XIX. An sacerdos ab Ecclesia abscissus, utì si esset hæreticus, schismaticus, aut excommunicatus vitandus, possit absolvere eos, qui sunt in periculo mortis, si alius desit? *l.* 6. *n.* 560. *Quær. I.*, probata fuit sententia negativa. Sed nunc probamus contrariam cum *Sylvio*, *Collet*, *Sylvestro*, *Cano*, *etc.*

Quær. XX. An si pœnitens confessus sit superiori, et inculpabiliter sit oblitus peccati reservati, poterit deinde à quolibet confessario de illo absolvi? *l.* 6. *n.* 597., probavimus sententiam negativam; sed nunc ex auctoritate *Pontas*, *Collet*, et signanter *Sylvii*, qui affirmativam cum *Sylvest. Nav. Adrian. Angel. Covarr.*, et pluribus aliis pro certa habet, eam reprobare non possumus.

Quær. XXI. An inhabilitas ad celebrandum, quam incurrunt confessarii sollicitantes, incurratur ante sententiam?

(1) Idem repetitur hic Quær. XVIII.

Edit.

l. 6. *n.* 705. affirmatur. Sed nunc vide id, quod dicitur in hac Editione *num. citato.*

Quær. XXII. An Episcopi possint absolvere ab excommunicatione eos, qui tentaverunt extrahere delinquentes ab Ecclesia? *Append. De privilegiis n. XXVIII.* affirmatum est. Sed nunc oppositum tenendum cum *Fagnano*, qui id probat; vide *l. c.*

Quær. XXIII. In praxi confessariorum dicitur *Cap. ult. n.* 287. Episcopis, eorumque delegatis concessa esse facultas impertiendi Indulgentiam plenariam infirmis eam petentibus in articulo mortis, addendum ad hoc requiri, ut Episcopi hanc facultatem à summo Pontifice expostulent, et obtineant.

Quær. XXIV. In examine Ordinandorum *n.* 98. dicitur ex Rubrica illicitum esse in missa adhibêre vinum quod *incipit acescere.* Adverte ibi quod additum est.

Quær. XXV. In eodem Exam. *n.* 122. dicitur, dubium esse an sit probabilis opinio, quòd celebrare sine cruce non sit mortale. Sed re maturiùs perpensâ, nunc satis probabilis mihi videtur, cùm inter Doctores sit communis; nec certum habetur fundamentum in oppositum.

Quær. XXVI. An calix si denuò inauretur, denuò sit consecrandus? *l.* 6. *n.* 370. *dub.* 2. probabiliùs censui negandum cum *Laym. Lugo, etc.* Sed re meliùs perpensâ, nunc puto cum *Ferrari, Suar. etc.*, probabiliùs iterùm calicem esse consecrandum; vide annotationem ultimo loco adjunctam in loco citato.

FINIS TOMI DECIMI.

INDEX ALPHABETICUS

EXHIBENS RES QUASCUMQUE NOTABILES DECEM TOMIS CONTENTAS.

Littera l. *librum denotat*, n. *numerum marginalem*, v. *versiculum*.

A

ABBAS, *et Abbatissa*. An abbatissa possit irritare vota Monialium? *l.* 4. *n.* 233. Quid si vota sint facta cum suo consensu? *lib.* 5. *n.* 54. *et lib.* 4. *n.* 239. An abbatissa possit liberè administrare bona monasterii? *l.* 5. *n.* 36. An instituere beneficia, et ea auferre? *ibid.* An possit præcipere, et obligare in conscientia Moniales? *l.* 5. *n.* 52. An dispensare in regulis? *n.* 53. An in votis novitiarum? *n.* 55. An in jejuniis, et officio divino, etc. *n.* 61. De electione abbatissæ. *n.* 59. An Abbas habens jurisdictionem quasi episcopalem possit absolvere suos subditos sæculares à Papalibus occultis? *l.* 6. *n.* 593. *v. Eamdem.* An conferre tonsuram iisdem, aut alienis? *n.* 763. An novitiis? *n.* 764. An Religiosis non subditis. *n.* 766. Pœnæ Ordinantium, et ordinatorum. *ibid.* Cum abbatissa an liceat colloqui sine licentia? *l.* 7. *n.* 238.

Ablutio. An omittere vinum in secunda ablutione vacet culpa? *l.* 6. *n.* 408. An possit dari viaticum unà cum ablutione? *num.* 288.

Abominatio an aliquando sit licita? *l.* 3. *n.* 20.

Abortus. An liceat matri sumere medicinam ad fœtum inanimatum expellendum? *l.* 4. *n.* 394. An cum periculo abortus fœtus animati? *ib. v. Quær. II.* Quibus pœnis subjiciantur procurantes abortum? *n.* 395. An prægnantes sibi procurantes abortum incurrant excommunicationem? *ib. v. Quær. V.* An incurrantur pœnæ abortus in dubio de animatione fœtus? *n.* 396. Quis possit has pœnas relaxare? *n.* 397. Procurantes abortum fœtus animati possunt absolvi ab Episcopis, *l.* 7. *n.* 213. *ad IV.* Et etiam à Mendicantibus. *n.* 99. In dubio abortus an quis debeat censeri irregularis? *l.* 7. *n.* 347. *Dub.* 4. Abortivi an baptizandi? *l.* 6. *n.* 124.

Absentia, et *Absens.* Absentia permissa Episcopis à suis Ecclesiis. *lib.* 5. *num.* 122. Absentia permissa parochis. *ex n.* 123. Donatio absenti facta quando obliget? *l.* 4. *num.* 728. An absentes à patria teneantur ad ejus leges? *l.* 1. *n.* 157. An ad jejunia in patria præcepta? *l.* 4. *n.* 1050. An absenti possit dari absolutio pro peccatis. *l.* 6. *n.* 429. Absens an possit absolvi à censuris. *l.* 7. *num.* 117.

Absolutio, et *Absolvere.* An et quando absolvi possint concubinarii? *l.* 4. *n.* 435. An possint absolvi qui sunt in proxima occasione peccandi causâ exercendæ artis? *n.* 438. An possit absolvi famula peccans cum domino? *l.* 4. *n.* 439. An uxor peccans cum viro? *n.* 440. An potens restituere, si differat? *l.* 4. *n.* 681. et 682. Et an confessarius debeat monere cum de restitutione, si monitio non est profutura? *ib. v. Quær.* 2. Quot peccata committit confessarius absolvens plures successivè in mortali? *lib.* 2. *n.* 50. *Quæst.* 6. De forma absolutionis peccatorum. *l.* 6. *n.* 428. Et quæ verba in ea sint necessaria? *n.* 430. Quæ præsentia pœnitentis requiratur, ut possit absolvi? *n.* 429. Absolutio sub conditione. *n.* 431. *et* 432. An possint absolvi qui sunt in occasione? *num.* 452. *ad* 457. *et* 463. Et in *Praxi Confess. num.* 63. An absolvendi consuetudinarii, et recidivi? *n.* 459. An cum signis extraordinariis. *n.* 460. *et* 463. *ac in Praxi num.* 67. De dispositione pœnitentis, ut possit absolvi. *n.* 461. An

pœnitenti disposito possit absolutio differri? *n.* 462. An expediat? *n.* 463. An absolvendi recidivi ex occasione intrinseca? *ib. v. Ut autem*, et in *Praxi Confess. n.* 68. *et* 69. An Ordinandus habituatus? *l.* 6. *n.* 63. De absolutione moribundi. *l.* 6. *n.* 480. *ad* 483. Quis possit absolvere in articulo mortis? *Vide Moribundus.* Absolutio complicis in peccato turpi. *num.* 553. An confessarius teneatur absolvere adhærentem opinioni probabili. *n.* 604. An liceat absolvere cum jurisdictione dubia? *n.* 571. An cum probabili? *ib.* Absolutio à censuris quomodo danda? *l.* 7. *n.* 116. De absolutis in Jubilæo. *n.* 118. Absolutio censuræ metu extorta. *n.* 119. An valeat si detur sub conditione? *n.* 123. An ad reincidentiam. *n.* 124. Et an tunc requiratur nova culpa. *n.* 125. An si detur extra confessionem? *n.* 126. Si non satisfacta parte? *n*, 127. et 128. An requiratur ut reus præstet juramentum? *n.* 129. Ut petat absolutionem? *n.* 130. Quid si falsum exponat. *n.* 132. An excommunicatus, bona fide se confitens, absolvatur à culpis priusquam absolvatur à censuris? *l.* 7. *n.* 159. *Vide Pœnitentia, Censura, Irregularitas.*

Abstemius an sit irregularis? *l.* 7. *n.* 409. An possit uti sola aqua in purificatione? *l.* 6. *n.* 408.

Abstinentia. De abstinentia à carnibus, *vide Carnes.* A lacticiniis, *vide Lacticinia.*

Acceptare, et *Acceptatio.* An obliget lex non acceptata? *lib.* 1. *n.* 136. Quid si major pars populi legem non observet? *n.* 137. et 139. *vers. Limitant* 3. Quanto tempore præscribantur leges? *n.* 137. *vers.* 3. Si deinceps legem non acceptant? *n.* 138. An lex pendeat ab acceptatione? Quid circa leges Pontificias? et quid circa civiles? *ib.* Si lex sit ardua, vel abrogata. *n.* 139. Si populus supplicet principem ut legem revocet. *ib. v. Quær.* An donatio obliget ante acceptationem? *l.* 4. *n.* 725. Quid si donatio sit facta ad pias causas? *n.* 726. Quid si firmata sit juramento? *n.* 727. An possit acceptari donatio post mortem donantis? *n.* 729. An mortuo donatario ante acceptationem, possit hæres donationem acceptare? *n.* 731.

Accessio. Acquiritur dominium accessione. l. 4. *n* 497.

Accessus ad Moniales sine collocutione. *l.* 7. *n.* 233.

Accipere. Non licet puellæ accipere munera ab amasio. *l.* 3.

n. 76. An liceat alicui accipere donum à debitis gravata? *l.* 4. *n.* 722.

Accusare, et *Accusator*. Quæ servanda sint ab accusatore? *lib.* 5. *n.* 234. et 235. Qui teneantur accusare? *l.* 5. *n.* 236. Qui prohibeatur accusare? *n.* 238. Quando liceat accusare sine prævia monitione? *n.* 240. et 241. Accusans injustè de sollicitatione incurrit casum papalem, sed sine censura. *l.* 6. *n.* 695. *vers. An autem, in fin.* Accusator in causa sanguinis fit irregularis. *l.* 7. *n.* 468. *ad* III. Quid de clericis accusantibus. *ib.* et *n.* 467.

Acedia, quid sit *l.* 2. *n.* 84.

Actio. Actiones non præscribuntur nisi per 30. annos. *l.* 4. *n.* 507. Actiones clericis vetitæ. *l.* 5. *n.* 191.

Actus Humani. lib. 2. Quid sit actus humanus et quotuplex, *n.* I. *et seq.* Quid actus *Elicitus* et *Imperatus*, *n.* IV. Quid sit voluntarium, et quotuplex? *n.* VI. *ad* XI. Quid involuntarium, et quotuplex? *n.* XII. *et seq.* De violentia, *n.* XV. Quid sit metus? *n.* XX. An concupiscentia tollat, aut augeat voluntarium, *n.* XXIII. *ad* XXV. Ignorantia quid sit, quomodo dividatur, et quid faciat circa voluntarium *n.* XXVI. *ad* XXIX. De libertate actuum, *n.* XXX. *et seq.* In quo consistat malitia, vel bonitas moralis? *n.* XXXIV. *et seq.* Quæ sint principia moralitatis? *n.* XXXVI. An detur actus indifferens? *n.* XLI.

Actus. Actus fidei, et spei, quo tempore eliciendi? *l.* 3. *n.* 7. *et seq.* Quo actus charitatis? *l.* 3. *n.* 8. Quomodo actus interni peccatorum moraliter interrumpantur? *l.* 2. *n.* 37. *et* 38. Quid si voluntas permaneat in effectu? *n.* 40. Quomodo actus externi interrumpantur? *n.* 41. Uno actu, vel diversis actibus simul, potest satisfieri duplici præcepto. *l.* 1. *n.* 166. An committat plura peccata, qui uno actu violat plura præcepta? *l.* 1. *n.* 167. An Prælati possint præcipere actus internos? *l.* 1. *n.* 100. Uno actu fiunt plura peccata ex diversitate objectorum totalium. *lib.* 2. *n.* 45. Actus fidei et spei an requiratur ad contritionem. *l.* 6. *n.* 439. Actus conjugalis an impediat communionem. *Vide Debitum conjugale.* An ad incurrendam censuram actus debeat esse externus? *l.* 7. *n.* 34. An consummatus? *n.* 36.

Additio in Missa. *l.* 6. *num.* 411. Quando liceat addere

Collectas? *ibid.* In expositione SS. Sacramenti additur ejus Oratio. *ibid. vers. Probabiliter.*

Adjuratio, quid sit, et quando licita? *l.* 4. *post n.* 193. *Vide append. de Adjuratione Dæmonum; ib.*

Administrator, et *Administrare.* Administratores publici quando sint irregulares. *lib.* 7. *n.* 456. *ad* IV. (*Vide etiam l.* 4. *n.* 838. *v. Valde refert.*) *Vide Ministrare.*

Adolescens. Adolescentes etiam robusti excusantur à jejunio ante 21. annum. *l.* 4. *n.* 1035. Quid si quis eo die annum 21. compleat? *ib.*

Advena, *vide Peregrinus.*

Advertentia. De advertentia requisita ad legem. *l.* 1. *n.* 7. De advertentia requisita ad peccatum. *l.* 2. *n.* 3. An advertentia virtualis sufficiat ad peccatum mortale? *n.* 4. Ad culpabilem distractionem in Officio divino requiritur advertentia ad illam. *lib.* 5. *n.* 176. *v. Dictum est.*

Adulter, *Adultera*, et *Adulterium.* Ad quid tenentur adulteri? *lib.* 4. *n.* 651. Ad quid adultera? *n.* 652. An ipsa teneatur se procedere? *n.* 653. An filius spurius teneatur credere matri? *n.* 654. Ad quid amplius teneatur adulter? *n.* 655. An adulteri exponentes prolem hospitalibus teneantur ad restitutionem? *l.* 4. *n.* 656. Adultera an possit negare suum crimen occultum? *l.* 4. *n.* 162. An sit adulterium copula sodomitica inter conjuges? *n.* 446. An adulter occidens virum adulteræ ad tuendam suam vitam, incurrat irregularitatem? *l.* 4. *n.* 398. *v. In ordine.* An uxor adulterans possit expelli à viro? *l.* 6. *n.* 939. *v. Dub.* 3. De divortio ob adulterium. *num.* 960. *ad* 969. Adulterii crimen ad dirimendum matrimonium. *l.* 6. *num.* 1035. *ad* 1042. Adulteræ tacurnitas an sufficiat pro consensu ad invalidandum matrimonium. *n.* 1038. Adulterium cum matrimonio attentato vivente conjuge. *n.* 1042. Si adulter occidat maritum ob defensionem. (*Remissivè ad l.* 4. *n.* 398. *v. In ordine.*) Vir cognoscens uxorem adulteram fit irregularis. *l.* 7. n. 441. *ad* 443.

Advocatus quibus requisitis indigeat. *lib.* 5. *n.* 218. Quibus illicitum sit officium advocati exercêre? *l.* 5. *n.* 219. Quos pauperes advocatus tenetur patrocinari gratis? *n.* 221. An possit tuêri causas minùs probabiles? *n.* 222. An possit convenire de pretio, et de quota litis? *n.* 224. Quando advo-

catus teneatur ad restitutionem damni? *l.* 5. *n.* 223. Quando peccet advocatus? *n.* 226. Advocati, et procuratores post biennium Neapoli non possunt petere salarium. *l.* 4. *n.* 516. Quando advocati excusentur à jejunio? *l.* 4. *n.* 1049. *v.* 6. *Excusantur.*

Ædificatio. Quando acquiritur dominium ædificatione? *l.* 4. *n.* 500.

Ægrotans Capellanus. *l.* 6. *n.* 333. Ægrotans coram quo parocho nubere debeat. *n.* 1091.

Ægrotus, vide *Infirmus.*

Æquivocatio, vide *Amphibologia.*

Ætas puerorum ad præceptorum obligationem. *l.* 3. *n.* 155. *v. Quæritur.* Ætas quoad ordinationem. *l.* 6. *n.* 783. *ad* XI. et *n.* 799. Pœna in ordinatos ante ætatem. *d. n.* 799. *Notand.* 2. Si ex ignorantia crassa. *ib. v. Sed hic.* Quid ætate completa. *ib. Dub.* 2. Sacerdos ante ætatem ordinatus an fiat irregularis? *ib. Dub.* 3. Ætas quomodo computanda? *n.* 800. An Episcopus possit dispensare in ætate? *ib. v. Certum.* Ætas requisita ad matrimonium. *n.* 1065 *et* 1066. Irregularitas ex defectu ætatis; *l.* 6. *n.* 783. *et n.* 799.

Affinitas, quomodo contrahatur? *l.* 6. *n.* 1068. An contrahatur inter vitricum, et uxorem, quæ fuit privigni? *n.* 1069. Quid si quis post dispensationem executam rursùs cognoscit sororem sponsæ? *n.* 1069. *et vide etiam n.* 1140. De impedimento affinitatis; *n.* 1068. De impedimento non petendi ob affinitatem; *n.* 1070. *ad n.* 1077. Ad contrahendam affinitatem requiritur ut copula ex utraque parte consummetur; *n.* 1075. Pœna scienter contrahentium cum impedimento affinitatis; *n.* 1077. Qui possit in hoc impedimento dispensare. *n.* 1076. *Quær.* IV.

Aggressor, vide *Occisor.*

Agitationes taurorum. Vide *l.* 4. *n.* 365.

Agnos Dei pingentes, vel inaurantes excommunicantur. *l.* 7. *n.* 209. *ad* 22.

Aleæ. Ludus alearum quomodo vetitus sit laicis. *l.* 4. *n.* 883. Quomodo clericis? *n.* 895. Et religiosis? *n.* 901. Et Episcopis? *n.* 902. Quid si clerici et religiosi tali ludo tantùm assistant? *n.* 903.

Alienatio bonorum ecclesiasticorum. *l.* 5. *post num.* 187.

Alienigenæ an ligentur censuris generaliter latis? *l.* 7. *n.* 27. *Vide Peregrinus.*

Alimenta. Parentes tenentur filiis præstare alimenta. *l.* 4. *n.* 336. Etiam spuriis. *n.* 951. Fratres tenentur dare alimenta fratribus, et sororibus. *l.* 4. *n.* 340. Sanctio Neapolitana circa alimenta filiorum. *n.* 338. An uxor et filii possint alimenta accipere à debitis gravato? *l.* 4. *n.* 695.

Alluvio. Quomodo acquiratur dominium alluvione? *l.* 4. *n.* 495.

Altare. An liceat celebrare extra altare ob metum mortis. *l.* 6. *n.* 289. Mutatio altaris. *n.* 329. Altaris execratio. *n.* 369. Si ab altari amoveatur ara, sigillum, aut sepulchrum. *d. n.* 369. Si sub altari sit humatum cadaver. *ibid. v. Hic.* Altare debet esse consecratum. *n.* 373. Si liceat sumere paramenta ex altari. *n.* 424. *v.* 5. *Inferiores.* Altare portatile. *ib. v.* 6. *Altare.* Altare privilegiatum. *n.* 339.

Amasius. An liceat puellæ accipere munera ab amasio? *l.* 3. *n.* 76.

Ambitio. Quid sit ambitio. *l.* 2. *n.* 66. *v.* 2.

Amens an sit sub lege humana, et an ei possint ministrari carnes? *lib.* 1. *n.* 153. *v. Pro majori.* An possit confirmari? *l.* 6. *n.* 180. An communicare? *n.* 246. et 302. An semifatui, muti, et obsessi? *n.* 303. An suscipere Extremam-Unctionem? *n.* 732. An conjugi amenti teneatur aut possit alter reddere? *n.* 948. Amentes benè baptizantur, confirmantur, et validè ordinantur. *n.* 80. Amentes et ebrii qui antè habuerunt intentionem. *n.* 81. *v. Utrùm.* Amentes sunt irregulares. *l.* 7. *n.* 398.

Amicus. An liceat cedere tabulam amico in naufragio? *l.* 4. *n.* 366.

Amissio, et *Amittere.* An amissio magni lucri permittat laborare in festis? *l.* 4. *n.* 301. An excuset ab audienda missa? *n.* 332. Quibus modis amittantur beneficia? *l.* 5. *n.* 133.

Amor inchoatus an requiratur in attritione? *l.* 6. *n.* 440 et 442.

Amphibologia tripliciter potest esse. *l.* 4. *n.* 151. Licita est cum causa, et etiam cum ea jurare. *ib. v. His positis. Vide Restrictio mentalis.*

Animalia. An liceat animalia occidere in die festo? *l.* 4. *n.* 298. An liceat clericis et religiosis emere animalia, ut vendant saginata in pascuis suis? *l.* 4. *n.* 834. An saginanda ex pascuis alienis? *n.* 835. De societate animalium, *n.* 909.

Quorum animalium carnes vetentur in jejuniis. *n.* 1011.

Animæ defectus in irregularitate. *l.* 7. *num.* 397. Animæ dispositiones ad communionem. *l.* 6. *n.* 255.

Animus. Quid si leviter lædas alterum animo graviter nocendi? *l.* 4. *n.* 551. Quid si quis contrahat sine animo contrahendi? *n.* 709. Quid si sine animo se obligandi? *n.* 710. Recipiens beneficium sine animo clericandi, sive cum animo ducendi uxorem. *l.* 5. *n.* 113. Recipiens beneficium curatum cum animo dubio, vel conditionato suscipiendi sacerdotium. *n.* 114.

Anniversaria, si habent adjunctas preces, etc. *l.* 6. *n.* 331. *v. Dub.* 3. Dici possunt etiam in die duplici majori. *n.* 421. An possint anticipari, vel postponi? *ibid.*

Antichryseos, contractus dictus, *à godere. l.* 4. *n.* 776.

Antidoralis obligatio an possit deduci in pactum? *l.* 4. n. 53.

Antipendium altaris. *l.* 6. *n.* 395.

Antiphona in officio, sufficit eam audire. *l.* 5. *n.* 162. *v. Communis.*

Apostasia, et *Apostata.* Apostasia à fide. *lib.* 3. *n.* 17. Quæ possint acquirere religiosi apostatæ? *l.* 5. *n.* 80. Ad quid teneatur prælatus erga apostatas? *l.* 5. *n.* 82. An apostatæ teneantur recitare officium? *n.* 141.

Appellatio an et quando sit licita? *l.* 5. *n.* 285.

Applicatio missæ. An liceat applicare fructum specialissimum? *lib.* 6. *n.* 318. De obligatione beneficiatorum, capellanorum, monialium, et confraternitatum applicandi missas. *n.* 323. *ad* 325. De obligatione parochorum. *num.* 324. *v. Qu.* II. Quid de missa conventuali? *n.* 326. An beneficiati possint aliquoties applicare pro amicis, aut propinquis: vel abstinere à celebrando ob reverentiam? *n.* 332. Si capellanus sit infirmus. *n.* 333. Religiosus illicitè, sed validè applicat missam contra voluntatem sui prælati. *n.* 334. Quando debeat fieri applicatio? *n.* 335. An valeat applicatio habitualis? *ibid. Qu.* I. An applicatio in confuso? *ibid. Qu.* II. An applicatio conditiona? *n.* 337. *vers. Dicunt.* Quid in missa Defunctorum? *n.* 338. De altari privilegiato. *n.* 339.

Approbatio ad excipiendas confessiones. *l.* 6. *num.* 542. *ad* 556.

Aqua quoad baptismum, *vide Baptismus.* Aqua quoad consecrationem vini. *l.* 6. *n.* 208. ad 210.

Arbor consanguinitatis. *l.* 6. *n.* 1030.

Arctus, Vide Fœmina.

Argentarii quando peccent? *l.* 5. *n.* 292. *v.* 5. An excusentur à jejuniis. *l.* 4. *n.* 1041. *v. Alii.*

Aromata dentibus contrita non frangunt jejunium. *l.* 6. *n.* 280. *Dub.* 3.

Arrha. An, datâ arrhâ, liceat resilire ab emptione? *l.* 4. *n.* 794. *v. Quæritur hic.*

Ars. An qui causa artis exercendæ est in occasione peccati, possit absolvi? *l.* 2. *n.* 63. et *l.* 4. *n.* 438. *ac l.* 6. *n.* 452. Ars notoria. *l.* 4. *n.* 14. Artes prohibitæ clericis. *l.* 5. n. 189. Quæ sit *Ars laboriosa* excusans à jejuniis? *l.* 4. *n.* 1041.

Articulus. Quot peccata committat qui negat plures articulos fidei? *l.* 2. *n.* 50. Obligatio eliciendi actus fidei, spei et charitatis. *l.* 3. *n.* 5. et 23. Articulus mortis, *vide Periculum.*

Artifex. Artifices divites non excusantur à jejuniis. *l.* 4. *n.* 1042. Nec qui possunt jejunare sine gravi incommodo. *n.* 1043. An excusentur artifices in diebus quibus non laborant? *n.* 1044. An qui assumunt laborem in fraudem jejunii? *n.* 1045.

Aruspicium quid sit? *l.* 4. *n.* 6. *v. Divinatio.*

Aspectus. De aspectu turpi proprii corporis. *l.* 4. *n.* 419. De aspectu turpi corporis alieni, et brutorum. *n.* 420 et 421. An turpis aspectus induat speciem objecti visi? *ib.* An liceat aspicere faciem mulieris pulchræ? *n.* 422. An sit mortale aspicere pectus, et crura mulieris? *n.* 423. An mortale aspicere picturas obscœnas? *n.* 424. An aspectus lascivi habiti in Ecclesia, sint sacrilegia? *n.* 461.

Assassinium, et *Assassinus.* De pœnis pro mandantibus homicidium per assassinum. *l.* 4. *n.* 363. An eas incurrant ipsi assassini? *n.* 364.

Assecuratio quid sit? *l.* 4. *n.* 911. De assecuratione in *Tribus Contractibus. n.* 908.

Assistens Missæ quam audit excommunicatus. *l.* 7. *n.* 176.

Assistentia in choro, *vide Chorus.* Assistentia parochi an requiratur in revalidando matrimonio nullo ob impedimentum occultum? *l.* 6. *n.* 1110.

Associantes homicidam fiunt irregulares. *l.* 7. *num.* 374.

Astrologia, quæ naturalis licita? et quæ judiciaria illicita? *l.* 4. *n.* 10.

Attentare, et *Attentatio*. Qui attentat se occidere non fit irregularis. *l.* 7. *n.* 419. Qui attentat duo matrimonia inire fit irregularis. *n.* 444. Etiamsi ambo nulla. *n.* 445. Vide *Bigamia*. Attentatio matrimonii cum adulterio, vivente conjuge, illud dirimit. *l.* 6. *n.* 1042.

Attentio. An in audienda missa requiratur attentio interna? *l.* 4. *n.* 313. De attentione externa requisita in recitando officio. *l.* 5. *n.* 176. *v. Circa*. De attentione interna circa officium, et an hæc sit de essentia? *ib. v. Attentio*. Regula ad scrupulos abjiciendos in recitatione officii. *n.* 177. *v. Cæterùm*. An beneficiarius teneatur ad restitutionem, si recitet sine attentione interna? *l.* 4. *n.* 669. et *l.* 5. *n.* 177. *v. His tamen*. Attentio requisita in ministro sacramentorum. *l.* 6. *n.* 14.

Attritio. Cum attritione cognita non licet ministrare. *l.* 6. *n.* 30. *v.* 2. Attritio sine amore prædominante an sufficiat in confessione? *n.* 440. et 441. Ex metu pœnarum. *n.* 443.

Avaritia, quid sit? *l.* 2. *n.* 68. Et quæ ejus filiæ? *n.* 69.

Auctoritas. An auctoritate propria liceat facere divortium? *l.* 6. *n.* 968. Quid si fiat ob sævitiam alterius? *n.* 971.

Audire, et *Auditor*. Quomodo peccet audiens detractionem, et ad quid teneatur? *l.* 4. *n.* 979. Quid si sit superior? *n.* 980. Quid si privatus? *n.* 981. An fama sit restituenda etiam apud auditores mediatos? *n.* 991. *v. Quæritur*. An satisfaciat recitans officium, si se non audiat. *l.* 5. *n.* 163. Audire missam? *l.* 4. *n.* 308.

Augurium quid sit? *l.* 4. *n.* 6. *v. Per tacitam*.

Auriculæ si alicui desint, an sit ille irregularis? *l.* 7. *n.* 410. *in fin.*

Auriga. An liceat aurigis vehere meretricem? *l.* 3. *n.* 75. *v. An autem*.

Aurora. Non licet celebrare ante auroram. *l.* 6. *n.* 340. Quando incipit? et quomodo computanda aurora? *n.* 341. Quid de regularibus? *n.* 342. Quid in nocte Nativitatis Domini? *n.* 343. *v. Quæres*.

Auspicium quid sit? *l.* 4. *n.* 6. *v. Per tacitam*.

Avus an possit irritare vota. *l.* 4. *n.* 229.

B

Baculo an liceat uti in missa? *l.* 6. *n.* 402. *v. Dicit.*

Balbutiens an satisfaciat recitationi officii? *l.* 5. *n.* 165. An sit irregularis? *l.* 7. *n.* 406.

Bannitus, vide *Proscriptus.*

Baptismus, et *Baptizare.* Quid et quotuplex sit baptismus? *lib.* 6. *n.* 95. *ad* 101. De materia baptismi. *n.* 102. *ad* 107. De forma Baptismi. *n.* 108. *ad* 112. De ministro Baptismi, *n.* 113. *ad* 118. An duo possint simul unum baptizare? *n.* 119. *et* 120. De subjecto Baptismi. *n.* 121. *ad* 139. De cæremoniis Baptismi. *n.* 140. *ad* 145. De patrinis in Baptismo, *n.* 156. *ad* 160. Effectus Baptismi. *n.* 158. Per Baptismum iteratum incurritur irregularitas. *lib.* 7. *n.* 356.

Barbitonsor. Barbitonsores an possint tondere in die festo? *l.* 4. *n.* 290. An excusentur à jejuniis? *l.* 4. *n.* 1041. Barbitonsoribus quæ interrogationes faciendæ, signanter iis qui caput ornant mulieribus. *Prax. confess. n.* 62.

Bellum. Quando et cui liceat bellum inferre? *lib.* 4. *n.* 402. *et* 403. An cum opinione probabili? *n.* 404. Ad quid teneantur principes? *n.* 405. An possint vocare in auxilium hæreticos et infideles? *n.* 406. An servi capti in bello possint fugere? *l.* 4. *n.* 410. *v.* 4. *Capti.* Belli duces ad quid tenentur? *l.* 4. *n.* 407. Præliantes in bello quando incurrant irregularitatem? *l.* 7. *n.* 459. An incurrant hortantes ad occidendum in bello? *n.* 460.

Benedicere, et *Benedictio.* Benedictio vestium. *l.* 6. *n.* 378. An Episcopus possit hanc facultatem delegare. *eod. num. v. Dub.* 4. Benedictio pyxidis. *num.* 383. Benedicens Ecclesias, vestes etc. in mortali. *l.* 6. *n.* 40. Benedictio nuptiarum prohibetur tempore feriarum. *n.* 983. An liceat consummare matrimonium ante benedictionem? *n.* 984. *Dub.* 2. An in confirmatione requiratur ultima benedictio Episcopi. *lib.* 6. *n.* 188. *in fin.*

Benedictus XIV. Quid sentit de intentione in sacramentis. *l.* 6. *n.* 23. *v. Secunda.* et *v. Idque.* De conditione in sacramentis ministrandis. *n.* 27. Plures ejus bullæ, vide *Bulla.*

Beneficiarius. Quinam beneficiarii teneantur ad residentiam.

lib. 5. *n.* 119. et 120. An curati teneantur ad eam jure divino? *n.* 121. De residentia Episcoporum. *n.* 122. ac parochorum. *n.* 123. *et seq.* Vide verb. *Residentia.* An beneficiarius teneatur dare fructus superfluos? *lib.* 4. *n.* 491. *v. Quær.* VI. An dare solis pauperibus. *ib. Qu.* I. Et qui veniant nomine pauperum? *ib. Qu.* II. An debeant præferri pauperes loci? *ib. Qu.* III. An possit reservare superflua in usus pios? *ib. Qu.* IV. An habens propria possit vivere ex beneficio? *ib. Qu.* V. An beneficiarius sit dominus fructuum beneficii? *l.* 4. *n.* 491. An expendens superfluos in usus vanos teneatur ad restitutionem? *n.* 492. et *l.* 5. *n.* 183. Quid de accipiente superflua per donum à beneficiario? *l.* 4. *n.* 492. *Qu.* VIII. Quando beneficiarius teneatur ad restitutionem ob omissionem officii? *l.* 4. *n.* 663. *usque ad* 675. An ob id privetur etiam beneficio? *n.* 671. An beneficiarius ordinatus per metum teneatur recitare officium? *l.* 5. *n.* 144. Sacerdos beneficiarius omittens officium quot peccata committat? *n.* 145. An peccet graviter beneficiarius omittens officium si velit fructus restituere? *ib. Qu.* II. An impotens recitare solus, teneatur conducere socium? *n.* 158. *v. An autem.*

Beneficiatus, si celebret alibi quàm in ecclesia, altari, die, vel hora præscripta. *l.* 6. *n.* 329. De obligatione celebrandi missas præscriptas, et per seipsum. *n.* 330. Si deficiant reditus. *n.* 331. *Dub.* 2. An obstrictus quotidie celebrare, possit aliquoties pro conjunctis, vel omittere ob reverentiam? *n.* 332. Si sit infirmus? *n.* 333. Beneficiatus an possit mederi cum incisione, et adustione? *l.* 7. *n.* 385.

Beneficium. Quid et quotuplex sit beneficium? *lib.* 5. *n.* 83. 84. Quomodo acquirantur et conferantur beneficia? *num.* 85. Quæ intentio, et qualitates requirantur ad beneficium acquirendum? *num.* 112. An liceat habere plura beneficia? *num.* 115. Quibus modis beneficia amittantur? *n.* 133. Quæ sint beneficia *simplicia*, et quæ *duplicia?* et quæ duplicia *compatibilia*, et quæ *incompatibilia.* *l.* 5. *n.* 116. Quantum temporis requiratur ad beneficia præscribenda? *l.* 4. *n.* 507. *v. Si quis.* Ad quid teneatur impediens ne beneficium conferatur digno? *l.* 5. *n.* 109. An sit simonia inservire Episcopo ob beneficium? *l.* 4. *n.* 62. An dare pecuniam mediatori ad obtinendum beneficium? *n.* 64. et 65. Quæ sint pœnæ ob simoniacam acceptionem beneficiorum? *l.* 4. *n.* 112. *v. Qu.* I.

usque ad Qu. IV. De simonia circa beneficia. *v. Simonia.* Ordinatio titulo beneficii. *l.* 6. *num.* 770. Item *num.* 775. *ad* 777. *ac* 815. Taxa circa sufficientiam beneficii. *d. num.* 815. *Not.* 1. et 2. An nomine beneficii veniant stipendia missarum? *ib. Not.* 5. Ad beneficium futurum? *n.* 816. Excommunicati an sint inhabiles ad beneficia? *l.* 7. *n.* 179. *ad* 183. An priventur fructibus? *n.* 183. Quid si quis ignoret se esse excommunicatum? *n.* 182. Pauper suspensus à beneficio an possit fructus retinere? *n.* 516. *Dub.* 1. An suspensus à beneficio sit etiam ab aliis in aliena diœcesi. *ib. Dub.* 2. Si conferatur beneficium irregulari. *n.* 542. ad III. et *n.* 543. Si capitale beneficii maneat otiosum. *l.* 6. *n.* 524. *v. Hic autem.* An Episcopus possit dispensare cum illegitimo ad beneficium simplex? *l.* 7. *n.* 428. An ad canonicatum? *n.* 429.

Bestialitas. Quid sit peccatum bestialitatis? *l.* 4. *n.* 474. An sit explicandum, si bestia fuerit mas vel fœmina? *ib. v. Sed dubitatur.* An clerici exercentes bestialitatem incurrant pœnas sodomitarum? *l.* 4. *n.* 473. Si ob bestialitatem conjugis liceat alteri facere divortium. *l.* 6. *n.* 962.

Bibliopola quando peccet? *l.* 5. *n.* 292. *v.* 2.

Bigamia inducit irregularitatem. *l.* 7. *n.* 435. *ad* 455. Quæ sit *vera*? *n.* 436. Quæ *interpretativa*? *n.* 437. *ad* 447. Quæ *similitudinaria*? *n.* 448. An hanc incurrant clerici? *n.* 449. An Papa possit dispensare. *n.* 450. An Episcopi? *n.* 451. An saltem ad ordines minores, et beneficium simplex? et an saltem in similitudinaria? *n.* 452. An prælati regulares? *n.* 453.

Biscottus. An liceat in jejuniis edere biscottos ovis confectos? *l.* 4. *n.* 1009. *v. Dub.* 4.

Blesus an sit irregularis? *l.* 7. *n.* 406.

Blasphemia, et *Blasphemare* quid sit? *lib.* 4. *num.* 121. Quotupliciter blasphematur contra Deum? *num.* 122. Blasphemiæ hæreticales. *ibid.* Obligatio denuntiandi. *n.* 123. An sit blasphemia dicere: *Velit nolit Deus. A dispetto di Dio: Dæmonem sanctum, etc. Nego Di.. Santo Diana?* An *sangue di Dio? n.* 124. An *Per vitam Dei? Renego Deum, si te non percussero: Hoc est verum sicut Deus: Sic erat à fato destinatum: Pòtta di Christo: Fuori di Dio: Se l'ho fatto io? d. num.* 124. *O mors Dei, Vulnera Christi? num.* 128. *Vide etiam in Praxi confessarii, num.* 24.

An sint blasphemia signa contra Deum, si verba non adsint? v. g. spuere in cœlum, infrendere dentibus, etc. *n.* 125. De blasphemo consuetudinario. *n.* 127. An sit blasphemia maledicere creaturis? *n.* 129. An maledicere *Toti mundo*, *ib. v. Sed hic.* Maledicere diabolo? *ib.* Maledicere *mortuis et fidei?* *n.* 130. Imprecari dæmonem? *n.* 131. An differant specie blasphemiæ contra Deum, et Sanctos? *n.* 132. Quot peccata committat blasphemans 12. Apostolos? *l.* 2. *n.* 47. Si quis blasphemet Sanctos, dicendo: *Se l'ho fatto io. Prax. Confess. n.* 28 Si quis blasphemet *mortuos. n.* 29. Vide *Maledictio.* Epistola responsiva adversùs Epistolam apologeticam scriptam in propugnationem dissertationis, quæ super abusu mortuis maledicendi prodiit. *l.* 4. post *n.* 132.

Blasphemus. Blasphemi quando sint denuntiandi? *l.* 5. *n.* 252.

Bona ecclesiastica. Quæ dicantur bona ecclesiastica. *l.* 5. *n.* 187. *v. Not. III.* De alienatione bonorum ecclesiasticorum. Vide *dict. n.* 187. De bonis clericorum. *l.* 4. *n.* 490. An bona patrimonialia, et parsimonialia, sive industrialia sint propria clericorum? *ib.* An clerici sint domini bonorum ecclesiasticorum? *n.* 492.

Bona fides, vide *Fides.*

Bonum. Bona spiritualia an dimittenda sint aliquando ob charitatem proximi? *l.* 3. *n.* 26. et 50. Bona incerta an danda pauperibus? *l.* 4. *n.* 589. Quid si postea compareat dominus? *n.* 590. De compositione circa bona incerta, *n.* 591. Cui facienda restitutio, si parva bona pluribus auferantur? *n.* 595. An bona certa sint restituenda possessori vel domino? *n.* 596. et 599. Quotuplicia sint bona uxorum? *l.* 4. *n.* 489. Cessio bonorum quid sit, et quibus licita. *l.* 4. *n.* 699. Bona inventa an restituenda? *n.* 603. Ad præscribenda bona mobilia requiruntur tres anni. *l.* 4. *n.* 506. Ad immobilia 10. anni. *n.* 508. Ad præscribenda bona Ecclesiæ requiruntur 40. anni. *n.* 510.

Breviarium. Quomodo excuset carentia Breviarii? *l.* 5. *n.* 157. An Horæ sint recitandæ juxta præscriptum Breviarii Rom.? *n.* 160. Quid si non habeas officium proprium? *n.* 158. *v. Præterea.* Quid si careas Breviario Romano? *ib.*

Bullæ. Bulla *Bened. XIV.* super *jejunio. l.* 4. *n.* 1015. Bulla ejusdem *de negotiatione clericorum. l.* 4. *n.* 852. Bulla

Nicolai V. de censibus. n. 845. Bulla *S. Pii V. n.* 846. Et an hæc obliget in conscientia? *n.* 848. Vel ubi non est recepta? *n.* 849. Bullæ Cœnæ casus. *l.* 7. *n.* 281. An Episcopi possint absolvere à casibus Bullæ occultis? *n.* 82. et 83. An impeditos? *n.* 84. Et hos etiam per alium? *n.* 90.

Bulla *Innocentii XII.* circa stipendium missarum beneficiatorum. *l.* 6. *n.* 321. *v. Excipitur.* et *n.* 322. *v. Dub.* 5. Bullæ *Innoc. XIII. et Bened. XIII.* quòd Episcopi possint celebrare in domibus privatis. *n.* 558. Bulla *Speculatores. n.* 770. Bullæ circa Conceptionem immaculatam B. Mariæ. *l.* 7. *n.* 244.

Bullæ *Bened. XIV.* circa intentionem requisitam faciendi sacramentum. *l.* 6. *n.* 23. *v. Idque.* Circa validam ordinationem infantium. *n.* 80. Circa Baptismum filiorum infidelium. *n.* 126. *ac seq.* Circa ministrum Confirmationis. *n.* 170. Circa stipendium missarum. *n.* 321. et *n.* 322. Circa missam parochi pro populo. *n.* 325. Circa oratoria privata. *n.* 359. *v. Dices.* Circa jubilæum. *n.* 536. *et seq.* Circa missam conventualem. *n.* 526. Circa confessarios exquirentes nomen complicis. *n.* 491. et 492. In absolventes complicem in peccato turpi. *n.* 553. In confessarios sollicitantes. *n.* 675.

C

Cæremoniæ in sacramentis. *l.* 6. *n.* 42. *v.* 2. Cæremoniæ in Baptismo. *num.* 140. in missâ, vide *Rubricæ.* An peccet graviter omittens cæremonias missæ in notabili parte? *n.* 400.

Cæsarie ficta non licet celebrare. *l.* 6. *n.* 398.

Calix si execratur. *l.* 6. *n.* 370. Si deauretur. *ib. Dub.* 2. et *Dub.* 3. De materia calicis. *ib. n.* 370. *Dub.* 3. Si cuppa separetur à pede. *ib.* Qui calices et patenas possit consecrare. *n.* 381. Si frangatur calix, an possit adhiberi ad usus profanos. *n.* 371. *v. Partes.*

Calx. An liceat in die festo coquere calcem? *l.* 4. *n.* 300.

Cambium, et *Campsor.* Quid et quotuplex sit cambium? *lib.* 4. *n.* 850. et 851. De cambio reali. *n.* 853. De cambio sicco, et Francofurtensi. *n.* 854. De pecunia adulterina. *n.* 855. De famulo qui commutat pecuniam domini. *n.* 856.

Cancellaria. An regulæ Cancellariæ Romanæ obligent? *lib.* 1. *n.* 106. *v. An verò.*

Candelæ suntne necessariæ in missa? et quot? *l.* 6. *n.* 394. Quid si celebrandum sit ad dandum Viaticum. *ib. v. in Rubrica.* Si deficiant, dum celebratur. *ib.* Si liceat uti candelis ex oleo vel sebo. *d. n.* 394. *Dub.* 1. Celebrare cum una candela. *ib. Dub.* 2. Si liceat uti quatuor candelis; et quibus liceat. *ib. v. Advertendum.*

Canon. Sacri Canones servandi circa probitatem ordinandorum. *l.* 6. *n.* 66. In Canone missæ si aliquid omittatur. *n.* 405. Nequit in eo addi nomen alterius sancti. *n.* 411. *v. Probabiliter.*

Canonicatus, et *Canonicus.* Quid teneantur canonici restituere, si non assistant choro, vel non psallant? *l.* 4. *n.* 675. Quid si alii canonici remittant sibi distributiones? *ib. Dub.* 2. An graviter peccent non assistendo? *ib. Dub.* 1. An lucrentur distributiones, si assistant, sed non recitent? *ib. Dub.* 3. Quid si submissè recitent? *ib. Dub.* 4. Canonici non residentes amittunt distributiones, et præbendam. *l.* 5. *n.* 129. Quæ causæ excusent canonicos ab assistentia chori. *n.* 130. An et quæ *infirmitas? ib.* An excusentur septuagenarii? *ib. Dub.* 1. An cæci et surdi? *ib. Dub.* 2. Quæ *Necessitas* excuset? *d. n.* 130. *v.* II. Quid si canonicus absit à choro ob excommunicationem incursam? *ib. v. Cùm autem.* Quid si Ecclesia sit interdicta, vel polluta? *ib. v. Quando.* An canonici irregulares amittant distributiones, et præbendam? *ib. v. Quæritur.* An excuset *utilitas? l.* 5. *n.* 130. *v.* III. Quid de canonico misso ad limina Apostolorum? *ib. v. Item.* Quid de canonico Pœnitentiario? *l.* 5. *n.* 131. Quid de canonicò theologo? *ib. v. Sic pariter.* Quid de examinatoribus, et visitatoribus? *ib. v. Sentiunt.* Quid de canonicis docentibus? *n.* 132. Quid de studentibus? *ib. v. Idem.* Canonicus debet canere sive psallere in choro. *l.* 6. *n.* 326. *v. In fine.* An Episcopus possit dispensare cum illegitimo ad canonicatum? *lib.* 7. *n.* 429.

Cantores an excusentur à jejunio? *l.* 4. *n.* 1049. *v.* 4. *Excusantur.*

Capellania, et *Capellanus.* An incurrat pœnas simoniæ vendens capellaniam amovibilem? *l.* 4. *num.* 105. Capellanus Episcopi potest dicere officium juxta ejus ritum. *l.*

5. *n.* 161. *v. Juxta.* Capellanus potest celebrare per alium, retento sibi superfluo stipendii. *l.* 6. *n.* 321. *v. Excipitur* III. An possit semper celebrare per alium? *n.* 330. Si deficiente reditu teneatur celebrare. *n.* 325. Si celebret alibi quàm in loco vel horâ præscriptâ. *n.* 329. Si possit aliquotics celebrare pro conjunctis, vel omittere. *n.* 332. Si ægrotet. *n.* 333. *v. Quæritur.* Capellanus monialium an possit missas dicere Sanctorum, de quibus ipsæ dicunt officium, et tunc uti Missali Ordinis? *n.* 390. *v. Confessarii.* Capellanus confraternitatis. n. 324. Si capitale capellaniæ mancat otiosum. *ib.* Capellani exercitûs nequeunt absolvere milites degentes in præsidiis. *n.* 377. *in fine.*

Capitale. vide *Sors.* Capitale capellaniæ si maneat otiosum. *l.* 6. *n.* 324.

Capitulum. An possit ferre leges. *l.* 1. *n.* 104. *v. Capitula.* An possint canonici capitulum facere tempore officii? *l.* 5. *n.* 131. *v. Sentiunt.* Sede vacante, non potest concedere dimissorias nec post annum in nostro regno. *l.* 6. *n.* 788. An possit dare licentiam alieno Episcopo exercendi Pontificalia, et ordinandi? *ib. v. Quamvis.*

Captivus. An captivi in bello possint fugere? *l.* 4. *n.* 350. An captivi possint auferre bona alterius, ut liberentur à captivitate? *n.* 520. *v. Sed hìc.* An liceat captivis christianis remigare contra christianos? *l.* 3. *n.* 73. 74. et 75.

Caput salvum. An liceat contractus ad *caput salvum?* *l.* 4. *n.* 209. *v. Qu.* III.

Carcer, et *Carcerati.* An servandum juramentum redeundi ad carcerem? *l.* 4. *n.* 186. An liceat reis fugere à carcere? *l.* 5. *n.* 280. et 281. Et an frangere carcerem? *n.* 282. Et an tunc teneantur ad damnum? *ib.* An liceat aliis reos adjuvare ad carcerem frangendum? *n.* 283. An excusentur carcerati ab audienda missa? *l.* 4. *n.* 325. Et an teneantur quærere libertatem ad missam audiendam? *ib. v. Excom.* An excusentur timentes carcerari? *n.* 326. *v. Probabiliter.* Carcerati coram quo parocho contrahere debeant. *l.* 6. *n.* 1091.

Cardinalatus, et *Cardinalis.* Declarationes Cardinalium quomodo obligent? *l.* 1. *n.* 106. *v. Quær.* 2. De Cardinalium residentia. *l.* 5. *n.* 124. An religiosi promoti ad Cardinalatum teneantur ad vota religiosa? *l.* 5. *n.* 2. An ad regulas. *ib. n.* 3. An peccent præsentantes minùs dignos ad Cardinala-

tum? *l.* 5. *n.* 91. Cardinalis potest sibi eligere confessarium. *l.* 6. *n.* 565. An etiam suæ familiæ? *ib. Dub.* 2.

Carentia Breviarii, vide *Breviarium.*

Carnes. An liceat cauponibus vel famulis ministrare carnes die vetito? *l.* 3. *n.* 68. et 69. An liceat Carthusianis abstinere à carnibus etiam in necessitate extrema? *l.* 4. *n.* 370. Quorum animalium carnes vetentur in jejuniis? *l.* 4. *n.* 1011. Quibus pueris possint ministrari carnes? *n.* 1012. An dispensati ad carnes teneantur ad unicam comestionem, et ad abstinendum à piscibus? *n.* 1013. Et *vide Bullas in fine operis*, editas super hoc puncto à *Benedicto XIV.* An eadem currant etiam in jejuniis extra Quadragesimam? *n.* 1015. ad VII. An dispensatis ad carnes permittantur tantùm carnes salubres? *ib. v. Quæritur?* Quæ sit parva materia in esu carnium? *l.* 4. *n.* 1029. *v.* 3. *In confessione.*

Carthusianus. An liceat Carthusiano abstinere, vel edere carnes in extrema necessitate? *l.* 4. *n.* 370.

Caseus. An dispensatis permittatur parum casei in cœnula jejunii? *l.* 4. *n.* 1027.

Castitas. Quid si conjuges invicem voveant castitatem. *l.* 4. *n.* 236. An liceat nubere cum habente votum castitatis? *l.* 3. *n.* 60. Et an reddere ei debitum? *n.* 61. Sexagenariis quibus votum castitatis commutatum est in jejunium, an teneantur jejunare? *l.* 4. *n.* 1040. An possit occidi invasor castitatis? *l.* 4. *n.* 391. An stuprator habens votum castitatis teneatur ducere violatam? *l.* 4. *n.* 649. Castitatis votum. *Vide Votum.*

Castra. An satisfaciant audientes missam in castris? *l.* 4. *n.* 319. *in fine.*

Castrare. An liceat pueros castrare? *l.* 4. *n.* 374.

Casús reservatio an auferatur per confessionem nullam in jubilæo? *l.* 6. *n.* 557. *Qu.* II. Oblitus reservata in jubilæo an possit deinde à quocumque absolvi? *ib. Qu.* IV. In mortis articulo absolutus à reservatis an teneatur postea adire superiorem. *n.* 567. An in mortis articulo omnis approbatus possit absolvere à reservatis etiam præsente superiore? *l.* 6. *n.* 563. *Dub.* 1. Quos casus possint regulares reservare. *n.* 583. An possit directè absolvi à reservatis, qui habet impedimentum perpetuum? *n.* 585. *Dub.* 1. *et l.* 7. *n.* 83. Si urgeat

necessitas communicandi, an habens reservatum teneatur confiteri simplici confessario? *lib.* 6. *num.* 585. *dub.* 2. Et an tunc teneatur confiteri tam reservata, quàm non reservata? *ib. vers. Dubitatur* 3. Habens reservatum quando dicatur discedere *in fraudem. num.* 589. *v. Quomodò.* In dubio an commiseris reservatum? *num.* 600. Quid si postea noveris ut certum? *ib. Qu.* II. Peccans in confidentiam licentiæ. *n.* 601. An licentia pro reservatis valeat pro peccatis post eam patratis? *ib. Qu.* IV.

Si Episcopi possint absolvere peregrinos à Papalibus occultis. *l.* 6. *num.* 593. Ignorantes casum reservatum à Papa. *num.* 580. Quid si ab Episcopo? *num.* 581. Vide alia *num.* 578. *ad* 602. De facultate in cap. *Liceat. l.* 7. *n.* 75. Etiam quoad casus post Trident. *l.* 6. *n.* 594. An Episcopi possint eam delegare? *l.* 7. *n.* 80. An habeant quoad casus Bullæ Cœnæ? *n.* 82 *et* 83. An erga impeditos? *n.* 84. *et seq.* Et an hos possint absolvere per alium? *n.* 90. Quos casus possint absolvere Mendicantes. *num.* 94. *ad* 107. Casus et censuræ quæ absolvuntur in jubilæo. *l.* 6. *n.* 557. *v. Qu.* VIII.

Cathedralis. In Cathedralibus, Collegiatis, et Conventualibus quotidie dicenda est missa cantata. *l.* 6. *n.* 314. Quibus autem applicanda? *n.* 326. Et an possit esse votiva? *n.* 419. *in fin.*

Caupo. An liceat cauponibus dare vinum ebriosis, aut carnes die vetito? *l.* 3. *n.* 69. et *l.* 4. *n.* 1030. *v. Quæritur hic III.*

Causa. An servandum juramentum, si cesset causa? *l.* 4. *n.* 188. Causæ dispensandi vota. *n.* 250. An vota possint irritari à superioribus sine causa? *n.* 228. Causæ exhæredandi filios. *lib.* 4. *n.* 341. Causæ privativæ quando teneantur ad restitutionem? *n.* 573. Quid si in donatione cesset causa donationis factæ? *l.* 4. *n.* 737. Quid si donatio fuerit tantùm ad alliciendum? *n.* 736. An in donatione ad causas pias requiratur acceptatio? *l.* 4. *n.* 726. De testamento ad pias causas. *n.* 922. An qui sine causa justa laborant, excusentur à jejunio? *n.* 1046. Causæ excusantes pastores à residentia. *l.* 5. *n.* 125. Causæ excusantes canonicos à choro. *n.* 130. Causæ excusantes clericos à recitatione officii. *l.* 5. *n.* 154. Causæ justæ interrumpendi officium. *l.* 5. *n.* 168. *v. Causæ.* Causæ invertendi ordinem officii. *n.* 170. Causæ justæ anticipandi, vel postponendi recitationem. *n.* 172. Causæ justæ alienandi bona ecclesiastica. *l.* 5. *n.* 187. *v. Nota* IV. Quid si alienatio fiat

sine causa? *ib. v. Si autem.* Quæ bona ecclesiastica possint alienari sine speciali causa? *ib. Nota* VI. Causæ ad dispensandum in denuntiationibus matrimonii. *l.* 6. *n.* 1004. 1005 et 1006. Debent esse veræ, ut valeat dispensatio. *l.* 6. *n.* 1131. *Not.* 2. An cessante causâ cesset dispensatio? *n.* 1132. Quid in dubio, an causa falsò allegata, fuerit finalis, aut allegata, fuerit vera? *n.* 1133. Ob defectum justæ causæ censura est invalida. *l.* 7. *n.* 66. Clerici vel monachi si se intromittant in causam sanguinis. *n.* 467 et 468. *ad III.*

Celebrans, et *Celebrare.* An parochus tenetur celebrare pro populo? *l.* 4. *n.* 359. Celebrans in mortali quot peccata committit? *l.* 6. *n.* 35. *v. Hinc.* Si inter celebrandum recordetur mortalis. *l.* 6. *n.* 262. *v. Hic.* Si recordetur non esse jejunus. *n.* 287. An non jejunus possit perficere sacrificium? *n.* 288. An ad vitandam mortem possit quis celebrare non jejunus, vel sine vestibus aut calice, vel extra altare? *n.* 289. An ante somnum, vel digestionem? *ib. v. Hic.* Celebrans sine ministro. *n.* 391. Quid si minister abscedat, vel malè pronuntiet? *ib. v. Probabiliter.* Celebrare uno præsente. *ib. v. Illud.* Celebrans cum cæsarie ficta. *n.* 298. Celebrare privatim in Cœna Domini, vel Sabbato sancto. *l.* 6. *n.* 330. Quando et quoties celebrandum? *n.* 340. Quo loco celebrandum? *n.* 356. Requisita ad celebrandum. *n.* 372.

Censura. Quando incurrantur censuræ à sacrilegis ipso facto? *lib.* 4. *n.* 44. An in articulo mortis possit absolvere à censuris reservatis inferior præsente superiore? *l.* 6. *n.* 363. *v. Dub.* 1. *et n.* 367. *ac l.* 7. *n.* 91. Quid si casus sit papalis? *n.* 92. Si laïcus in articulo mortis possit absolvere moribundum à censuris. *l.* 6. *n.* 340. An Episcopi possint absolvere à reservatis ab aliis Episcopis cum censura? *l.* 6. *n.* 394. *v. Dub.* 8.

Censura quid sit. *l.* 7. *n.* 1. An irregularitas sit censura? *n.* 3. Quotuplex sit censura? *n.* 6. An censuræ latæ ab Episcopo in Synodo sint perpetuæ, etc.? *ib.* Quæ sint latæ, et quæ ferendæ sententiæ? *n.* 7. *et* 8. Quis possit ferre censuram? *n.* 9. Quis possit censurâ ligari? *n.* 13. An communitas? *n.* 19. Prælati regulares possunt ferre censuras in suos ubique morantes. *n.* 20. An Episcopus extra diœcesim? *n.* 21. An ligare subditum extra degentem? *n.* 22. Quid si subditus extrà peccet? *n.* 23. Quid si in monasterio? *n.* 24.

Subditos alienos. *n.* 26. et 27. An quis possit ligari pluribus censuris? *n.* 28.

Ob quam causam possit ferri censura? *n.* 29. An incurratur ob peccatum veniale? *n.* 30. *ad* 32. An præceptum censuræ obliget sub gravi? *n.* 33. An actus debeat esse externus? *n.* 34 *et* 35. An consummatus? *n.* 36. An incurrant mandantes? *n.* 36 *ad* 39. An consulentes, si revocent consilium? *n.* 40. An requiratur culpa propria? *n.* 41. Quid excuset? *n.* 42. An ignorantia? *ibid. ad* 45. An ignorantia crassa, an affectata? *n.* 47 *et* 48. An metus? *n.* 46. An censura incurratur ob peccatum præteritum? *n.* 49. An possit ferri pro delictis futuris? *ib.* Censura est invalida ob defectum I. Ferentis. *n.* 50. II. Ordinis judicii. *n.* 51. *ad* 65. An possit ferri censura sub conditione. *n.* 63. Quid si creditor terminum proroget. *n.* 65. III. Ob defectum justæ causæ. *n.* 66. In dubio an incurreris censuram. *n.* 67. In dubio an censura sit justa. *n.* 68.

Quis possit à censuris absolvere? *l.* 7. *n.* 69. Quis à latis *à jure*? *n.* 70. Quis ab excommunicatione minori? *n.* 71. Quis à latis *ab homine*? *n.* 72 *et* 73. De facultate per *c. Liceat. n.* 75. An Episcopi possint absolvere impeditos adire Romam? *n.* 84. *et seq.* etiam per alium? *n.* 93. An impediti teneantur adire per Epistolam? *n.* 89. An autem adire Episcopum? *n.* 91. An teneatur postea ei se præsentare? *n.* 92. De facultate Mendicantium? *n.* 94. *ad* 107. An habens facultatem super Papalibus, habeat super censuris Bullæ Cœnæ? *n.* 110. An habens super casibus Bullæ, habeat super hæresi? *n.* 112 *ad* 113. De facultate in jubilæo. *n.* 111. *et* 115. *et l.* 6. *n.* 537. *Qu.* VIII. Quomodo danda absolutio à censuris, *l.* 7. *num.* 116. Ob censuræ violationem incurritur irregularitas. *n.* 357.

Census. Quando sit licitus. *lib.* 4. *n.* 839. An liceat census personalis? *n.* 840. An pereat census, pereunte re? *n.* 841. Quid si adsit pactum assecurationis. *n.* 842. De censu redimibili ex utraque parte. *n.* 843. De censu vitalitio. *n.* 844. Conditiones requisitæ ex bulla *Nicolai V. n.* 845. Conditiones ex bulla *S. Pii V. n.* 846. *ad* 849.

Certiorare. An in reconvalidatione matrimonii nulli ob fictum consensum, pars ignara sit certioranda de ejus nullitate? *l.* 6. *n.* 1114. Quid si ob impedimentum occultum? *n.*

1115. Quid in necessitate? *n.* 1116. Quomodo possit exigi consensus? *n.* 1117. et in *Praxi Confess. n.* 85.

Certitudo requisita ad jurandum. *l.* 4. *n.* 148. *et* 162. Certitudo debiti requisita ad obligationem restitutionis. *l.* 1. *n.* 54-55. Certitudo requisita ad compensandum. *l.* 4. *n.* 521. *v. Not.* 3.

Cessatio, et *Cessare.* Cessatio causæ finalis in juramento promissoria an excuset. *l.* 4. *n.* 188. Cessatio finis in lege. *l.* 1. *n.* 199. Cessatio à divinis. *l.* 7. *n.* 4. *et n.* 340. Cessante causâ, an cesset dispensatio. *l.* 6. *n.* 1132.

Cessio bonorum an excuset à restitutione? *l.* 4. *n.* 699.

Charitas. Quando et quomodo obliget præceptum charitatis erga Deum? *lib.* 3. *num.* 22. *et seqq.* Quomodo obliget erga proximum? Quis ordo servandus? *Vide l.* 3. *num.* 25. *Dub. I.* De dilectione inimicorum, *vide ib. Dub. II.* De eleëmosyna. *ib. Dub. III.* De correctione fraterna. *ibid. Dub. IV.* Quando excuset charitas erga proximum ad laborandum in die festo? *l.* 4. *n.* 294. Quando charitas excuset pastores à residentia? *l.* 5. *num.* 125. *v. Et I.* An requiratur in attritione? *l.* 6. *n.* 440. Charitas adhibenda à confessario cum pœnitentibus. *Vide Praxim Confess. in fin. n.* 3. *ad* 5.

Charta. Ludus chartarum an vetitus clericis, et religiosis? *l.* 4. *n.* 900 *et* 901. Charta, si deglutiatur, an frangat jejunium naturale? *l.* 6. *n.* 281. An legens chartam confessionis teneatur ad sigillum. *l.* 6. *n.* 650. Charta absolutionis. *Vide Schedula.*

Chiragra laborans an possit celebrare? *l.* 6. *n.* 244.

Chirographum. An liceat chirographa viliùs emere? *l.* 4. n. 829.

Chiromantia quid sit et an licita? *l.* 4. *n.* 9. *v.* 8.

Chirurgus. An peccet chirurgus medendo si prævideat pollutionem? *l.* 4. *n.* 483. *v. Quid.* Clericus vel monachus an possit mederi? *l.* 7. *n.* 384. *ad* V.

Chocolates. An liceat in jejunio potio chocolatis? *l.* 4. *n.* 1023.

Chorea. An liceat choreas ducere? *l.* 4. *n.* 429.

Chorus. An canonici septuagenarii excusentur à choro? *l.* 5. *n.* 130. *v. Dub. I.* An cæci, et surdi? *ibid. Dub.* 2. An excommunicati? *ib. v. Cùm autem.* An et quando religiosi teneantur recitare in choro? *l.* 5. *n.* 143. An peccent graviter

prælati negligentes officium dici in choro? *ib. Not.* 2. An Episcopi teneantur recitare Horas in choro? *l.* 5. *n.* 143. *v. Not.* 2. An inservientes choro teneantur supplere omissa? *ib. Not.* 3. *n.* 165. *in fin.* An ad peccandum mortaliter sufficiat in choro minor omissio quàm in recitatione privata? *l.* 4. *n.* 143. *v. Sentiunt.* Si recites in choro, an tenearis repetere quæ non percipis? *l.* 5. *n.* 163. *v. Qu.* II. An satisfaciat surdus, vel surdaster recitans in choro? *ib. Qu.* III. An in choro sit gravis obligatio dicendi officium ordine debito, et statis horis? *l.* 5. *n.* 171.

Chrisma. Episcopus conficiens Chrisma in peccato mortali. *l.* 6. *n.* 39. Baptizans sine Chrismatis unctione. *n.* 141.

Christiani an possint surripere bona Turcarum? *l.* 4. *n.* 525.

Christus an in specie determinaverit materias, et formas omnium Sacramentorum? *l.* 6. *n.* 12.

Ciborium, vide *Pyxis.*

Cibus. An liceat dare cibos volenti frangere jejunium? *l.* 3. *n.* 80. An liceat die festo coquere cibos etiam ad delectationem? *l.* 4. *n.* 298. An liceat sumere cibum, vel expuere statim à communione? *l.* 6. *n.* 283. An celebrare nocte Nativitatis Domini statim post cibum sumptum? *n.* 283. *et n.* 289. *v. Hic.*

Cingulum quando execretur. *l.* 6. *n.* 571. Debet esse potiùs lineum quàm sericeum. *n.* 424. *v.* 12. *Sacerdos.*

Circumcisio quomodo tollebat originale? *l.* 6. *n.* 3. *et* 4.

Circumstantia superveniens in juramento promissorio an deobliget? *l.* 4. *n.* 187. *v. Sed dubium.* Quid de circumstantia superveniente in voto? *n.* 226. Quid si sit votum castitatis, aut religionis, aut solemne? *l.* 5. *n.* 50. Circumstantiæ speciem aggravantes an explicandæ? *l.* 6. *n.* 467. *et* 468. Quid in furto? *n.* 468. Quid in incestu. *n.* 469. *et* 470. An explicandæ circumstantiæ minuentes? *n.* 471. *v.* 6.

Citatus. An testes citati teneantur deponere veritatem? *l.* 5. *n.* 270. *v. Dub.* 2.

Civis. An legatum relictum civibus possit dari extraneis? *l.* 4. *n.* 950. *v. Dub.* 2.

Clandestinitas. An matrimonium clandestinum valeat pro sponsalibus. *l.* 6. *n.* 841. *v. Hæc.* De matrimonio clandestino ob omissionem denuntiationum? *n.* 989. *ad* 992. De clandestino ob deficientiam parochi et testium. *n.* 1078.

Claudus an sit irregularis. *l.* 7. *n.* 407.

Clausula codicillaris quid importet? *l.* 4. *n.* 919. *v. Ad Codicillum.* Quid de clausulis appositis in dispensationibus? *l.* 1. *n.* 204. Clausulæ derogatoriæ quænam sint? *l.* 6. *n.* 594. De clausula in revalidando matrimonio: *Dummodo impedimentum occultum sit. n.* 1111. De clausula: *Muliere de nullitate prioris consensûs certiorata. n.* 1115. De aliis clausulis. *n.* 1143.

Clausura religiosorum. *Vide l.* 5. *n.* 37. *v. Ad majorem.* Episcopus quoad clausuram potest reservare casus monialium etiam exemptarum. *l.* 6. *n.* 602. *Qu. VII.* De excommunicatione contra violantes clausuram monialium. *l.* 7. *num.* 221. Contra moniales clausuram violantes. *n.* 229. An monialis frangens occultè clausuram possit absolvi ab Episcopo. *l.* 6. *n.* 594. Contra mulieres violantes clausuram religiosorum. *l.* 7. *n.* 230 *et* 231. Contra colloquentes cum monialibus. *n.* 232. *ad* 242. Vide alia verb. *Monialis.*

Clericus. Quotuplicia sint bona clericorum. *Vide Bona.* An clericus beneficiatus sit dominus fructuum beneficii? *l.* 4. *n.* 491. *v. IV.* An liceat clericis interficere furem? *l.* 4. *n.* 584. Et an interficiendo incurrant irregularitatem? *ib.* Et an liceat clericis reos damnare pœnâ mortis? *l.* 4. *n.* 578. Quæ sint pœnæ inflictæ clericis concubinariis? *n.* 442. Quæ venatio vetetur clericis? *n.* 606. Quæ negotiatio? *l.* 4. *n.* 831. Quid si negotientur per alium? *num.* 833. Quid si negotientur nomine alieno? *num.* 832. *et* 833. An liceat clericis emere animalia, ut vendant saginata in pascuis suis? *num.* 834. An saginanda in pascuis alienis? *num.* 835. An liceat clericis emere agrum cum fructibus? *num.* 846. An emere lanas ad vendendum pannum. *ib.* An negotiari pro necessitate sua, vel familiæ? *n.* 837. An liceat clerico agere officium *Factoris? n.* 838. *v. Valdè.* An possit Episcopus impedire clericos ingredi religionem? *l.* 5. *n.* 75. *v. Declarat.* De quibus beneficii fructibus possint disponere clerici? *l.* 5. *n.* 187. De habitu et tonsura clericorum. *l.* 5. *n.* 188. et *l.* 6. *n.* 805. *v. Quatuor.* Quæ artes prohibeantur clericis? *l.* 5. *num.* 189. Quæ officia? *l.* 5. *num.* 190. Quæ actiones? *n.* 191. Quibus clericis vetitum est agere officium advocati? *l.* 5. *n.* 219. De ludo *alearum* clericis vetito. *l.* 4. *n.* 895. An vetitus ludus chartarum? *n.* 900. Quid si tantùm assistant lusoribus? *n.* 903. De testamento clericorum. *n.* 929. Clericus habituatus

volens sacro Ordine initiari an possit absolvi? *l.* 6. *n.* 63. *ad* 77. An simplex clericus possit absolvere moribundum à censuris? *l.* 6. *n.* 540. Tenetur deferre habitum, et tonsuram. *num.* 825. Quando amittat privilegia. *n.* 827. Clericus an possit fieri religiosus contradicente Episcopo? *l.* 6. *n.* 828. Clerici quid agere debeant, si excommunicatus nolit recedere? *l.* 7. *n.* 176. De excommunicatione ob percussionem clerici, *l.* 7. *n.* 264. Nomine clerici percussi, quis veniat? *n.* 270. Percutiens unum clericum pro alio. *l.* 7. *num.* 275. Si percutiatur clericus sollicitans. *ib.* Si quis præbeat venenum clerico. *n.* 280. *v. Dub.* 2. Clericus in sacris non potest mederi cum incisione, aut adustione. *l.* 7. *n.* 384. *ad* V. An beneficiatus. *l.* 7. *n.* 385. An peccent clerici assistentes supplicio? *n.* 463. Quid si se intromittant in causam sanguinis? *n.* 467. et *n.* 368. *ad* III.

Codicillus. De requisitis ad codicillum. *l.* 4. *n.* 919. *v. Ad codicillum.* Et quid importet clausula codicillaris? *ib.*

Cæcus. Canonici cæci an excusantur à choro? *l.* 5. *n.* 130. *Dub.* 2. An sit irregularis? *l.* 7. *n.* 404. An Papa possit dispensare cum cæco? *n.* 414.

Cælibatus observandus clericis in Sacris. *l.* 6. *num.* 806. *ad* 812.

Cæmeterium quomodo polluatur. *l.* 6. *n.* 363. *in fin. et* 364.

Cœna Domini. An in ea possit celebrari privatim? *l.* 6. *num.* 330.

Cogere. An cogens alterum ad ludendum possit retinere lucratum? *l.* 4. *n.* 880.

Cogitatio. An liceat se delectari de cogitatione objecti turpis? *l.* 2. *n.* 17. An cogitationes turpes habitæ in Ecclesia sint sacrilegia? *l.* 4. *n.* 462.

Cognatio, et *Cognatus.* Vide *Propinquus.* Cognatio legalis. *l.* 6. *n.* 1027. Cognatio *spiritualis* à quibus et quando contrahatur? *num.* 1028; Cognatio *carnalis.* *n.* 1029. Arbor consanguinitatis. *n.* 1030.

Cohabitatio. Ad eam tenentur conjuges. *l.* 6. *n.* 939. Uxor tenetur sequi virum quoad cohabitationem. *n.* 977.

Collatio, et *Collator.* Quorum bonorum collatio fieri debeat inter fratres? *l.* 4. *n.* 954. Quomodo acquirantur beneficia per

collationem? *l.* 5. *n.* 85. Quinam sint collatores beneficiorum? *n.* 86. Collatio Sacramentorum, vide *Sacramentum.*

Collatiuncula. Quænam quantitas permittatur in collatiuncula jejunii? *l.* 4. *n.* 1025. Et quæ in vigilia Nativitatis Domini, Paschatis, aut Pentécostes? *ib. v. In vigilia.* Quænam qualitas permittatur ciborum? *n.* 1026 An ova? *n.* 1027. An parum casei? *ib.* An pisces? *n.* 1028. An panis coctus? *num.* 1029. An jusculum ex herbis, et an legumina? *ib. v. Probabiliter.*

Collecta ex Episcopi mandato quando dici potest. *l.* 6. *n.* 411. *v. Probabiliter.* Collecta ex devotione. *ib. in initio.*

Collocutio cum Monialibus, *vide Monialis.*

Colonus, vide *Locatio.*

Color, vide *Vestis.*

Comestio, et *Comedere.* An dispensatis ad carnes præcepta sit unica comestio? *l.* 4. *n.* 1013. An ipsis vetita comestio piscium? *l.* 4. *n.* 1014. An bis comedens culpabiliter in jejunio teneatur ad illud? *l.* 4. *n.* 1050. Quid si inculpabiliter? *ib. Qu.* II.

Commemoratio Defunctorum si accidat in Dominica *l.* 6. *n.* 424. An ea die possit accipi stipendium? *n.* 338. Vide *Defunctus.*

Commissarius. Quid possint accipere commissarii? *l.* 5. *n.* 217.

Commixtio. Quomodo acquiratur dominium commixtione? *l.* 4. *n.* 498. Quid si accipias à fure rem commixtam cum suis? *n.* 611. Quid si per talem acceptationem fur reddatur impotens ad restituendum? *n.* 612. An res furtiva commixta cum propria restituenda sit primo loco? *l.* 4. *n.* 686.

Commodatum, quid sit. *l.* 4. *n.* 744. Vide casus. *n.* 747.

Communicatio cum excommunicato vitando in divinis. *l.* 7. *n.* 173. *et n.* 197. vel in eodem crimine. *n.* 197. Communicatio civilis. *num.* 188. Frequens communicatio cum vitando quando sit mortale. *n.* 198. Quando ob eam incurratur excommunicatio major. *n.* 199. Quando liceat. *n.* 200. Vetita cum Judæis. *l.* 5. *n.* 18.

Communio, et *Communicare.* An liceat communionem simulare? *l.* 6. *n.* 61. An possit ministrari in missa de *Requiem*? *n.* 249. Quâ horâ? *n.* 252. An nocte Nativitatis, in Parasceve, et Sabbato sancto? *ib. v. Sic.* Quoties parochus teneatur eâm

dare? *n.* 253. Communio quotidiana. *n.* 254. *et fusiùs in Prax. Confessar. num.* 151. Dispositiones ad communionem. *num.* 275. Quando quis possit communicare, non præmissa confessione? *n.* 257. An pollutio involuntaria, vel actus conjugalis impediat communionem? *n.* 271. An possit dari ante pœnitentiam impletam? *l.* 6. *n.* 527. An dubitans de peccato mortali possit communicare? *n.* 475. An laborans lepra? *n.* 275. An puella habens menstrua? *ib. v. An.* An ferens arma? *ib. v. Congruum.* De jejunio requisito ad communionem. *n.* 277. *ad* 281. Communio in oratoriis privatis. *n.* 559. *v. Quæres.* Communio an requiratur de necessitate medii? *n.* 290. *vide n.* 192. Communio in periculo mortis. *n.* 291. et 292. An tunc danda pueris? *n.* 293. Communio paschalis. *n.* 294. *ad* 299. An facienda in parochia? *n.* 300. Communio puerorum in Paschate. *n.* 301. An danda amentibus, semifatuis, mutis et surdis, ac obsessis? *n.* 302. *et* 303. An requiratur communio in susceptione Ordinum? *n.* 801. *v. Requir.* XIII. Accedens ad Communionem cum veniali habituali. *l.* 6. *n.* 270. Cum veniali actuali. *ib. v. Quær. II.* An laici teneantur post Communionem confiteri quamprimùm, si memores, etc.? *n.* 268. An dubius de jejunio possit communicare? *l.* 6. *n.* 282. *in fin.* An liceat dare Communionem peccatori occulto? *l.* 3. *n.* 62. *et fusiùs l.* 6. *n.* 658.

Communitas, si excommunicetur, an excommunicatio sit valida et licita? *l.* 7. *n.* 19. Si suspendatur, an singuli sint suspensi? *n.* 517. Si missæ tradantur celebrandæ communitati, quamdiu possint differri? *l.* 6. *n.* 517. *v. Advertit.*

Commutare, et *Commutatio.* Commutare pœnitentiam quis possit, et quorum? *l.* 6. *n.* 528. Commutatio votorum in jubilæo. *n.* 536. *infra ad* XI.

Comœdia. Quale peccatum comœdias turpes adire? *l.* 4. *n.* 427. Quale componere, et repræsentare? *l.* 4. *n.* 428.

Compensatio. Quando, et quomodo possit fieri compensatio? *l.* 4. *n.* 521. An possit fieri cum opinione probabili probabilitate juris in aliquibus casibus? *l.* 1. *n.* 53. An famam possit quis sibi compensare cum pecunia? *l.* 4. *n.* 1001. An famam cum fama? *n.* 999. *v. Quæritur.* An teneris infamiam pecuniis compensare? *l.* 4. *n.* 1000. An legatarius possit compensare sibi legatum ex testamento non solemni? *l.* 1. *n.* 55. *in Nota.* An filius possit sibi compensare mercedem pro

opera sua? *l.* 4. *n.* 544. An famuli possint sibi salarium debitum compensare? *l.* 4. *n.* 549.

Complex in confessione an reticendus? *l.* 6. *n.* 489. An tunc pœnitens debeat adire confessarium qui complicem ignoret? *ib. v. Tenetur. et n.* 490. Vetatur exquiri nomen complicis sub suspensione ferendæ sententiæ. *n.* 491. *et* 492. Doceri autem oppositum sub excommunicatione papali ipso facto. *ib. n.* 491. Complex in peccato turpi nequit absolvi à complice. *n.* 553. Quid veniat nomine peccati turpis. *n.* 554. Complicis peccata cadunt sub sigillum. *n.* 640. *ad II.* An reus teneatur complices revelare? *l.* 5. *n.* 278.

Compositio circa debita incerta. *l.* 4. *n.* 591.

Conceptio. Sententia Conceptionis Immaculatæ B. V. propugnata. *Dissert. in. l.* 7. *num.* 244. Votum fundendi vitam, etc. *n.* 263.

Concio, *Concionator*, et *Concionari.* Concionator in mortali an peccet mortaliter? *l.* 6. *n.* 41. An sit obligatio audiendi conciones? *l.* 4. *n.* 269. Quomodo præcipiatur auditio concionis? *l.* 4. *n.* 308. Non licet audire conciones hæreticorum. *l.* 3. *n.* 16. De obligatione Episcoporum, et parochorum concionandi. *l.* 4. *n.* 269. Concionatores quando excusentur à jejunio? *l.* 4. *n.* 1049. *v.* 3. *Excusantur.* Quando excusentur à recitatione officii? *l.* 5. *n.* 156. *v. Excusantur.*

Concordatum nostri regni circa ordinationem clericorum. *l.* 6. *n.* 850.

Concubinarius, et *Concubina.* An possit absolvi concubinarius, qui nequit ejicere concubinam sine infamia? *l.* 4. *n.* 435. *v. Hinc.* An promittens ejicere concubinam? *n.* 436. An concubina non discedens causâ necessitatis? *nu.* 437. Pœnæ concubinariorum. *n.* 442. Pœnæ clericorum concubinariorum. *ib. ad III.*

Concubitus. An omnis concubitus maris cum masculo sit sodomia? *l.* 4. *n.* 466. *v. Infertur II.* Quid si cum fœmina? *ib. v. Infertur III.* Vide alia verb. *Copula et Concupiscere.* An fœmina excusetur à missa si fugiat aspectum viri turpiter eam concupiscentis? *l.* 4. *n.* 331.

Concupiscentia. An tollat voluntarium, vide *de actibus hum. l.* 2. *n.* XXIII. *ad* XXV.

Concurrere, et *Concursus.* An peccet concurrens ad beneficium cum alio digniore? *l.* 5. *n.* 110. An in beneficiis per

concursum, eligens minùs dignum teneatur ad restitutionem? *n.* 109.

Conditio, et *Conditionale*. Conditio an faciat Sacramentum validum, et quando? *l.* 6. *n.* 25. *v. Dixi* 2. *et n.* 26. An liceat dare illud sub conditione? *d. n.* 25. *v. Dixi* 2. *ac v.* 4. *et n.* 27. An ex causa possint reiterari Sacramenta sub conditione. *n.* 28. Absolutio sub conditione. *n.* 431. *et* 432. De Sponsalibus sub conditione, *si Papa dispensaverit. n.* 843. Conditio apposita in matrimonio revalidando : *Dummodò impedimentum occultum sit. n.* 1111. Conditio, *Muliere certiorata de nullitate*, etc. *n.* 1115. *v. Cæterùm*. Conditio personæ, dirimens matrimonium. *n.* 1017. *ad n.* 1023. Promissio matrimonii sub conditione facta adulteræ an inducat impedimentum? *n.* 1040. Censuræ sub conditione. *l.* 7. *n.* 63. Conditiones ut quis possit censuras ferre. *l.* 7. *n.* 12. Ut quis possit censuris ligari. *n.* 13. Absolutio censuræ data sub conditione. *n.* 123. An peccet qui impedit impleri conditionem sui voti? *l.* 4. *n.* 218. De conditionibus appositis in votis. *n.* 219. An vota conditionalia castitatis, aut religionis sint reservata? *n.* 261. De conditionibus requisitis ad peccatum. *l.* 2. *n.* 2. De conditionibus requisitis ad exigendum interesse in mutuo causâ damni emergentis, vel lucri cessantis. *n.* 769. De conditionibus requisitis ad societatem. *n.* 905. De conditionibus requisitis ad professionem religiosam. *l.* 5. *n.* 5.

Conductio, et *Conductor*, vide *Locatio*.

Confabulans in missa an satisfaciat? *l.* 4. *n.* 317.

Conferentia casuum conscientiæ facienda à Regularibus. *l.* 6. *n.* 628. *v. Nota obiter*.

Confessarius excipiens in mortali. *l.* 6. *n.* 36. *et n.* 617. Quid si urgeat necessitas. *n.* 33. *et* 617. *in fin.* Si absolvat plures successivè. *n.* 36. *Quær.* 5. Confessarii copia quando dicatur deesse? *n.* 264. Quomodo se gerere debeat cum iis qui sunt in occasione peccandi? *n.* 452. *ad* 458. *et seq.* Quomodo cum consuetudinariis, et recidivis? *n.* 459. *ad n.* 464. Quid melius, in rigiditatem, vel an in benignitatem deflectere? *n.* 464. *v. Quidam et n.* 605. *ac in Praxi Conf. n.* 114. Quid si exquirat nomen complicis, et neget absolutionem? *l.* 6. *n.* 491. An hic sit denuntiandus, et quando? *ib.* Absolvens complicem in peccato turpi. *n.* 553. *ad* 555. Quid si audit, et non absolvit? *n.* 556. An possit

absolvi ab Episcopo? *ib. Qu.* 2. An confessarius approbatus possit absolvere moribundum à reservatis præsente Episcopo? *n.* 563. *v. Dub. I.* An eo præsente à casibus papalibus? *ib. v. Secùs et Dub. II. Sed meliùs vide l.* 7. *n.* 92. ubi absolutè affirmatur non teneri adire Episcopum. An possit audire confessiones invito parocho? *n.* 564. *v. Ex concessione.*

Confessarius monialium deputandus ab Episcopo. *l.* 6. *n.* 576. Etiamsi Moniales sint exemptæ. *n.* 577. Extraordinarius debet dari bis aut ter in anno. *d. n.* 576. Quid si Prælati Regulares vel Episcopi negligant dare extraordinarium? *ib.* Ordinarius nequit earum confessiones audire, dum adest extraordinarius. *ib.* An cuilibet Moniali possit dari extraordinarius? *ibid.* Confessarii Monialium elapso triennio an suspendantur, etc? *ib. v. Not.* 2. An excuset defectus idoneorum? *n.* 577. *v. Advertit etiam.* An possint Moniales recusare deputatum? *ib. v. Adv. id.* Quinam prohibeantur eligi in confessarios? *ib. Not.* 3. Stipendium horum confessariorum. *ib. Not.* 5.

Confessarius absolvens prætextu privilegiorum est excommunicatus. *n.* 602. *v. Hic ultimò.*

Confessarii officium. *n.* 603. Quid si pœniteus sequatur opinionem contrariam? *n.* 604. Debet certificari de dispositione pœnitentis. *n.* 606. An teneatur interrogare? *n.* 607. *Et in Praxi Confessar. n.* 21. *et seq.* Prudentia circa interrogationes. *l.* 6. *n.* 629. An debet instruere, et disponere? *n.* 608. An monere? *n.* 609. *ad n.* 616. *Et in Praxi n.* 8. Quomodo debeat reparare errores? *n.* 618. *ad* 622. *Et in Praxi n.* 116. An teneatur audire pœnitentes. *n.* 623. Qualem pœnitentiam debeat imponere. *n.* 506. *Et in Praxi n.* 11. An teneatur audire moribundum cum periculo propriæ vitæ? *l.* 6. *n.* 624. An intelligere peccata. *n.* 626. An esse præditus scientia necessaria. *n.* 627. *et* 628. An teneatur excipere, et deferre denuntiationes? *n.* 699. *v. Advertunt.* Confessarii sollicitantes, vide *Sollicitatio.* An omnes confessarii possint absolvere à censuris latis à jure? *l.* 7. *n.* 70. Et ab excommunicatione minori. *n.* 71. Quid si censura sit ab homine? *n.* 72. vel per sententiam generalem. *n.* 73. Monitum ad confessarios. *l.* 6. *n.* 607. An fiat irregularis confessarius monens judicem in particulari, ut reum morte puniat? *l.* 7. *n.* 464. Charitas adhibenda à confessario erga pœnitentes: vide

Prax. Confessar. n. 3. *ad* 5. Correctio facienda pœnitenti. *ib. n.* 5. Correctio errorum à se commissorum. *n.* 116. Vide *Monitio.* Confessarius quomodo se gerere debeat cum pueris, et puellis. *Prax. Confes. n.* 90. cum adolescentibus circa electionem statûs? *n.* 92. cum scrupulosis? *n.* 95. cum devotis? *n.* 99. cum mutis et surdis? *n.* 102. cum capite damnatis? *n.* 108. Quomodo cum animabus tendentibus ad perfectionem? *n.* 122. et contemplatione donatis? *n.* 126.

Confessarius debet absolvere pœnitentem qui vult sequi opinionem probabilem. *l.* 6. *num.* 604. Item possessorem cum jure probabili. *l.* 1. *num.* 55. *et l.* 4. *n.* 669. Confessarius an potest uti opinione probabili circa jurisdictionem? *l.* 1. *num.* 50. *et l.* 6. *n.* 573. An validè absolvat ex errore communi quòd habeat facultatem? *l.* 6. *n.* 572. Quid si adsit etiam titulus putativus? *ibid.* Confessarius rogatus de peccato confesso potest dicere quòd illud nescit. *l.* 4. *num.* 153. Quomodo gerere se debeat cum magis, et maleficis? *l.* 4. *n.* 28. An confessarius peccans cum pœnitente committat incestum? *l.* 4. *n.* 451. Quid si prævideat se pollui in excipiendis confessionibus? *n.* 483. An possit absolvere debitorem ante restitutionem? *n.* 681. *et* 682. Et an debeat monere de restitutione, si monitio non est profutura? *ib. Qu.* 2. Quid de monitione circa honorem resarciendum? *n.* 988. Quando confessarii excusentur à jejuniis? *l.* 4. *n.* 1049. *v.* 7. *Confessarii.* Quando à recitatione officii? *l.* 5. *n.* 156. *v. Excusantur.* Quomodo confessarius gerere se debeat cum reis? *l.* 5. *n.* 286. Quot peccata committat confessarius absolvens plures successivè existens in mortali? *l.* 2. *n.* 50. *v. Quæritur* 6.

Confessio, et *Confiteri.* An sufficiat confiteri malum optatum proximo, quin explicetur species? *l.* 3. *n.* 30. *v. In confessione. et l.* 2. *n.* 50. *v. Qu.* 5. An possit pœnitens negare peccatum jam confessum? *l.* 4. *n.* 157. An in confessione generali, dicenda in Missa, possit addi nomen Sancti? *l.* 6. *n.* 411. *v. Probabiliter.* An præmittenda confessio mortalium in administratione omnium Sacramentorum? *l.* 6. *n.* 30. *v.* 3. *et n.* 34. An ante communionem? *n.* 255. Quid si quis post confessionem recordetur mortalis? *n.* 257. *v. Qu. II. et v. Qu. III.* Quid si dubitet? *n.* 258. Quæ causæ excusent tunc à confessione? *num.* 259. 260. *et* 261. Quid si sacerdos inter celebrandum peccet graviter, vel recordetur mortalis? *n.* 262.

Quid si laïcus recordetur in scamno communicantium? *n.* 263. Quando censeatur deësse copia confessarii? *n.* 264. Quid si quis habeat peccatum, vel excommunicationem reservatam? *n.* 265. Quomodo intelligendum præceptum confitendi quamprimùm? *n.* 266. *et* 267. An hoc præceptum obligat laïcos? *n.* 268.

Confessio an debeat esse materialiter integra. *Vide l.* 6. *n.* 465. De numero peccatorum. *l.* 6. *n.* 466. De circumstantiis. *num.* 467. *ad* 470. De peccatis dubiis. *num.* 472. *ad* 478. Quando sufficiat confessio formaliter integra. *num.* 479. De confessione moribundi. *num.* 480. Confessio debet esse vocalis, secreta, et vera. *num.* 493. In articulo mortis an facienda publica confessio? *n.* 494. Qui mentitur in confessione, nempe si neget veniale aut mortale confessum, etc. *n.* 496. Si te accusas de mortali non facto. *n.* 497. *v. Si quis.* Confessio facta confessario excommunicato. *num.* 498. vel surdo, indocto aut non audienti aliquod peccatum. *n.* 499. Si pœnitens fuerit excommunicatus. *n.* 501. Si confitcatur complici. *ib. n.* 555. Quando et quomodo iteranda confessio apud eumdem? *n.* 502. *et* 503. De rusticis qui non explicârunt species nec numerum. *n.* 504. Non teneris repetere confessiones, nisi constet de nullitate. *n.* 505. Confessio pro lucrando jubilæo. *n.* 556. An confessio possit dimidiari, dicendo soli reservata, etc.? *num.* 595. Præceptum annuæ confessionis. *num.* 662. Pœnæ contra transgredientes. *n.* 674. An aliquando sacerdos simplex teneatur se habilitare ad audiendas confessiones. *l.* 6. *n.* 625. *Et in Prax. Confess. n.* 50.

Confessio puerorum et puellarum quomodo excipienda. *vide Prax. Confess. n.* 90. Quomodo confessio scrupulosorum. *n.* 95. Personarum devotarum. *n.* 99. Mutorum, et surdorum. *n.* 102. Moribundi. *n.* 105. Capite damnati. *n.* 108. Obsessi, et coëuntis cum dæmone. *n.* 110.

Confessionale Monialium ubi collocandum. *l.* 6. *n.* 577. *v. Not.* 4. De sollicitatione in confessionali. *n.* 680.

Confirmare, et *Confirmatio.* Quid sit sacramentum Confirmationis? *l.* 6. *n.* 161. De materia remota. *n.* 162. Materia proxima. *n.* 164. Unctio quomodo fieri debeat? *n.* 165. Ejus forma. *n.* 167. et 168. *et seq.* Effectus Confirmationis. *n.* 169. *v. Tres. Quis* minister, et quod subjectum? *n.* 170. *ad*

180. An confirmans et confirmandus debeant esse jejuni? *n.* 174. An Confirmatio ministranda in Ecclesia? *ib. v. Qu.* 2. Et an conferri possit die feriali, et vespere? *ib. v. Quidquid.* De necessitate Confirmationis. *n.* 181. de ejus cæremoniis. *n.* 184. An sit gravis obligatio suscipiendi Confirmationem? *n.* 181. *v. Magna.* An saltem ante Tonsuram? *n.* 183. An Episcopus possit confirmare alienum accedentem cum dimissoriis pro prima Tonsura? *n.* 788. *Not.* 10. An Ordinandi debeant esse confirmati? *n.* 786. De patrino in Confirmatione. *l.* 6. *n.* 185. *Vide Patrinus.*

Confusio. Quomodo acquiratur dominium confusione? *l.* 4. *n.* 498.

Congressus, *vide Concubitus.*

Conjugalis actus, *vide Debitum conjugale.*

Conjugatus an possit ordinari? *l.* 6. *n.* 812.

Conjunctus, *vide Propinquus.*

Conjux si habeat copulam an possit communicare? *l.* 6. *n.* 273. *et* 274. An inter conjuges liceant tactus, aspectus, et verba turpia? *n.* 932. et 933. Quid cum periculo pollutionis? *n.* 934. vel si tactus sint enormiter turpes? *n.* 935. Conjux turpiter tangens seipsum. *n.* 936. Morosè se delectans de copula habita vel habenda. *n.* 937. An conjux innocens teneatur accipere alterum emendatum? *n.* 965. Quando conjux nequeat divertere ab adultero? *n.* 966. *ad* 969. Ad quid teneantur conjuges? *l.* 4. *num.* 351. An liceant tactus inter conjuges? *l.* 4. *n.* 431. et *l.* 6. *n.* 932.? An liceat ipsis delectatio de copula habita, vel futura? *l.* 2. *n.* 23. et 25. De donationibus inter conjuges. *l.* 4. *n.* 723.

Consanguinei in 1, et 2. gradu semper possunt loqui cum Monialibus. *l.* 7. *n.* 239. Consanguinei verè Regulares tantùm quater in anno ex licentia Ordinarii. *n.* 232. *v. Circa.* Ad quid teneatur stuprator, si puella violata sit consanguinea? *l.* 4. *n.* 650. Quid si fictè promiserit cum pacto impetrandæ dispensationis? *ib. v. Major.*

Consanguinitas, *vide Cognatio.*

Conscientia. Quid sit conscientia, et quid synderesis? *l.* 1. *n.* 2. Quæ sit conscientia erronea vincibilis, et quæ invincibilis? *n.* 3. An conscientia erronea sit sequenda? et an eam sequens mereatur? *n.* 4. 5. 6. et 7. An detur conscientia invincibiliter erronea circa præcepta juris naturæ? *num.* 8. et

num. 170. An peccet desiderando, qui putat pravum desiderium non esse peccatum? *num.* 9. de conscientia perplexa. *num.* 10. de conscientia scrupulosa. *num.* 11. Quomodo debeat se gerere confessarius erga scrupulosos? *n.* 12. 13. 14. 15. Quid si scrupulus sit de confessionibus præteritis? *num.* 16. Quid si pœnitens in omni actione formidet peccare. *num.* 17. *et seq.* De conscientia *Dubia*, *l.* 1. *num.* 20. Quid sit dubium *negativum*, et *positivum*? *ibid.* Quid dubium *speculativum* et quid *practicum*? *n.* 21. An liceat operari cum dubio practico? *num.* 22. Quid si quis dubitet, an actio sit graviter, vel leviter mala? *num.* 23. Quid agendum in dubio practico negativo, aut positivo? *ibid. et seqq.* Quid si id deponatur ex principiis reflexis? *n.* 25. Quid si quis dubitet de emissione voti? *n.* 28. Et quid si de satisfactione voti? *n.* 29. An subditus in dubio utrùm aliqua actio præcepta sit mala, teneatur obedire? *n.* 31. An dubitans utrùm expleverit annum 21. teneatur ad jejunium? etc., *n.* 32. Quid si quis sit dubius de solutione? *n.* 34. Quid si dubium sit, an lex fuerit promulgata, aut recepta, vel abrogata? *n.* 27. Quid in dubio de impedimento matrimonii? *n.* 33. De conscientia probabili. *n.* 40. Quæ sit opinio tenuiter probabilis, quæ probabilior, probabilissima, et quæ moraliter certa. *n.* 40. DISSERTATIO de usu moderato opinionis probabilis, seu *Morale Systema.* *num.* 55.

Consecratio utriusque specii est necessaria. *l.* 6. *n.* 196. An possit Papa in ea dispensare? *n.* 196. *v. Dub.* 2. An sit valida in una specie? *ib. Dub.* 3. Quæ conditiones ad materiam consecrationis? *n.* 211. Consecratio calicis, et patenæ. *n.* 379. An remaneant consecrata, si quis in eis celebret. *n.* 380. An abbates possint consecrare calices pro Ecclesiis alienis? *num.* 381. An pyxis debeat consecrari, aut benedici? *num.* 384. *et* 385.

Consensus. An liceat rem accipere ex præsumpto consensu domini? *l.* 4. *n.* 700. *v. Qu. I.* De consensu requisito ad peccatum. *l.* 2. n. 5. An peccet negativè se habens in motibus inordinatis? *ib. n.* 6. Quid si sint motus carnales? *n.* 7. Quæ remedia ad ipsos? *num.* 8. Quid si adsit causa non resistendi? *n.* 9.

Consensus ad matrimonium *l.* 6. *n.* 887. Consensus con-

ditionatus. *n.* 892. Quid si conditio sit turpis? *n.* 891. Si conditio sit : *Si Pater consenserit. n.* 892. An impleta conditione requiratur novus consensus? *n.* 895. An Papa possit dispensare in consensu pro reconvalidatione matrimonii? *n.* 898. *v. Probatur* 1. *in fin.* et *n.* 610. *v. Id probant.* Si conjux consentiat in adulterium alterius, etc. *n.* 966. *v. Secundus.* Divortium ob mutuum consensum. *n.* 975. Consensus requisitus in adultera ad impedimentum criminis. *n.* 1037. et 1038. Si consensus fuit fictus, vel metu extortus, quomodo revalidandum matrimonium? *n.* 1109. An qui fictè consensit, teneatur verum ponere consensum? *n.* 1113. An certiorare conjugem de nullitate matrimonii? *num.* 1114. Quomodo possit exigi consensus à parte inscia impedimenti? *n.* 1117. Ad dispensationis valorem non requiritur consensus principalis. *l.* 6. *n.* 1145.

Consentiens in damnum tenetur ad restitutionem. *lib.* 4. *num.* 566.

Consilium, et *Consulens.* Consilium datum occidendi clericum tempestivè revocans an incurrat censuram? *l.* 7. *n.* 40. Consulens percuti clericum. *n.* 266. De consulente quoad restitutionem. *l.* 4. *num.* 659. *usque ad* 565. An consulens Episcopo, ne conferat beneficium digniori, teneatur ad restitutionem? *l.* 4. *n.* 585. et *l.* 5. *n.* 108. Ad quid teneatur consulens alium, ut mutuet usurario? *l.* 4. *n.* 785.

Consuetudinarii an absolvendi? *lib.* 6. *num.* 459. Vide alia verbo *Absolutio.* An cogendi recidivi ad repetendas confessiones? *n.* 505. *v. Et quoad.* Consuetudinarius blasphemus. *l.* 4. *n.* 127.

Consuetudo an præbeat jurisdictionem? *l.* 6. *n.* 573. Quæ conditiones ad consuetudinem requirantur? *l.* 1. *n.* 107. De effectu consuetudinis, et quid si à lege reprobetur? *n.* 108. *v. Sed quid.* Quid si consuetudo revocetur à lege? *n.* 109. An per consuetudinem possit abrogari votum paupertatis? *l.* 5. *n.* 55. Quinam laborantes excusentur in festis ratione consuetudinis? *l.* 4. *n.* 289. An liceat ex consuetudine ducere currus, et jumenta? *n.* 276. *v. Quæstio.* An dictum unius sufficiat ad notitiam consuetudinis? *l.* 1. *n.* 107. *v. An verò*, et *l.* 4. *n.* 290. *v. Notandum.*

Consummare matrimonium an liceat ante benedictionem *l.* 6. *n.* 984 *v. Dub.* 2. An ad affinitatem contrahendam re-

quiratur copula consummata ex utraque parte? *n.* 1075. Sic etiam ad contrahendam bigamiam. *l.* 7. *n.* 435. Requiritur actus consummatus ad incurrendam censuram. *l.* 7. *n.* 36. Sic etiam ad irregularitatem. *n.* 348.

Contactus rei sacræ est vetitus laïcis. *l.* 6. *n.* 382.

Contemptus, quando sit mortalis? *l.* 2. *n.* 61. *et l.* 5. *n.* 161. *v. Quarta.*

Contractus. Quid sit et quotuplex? *l.* 4. *n.* 707. De contractu sine animo contrahendi. *n.* 709. Sine animo se obligandi. *n.* 710. De contractu sine solemnitatibus. *l.* 1. *n.* 151. *et lib.* 4. *n.* 711. De contractu de re turpi. *l.* 4. *n.* 712. Et cui tunc facienda restitutio? *ib.* Quando dolus, vel error irritet contractum? *n.* 715. *et* 716. An metus? Vide *Metus.* De contractu gentilitio. *l.* 4. *n.* 812. *v. Si in venditione.* De contractu *Mohatra.* *n.* 813. *v. Nota.* De tribus contractibus. *n.* 908. *v. Hæc.* De contractu ad *Caput salvum.* *n.* 909. *v. Qu.* 3. De contractu *Assecurationis.* *n.* 911. De contractu *Pignoris.* *n.* 913. De contractu *Antichriseos.* *l.* 4. *n.* 916. An ad restitutionem in contractibus requiratur culpa theologica? *l.* 4. *n.* 554. An liceat in festis inire contractus? *lib.* 4. *n.* 285. Ubi facienda est solutio ratione contractûs? *n.* 678.

Contritio an consistat in dolore, vel detestatione? *l.* 6. *n.* 435. Ex quo motivo elicienda? *n.* 436. Quando obliget præceptum contritionis? *n.* 437. An requirantur singulæ contritiones ad singula peccata? *n.* 438. An ad contritionem requiratur actus Fidei, et Spei? *n.* 439. Contritio ex charitate remissa, an sufficiat ad justificandum? *n.* 441. An ad ministranda sacramenta sufficiat contritio? *l.* 6. *n.* 54. *v. Secunda.* Vide alia verbo *Attritio*, et verbo *Dolor.*

Contumelia quid sit? *l.* 4. *n.* 966. An debeatur satisfactio, si offensus se vindicavit de contumelia? *n.* 989. Quot peccata committat qui pluribus contumeliis aliquem conviciatur? *lib.* 2. *n.* 48. Quid si coram pluribus? *n.* 49.

Convalescentia excusat à recitatione Officii. *l.* 5. *n.* 154. *v. Notandum II.*

Conventualis Missa quotidie canenda. *l.* 6. *n.* 314. *et* 326. Applicanda pro Ecclesiæ benefactoribus. *d. n.* 326. Dicenda de die. *ibid.* Cantans missam debet expectare finem Symboli. *n.* 424 *ad* 3. Si cantatur ante Matutinum, an sit grave? *n.* 548.

Coöperatio, et *Coöperari*. Quæ sit coöperatio *materialis*, et quæ *formalis*? *l.* 3. *num.* 63. Causæ excusantes à coöperatione materiali. *n.* 59. An liceat nubere cum peccatore, vel habente votum castitatis? *n.* 60. An reddere ipsi debitum? *num.* 61. An dare communionem peccatori? *num.* 62. An cauponibus dare vinum ebriosis? vel cibos vetitos? *n.* 69. *et* 80. An locare domum meretrici? *n.* 70 An vendere gladios, venena, etc. *n.* 71. An agnum Judæo? *n.* 72. An christianis liceat remigare, etc.? *n.* 73. An aurigis vehere meretricem? *n.*75. *v. An autem.* An accipere munera ab amasio? *n.* 76. An reddere gladium occisuro? *ib. v.* 2. Sed vide veram sententiam. *l.* 4. *n.* 571. *v. Secùs.* An petere juramentum à pejeraturo? *n.* 77. An mutuum ab usurario? *ib. v.* 4. *et n.* 47. An adjuvare usurarium? *n.* 78. *et l.* 4. *n.* 789. An dare mutuum abusuro? *l.* 3. *n.* 78. *v.* 6. An petere Sacramenta ab excommunicato? *n.* 79. *et l.* 7. *n.* 139. An à peccatore? *l.* 3. *num.* 79. An liceat dare cibos volenti frangere jejunium? *num.* 80. Quæ coöperatio vetetur famulis? Vide *v. Famulus.* De coöperantibus ad damnum bonorum. *l.* 4 *n.* 571. Quid si quis ob metum coöperatur ad damnum alterius? *l.* 4. *n.* 571. *v. Secunda.*

Copia confessarii quando dicitur deesse? *l.* 6. *n.* 264.

Copula. An copula conjugalis impediat communionem? *l.* 6. *n.* 273. *et seq.* Si sponsus copulam extorsit post votum religionis an teneatur ad sponsalia? *l.* 6. *n.* 874. An ob copulam sine seminatione liceat facere divortium? *n.* 962. *Qu. III.* Debet esse consummata ad contrahendum impedimentum affinitatis. *n.* 1075. Et bigamiæ. *l.* 7. *n.* 436. Vide *debitum conjugale.* An exprimendum sit, copulam incestuosam habitam fuisse ad faciliùs obtinendam dispensationem? *n.* 1134. Quid si non fuerit ex tali intentione? *n.* 1135. Si quis post dispensationem novam copulam habuerit cum consanguinea sponsi? *n.* 1140. Quid si habeatur copula incestuosa inter sponsos, antequam executa sit dispensatio? *n.* 1141. Copula conjugalis an liceat ante communionem. *lib.* 6. *num.* 921. An die festivo? *n.* 923. An sit adulterium copula sodomitica inter conjuges? *l.* 4. *n.* 446. An copula sponsi cum alia differat specie à fornicatione? *num.* 447. et *l.* 6. *num.* 847. An copula confessarii cum pœnitente sit incestus? *l.* 4. *n.* 451. An copula conjugalis in Ecclesia sit sacrilegium? *n.* 458. Quid si quis extor-

queat copulam à vidua sub ficta promissione? *n.* 646.

Coquere. An liceat in festis coquere cibos etiam ad delectationem? *l.* 4. *n.* 298. *v. Utrùm.*

Coquus. Ad in die vetito possit prægustare parùm carnis? *l.* 4. *n.* 1029 *v.* 3. An coqui excusentur à jejunio? *n.* 1041.

Corporale quando execretur? *l.* 6. *n.* 371. An debeat esse ex lino? *n.* 375. *v. Dub.* 3. An benedictum? *n.* 386. An maneat benedictum, si cum eo sit celebratum? *n.* 379 *et* 380. Quando liceat lavare corporalia? *n.* 387. *Not.* 2. Quid faciendum de aqua? *ib.* Quibus liceat tangere? *n.* 382. Quid si sit notabiliter immundum? *n.* 376. *et n.* 386. Quale peccatum si omittatur, vel adhibeatur non benedictum? *ib. Not. I. n.* 387.

Corporis dispositio ad communionem. Vide *l.* 6. *n.* 271.

Correctio adhibenda à confessario, Vide *Prax. Confessar. n.* 7. *et seq.* Correctio errorum. *ib. n.* 116. Ob quale peccatum correctio facienda? *l.* 3. *n.* 34. An ob leve? *n.* 35. An ob factum ex ignoratia? *n.* 36. Correctio omissa ob timorem. *n.* 37. An in dubio teneamur corrigere? *n.* 38. An si absit timor relapsûs? vel si adsit alius idoneus? vel si non sit spes fructus? vel si expectetur occasio? *n.* 39. Qui teneantur corrigere? *n.* 40. Ordo servandus in correctione. *n.* 41. Quid si crimen deferatur Prælato ut patri? *ib. et l.* 5. *num.* 243. An correctio semper præmittenda denuntiationi? *l.* 5. *n.* 240. *et* 241. An liceat renuntiare juri fraternæ correctionis? *n.* 245. *v. Quær. IV.* An Prælati teneantur aliquando sub gravi corrigere leves defectus? *l.* 5. *n.* 13. Quomodo parochi teneantur ad corrigendum? *lib.* 4. *n.* 360. *v. Parochi.*

Corruptio verborum quando est mortalis in recitatione Officii? *l.* 5. *n.* 165. Vide *Mutilatio.*

Crapula quando sit mortalis? *l.* 2. *n.* 73 *v.* 4. *Mortalis.*

Creatura. An maledicere creaturis sit blasphemia? *l.* 4. *n.* 129. An jurare per creaturas sit juramentum? *n.* 138.

Credere an teneatur conjux alteri asserenti se fictè consensisse? *l.* 6. *n.* 908. An credendum impedimentum, si asseratur à fide non dignis, et quid si ab uno fide digno? *ibid. v. Secunda.* Credentes hæreticis. *l.* 7. *n.* 306. Vide *Fides.*

Creditor si proroget terminum censuræ. *l.* 7. *n.* 64. An restitutio facienda sit creditoribus occisi? *l.* 4. *n.* 634. An creditores hypothecarii priùs sint satisfaciendi? *n.* 690. An cre-

ditores personales anteriores? *ibid.* An personales pauperes? *n.* 691. An priùs exigentes? *n.* 692. An creditor personalis, cui solutum est, possit retinere? *n.* 693. An creditor mutuatarius possit usuras exigere? *l.* 4. *n.* 788.

Crepidis calceatus an possit celebrare? *l.* 6. *n.* 402.

Creta si deglutiatur, an frangat jejunium naturale? *l.* 6. *num.* 281.

Crimen dirimens matrimonium quale? *l.* 6. *n.* 1031. *ad* 1043. Quando crimen dicatur occultum? *l.* 6. *n.* 593 *ad Not.* 3. et *l.* 7. *n.* 76 *Not. II.* Si hìc sit crimen occultum, sed alibi publicum. *n.* 78. Irregulares ob crimina infamia. *n.* 562. *et* 563. Quomodo tollatur? *n.* 564. Ob crimen occultum Episcopus potest prohibere ordinationem. *l.* 6. *n.* 69 *in fin. v. Attamen.* An crimen publicum alterius in uno loco vel tempore possit detegi sine mortali? *l.* 4. *n.* 974 Quid si detegatur ad consilium? vel uni aut alteri viro probo? *l.* 4. *n.* 975. *v. Sed opposita.* Quando crimen dicatur publicum? *n.* 975. An infamatus de uno crimine possit infamari de alio? *n.* 976. *Quomodo* fama restituenda, si verum crimen sit propalatum? *n.* 992. Quid si sit propalatum bonâ fide? *n.* 993. Si de crimine vero infamaveris, an tenearis ad totum damnum? *n.* 994 *v. An autem.* Quando crimen possit denuntiari sine prævia correctione? *l.* 5 *n.* 241. *ad* 245. Quæ crimina sint suspecta de hæresi? *n.* 251. An reus ad se tuendum possit revelare crimina occulta accusatoris, vel testium? *l.* 5. *n.* 277. An peccet graviter, si falsa crimina imponat? *ib.*

Crucifixus, qualis, et an semper requiratur in Missa, et an omissio sit gravis? *l.* 6. *n.* 393. Debet prominere inter candelabra. *ib. Dub.* 1. Si in altari est imago Crucifixi, an requiratur alia Crux? *ib. Dub.* 2.

Crux. An sit mortale celebrare sine Cruce? *l.* 6. *n.* 395. *Dub.* 1. Crux et imagines in altari an debeant esse benedictæ? *n.* 395. *v. Crux autem.*

Culpa. An ad incurrendam censuram requiratur culpa mortalis? *l.* 7. *num.* 30. An externa? *num.* 34. An consummata? *num.* 36. An propria? *num.* 41. An idem ad incurrendam irregularitatem ex delicto? *n.* 348. Quid si culpa sit occulta? *n.* 349. Quæ sit culpa theologica, et quæ juridica? *l.* 4. *n.* 549. Ex qua culpa oriatur obligatio restituendi? *n.* 550. An ex culpa veniali oriatur obligatio gravis? *n.* 552. An culpa

theologica requiratur etiam in contractibus ad obligationem restitutionis? *n.* 554. *et n.* 749. An in Officiis? *n.* 555.

Cultûs disparitas quando dirimat matrimonium. *l.* 6. *n.* 1044. Quid de matrimonio cum hæreticis? *ibid.*

Cultus superstitiosus. Vide *Superstitio.* An in festis præcipiatur cultus interior? *l.* 4. *n.* 264.

Curator. Quibus detur curator? *l.* 4. *n.* 917. Ad quidteneatur? *n.* 918. An sine consensu curatoris minor possit se obligare? *ib. v.* 6. *Pupillus.*

Curiales sunt irregulares. *l.* 7. *n.* 456.

Curiositas. Quale peccatum tangere, vel aspicere partes inhonestas proprii corporis ex curiositate? *l.* 4. *n.* 419. Si corporis alieni? *n.* 420. Quale, legere litteras alienas ex curiositate? *l.* 2. *n.* 70.

Currus. An liceat in Festis ducere currus onustos? *l.* 4. *n.* 276.

Custos, et *Custodire.* An custodes gabellarum, sylvarum, ex officio teneantur ad restitutionem si non denuntiant? *l.* 5. *n.* 237. Quomodo excusentur à Missa custodientes domos, etc.? *l.* 4. *n.* 326.

D

Dæmon. An sit peccatum maledicere dæmoni? *l.* 4. *n.* 129. *v. Maledicere.* Quale peccatum imprecari dæmonem alicui? *n.* 131. Quale peccatum sit copula cum dæmone? *n.* 475. Quid si dæmon repræsentet personam sacram, vel nuptam? *ib. v. Benè.* Quomodo se gerere debeat confessarius cum coëuntibus cum dæmone? *Prax. Confess. n.* 111.

Dæmoniacus, vide *Obsessus.*

Damnatus. An reo jam damnato liceat vim vi repellere, et an resistere? *l.* 5. *n.* 279. *v. Sed clariùs.* An damnatus ut fame, pereat teneatur sumere cibum oblatum? *n.* 284. An sacerdos vel religiosus damnatus ad triremes teneatur ad officium divinum? *l.* 5. *n.* 142. *v. Dubitatur* 3. Quomodo se gerere debeat confessarius cum capite damnatis? *Prax. Confess. n.* 108.

Damnum, et *damnificans.* Ad quid teneatur consulens damnum, si illud sine consilio evenisset? *l.* 4. *n.* 561. Quid in

dubio an consilium fuerit causa damni? *n.* 562. Quid si quis suadeat damnum ex ignorantia inculpabili? *n.* 564. An liceat cum damno alterius sequi opinionem probabilem? *l.* 1. *n.* 42. An fur debeat restituere cum quocumque suo damno? *l.* 4. *n.* 598. An cum majori damno? *ib.* An fur teneatur restituere omnia damna? *n.* 618. Modò sint saltem confusè prævisa. *n.* 613. De eo qui incendit domum Titii putans Caji. *l.* 4. *n.* 629. De titulo damni emergentis in mutuo. *l.* 4. *n.* 768. Quæ autem requirantur ad exigendum interesse ex præfato titulo? *n.* 769. An liceat ab initio pacisci de tali interesse? *n.* 770. Quid veniat nomine damnorum in societate? *l.* 4. *n.* 509. An in societate damnum sortis spectat semper ad dominum? *n.* 907. *v. Qu. III.* De pacto ut damnum sortis sit commune. *ib. Qu. IV.* An ad damnum vitandum liceat prodere peccata alterius? *l.* 4. *n.* 969. An revelare secretum? *n.* 971. *v. An autem.* An tenearis ad damnum, si non restituis famam bona fine ablatam? *n.* 994. An damnum integrè restituendum sit si diffamaveris de crimine vero? *ib. v. An autem.* An teneamur denuntiare hæreticos cum nostro gravi damno? *l.* 5. *n.* 249. An cum damno suo vel prolis teneatur conjux reddere debitum? *l.* 6. *n.* 950 *et* 951. De damno resarciendo quoad censuras. *l.* 7. *n.* 25.

Dataria. Quid exprimendum in petione dispensationis in Dataria. *l.* 6. *n.* 1146.

Debitor. An satisfaciat debitor donans immemor debiti? *l* 4. *n.* 700. *v. Quæritur II.* An debitor teneatur solvere in solidum, si præsumat socium restituisse? *l.* 4. *n.* 579 *v. Utrùm.* De debitore negante debitum æquivoco. *l.* 4. *n.* 160. De debitore existente in necessitate. *n.* 701. 702. *et* 703.

Debitum. An debita certa restituenda priùs quàm incerta? *l.* 4. *n.* 687. An priùs debita ex delicto quàm ex contractu? *n.* 688. An priùs debita ex titulo oneroso? *n.* 689. An à debitis gravato liceat accipere donum? *num.* 722. An uxor teneatur solvere debita à viro contracta? *l.* 4. *num.* 354. An immemor debiti satisfaciat donando? *l.* 4. *num.* 700. *v. Qu. II.* Tempus requisitum ad debita præscribenda. *l.* 4. *num.* 507. An debitis gravati possint fieri Religiosi? *l.* 5. *num.* 71. Quid si jam sint professi? *ib. v. Si verò.* Debitum conjugale quando sit licitum? *l.* 6. *num.* 900. Quando sit præceptum? *n.* 938. Propter quos fines sit licitus

usus matrimonii. *n.* 927. An vir aliquando teneatur petere. *n.* 928. An aliquando uxor? *n.* 929. An conjux impeditus à petendo possit aliquando petere? *n.* 930. An excommunicato liceat petere, et an ab excommunicato. *n.* 931. An tactus liceant inter conjuges, etc. *Vide Conjux.* Negantes debitum semel. *n.* 940. Si alter remissè petat vel immoderatè, vel si redditio differatur ad breve tempus. *ib.* An possit negari ob multiplicitatem filiorum? *n.* 941. An Episcopi ad debitum petendum possint dispensare in voto castitatis emisso ante matrimonium? *n.* 987. An Mendicantes? *ib. v. An autem.* Quid si impedimentum proveniat ex affinitate contracta post matrimonium? *n.* 1076.

Decennium. An per decennium præscribantur leges Ecclesiæ? *l.* 1. *n.* 139. *v. Limitant* 2. An per decennium res immobiles? *l.* 4. *n.* 508.

Deceptio. Quæcumque deceptio in venditione obligat ad restitutionem. *l.* 4. *n.* 805. Qualis deceptio obliget lusorem ad restituendum? *n.* 877.

Decimæ. De obligatione solvendi decimas. *l.* 4. *n.* 42 *v. Quæritur* 4.

Decisiones Rotæ Romanæ quomodo obligent? *l.* 1. *n.* 106 *v. Decisiones autem.*

Declarationes S. C. quomodo obligent? *l.* 1. *n.* 106 *v. Quæritur* 2.

Decreta Sacræ Congregationis Rituum quomodo obligent? *l.* 6. *n.* 401.

Decretales, et *Decretum* Gratiani. *l.* 1. *num.* 105. *v. Lex.*

Dedecus. An stuprator teneatur ducere violatam cum dedecore familiæ? *l.* 4. *n.* 644.

Defectus naturales an possint manifestari sine mortali? *l.* 4. *n.* 967. Prælati tenentur quandoque sub gravi corrigere defectus leves. *l.* 5. *n.* 13. Defectus in confessione commissi à confessario reparandi. *l.* 6. *n.* 618. *Et in Prax. Confess. n.* 116. Defectus naturales an cadant sub sigillum? *n.* 642. Defectus ordinationis quomodo supplendi? *n.* 758. An sponsis liceat contrahere cum defectu occulto? *n.* 864. *et* 865. Ob quos defectus censuræ sint invalidæ? *l.* 7. *n.* 51. *ad* 66. Irregularitas ex defectu? *n.* 597. Irregularitas ex defectu natalium quomodo tollatur per professionem religiosam? *l.* 7. *n.* 354.

Si defectus corporis superveniat. *n.* 413. Si antecesserit. *ib.* Si defectus ex propria culpa. *n.* 415. Quid de eunucho? *n.* 416. Si ad vocem servandam. *n.* 418. Irregularitas ex defectu ætatis. *l.* 6. *n.* 799. *Vide Irregularitas.*

Defensio. An ob defensionem liceat clericum percutere. *l.* 7. *n.* 275. *ad* II. *in fin.* An defensio suî vel innocentis excuset ab irregularitate? *n.* 388. An defensio bonorum? *n.* 389.

Deflorator, vide Stuprator.

Deformitas filiæ an excuset matrem, si optat ei mortem? *l.* 2. *n.* 22. Deformitas inducens irregularitatem. *l.* 7. *n.* 411. *et* 412.

Defunctorum officio sub gravi satisfaciendum. *l.* 5. *n.* 161. *v. Qu. II.* An possit pridie anticipari? *n.* 174. *v. Qu. II.*

Defunctis. Ut defuncti voluntas impleatur, potest dici Missa anniversaria in duplici majori non de præcepto. *l.* 6. *n.* 421. Parochus potest dicere duas Missas, si desit alius sacerdos in die obitûs. *n.* 351. *v. Modò.* Missæ defunctorum quando liceant, et quando sint de præcepto? *n.* 419. *ad* 421. Obligatus dicere *de Requiem*, si dicat aliam. *n.* 422. Missa defunctorum quomodo ordinanda? *n.* 423. *in fin.* In die defunctorum an possit accipi stipendium? *l.* 6. *n.* 338. Si commemoratio defunctorum accidat in Dominica. *n.* 424. *ad* 11. Defuncti excommunicati possunt absolvi à censura. *l.* 7. *n.* 116 *in fin. et n.* 186.

Degradatio quid sit? *l.* 7. *n.* 324. Degradatus tenetur ad castitatem, et Horas. *ib. v. Dixi.* A quo facienda degradatio? *n.* 326.

Delectatio, et *delectari.* De delectatione venerea et sensitiva. *l.* 4. *n.* 413. An delectatio de objecto malo cum consensu conditionato sit licita? *l.* 2. *n.* 14. De delectatione morosa. *n.* 15. Quid si quis delectetur de nupta, sed non quà nupta? *ib.* Delectatio de re mala, et de cogitatione rei malæ. *n.* 17. Delectatio circa modum rei malæ. *n.* 18. Delectatio de effectu bono ex opere malo. *n.* 19. *et* 20. Delectatio de malo proximi ob bonum finem. *n.* 21. An liceat conjugi delectari de copula præterita vel futura? *l.* 2. *n.* 23 *et* 25. An id liceat sponsis, et viduis? *n.* 24. Delectatio de re vetita solo jure positivo. *n.* 27. Quid explicandum in delectatione habita de malo alterius? *n.* 28. Si conjux delectetur de pulchritudine alterius, ut se excitet ad copulam. *l.* 6. *n.* 913.

Si de copula aliena. *n.* 914. Si de copula habita vel habenda cum conjuge proprio. *n.* 937.

Delegatio, et *Delegatus*. *l.* 1. *n.* 193. De facultate delegata dispensandi in votis. *l.* 4. *n.* 256. Episcopi an possint delegare facultatem Tridentini in *cap. Liceat. l.* 7. *n.* 93. Possunt delegari ab Episcopis omnia quæ eis competunt jure ordinario. *ib.* An facultas dispensandi aliquando in impedimento dirimenti? *l.* 6. *n.* 1125. An delegati possunt ferre censuras? *l.* 7. *n.* 11.

Deliberatio requisita ad votum. *l.* 4. *n.* 196. requisita ad peccatum mortale. *l.* 2. *n.* 5.

Delictum. Ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiritur culpa mortalis, et actus externus, ac consummatus. *l.* 7. *n.* 348. Quid si delictum sit prorsùs occultum? *n.* 349. *Vide Crimen, et Irregularitas.*

Delinquere. Delinquens extra diœcesim an incurrat censuram? *l.* 7. *n.* 23. An delinquens in monasterio? *n.* 24. Si delinquat subditus alienus, an Episcopus loci possit eum ligare censurâ? *n.* 26.

Delirium. An in delirio liceat communicare? *l.* 6. *n.* 292.

Denudatio uberum, vide *Pectus.*

Denunciatio, et *Denunciare*. Obligatio denunciandi blasphemiam hæreticalem. *l.* 4. *n.* 123. *et l.* 5. *n.* 252. Qui teneantur denunciare? *l.* 5. *n.* 254. An obligati ex officio ad denunciandum teneantur ad restitutionem, si non denuncient? *n.* 237. Quando illicitum est denunciare? *n.* 239. An et quando correctio fraterna debeat præcedere denunciationem? *n.* 240 *et* 241. Denunciatio evangelica. *n.* 242. An liceat, omissa correctione, denunciare crimen Prælato ut patri? *l.* 5. *n.* 243. 244. *et* 245. Denunciatio juridica. *n.* 246. *et* 247. An teneamur denunciare hæreticos cum gravi nostro damno? *n.* 249. An hæreticos nobis conjunctos? *n.* 250. Quæ crimina denunciandа? *n.* 251. An denunciandi blasphemi? *n.* 252. An superstitiosi? *n.* 253. An non denunciantes? *n.* 254. An denunciandus confessarius negans absolutionem nolenti manifestare complicem? *l.* 6. *n.* 491. De denunciatione confessariorum sollicitantium; verba Bullæ. *n.* 675. Perpenduntur clausulæ. *n.* 676. *et seq.* Qui sint denunciandi? *n.* 681. Qui teneantur denunciare? *num.* 693. De sollicitationibus dubiis. *n.* 702.

De denunciationibus requisitis ad matrimonium. *n.* 992. In iis quis possit dispensare et quando. n. 1003. *ad* 1007. De obligatione denunciandi impedimenta matrimonii. *n.* 994. *ad* 999. An qui nequeunt ea probare, denunciare teneantur. *num.* 995.

Depositio testium quomodo facienda? *l.* 5. *n.* 271. Depositio quid sit? *l.* 7. *n.* 325.

Depositum, et *Depositarius*. Quid sit depositum? *lib.* 4. *n.* 746. An peccet depositarius utens re deposita? *n.* 748. An teneatur aliquando rem depositam præ sua servare? *n.* 752. Quando possit negari depositum? *n.* 753.

Desiderium, et *Desiderare*. Desiderans malum, et reputans non esse peccatum, *l.* 1. *num.* 9. Desiderium mali ob bonum finem. *l.* 3. *num.* 30. *v. Sic licet.* et *l.* 3. *num.* 21. Desiderium sumit speciem ab objecto. *l.* 2. *num.* 12. Desiderium conditionatum. *num.* 13. Desiderium differt à delectatione, et gaudio. *n.* 15. Mater desiderans mortem filiæ difficulter nupturæ, etc. *l.* 2. *n.* 22. Desiderans sibi mortem ad vitandam duram vitam. *ib.* Desiderans inimico diversa mala. *n.* 50. *v. Quæritur* 5. Desiderium Episcopatus an sit illicitum? *l.* 6. *n.* 804.

Desperatio. l. 3. *n.* 20. *v.* 2. *Mortale.*

Determinatio materiæ in Eucharistia. *l.* 6. *n.* 214.

Detractio, et *Detrahere*. Quæ sit detractio, et qualis culpa? *l.* 4. *num.* 966. Audiens detractionem. *l.* 4. *n.* 979. Detrahens alicui in pluribus materiis. *l.* 2. *n.* 48. vel coram pluribus. *n.* 49.

Diaconatus est Sacramentum. *l.* 6. *n.* 737. *v. Prima.* Materia ejus, et forma. *n.* 748.

Diaconus ministrans in peccato. *l.* 6. *n.* 38. Quando possit baptizare? *n.* 116. Et an solemniter in necessitate? *ib. Dub.* 1. Si solemniter, an fiat irregularis? *ib. Dub.* 2. Si ministret Eucharistiam sine commissione. *n.* 334. Quando liceat diaconis Eucharistiam ministrare? *n.* 237.

Dies appositus in votis. *l.* 4. *n.* 220. Vide alia verbo *Crimen.* Quibus diebus prohibetur communicare? *l.* 6. *n.* 252. Quibus celebrare. *n.* 350.

Differre Missas. *Vide Stipendium.* Differre absolutionem. Vide *Absolutio.* Differre pœnitentiam. Vide *Satisfactio.*

Difficultas gravis excusat à præceptis humanis. *l.* 1. *n.* 201.

Excusat à jejunio. *l.* 4. *num.* 1034. A recitatione officii. *l.* 5. *n.* 154. *v. Plura.*

Digitus. An possit ministrari Eucharistia posterioribus digitis? *l.* 6. *n.* 244. An celebrari? *l.* 7. *n.* 408. Amputans sibi digitum an fiat irregularis? *l.* 7. *n.* 365. *in fin.* Non verò qui alterius digitum abscindit. *n.* 379. An carens omnibus digitis sit irregularis? *n.* 408. An carens pollice, vel indice. *ib.*

Dignus. Digniores eligendi, et præsentandi ad Cardinalatus, et Episcopatus. *l.* 5. *n.* 91. Ad parochias. *n.* 92. Ad beneficia simplicia. *num.* 93. An ad prælaturas regulares? *n.* 100. An resignantes eligere? *n.* 98. An electio digni, omisso digniore, sit valida? *l.* 5. n. 102. et 103. An Episcopi digniores transferendi ad majores Ecclesias? *n.* 105. An eligentes ad beneficium simplex minùs dignum teneantur ad restitutionem? *n.* 106. et 107. An id suadentes? *l.* 5. *n.* 108. Quid si beneficium conferatur per concursum? *l.* 5. *n.* 109. An tunc minùs dignus electus teneatur resarcire damnum Ecclesiæ, et digniori? *n.* 110. An examinatores teneantur Episcopo denunciare digniores? *n.* 111.

Dilatio, et *Differre.* Dilatio restitutionis. *l.* 4. *n.* 679. Si ex dilatione creditor patitur damnum. *n.* 680. An possit absolvi qui potens differt restituere? *l.* 4. *num.* 681. et 682. Quid si monitio non sit profutura? *ib. v. Qu.* 2. An differens solutionem ex justa causa teneatur ad interesse? *l.* 4. *num.* 704. An ob dilationem solutionis res possit pluris vendi? *num.* 810.

Dilectio inimicorum. Signa communia inimicis exhibenda. *l.* 3. *n.* 28. An teneamur inimicum salutare? *ib. v. Quæritur.* An teneamur injuriam remittere? *n.* 29. An etiam vindictam publicam? *ib. v. Licèt.* Vide *Odium.*

Dimidium. An liceat audire duas Missas dimidias? *l.* 4. *n.* 311. Deceptio infra dimidium in contractu. *lib.* 4. *n.* 805.

Dimissoriæ requiruntur etiam pro prima Tonsura. *l.* 6. *n.* 783. *ad* IV. et 787. An per mortem Episcopi expirent dimissoriæ? *d. n.* 787. *v. Not.* 2. Potest eas concedere Episcopus confirmatus. *ib. Not.* 3. Etiam morans extrà diœcesim. *ib. Not.* 4. An possit confirmare alienum cum dimissoriis venientem? *n.* 788. *Not.* 10. An dispensare in irregularitate? *num.* 789. *v. Dub.* 2. Nequit eas dare Vicarius Generalis. *n.* 787. *Not.* 5. Nec capitulum. *n.* 788. Potest tamen hic

dare testimoniales. *ib. v. Benè.* An possit dare licentiam alieno Episcopo ordinandi in diœcesi? *ibid. v. Quamvis.* Regulares debent habere dimissoria suorum Prælatorum. *n.* 788. *Not.* 8. Dante Papa facultatem alicui suscipiendi Ordines cum clausula, *à suo Ordinario tantùm*, potest ille cum dimissoriis ordinari ab alio. *ib. Not.* 9. An dimissoriæ dirigendæ certo Ordinario. *ib. Not.* 11. Non requiritur ut hæc licentia sit in scriptis. *ib. Not.* 12.

Diœcesis. Si sponsi sint diversæ diœcesis, an quilibet dispensandus sit à proprio Episcopo? *l.* 6. *n.* 1142. Episcopus si extra diœcesim ferat censuram. *l.* 7. *n.* 21. An possit ligare subditum extrà degentem? *n.* 22. Si subditus peccet extra diœcesim. *num.* 23. Quid si in monasterio? *n.* 24. Si in diœcesi delinquat subditus alienus, etc. *n.* 26. Si quis ordinetur in diversa diœcesi. *l.* 6. *n.* 798. *v. Adde.*

Discipulus. Obligatio discipulorum. *l.* 4. *n.* 361.

Diparitas conditionis an irritet sponsalia. *l.* 6. *n.* 851.

Dispensare, et *Dispensatio. l.* 1. *num.* 178. De dispensationibus S. Pœnitentiariæ. *Vide* appendicem. *l.* 1. *num.* 202. Hujusmodi dispensationes in quibus materiis concedi soleant? *num.* 203. Clausulæ, quæ solent ibi apponi, *num.* 204. De obreptione, et subreptione causarum. *Vide Bullam Benedict. XIV. l.* 6. *n.* 1131. De executione dispensationum. *n.* 205. *et seqq.* Quis possit dispensare in pœnis simoniæ? *lib.* 4. *n.* 117. *et seq.* Pro dispensatione matrimonii an licitè aliquid accipiatur? *l.* 4. *n.* 96. Quis possit dispensare in juramento? *num.* 189 et 190. De voto non petendi dispensationem. *n.* 208. An habens facultatem possit dispensare cum seipso? *l.* 1. *n.* 183. An inferior possit dispensare in lege Superioris, ubi dispensatio non est reservata? *l.* 1. *n.* 191. An Episcopus loci possit dispensare in votis peregrinorum? *l.* 1. *num.* 158. De dispensatione in votis. *l.* 4. *num.* 250. Quinam possit dispensare ad laborandum in festis, an Episcopi, an parochi? *l.* 4. *n.* 288. An propinqui coëuntes post dispensationem committant incestum? *l.* 4. *n.* 452. An Papa possit dispensare in iis quæ sunt de jure divino? *l.* 6. *n.* 1119. In quibus possit impedimentis matrimonii? *n.* 1118. An aliquando in impedimentis de jure naturæ? *n.* 1120. An dispensare à novo consensu? *n.* 897. *v. Prob.* 1. *in fin.* An in matrimonio rato? *n.* 959. An Episco-

pus possit in necessitate dispensare in impedimentis dirimentibus ante matrimonium? *n.* 1122. An aliquando parochus, aut saltem declarare? *n.* 613. An Episcopus post matrimonium? *n.* 1123. Quid si matrimonium sit mala fide initum? *n.* 1124. An possit alteri hanc facultatem delegare? *n* 1125. Episcopi dispensare possunt in omnibus impedimentis impedientibus. *n.* 1126. Causæ justæ ad dispensandum in dirimentibus. *n.* 1129. *et* 1130. Praxis confessarii circa dispensationem in impedimento matrimonii, *vide Prax. Conf. n.* 84. *et seq.* An possit Episcopus dispensare in voto castitatis emisso post matrimonium? *l.* 6. *n.* 986. *v. Dub.* 1. An in emisso ante matrimonium ad petendum debitum? *n.* 987. An id possint Mendicantes? *ib. v. An autem.* An Episcopus ad matrimonium contrahendum? *d. n.* 987. *v. Dub.* 3. Quis dispenset in impedimento non petendi ob incestum? *n.* 1076. Quis dispenset in denunciationibus pro matrimonio, et ob quam causam? *n.* 1003. *ad* 1006. An Vicarius Episcopi. *n.* 1007. An parochus. *ib. Dub.* 2. Formula pro impetranda dispensationem. *n.* 1147. Vide alia circa dispensationem impedimenti, *l.* 6. *n.* 1131.

An Episcopi possint dispensare in irregularitate propter hæresim? *l.* 7. *n.* 76. An cum illegitimo ad beneficium simplex? *n.* 428. Ad ad canonicatum? *n.* 429. An cum illegitimo occulto? *n.* 430. An saltem ad ministrandum? *n.* 431. Quis in irregularitatibus possit dispensare? *n.* 353. In quibus Regulares? *n.* 355. An in irregularitate ex defectu lenitatis dispensent Episcopi? *n.* 469. An Regulares? *ibidem.*

Dispensati ad carnes tenentur ad unicam comestionem, et ad abstinendum à piscibus. *l.* 4. *n.* 1013. Et hoc etiam in jejuniis extra Quadragesimam. *n.* 1015. *ad VII.* Sancita super hoc à *Benedicto XIV. ibid.* An dispensatis ad carnes permittantur tantùm carnes salubres? *ib. v. Quæritur hic.* Qui dispensare possunt in jejunio ecclesiastico? *l.* 4. *n.* 1032. *I.* Papa. *II.* Episcopi. *III.* Parochi. *IV.* Prælati religionum. *ib.* Quomodo excuset dispensatio à recitatione officii? *l.* 5. *n.* 159.

Dispositio, et *Dispositus.* Dispositio pia in testamento nullo. *l.* 4. *n.* 923. Dispositio ad validè suscipienda Sacramenta. *l.* 6. *num.* 78. Ad licitè suscipienda. *num.* 83. Magis dispositis majorem percipiunt fructum. *l.* 6. *num.* 85. Dispositio ad baptismum. *n.* 139. Ad confirmationem. *n.* 179.

Ad Eucharistiam ex parte animæ. *n.* 253. Ex parte corporis. *n.* 271. Quid si quis nesciat hostiam esse consecratam? *n.* 83. *v.* 2. Dispositio legis est eadem, ubi eadem currit ratio. *l.* 7. *n.* 84. *sub fin.*

Dissertatio I pro usu moderato opinionis probabilis. *l.* 1. *n.* 55. Dissertatio *II.* de infallibilitate Summi Pontificis. *l.* 1. *n.* 110. et de Auctoritate Papæ supra concilium. *n.* 121. Dissertatio de ministro, et forma matrimonii. *l.* 6. *n.* 898. Dissertatio circa Conceptionem B. Mariæ Virg. *l.* 7. *n.* 244.

Distantia loci quæ excuset ab audienda Missa. *l.* 4. *n.* 329.

Distillatio, et *Distillare*. Distillatio voluntaria venerea. *l.* 4. *n.* 477. An liceat in festis distillare herbas? *l.* 4. *n*, 282.

Distinctio specifica peccatorum. *l.* 2. *n.* 30. Distinctio numerica. *ibid.* *n.* 55.

Distractio, et *Distractus*. Distractio culpabilis in Horis canonicis. *l.* 5. *n.* 176. Remedia contra distractiones. *n.* 177. *v. Remedia*. Distractus in consecratione non debet repetere. *l.* 6. *n.* 25. *v.* 5. *et n.* 224. *v. Notandum*. Distractio in celebratione quodnam peccatum? *n.* 410. *Dub.* 5. Censura in dicentes officium distractè. *l.* 7. *n.* 55.

Distributiones, vide *Canonicus*.

Dives. An dives satisfaciat mutuando pauperi extremè indigenti? *l.* 4. *n.* 520. *Qu.* 5. An dives non subveniens pauperi in extrema necessitate teneatur ad restitutionem? *ibid.* *Qu.* 4. An artifices divites excusentur à jejunio? *lib.* 4. *num.* 1042. Dives sacerdos an possit stipendium accipere? *l.* 6. *n.* 517.

Divinatio quid et quotuplex? *l.* 4. *n.* 5. *et* 6. An semper sit mortalis? *n.* 7. *et* 8 An liceat divinare futura per somnia? *n.* 9. An per sortes? *n.* 11. Astrologia naturalis, et judiciaria. *n.* 10.

Divinus. Communicatio in divinis cum vitando. *l.* 7. *n.* 173. Cum tolerato. *n.* 159. Quid veniat nomine *divinorum*? *n.* 177. Cessatio à divinis. *l.* 7. *n.* 4. *et* 340, *ac* 387.

Divortium. Quando divortium fieri possit? *l.* 6. *n.* 955. De divortio quoad *vinculum*. *n.* 956. Quid si unus conjugum convertatur ad fidem? *n.* 957. Quid si matrimonium sit tantùm ratum? *n.* 958. An Papa possit in eo dispensare? *n.* 959. De divortio quoad *thorum*. *n.* 960. Divortium ob adulterium. *n.* 960. Ob sævitiam. *n.* 970. Quia alter conjux trahit in peccatum. *n.* 973. Ob hæresim. *n.* 974 Ob mutuum consensum.

n. 975. Facto divortio, apud quem filii educandi, et cujus expensis. *n.* 976.

Docens, et *Docere*. An liceat docere in die festo? *l.* 4. *n.* 278. An canonici docentes excusentur à choro? *l.* 5. *n.* 132. *v. An autem.* An etiam parochi? *ib.*

Doctoratus. Assumendi ad doctoratum. *l.* 4. *n.* 166.

Dolor an debeat præcedere confessionem? *l.* 6. *n.* 445. Quanto tempore possit præcedere? *n.* 446. An eliciendus ex intentione Confessionis? *n.* 447. An renovandus ab eo qui post absolutionem confitetur peccatum oblitum? *n.* 448. Qualis dolor eliciendus de venialibus, et an peccet graviter confitens ea sine dolore? *n.* 449. An possit de his haberi dolor partialis? *ib. v. Dub.* 2. An sufficiat dolor de multitudine tantùm? *ib.* Signa extraordinaria doloris. *n.* 460.

Dolus. Juramentum dolo extortum. *l.* 4. *n.* 175. Dolus irritans contractum. *n.* 714. Dolus circa qualitatem dans causam contractui, *n.* 715.

Domicilium, et *quasi domicilium* quomodo contrahitur? *l.* 1. *n.* 156. *et* 158. Uxor tenetur sequi domicilium viri. *l.* 4. *n.* 553. Quinam possint ordinari ratione domicilii. *l.* 6. *num.* 770. Habens domicilium, et beneficium ac originem in diversis diœcesibus, à quo sit ordinandus? *n.* 771. Habens duo domicilia æqualia. *n.* 773. Studiosi an contrahant domicilium? *n.* 777. *v. Studiosi.* An ad acquirendum domicilium requiratur juramentum ibi perpetuò manendi? *n.* 778. Et an Barones eorumque filii gaudeant privilegio feudorum? *n.* 779. Si sponsi habeant duo domicilia, ubi debeant nuptias contrahere? *n.* 1086.

Dominicum. An observantia Dominicæ sit de jure divino? *l.* 4. *n.* 265. Abstinendum à lacticiniis in Dominicis Quadragesimæ. *l.* 4. *n.* 1007. In his Dominicis dispensati ad carnes etiam tenentur abstinere à piscibus. *n.* 1015. *ad* V.

Dominium quomodo acquiratur? *l.* 4. *n.* 493. Occupatione. *ib.* Nativitate. *n.* 494. Alluvione. *n.* 495. Specificatione. *n.* 496. Accessione. *n.* 497. Confusione, et commixtione. *n.* 498. Ædificatione. *n.* 500. Plantatione. *n.* 501. Perceptione fructuum. *n.* 502. Traditione. *n.* 503. Præscriptione sive usucapione. *n.* 504. Ad acquirendum dominium rei donatæ requiritur traditio. *l.* 4. *n.* 732. An usurarius acquirat dominium lucri usurarii? *n.* 783. An ad transferendum dominium ven-

ditione requiratur traditio rei? *n.* 796. Cui acquiratur dominium, si res duobus vendatur? *n.* 827.

Dominus. Obligatio dominorum erga famulos. *l.* 4. *n.* 342. Quæ vota famulorum possit dominus irritare? *l.* 4. *n.* 240. Dominus defendens sua per famulos armis. *l.* 4. *n.* 585. Dominus jubens pluribus famulis laborare per horam. *n.* 306. An dominus possit retinere expensas factas in re à fure? *n.* 618. An bona certa restituenda domino, vel possessori? *l.* 4. *n.* 596. *et* 599. *et seq.* Quid si res pereat apud furem, quæ æquè periisset apud dominum? *n.* 620. *v. Pro majori.*

Dormiens validè baptizatur, ordinatur, et ungitur. *l.* 6. *n.* 81. *Utrùm.* An licitè? *ib.*

Domus. An liceat locare domos meretricibus? *l.* 5. *n.* 70. Custodientes domos an excusentur ab audienda Missa? *l.* 4. *n.* 326. *v. Excusantur.*

Donatio, et *Donare.* Qui sint inhabiles ad donandum? *l.* 4. *n.* 721. Tales sunt debitis gravati. *n.* 722. De donatione inter conjuges, et inter patrem ac filium. *n.* 724. Quid si donatio non adhuc sit acceptata? *n.* 725. Donatio facta absenti. *n.* 728. An possit acceptari mortuo donante? *n.* 729. *et* 730. An possit eam acceptare hæres donatarii? *n.* 731. Requiritur traditio ad acquirendum dominium. *n.* 732. Si donatio sit scutorum 500. *n.* 733. An adimplendus modus, aut finis donantis? *n.* 734. Quid si promissio sit prodiga? *n.* 735. Quid si donatio fit ad alliciendum? *n.* 736. Quid si fit ob falsam causam? *n.* 737. Quibus casibus possit donatio revocari? *ib. Dub. III.* Donatio causâ mortis. *ib. Dub. IV.* Donatio inofficiosa. *l.* 4. *num.* 740. Si donatarius est ingratus. *num.* 738. Accipiens dona superflua à beneficiario. *l.* 4. *n.* 492. *Qu. VIII.* Donatio remuneratoria à Religiosa. *l.* 5. *n.* 21. An bona ecclesiastica possint alienari, si data sit facultas à donante? *l.* 5. *n.* 187. *v. Nota II.* Quid si alienatio vetita sit à donante? *ib. Nota IV.* Accipiens donum à debitis gravato. *l.* 4. *n.* 722.

Dormitare. Dormitans in audienda Missa et in recitando officio. *l.* 4. *n.* 316.

Dos si non sit soluta, an possit vir expellere uxorem? *l.* 6. *n.* 939. *Dub.* 1. An tunc teneatur eam alere? *Dub.* 2.

Dotare. Fratres tenentur dotare sorores. *l.* 4. *n.* 340. An stuprator teneatur dotare violatam, si ipsa renuat cum eo nubere? *n.* 648.

Dubitatio, et *Dubitare*. Sacerdos dubitans an Officium omiserit, an teneatur recitare? *l.* 5. *n.* 150. Quid si dubitat an possit recitare partem? *n.* 154 *v. Not. IV.*

Dubium, et *Dubitare*. Dubium quid sit? et quid dubium positivum, et quid negativum? *l.* 1. *num.* 20. In dubio melior est conditio possidentis. *l.* 1. *num.* 35. Regula cognoscendi quis sit possessor. *ib.* Non tenemur implere legem, aut votum dubium. *l.* 1. *n.* 27 *et* 28. Secùs si votum sit certum et impletio dubia. *n.* 28. *in fin.* Quid si sit probabilis impletio voti, Officii, Pœnitentiæ, etc. *n.* 29 *et l.* 4. *n.* 700 *v. Limitant.* Quid si dubium sit, an lex sit recepta? *l.* 1. *n.* 97. An tenearis ad jejunium in dubio an expleveris annum 21? *l.* 1. *n.* 32. Quid in dubio an cœperit, vel finierit hora jejunii? *ib.* An dubius de jejunio possit communicare? *l.* 6. *n.* 282 *in fin.* Quid in dubio de valore matrimonii? *l.* 1. *n.* 33 *et l.* 6. *n.* 903 *et* 904. Quid in dubio de solutione debiti certi? *l.* 1. *n.* 34. Quid in dubio de debito? *n.* 35. Quid si contra possessorem adsit ratio unica probabilis? *n.* 36. Quid si possessor, superveniente dubio, neglexerit inquirere? *n.* 37. In dubio an facienda correptio? *l.* 3. *n.* 38. Quid in dubio an consilium fuerit causa damni? *l.* 4. *n.* 562. Quid an suffragium? *n.* 566. Quid si quis cum dubio emat rem alienam? *n.* 625. Ad quid teneantur adulteri in dubio an proles sit legitima? *l.* 4. *n.* 667. Quid si dubium sit inter duos adulteros? *n.* 658. Quid in dubio an mutuatarius dederit aliquid gratis? *l.* 4. *n.* 761. *Qu. II.* Quid in dubio an infirmitas excuset à recitatione Officii? *l.* 5. *n.* 154. *v. Not. III.* De ministro utente materia et forma dubia. *l.* 6. *n.* 42. Quid faciendum, si post sumptionem dubites an vinum fuerit acetum? *n.* 206. *v. Quoad.* In dubio juris et facti de Baptismo debet quisque baptizari. *n.* 134. *et* 137. *vers.* 3. Dubitans de suo Baptismo. *ib. v.* 5. In dubio soluti jejunii an possit quis communicare? *n.* 282 *v. Num.*

Peccata dubia an confitenda? *n.* 472. Quid si sint positivè dubia? *n.* 473. Quid si negativè? *n.* 474. Dubitans an peccaverit mortaliter, an possit communicare? *n.* 475. Quid si quis sit scrupulosus? *n.* 476. Quid si dubites an peccatum illud confessus sis? *n.* 477. Quid si peccatum quod confessus sis ut dubium, fiat tibi certum? *n.* 478. Pro delicto dubio non imponenda pœna certa. *n.* 474. *in fin.*

An et quando liceat absolvere cum jurisdictione dubia, vel probabili? *n.* 571. In dubio an pœnitens commiserit peccatum reservatum, vel an illud sit reservatum. *n.* 600. Qui confessus est dubiè reservatum inferiori, an factus certus teneatur confiteri superiori? *ib. Qu. II.* In dubio an monitio sit prófutura. *n.* 616 *v. Utrùm.* In dubio an peccatum auditum sit intra vel extra confessionem. *n.* 637. In dubio sollicitationis. *n.* 702. In dubio validitatis Ordinationis. *n.* 757.

In dubio de impedimento an liceat nubere. *n.* 901. Quid si sit probabile non adesse? *n.* 902. Quid si probabilitas sit facti? *ib. v. Qu. III.* In dubio de valore matrimonii contracti an liceat petere et reddere? *n.* 903. Quid si dubium sit de morte primi conjugis. *ibid.* Quid si dubium superveniat matrimonio bona fide contracto? *n.* 904. Quid si opinio probabilis sit tantùm pro nullitate? *n.* 905. Quid si nuptiæ sint initæ cum dubia fide? *n.* 906. In dubio positivo an judicandum pro matrimonio inito? *n.* 907.

In dubio an mandatum influxerit, utrùm incurratur censura? *l.* 7. *n.* 39. In dubio an incurreris censuram. *n.* 67. In dubio an censura sit justa. *n.* 68. Quid si ad aliquid probabiliter non teneris? *ib.* In dubio percussio clerici judicatur gravis. *n.* 280. In dubio an incurratur irregularitas. *n.* 544. *ad* 547.

Duellum. Quid sit duellum, et an unquam liceat? *l.* 4. *n.* 599. An liceat aliquo casu duellum acceptare? *n.* 400. Pœnæ duellantium. *n.* 401. An provocatus ad duellum teneatur ad restitutionem si occidat? *l.* 4. *n.* 638.

Duplex. Quale sit beneficium duplex? *l.* 5. *n.* 116. Quale duplex compatibile, et incompatibile? *ibidem.*

Dux belli ad quid teneatur? *l.* 4. *n.* 407.

E

Ebrietas, et *Ebrius.* Quando ebrietas est culpa gravis. *l.* 2. *n.* 75. Quid si quis se inebriet ex præscripto medici, aut ob metum mortis? *n.* 76. An liceat unquam alium inebriare? *n.* 77. An ebrietas aliquando excusetur à mortali? et an ebrio imputentur omnia mala patrata in ebrietate? *n.* 78. An ebrius obligetur legibus? *l.* 1. *n.* 153. An ebrio tenetur conjux

reddere? *l.* 6. *n.* 948. An ebrio danda Extrema-Unctio? *n.* 732.

Ecclesia. In Ecclesia vetantur mercatus, parlamenta, convivia, etc. *l.* 4. *n.* 37. An furtum in Ecclesia sit sacrilegium? *n.* 39. In qua Ecclesia debet audiri Missa? *n.* 318. Mutuum datum Ecclesiæ. *l.* 4. *n.* 756. Legatum relictum fabricæ Ecclesiæ an possit expendi in alia? *n.* 930. *Dub.* 9. An Episcopi digniores transferendi ad majores Ecclesias? *l.* 5. *n.* 104. Translatio Episcoporum ad alias Ecclesias vetatur jure divino, nisi adsit justa causa. *ib.* Si Ecclesia est interdicta, vel polluta, an canonici excusentur ab assistentia chori? *l.* 5. *n.* 130. *v. Quando.* An liceat celebrare extra Ecclesiam? *l.* 6. *n.* 356. An nomine Ecclesiæ veniant oratoria in domibus religiosorum, seminariorum, hospitalium, carcerum, etc. *n.* 357. *v. Neque II.* Si Ecclesia sit polluta, an liceat in ea celebrare? *n.* 361. Celebrans in ea an incurrat pœnam? *ib. v. Quær.* An irregularitatem? *l.* 7. *n.* 358. *Not. III.* Quid si sit interdicta? *ibidem; et l.* 6. *num.* 361. *v. Quær.* Oratoria non benedicta an violentur? *l.* 6. *n.* 362. Quando dicatur violata Ecclesia? *ib. v. Addo* 2. *et n.* 364. *ad* 367. A quo reconcilianda, et quomodo? *n.* 363. Quomodo Ecclesia execretur? *n.* 368. Si noveris ex confessione Ecclesiam esse pollutam, an possis in ea celebrare? *n.* 660.

Ecclesia supplet jurisdictionem, quando adest opinio probabilis. *n.* 573. *l.* 6. Benè constituit impedimenta dirimentia. *n.* 979. An hæc obligent infideles? *n.* 981. Ecclesiæ *vetitum* quid in matrimonio? *n.* 982. Ad incurrendam censuram an requiratur scire crimen vetitum esse ab Ecclesia? *n.* 43. *et* 44.

Educare. Cujus expensis, facto divortio, filii educandi. *l.* 6. *n.* 976.

Effectus. Si voluntas permanet in effectu, non interrumpuntur peccata. *l.* 2. *n.* 40. Effectus baptismi. *l.* 6. *n.* 138. Confirmationis. *n.* 169. Eucharistiæ. *n.* 269. Effectus missæ. *n.* 511. Extremæ-Unctionis. *n.* 731. Ordinationis. *n.* 735. Effectu non secuto, an incurratur censura à mandantibus? *l.* 7. *n.* 37. *et* 39. Effectus excommunicationis minoris. *num.* 148. *et seq.* Effectus majoris. *n.* 157. Effectus irregularitatis. *l.* 7. *n.* 342. *et* 343.

Ejicere, et *Ejectus.* Quando possint religiosi ejici? *l.* 5. *n.* 79. Quæ possint acquirere religiosi ejecti? *n.* 80. Ad quid

teneantur ejecti? *n.* 81. An ad Horas canonicas? *n.* 142. *Dub.* 1. Ad quid teneatur prælatus erga ejectos? *n.* 82.

Electio, et *Elector*. Electio simoniaca ad prælaturas. *l.* 4. *n.* 112. *Qu. I.* Ad beneficia. *ib. Qu. II. et III.* Ad Papatum. *Qu. IV.* Corrumpens electores ad beneficia. *l.* 4. *n.* 100. Electio abbatissæ. *l.* 5. *n.* 59. Quomodo acquirantur beneficia per electionem? *n.* 85. An valeat electio digni omisso digniori? *n.* 102. *et* 103. An eligentes minùs dignum teneantur ad restitutionem? *l.* 5. *n.* 106 *et* 107. Vide alia *v. Dignus.* Electio status, vide *Prax. Conf. n.* 92 *et seq.*

Electuarium an frangat jejunium? *l.* 4. *n.* 1019. Quid si sumatur ad delectationem? *ib.*

Eleëmosyna ex quibus bonis debeatur? *l.* 3. *n.* 31. De necessitatibus communibus pauperum. *n.* 32. An dives satisfaciat mutuando? *l.* 4. *n.* 520 *v. Qu. V.* An liceat facere eleëmosynam ex bonis alienis? *l.* 3. *n.* 33. An liceat famulo? *l.* 4. *n.* 519. An uxor possit facere eleëmosynas? *l.* 4. *n.* 540. An sit simonia promittere eleëmosynam monasterio ob beneficium? *l.* 4. *n.* 66. An colligens eleëmosynas satisfaciat missæ audiendæ? *n.* 317. Eleëmosyna pro missa. Vide *Stipendium.* An Episcopus possit moderari eleëmosynas, et alia annexa anniversariis? *l.* 6. *n.* 331. *Dub.* 3. Eleëmosynis traditis alicui Ecclesiæ, missæ sunt celebrandæ per sacerdotes illius. *n.* 424 *v.* 4. *Missæ.* An per eleëmosynam modicam possit quis lucrari jubilæum? *n.* 538. *q. XI.* An pauperes et Religiosi in Jubilæo teneantur ad eleëmosynam? *ib. Dub.* 1. Quid si quis det eleëmosynam per alium, qui illam retineat sibi, vel distribuat post jubilæum? *ib. Dub.* 2.

Emptor, et *Emere.* Emptor bonæ fidei rei furtivæ an possit reddere furi? *l.* 4. *n.* 569. Quid si malæ fidei. *n.* 570. Revendens rem alienam emptam. *n.* 601. Emens rem alienam cum dubio. 625. Emens nomine alieno an possit lucrari? *n.* 825. Vide alia *v. Venditio.*

Ensalmi an sint liciti? *l.* 4. *n.* 21.

Epikeja legis quid sit? *l.* 1. *n.* 201.

Epileptici an possint communicare? *l.* 6. *n.* 503. An sint irregulares? *l.* 7. *n.* 397. *et* 399. Quis possit cum eis dispensare? *l.* 7. *n.* 400.

Episcopatus, et *Episcopus.* Ad Episcopatus præsentandi sunt digniores. *l.* 5. *n.* 91. Episcopi possunt dispensare in

votis. *l.* 4. *n.* 265. An in votis peregrinorum? *l.* 1. *n.* 158. An Episcopi possint festa indicere? *l.* 4. *n.* 266. Episcopi tenentur concionari. *n.* 269. Possunt dispensare ad laborandum in festis. *l.* 4. *n.* 288. An dispensare in jejuniis? *n.* 1032. *v.* 2. Suadens Episcopo, ne conferat beneficium digniori. *l.* 4. *n.* 585. An Episcopi possint facere *Compositionem?* *l.* 4. *n.* 592. *v. Notat.* An possint commutare ultimas voluntates? *n.* 931. *v. Qu. II.* An tunc requiratur consensus hæredis? *ib. Dub.* 1. Et causa? *Dub.* 2. *in fine.* An religiosus factus Episcopus teneatur ad vota? *l.* 5. *n.* 2. An ad regulas? *n.* 3. Episcopis vetatur ludus alearum et chartarum. *l.* 4. *n.* 902. Et etiam assistere. *n.* 903. De obedientia monialium debita Episcopo. *l.* 5. *n.* 56. Episcopus nequit impedire clericos fieri religiosos. *l.* 5. *n.* 75. An possit impedire parochos? *n.* 74. An et quando Episcopi possint deserere, aut renuntiare Ecclesiis? *n.* 76. Episcopi eligentes minùs dignos ad parochias. *n.* 92. An Episcopi digniores transferendi ad majores Ecclesias? Et an translatio Episcoporum vetetur de jure divino. *l.* 5. *n.* 104. An et quando possint transferri? *ib.* Residentia Episcoporum. Vide *Residentia.* Episcopatus an sit Ordo? *l.* 6. *n.* 738. Episcopatûs desiderium an sit illicitum? *n.* 804. Episcopus in mortali benedicens olea. *l.* 6. *n.* 39. Consecrans templa, benedicens vestes, etc. *n.* 40. Confirmans non suos. *n.* 171. Quando teneatur confirmare? *n.* 175. An teneatur residere, et suis curatis ministrare sacramenta? *num.* 233 *v. Tandem.* Quoties teneatur celebrare? *n.* 313 *v. Quoad.*

An Episcopus possit prohibere accipi stipendium majus taxâ? *l.* 6. *n.* 320 *Dub.* 2. An accipi minus justo? *ib. Dub.* 3. An possit dispensare, ut celebretur alibi? *n.* 329. An minuere missas? *n.* 331. *Dub.* 1. An moderari anniversaria, preces, etc. *ib. Dub.* 3. Potest dispensare ex causa, ut missa celebretur post meridiem? *n.* 344. Potest erigere Oratoria in domibus religiosorum, vel alterius communitatis, et in carceribus. *n.* 357 *v. Neque II.* An possit celebrari in palatio Episcopi etiam rusticano extra diœcesim? *ibid. v. Neque III.* Etsi Episcopus absit. *ib. in fin.* An possit Episcopus celebrare in domo privata aliena? *n.* 358. An dare licentiam, ut aliquando celebretur in domo privata? *num.* 359. An delegare facultatem benedicendi paramenta? *n.* 378. *Dub.* 4. Episcopus solus potest habere fenestram in Ecclesia. *n.* 424. *v.* 7. *Solus.*

A quo Episcopo approbandi confessarii? *l.* 6. *n.* 547. *et* 548. A quo regulares? *n.* 549. Episcopus potest approbare confessarios per alium. *n.* 550. *v.* 3. An Episcopus possit approbatos revocare ad examen. *n.* 552. An Episcopus possit absolvere confessarium excipientem confessionem complicis? *n.* 556. *Qu.* 2. An Vicarius possit, Episcopo contradicente, dare facultatem audiendi confessiones? *n.* 558. An Episcopus possit sibi eligere in confessarium quemcumque sacerdotem? *n.* 565. *Dub.* 1. Tenetur dare extraordinarium monialibus bis, vel ter. *n.* 576 *v. Idem.* Et etiam exemptis, si prælati earum id negligant. *ib.* Episcopus quoad clausuram potest reservare casus monialium. *l.* 6. *n.* 602. *Qu. VII.* An Episcopi possint absolvere peregrinos à Papalibus, et dispensare cum eis in irregularitatibus, etc.? *n.* 593. An extra sacramentum? *ib. v. Hic.* Quid si Episcopus inciderit in Papale? *ib.* Quando crimen censeatur occultum? *ib. Not.* 3. A qua percussione clerici possit Episcopus absolvere? *l.* 7. *n.* 276. An dispensare in votis? *d. n.* 593. *v. Utrum.* An Episcopi possint absolvere casus Papales etiam post Trident.? *n.* 594. An hanc facultatem delegare? *ib. Dub.* 9. *et l.* 7. *n.* 93. An possint delegare quæ ipsis competunt jure ordinario. *ib.* An possint absolvere ab hæresi occulta? *l.* 7. *n.* 82. *et* 83. An absolvere impeditos. *num.* 84. Etiam per alium? *n.* 90. Quid si quis sit impeditus adire Episcopum? *n.* 92. An Episcopi possint dispensare in irregularitate cum subdito alibi morante? *l.* 7. *n.* 81. An cum illegitimo ad beneficium simplex? *n.* 428. An ad canonicatum? *n.* 429. An cum illegitimo occulto? *n.* 430. An saltem ad ministrandum? *n.* 431. An in irregularitate ex defectu? *num.* 469. An possint dispensare cum sollicitantibus ad celebrandum? *l.* 6. *n.* 705.

Episcopus quomodo debeat ordinari? *l.* 6. *n.* 755. An possit conferre tonsuram in aliena diœcesi? *n.* 756. Episcopus illicitè confert ordines, si non celebrat. *l.* 6. *n.* 744. *Not. II.* Protestatio Episcopi nolentis ordinare excommunicatos, etc. *n.* 784. *v. Quær.* Episcopus *ad quem* potest examinare ordinandos alienos. *n.* 787. Episcopus proprius debet eos examinare. *ib.* Morte Episcopi non expirant dimissoriæ. *ibid. v. Notandum* 2. Circa dimissorias, vide *v. Dimissoriæ.* An possit ordinare alienum sub spe ratihabitionis? *n.* 789. Episcopus si det sacerdotium nescienti solvere dubia ordinaria circa

confessionem moribundi. *n.* 791. *v. Undè.* Potest ordinare regulares sine examine. *n.* 972. Potest requirere scientiam non communem à suis. *ib. Adv.* 2. Potest examinare confessarios, et parochos. *ib.* Potest dispensare in interstitiis ex causis, et quæ sint. *n.* 795. Ordinans in aliena diœcesi suspenditur. *n.* 798. *v. Adde* Quos possit ordinare, si habeat ordinationem generalem rogatus ab Ordinario loci. *ib.* Quis sit Episcopus ordinationis, vide *Ordo.* Episcopi benè possunt prohibere ordinationem ob crimen occultum. *l.* 6. *n.* 69. *in fin.* Episcopus ordinans potest repellere aliquem ex defectu corporis. *l.* 7. *n.* 414.

Episcopus an possit constituere impedimenta dirimentia? *n.* 980. An impedire matrimonium? *n.* 982. An dispensare in voto castitatis emisso post matrimonium? *n.* 986 *v. Sed.* An in emisso antea? *n.* 987. An ad matrimonium contrahendum? *ib. Dub.* 3. Quid si ipse solus sit conscius impedimenti? *n.* 1002. *Dub.* 2. Quando possit dispensare in denuntiationibus? *n.* 1003. *ad* 1005. An possit aliquando dispensare in impedimentis dirimentibus? *n.* 1121. *et seq.* An hanc facultatem delegare? *n.* 1125. Potest dispensare in omnibus impedimentis? *n.* 1126. An unusquisque sponsus dispensandus à suo proprio Episcopo? *n.* 1142. In impedimentis dubiis matrimonii benè possunt dispensare Episcopi? *l.* 6. *n.* 902. *v. Cæterùm.*

An censuræ ab Episcopo latæ in Synodo sint perpetuæ, etc.? *l.* 7. *n.* 6. An Episcopus possit censurâ ligare subditum alienum in sua diœcesi delinquentem? *n.* 26. An possit ferre censuras pro delictis futuris? *n.* 49 *v. Dubitatur.* Qui veniant nomine Episcoporum quoad censuras absolvendas? *l.* 7. *n.* 79. An Episcopi uti possint *c. Liceat*, ubi Tridentinum non est receptum? *n.* 80. Episcopus colloquens cum monialibus alienæ diœcesis. *l.* 7. *n.* 243. Episcopus suspensus à Pontificalibus, si illa exerceat. *n.* 514. *Dub.* 2. Quid si solemniter celebret? *ib. v. Solemniter.* Episcopi negligentes de quibus interrogandi à confessario. Vide *Prax. confessar. n.* 53.

Epistolæ. Epistolæ Pontificiæ quomodo et quando obligent? *l.* 1. *n.* 106. *v. Quæritur hic.* 1. *et l.* 4. *n.* 1027. *v. Hinc dicimus.* An denuntiatio facienda per epistolam? *l.* 6. *n.* 699. An habens casum Papalem, si sit impeditus adire Romam, teneatur adire per epistolam? *l.* 7. *n.* 89.

Eremitæ, an veniant nomine Monachorum? *l.* 7. *n.* 271.

Error, et *Errare*. Juramentum errore extortum. *l.* 4. *n.* 175. Votum ex errore. *n.* 198. Error communis an conferat jurisdictionem? *l.* 6. *n.* 572. Quid si addatur titulus coloratus? *ib.* Quid si per errorem occidas unum pro alio? *l.* 4. *n.* 628. Vel incendas domum unius pro alterius? *n.* 629. Error irritans contractum. *l.* 4. *n.* 715. An errans in recitatione Officii teneatur repetere? *l.* 5. *n.* 161. *v. Qu.* V. Error circa personam irritans matrimonium. *l.* 6. *n.* 1009. *et* 1010. Circa qualitates personæ. *n.* 1011. *ad* 1016. Quomodo confessarius debeat corrigere errores à se commissos? *l.* 6. *n.* 618. Error in dimittendis rudibus ob examen non præmissum. *vide Prax. Conf. n.* 20.

Evagatio mentis, vide *Distractio*.

Eucharistia. Gestans Eucharistiam in mortali. *l.* 6. *n.* 35. *v. Valdè*. Vide alia *v. Communio*. Si quis in mortali ministret Eucharistiam. *l.* 6. *n.* 55. Si tangat, aut gestet, aut cum ea benedicat. *ib. v. Valdè*. Si communicet plures. *ib. v. Hinc*. Dispositio animæ ad suscipiendam Eucharistiam. *l.* 6. *n.* 255. Dispositio corporis. *n.* 271.

Essentia Eucharistiæ in quo consistat. *n.* 189. Tota ratio specifica an in una specie salvetur. *n.* 191. Unitas Eucharistiæ. *ib. v. Qu.* 2. An Eucharistia sit necessaria ad salutem? *n.* 290. *ad* 293. Obligatio consecrandi utramque speciem. *n.* 195. An Papa possit in hoc dispensare? *n.* 196. *Dub.* 2. An valeat consecratio in una sola specie? *Dub.* 3.

Qualis panis sit materia Eucharistiæ. *n.* 198. Quale vinum. *n.* 206. An hostia fracta vel maculata. *n.* 204. De figura hostiæ. *n.* 205. An liceat celebrare in hostia minori. *ib.* De aqua infundenda in vinum. *n.* 208. *et seq.* Materia debet esse præsens. *n.* 211. Si hostiæ sint clausæ in ciborio. *n.* 212. Si post tergum vel in distanti, etc. *n.* 213. Materia debet esse determinata. *n.* 214. *et* 216. An consecretur inscio sacerdote. *n.* 215. De guttis in calice. *ib.* Si celebrans obliviscatur. *n.* 216. Si ciborium sit extra corporale. *n.* 217. Si deferantur hostiæ post offertorium. *ib. v. IV.* Quando peccet celebrans in consecrando. *n.* 219.

Forma Eucharistiæ quæ sit. *n.* 220. Verba proferenda recitativè, et significativè. *ib.* Quæ forma illicita, quæ invalida,

et quæ dubia. *n.* 221. An ad valorem præmittenda verba, *Qui pridie*, etc. *n.* 222. De forma calicis. *n.* 223.

Quamdiu Christus maneat in Eucharistia. *n.* 225. Quando recipiatur gratia. *n.* 226. Si te disponas intra sumptionem. *n.* 227. An ex utraque specie plus gratiæ percipiatur. *n.* 228. Si vinum consecratum misceatur cum alio liquore, aut alio vino. *n.* 229. Eucharistia quomodo servanda. *n.* 248. An ministranda in missa *de Requiem*. *n.* 249. Si hostia decidat. *n.* 250. De fragmentis. *n.* 251. Quâ horâ possit dispensari. *n.* 252. Vide alia verb. *Communio.*

Effectus Eucharistiæ. *n.* 269. Ad quem spectet ministratio Eucharistiæ? *n.* 250. Quæ requirantur ad licitam ministrationem? *n.* 241. De dispositione animæ ad licitam susceptionem Eucharistiæ. *num.* 255. De dispositione corporis. *n.* 271. De obligatione sumendi. *n.* 290. An liceat deferre infirmo Eucharistiam ad adorandum. *n.* 243. *in fin.* De Eucharistia ut Sacrificium, Vide *Missa.* Quibus in Ecclesiis possit asservari sacramentum Eucharistiæ. *n.* 424. *v. Hic ultimò.*

Evictio quando debeatur? *l.* 4. *n.* 800. *v. Refert.*

Eunuchus an sit irregularis, nempe qui abscindit sibi virilia, aut testiculos. *l.* 7. *n.* 416. Quid si ad vocem servandam? *n.* 418.

Examen, et *Examinare.* Parochus tenetur examinare obstetrices. *l.* 6. *n.* 117. *v. Quoad.* Examen requisitum ad confessionem. *l.* 6. *num.* 471. Quid si pœnitens sit rudis? *ibid. v.* 2. *Examen.* Et in *Praxi Confess. n.* 20. Examen à confessario faciendum rudibus. *dict. n.* 20. *et seq.* An sit obligatio scribendi peccata. *l.* 6. *n.* 471. *v.* 3. *Non est.* Episcopus potest ad examen revocare approbatos, et parochos. *n.* 552. Examen regularium ordinandorum. *n.* 792. Examen est necessarium ad ordines. *n.* 783. *ad V.* An Episcopus debeat examinare per se. *n.* 787. Episcopus *ad quem* potest examinare si vult. *ib.* An Episcopus proprius dans dimissorias debeat examinare suos. *ibid. et n.* 792. *v. Adv.* 2. Potest ordinare regulares omisso examine. *n.* 792. Potest exigere scientiam majorem communi à suis. *n.* 792. *Adv.* 2.

Examinator. Examinatores tenentur denunciare Episcopo digniores. *l.* 5. *n.* 111. Canonici examinatores non excusantur à choro. *l.* 5. *n.* 131. *v. Sentiunt.*

Excommunicatio, et *Excommunicatus.* An liceat excom-

municare in die festo? *l.* 4. *n.* 387. Quando excommunicati excusentur ab audienda missa? *n.* 325. An incurrat excommunicationem occidens unum clericum pro alio? *n.* 628. An beneficiarius excommunicatus teneatur ad restitutionem? *n.* 670. Excommunicatio quid et quotuplex? *l.* 7. *num.* 133. Excommunicatio minor quando incurratur, et quos effectus habeat? *n.* 147. Et quis possit ab ea absolvere? *n.* 155. Excommunicatio major quos effectus habeat. *n.* 157. Et quis possit ab ea absolvere? *n.* 69. Excommunicationes non reservatæ contra omnes. *n.* 209. Contra clericos. *n.* 210. Contra religiosos. *n.* 211. Excommunicationes in Trid. *n.* 212. Excommunicationes reservatæ Episcopis. *n.* 213. De excommunicatione ex monitorio. *n.* 214. *ad* 217. Excommunicationes reservatæ Papæ extra bullam Cœnæ. *n.* 218. *et* 219. Contra duellantes. *n.* 220. Contra violantes clausuram monialium, et religiosorum. *n.* 221. Contra asserentes esse hæreticos, vel peccare graviter, qui tenent B. Mariam præservatam à labe originali, vel qui tenent oppositam sententiam. *n.* 244. Contra percussores clericorum. *n.* 264. Excommunicationes Papæ reservatæ, et præsertim contra legentes, etc. libros hæreticorum. *n.* 281. De excommunicatione indicis. *n.* 288. *et* 289. Contra hæreticos, eorum fautores, etc. *n.* 300. Aliæ excommunicationes Bullæ. *n.* 309.

Excommunicationem habens reservatam an possit communicare in necessitate, et tunc recipere etiam sacramentum Pœnitentiæ. *l.* 6. *n.* 265. *Qu.* 3. Excommunicatio in non denunciantes confessarios sollicitantes; an facta denuntiatione, possint ipsi à quovis absolvi? *n.* 693. *v. Hoc tamen.*

Excommunicatus. An ab excommunicato liceat petere sacramenta? *l.* 6. *n.* 88. An vitandus possit absolvere moribundum? *l.* 6. *n.* 560. *Qu. I.* Excommunicatus si ordinatur, fit irregularis? *n.* 799. *v. Utrùm.* An liceat excommunicato petere debitum conjugale, et an ab excommunicato? *l.* 6. *n.* 951. Parochus excommunicatus an peccet graviter, si assistat matrimonio? *n.* 1083. An possit alteri dare licentiam assistendi? *n.* 1084. Excommunicatus vitandus quis sit? *l.* 7. *n.* 155. *ad* 157. An liceat communicare cum toleratis? *n.* 158. An in divinis, et sine necessitate? *n.* 139. Percussor clerici quando vitandus? *n.* 141. *ad* 145. Quando vitandus potest credi absolutus? *n.* 146. Non licet communicare cum vitando nec civi-

liter. *num.* 188. An frequenter sit mortale? *n.* 198. Peccat graviter communicans in divinis, aut in eodem crimine? *n.* 196. Quando incurrat etiam excommunicationem majorem. *n.* 199. Quando excusetur? *n.* 200. An excommunicatis danda Extrema-Unctio? *n.* 732. Excommunicatus an possit absolvi à culpis priùs quàm à censuris? *l.* 7. *n.* 159. Excommunicatus an teneatur tollere impedimentum? *n.* 161. Excommunicatus an validè ministret Sacramenta? *n.* 166. *et* 167. An aliquando licitè? *n.* 169. *et* 170. Pœna excommunicati ministrantis. *n.* 171. An ab eo suscipientes, etc.? *n.* 172. Quid agendum, si excommunicatus vitandus vellet assistere missæ? *n.* 175. Excommunicatus an teneatur ad Horas, etc.? *n.* 178. Si privatim cum alio recitet. *ibid. in fine.* Excommunicatus an sit inhabilis ad beneficia? *l.* 7. *n.* 179. An ad dignitates? *n.* 180. *v. Not. II.* An privetur fructibus? *n.* 183.

Excusare. Quæ excusent à censuris? *l.* 7. *n.* 42. An ignorantia? *n.* 43 *et* 44. Quid si sit mortalis? *n.* 45. Quid si crassa? *n.* 47. Si affectata? *n.* 48. An excuset metus? *n.* 49. *v.* 7.

Execratio Ecclesiæ. *l.* 6. *n.* 368. *v.* 2. *Ecclesia.* Execratio altaris. *n.* 369.

Execratorium juramentum quando est verum juramentum? *l.* 4. *n.* 140.

Executor. Qui possint esse executores testamenti? *l.* 4. *n.* 936. An possit excqui per alios? *ib. v. Resp.* 3. An religiosus executor possit applicare legata suo monasterio? *n.* 937.

Exemptio, et *Exemptus.* An nomine locorum exemptorum veniant monasteria? *l.* 1. *n.* 157. *v. Non.* An monasteria regularium sint loca exempta? *l.* 7. *n.* 24.

Exercens turpia, aut sæva est irregularis. *l.* 7. *n.* 456. *ad* IV.

Exercitium Ordinis suscepti an sit necessarium, etc. *l.* 6. *n.* 801. Ob exercitium ordinis sacri non suscepti incurritur irregularitas. *l.* 7. *n.* 359.

Exhæredatio, et *Exhæredare.* Quando parentes possint exhæredare filios? *l.* 4. *n.* 948. *et* 949.

Exorcistatus ordo. *l.* 6. *n.* 735. Materia. *n.* 745. Officium. *n.* 805.

Exspectare. Mutuans cum obligatione expectandi per longum tempus. *l.* 4. *n.* 760.

Expensa. An fur teneatur restituere cum majori expensa? *l.* 4. *n.* 598. *et n.* 677. An dominus possit retinere expensas

factas in re à fure? *n.* 618. An adulteri teneantur expensas reficere hospitalibus in quibus exponunt prolem? *l.* 4. *n.* 656. Quid veniat nomine expensarum in *Societate? l.* 4. *n.* 906. An socius possit sibi deducere expensas itineris? *ib.* Cujus expensis, facto divortio, filii educandi? *l.* 6. *n.* 976.

Exponentes filios hospitalibus. *l.* 4. *n.* 656.

Expositio Eucharistiæ. *l.* 6. *n.* 424. *v. Refert.* An in ea possit dici oratio de Sacramento in Missa? *n.* 411. *v. Probabiliter.* In Missa solemni 40 Horarum, vel pro re gravi dicitur Gloria et Credo. *d. n.* 411. Ex qua causa possit fieri expositio? *n.* 424. *v. Refert.* Prohibentur apponi tunc in altari statuæ, reliquiæ, etc. *ib. v. Notandum.*

Expositus an sit baptizandus? *l.* 6. *n.* 135. An sit irregularis? *l.* 7. *n.* 432.

Extasim patiens an satisfaciat Missæ audiendæ? *l.* 4. *n.* 315.

Extraordinarius, vide Monialis.

Extrema-Unctio quid sit, et quæ circa eam observandum? *l.* 6. *num.* 706. De ejus materia remota. *num.* 708. De proxima. *num.* 710. De forma. *n.* 711. Quibus ministranda? *n.* 712. An possit iterari in eadem infirmitate? *n.* 715. An danda post Viaticum? *n.* 716. An pueris? *num.* 717. De ministro. *num.* 722. *et* 723. An liceat dare sine ministro adjutore? *n.* 724. Quomodo ministranda. *n.* 726. *et seq.* An danda petentibus, et an cum periculo vitæ, et an à simplici sacerdote. *n.* 729. De subjecto. *n.* 732. An graviter peccet negligens eam recipere. *n.* 733.

F

FABER post annum nil petere potest Neapoli. *l.* 4. *n.* 516.

Fabrica. An legatum relictum fabricæ Ecclesiæ possit expendi in alia? *l.* 4. *n.* 930. *v. Dub.* 9.

Factor. An officium *Factoris* vetetur clericis? *l.* 4. *n.* 858. *v. Valdè.*

Factum præsumitur ritè factum. *l.* 1. *n.* 26. *in fin.*

Facultas dispensandi. *Vide Dispensatio.* Facultas Episcoporum ex *cap. Liceat. l.* 7. *n.* 74. *et seq.* Facultas Mendicantium circa censuras reservatas. *n.* 94. *ad* 107. Data facultate

absolvendi à papalibus, an possint absolvi casus Bullæ Cœnæ. *n.* 110. Data pro casibus Bullæ, an possit absolvi hæresis. *n.* 112. *ad* 113. An vicarius generalis Episcopi possit dare facultatem audiendi confessiones, contradicente Episcopo? *n.* 558. Facultas præsumpta audiendi confessiones. *l.* 6. *n.* 570. De facultate in jubilæis circa censuras. *n.* 557. *Qu. VIII.* et *l.* 7. *n.* 111. et 115. Facultas S. Pœnitentiariæ in casus, censuras, irregularitates, inhabilitates, vota, etc. *lib.* 7. *num.* 470.

Falsus. An censuratus remaneat absolutus, si falsus exposuit? *l.* 7. *n.* 132. Si falsæ sint causæ expositæ pro dispensatione matrimonii. *l.* 6. *n.* 1131. *Not.* 2.

Fama. An ablatio famæ compensanda sit cum pecunia? *l.* 4. *n.* 660. Restitutio famæ. *n.* 988. An possit occidi aggressor famæ. *l.* 4. *n.* 388. An liceat famam tueri, alterum infamando? *l.* 4. *n.* 972. Quando debeat fama restitui. *n.* 991. An apud auditores mediatos? *ib. v. Quæritur.* Quomodo fama restituenda, si propalatum sit crimen verum. *n.* 992. Quid si bona fide. *n.* 993. An tunc tenearis ad damnum, si famam non restituis. *num.* 994. An ad totum damnum? *ib. v. An autem.* Causæ excusantes à restitutione famæ. *n.* 997. Si judices rem oblivione deletam. *n.* 998. An possit compensari fama cum famâ? *l.* 4. *n.* 999. An tenearis famam pecuniis compensare? *l.* 4. *n.* 1000. An infamatus possit sibi compensare cum pecunia? *n.* 1001. An excuset à restitutione famæ periculum vitæ, vel propriæ infamiæ. *n.* 1002. Si infamatus remittat et an liceat hæc remissio? *num.* 1003. Fama impedimenti an impediat matrimonium. *l.* 6. *num.* 999. Si famæ notitia privatim habeatur à judice. *ib.*

Familiares Cardinalium, et Episcoporum possunt se conformare in officio. *l.* 5. *n.* 161. *v. Juxta.* Familiares Episcopi quando possint ab ipso ordinari. *l.* 6. *n.* 770. *v. VI. Ut.*

Fames. An damnatus, ut fame pereat, teneatur sumere cibum oblatum? *l.* 5. *n.* 284.

Famulus, et *Famulatum.* An liceat famulo armis tueri bona domini? *l.* 4. *n.* 385. Quæ coöperatio permittatur famulis? *l.* 3. *n.* 63. An comitari herum ad lupanar. *n.* 64. An comitari concubinam ad herum? *ib.* An deferre munera meretrici? *n.* 65. An aperire ostium meretrici. *n.* 66. An deferre scalam, ut dominus ascendat ad fornicandum. *ib. Quær.*

IV. *et l.* 4. *n.* 571. An scribere litteras amatorias? *num.* 67. Ministrare carnes? *n.* 68. An liceat famulo coöperari domino usurario? *l.* 5. *n.* 78. Famulus æquivocans. *l.* 4. *n.* 165. An dare eleëmosynam de rebus domini? *n.* 519. Quæ vota famulorum possit dominus irritare. *n.* 240. An famuli coacti à domino excusentur laborando in die festo? *l.* 4. *n.* 296. An excusentur famuli ab audienda Missa? *n.* 327. Ad quid teneantur famuli erga dominos? *n.* 343. Ad quid, si non impediant furta rerum domini? *n.* 344. An famulus conductus discedendo possit petere stipendium? *n.* 345. An ægrotans teneatur supplere famulatum? *n.* 346. An famulo ægroto debeatur salarium et expensæ curationis? *l.* 4. *n.* 864. An famulus elapso triennio possit salarium exigere? *num.* 347. Quid si inserviat nulla statuta mercede? *num.* 348. Quando possit mercedem sibi compensare. *n.* 349. An famula peccans cum domino possit absolvi? *n.* 439. Famuli post duos menses à discessu nihil Neapoli petere possunt. *l.* 4. *num.* 516. An famuli possint accipere salarium à debitis gravato? *n.* 694. Famuli Monasteriorum ubi communicare debent in Paschate? *l.* 6. *n.* 240. *v.* 10. Famuli famulorum Episcopi an possint ab eo ordinari? *n.* 780. *v. Quæritur.*

Fascinatio naturalis. *l.* 4. *n.* 22.

Febris tertiana vel quartana an excuset à recitatione officii? *l.* 5. *n.* 155. An conjux laborans febri teneatur reddere? *l.* 6. *num.* 952. An laborans febri continua sit irregularis? *lib.* 7. *num.* 409.

Fœmina utens veste virili. *l.* 3. *num.* 52. *v. Si fœmina.* Quomodo excusentur fœminæ prægnantes, vel puerperæ à Missa? *l.* 4. *n.* 330. An si sciant turpiter se concupisci? *l.* 3. *n.* 53. et *l.* 4. *n.* 351. An fœmina teneatur pati mortem potiùs quàm violari? *l.* 4. *n.* 368. Occidens invasorem fœminæ consanguineæ. *num.* 391. Fœmina oppressa expellens semen aggressoris. *n.* 394. *v. Dicunt.* Fœmina se ornans et faciem fucans. *l.* 4. *n.* 425. Fœmina pectus ostendens. *l.* 3. *n.* 55. *v. Quæritur.* Fœmina quinquagenaria non excusatur à jejunio. *l.* 4. *n.* 1037. *Vide* alia verb. *Puella.* Fœmina prægnans mortis damnata an debeat pati scissionem, ut baptizetur proles? *l.* 6. *n.* 106. *v. Omninò.* An possit fœmina respondere in Missa? *n.* 392. Si fœmina sit arcta, et posset incidi sine periculo mortis, an valeat matrimonium? *n.* 1097. Quid si

matrimonio soluto fiat apta per secundas nuptias? *n.* 1098. An teneatur pati incisionem vasis? *n.* 1099. An claustri virginalis? *n.* 1100. Fœmina si percutiat clericum sollicitantem. *l.* 7. *n.* 275. *in fin.*

Feriarum tempore prohibentur solemnitates, benedictio etc. in matrimonio. *l.* 6. *n.* 983.

Ferrarius an in festo possit conflare ferros, et calceare equos? *l.* 4. *n.* 300.

Festivus. Die festivo copula conjugalis an liceat? *lib.* 6. *num.* 923.

Festorum observantia. *lib.* 4. *num.* 263. Opera in festis vetita. *num.* 272. *Dub. I.* Causæ excusantes ad laborandum in festis. *Dub. II.* Opera in festis præcepta. *Dub. III.* An sit obligatio audiendi Missam in parochia? *Dub. IV.* Causæ excusantes ab auditione Missæ. *Dub. V.* An peccatum in die festo sit sacrilegium? *l.* 4. *n.* 46. Festa quoad regna Neapolis, et Siciliarum. *l.* 4. *n.* 332. *vers. Hic refert.*

Feudus, et *Feudatarius. Vide l.* 4. *n.* 867.

Fictio. Stuprator fictè promittens matrimonium. *lib.* 4. *num.* 642.

Fidejussio. Vide l. 4. *n.* 912.

Fides. Quæ Mysteria credenda ex necessitate medii? *l.* 3. *n.* 1. et 2. Quæ scienda ex præcepto? Et an memoriter? *n.* 3. Fidei præceptum quomodo obliget? *n.* 5. Propositiones damnatæ. *n.* 6. De actibus fidei. *n.* 7. De opinione sequenda circa fidem. *n.* 10. Fides exteriùs confitenda. *num.* 11. An licet umquàm positivè fidem negare? *n.* 12. An liceat uti verbis ambiguis in confitenda fide? An tacere? An fugere? *n.* 13. et 14. An uti vestibus et signis infidelium? *n.* 15. An audire conciones eorum, vel hæreticorum? *n.* 16. Bona fides in perceptione fructuum. *l.* 4. *n.* 502. Bona fides requisita in præscriptione. *n.* 504. Quos fructus tenetur restituere possessor bonæ fidei? *n.* 610. Quot peccata committit, qui negat plures articulos fidei? *l.* 2. *n.* 50. Si superveniat dubium nuptiis contractis in bona fide. *l.* 6. *n.* 904. Quid si in dubia fide. *n.* 906. Si conjux audiat impedimentum à fide non dignis. *n.* 908. *v. Secunda.* Quid si ab uno fide digno? *ib. v. Tertia.* Si alter conjugum convertatur ad fidem. *n.* 955. *ad II. et n.* 957. An requiratur, ut matrimonium

sit initum bona fide, ut Episcopus in necessitate possit dispensare in impedimento? *l.* 6. *n.* 1124.

Filius. Filii tenentur præstare parentibus amorem. *l.* 4. *n.* 333. Reverentiam. *n.* 334. Obedientiam. *n.* 335. Obligatio parentum erga filios. *num.* 336. Sanctio Neapolitana circa alimenta filiorum. *n.* 338. Quando parentes possint exhæredare filios. *l.* 4. *n.* 948. et 949. An valeat remissio patris occisi in damnum filiorum. *l.* 4. *num.* 630. An filii possint accipere alimenta à patre debitis gravato? *n.* 695. Donatio inter patrem et filium. *n.* 724. Mutuum datum filiofamilias. *l.* 4. *n.* 757. An restituendum lucratum ludo à filiofamilias. *n.* 872. Quantum filiusfamilias possit ludo exponere. *n.* 876. Filius negotians cum patre. *n.* 910. Quando filius prohibeatur fieri Religiosus? *l.* 5. *n.* 66. Quando filii professi teneantur egredi ad subveniendum parentibus? *n.* 67. Parentes avertentes filios à religione. *n.* 77. An filius possit sibi compensare mercedem pro opera præstita in beneficium patris? *l.* 4. *n.* 544. Quale furtum filiorum sit grave? *n.* 543. *ibid.* Quando teneantur restituere parentibus? *n.* 546. An liceat vendere filios parentibus paganis? *l.* 6. *n.* 133. Si parentes contrahant sponsalia pro filiis tacentibus? *num.* 838. Si pro absentibus. *n.* 839. *v. Dub.* 2. Filii nubentes parentibus insciis vel invitis. *n.* 849. Quando excusentur. *ib. in fin. v. Conveniunt.* An filii teneantur nubere, si parentes præcipiant? *n.* 850. Filii apud quem educandi facto divortio, et cujus expensis. *n.* 976. Filii expositi an sint irregulares? *l.* 7. *n.* 432.

Finis. An cesset lex, cessante fine legis? *l.* 1. *n.* 199. An sit obligatio implendi finem donantis? *l.* 4. *n.* 734. Delectatio de malo proximi ob bonum finem. *l.* 2. *n.* 21. Veniale fit mortale ratione ultimi finis. *l.* 2. *num.* 60. Quid si omittis Missam ob ludendi finem? *ib.* Qui fines matrimonii liciti. *l.* 6. *ex n.* 881.

Fiscus. Impediens ne fisco applicetur pœna. *l.* 4. *n.* 583. et *l.* 5. *n.* 237.

Fœtus. An aliquando liceat matri medicinâ expellere fœtum inanimatum? *l.* 4. *n.* 594. *Quær. I.* An cum periculo abortus fœtus inanimati? *ib. Qu. II.* Et quando fœtus censeatur animatus. *Qu. III.*

Forense. Opera forensia vetita in festis. *l.* 4. *n.* 284. Unde sumatur in his gravitas materiæ? *n.* 307.

Forma quando dicatur mutari essentialiter. *l.* 6. *n.* 11. *v.* 3. Quando accidentaliter. *ib. v. Forma.* Formæ, et materiæ Sacramentorum an omnes à Christo determinatæ. *ib. n.* 12. Forma Baptismi. *n.* 108. Confirmationis. *l.* 6. *num.* 167. Forma Eucharistiæ. *n.* 220. Pœnitentiæ. *ex n.* 428. Extremæ-Unctionis. *num.* 711. Ordinis, nempe Diaconatûs. *n.* 748. Presbyteratûs. *n.* 749. Matrimonii. *ex n.* 897.

Formula ad impetrandam dispensationem in impedimento matrimonii. *lib.* 6. *n.* 1147. Aliæ formulæ pro dispensatione in irregularitatibus, censuris, votis, etc. *Vide* in *Praxi Confessar. n.* 87. Formula exequendi dispensationem. *l.* 6. *n.* 1148.

Fornicatio an sit vetita de jure naturæ? *lib.* 4. *num.* 432. Fornicatio sponsi cum alia an differat specie? *n.* 447.

Fragmenta hostiarum an possint sumi post Missam. *lib.* 6. *num.* 251.

Frater. Quando inter fratres censetur facta societas. *l.* 4. *n.* 907. *Qu. V.* An sit obligatio relinquendi bona fratribus? *n.* 946. Et eos alendi? *ib.* Collatio bonorum inter fratres. *n.* 954. Obligatio fratrum ad invicem. *l.* 4. *num.* 340. An teneantur dotare sorores? *ib.* An possit religionem ingredi relinquendo fratres in necessitate? *l.* 5. *n.* 70.

Fraus. Impediens à consecutione boni sine fraude. *lib.* 4. *n.* 582. Cum fraude. *n.* 587. Assumens laborem in fraudem jejunii. *l.* 4. *n.* 1045. Quando dicatur pœnitens discedere in fraudem reservationis. *l.* 6. *n.* 589. *v. Quomodò.* Quando dicatur quis sumere habitum clericalem per fraudem. *n.* 827. *circa fin.*

Fructus. Quos fructus teneatur restituere possessor bonæ fidei? *l.* 4. *n.* 610. Quos possessor malæ fidei? *n.* 618. Fructus industriæ non sunt restituendi. *n.* 784. Beneficiarius non percipiens fructus. *n.* 664. Pœna non faciendi fructus quoad non recitantes Officium. *l.* 1. *n.* 149. et *l.* 4. *n.* 663. Quid si fructus non percipiat? *n.* 664. Quid si omittat officium sine culpa? *n.* 665. Quid si omittat officium primis sex mensibus? *n.* 666. Si beneficium sit tenue. *n.* 574. Quoad non residentes. *l.* 5. *n.* 126. Colligere fructus agrorum in die festo. *l.* 4. *n.* 298. *v. Permittunt.* Ad quem spectent fructus rei venditæ, impleta conditione. *n.* 797. Ad quem fructus

rei venditæ, sed non traditæ. *n.* 798. *ibid.* An pro fructu specialissimo liceat accipere stipendium? *l.* 6. *n.* 318. *v. Hic.* An excommunicatus privetur fructibus beneficii? *l.* 7. *n.* 181. et *num.* 183. Pauper suspensus à beneficio an possit fructus retinere? *n.* 316. *Dub I.*

Fugitivus à religione ad quid teneatur? *l.* 5. *n.* 79. An teneatur ad officium divinum? *n.* 142. *v. Dub.* 2.

Furiosus, vide *Amens.*

Fur, *Furtivus*, et *Furtum.* An fur teneatur restituere in solidum, si præsumat socium restituisse? *l.* 4. *n.* 579. *v. Utrùm.* An fur mittens restitutionem per virum fidelem teneatur rursùs restituere, si illa pereat? *lib.* 4. *num.* 676. Quid si ex præcepto confessarii faciat dicere Missas? *ibid.* An liceat occidere furem? *l.* 4. *n.* 383. An id liceat Clerico? aut Religioso? *l.* 4. *n.* 384. Fur consumens rem furatam in extrema necessitate. *l.* 4. *n.* 520. *v. Quær. IV.* Quid si plures fures auferant plura parva, altero alterum nesciente? *n.* 535. Quid si mutuò sciant? *n.* 536. Quid si unusquisque moveatur exemplo alterius? *n.* 537. Quid si quis furetur modicum post completam materiam gravem? *n.* 538. Quot peccata committat qui, centenis vicibus, aufert centum aureos, animo centum furandi? *l.* 2. *n.* 44. An fur teneatur rem mittere domino cum quocumque suo damno? *l.* 4. *n.* 598. An cum majori? *ibid.* Accipiens à fure potente rem mixtam cum bonis suis. *n.* 611. Quid si per illam acceptionem fur factus est impotens ad restituendum? *n.* 612. An dominus possit retinere expensas factas in re à fure? *n.* 618. Et an fur teneatur ad omnia damna, saltem confusè prævisa? *n.* 613. Quid si apud furem pereat res, quæ apud dominum æquè periisset? n. 620. Fur occidens agnum postea pluris valiturum. *num.* 621. Fur consumens rem tempore majoris pretii. *ibid.* Fur emens cum pecunia aliena facit suam. *num.* 799. Quid sit furtum, et quale peccatum? *l.* 4. *Dub. I.* De materia gravi in furto. *Dub. II.* De furtis minutis. *eod. Dub. II. et III.* De furtis factis diversis dominis. *l.* 4. *n.* 534. Et an tunc restitutio possit fieri pauperibus? *ib. Qu. II.* De furtis domesticorum. *Dub. IV.* An furtum in Ecclesia, vel Sacristia sit sacrilegium? *l.* 4. *n.* 59. Famuli non impedientes furta ad quid teneantur? *l.* 4. *n.* 544. Furtum rerum expositarum. *n.* 529. An aliquando ex furto

levi oriatur obligatio gravis? *n.* 553 An furta minuta restituenda ipsis civibus, aut pauperibus? *n.* 595. An in furto explicanda circumstantia aggravans? *l.* 6. *num.* 468. Furans clam à Clerico an incurrat excommunicationem? *l.* 7. *n.* 275. Quæ sit furtiva susceptio Ordinum? *l.* 7. *n.* 361. Irregularitas ob furtivam susceptionem. *l.* 7. *n.* 360. et 361. In furtis incertis S. Pœnitentiaria potest remittere partem. *n.* 470. *ad X.*

Futuris. Censura pro delictis futuris. *l.* 7. *n.* 49.

G

Gabella. Quis possit gabellas imponere? *lib.* 4. *num.* 615. Conditiones justæ gabellæ. *ib. Qu. II.* An fraudantes peccent, et teneantur restituere? *num.* 616. Quid de rebus ad usum proprium, et de pauperibus? *ib. Qu. IV.* Quid in dubio de justitia tributi? *n.* 617. An creditor Regis, etc.? *ib. Qu. VI.* An emens mercem à defraudante, etc.? *ib. Qu. VII.* Cui gabellario solvenda est gabella, an ei qui tempore contractûs, an ei qui tempore traditionis rei extiterit? *lib.* 4. *num.* 796.

Gemmam si projicias credens valere decem, at illa valeat centum. *l.* 4. *n.* 613.

Generatio an liceat aliquando impedire? *l.* 6. *n.* 954.

Gentilitius contractus. *l.* 4. *n.* 812. *v. Si in venditione.*

Gladium an liceat reddere occisuro? *l.* 3. *num.* 76. *v.* 2. *Peccat.* Sed vide veram sententiam *l.* 4. *n.* 571. *v. Secùs.*

Gradus. Regulæ pro distinguendis gradibus. *l.* 6. *n.* 1029. Si exprimatur in petitione dispensationis tantùm gradus remotior. *n.* 1136.

Gratia non expirat morte concedentis. *l.* 1. *n.* 193. Gratia quam causant Sacramenta. *l.* 6. *n.* 6. *v. Not. V.* Ex opere operato et operantis. *n.* 3. et 6. *v. Not. V.* Status gratiæ in ministro requisitus. *n.* 30. *ad* 41.

Gratis, et *Gratuitas.* Quid in dubio an mutuatarius dederit aliquid gratis? *l.* 4. *n.* 761. *Qu. II.* Debita onerosa restituenda priùs, quàm gratuita. *n.* 689.

Gravitas materiæ, vide *Parvitas materiæ.*

Gula, quale peccatum? *l.* 2. *n.* 73. An liceat uti delecta-

tione ciborum? *ib. v.* 1. De iis qui evomunt, ut iterùm comedant. *ib. v.* 2. Vide alia, *v. Ebrietas.*

Guttæ calici adhærentes an consecrentur? *l.* 6. *num.* 215. Guttæ aquæ mixtæ cum saliva an frangant jejunium? *n.* 279. *Dub.* 2.

H

Habitatio Episcoporum ubi debeat esse. *l.* 5. *n.* 124. Habitatio Parochorum. *ib. v. Parochi.*

Habitus, *Habituatus*, et *Habitualis.* Habitus Clericorum. *l.* 5. *n.* 188. (*Sed fusiùs l.* 6. *n.* 825.) Clericalis obligatio deferendi habitum. *l.* 6. *n.* 825. et 827. Suscipiens habitum clericalem in fraudem. *n.* 827. *circa fin.* An Ordinandus habituatus possit absolvi? *num.* 63. *Habitualis* intentio quæ sit. *l.* 6. *n.* 15. Non sufficit in ministro Sacramenti. *n.* 16. Sufficit verò in suscipiente. *n.* 81. *v. Certum.*

Hæresis, et *Hæreticus.* Quid sit hæresis? *Dub. III. l.* 3. *n.* 19. Quis dicatur hæreticus? *ib. v.* 1. *Non est.* Hæreticus quando teneatur recedere à sua secta? *n.* 9. Vetatur audire conciones hæreticorum. *n.* 16. Matrimonium cum hæretica. *n.* 19. *v.* 7. Quotuplex sit blasphemia hæreticalis. *l.* 4. *n.* 122. Quando denuncianda? *n.* 123. et *l.* 5. *n.* 252. An teneamur denunciare hæreticos cum gravi damno? *l.* 5. *n.* 249. An hæreticos nobis propinquos? *ibid. n.* 250 An omnes suspectos de hæresi? *num.* 251. Hæreticus an validè absolvat in articulo mortis. *l.* 6. *n.* 560. Episcopi an possint absolvere ab hæresi occulta? *l.* 7. *n.* 82. et 83. Quid si hæreticus sit impeditus adire Romam. *num.* 84. An teneatur adire per epistolam? *n.* 89. An Episcopus possit eum absolvere per alium? *n.* 90. An dispensare in irregularitate propter hæresim? *n.* 76. An ob hæresim conjux divertere debeat ab altero? *n.* 6. *num.* 974. An liceat contrahere Matrimonium cum hæretico? *l.* 6. *n.* 56. et *num.* 1044. De Matrimoniis in partibus hæreticorum. *n.* 1105.

Hasta. Venditio sub hasta variat pretium. *l.* 4. *n.* 808. *v. Notandum. I.*

Hæres, et *Hæreditas.* An hæres teneatur ad vota defuncti?

l. 4. num. 214. Hæres possessoris malæ fidei an præscribat? *n.* 512. et 516. Quibus hæredibus occisi facienda restitutio. *l. 4. n.* 631. *v.* 11. An hæres rei capite damnati teneatur ad damna? *n.* 705. An hæres possit acceptare donationem mortuo donatario? *n.* 731. Hæres cui constat voluntas testatoris, etc. *l. 4. n.* 923. An transeat ad hæredes legatum relictum puellæ ut nubat? *n.* 930. *Dub.* 8. Qui possint hæredes institui? *n.* 943. De renunciatione hæreditatis. *n.* 932. *ad* 934.

Hermaphroditus an sit irregularis? *l.* 7. *n.* 412.

Homicidium casuale in ordine ad peccatum. *l. 4. n.* 398. In ordine ad irregularitatem. *ibid. v. In ordine.* Vide alia *v. Occisio.* Per quale homicidium polluatur Ecclesia? *lib.* 6. *n.* 364. *v. Per factum.* Homicidii crimen quando dirimat matrimonium? *l.* 6. *n.* 1031. *ad* 1037. Irregularitas ob homicidium *voluntarium. l.* 7. *n.* 366. Mandantes, vel consulentes homicidium. *n.* 370. *ad* 373. Coöperantes. *num.* 374. *ad* 376. Ob homicidium *casuale. num.* 377. An Epicopis dispensent in irregularitate ex homicidio voluntario? *n.* 391. Quid si prorsùs occultum. *n.* 392. An ex homicidio casuali. *n.* 393. *ad* 395. An dispensent Regulares? *n.* 396.

Honestas. De impedimento *publicæ honestatis. l.* 6. *n.* 1061. *ad* 1064.

Honor ablatus quomodo restituendus? *l. 4. n.* 984. Quid si clam fuerit ablatus. *n.* 985. Satisfactio præstanda pro honore ablato. *n.* 986. An semper sufficiat petitio veniæ? *n.* 987. An confessarius debeat semper monere de hac satisfactione? *n.* 988. An possit occidi invasor honoris? *l. 4. n.* 381. *et n.* 388. An invasor consanguineæ, si fœmina consentit? *l. 4. n.* 391.

Hora. De hora refectionis in jejunio. *l. 4. n.* 1016. Quid si antevertas horam. *ibid. v. Quæritur.* De hora Matutini. *l.* 5. *n.* 174. Hora celebrandi. An liceat celebrare ante auroram, vel post meridiem. *l.* 6. *n.* 340. *ad* 345. Quænam sit in hoc parvitas materiæ. *n.* 346. Hora communicandi. *n.* 252.

Horæ Canonicæ. Qui teneantur ad Horas. *l.* 5. *n.* 140. An religiosi, et moniales? *n.* 141. An profugi, et ejecti? *n.* 142. *v. Dub.* 1. *et Dub.* 2. An sit obligatio recitandi in choro? *n.* 143. De obligatione beneficiatorum. *n.* 144. Quot peccata committat beneficiarius omittens Horas? *l.* 5. *n.* 145. Quid si velit restituere fructus? *ibid. Quær. II.* Gravis materia in omissione horarum. *n.* 146. *et* 147. An omissio horarum sit

unum vel plura peccata? *n.* 148. Projiciens Breviarium in mare. *n.* 149. Dubitans an aliquid omiserit? *n.* 150. Horæ recitandæ I. juxta præscriptum Breviarii Romani. *l.* 5. *n.* 160. II. Pronuntiatio vocalis debita. *n.* 162. III. Pronuntiatio integra. *n.* 164. IV. Pronuntiatio continuata. *n.* 166. V. Ordo. *n.* 169. VI. Tempus. *n.* 172. VII. Attentio. *n.* 175. De restitutione ob omissionem horarum. *l.* 4. *n.* 663. *ad* 675. De privilegiis regularium circa Horas canonicas. *l.* 5. *n.* 64. Quid si obligatio Horarum probabiliter sit impleta? *l.* 1. *n.* 29. *et l.* 4. *n.* 700. *v. Limitant. et l.* 5. *n.* 150. An satisfaciat missæ recitans Horas? *l.* 4. *n.* 309. Vide *Officium.*

Horologiarii an excusentur à jejunio? *l.* 4. *n.* 1041.

Horologium, an liceat sequi ultimum ad Communionem? *l.* 6. *n.* 282. An terminetur hora in primo ictu? *ib.*

Hospitale. An adulteri exponentes proles Hospitalibus teneantur reficere expensas? *l.* 4. *n.* 656.

Hostia fracta vel maculata an liceat uti? *l.* 6. *n.* 204. Figura hostiæ. *n.* 205. An liceat uti hostia minori? *ib.* Quid si deci dat hostia consecrata? *n.* 250. Quid de fragmentis hostiarum? *n.* 251.

Hypotheca, et *Hypothecarius.* Quid sit hypotheca? *l.* 4. *n.* 913. An creditores hypothecarii priùs satisfaciendi? *n.* 690.

J

JACTANTIA de peccato commisso quot peccata contineat? *l.* 2. *num.* 26.

Idioma. Ignarus idiomatis excusatur ab integritate confessionis. *l.* 6. *n.* 479. *v. Surdus.* Nùm teneatur uti interprete? *ibid.*

Idololatria quid, et quotuplex? *l.* 4. *n.* 12. *et* 13. Adulterari pluries in Scripturis significat idololatriam committere. *l.* 4. *n.* 162. *v. Ad quæsitum.*

Jejunium, et *jejunus.* De obligatione jejunii, et de unica comestione. *l.* 4. *n.* 1004. De abstinentia à carnibus, ac ovis et lacticiniis. *n.* 1005. *ad* 1009. An liceat in Sabbatis edere laridum? *n.* 1010. Quorum animalium carnes vetentur in jejuniis. *n.* 1011. An liceat pueris ministrare carnes? *n.* 1012. Nequeunt dispensati edere carnes, et pisces. *n.* 1013. *et* 1014.

Sancita in bulla *Benedicti. XIV. n.* 1015. De hora refectionis. *n.* 1016. De divisione prandii. *n.* 1017. *ad* 1020. De potione lactis. *n.* 1021. De potione vini, cerevisiæ, et limoniadis. *n.* 1022. De potione chocolatis. *n.* 1023. De collatiuncula vespertina. *n.* 1024. *ad* 1029. Quæ sit materia parva in jejunio? *l.* 4. *n.* 1030. Bis culpabiliter comedens in jejunio. *ibid.* Quid si inculpabiliter? *ibid. Quær. II.* Non tenetur ad jejunium dubitans an expleverit 21. annum. *l.* 1. *n.* 32. Quid in dubio an cœperit vel finierit hora jejunii? *ibid.* An dubius de jejunio possit communicare? *l.* 6. *n.* 282. De jejunio naturali requisito ad communionem, et quando frangatur. *l.* 6. *num.* 277. *ad num.* 282. Quibus casibus non jejunus possit communicare, vel celebrare. *n.* 284. *ad* 288. An sacerdos possit celebrare non jejunus ad dandum Viaticum? *n.* 286. Non solvitur jejunium, si priùs deglutitur ablutio quàm particula ibi immissa. *n.* 288. *v. Dicunt.*

Ignorantia, *Ignorans*, et *Ignorare.* An detur ignorantia invincibilis circa præcepta naturalia? *l.* 1. *ex* 169. An ignorantia excuset à pœna legi annexa? *n.* 174. An ignorantes obligentur legibus? *n.* 153. Suadens damnificare ex ignorantia. *l.* 4. *n.* 564. Ignorantia Sacerdotis privilegiati an det jurisdictionem alteri, ut absolvat à reservatis? *l.* 6. *n.* 568. Ignorantes reservationem Papæ an incurrant? *n.* 580. Quid si sint Episcopi? *n.* 581. Quid si sit annexa excommunicatio? *ib. Dub.* 2. Quid si quis non advertat? *n.* 610. *Objicitur III.* Ignorans votum castitatis in Ordinatione an teneatur ad illud? *n.* 809. An ignorantia excuset conjugem ab impedimento petendi debitum? *n.* 1072. *ad* 1074. Ignorantia legis an excuset à censura? *l.* 7. *n.* 43 *et* 44. An ignorantia non crassa, etsi mortalis? *n.* 45. An crassa? *n.* 47. An affectata? *n.* 48. An ignorantia legis excuset ab irregularitate? *l.* 7. *n.* 350. An ignorantia pœnæ? *n.* 351. An ignoranti se esse excommunicatum validè conferatur beneficium? *n.* 182. Ignorantia crassa an excuset percutientem clericum? *n.* 275. *v. Sic etiam.* Percutiens unum pro alio. *ib. Dub.* 3. Ignorans inculpabiliter an monendus, si monitio non est profutura? *l.* 6. *n.* 609. *ad* 618. et in *Prax. Confessar. n.* 8.

Illegitimus. Vide *Spurius.* Illegitimus est irregularis. *l.* 7. *n.* 420. Quomodo legitimetur per matrimonium. *n.* 421. *ad* 426. An sufficiat matrimonium potuisse fieri tempore nati-

vitatis. *n.* 422. Quomodo legitimetur per professionem religiosam. *n.* 426. Quomodo per dispensationem Pontificis. *n.* 427. An filii expositi censeantur illegitimi, et irregulares? *n.* 432. An princeps sæcularis possit legitimare, etc. *n.* 433. Episcopus dispensat cum illegitimo ad ordines minores, et beneficium simplex. *n.* 428. An ad canonicatum? *n.* 429. An possit cum illegitimo occulto? *n.* 430. An saltem ad ministrandum? *n.* 431.

Illiterati quando sint irregulares? *l.* 7. *n.* 401.

Imago obscœna. Vide *Pictura.*

Imagines in altari an debeant benedici? *l.* 6. *n.* 595. *in fin.*

Immemor debiti donans. *l.* 4. *n.* 700. *v. Quær. II.* Immemor voti, pœnitentiæ, juramenti, et aliorum præceptorum ecclesiasticorum, si impleat. *l.* 1. *n.* 163. *et d. l.* 4. *n.* 700. *v. Limitant.*

Impediens impleri conditionem voti. *l.* 4. *n.* 218. Non licet apponere impedimentum impletioni legis. *l.* 1. *n.* 152. *et l.* 4. *n.* 1045. Impediens sine fraude à consecutione boni. *l.* 4. *n.* 582. Impediens ne pœna applicetur Fisco. *l.* 4. *n.* 583. *et l.* 5. *n.* 237. Impediens alterum à bono sine fraude, sed ex odio. *n.* 584. Impediens ne digno conferatur Beneficium. *n.* 585. Impediens vi vel fraude alterum à bono. *n.* 587. Impediens precibus. *ibid. v. Censent.*

Impedimentum dirimens superveniens quando solvat sponsalia. *l.* 6. *n.* 857. *et* 858. An sponsalia cum impedimento contracta sub conditione dispensationis, eâ obtentâ, per se valeant? *n.* 859. An liceat contrahere cum dubio de impedimento? *n.* 901. An cum opinione probabili de insubsistentia impedimenti? *n.* 902. Quid si probabilitas sit facti. *ib. Qu. III.* Quid si dubium oriatur, nuptiis jam contractis. *n.* 903. An liceat petere, si nuptiæ sint initæ bonâ fide? *n.* 904. Quid si adsit probabilitas tantùm pro impedimento. *n.* 905. Quid si sint initæ cum dubia fide? *n.* 906. In dubio positivo quid judicandum. *n.* 907. Si impedimentum audiatur à fide non dignis? *n.* 908. *v. Secunda.* Si ab uno fide digno. *ibid. v. Tertia.* Impedimenta dirimentia benè constituuntur ab Ecclesia. *n.* 979. An hæc obligent infideles. *num.* 981. An possint constitui ab Episcopis. *num.* 980. De impedimentis impedientibus, *num.* 982. *ad* 1007. De impedimentis dirimentibus, *num.* 1008. *ad* 1166. De obligatione denunciandi

impedimenta matrimonii. *num.* 994. *ad* 999. Sponsi an teneantur impedimentum fateri? *n.* 1000. Cognito impedimento, quæ agere debeat parochus. *n.* 1001. Quid si ipse solus noverit. *n.* 1002. Quid si noverit solus Episcopus? *ib. Dub.* 2. Pœna contrahentium cum impedimento consanguinitatis, vel affinitatis. *n.* 1077. Si impedimentum sit occultum, quomodo reconvalidandum matrimonium? *n.* 1109. An tunc requiratur assistentia parochi et testium? *n.* 1110. Quando impedimentum censeatur occultum? *n.* 1111. Quid si parochus, et testes tempore matrimonii erant conscii impedimenti? *n.* 1112. An in reconvalidando matrimonio uterque debeat scire nullitatem? *n.* 1115. Quid si timeatur scandalum? *n.* 1116. Quomodo ab inscio impedimenti possit exigi consensus? *num.* 1117. *Et in Praxi Confess. num.* 85. Quis possit dispensare in impedimentis dirimentibus? *num.* 1118. Si quis habeat impedimenta diversæ speciei, etc. *n.* 1138. An tunc possint seorsim obtineri dispensationes? *n.* 1139. Si quis post dispensationem rursùs cognoverit consanguineam sponsæ, etc. *n.* 1140. Quid si copula incestuosa habeatur post dispensationem ante matrimonium. *l.* 4. *n.* 452. Episcopi dispensant in omnibus impedimentis impedientibus, vel quæ nuptiis superveniunt. *l.* 6. *n.* 1126. An aliquando in dirimentibus. *n.* 1122. *et seq.* Vide alia verbo *Dispensare.* De impedimento non petendi debitum. *n.* 1070. Qui possint in eo dispensare? *n.* 1076. Praxis confessarii circa dispensationes in impedimentis matrimonii, vide *Prax. Confess. n.* 84 *et* 85. Ad non petendum. *n.* 86.

Impeditus et *Impedire.* An impeditus adire superiorem, urgente necessitate, possit confiteri reservata inferiori? *l.* 6. *n.* 585. An tunc debeat confiteri etiam reservata? *ib. v. Diximus* 2. Impeditus adire Romam potest absolvi ab Episcopo. *l.* 7 *n.* 84. Qui dicantur impediti? *n.* 85. *et* 86. An teneantur postea se præsentare Papæ, si parti satisfecerint. *n.* 87. Qui dicantur perpetuò impediti? *n.* 88. An hi teneantur adire per Epistolam? *n.* 89. An Episcopus possit absolvere hæreticum impeditum per alium? *n.* 90. Quid de impeditis adire Episcopum. *n.* 91. An hi postea teneantur eum adire? *n.* 92. Non impedientes percussionem clerici an incurrant excommunicationem. *l.* 7. *n.* 268. Non impedientes homicidium an fiant irregulares. *n.* 376.

Imperfectiones dubiæ de veniali an aliquando possint esse materia confessionis ? *l.* 6. *n.* 432. *v. IV.*

Impœnitens. An impœnitenti danda sit Extrema-Unctio ? *l.* 6. *n.* 732.

Impositio manuum secunda an requiratur in confirmatione ? *l.* 6 *n.* 164. Impositio manuum an sit sola materia Ordinis ? *n.* 749 *v. Tertia.*

Impotentia, et *Impotens.* Impotentia ad servanda præcepta. *l.* 1. *n.* 176. Accipiens à fure impotente ad restituendam rem commixtam cum ejus bonis. *l.* 4. *n.* 612. Quid si ab eo accipiat dona ? *n.* 722. An impotens restituere in uno genere teneatur in alio ? *n.* 627. Impotentia excusans à jejunio. *l.* 4. *n.* 1033. An impotens vespere jejunare, teneatur mane sumere solam collatiunculam ? *n.* 1034. Sacerdos reddens se impotentem ad recitandum, projiciendo Breviarium. *l.* 5. *n.* 149. Impotens recitare officium ob infirmitatem. *num.* 154. Impotens recitare totum, tenetur ad partem. *n.* 158. Impotens recitare solus an teneatur cum socio? *ib. v. Item.* Conjux reddens se impotentem ad reddendum. *l.* 6. *n.* 942. De impotentia ad coïtum dirimente matrimonium. *n.* 1095. *ad* 1104.

Imprecatio malis hominibus. *l.* 2. *n.* 83. Imprecari alteri dæmonem. *l.* 4. *n.* 131.

Imprecationes, vide *Prax. Conf. n.* 36.

Imprimentes libros hæreticos incurrunt excommunicationem bullæ Cœnæ. *l.* 7. *n.* 281. Imprimentes autem libros sine licentia incurrunt excommunicationem ex Tridentino. *n.* 209. *ad* 10. *et* 212.

Improportio corporum causans impotentiam. *l.* 6 *n.* 1095. Vide *Fœmina.*

Impubes an teneatur ad leges? *l.* 1. *n.* 155. *v. Quæritur.* An incurrat pœnas ordinarias ? *ib.* Vota impuberum possunt irritari à patre, avo, et tutore. *l.* 4. *n.* 229. An a matre ? *n.* 230. An vota puberum ? *n.* 242. An teneatur ad Communionem statim post usum rationis ? *l.* 6. *n.* 301. *v. Sed.* In qua ætate teneatur. *ib. v. Sed hic.* An ad confessionem ? *n.* 666. An possit absolvi in dubio de usu rationis ? *n.* 432. *v. IV.* Si ordinetur, an teneatur ad castitatem ? *n.* 810. Matrimonium inter impuberes an habeat vim sponsalium ? *n.* 841. Inter impuberes quomodo solvantur sponsalia. *n.* 856. Quid

si sint jurata. *ib.* Quid si parentes contrahant pro ipsis tacentibus? *n.* 838. Quid si pro absentibus? *n.* 839. De matrimonio impuberum? *n.* 1065. *et* 1066. Impubes an possit loqui cum monialibus? *l.* 7. *n.* 240. Impubes percutiens clericum. *n.* 265.

Advertentia. Vide *Inadvertentia.*

Incestus, et *Incestuosus.* Quid sit incestus, et an differat specie? *l.* 4. *n.* 448. *ac lib.* 6. *n.* 469 *et* 470. De incestu inter cognatos spirituales. *l.* 4. *n.* 450. An sit incestus copula cum filia spirituali? *n.* 451. An copulantes post dispensationem committant incestum? *n.* 452. An soli tactus inducant incestum? *n.* 453 *et* 469. An sodomia inter conjuges sit incestus? *n.* 469. Incestus consanguinitatis et affinitatis an specie differant? *l.* 6. *n.* 469. An gradus incestûs explicandi in confessione? *n.* 470. Si conjux incestuosus petat. *n.* 945. *et* 949. In impedimento non petendi ob incestum qui possint dispensare. *n.* 1076.

Incisio. An fœmina arcta etc. vide *Fœmina.* Mederi cum incisione vetitum est monachis, et clericis in Sacris. *l.* 7 *n.* 384 *ad V.* An beneficiatis? *n.* 385.

Incola. Vide *Domicilium.* Incolæ Romani in jubilæo qui dicantur. *l.* 6. *n.* 536. *ad XIX.*

Index. Quinam libri prohibeantur in indice. *l.* 7. *n.* 288. An carens digito indice possit Eucharistiam ministrare? *l.* 6. *n.* 244. An celebrare? et an sit irregularis? *l.* 7 *n.* 408.

Indicia requisita ad inquirendum. *l.* 5. *n.* 199 *et* 200. Indicia requisita ad interrogandum. *n.* 266. An testes inepti faciant indicium? *n.* 262.

Indignus, vide *Dignus.* Indigno an sint ministranda Sacramenta? *l.* 6. *n.* 43.

Indissolubilitas matrimonii? *l.* 6. *n.* 956. Quid si infidelis nolit converti? *n.* 957. Matrimonium ratum solvitur per professionem religiosam. *n.* 958. An per dispensationem Papæ? *n.* 959.

Inductio ad malum an semper confitenda? *l.* 3. *n.* 46. *et seq.* Inducens alium ad turpia: obstrictus voto castitatis. *l.* 4. *n.* 457.

Indulgentia. An ob eam lucrandam sit necessaria confessio? *l.* 6. *n.* 519. Quid sit indulgentia, et quid ad eam requiratur. *n.* 531 *ad* 534. Quotuplex sit indulgentia. *n.* 535. *et seq.*

Infamatus an possit pecuniis infamantis famam sibi compensare? *l.* 4. *n.* 1001. An teneatur infamator sic compensare? *n.* 1000. Vide etiam *n.* 627.

Infamia, et *Infamis*. Infamis nequit ordinari. *l.* 6. *n.* 784. *et l.* 7. *n.* 362 *et* 363. item *n.* 454. Quomodo tollatur irregularitas infamiæ. *l.* 7. *n.* 364.

Infantes infidelium an baptizandi? *l.* 6. *n.* 126. An possint confirmari? *n.* 178. An ordinari? *n.* 782. Vide *Puer.*

Infidelitas, et *Infideles* Quid, et quotuplex infidelitas. *l.* 5. *n.* 17. Infideles non tenentur legibus Ecclesiæ. *l.* 1. *n.* 153. An liceat in festis injungere servilia infidelibus? *l.* 4. *n.* 271. Filii infidelium an baptizandi? *l.* 6. *n.* 126. Si infidelis nolit converti, an fidelis possit transire ad secundas nuptias? *n.* 957. Matrimonia infidelium an sint dissolubilia? *n.* 897. *v. Prob.* 1. *et n.* 957. An impedimenta dirimentia obligent infideles? *n.* 981.

Infirmitas, et *Infirmus*. Quando excusentur infirmi ab audienda missa. *l.* 4. *n.* 525. Quomodo assistentes infirmis. *n.* 326. Infirmitas excusans à jejunio. *l.* 4. *n.* 1033. Quando inservientes infirmis à jejunio excusentur. *n.* 1049. An religiosi obligentur præcepto assistendi infirmis morbo contagioso? *l.* 5. *n.* 40. *v. An autem.* Infirmitas excusans canonicos à residentia *l.* 5. *n.* 130. Infirmitas excusans à recitatione officii. *n.* 154. An excuset magna molestia? *ib. Not. I.* An convalescentia? *Not. II.* Quid in dubio an infirmitas excuset? *Not. III.* Quid in dubio an possis recitare partem? *Not. IV.* An excuset febris tertiana, vel quartana? *n.* 155. Cum quibus infirmis in jubilæo possint opera commutari. *l.* 6. *n.* 558. Quibus infirmis ministranda Extrema-Unctio *n.* 712 *ad* 714. item *n.* 732. An pueris? *n.* 717. *ad* 720. An adulto statim post Baptismum? *n.* 721. An possit iterari in eadem infirmitate? *n.* 715. An peccet graviter infirmus negligens hoc Sacramentum? *n.* 733. Movens infirmum an fiat irregularis, si ob id ille moriatur? *l.* 7. *n.* 382 *v.* 4.

Ingressus, et *Ingredi*. An peccent parentes cogentes filias ad ingressum in monasterium? *l.* 7. *n.* 212. Quando incurrant excommunicationem. *ib.* Quid si causa educationis? *ib. Dub.* 1. Quid si inducant metu reverentiali? *Dub.* 2. Quid si cogant masculos? *Dub.* 3. Quid si impediant ingressum puellæ? *ib. v. Insuper.* De excommunicatione in ingredientes

monasteria monialium. *l.* 7. *n.* 221. *ad* 228. De ingressu medicorum, et aliorum officialium. *n.* 226. Confessariorum. *n.* 227. An ingredientes teneantur statim egredi? *n.* 228. In mulieres ingredientes monasteria religiosorum. *n.* 230. Quæ excipiantur. *n.* 231.

Inhabilitas. An pœnæ inhabilitantes incurrantur ante sententiam? *l.* 1. *n.* 149. *v. Pœnæ autem.* Inhabilitas ad celebrandum ob sollicitationem. *l.* 6. *n.* 705. An Episcopus possit in ea dispensare? *ib.* Inhabilitas beneficiati excommunicati ad beneficia, officia, etc. *l.* 7 *n.* 181. Et an etiam ad percipiendos fructus? *n.* 180. *in fine. et n.* 183. Inhabilitas incestuosi ad petendum debitum. *l.* 6. *n.* 1070. Inhabilitas sacerdotis abutentis missâ ad sortilegium. *l.* 6. *n.* 705.

Inhonoratio, vide *Honor.*

Inimicus quando diligendus. *l.* 5. *n.* 28. Signa communia ipsi exhibenda. *ib.* An salutandus? *ib. v. Quær.* Optans inimico diversa mala quot peccata committat. *l.* 2. *n.* 50. *Qu.* 5.

Injuria remittenda inimico. *l.* 3. *n.* 29. An cum ea remittenda etiam vindicta publica? *ib.* Injuria, quæ sit materialis et quæ formalis. *l.* 4. *n.* 556. An in mutuo valeat pactum, ut desistatur ab injuria? *l.* 4. *n.* 777. An ut condonetur injuria? *n.* 778. Vide alia *v. Contumelia.*

Innocens. An teneamur tueri vitam, honorem, pudicitiam, et bona innocentis? *l.* 4. *n.* 389. *et seq.* An aliquando liceat directè occidere innocentem? *n.* 393. An indirectè per abortum? *n.* 394. An judex possit damnare nocentem, qui juridicè est innocens? *l.* 5. *n.* 207. Quid si noverit innocentem, at ille probatus sit nocens? *n.* 208. An fiat irregularis occidens aggressorem innocentis? *l.* 7. *n.* 388.

Inobedientia, vide *Obedientia.*

Inofficiosum : De donatione inofficiosa. *l.* 4. *n.* 740. De testamento inofficioso. *n.* 957.

Inquisitio, et *Inquirere.* Quid judici servandum circa inquisitionem. *lib.* 5. *n.* 197. Parochus tenetur inquirere mores subditorum. *l.* 4. *n.* 560. *v. Dub.* 2.

Instrumentum. Instrumentorum traditio an sit materia essentialis Sacramenti ordinis? *l.* 6. *n.* 750. A quo tempore incœpit esse. *n.* 749. *v. Tertia in fin.*

Integritas Confessionis materialis. *l.* 6 *n.* 465. Formalis, *num.* 479. Vide *Confessio.*

Intentio, et *Intendere*. An in præceptis requiratur intentio eis satisfaciendi? *l.* 1. *n.* 163. *et l.* 5. *n.* 176. Quid si impleat præceptum nolens satisfacere? *l.* 1. *n.* 164. *et l.* 5. *n.* 176. An requiratur intentio faciendi opus præceptum? *l.* 1. *n.* 165. Quid si occisor intendat damnum eorum qui ex liberalitate accepturi fuissent ab occiso? *l.* 4. *n.* 653. Quid si intendat, ut homicidium imputetur alteri? *n.* 636. Intentio requisita ad Horas Can. *l.* 5. *n.* 176. Quid si recitans habeat intentionem non implendi? *ib.* Quotuplex est intentio. *l.* 6. *n.* 15. An in sacramentis ministrandis sufficiat habitualis, vel interpretativa? *num.* 16. An actualis semper requiratur? *n.* 17. Sufficit virtualis. *n.* 18. An coacta sufficiat? *n.* 19. An requiratur interna? *n.* 20. *et n.* 23. *v. Secunda.* An sufficiat intendere ritum externum? *n.* 20. *et fusiùs n.* 23. An faciendi quod facit Ecclesia? *n.* 21. An requiratur intentio explicita faciendi sacramentum? *n.* 22. Quid si minister intendat facere quod facit Ecclesia, non credendo sacramentum? *ib. et seq. et n.* 25. *v.* 4. Quid si positivè intendat non conferre sacramentum? *n.* 22. Vel faciendi ritum non sacrum. *ib. v. Præterea.* Quid si habeat intentiones contrarias? *n.* 24. Qualem intentionem habere debeat ministrans sacramentum. *n.* 13. Qualem suscipiens. *n.* 78. *et n.* 81. Non sufficit neutralis. *ib.* Sufficit habitualis. *ib. v. Certum.* Quid in pueris, et amentibus? *n.* 80. Amentes, et ebrii qui antea habuerunt intentionem. *n.* 81. *v. Utrùm.* Interpretativa an sufficiat. *n.* 82. Intentio matrimonii requisita in occidente conjugem, ad inducendum impedimentum. *l.* 6. *n.* 1034. Explicanda copula incestuosa præhabita ex intentione obtinendæ dispensationis. *n.* 1134. Quid si non ex tali intentione? *n.* 1135.

Intercessor simoniacus. *l.* 4. *n.* 64. Quid si sit mediatus? *num.* 65.

Interdictum quid et quotuplex? *l.* 7. *n.* 528. Qui effectus. *n.* 333. Quis ferre possit, et tollere. *n.* 337. Scientia legis an requiratur, etc. *n.* 44. Si interdicantur cives, vel civitas. *n.* 330 *et n.* 332. An eximantur Ecclesiæ regularium? *n.* 330. Ab interdicto personali qui eximantur. *n.* 331. Interdicto clero an includantur regulares, clerici non beneficiati? *ib. et seq.*

Interrogare, et *Interrogationes*. Quando et quomodo confessarii debeant interrogare rudiores. *l.* 6. *n.* 607. *Et in Prax.*

Confess. n. 20. Quomodo pueros? *in dicta Praxi num.* 90. Quando et quomodo personas diversi status, et officii, nempe sacerdotes. *n.* 49. Confessarios. *num.* 51. Parochos. *n.* 52. Episcopos. *n.* 53. Moniales. *n.* 54. Judices. *n.* 55. Medicos. *n.* 57. (signanter circa confessionem præcipiendam infirmis). Pharmacopolam. *n.* 58. Negotiantes. *n.* 59. Sartores. *n.* 60. Proxenetas, seu venditrices. *n.* 61. Barbitonsores, et qui ornant caput mulierum. *n.* 62. Prudentia, et obligatio confessarii circa interrogationes. *l.* 6. *n.* 629. Quid si confessarius sciat peccatum, quod pœnitens negat? *l.* 6. *n.* 630 *et* 631. An liceat interrogare de complice? *n.* 631.

Interpres. An ignorans idioma teneatur confiteri per interpretem? *l.* 6. *n.* 479. *ad III.* An interpres teneatur ad sigillum? *n.* 647 *ad III.*

Interpretatio legis. l. 1. *n.* 200. Interpretationes authenticæ an indigeant promulgatione? *l.* 1. *n.* 107. *et l.* 4. *n.* 1027. *v. Hinc dicimus.* Interpretatio dispensationis. *l.* 1. *n.* 195.

Interpretativa intentio, vide *Intentio.* Interpretativa voluntas quæ sit. *l.* 6. *n.* 610. *v. Objic. IV.* Quæ bigamia *interpretativa*, et quotuplex. *l.* 7. *n.* 437 *ad* 447.

Interruptio, et *Interrumpere.* An Matutinum possit separari à Laudibus? *l.* 5. *n.* 167. An unum Nocturnum ab alio? *ib.* An sit repetenda Hora si magna sit interruptio? *n.* 168. Causæ justæ interrumpendi officium. *ib. v. Causæ.* Per quantum tempus in jejunio prandium non interrumpitur? *l.* 4. n. 1020. Quomodo interrumpantur actus interni peccatorum? *l.* 2. *n.* 37. Quomodo actus externi? *n.* 41. An sacerdos debeat interrumpere missam, si inter celebrandum recordetur mortalis? *l.* 6. *n.* 262. *v. Hic.* An aliquando liceat interrumpere missam? *num.* 552. An conjux possit aliquando interrumpere copulam? *n.* 954. *v.* 1. *Licitè.*

Interstitia quæ requirantur ad Ordinationes. *l.* 6. *n.* 795. An in eis possit dispensare Episcopus? *ib.* An Episcopus beneficii? *ib. et seq. et n.* 775. Suscipiens eadem die duos ordines sacros est suspensus, et irregularis. *n.* 796. An possit suscipi unus in sabbato, alter in dominica, continuato jejunio? *ib.* An dicta suspensio sit latæ sententiæ? *ib. v. Sed.* An non servans interstitia incurrat suspensionem? *ib. v. Dub.* 2. Quid si quis eadem die suscipit minores, et subdiaconatum

n. 797. An excuset consuetudo? *ib. Dub.* 1. An tunc incurrat suspensionem? *Dub.* 2. An regulares possint ordinari extra tempora? *Dub.* 3. Et an in quovis festo duplici? *Dub.* 4. Habens facultatem suscipiendi Ordines sacros in tribus diebus festivis etc. *n.* 797. *v. Notandum.*

Invasor, vide *Occisio.*

Inventa bona cui restituenda? *l.* 4. *n.* 603.

Inversio in officio. *l.* 5. *n.* 169. Quid si fiat in choro? *n.* 171. Inversio in audienda missa. *l.* 4. *num.* 311. *v. Quæritur.*

Invidia, et ejus filiæ. *l.* 2. *n.* 72. An liceat narrare defectus naturales alterius ob excludendum eum ab amicitia, etc. *Ibid. v. An citra.*

Invitus in dispensatione. *l.* 1. *n.* 186. *v.* 10.

Ira et ejus filiæ. *l.* 2. *n.* 79.

Irregularis fit diaconus solemniter baptizans sine commissione. *l.* 6. *n.* 116. Item quicumque clericus. *ibid. Dub.* 2. An laïcus? *Dub.* 3. Idem dicitur de clerico ministrante Eucharistiam sine commissione. *n.* 234. Irregularis nequit ordines suscipere. *l.* 7. *n.* 342. Neque exercere. *ibid. ad II.* Neque accipere beneficia. *ib. ad III. et n.* 543.

Irregularitas utrùm incurratur in dubio an fœtus abortivus fuerit animatus? *l.* 4. *num.* 396. An irregularitatem incurrat adulter occidens ob suî defensionem? *n.* 398. *v. In ordine.* An qui occidit unum pro alio? *n.* 628. An canonici irregulares amittant distributiones, et præbendas? *l.* 5. *num.* 130. *v. Quæritur.* An sit censura? *l.* 7. *n.* 5. *et n.* 351. Quid sit, et quotuplex? *n.* 341. Effectus. *n.* 342 *et* 343. Quomodo incurratur, et tollatur. *n.* 344 *ad* 355. Quid in dubio juris. *n.* 344 *ad* 346. In dubio facti. *n.* 347. In dubio homicidii. *ibid. Dub.* 3. Vel animationis fœtus. *Dub.* 4. An ad incurrendam irregularitatem requiratur culpa gravis, externa, et consummata? *n.* 548. An scientia legis? *n.* 350. An pœnæ? *n.* 351. Irregularitates ex delicto sunt I. ob itératum Baptismum. *n.* 356. II. ob violationem censuræ. *n.* 357. *et* 358. (Utrùm autem incurrat irregularitatem, qui ordinatur irretitus censurâ. *V. l.* 6. *n.* 799. *Dub.* 3. *vers. Utrùm.*) III. ob exercitium ordinis sacri non suscepti. *n.* 359. IV. ob malam susceptionem ordinum. *num.* 360 *et* 361. V. ob infamia crimina. *n.* 362. *et seq.* VI. ob homicidium, aut mutilationem. *n.* 365. Qui possint

in ea dispensare. *n.* 590. Irregularitates ex defectu sunt I. ex defectu animæ. *n.* 397 *ad* 402. II. Corporis *n.* 403 *ad* 419. III. Natalium. *n.* 420. *ad* 433. IV. Ætatis. *num.* 434. V. Sacramenti, sive ob bigamiam. *n.* 435 *ad* 453. VI. Infamiæ. *n.* 454. VII. Libertatis. *n.* 455 *et* 456. Hinc sunt irregulares servi, conjugati, et curiales. *ib.* VIII. Lenitatis. *num.* 457 *ad* 469. Facultates S. Pœnitentiariæ in dispensandis irregularitatibus, etc. *n.* 470. Irregularitas ob iterationem Baptismi. *l.* 6. *n.* 122. In jubilæo potest dispensari in irregularitate ob administrationem sacramentorum. *n.* 537. *Qu. VIII. Dub.* 2. An in irregularitate propter hæresim possit dispensare Episcopus? *l.* 7. *n.* 76. An incurrat irregularitatem qui occidit ob defensionem sui, vel innocentis? *n.* 388. An bonorum, etc.? *n.* 389.

Irritatio juramenti. *l.* 4. *n.* 189. Irritatio votorum. *n.* 227 *et seq.*

Iter, et *Itinerari.* An liceat itinerari in die festo? *l.* 4. *n.* 275. Quando itinerantes excusentur à missa. *n.* 328. *v. Excusatur.* Quando à jejunio. *n*, 1047. Quale iter ab eo excuset. *ib. v. Sed Dub.* 1. Quid de itinerantibus rhedis, vel equis? *ib. Dub.* 2.

Jubilæum. Quæ spectant ad jubilæum, vide *l.* 6. *num.* 537 *et* 538. Sancita à *Benedicto XIV.* pro jubilæo anni sancti. *n.* 536. An in jubilæo possit omitti injunctio pœnitentiæ? *n.* 519. An per confessionem invalidam in jubilæo auferatur reservatio? *n.* 537. *Qu. II.* Quid si quis obliviscitur reservati? *Quæ. IV.* Quid si confiteatur animo lucrandi jubilæum, et postea non lucretur? *Qu. V.* Casus, et censuræ quæ absolvuntur in jubilæo. *Qu. VIII.* Confessio requisita. *n.* 536 *ad XX.*

Judaismus, et *Judæus.* Communicatio cum Judæis. *l.* 3. *n.* 18.

Judex. De potestate et officio judicis. *l.* 5. *n.* 195 *et* 196. Judex circa inquisitionem. *l.* 5. *num.* 197. Judex circa torturam. *ib. Art. III.* Judex circa sententiam et pœnam. *ib. Art. IV.* An judex inferior possit relaxare vel minuere pœnam? *l.* 5. *n.* 205. Quid si sit supremus? *ib. v. Dixi.* Quando judex legitimè interroget. *n.* 266. Quando reus non teneatur respondere judici. *n.* 268. Judex debet sequi opinionem probabiliorem. *l.* 1. *num.* 47. *et l.* 5. *n.* 210. Quid si

possessor habeat jus probabile? *ib. v. Quær. II.* Judex tenetur dare tempus reo pro sumptione pœnitentiæ, et Eucharistiæ. *l.* 4. *n.* 379. Quando judices excusentur à jejunio. *l.* 4. *num.* 1049. *v.* 6. *Excus.* Judicis auctoritas an requiratur ad dissolvenda sponsalia? *l.* 6. *n.* 878. An ad divortium. *num.* 968. Si divortium sit factum per judicem, an innocens possit revocare adulterum? *n.* 967. Judex si habeat privatam notitiam impedimenti matrimonii. *num.* 999. Judex promittens reo libertatem, si filiam ducat. *n.* 1050 *ad* 1053. Monitio censuræ facienda à judice. *l.* 7. *n.* 56 *in fin.* Si judex jubeat sub censura restitutionem, ad quam probabiliter non teneris. *n.* 68. Judex in causa mortis fit irregularis. *num.* 468 *ad I.* An fiat irregularis confessarius monens judicem in particulari, ut reum morte plectat? *n.* 464. Interrogationes à confessario faciendæ judicibus, in *Prax. Confess. n.* 55.

Judicium. Judicium temerarium quando est mortale. *l.* 4. *n.* 962. Quomodo discernatur judicium à suspicione. *n.* 965. De judicio requisito ad jurandum. *l.* 4. *n.* 145. Judicia vetantur in Ecclesia. *l.* 4. *n.* 37. Requisita ad judicium forense. *l.* 5. *n.* 192. Judicium peccatorum efformandum à confessario. *l.* 6. *n.* 500. Qui judicio concurrunt ad mortem rei, sunt irregulares. *l.* 7. *n.* 461. Modò I. Coöperentur. II. Activè. *n.* 462. III. Efficaciter. *num.* 463. IV. Proximè. *n.* 464. V. Per actionem ex natura sua ad id ordinatam. *n.* 466.

Jumentum. An liceat in festis ducere jumenta onusta? *l.* 4. *n.* 276.

Juramentum. Quid sit, *Vide Summar. l.* 4. *n.* 133. Quæ sint vera juramenta. *num.* 134. An dicere *per conscientiam meam* vel *animæ meæ? num.* 135. An dicere: *Juro ita esse. n.* 136. An dicere: *Tam verum est quàm sol lucet*, vel *verum sicut Evangelium? n.* 137. An jurare per creaturas? *n.* 138. Quotuplex sit juramentum. *ibid. Dub. II.* An et quando sit licitum jurare? *Dub. III.* An in juramento liceat uti æquivocatione? *Dub. IV* Quæ et quanta sit obligatio juramenti promissorii. *Dub. V.* Quando quis excusetur ab impletione juramenti promissorii. *Dub. VI.* De irritatione, dispensatione, commutatione, et remissione juramenti. *Dub. VII.* Appendix de adjuratione. *num.* 193. An possit revocari donatio jurata? *l.* 4. *n.* 727. An victus ludo vetito si juravit etc.? *n.* 892. Juramentum medicorum quoad confessionem infirmis intimandam. *lib.* 6.

n. 664. *et l.* 4. *n.* 182. *Et in Praxi Confess. n.* 57. An censuratus debeat præstare juramentum non reincidendi. *l.* 7. *n.* 129. Facultas S. Pœnitentiariæ in juramenta, modò non sit in favorem alterius. *n.* 470. *ad XIII.*

Jurisdictio probabilis in Pœnitentia, et matrimonio. *l.* 1. *n.* 50. Jurisdictio ex errore communi, etc. *l.* 6. *num.* 572. Quid sit, et qui habeat ordinariam? *l.* 6. *n.* 557. An habeat Vicarius, contradicente Episcopo? *n.* 558. Qui habeant delegatam. *ibid. v. Delegata.* An expiret morte delegantis? *n.* 559. An hæretici, et excommunicati validè moribundos absolvant? *n.* 560. An quilibet sacerdos? *n.* 561. Quando delegatus potest jurisdictionem subdelegare. *n.* 566. Improbitas sacerdotis an det alteri jurisdictionem? *n.* 568. An inscitia? *ibid.* An valeat jurisdictio præsumpta. *n.* 570. An dubia, et probabilis? *num.* 571. An error communis det jurisdictionem? *num.* 572. An liceat absolvere cum jurisdictione probabili? *n.* 573. An consuetudo det jurisdictionem. *ib.*

Jus. Quid est jus in re, et jus ad rem? *l.* 4. *n.* 486. An liceat vendere jus sepulturæ? *num.* 71. An liceat locare jus mendicandi? *n.* 861. An observantia dominicæ sit de jure divino? *l.* 4. *n.* 265. An Papa possit dispensare in præceptis juris divini? *l.* 1. *n.* 189. (*et fusiùs l.* 6. *n.* 1119.) Presbyteri etc. juri civili, aut medicinæ studentes. *l.* 5. *n.* 152. *circa fin. v. Idem.* Jus idem currit, ubi eadem est ratio. *l.* 7. *n.* 84. *sub fin.*

Jusculum ex herbis an permittatur in cœnula? *l.* 5. *n.* 1029. *v. Probabiliter.*

Jus patronatus, quid et quotuplex. *l.* 5. *n.* 87. An sit simonia vendere jus patronatus? *l.* 4. *n.* 71. An jus sepulturæ. *ib. v. Notandum.*

Justitia quotuplex est. *l.* 4. *n.* 486. Cujus justitiæ læsio obliget ad restitutionem. *n.* 547. De justitia requisita ad jurandum. *l.* 4. *n.* 146. An defectus justitiæ in juramento assertorio sit mortalis? *ib. v. Hoc.* Quid de dicentibus: *Per Deum te occidam? ibid. v. Notandum.*

L

LABOR, et *Laborans*. Laborantes qui excusantur in festis. *l.* 4. *n.* 289. An liceat laborare pro magno lucro? *l.* 4. *n.* 301. An ob illud omittere missam? *num.* 332. Labor excusans à jejunio. *Vide n.* 1041. An excusentur assumentes laborem in fraudem jejunii? *num.* 1045. An laborantes sine justa causa? *n.* 1046. An laborantes ob rarum lucrum? *ib.*

Lactantes excusantur à jejunio. *l.* 4. *n.* 1033.

Lactatio an impediat petitionem vel redditionem debiti conjugalis? *l.* 6. *n.* 911.

Lacticinia. De abstinentia à lacticiniis in quadragesima. *l.* 4. *n.* 1006. In Dominicis ejusdem. *n.* 1007. Quid de jejuniis extra quadragesimam? *n.* 1009. Quinam excusentur ab hac abstinentia. *n.* 1008.

Laicus. Non possunt laici sepeliri in Ecclesia monialium. *l.* 5. *n.* 62. An laici repellantur à testificando contra clericos: et an è converso? *l.* 5. *num.* 261. Laicus ministrans Baptismum in mortali. *l.* 6. *n.* 32. Si contrahis nuptias in mortali, an pecces graviter ex quo ministras? *ib.* An laicus possit aliquando dare Viaticum? *n.* 84. et *n.* 237. *v. Deindè*. An dare sibi ipsi? *ib. Qu. II.* Baptizans solemniter an fiat irregularis? *n.* 116. *Dub.* 3. An liceat dare laico hostiam, vel partem ejus? *n.* 245. *ad III.* Laicus an possit tangere vasa, et vestes sacras? *num.* 582. An in necessitate audire confessionem? *n.* 540. An absolvere à censuris? *ib. in fin.* An teneatur confiteri quamprimum post communionem, si etc.? *n.* 268.

Lapis consecratus. *l.* 6. *n.* 369. *Vide Altare*. De lapidibus Ecclesiæ dirutæ. *n.* 371. *v.* 6. *Partes*.

Laridum. An liceat edere laridum cui permittuntur lacticinia? *l.* 4. *n.* 1010.

Latinus si celebret in fermentato. *l.* 6. *n.* 202. Si transeat per Græciam. *n.* 203. An possit in fermentato ad dandum Viaticum? *ib. Dub.* 2.

Laudans, vide *Palpo*.

Lectio, *Lector*, et *Legere*. Lectio obscœnorum quando est

mortalis. *l.* 4. *num.* 426. An lectores excusentur à jejunio? *l.* 4. *n.* 1049. *v.* 5. *Excusantur.* An satisfacias officio, si legens te non audias? *l.* 5. *n.* 163. Quale peccatum legere litteras alienas. *l.* 2. *n.* 70.

Lectoratus Ordo. *l.* 6. *n.* 735 *v. Singuli.* Materia. *n.* 745. Officium. *n.* 805.

Legatarius, et *Legatum.* An legatarius possit sibi compensare legatum ex testamento nullo? *l.* 1. *n.* 100. *v. Quæro.* An legata pia in testamento nullo solvenda? *l.* 4. *n.* 922 et *n.* 925. An legatum relictum puellæ, ut nubat, possit ei dari, si fiat religiosa? *n.* 930. An legatum relictum civibus possit dari extraneis? *ib. Dub.* 2. An legatum relictum orphanis possit dari pauperibus habentibus parentes inutiles? *ib. Dub.* 3. An legatum relictum puellis, ut nubant, possit dari nuptis sine dote? *ib. Dub.* 4. An legatum puellis nupturis possit dari viduis, ut nubant? *ib. Dub.* 5. An legatum virginibus nupturis possit dari corruptæ? *ib. Dub.* 6. An legatum puellæ, ut maneat virgo, debeatur ei si nubat? *ib. Dub.* 7. An legatum puellæ, ut nubat, transeat ad hæredes? *ib. Dub.* 8. An legatum relictum fabricæ Ecclesiæ possit expendi in alia etc.? *ib. Dub.* 9. Quomodo distribuendum legatum relictum pauperibus. *ib. Dub.* 10. An religiosus executor testamenti possit legata applicare monasterio? *lib.* 4. *n.* 937. Legatum relictum puellæ, ut nubat cum uno, et illa nubat cum alio. *l.* 6. *n.* 853. *Qu. IV.* Quid si relictum sit, ut non nubat, et illa nubat? *ib. Qu. V.*

Legislator an teneatur suis legibus? *l.* 1. *n* 154.

Legitima. An pater possit lædere per vota legitimam filiorum? *l.* 4. *n.* 215. Quæ sit legitima hæredibus necessariis debita? *n.* 947.

Legitimatio ad ordines sacros per matrimonium. *lib.* 7. *n.* 421 *ad* 425. Per professionem religiosam. *n.* 426. Per dispensationem Papæ. *n.* 427. An Episcopus, etc.? *n.* 428. *ad* 431. Filii expositi an sint illegitimi? *n.* 432. Princeps legitimat ad sæcularia. *n.* 433.

Legumina an permittantur in cœnula? *l.* 4. *num.* 1029. *v. Probabiliter.*

Lenitas. Qui sint irregulares ex defectu lenitatis. *l.* 7. *n.* 457. An possint in eo dispensare Episcopi? *n.* 469. An regulares? *ib.*

Lepra an impediat usum matrimonii? *l.* 6. *n.* 909. *Dub.* 1.

Leprosus an possit celebrare, et an communicare? *l.* 6. *n.* 275. An sit irregularis? *l.* 7. *n.* 411.

Lex. Quid sit lex. *l.* 1. *num.* 90. Quotuplex est præceptum. *num.* 101. Quinam possint ferre leges. *num.* 104. *Ubi vide n.* 106. De obligatione declarationum S. C. et legum civilium, *ib. v. Quæritur* 2. Dissertatio de potestate Pontificis. *l.* 1. *num.* 110. De acceptatione legis, *n.* 136. An præcepta humana obligent sub peccato? *ibid. Dub. IV.* Quinam subjiciantur legibus. *ib. Dub. I.* An peregrini teneantur legibus sui domicilii? *ib. Dub. II.* An peregrini, et vagi teneantur præceptis locorum, ubi morantur? *ib. Dub. III.* An peregrini teneantur præceptis juris communis, si non sint in usu in loco moræ? *ib. Dub. IV.* An præcepta debeant impleri in gratia? Vide *Dub. I.* An requiratur intentio satisfaciendi? *ib. Dub. II.* et *l.* 4. *num.* 176. An satisfaciat faciens opus animo non satisfaciendi? *ib. Dub. III.* An requiratur intentio faciendi opus præceptum? *ibid. Dub. IV.* An uno actu possit satisfieri duplici præcepto, vel diversis actibus eodem tempore? *ib. Dub. V.* An qui uno actu violat plura præcepta, committat plura peccata? *ibid. Dub. VI.* et *l.* 2. *n.* 33. Quæ excusent à transgressione præcepti? An ignorantia? *num.* 168. An metus? *ibid. Dub. II.* et *l.* 3. *n.* 51. An impotentia? *ib. Dub. III.* An dispensatio? *ib Dub. IV.* An leges ecclesiasticæ aboleantur per præscriptionem decennii? *l.* 1. *n.* 139. *v. Limitant* 2. Ubi eadem est ratio legis, eadem currit dispositio. *lib.* 7. *n.* 84. *sub fin.* Lex posterior quando deroget privilegiis. *l.* 6. *n.* 556. *v. Quæritur.* Lex perniciosa non obligat. *n.* 613. Legis ignorantia an excuset à censura? *l.* 7. *n.* 43 et 44. An ab irregularitate? *n.* 550.

Libellaticus contractus, *vide l.* 4. *n.* 868.

Libellus famosus *l.* 4. *n.* 995.

Liber Baptismi quid probet, et quomodo conficiendus. *lib.* 6. *n.* 145. *vers. Circa autem.* Appendix, sive Dissertatio *de justa prohibitione librorum, Vide in fine Operis.* Libros hæreticorum legentes etc. quando incurrant excommunicationem Bullæ. *l.* 7. *n.* 281. Quid si legas librum infidelium? *n.* 282. Quid si ad confutandum hæreticum? *n.* 283.

in fin. Si legas librum referentem verba hæreticorum. *n.* 286. Si Scholia. *ib.* *Quæritur.* Quid si incidenter ponatur hæresis? *n.* 287. Qui libri vetantur in indice. *num.* 288 et 289. Qui libros prohibeant. *num.* 290. Legens ex curiositate cum licentia. *n.* 291. An liceat legere cui non sit periculum? *l.* 1. *n.* 199. *v.* *Utrùm in fin.* Legens Proœmium. *l.* 7. *n.* 292. Audiens legere. *ibid.* Legens scripturam brevem, vel manuscriptum. *n.* 293. An parvam materiam? *n.* 294. Retinens parvo tempore. *n.* 295. An excuset ignorantia? *n.* 296. Si scias prohibitionem ex viro probo. *ib.* Deponens librum apud alium. *n.* 298. Comburens. *n.* 299. Excommunicantur imprimentes, mandantes etc. libros sine licentia. *num.* 209 *ad* 10. et 212. *ad* 1.

Libertas respectu ad matrimonium. *l.* 6. *num.* 1017. Respectu ad irregularitatem. *l.* 7. *n.* 455 *et* 456.

Licentia. An licentia præsumpta excuset religiosum? *l.* 5. *n.* 18. Religiosus per licentiam generalem expendens in usus vanos. *n.* 29. *et n.* 31. *et lib.* 4. *n.* 873. An talis licentia sit invalida? *l.* 5. *n.* 30. An prælatus possit dare licentiam exponendi pecuniam ludo. *n.* 32. An excuset licentia petita, et injustè negata? *n.* 33. Accipiens à religioso sine licentia. *n.* 34. Religiosus vovens sine licentia. *n.* 48. An valeat licentia data à prælato inferiori, si à majori fuerit negata? *n.* 50 *v.* *Quæritur.* De licentia parochorum abessendi. Vide *Residentia.* Licentia injustè negata. *l.* 6. *n.* 576. *v.* *Idem.* Licentia non expirat morte concedentis. *n.* 787. *v.* *Not.* 2. Licentia ordinandi potest esse oretenùs. *n.* 788. *Not.* 12. Licentia præsumpta ad assistendum matrimonio. *n.* 1088. Licentia requisita ad ingredienda monasteria monialium. *l.* 7. *n.* 222 *ad* 228. Licentia colloquendi cum monialibus. *n.* 232 *ad* 243. Si quis committit reservatum in confidentiam licentiæ. *l.* 6. *n.* 601. An licentia pro reservatis valeat etiam pro commissis post licentiam? *ib.* *Qu.* *IV.*

Ligamen dirimens matrimonium. *l.* *n.* 1060.

Ligna. De lignis Ecclesiæ dirutæ. *l.* 6. *n.* 371 *v.* 6.

Lignans in sylva aliena. *l.* 4. *n.* 529.

Limina Apostolorum. An canonici ad limina missi excusentur à residentia? *l.* 5. *n.* 130 *v.* *Item.*

Limonias. An liceat potus limoniadis in jejunio? *l.* 4. *num.* 1022. *v.* *Qu.* *II.*

Lineas consanguinitatis, vide *l.* 6. *n.* 1029 *et* 1030.

Lis in beneficio an possit ab Episcopo componi? *l.* 4. *n.* 78.

Litaniæ. Obligatio recitandi litanias. *l.* 5. *n.* 161. An litaniæ possint pridie recitari? *n.* 174 *Qu. III.*

Litteræ. Quale peccatum litteras alienas aperire, et legere. *l.* 2. *n.* 70. An liceat litteras dilaceratas colligere, et legere? *ibid. v.* 6. Litteræ dimissoriales. Vide *Dimissoria.*

Littus. Audientes missam in littore. *l.* 4. *num.* 319. *v. Probabile.*

Locatio, et *Locator.* Quid sit locatio. *lib.* 4. *num.* 857. An liceat locare domum meretrici. *l.* 3. *num.* 70. Locatio bonorum ecclesiasticorum. *l.* 5. *n.* 187. *Nota VII.* An liceat locare jus mendicandi? *l.* 4. *n.* 861.

Locus. Qualis locus dicatur sacer. *l.* 4. *n.* 460. E quo loco possit audiri missa. *n.* 312. In quo loco debeat fieri solutio in contractibus. *n.* 678. An liceat dicere officium in locis immundis? *l.* 5. *n.* 179. Locus baptizandi. *l.* 6. *n.* 144. Locus confirmandi, *n.* 174 *v. Quær.* 2. Locus celebrandi missam. *n.* 356 *ad* 359. Vide *Episcopus*, et *Oratoria.* Quid si Ecclesia sit polluta? *n.* 361. Vide *Ecclesia.* Locus ordinationis. *n.* 798. De loco indebito ad actum conjugalem, vide *l.* 4. *n.* 458.

Lucrum. An magnum lucrum excuset ad laborandum in festis? *l.* 4. *n.* 301. An excuset à missa? *n.* 332. An à jejunio? *l.* 4. *n.* 1046. *in fine.* An liceat mutuare ob spem lucri? *l.* 4. *n.* 762. An in mutuo possit exigi lucrum cessans? *num.* 768. Et quot conditiones requirantur. *n.* 769. An liceat ab initio pacisci de lucro? *n.* 770. Quid si aliam substituas pecuniam? *n.* 771. Quid si dicas: *Negotiarer*, *nisi essent mutuum petentes*? *n.* 772. An peccet graviter ludens ob lucrum? *n.* 886. Quomodo dividendum lucrum inter socios. *l.* 4. *n.* 907. *v. Quær. II.*

Luctus quomodo excuset à missa. *l.* 4. *n.* 330.

Ludus, et *Ludere.* De contractu ludi, *lib.* 4. *num.* 871. Juramentum non ludendi. *l.* 4. *num.* 178. De ludo vetito laicis. *num.* 883 *usque ad* 894. De ludo vetito clericis. *num.* 895. *usque ad* 900. De ludo vetito religiosis. *n.* 901. An iis vetetur ludus chartarum? *ib.* De ludo vetito Episcopis. *n.* 902. An omnes hi prohibeantur assistere ludis vetitis? *n.* 903. An prælatus possit dare licentiam aliquid ludo exponendi? *l.* 5. *n.* 32.

Lumen in administratione Eucharistiæ. *l.* 6. *n.* 241. *et n.* 245. Coram Eucharistia in tabernaculo. *n.* 248. In celebratione missæ, vide *Candelæ.*

Lunatici, vide *Epileptici.*

Luxuria quid sit, et quæ ejus filiæ. *l.* 2. *n.* 71.

M

MACERATIO. An liceat macerationibus vitam sibi minuere? *l.* 4. *n.* 371.

Magia quid sit. *l.* 4. *n.* 14.

Magister. Obligatio magistrorum. *l.* 4. *n.* 362. An canonici magistri docentes excusentur à choro? *l.* 5. *n.* 132. An parochi? *ibid. v. An autem.*

Major excommunicatio quos effectus habeat. *l.* 7. *n.* 157. A quo possit absolvi. *n.* 69. Vide *Excommunicatio.*

Maledictio, et *Maledicere.* Maledicere creaturis. *l.* 4. *num.* 129. Maledicere toti mundo. *ib. v. Sed hic.* Maledicere diabolo. *ib.* Maledicere mortuis, et fidei. *n.* 130. Maledictio in homines. *l.* 2. *n.* 83. *Vide etiam Prax. Confess. n.* 27. *ad n.* 31.

Maleficium, et *Maleficus.* Maleficium quid et quotuplex. *l.* 4. *n.* 23. Quæ remedia liceant. *n.* 24. An liceat petere à maleficio ablationem maleficii cum alio maleficio? *n.* 25. Malefici sunt excommunicati. *num.* 27. Quomodo confessarius gerere se debeat cum maleficis. *n.* 28. Maleficium inducens impotentiam usûs matrimonii. *l.* 6. *n.* 1096.

Malum. An liceat suadere minus malum ad vitandum majus? *l.* 3. *n.* 57. An liceat delectari de malo proximi ob bonum finem? *l.* 2. *n.* 21. Item de desiderio. *ibid.* Optans diversa mala inimico. *n.* 50. *v. Qu.* 5.

Mandans, et *Mandare.* Mandans circa restitutionem. *l.* 4. *n.* 358. Mandans tenetur ante alios restituere. *n.* 380. *v.* 4. *Si actio.* Mandans pluribus famulis per horam laborare. *l.* 4. *n.* 306. Mandans homicidium per assassinos. *n.* 363. An censura in homicidas incurratur à mandantibus? *l.* 7. *n.* 36. An censura in mandantes incurratur, effectu non secuto? *n.* 37. *et* 39. In

dubio an mandatum induxerit. *d. n.* 39. Mandantes percuti clericum. *n.* 266.

Manifestans. Non manifestans quando teneatur restituere. *l.* 4. *n.* 373.

Manus. Manuum impositio, vide *Impositio.* Manuum injectio quid intelligatur? *l.* 7. *n.* 272. *et seq.* Carens manu an sit irregularis? *n.* 408. Quid si careat digitis, aut pollice aut indice? *ibidem.*

Manuscripta sunt propria religiosorum. *l.* 5. *n.* 14. *v. Quær. hic.*

Mappa triplex requisita ad missam, vel una cum altera duplicata. *l.* 6. *n.* 374. *et* 375. An debeat esse benedicta? *d. n.* 375. *Dub.* 2. An debeat esse ex lino? *Dub.* 3.

Maria. V. Conceptio; vide *l.* 7. *n.* 244.

Maritus an possit irritare omnia vota uxoris? *l.* 4. *n.* 234. An uxor vota mariti? *n.* 235. Quid si voveant invicem castitatem? *n.* 236. An uxor teneatur sequi domicilium mariti? *n.* 353. Quomodo maritus peccet in uxorem. *n.* 356. De furto maritorum. *l.* 4. *n.* 439.

Martyrium. An liceat ad martyrium se offerre? *l.* 4. *n.* 32. An sit sacramentum? *l.* 6. *n.* 5. *v.* 5. An remittat culpas sine contritione, vel charitate? *n.* 98. Quando conferat gratiam. *n.* 99. An sint martyres peste morientes in obsequio infectorum? *n.* 100. An liceat se offerre martyrio, vel se prodere fidelem per abstinentiam à carnibus? *n.* 101.

Mater quæ vota potest irritare. *l.* 4. *n.* 230. An liceat matri sumere medicinam ad expellendum fœtum inanimatum? *n.* 394. An cum periculo abortûs fœtûs animati? *ib. Qu. II.* An mater adultera teneatur manifestare prolem esse spuriam? *l.* 4. *n.* 653. An spurius teneatur credere matri asserenti illum non esse legitimum? *n.* 654. Mater optans mortem filiæ difficulter nupturæ. *l.* 2. *n.* 22. An debeat pati incisionem, ut baptizetur proles? *l.* 6. *n.* 106. *v. Omninò.*

Materia Sacramentorum. *l.* 6. *n.* 12. An liceat uti materiâ dubiâ? *n.* 29. De materia Baptismi, vide *n.* 102. Confirmationis. *n.* 162. Eucharistiæ. *n.* 194. Ordinationis. *n.* 739. Matrimonii. *n.* 880.

Materiæ parvitas. In quibus non detur parvitas materiæ. *l.* 2. *n.* 56. Parvitas materiæ non datur in re venerea. *l.* 4. *n.* 415.

An detur in delectatione sensitiva? *n.* 416. Non datur in simonia. *l.* 4. *n.* 50. An detur in juramento promissorio? *l.* 4. *n.* 173. Parvitas materiæ in laborando die festo. *num.* 305. Parvitas materiæ in auditione missæ. *n.* 310. In esu carnium. *l.* 4. *n.* 1029. *v.* 3. *In confessione.* Parvitas materiæ in jejunio. *ib.* In omissione recitationis officii. *l.* 5. *n.* 146 *et* 147. Quando res levis evadat gravis ob circumstantiam. *l.* 1. *n.* 142. An peccet graviter vovens dare mille aureos, et tres retinens? *l.* 2. *n.* 58. Quæ sit parva materia in obligatione dandi pauperibus fructus beneficii. *l.* 4. *n.* 491. *v. Quær. IV.* Parvitas materiæ in furto. *n.* 526 *et seq.* Quid si furta sint minuta? *n.* 530. *v. Docent.* Quid si fur restituat parvam materiam, complentem gravem? *n.* 531. Furans parum reliquiæ sacræ. *n.* 532. An ex parvo furto possit oriri obligatio gravis? *n.* 553. Votum in materia parva. *n.* 211.

Matrimonium cum hæretica. *l.* 3. *n.* 19. *v.* 7. An possit aliquid accipi pro dispensatione matrimonii? *l.* 4. *n.* 96. An in dubio de valore matrimonii possit peti, aut reddi debitum? *l.* 1. *n.* 33. (*Sed fusiùs. l.* 6. *n.* 903.) Ad quid tenetur stuprator fictè promittens matrimonium? *l.* 4. *num.* 642 *v. Quær. I.* Quid si non stet per ipsum? *n.* 647. De essentia matrimonii. *lib.* 6. *n.* 879. De materia matrimonii. *n.* 880. De forma, et ministro. *n.* 897. Ob quos fines liceat nubere. *n.* 881. De matrimonio per procuratorem. *n.* 885-886. *et n.* 899. De consensu requisito, et an verba requirantur? *n.* 887. De consensu conditionato. *n.* 890. In quo differat conditio à causa, modo etc. *n.* 895. Matrimonii usus, vide *Debitum.* An liceat contrahere cum dubio de impedimento? *l.* 6. *n.* 901. An cum probabilitate quòd non adsit impedimentum? *n.* 902. Quid si probabilitas sit facti? *ibid. Quæritur III.* Contrahens in mortali. *n.* 32. *v. Infertur* 2. *et n.* 884. Sacerdos assistens in mortali. *n.* 40. *et n.* 899. Assistens matrimonio publici peccatoris. *n.* 54. An liceat nubere cum excommunicato, vel peccatore? *n.* 55. An cum hæretico? *n.* 56. *et n.* 1044. Matrimonii simulatio. *n.* 62. Contractum coram parocho reluctante. *n.* 899. In reconvalidatione non requiritur assistentia parochi. *ib. et n.* 1112. An verba, *Ego vos conjungo*, requirantur sub gravi? *d. n.* 899. *in fin.* An dicta verba sint de essentia? *n.* 897. *v. Probatur* 3. Quid faciendum confessario in matrimo-

nio contrahendo, si cognoverit impedimentum? *n.* 612. Quid si omnia sint parata? *n.* 613.

An sponsalia solvantur omninò per matrimonium cum alia? *l.* 6. *n.* 875. An conjux teneatur credere alteri asserenti se fictè consensisse? *n.* 908. Quid si quis audiat impedimentum à fide non dignis? *ib. v. Secunda.* Quid si ab uno fide digno? *ib. v. Tertia.*

De matrimonio impuberum. *n.* 1065 *et* 1066. Vagorum. *n.* 1089. Militum. *n.* 1090. Peregrinorum, carceratorum, ægrotorum, et puellarum in conservatoriis detentarum. *n.* 1091.

In matrimonio rato an possit Papa dispensare? *n.* 897. *v. Prob.* 1. *et n.* 959. Ratum solvitur per professionem religiosam. *n.* 958. Ex matrimonio nullo an oriatur impedimentum *Publicæ honestatis*? *n.* 1062. An ex clandestino? *n.* 1064. Matrimonium nullum quando et quomodo revalidandum? *n.* 1109. De dispensatione impedimenti. *n.* 1118. et vide verbo *Dispensatio.*

Quomodo legitimentur filii per subsequens matrimonium. *l.* 7. *n.* 421. Si per nullum. *n.* 424. Si per clandestinum? *n.* 425. An sufficiat matrimonium potuisse fieri tempore nativitatis? *n.* 422.

Matutinum an possit separari à Laudibus? *l.* 5. *n.* 167. Et an tunc dicenda sit oratio? *ib.* An in Matutino possint nocturni separari? *ibid.* Quâ horâ possit dici Matutinum. *n.* 174. An Matutinum defunctorum possit pridie recitari? *ib. v. Quær. II.* Matutinum recitare post missam an sit mortale? *l.* 6. *n.* 347. Quid si missa sit conventualis, et solemnis? *n.* 348. Dum cantatur Matutinum, nequit dici missa in altari majori. *n.* 424. *ad n.* 9.

Mederi cum incisione vel adustione vetitum monachis, et clericis in sacris. *l.* 7. *n.* 384. *ad V.* An beneficiatis? *n.* 385.

Mediator, vide *Intercessor.*

Medicinam respuere in morbo levi. *l.* 4. *n.* 30 *et* 32. An ad servandam vitam teneamur uti medicina extraordinaria, vel nimis dura? *n.* 372. Presbyteri, etc. medicinæ, aut juri civili studentes. *l.* 5. *n.* 132. *circa fin. v. Idem.*

Medicus. Obligatio medicorum. *l.* 5. *n.* 291. Medicus tenetur sequi opinionem tutiorem. *l.* 1. *n.* 44. Quid si non appareat remedium certum? *n.* 45. Quid si desperetur de salute infirmi? *n.* 46. De juramento medicorum non visitandi infir-

mos, etc. *l.* 4. *n.* 182. *et l.* 6. *n.* 664.) Medicus prævidens pollutionem, etc. *l.* 4. *num.* 483. Quando medicus excusetur à jejunio. *n.* 1049. *v.* 6. *Excusantur.* Tenetur monere infirmos de confessione. *l.* 6. *n.* 664. *Item l.* 4. *n.* 282. *Item in Prax. Conf. n.* 57. Medicus si neget mederi, nisi ducas filiam. *l.* 6. *n.* 1053. De licentia danda medico ad ingrediendum monasterium monialium. *l.* 7. *n.* 226.

Medium. An mysteria Trinitatis, et Incarnationis credenda de necessitate medii? *l.* 3. *n.* 2. An oratio sit necessaria necessitate medii? *l.* 4. *in initio.* An explicanda omnia media posita ad peccandum? *l.* 2. *n.* 42.

Melioramenta facta in re à fure an possit dominus retinere? *l.* 4. *n.* 618. Si res data tibi ad vendendum sit à te meliorata. *l.* 4. *n.* 825. *v. Benè.*

Membrum mutilans fit irregularis. *l.* 7. *n.* 378 *ad* 381. Quid veniat nomine *membri? n.* 379. An dispensent Episcopi? *n.* 381. An sit irregularis cui deest membrum, nempe nasus, aut oculus. *n.* 410? Quid si auriculæ? *ibid.*

Mendacium in confessione an et quando sit veniale? *l.* 6. *n.* 496. Quando mortale. *n.* 497.

Mendicantes, et *Mendicare.* An liceat locare jus mendicandi? *l.* 4. *n.* 861. An Mendicantes excusentur à jejunio? *l.* 4. *n.* 1033. *v.* 2. *Excusantur.* An possint absolvere sæculares à reservatis ab Episcopis? *l.* 6. *n.* 599. *v. Mendicantes. et l.* 7. *n.* 98. An autem à Papalibus? *vide ib. et l.* 7. *n.* 96. An à casibus reservatis Episcopis à jure? *l.* 7. *n.* 99. Quid autem possint erga suos subditos? *l.* 7. *num.* 101. An possint dispensare in voto castitatis ad petendum debitum? *l.* 6. *n.* 987. *v. An autem.* An ad contrahendum matrimonium? *n.* 1128. An absolvere percussorem clericorum? *l.* 7. *n.* 107. In quibus irregularitatibus possint dispensare. *n.* 355. An in homicidio ex delicto? *n.* 396. An in homicidio ex defectu? *n.* 469. *in fin.* An ex defectu animæ? *n.* 400. *in fin.* An corporis? *n.* 414. *in fin.* An in dubio declarare? *ib.* An dispensare in irregularitate ex defectu natalium? *n.* 354. *et n.* 426. Vide alia verbo *Regularis.*

Menstruum. Tempore menstrui an liceat conjugi petere? *l.* 6. *n.* 925. An reddere teneatur? *n.* 952.

Mentalis. An peccatum mentale in Ecclesia sit sacrile-

gium? *l.* 4. *n.* 43. Simonia mentalis. *n.* 67. Restrictio mentalis. *n.* 152. Usura mentalis. *n.* 761.

Mercator æquivocans, etc. *l.* 4. *n.* 164. De obligatione mercatorum. *l.* 5. *n.* 292. Vide alia *v. Monopolium.*

Mercatus prohibetur in Ecclesia. *l.* 4. *n.* 37. An liceat mercatus in die festo? *n.* 286.

Meretrix. An possint permitti meretrices? *l.* 4. *n.* 434. An liceat locare domum meretrici? *l.* 3. *n.* 70. An liceat aurigis vehere meretricem ad amasium? *n.* 75.

Meridies. Post meridiem an liceat celebrare, et quando? *l.* 6. *n.* 340, 343. *et num.* 344.

Merx ultronea decrescit valore. *l.* 4. *n.* 802. An merx mox valore minuenda possit vendi pretio ordinario? *n.* 824. *v. Sed de hoc.*

Metus. An metus excuset à trangressione præcepti? *l.* 1. *n.* 175. *et l.* 3. *n.* 51. Quid si accedat præceptum naturale obligans? *l.* 1. *n.* 175. *v.* 5. De juramento metu extorto. *l.* 4. *n.* 174. De voto emisso ex metu. *n.* 197. An ob metum mortis possit mulier permittere congressum? *l.* 4. *n.* 368. *et n.* 433. Quid si quis ob metum coöperatur damno? *n.* 571. *v. Secunda.* An metus irritet contractum ipso facto? *n.* 716. An metum passus possit rescindere contractum? *n.* 717. Quid si fuerit metus reverentialis? *ib.* Quid si metus fuerit levis? *n.* 718. An metum passus possit rem vindicare à tertio possessore? *n.* 719. An beneficiarius per metum ordinatus teneatur ad officium? *l.* 5. *n.* 144. Per metum baptizatus. *l.* 6. *n.* 139. *v. Hinc.* An ob metum liceat celebrare sine vestibus? *n.* 289. Ob metum ordinatus an teneatur ad castitatem. *n.* 811. De metu ad extorquendum matrimonium. *n.* 1045. *et seq.* Quid si metus sit levis? *n.* 1055. Quid si reverentialis? *n.* 1056. An metum incutiens possit à sponsalibus resilire? *n.* 1057. An uxor per metum cognita à consanguineo viri, privetur jure petendi? *n.* 1071. Quomodo revalidandum matrimonium, si consensus fuerit metu extortus? *n.* 1109. An metus excuset à censuris? *l.* 7. *n.* 46. Absolutio censuræ metu extorta. *n.* 119. Parentes ex metu reverentiali inducentes filias ad ingrediendum monasteria. *l.* 7. *n.* 212. *v. Dubit.* 2.

Miles in dubio de justitia belli. *l.* 4. *n.* 408. Quotupliciter peccent milites in bello? *ex n.* 410. De testamento militum. *l.* 4. *n.* 929. An milites excusentur à jejunio? *n.* 1034. *v.* 3.

Militum matrimonium. *l.* 6. *n.* 1090. Milites an sint irregulares? *l.* 7. *n.* 456 *ad IV.* A quo absolvendi milites? *l.* 6. *n.* 569.

Minister, et *Ministrare.* An liceat famulis, et cauponibus ministrare carnes in die vetito? *l.* 3. *n.* 80. An liceat ministrare sacramentum cum opinione probabili? *l.* 1. *n.* 48. Vide alia, *v. Sacramentum.* Quis sit minister Confirmationis? *l.* 6. *n.* 170. Eucharistiæ. *n.* 230. Pœnitentiæ. *n.* 539. Extremæ Unctionis. *n.* 722. Ordinis. *n.* 761. Matrimonii. *n.* 897. Intentio requisita in ministro. *l.* 6. *n.* 16. Status gratiæ. *n.* 31 *et* 32. Quid si urgeat necessitas, et si sit in mortali? *n.* 33. An sufficiat ei se esse contritum? *n.* 34. Quid si ministret Eucharistiam? *n.* 35. Ad quem spectet ministratio Eucharistiæ? *n.* 230. Quid requiratur ad licitam ejus ministrationem? *n.* 241. Diaconus ministrans in mortali. *n.* 38. Minister utens materia vel forma dubia. *n.* 42. *v.* 1. Corrumpens formam. *ibid. v.* 2. Ministrans indigno. *n.* 43. Si petas sacramenta à ministro excommunicato. *n.* 88. Si sacramentum Pœnitentiæ. *n.* 560. *et l.* 7. *n.* 166 *et* 168. Si à ministro peccatore. *l.* 6. *n.* 89. Quando minister teneatur dare sacramenta. *n.* 58. Excommunicatio major privat facultate ministrandi sacramenta. *l.* 7. *n.* 165. An excommunicatio minor? *n.* 149. Minister inserviens missæ an necessarius? *l.* 6. *n.* 391. Quid si recedat, vel malè pronunciet? *ibid.* An possit esse mulier? *n.* 392. Quid si moniales respondent? *n.* 391. An Episcopus possit dispensare cum illegitimo ad ministrandum? *l.* 7. *n.* 431. Ministri, qui concurrunt ad probationem vel executionem in causa mortis. *l.* 7. *n.* 465.

Minor. Mutuum datum minori. *l.* 4. *n.* 756. An minor possit se obligare? *n.* 918. *v.* 6. *Pupillus.* Minor excommunicatio quando incurratur, et quinam ejus effectus? *l.* 7. *n.* 147 *ad* 149. Quis possit ab ea absolvere? *n.* 71.

Miraculum an liceat à Deo petere? *l.* 4. *n.* 31.

Misericordia, vide *Eleëmosyna*, et *Correctio fraterna.*

Missa. Recitans officium sub missa. *l.* 4. *n.* 309. Inservientes missæ si recedant ad ferendum vinum, hostiam, etc. *ib. v.* 5. An liceat audire duas missas dimidias? *n.* 311. E quo loco possit audiri missa? *n.* 312. An requiratur attentio interna? *n.* 313. Se confitens tempore missæ. *l.* 4. *n.* 314. An satisfaciat tempore missæ confabulans, se vestiens, aut calceans, deambulans, colligens eleëmosynas, canens, etc.? *n.* 317. Missa

in oratorio privato. *n*, 318. Quoad famulos, et extraneos audientes missam in oratorio privato. *n*. 319. An peregrini teneantur audire missam, ubi est de præcepto? *l*. 4. *n*. 352. *v*. *An autem*. Missa quid sit? *l*. 6. *n*. 304. Ejus essentia. *n*. 305. An requiratur utraque species? *n*. 306. Pro quibus possit offerri. *n*. 308 *ad* 310. Effectus. *n*. 311. Missa an habeat valorem infinitum? *n*. 312. *v*. *Hic autem*.

Obligatio celebrandi missam sacerdotum, parochorum, et Episcoporum. *n*. 313. De missa conventuali. *n*. 314. *et n*. 326. De stipendio missæ. *n*. 316. Vide *Stipendium*. Quid missa *Bifaciata*, et *Trifaciata*? *d*. *n*. 316. *v*. *Sed*. Quæ dilatio in celebratione missarum. *n*. 317. *Qu*. *II*. Obligatio beneficiati et capellani applicandi missas. *n*. 323. et 324. Obligatio parochi. *d*. *n*. *v*. *Qu*. *II*. Sancita à *Bened*. *XIV*. *n*. 325. De loco et tempore celebrandi. *n*. 328. Quid si Episcopus dispenset? *n*. 329. An detur præscriptio missarum. *ibid*. De missarum reductione, etc. *n*. 331. Quid si capitale maneat otiosum? *n*. 324 *v*. *Hic autem*. An capellanus possit quandoque applicare missam pro suis, vel omittere? *num*. 332. Quid si ægrotet? *n*. 333.

De applicatione missæ *n*. 334. Si religiosus applicet contra voluntatem prælati. *ib*. *v*. *Quær*. Applicatio habitualis. *num*. 335. *Qu*. *I*. Applicatio in confuso. *Qu*. *II*. Applicatio conditionata, vel pro primo offerente. *n*. 337. In die mortuorum. *n*. 338. De altari privilegiato. *n*. 339. Tres missæ injunctæ ab Episcopo in ordinatione, possunt applicari pro aliis. *l*. 6. *n*. 829. An autem neopresbyter possit accipere stipendium pro missa, quam dicit cum Episcopo? *ibid*. *v*. *An autem*.

Quando liceat celebrare? an ante auroram, vel post meridiem? *n*. 340 *ad* 346. Vide *Aurora*, et *Meridies*. De privilegio regularium. *n*. 342. Parvitas materiæ in hoc? *n*. 346. An Episcopus ex causa dispenset? *n*. 344. An liceat celebrare ante Matutinum? *n*. 347. Quid si sit missa conventualis? *n*. 348. An in die Cœnæ Domini, et sabbati sancti? *n*. 350. An plures in die? *n*. 351. An propter obitum alicujus, vel concursum populi? *ibid*. An interrumpere missam, vel de novo incipere? *n*. 352 *et* 353. Missa supplenda, si deficiat celebrans. *n*. 355.

An liceat dicere missam extra Ecclesiam? *n*. 356. An in oratoriis? *n*. 357 *ad* 359. Vide *Oratorium*. Quid liceat Episcopis

circa oratoria? *n.* 357 *ad* 359. Quid regularibus? *n.* 360. De pollutione Ecclesiæ. *n.* 361 *ad* 367. Vide *Ecclesia*. De execratione Ecclesiæ, altaris, etc. *n.* 368. *ad* 371. vide *Ecclesia*, *Altare*, *Calix*, et *Vestis*.

Requisita ad missam. *n.* 372. Præscripta in Rubrica. *n.* 372. De altari. *n.* 373. De mappis. *n.* 374 *et* 375. De vestibus. *n.* 376 *ad* 378. De calice, et patena. *n.* 379 *ad* 381. Quibus liceat tangere vasa, etc. *n.* 382. De pyxide. *n.* 383 *ad* 385. De corporali. *n.* 386 *et* 387. De palla. *n.* 388. De purificatorio. *n.* 389. De Missali. *n.* 390. De ministro *n.* 391. Quid si tantùm unus audiens adest? *ibid. v. Illud*. De cruce, et crucifixo. *n.* 293. De candelis. *n.* 394. De antipendio, bursa etc. *n.* 395. De capitis nudatione. *n.* 396. De Rubricis. *n.* 399 *ad* 401. An decreta S. C. Rituum obligent? *d. n.* 401. Vide *Rubricæ*. De calceis, et crepidis. *n.* 402. De omissione partium missæ. *n.* 403 *ad* 410. Si verba mutilentur. *n.* 407. Si adhibetur sola aqua in purificatione. *n.* 408. Si omittantur quæ cantantur à choro. *n.* 410. *v. Dub.* 4. Si cum distractione. *ib. Dub.* 5. De additione. *n.* 411. De voce. *n.* 412 *ad* 416. De mutatione missæ, et missis votivis. *n.* 417 *ad* 423. Si dentur missæ alicui Ecclesiæ, præferendi sacerdotes illius. *n.* 424. *v.* 4. *Missæ*. Quando missa interrumpenda ob præsentiam excommunicati. *l.* 7 *n.* 177. Quo temporis spatio persolvenda missa. *l.* 6 *n.* 400. Decreta circa missarum celebrationem. *n.* 424. De expositione SS. Sacramenti. *ib. v. Refert. in fin*. Eleëmosyna pro missa, vide *Stipendium*.

Missale an sit necessarium. *l.* 6 *n.* 390. An liceat uti Missali alieni ritûs, vel regularium? *ibid. v. Sacerdos*. Quid de capellanis monialium? *ibid. v. Confessarii*. Missalis Rubricæ, vide *Rubricæ*.

Modus. Suadens modum parato ad damnificandum. *l.* 4. *n.* 563. Modus differt à conditione. *n.* 734. An sit obligatio implendi modum appositum in donatione? *ibidem*. Modus indebitus in actu conjugali. *l.* 6. *n.* 915. An conjugi petenti modo indebito possit alter, aut teneatur reddere? *n.* 947.

Mohatra contractus. *l.* 4. *n.* 813. *v. Nota*.

Molitor, et *Molere*. An liceat molere in festis? *l.* 4. *n.* 277. An molitores excusentur à jejunio? *l.* 4. *n.* 1041.

Mollities, vide *Pollutio*.

Monachus, vide *Religiosus*.

Monachi nomine qui veniant, an Eremitæ? *l.* 7. *n.* 271. Monachi medentes cum incisione vel adustione. *n.* 384. *ad* V. Monachi vel clerici se intromittentes in causam sanguinis. *n.* 467.

Monasteria. Famuli monasteriorum ubi debeant in Paschate communicare. *l.* 6. *n.* 240. *v.* 10. An monasteria regularium sint loca exempta? *l.* 7. *n.* 24, vide *Monialis*, et *Clausura.*

Monasterium. Religiosus avertens testatorem à relinquendo legatum Ecclesiæ matrici, ut relinquat monasterio. *l.* 4. *n.* 588.

Moneta. Famulus cambiens monetam. *l.* 4. *n.* 856. Moneta adulterina an possit expendi? *n.* 855. Vide alia *v. Pecunia.*

Monialis. An vota monialium possint irritari ab abbatissa? *l.* 4. *n.* 233. Moniales quibus prælatis teneantur obedire. *l.* 5. *n.* 51. An teneantur in visitatione revelare defectus aliarum? *n.* 57. De privilegiis monialium. *l.* 5. *n.* 60. An moniales gaudeant privilegiis religiosorum? *ib.* An possint absolvi ab Episcopo? *n.* 61. An moniales possint respondere celebranti? *l.* 6 *n.* 391. An possint eligere confessarium, si negetur eis extraordinarius? *n.* 576. Ubi vide plura de extraordinario. An moniales possint recusare confessarium deputatum ab Episcopo? *n.* 577. *v. Advertit idem.* An parochus possit eligi in confessarium monialium? *d. n.* 577. *v. Not.* 3. An Vicarius Generalis Episcopi, et regulares? *ib.* Moniales an subjaceant reservationi factæ ab Episcopo? *n.* 602. An etiam exemptæ? *ibid. Qu. VI.* Quid si Episcopus casum reservet clausuræ? *Qu. VII. et l.* 7 *n.* 241. De ingressu in monasterium monialium. *l.* 7 *n.* 221. De monialibus violantibus clausuram. *num.* 229. De collocutione cum monialibus. *num.* 232. An vetetur solus accessus? *n.* 233. An detur in collocutione parvitas materiæ? *n.* 236. Quid circa regulares? *n.* 232. *et n.* 236. Quid si quis loquatur per signa? *n.* 234. Quibus liceat loqui, an consanguineis? *n.* 239. An quæstuantibus, et pauperibus? *ib. v.* 3. et an impuberibus? *n.* 240. An peregrinis etc.? *n.* 242. Episcopis. *n.* 243. Interrogationes faciendæ monialibus confitentibus. *in Praxi Confess. n.* 54 *ad V.* An Mendicantes teneantur sub gravi confiteri et communicare singulis mensibus? *l.* 6. *n.* 313. *v. Dicunt tamen.*

Monitio, et *Monere.* An ad exigendum interesse pro damno emergente requiratur, ut moneatur mutuatarius? *l.* 4. *n.* 769.

Confessarius prævidens monitionem de restitutione non profuturam. *n.* 682. *vers. Qu. II. et n.* 988. An confessarius debeat monere pœnitentes? *l.* 6. *n.* 609. et in *Praxi Conf. n.* 8. Quid si prævideat monitionem non profuturam? *l.* 6. *n.* 610. et in *Praxi n.* 9. Si advertat matrimonium nullum. *n.* 611. Et quid si sit contrahendum? *n.* 612. An semper facienda monitio de restitutione? *n.* 614. Quid si timeretur scandalum aliorum? *ibid. v. Inf. III* Quid si damnum immineat bono communi? *n.* 615. Si pœnitens interroget? *n.* 616. Si brevi speratur fructus. *ibid. v. Excipiendum.* Quid in dubio? *ibid. v. Utrùm.* Semper monendus pœnitens de obligatione denunciandi confessarium sollicitantem? *n.* 694. Monitio rei in censuris. *l.* 7 *n.* 52 *ad* 58.

Monitorium, vide *l.* 5. *n.* 248. Monitorium sub excommunicatione. *l.* 7. *n.* 214 *ad* 217.

Monopolium quid sit, et quot modis fiat? *l.* 4. *n.* 814 *et* 815. De mercatoribus totam annonam ementibus. *n.* 816. De conspirantibus, ut vendant pretio summo. *n.* 817. An, facto monopolio injusto, liceat aliis vendere eodem pretio? *ib. v. Sed hic.*

Monstra an baptizanda? *l.* 6. *n.* 125.

Monstruosus est irregularis. *l.* 7. *n.* 412.

Montes pietatis, vide *l.* 4. *n.* 765. *v. Circa autem.* Qui eos impugnant, excommunicantur. *l.* 7. *n.* 210. *ad* 5.

Mora in restitutione furti. *l.* 4. *n.* 683. In implendo voto. *n.* 221. *v. Quæritur.*

Morbus, vide *Infirmitas.* An liceat petere debitum à conjuge laborante morbo gallico? *l.* 6. *n.* 909. *v. Dub.* 1. Quid in febri, post balnea, post sectionem venæ? *n.* 910. An conjux teneatur reddere laboranti morbo contagioso? *n.* 950.

Moribundus. Quando detur moribundo Eucharistia sine ablutione. *l.* 6 *n.* 288. *v. Dicunt.* Quomodo absolvendus sensibus destitutus? *n.* 479. Si det signa pœnitentiæ. *n.* 480. Si significavit desiderium absolutionis. *n.* 481. An tunc absolvendus sub conditione? *ibid. v. Utrùm.* Quid si nullum dederit signum? *n.* 482. Si destituatur in actu peccati. *n.* 483. Quomodo moribundo imponenda pœnitentia. *n.* 507. Circa indulgentias pro moribundis. *num.* 534. An danda Eucharis-

tia pueris, et amentibus moribundis? *n.* 246. An peccatori publico, et capite damnato? *n.* 247. An moribundus teneatur ad contritionem? *n.* 437. *Dub.* 2. An laicus vel clericus possit absolvere moribundum à censuris? *n.* 540. Quinam possint absolvere moribundos. *n.* 560. Quis censeatur esse in periculo mortis. *n.* 561. *v. Tale.* Quomodo se gerere debeat confessarius cum moribundo. Vide in *Prax. Confess. n.* 105 *ad* 107.

Mors. An liceat se occidere ad vitandam mortem duriorem? *l.* 4. *n.* 567. An post mortem donantis possit acceptari donatio ab hærede? *n.* 729. Mater optans mortem filiæ difficulter nupturæ. *l.* 2. *n.* 22. Optans sibi mortem ad vitandam vitam duriorem. *ib.* vide *Periculum.*

Mortale peccatum. An præceptum sub censura obliget etiam sub mortali? *l.* 7 *n.* 33. An sit mortale recipere sacramentum cum excommunicatione minori? *n.* 152. An ministrare? *ibid.* An dicere Matutinum post missam? *l.* 6 *n.* 347 *et* 348.

Mortuorum Sacramenta quæ sint. *l.* 6. *n.* 6.

Motor damni tenetur ad totum damnum. *l.* 4. *n.* 579. *v. Si autem.*

Motus. Negativè se habens circa motus inordinatos. *l.* 2. *n.* 6. Quid si sint motus carnales? *n.* 7. Remedia ad eos compescendos. *n.* 8. Quid si adsit causa non eis resistendi? *num.* 9.

Mulcta. Impediens mulctam applicari fisco, vel dominis. *l.* 4. *n.* 585. et *l.* 5. *n.* 237. Mulcta debetur post sententiam. *l.* 1. *n.* 148. *Vide* alia *v. Pœnæ.*

Mulier, vide *Fœmina.*

Munus à manu in simonia. *l.* 4. *num.* 56. Munus ab obsequio. *n.* 61. Munus à lingua. *num.* 63. Peccat puella accipiens munera ab amasio. *l.* 3. *num.* 76. Judex accipiens munera an peccet? *l.* 5. *n.* 211. Ad quid teneatur. *n.* 216. Munera judici dantes. *num.* 212. Pœnæ judicis ob munera injustè judicantis. *n.* 215. Munus subdiaconi. *l.* 6. *n.* 747. *v. Ex dictis.* Aliorum ordinatorum. *n.* 805. Munerum missio in sponsalibus. *n.* 843.

Musici an satisfaciant horis canonicis? *l.* 5. *n.* 143. *v. Not.* 3.

Mutatio circumstantiæ in juramento. *l.* 4. *n.* 187. In voto.

num. 225 et 226 et *l.* 5. *n.* 50. Quid in voto castitatis, et solemni? *l.* 5. *n.* 50. Mutatio in promissione. *l.* 4. *n.* 720. *v. Notandum.* Mutatio in sacramentis quæ essentialis, et quæ accidentalis. *l.* 6. *n.* 11.

Mutilare. An liceat unquam se mutilare? *l.* 4. *n.* 373. Mutilans verba in officio. *l.* 5. *n.* 165. Recitans cum socio mutilante. *ib. v. Hinc.*

Mutilatio verborum in missa. *l.* 6. *num.* 407. Mutilatio membrorum quoad irregularitatem. *l.* 7. *n.* 378 *ad* 382. In ea an possint dispensare Episcopi? *n.* 381. An regulares? *n.* 396. et *n.* 469. *in fine.*

Mutus quando teneatur ad restitutionem. *l.* 4. *num.* 573. Mutus, et surdus, et cæcus, an possint communicare? *l.* 6. *n.* 303. Mutus excusatur ab integritate materiale. *num.* 479. An debeat per scripturam aut signa confiteri? *ib. v. Quæritur.* Quomodo debeat confessarius se gerere cum mutis, et surdis, *vide* in *Prax. Conf. n.* 100 *et seq.*

Mutuum, et *Mutuare.* An liceat petere mutuum ab usurario parato? *l.* 3. *n.* 47. *v. Probabiliter. n.* 49 et *n.* 57. An dare mutuum abusuro? *num.* 78. An dare mutuum ob beneficium? *l.* 4. *n.* 57. An dare mutuum pro re spirituali? *ibid.* Si quis rogatus ad mutuandum an possit negare etc. *l.* 4. *num.* 163. An dives satisfaciat mutuando pauperi? *l.* 4. *n.* 520. *v. Qu.* 5. Pauper consummans rem mutuatam in extrema necessitate. *num.* 624. Quando restituendum sit mutuum. *n.* 755. De mutuo dato Ecclesiæ, universitati, vel minori. *n.* 756. De mutuo dato filiofam. *n.* 757. An peccet religiosus mutuans rem sibi ad usum concessam? *l.* 5. *n.* 27.

Mysteria credenda de necessitate medii. *l.* 3. *n.* 1 et 2.

N

NATALIA. Irregularitas ex defectu natalium an tollatur per professionem religiosam? *l.* 7. *n.* 354.

Nativitate quomodo acquiratur dominium. *l.* 4. *n.* 494.

Naufragium. In naufragio cedens tabulam amico. *lib.* 4. *n.* 366. *v.* 1. *Miles.* et *l.* 5. *n.* 284.

Navigantes an excusentur ab audienda missa? *l.* 4. *n.* 323.

Nauta an possit vehere meretricem? *lib.* 3. *num.* 73. *v. An autem.*

Necessitas. De necessitate spirituali proximi. *l.* 3. *n.* 27. De necessitate corporali. *num.* 31. De necessitate communi. *n.* 32. Quomodo excuset necessitas ad laborandum in festis. *l.* 4. *n.* 293. Ob qualem necessitatem liceat auferre alienum. *l.* 4. *n.* 320. Fur consummans rem in extrema necessitate. *ibid. v. Qu. IV.* An cessante necessitate restituenda sit res ablata? *ib. v. Qu. V.* An dives satisfaciat mutuando? *ibid. et seq.* An dives non subveniens pauperi in extrema necessitate, teneatur ad restitutionem? *ib. v. Qu. VI.* An debitor constitutus in necessitate teneatur ad restitutionem? *lib.* 4. *n.* 701. et *n.* 703. An liceat clericis negotiari in necessitate? *l.* 4. *n.* 837. In necessitate parentum non licet filiis ingredi religionem. *l.* 5. *n.* 66. An teneantur egredi si sint professi? *n.* 67. Prohibetur parentibus fieri religiosos in necessitate filiorum. *n.* 69. An liceat relinquere fratres in necessitate? *n.* 70. Necessitas excusans pastores à residentia. *l.* 5. *n.* 125. *v. II.* Necessitas excusans canonicos à choro. *n.* 130. *v. II.* Necessitas Eucharistiæ. *l.* 6. *n.* 192,193 et *n.* 196. In necessitate an liceat ministrare sacramentum in mortali? *num.* 35. An uti opinione tenuiter probabili? *n.* 103. *v. III.* et *n.* 483. *circa fin.*

Necromantia quid sit. *l.* 4. *n.* 6. *v. Divinatio.*

Negotiatio, et *Negotiari.* Quid sit negotiatio, et quomodo clericis, et religiosis prohibita? *lib.* 4. *n.* 831. De filio negotiante cum patre. *l.* 4. *n.* 544 et *n.* 910. Negotiantibus quæ interrogationes faciendæ. *Prax. Confess. num.* 59.

Neophytus non potest ordinari. *l.* 6. *n.* 784.

Nobilis vir quando dicatur esse in extrema necessitate. *l.* 4. *n.* 520. *v. Certum.* Nobilis vir quem pudat mendicare an possit accipere alienum? *ibid.*

Nocens, vide *Innocens.*

Nocturni in Officio an possint ab invicem separari? *l.* 5. *num.* 167.

Nomen imponendùm in Baptismo. *l.* 6. *n.* 145. Nomine *Episcoporum* qui veniant. *l.* 7. *n.* 79. Quid nomine *Divino-*

rum Officiorum? *n.* 177. Quid nomine *membri?* *n.* 379. Qui nomine *clerici?* *n.* 270. Nomine *monachi?* an eremitæ? *n.* 271. Nomine *proprii sacerdotis* qui veniat. *l.* 6. *n.* 564. *v. Ex.* et *n.* 670. et *l.* 7. *n.* 70. *v. Cæterum. ac n.* 92. Qui nomine *parochi. l.* 6. *n.* 1081. Quid nomine *peccati turpis? l.* 6. *n.* 554.

Nominatio ad beneficium, vide *Præsentatio.*

Notarius. Ad quid tenentur notarii. *l.* 5. *n.* 230 et 231. Notarii Neapol. post biennium nihil petere possunt. *lib.* 4. *num.* 516.

Notorium crimen quando dicitur. *l.* 4. *n.* 975.

Notorius, vide *Occultus.*

Novitius. Abducens novitium à religione. *l.* 4 *n.* 662. Testamentum novitiorum. *n.* 929. An abbatissa possit irritare vota novitiarum? *l.* 5. *n.* 55.

Novitius an subjaceat reservationi Episcopi? *l.* 6. *n.* 583. *v. Hic.* Quid si commiserit reservata ante ingressum? *ib.* An regulares possint absolvere novitios à Papalibus? *l.* 7. *n.* 102. An à reservatis ab Episcopis? *n.* 103.

Nubere. De voto nubendi. *l.* 4. *n.* 209. *v. Votum.* Nubere cum peccatore, vel habente votum castitatis an liceat. *l.* 3. *n.* 60. *et l.* 6. *n.* 55. Et an reddere ei debitum. *n.* 61. Nubere an aliquando quis teneatur? *l.* 6. *n.* 75. An filii, si parentes præcipiant? *n.* 850.

Numerus peccatorum. *l.* 2. *n.* 35. Numerus peccatorum in confessione explicandus. *l.* 6. *n.* 466.

Nundinæ an liceant in festis? *l.* 4. *n.* 286.

Nuntius omittens facere donationem sibi mandatam. *l.* 4. *n.* 730. Nuntius accipiens mercedem à duobus. *n.* 862.

O

OBEDIENTIA, et *Obedire.* Obedientia debita à filiis. *l.* 4. *n.* 335. Debita à religiosis. *l.* 5. *n.* 38. Si prælatus jubeat, sed non *in virtute obedientiæ. ib.* An religiosus teneatur obedire in iis, quæ sunt contra vel supra regulam. *n.* 40. (*Vide* alia

verbo *Regula.*) An religiosus non obediens dupliciter peccet? *n.* 46. Utrùm teneatur obedire in dubio an res sit licita? *n.* 47. Quid si sit probabile, quòd non teneatur? *ib. v. Sed.* Moniales quibus prælatis teneantur obedire. *l.* 5. *n.* 51. De obedientia monialium debita Episcopo. *num.* 56. Obedientia quando excuset Pastores à residentia. *l.* 5. *n.* 125. *v. III.* Obedientia promissa Episcopo à presbytero ad quid obliget. *l.* 6. *n.* 828.

Objectum. An peccata distinguantur numero ex diversitate objectorum totalium? *l.* 2. *n.* 45. Objectum formale, et materiale fidei. *l.* 3. *n.* 4. Spei. *n.* 21. Charitatis. *num.* 24. *v. Objectum.*

Obligatio legis an pendeat ab acceptatione? *l.* 1. *num.* 136. Obligatio antidoralis an possit deduci in pactum? *l.* 4. *n.* 55. Obligatio medicorum erga infirmos de confessione, etc. *l.* 6. *n.* 664. *et in Prax. Confess. n.* 57. Obligatio sacerdotum se habilitandi ad audiendas confessiones. *l.* 6. *n.* 625. *et in Praxi. n.* 50. *et seq.* Obligatio denuntiandi confessarios sollicitantes. *l.* 6. *n.* 693. *et in Prax. Confess. num.* 85. Item denuntiandi confessarios exquirentes nomen complicis. *l.* 6. *num.* 491.

Oblivio æquiparatur ignorantiæ invincibili. *l.* 1. *n.* 174. An tenearis restituere famam, si putes rem oblivione deletam? *l.* 4. *n.* 998.

Obreptio, et *Subreptio* in dispensatione. *l.* 1. *n.* 185. *v. Quæritur.*

Observantia festorum in abstinentia à labore. *l.* 4. *n.* 272. In audienda missa. *n.* 508.

Observantia vana quæ, et quotuplex. *l.* 4. *num.* 14. An sit culpa gravis? *n.* 15. Quomodo cognoscitur. *n.* 16. Exempla vanæ observantiæ. *n.* 17. De vocatis *Salvatoribus. n.* 18. De mira facientibus. *num.* 19. Quid in dubio præsumendum? *n.* 20. An liceant *Ensalmi? n.* 21. An detur *Fascinatio naturalis?* Et an vitanda oscicula, seu turpicula? *n.* 22.

Obsessus an possit communicare? *l.* 6. *n.* 503. Obsessus est irregularis. *l.* 7. *n.* 597. *et* 599. Quis possit cum eo dispensare. *n.* 400. Quomodo se gerere debeat confessarius cum

obsessis, *in Praxi Confess. n.* 110. Quomodo cum coëuntibus cum dœmone, etc. *n.* 115.

Obstetrix an debeat examinari à parocho? *l.* 6. *n.* 117 *v. Quoad.* Quid dicendum de baptizatis ab obstetricibus? *n.* 136.

Occasio. An possit absolvi qui est in occasione peccandi, causâ exercendæ artis? *l.* 4. *n.* 438. *et l.* 6. *n.* 455. An tollenda occasio cum gravi damno? *l.* 4. *n.* 441. An liceat se exponere periculo probabili peccandi? *l.* 3. *n.* 26. *v. Pariter. et l.* 2. *n.* 63. Occasio quotuplex. *l.* 6. *n.* 452. Quæ voluntaria, et quæ necessaria. *ibid. v. Distinguitur.* Qui dicantur esse in occasione proxima. *ib. v. ex præmissis.* An juvenes et puellæ animo matrimonii se invisentes? *ib. v. Dicit. Et in Prax. Confess. num.* 63. (Ubi inter cætera maximè notanda doctrina S. Caroli Borrom. *n.* 66. Nempe si occasio sit *in esse*, vel non.) An absolvendus qui est in occasione voluntaria, si habeat signa extraordinaria? *l.* 6. *n.* 452. *v. Ex his. et n.* 464. Qui se exponit probabili periculo peccandi. *n.* 453. An possit absolvi saltem semel, vel iterùm? *n.* 454. *et in Praxi Confess. n.* 66. An qui est in occasione necessaria? *n.* 455 *et* 456. *et in Praxi n.* 68 *et* 69. Quid si semper relabatur? *n.* 457. *et in Praxi num.* 69. *in fin.* Doctrina S. Caroli. *num.* 458. Quare rigidiùs agendum cum occasionario, quàm cum recidivo. *n.* 465. *v. Ut autem. et n.* 464.

Occisio, et *Occidere.* An liceat occidere, vel mutilare seipsum? *l.* 4. *n.* 366. An liceat occidere malefactorem? *l.* 4. *n.* 376. An liceat occidere invasorem vitæ? *l.* 4. *n.* 380. An liceat reis, vel bannitis occidere ministros justitiæ? *ibid. v.* 1. *Non licet.* An liceat occidere furem? *l.* 4. *n.* 383. An id liceat clerico, aut religioso? *l.* 4. *n.* 384. An liceat occidere invasorem honoris? *l.* 4. *n.* 381. An liceat occidere invasorem pudicitiæ? *l.* 4. *n.* 386. An invasorem famæ? *l.* 4. *num.* 388. An liceat per famulos armis sua defendere? *l.* 4. *n.* 385. An liceat prævenire aggressorem? *l.* 4. *n.* 387. An sit obligatio tuendi vitam innocentis, aut ejus honorem, vel pudicitiam? *l.* 4. *n.* 389-391. An etiam bona aliena? *num.* 392. An liceat unquam occidere innocentem? *n.* 393. An liceat reddere gladium occisuro? *l.* 3. *n.* 76. An liceat in festis occidere animalia. *l.* 4. *n.* 298. De occidente, ut alteri homicidium imputetur. *l.* 4. *n.* 586. Ad quid tenetur occisor. *n.* 626. Quid si quis putans

occidere Cajum occidat Titium? *n.* 628. An valeat remissio patris occisi in damnum filiorum? *n.* 630. Quibus hæredibus facienda restitutio pro occiso. *n.* 631. *v.* 11. An iis qui ab occiso ex liberalitate accepturi fuissent? *n.* 632. Quid si occisor damnum istorum intenderit? *n.* 633. An creditoribus occisi facienda restitutio damni? *n.* 634. Quid si occisio imputetur alteri? *n.* 635. Quid si hoc occisor intendat? *n.* 636. Quid si invasus occidat excedens moderamen, etc. *n.* 637. An detrahendum pretium laboris occisi, etc.? *n.* 639. An judicandum pro reo, si pro ipso stet opinio probabilis? *l.* 5. *n.* 210. *Qu. I. et II.*

Occultus. Occultum crimen quando dicatur, et quando deductum ad forum. *l.* 6. *n.* 593. *v. Hic. et n.* 1111. *ac l.* 7. *n.* 76. *Not.* 2. Quid si crimen in uno loco sit occultum, et non in alio? *l.* 7. *n.* 78. An cum occulto defectu liceat nubere? *l.* 6. *n.* 864 *et* 865. Irregularitates et casus Papales occulti dispensantur etiam à S. Pœnitentiaria. *l.* 7. *n.* 470. An in occultis Papalibus irregularitatibus dispensent Episcopi? *l.* 7. *ex n.* 74.

Occupatio. Quomodo acquiratur dominium occupatione, *l.* 4. *n.* 493. Occupatio quoad thesauros. *n.* 602. Quoad venationem, et piscationem. *num.* 604. Quoad res inventas. *num.* 605.

Oculus si cui desit, an sit irregularis? *l.* 7. *n.* 410.

Odium. An liceat abominatio? *l.* 3. *n.* 50. An sufficiat confiteri se malum voluisse proximo? *ib. v.* 1. *In confessione. et l.* 2. *num.* 50. *v. Qu.* 5. An liceat velle malum proximo ob aliquod bonum? *l.* 3. *num.* 50. *v. Sic licet. et l.* 2. *n.* 21. An liceat fugere inimicum? *l.* 3. *n.* 50. *v.* 5. *Privatus.* Impediens ex odio, sed sine fraude bonum alterius. *l.* 4. *n.* 584.

Officium. Vendens officia ecclesiastica. *l.* 4. *n.* 68. An ob venditionem officii ecclesiastici amovibilis, aut Vicariatus incurrantur pœnæ? *l.* 4. *n.* 112. An ad restitutionem in officiis requiratur culpa theologica? *n.* 555. Officia vetita clericis. *l.* 5. *n.* 190. Obligatio recitandi officium defunctorum. *l.* 5. *n.* 161. *v. Qu. II.* An illud possit pridie recitari? *num.* 174. *v. Qu. II.* Permutans officium divinum. *n.* 161. *v. Qu. III.* An possis te conformare in officio brevi cum clerico privilegiato? *ib. Qu. IV.* Errans in officio an teneatur repetere? *ib. Qu. V.* An teneatur repetere non percepta recitans offi-

cium cum socio, vel in choro? *l.* 5. *n.* 163. *v. Qu. II.* Recitans officium in mortali. *n.* 178. Recitans in locis immundis. *n.* 179. An situs in officio sit de præcepto? *ibid. v. Qu. IV.* Vide alia *v. Horæ canonicæ.* Officium confessarii quid sit, vide *Confessarius.* An liceat officium privatim dicere cum excommunicato vitando? *l.* 7. *n.* 173. Divinorum officiorum nomine quid veniat. *n.* 177. An excommunicatus teneatur recitare officium? *num.* 178. Et an peccet dicendo, *Dominus vobiscum*; aut privatim recitando cum alio? *ib.* Officia ordinatorum. *l.* 6. *n.* 805.

Omen quid sit. *l.* 4. *n.* 6. *v. Per tacitam.*

Omissio gravis in audienda missa. *l.* 4. *n.* 310. In Horis recitandis. *l.* 5. *n.* 146. *et* 147. Peccatum omissionis à quo tempore imputetur. *l.* 2. *n.* 10.

Omittere aliquid in missa, quale peccatum. *l.* 6. *num.* 403 *ad* 410. Si parochus omittat dicere, *Ego vos conjungo. n.* 899. *in fine.* Si omittatur ultima benedictio in Confirmatione. *n.* 188. *v. Notandum.*

Oniromantia, vide *l.* 4. *n.* 6. *v. Divinatio.*

Opera. Dans operam rei licitæ quando excusetur ab irregularitate. *l.* 7. *n.* 383. *ad num.* 385. Quid si rei illicitæ? *n.* 386. *et seq.*

Operarii qui excusentur à jejunio. *l.* 4. *n.* 1041.

Opinio. Quæ sit opinio probabilis, probabilior, et probabilissima. *l.* 1. *n.* 40. Dissertatio pro usu moderato opinionis probabilis. *l.* 1. *n.* 53. An liceat sequi opinionem probabilem, relicta probabiliore? *n.* 44. An liceat uti opinione probabili cum injuria alterius? *n.* 42. Quid si adsit probabilitas juris. *n.* 53. An liceat uti opinione probabili omissa tutiore? *n.* 43. An liceat uti opinione probabiliter probabili. *n.* 53. An aliquando sit obligatio sequendi probabilem, relicta probabiliore? I. casus est quando Superior præcipit cum probabili. *n.* 31. et vide etiam *l.* 5. *n.* 47. Casus II. Quando pœnitens vult sequi opinionem probabilem. *l.* 6. *n.* 604. Casus III. Quando pœnitens possidet rem bona fide cum probabili. *l.* 1. *n.* 35 *et* 36. Vide etiam *l.* 4. *n.* 669. Quid de judice? Vide *v. Judex.* Quid de medico? Vide *v. Medicus.* Quæ opinio sequenda circa fidem. *l.* 3. *n.* 10. An possit contrahi matrimonium cum opinione probabili de ejus valore? *l.* 1. *n.* 50. *et l.* 6. *n.* 901 *et seqq.* An cum opinione probabili

possit fieri compensatio? *l.* 4. *n.* 521. *v. Nota.* An liceat cum opinione probabili uti notitiâ confessionis? *l.* 6. *n.* 633. An cum opinione probabili possit inferri bellum? *l.* 4. *n.* 404. An cum opinione probabili liceat conferre Sacramenta? *l.* 6. *n.* 57. An in necessitate liceat uti opinione tenuiter probabili? *n.* 103. *et n.* 482 *circa fin.* An circa sigillum confessionis liceat uti opinione probabili? *n.* 633. An liceat nubere cum opinione probabili, quòd non adsit impedimentum? *n.* 902. Quid si probabilitas sit facti? *ibid. Qu. III.* Quid si probabilitas sit tantùm pro impedimento? *n.* 905. Quid si judex ferat censuram, si non restituas, sed tu probabiliter non tenearis? *l.* 7. *n.* 68. Quomodo gerere se debeat confessarius circa delectum opinionum. *Prax. Confess. n.* 114 *et* 115. An confessarius teneatur absolvere adhærentem opinioni probabili? *l.* 6. *n.* 604. Quid si putet falsam? *ib.* et vide *Prax. Confess. d. n.* 114 *et* 115.

Opus. Quæ sint opera servilia. *l.* 4. *n.* 272 *et* 274 *ac seq.* Opera servilia in festis quoad regna Neap. et Sicil. *n.* 332. *in fin. v. Hic refert.* Opera pietatis excusantis à jejunio. *l.* 4. *n.* 1048. Quid si spontè suscipiantur? *ib. v. Sed dubium.* Sacramenta causant gratiam *ex opere operato. l.* 6. *num.* 6. *v. Not. VI.* Augmentum gratiæ ex opere operantis. *ibid.*

Oraculum quid sit. *l.* 4. *n.* 6. *v. Divinatio.*

Oratio, et *Orare.* An sit de necessitate medii? *l.* 4. *in initio* An peccet sacerdos omittens orationes, dum se induit? *l.* 6. *n.* 403. *et* 410. *Dub.* 3. Quid de orationibus ante vel post missam? *n.* 410. *Dub.* 2. In oratione *A cunctis* nequit nominari Sanctus non canonizatus. *n.* 411. Oratio vocalis quin audias teipsum. *n.* 414. De numero orationum in missa. *num.* 423. Oratio Indulgentiæ an debeat esse vocalis. *n.* 536 *ad XXIV.* An excommunicato liceat orare privatim in Ecclesia? *l.* 7. *num.* 174.

Oratorium. Qui satisfaciant audiendo missam in oratorio privato. *l.* 4. *n.* 318. An habens privilegium oratorii, teneatur conducere sacerdotem, si nequit adire Ecclesiam? *n.* 324. *v. Rectè.* In quibus oratoriis possit celebrari ex licentia Episcopi. *l.* 6. *n.* 357. An oratorium debeat habere januam ad viam? *ib. v. Hoc.* Quid in domibus alicujus communitatis? *ibid. v. Neque II.* In palatiis Episcoporum. *ib. Neque III.* Quid in domo rusticana Episcopi extra diœcesim? *ib.* De

oratoriis Episcoporum, et Cardinalium. *ib.* An Episcopi possint celebrare vel celebrari facere in domibus ubi reperiuntur extra propriam habitationem? *n.* 358. An aliquando dispensare, ut celebretur in domo privata? *n.* 359. De privilegio privatorum. *ib. Not. I.* Quibus diebus vetetur celebrari in oratorio privato. *ib. v. Ex quo.* Qui possint audire missam in ipso. *ib. v. Dices.* (Et vide *l.* 4. *num.* 319.) An ibi possit celebrari secunda missa? *d. n.* 359. *v. Deducitur* 2. An ibi liceat ministrare Eucharistiam? *ib. v. Quæres.* Et an Pœnitentiam? *ib.* Circa regulares. *n.* 360. Oratoria non benedicta an violentur? *n.* 362. Altare formandum in oratoriis. *l.* 4. *n.* 318. *v. Nota* 1. *et n.* 424. *v.* 13. An vetentur missæ in oratoriis ante parochialem? *ib. v.* 14.

Ordinandus, *Ordinare*, et *Ordinatio.* Quid sit Ordinatio. *l.* 6. *n.* 735. An Latinus validè ordinetur ritu Græco, et contrà? *n.* 741. An materia sit tradenda ab ordinante? *n.* 744. An ipse debeat celebrare? *ib. Not. II.* Ordinatio si fiat sine secunda impositione. *n.* 749. *v. Juxta.* An traditio instrumentorum sit essentialis? *n.* 750. Quid si tangatur hostia, et non patena? *n.* 751. Quid si calix cum vino, et hostia ibi immixta? *ib.* Si calix, et patena, sed non hostia. *n.* 752. Si solus calix. *n.* 753. Sacerdos carens aliis ordinibus validè celebrat. *n.* 754. An illicitè? *ib.* Carens ordine sacro, illud exercendo solemniter, fit irregularis. *ib.* In dubio an quis fuerit validè ordinatus. *n.* 757. Defectus ordinationis supplendi. *n.* 758. *et seq.* a quo Episcopo facienda ordinatio. *n.* 760 *et n.* 768.

Minister ordinis quis sit. *n.* 761. An possit simplex sacerdos? *n.* 762. Subdiaconatus an fuerit semper sacer? *ibid. v. Quæstio:* Ordinans in mortali. *n.* 767. Ordinandus habituatus in vitio turpi an possit absolvi, si velit assumere ordinem sacrum? *n.* 63. *et in Prax. n.* 78. Quinam validè ordinentur. *n.* 781. An infantes? *n.* 782. Quinam licitè. *n.* 783. *et* 784. Protestatio Episcopi, quòd non intendit ordinare indignos. *n.* 784. *v. Quæritur.* Si quis non habeat animum suscipiendi ordines superiores. *n.* 785. Si ordinatus in minoribus uxorem ducat. *ib. Dub.* 2. Si ordinetur animo effugiendi forum. *Dub.* 3. An ordinandus debeat esse confirmatus? *n.* 786. Tempus ordinationum. *n.* 795. Vide *Interstitia.* Locus ordinationis. *n.* 798. Si quis ordinetur in aliena diœcesi. *ib. v. Adde.* Ætas ordinationis. *l.* 6. *n.* 783. *v. XI. et n.* 799.

Vide *Ætas*. Ordinandus an debeat suscipere Eucharistiam? *n.* 801. An habere probitatem? *ib. in fin.* An vocationem divinam? *n.* 802. Habens domicilium in una diœcesi, beneficium in alia, et in alia originem, potest ordinari à quovis illarum Episcopo. *n.* 771. Vide alia *v. Domicilium*. Ordinatio titulo beneficii. *n.* 774. An sufficiat titulus servitii, mensæ, vel Ecclesiæ vel missarum? *ib.* An detrahenda onera missarum? *ib.* An Episcopus beneficii possit dispensare in interstitia? *n.* 775. An si ideò conferat beneficium? *n.* 776. Quid si habeat beneficia in pluribus diœcesibus? *n.* 777. Ordinatio familiarium, vide *Familiaris*. Ordinatorum officia. *n.* 805. Eorum cœlibatus, vide *Cœlibatus*. Conjugatus an possit ordinari? *n.* 812. Et tunc uxor an teneatur profiteri in religione? *ib. v. Licitè*. Et an possit nubere post mortem viri? *Dub.* 2. De titulo ordinationis. *n.* 813. Vide *Titulus*. Obligatio deferendi habitum, et Tonsuram. *n.* 805. *v. Quatuor*. Sacerdotes vi obedientiæ datæ Episcopo ad quid teneantur. *n.* 828. Obligatio recitandi preces, et missas. *n.* 829. De statutis in concordato regni Neapol. *n.* 830.

Ordinatio simoniaca, et ejus pœnæ. *l.* 4. *n.* 109.

Ordo charitatis. *l.* 3. *n.* 25. Ordo restituentium. *l.* 4. *n.* 580. *v. Ordo*. Ordo restitutionis cui priùs faciendæ. *n.* 684 *ad* 695. Ordo recitandi officium. *l.* 5. *n.* 169. Causæ interrumpendi ordinem. *n.* 170. Quid in choro? *n.* 171. An possint ordines denegari peccatori occulto publicè petenti? *l.* 6. *n.* 52. Quid sit ordo. *n.* 734 *et* 735. Et quotuplex. *ib. v. De fide*. An prima Tonsura sit ordo. *n.* 734. An singuli ordines sint Sacramenta? *n.* 736 *et* 737. An Episcopatus sit ordo distinctus? *n.* 738.

Materia remota. *n.* 739. An sit instituta in specie à Christo, ac etiam forma? *n.* 740. Materia proxima; et an requiratur contactus? *n.* 742. An debeat esse physicus? *n.* 743. An materia sit tradenda ab ordinante? *n.* 744. Materia minorum ordinum. *n.* 745. Subdiaconatus. *n.* 746. An debeat esse consecrata? *n.* 747. Diaconatus. *n.* 748. Presbyteratus. *n.* 749. An sit sola impositio manuum? *ib. v. Tertia*. Quæ forma Presbyteratûs. *ib. v. Juxta*. Episcopus à quot Episcopis debeat ordinari. *n.* 755. Episcopus an possit dare primam Tonsuram extra diœcesim? *n.* 756. An abbates possint conferre ordines minores suis monachis, vel afferentibus dimissorias? *n.* 763.

An validè? *n.* 766. Quam pœnam incurrant. *ib.* An possint conferre novitio? *n.* 764. Regulares à quo Episcopo debeant ordines suscipere. *n.* 768. A quo novitii. *n.* 765. A quo alii. *n.* 769. Plura notanda ex Bulla *Speculatores. n.* 770. Quid si quis habeat licentiam suscipiendi ordines extra tempora cum clausula, *à suo Ordinario tantùm. n.* 788. *Not.* 9.

Ordines gradatim suscipiendi. *n.* 793. Ordines minores an possint conferri die festivo. *n.* 794. An feria sexta, etc. *ib.* Suscipiens simul duos ordines sacros. *n.* 796. Vel minores cum subdiaconatu. *n.* 797. Vel in Sabbato unum sacrum, alterum in dominica. *n.* 796. Exercitium ordinis suscepti. *n.* 801.

Ordo Sacer solvit sponsalia. *n.* 871 *et* 872. Dirimit matrimonium. *n.* 1058. An de jure divino? *n.* 1059. An Episcopus possit dispensare cum illegitimo ad ordines minores, et beneficium simplex? *l.* 7. *n.* 428. An ad canonicatum? *n.* 429. An cum bigamo? *n.* 451. An si bigamia sit similitudinaria? *n.* 452.

Ordo judicii requisitus ad ferendas censuras. *l.* 7. *num.* 51. *ad* 65.

Organarii an satisfaciant officio divino? *l.* 5. *n.* 143. *v. Not.* 3.

Ornatus mulierum superfluus. *l.* 3. *n.* 54 *et* 55.

Oscilla contra fascinationem. *l.* 4. *n.* 22.

Oscula an aliquando sint licita? *l.* 4. *n.* 417. Et quando excusentur à mortali. *n.* 418. Vide alia *v. Tactus.*

Otium vitandum an excuset ad laborandum in festis? *l.* 4. *n.* 302.

Ova non permittuntur in cœnula. *l.* 4. *n.* 1027. Vide alia *v. Lacticinia.*

P

PACTUM *pœnæ conventionalis. l.* 4. *n.* 766. *v. Licitum.* 3. Pactum *Legis commissoriæ. n.* 775. Pactum in mutuo, ut reddatur debitum non ex justitia. *n.* 777. Pactum ut desistatur ab injuria. *ib.* Ut injuria condoneturur. *n.* 778. Ut conferatur officium. *n.* 779. Ut præstetur debitum ex gratitudine. *n.* 780. Pactum remutuandi. *l.* 4. *n.* 781. Ut res in eadem specie reddatur. *n.* 782. Pactum retrovendendi. *l.* 4. *n.* 812.

Pactum redimendi. *n.* 813. Pactum assecurationis in censu. *n.* 842. Pactum in societate, ut damnum sortis sit commune. *l.* 4. *n.* 907. *v. Qu. IV.* Pactum de hæreditate viventis. *n.* 934.

Paganus. An liceat vendere filios parentibus Paganis? *l.* 6. *n.* 133.

Palla an debeat esse ex lino? *l.* 6. *n.* 588. Quid si omittatur. *ibid.* An benedicenda? *ib.* An liceat uti duabus pallis, una pro calice, alia pro hostiis? *ibid. v. Dicit.*

Palpo quando teneatur ad restitutionem. *l.* 4. *n.* 567.

Panis an liceat confici in festis? *l.* 4. *n.* 299. An panis coctus permittatur in cœnula? *n.* 1029. Qualis panis est materia Eucharistiæ. *l.* 6. *n.* 198.

Papa. De infallibilitate Papæ. *l.* 1. *n.* 110. De superioritate ejus supra concilia. *n.* 121. An Papa queat dispensare in votis solemnibus? *l.* 4. *n.* 256. *v. Quær.* An commutare ultimas voluntates? *n.* 931. An Papa peccet graviter si dispenset in jejunio sine causa? *l.* 4. *n.* 1032. *v.* 1. An possit dispensare ad consecrandam unam tantùm speciem? *l.* 6. *n.* 196. *Dub.* 2. An possit dispensare in iis quæ sunt de jure divino. *ib. et n.* 1119. An in novo consensu, si matrimonium sit revalidandum? *n.* 897. *v. Prob.* 1. *in fine.* An in matrimonio rato. *n.* 959. An in voto solemni ad ineundum matrimonium? *n.* 1026. In quibus impedimentis possit dispensare. *n.* 1118. An in illis quæ sunt de jure divino? *n.* 1119. An quæ sunt de jure naturæ? *n.* 1120.

Papales casus, vide *Casus* et *Censura.*

Paralysi laborans an sit irregularis? *l.* 7. *n.* 409.

Paramenta, vide *Vestis.*

Paratus ad peccandum an liceat induci? *l.* 3. *n.* 47. Suadens modum parato ad damnificandum. *l.* 4. *n.* 563. Quid si ei suadeas minus damnum. *n.* 565.

Parens, vide *Pater.*

Parlamenta vetantur in Ecclesia. *l.* 4. *n.* 37.

Parochia. In qua parochia facienda Communio paschalis. *l.* 6. *n.* 300. In qua denunciationes matrimonii. *n.* 991. *Dub.* 2. In qua matrimonium. *n.* 1086 *et* 1087.

Parochus, et *Parochia.* Obligatio parochorum. *l.* 4. *n.* 557. Parochus quoad residentiam. *ibid. et l.* 5. *n.* 123. (Vide alia *v. Residentia.*) Parochus tenetur celebrare pro populo. *l.* 4. *n.* 559. Tenetur concionari et instruere. *n.* 269.

et 270. Tenetur corrigere. *n.* 560. Inquirere mores subditorum. *ib. v. Dub. II.* Non deserere oves. *ib. Dub. III.* An parochus possit dispensare ad laborandum in festis? *l.* 4. *n.* 268. An in jejuniis? *n.* 1032. *v.* 3. An religiosus assumptus ad parochiam teneatur ad vota, et regulas? *l.* 5. *n.* 4. An parochi possint fieri Religiosi contradicente Episcopo? *n.* 74. Episcopus eligens minùs dignum ad parochiam. *n.* 92. Parochus tenetur per se exercere munera principaliora. *l.* 5. *n.* 127. *Dub.* 3. *v. Hinc.* An parochi docentes excusentur à residentia? *l.* 5. *n.* 132. *v. An autem.* An studentes. *ib. v. Idem.* A quo Parocho recipienda sint Sacramenta. *l.* 6. *n.* 115. *v. Sed hic.* Parochus assistens matrimonio in mortali. *l.* 6. *n.* 40. An possit assistere, si contrahentes sint publici peccatores? *n.* 54. Tenetur inquirere impedimenta. *ib. v. Certum.* Quando teneatur ministrare Sacramenta. *n.* 58. Tenetur examinare obstetrices. *n.* 117. *v. Quoad.* Quid monere tenetur post collatum Baptismum. *n.* 160. Peccet graviter, si baptizet omisso patrino. *n.* 159. Tempore pestis an teneatur ministrare Eucharistiam? *n.* 233. An pœnitentiam? *ib.* An residere? *ib. v. Deindè.* Quoties teneatur celebrare in anno. *n.* 313. *v. Parochus.* Quoties pro populo. *n.* 324. *v. Qu. II.* Quid si non habeat congruam. *n.* 325. An quotidie? *ib. v. Et quamvis.* Quid si in festo offeratur eleëmosyna? *ib. v. Item.*

Parochus ex licentia parochi loci an possit audire confessiones? *n.* 544. *v. Hic.* An sibi eligere confessarium? *n.* 565. *v. An autem.* Nomine *proprii sacerdotis* qui veniat. *l.* 6. *n.* 564. *et l.* 7. *n.* 70. *ac n.* 92. An invito paroeho possint subditi apud alios confiteri? *n.* 564. *v. Ex concessione.* An parochus possit id prohibere? *ib. et n.* 574. In Paschate, ne confiteantur regularibus. *ib.* An parochus possit eligi in confessarium monialium? *n.* 577. *v. Not.* 3. Quid agere debeat parochus, si reperiat sponsum ligatum impedimento, et omnia sint parata. *n.* 613. Quando teneatur audire confessionem subditi. *n.* 623. *v. Resp.* 2. An teneatur ministrare Extremam Unctionem? *n.* 729. Et an possit domi retinere sacrum oleum? *n.* 730. Parochus an possit examinari à novo Episcopo? *n.* 792. *v. Adv.* 2. An parochus possit fieri religiosus, contradicente Episcopo? *n.* 828.

Parochus an possit omittere denunciationes, si sciat non adesse impedimentum? *l.* 6 *n.* 990. Quid agere debeat cognito impedimento. *n.* 1000. Quid si solus noverit. *n.* 1002. An

possit aliquando dispensare in dictis denuntiationibus, aut saltem declarare? *l.* 6 *n.* 1007. *Dub.* 2. Si parochus alicubi haberi nequeat, an possit contrahi matrimonium? *n.* 1079. An peregrini validè nubant sine parocho? *n.* 1080. Quis veniat nomine *parochi*. *n.* 1081. An parochus excommunicatus, vel irregularis? *n.* 1082. Excommunicatus assistendo an peccet graviter? *n.* 1083. An saltem hic possit dare alteri licentiam assistendi? *n.* 1084. An sufficiat licentia præsumpta parochi? *n.* 1088. An possit assistere parochus alterutrius sponsi? *n.* 1087. An validè nubant sponsi coram parocho nolente? *n.* 1092. An licitè? *n.* 1093. Quomodo peccet parochus non interrogans de consensu, vel omittens dicere, *Ego vos conjungo.* *n.* 1094. An parochi assistentia requiratur pro reconvalidando matrimonio nullo? *n.* 1110. Parochi negligentes, de quibus interrogandi à confessario. Vide *Prax. Confess.* *n.* 52.

Pars. Partes missæ si omittantur. *l.* 6. *n.* 403.

Participans quando teneatur ad restitutionem. *l.* 4. *n.* 571.

Partus. Ratione partûs an excusentur mulieres à præcepto missæ? *l.* 4. *n.* 350. Partus tempore an liceat debitum petere? *l.* 6. *n.* 926. An reddere? 951. An uxor teneatur reddere, si in partu experta sit periculum mortis, vel si solita sit filios parere mortuos? *n.* 953.

Parvitas materiæ, vide *v. Materiæ Parvitas.* Parvitas materiæ in dicenda missa ante auroram, vel post meridiem. *lib.* 6. *n.* 346. Parvitas in collocutione cum monialibus. *l.* 7. *n.* 256.

Paschalis Communio. Vide *Communio.*

Pastilli an possint confici in festis? *l.* 4. *n.* 298.

Pastor, vide *v. Episcopus*, et *Parochus.*

Pater, et *Parens.* Parentes per vota lædentes legitimam filiorum? *l.* 4. *n.* 215. Parentes quæ vota filiorum possint irritare. *n.* 229. *v. Clarius.* Obligatio parentum erga filios. *n.* 356. Sanctio Neapolitana circa alimenta filiorum. *n.* 358. Quando parentes possint filios exhæredare. *l.* 4. *n.* 541. *et n.* 948. *ac* 949. An valeat remissio patris occisi in præjudicium filiorum. *n.* 650. Donatio inter patrem et filium. *l.* 4. *n.* 724. Quid debeat pater filio spurio. *n.* 951. Quid si relinquat bona alteri, ut reddat spurio. *n.* 952. In qua necessitate parentum vetetur filiis fieri religiosos. *l.* 5. *n.* 66. Et an filii teneantur egredi ad subveniendum parentibus? *n.* 67. An possint

ingredi Religionem, parentibus invitis, vel insciis. *n.* 68. Parentes nequeunt ingredi religionem relinquendo filios in necessitate. *n.* 69. Parentes avertentes filios à religione. *n.* 77. Pater faciens baptizare filium à prædicante. *l.* 6 *n.* 117. *Dub.* 5. Parentes baptizantes vel suscipientes filios an contrahant impedimentum? *n.* 150. Parens an teneatur assignare patrimonium filio? *n.* 819. Parentes incuntes sponsalia pro filiis tacentibus. *n.* 858. Quid si pro absentibus. *n.* 859. *v. Dubit.* 2. An sponsalia solvantur per dissensum parentum? *n.* 877. Parentes cogentes filias ad ingrediendum monasterium vel impedientes ab ingressu. *l.* 7. *n.* 212. Pater percutiens filium clericum. *n.* 275. *v. V. in fin.*

Patria. An absentes à patria teneantur ad ejus leges? *l.* 1. *n.* 157. An ad jejunium præceptum in patria? *l.* 1 *n.* 156. *et l.* 4. *n.* 1050.

Patrimonium Clerici an conferendum inter fratres? *l.* 4. *n.* 956. Patrimonium quoad ordinem. *l.* 6. *n.* 817. An pater teneatur patrimonium assignare? *n.* 819.

Patrinus quid sit in Baptismo, et ejus officium. *l.* 6 *n.* 146. In confirmatione. *n.* 185. An possint esse plures patrini, et non confirmati? *ib. v. I.* Et an non confirmatus contrahat cognationem? *n.* 186. *Dub.* 2. An Religiosi possint esse patrini? *n.* 187. Parentes suscipientes, sive baptizantes filios. *l.* 6. *n.* 150.

Patronus, vide *Præsentatio.*

Pauper, et *Paupertas.* Pauperes in necessitate communi. *l.* 3. *n.* 32. Pauper negans se habere cum æquivocatione. *l.* 4. *n.* 158. Laborare ad subveniendum pauperibus. *n.* 295. Pauperes reficientes vestes in festis. *n.* 297. Qui veniant nomine pauperum in fructibus Beneficii distribuendis. *l.* 4. *n.* 491. *v. Qu. II.* An tunc præferendi pauperes loci? *ibid. Qu. III.* Pauper extremè indigens si accipiat antequam petat. *lib.* 4. *n.* 520. *v. Qu. II.* Quid si accipiat rem magni valoris. *Qu. III.* An furta incerta minuta possint distribui pauperibus? *l.* 4. *n.* 595. De eo qui se fingit pauperem. *n.* 622. Pauper consummans rem in extrema necessitate. *n.* 623. Quid si consummet rem mutuatam. *n.* 624. Pauper locans jus mendicandi. *l.* 4. *n.* 861. Quomodo distribuendum legatum relictum pauperibus. *l.* 4. *n.* 950. *Dub.* 10. Pauperes quando excusentur ab abstinentia carnium. *l.* 4. *n.* 1008. Quando à

jejunio. *n.* 1033. *v.* 2. Solis pauperibus restitui debent fructus à beneficiariis non residentibus. *l.* 5. *n.* 128. Advocatus quos pauperes teneatur patrocinari. *n.* 221. Vide alia *v. Necessitas.* Ex voto paupertatis ad quid obligentur religiosi. *l.* 5. *n.* 14. Quæ non repugnent voto paupertatis. *n.* 16. An votum paupertatis possit abrogari per consuetudinem? *n.* 35. Vide alia *n.* 14. Pauperes sive quæstuantes an possint loqui cum monialibus? *l.* 7 *n.* 239. *in fin.* De titulo paupertatis quoad ordines. *l.* 6 *n.* 814. An pauperes et religiosi teneantur ad eleëmosynam in jubilæo? *n.* 538. *Dubit. hic.* 1.

Peccator publicè petens sacramenta. *lib.* 6. *num.* 44. *et num.* 45. Si ejus peccatum sit notum pluribus ex præsentibus. *n.* 45. Si crimen sit publicum in alio loco. *n.* 46. An publico peccatori jam confesso possit dari Eucharistia? *n.* 47. Si crimen, vel pœnitentia fuerit dubia. *n.* 48. An ob metum mortis possit dari Sacramentum peccatori? *n.* 49. Peccator occultus si occultè petat. *n.* 44. Si publicè. *n.* 50 *ad* 51. Peccatorum reliquiæ quomodo tollantur. *n.* 70. Si conjux trahat alterum in peccatum. *n.* 973. Ob quale peccatum incurrantur censuræ. *l.* 7. *n.* 29. An ob veniale levis suspensio, vel interdictum? *n.* 30. *et n.* 321. Ob peccatum merè præteritum an censura incurratur. *n.* 49. *et n.* 54. An ob crimen futurum possit Episcopus ferre censuram? *d. n.* 49.

Peccatum quid sit, et quæ conditiones ad illud requirantur. *l.* 2. *n.* 1. *et n.* 53. De peccato *Philosophico. n.* 11. *v. Hic tamen.* Quale sit mortale, et quale veniale. *n.* 51. Mortale per se et per accidens. *n.* 52. Monitum pro iis qui facilè damnant de mortali. *ib.* Quomodo mortale fiat veniale. *n.* 54. Quomodo veniale fiat mortale. *n.* 59. Quomodo distinguantur specie. *l.* 2. *n.* 50. Quomodo distinguantur numero. *n.* 35. *et n.* 45. An sit duplex peccatum, peccare in die festo? *l.* 4. *n.* 273. An sit mortale recitare Officium in mortali. *lib.* 5. *n.* 178.

Pectus. Quomodo peccent fœminæ pectus ostendentes. *l.* 3. *n.* 55. *v. Quæritur.* An sit mortale aspicere pectus fœminæ? *l.* 4. *n.* 423.

Peculium. Quotuplex est peculium filiorum familias. *I. Castrense. l.* 4. *num.* 488. *II. Quasi Castrense. ibid. III. Profectitium. ib.* An sit profectitium peculium lucratum à filio ex bonis paternis? *ibid.* An filius possit exigere stipen-

dium pro labore in beneficium patris? *ib. Dub.* 2. *IV. Adventitium. ibid.* Quando filius acquirat usumfructum peculii adventitii. *ibid.* An religiosi possint habere peculium? *l.* 5. *n.* 15.

Pecunia. Asserens æquivocè se accepisse pecuniam. *l.* 4. *n.* 167. Ad quid teneatur dans pecuniam usurario. *n.* 785. Deponens pecuniam apud usurarium. *n.* 786. Cujus sit res empta pecuniâ alienâ. *n.* 799. Expendens pecuniam adulterinam. *n.* 855. Famulus commutans pecuniam domini. *n.* 856. Pecuniæ subministratio ad eleëmosynas est justa causa ad dispensandum. *l.* 6. *n.* 1130. *in fin.*

Pensio, et *Pensionarius.* Quid et quotuplex sit pensio. *l.* 5. *n.* 137. A quo, et quanta pensio possit designari. *l.* 4. *n.* 73. *et l.* 5. *n.* 158. An pensionarius possit de pensione liberè disponere? *l.* 4. *n.* 491. *Qu. VI. et l.* 5. *n.* 139. Pensio simoniaca. *l.* 4. *n.* 58. *et n.* 73 *et seq.* An incurrat pœnas vendens pensionem? *l.* 4. *n.* 112. An pensionarius teneatur dare superflua in usus pios? *l.* 4. *n.* 491. *Qu. VI.*

Penula S. Pauli quid erat. *l.* 6. *n.* 376. *v. Censuit.*

Perceptio. Quomodo acquiratur dominium perceptione fructuum. *l.* 4. *n.* 502.

Percussio, *percussor*, et *percutere.* De excommunicatione ob percussionem clerici, vide *l.* 7. *n.* 274. An ad eam requiratur culpa gravis, et graviter externa? *n.* 273. Quid intelligatur per *manuum injectionem. n.* 272 *et seq.* An incurrat dans clerico venenum? *n.* 280. *Dub.* 2. Si clericus consentiat percussioni. *n.* 274. *ad V.* Si percutiat seipsum, *ad VI.* Percutiens jocosè aut casu. *num.* 275 *ad II.* Clerici invicem se percutientes. *ib.* Percutiens ob defensionem. *ib.* Ob ignorantiam, vel iram subitaneam. *ib. ad IV.* Quid si ignorantia sit crassa. *ib. Dub.* 2. Percutiens unum clericum pro alio. *Dub.* 3. Magister aut pater percutiens. *ib. ad V.* Si clericus sollicitet consanguineam. *ib. ad VI.* Quæ percussio dicatur *levis*, quæ *gravis*, et quæ *enormis. n.* 277 *et* 278. In dubio judicatur gravis. *n.* 280. An ab ea absolvant Episcopi? *n.* 276 *et n.* 279. An regulares? *ib. et n.* 107.

Peregrinus. An peregrinus teneatur ad leges loci ubi est? *l.* 1. *n.* 156. An ad leges patriæ? *n.* 157. An peregrinus possit dispensari ab Episcopo loci in legibus, et votis? *n.* 158. *et l.* 4. *n.* 332. An peregrini, et vagi teneantur præceptis locorum ubi

morantur? *l.* 1 *n.* 159. *et* 160. *et l.* 4. *n.* 552. *in fine.* An tenentur præceptis juris communis, si ibi non sint usu recepta. *n.* 161? Quando peregrinantes ad loca sacra excusentur à jejunio. *lib.* 4. *n.* 1049. *v.* 2. *Excusantur.* An tenentur ad jejunia loci ubi sunt? *l.* 1. *n.* 153. *v. Pro majori.* Peregrinus et casu natus à quo baptizandus. *l.* 6 *n.* 115. Ubi debeat recipere Communionem Paschalem. *n.* 240. *v.* 9. A quo possit absolvi. *n.* 569. Quid si habeat reservatum in utraque diœcesi. *l.* 6 *n.* 587. Quid si peccatum est reservatum tantùm in illa diœcesi. *n.* 588. Quid si tantùm in patria. *n.* 589. Quid si discedat in fraudem. *ib. v. Quomodo.* Quid si habeat censuram in patria reservatam. *n.* 590. Peccans in aliena diœcesi incurrit reservationem peccati, non autem excommunicationis annexæ. *n.* 591. An Episcopus possit absolvere peregrinos à Papalibus, et dispensare, etc.? *n.* 593. An peregrini validè nuptias ineant sine parocho? *n.* 1080. Quomodo contrahere debeant. *n.* 1091. An ligentur censuris loci? *l.* 7 *n.* 17. An si loquantur cum monialibus? *n.* 242.

Perfectio. Religiosi tenentur tendere ad perfectionem. *l.* 5. *n.* 9. Quando peccent graviter contra hanc obligationem. *num.* 10. Quid si quis vult servare sola præcepta gravia. *num.* 11.

Periculum. De titulo periculi in mutuo. *l.* 4. *n.* 765. In venditione. *n.* 810. *v. Ratione.* Periculum peccandi ob charitatem. *l.* 3. *n.* 26. *in fin.* et *l.* 2. *n.* 63. An in periculo mortis liceat ministrare Sacramentum in mortali? *l.* 6. *n.* 33. An baptizare cum materia dubia? *n.* 103. *in fin. v. III.* An in utero matris? *n.* 107. An in capite tantùm, egressio ex utero? *ib. v. Hic autem.* An in capillis, aut vestibus? *ib. Qu. III.* An in scapulis, vel pectore? *Qu. IV.* In periculo mortis sunt baptizandi filii infidelium. *n.* 129. Baptismus sub conditione. *n.* 134. Parentes tunc baptizantes nùm contrahant impedimentum petendi? *num.* 150. An ad dandum Viaticum liceat celebrare in una specie? *n.* 156. *Vide* alia *v. Viaticum.* Nùm ob metum mortis liceat celebrare sine vestibus? *n.* 289. et *n.* 377. *Dub.* 2. An communicare sine confessione? *n.* 260. Quid si, allato Viatico, confessio infirmi nequeat brevi expleri. *ibid. ad* 2. *in fine.* In periculo scandali an liceat communicare ante confessionem? *n.* 260. *ad* 2. *et n.* 263. Quando censeatur adesse periculum mortis,

vide *Moribundus*. Si quis est in probabili periculo peccandi. *num*. 453. Aliud est periculum formale, aliud materiale. *n*. 452. *v*. *Periculum autem*. An in periculo mortis omnes sacerdotes possint absolvere? *l*. 6. *n*. 561. Quodnam censeatur esse periculum mortis. *ib*. An Hæretici, et vitandi? *n*. 560. *v*. *Qu*. 1. An præsente approbato? *n*. 562. An quivis confessarius, si adsit habens facultatem in reservata? *num*. 563. *Dub*. *I*. An à Papalibus, præsente Episcopo? *ib*. *Dub*. *II*. An si possit peti facultas per litteras? *Dub*. *III*.

Permutatio, et *permutare*. Permutare beneficia. *l*. 4. *n*. 73. *ad* 76. et *l*. 5. *n*. 156. Permutare officium. *l*. 5. *num*. 161. *Qu*. *III*. Quid si te conformes cum privilegiato. *ib*. *Qu*. *IV*.

Perplexus quid debeat agere. *l*. 1. *n*. 10.

Perseverantiæ votum, aut juramentum in congregationibus nequit dispensari ab Episcopis. *lib*. 4. *num*. 255. *v*. *Notandum*. 3.

Personatus quid sit. *l*. 5. *n*. 116.

Perucca, sive cæsaries ficta in celebratione missæ. *lib*. 6. *num*. 398.

Pes. Pedibus nudis non licet celebrare. *l*. 6. *n*. 402. Oportet saltem uti crepidis. *ibid*. An liceat celebrare pede ligneo? *l*. 7. *n*. 407.

Pestis tempore ad quid teneantur sacerdotes. *l*. 3. *n*. 27. *v*. *An autem*. Ad quid parochi. *l*. 4. *n*. 358. De testamento tempore pestis. *n*. 926. Pestis tempore an parochus teneatur ministrare Eucharistiam, Pœnitentiam etc. *l*. 6. *n*. 233. An residere? *ib*. *v*. *Deindè*. An Episcopus teneatur tunc residere? *ib*. *v*. *Tandem*. An liceat tunc dare Eucharistiam medio instrumento? *n*. 244. *v*. 6.

Petens juramentum à pejeraturo. *l*. 3. *num*. 77. et *l*. 4. *n*. 150. Petens mutuum ab usurario. *l*. 3. *n*. 47. *v Si autem*. et *num*. 77. *v*. 4. Petens Sacramentum à peccatore, vel ab excommunicato. *l*. 3. *n*. 47. *v*. *Si*. et *n*. 79.

Petere. An vir aliquando teneatur petere debitum? *l*. 6. *num*. 928. An aliquando uxor? *n*. 929. An conjux ligatus voto, etc. possit aliquando petere? *num*. 930. An petere liceat ab excommunicato? *n*. 931. An sit reddendum debitum conjugi illicitè petenti? *n*. 943. *ad* 947. Si petat modo innaturali. *n*. 952. *v*. 3. An censuris legati debeant petere absolutionem? *l*. 7. *n*. 130.

Pharmacopola ad quid teneatur. *l.* 5. *n.* 291. *v.* 2. Nihil potest petere à principali post duos annos, et ab hærede post duos menses. *l.* 4. *n.* 516. Pharmacopolis quæ interrogationes faciendæ. *in Prax. Confess. n.* 58.

Phisiognomia quid sit. *l.* 4. *n.* 9. *v.* 8.

Phrænetico an danda sit extrema Unctio? *l.* 6. *n* 732.

Pictura. Aspicere picturas turpes. *l.* 4. *n.* 424. An picturæ sint propriæ religiosis? *l.* 5. *n.* 14. *v. Quæritur hic.*

Pietas quando excuset ad laborandum. *l.* 4. *num.* 291. Quando à jejuniis. *n.* 1048. Quid si quis spontè suscipiat opera pietatis. *ib. v. Sed dubium.*

Pignus. Fructus pignoris debent restitui. *l.* 4. *num.* 776. Quid si pignus datum sit pro dote. *ibid. v. Excipitur.* De contractu pignoris. *n.* 913. Utens pignore. *n.* 914. Quæ liceant pignorari. *n.* 915.

Pileolo an liceat uti in missa? *l.* 6. *num.* 396 et 397. Et qui possit dare licentiam. *ib. v. Dicunt.*

Pingere, et *Pictor.* Pingere in diebus festis. *l.* 4. *n.* 280. Retrahere, et delineare. *n.* 281. Pingere turpia. *l.* 3. *n.* 56. An pictores excusentur à jejunio? *l.* 4. *n.* 1031. *v.* 3. *Causa.*

Piromantia, *vide l.* 4. *n.* 6. *v. Divinatio.*

Piscari in diebus festis. *l.* 4. *n.* 283.

Pisces vetantur dispensatis ad carnes. *l.* 4. *n.* 1015. An pisces vetentur in collatiuncula? *l.* 4. *n.* 1028.

Plantatio. Acquiritur dominium plantatione. *l.* 4. *n.* 501.

Pluralitas Beneficiorum vetita. *l.* 5. *n.* 115. et *n.* 117. Causæ cohonestantes. *n.* 118.

Podagra laborans potest deferri ad altare ut celebret. *l.* 6. *num.* 244. *v.* 7.

Pœna. Pœnæ simoniæ, *vide l.* 4. *n.* 105. Pœnæ simoniæ confidentialis. *l.* 4. *num.* 85. Ob ordinationem simoniacam. *n.* 109. et 110. Ob simoniacam collationem beneficii. *n.* 111 *et seq.* An lex pœnalis obliget ad culpam? *l.* 1. *n.* 145. Lex sub pœna suspensionis. *n.* 146. Lex assignans pœnam, et præcipiens. *n.* 147. An pœna incurratur ante sententiam? *l.* 1. *n.* 148. Pœna positiva, et inhabilitans. *n.* 149. Pœnæ in mandantes homicidium per assassinos. *l.* 4. *n.* 363. Pœnæ in procurantem abortum. *num.* 395. An mater procurans abortum incurrat pœnam excommunicationis? *ibid. Qu. V.* Quid in dubio animationis. *n.* 396. Quis possit has pœnas

relaxare. *n.* 397. Pœnæ duello impositæ. *l.* 4. *n.* 401. Pœnæ in concubinarios. *n.* 442. In clericos concubinarios. *ib. v. Utrùm.* Pœnæ sodomitarum. *l.* 4. *num.* 470. *Vide* alia *v. Sodomia.* Impediens applicare pœnam fisco. *l.* 4. *n.* 583 et *l.* 5. *n.* 237. Pœnæ usurariorum. *l.* 4. *n.* 792. Alienantium bona ecclesiastica. *l.* 5. *num.* 587. *v. Nota I.* Beneficiarii omittentes officium. *l.* 4. *n.* 663. *et seq.* Pastorum non residentium. *l.* 1. *n.* 149. et *l.* 5. *n.* 126 *ad* 128. Canonicorum non residentium. *n.* 129. An Judex inferior possit pœnas relaxare? *l.* 5. *n.* 205. Quid si sit supremus. *ib. v. Dixi.* Pœnæ judicis injustè judicantis ob munera. *num.* 213. An reus teneatur fateri crimen cum timore magnæ pœnæ. *l.* 5. *n.* 274. Pœna rebaptizantium. *l.* 6. *n.* 122. Transgredientium præceptum Communionis annuæ. *num.* 295. *v. Præceptum.* Vel confessionis. *num.* 674. Pœna in sollicitantes. *n.* 705. Quid si pœna sit positiva aut privativa. *ib.* (*Vide l.* 7. *num.* 148.) Pœna in religiosos, si non ordinentur ab Episcopo loci. *n.* 768. Pœna in malè promotos. *num.* 793. In eos qui ordinantur ab alieno. *n.* 769. In eos qui ordinantur ante ætatem. *n.* 799. In resilientes à sponsalibus. *n.* 853. In contrahentes cum impedimento consanguinitatis vel affinitatis. *num.* 1077. In excommunicatos ministrantes Sacramenta. *l.* 7. *num.* 171. An sit pœna in suscipientes? *n.* 172. An ad irregularitatem requiratur scientia pœnæ? *n.* 351.

Pœnitens an teneatur sequi opinionem confessarii? *l.* 6. *n.* 604.

Pœnitentia si probabiliter sit impleta. *l.* 1. *n.* 29. Pœnitentiæ Sacramentum an possit ministrari domi, vel in oratoriis privatis? *l.* 6. *n.* 359. *v. Quæres.* Materia et forma hujus Sacramenti. *num.* 425. An sufficiant peccata aliàs confessa? *n.* 427. *Dub.* 2. Verba essentialia formæ. *n.* 430. *Dub.* 1. 2 et 3. An verba *te absolvo* possint referri ad peccata et censuras? *Dub.* 4. Absolutio sub conditione. *num.* 431 et 432. An hoc Sacramentum possit esse validum et informe? *n.* 444. Vide *Satisfactio.*

Pœnitentiaria in quibus impedimentis matrimonii possit dispensare. *lib.* 6. *num.* 1144. Facultates S. Pœnitentiariæ circa irregularitates, inhabilitates, censuras, vota, etc. *l.* 7. *n.* 470. Clausulæ solitæ in dispensationibus S. Pœnitentiariæ circa impedimenta matrimonii. *l.* 6. *n.* 1143. Quid explican-

dum quando petitur dispensatio. *n.* 1146. Formula ad impetrandas dispensationes in impedimentum matrimonii. *n.* 1147. Aliæ formulæ in irregularitate, voto, etc. *Vide* in *Prax. Confessar. n.* 87.

Pœnitentiarii Cathedralium jure ordinario an possint absolvere à reservatis? *l.* 6. *n.* 599. *v. Pœnitentiarii.*

Pœnitentiarius quando excusetur à choro. *l.* 5. *n.* 131. *v. Minimè.*

Pollice carens an possit Eucharistiam ministrare? *l.* 6. *n.* 244. An celebrare? *ib.* An sit irregularis? *l.* 7. *n.* 408.

Pollutio et *Pollui. lib.* 4. *Dub.* 4. Pollutio ex tactu pueri. *l.* 4. *num.* 467. Ex tactu fœminæ. *ibid.* An liceat uxori se polluere, viro se retrahente post seminationem? *l.* 6. *n.* 919. Tactus inter conjuges an sint mortales? *num.* 933. Quid si adsit periculum pollutionis. *n.* 934. et 935. Quid si conjux tangat seipsum. *n.* 936.

Pontifex. Vide *Papa.*

Pontificia Responsa, sive declarationes aut Epistolæ quomodo, et quando obligent. *l.* 1. *n.* 106. et *l.* 4. *num.* 1027. *v. Hinc dicimus.*

Pontificalia. An Capitulum Sede vacante possit dare licentiam alieno Episcopo exercendi Pontificalia? *l.* 6. *n.* 788. *v. Quamvis.* Episcopus si exerceat Pontificalia à quibus est suspensus. *l.* 7. *n.* 314. *Dub.* 2. Quid si solemniter celebret. *ibid. v. Si autem.*

Possessio. Possessio continuata ad præscribendum. *l.* 4. *n.* 506. An possit redimi vexatio circa possessionem beneficii? *l.* 4. *n.* 99.

Possessor in dubio de jure suo. *l.* 1. *n.* 35 *et* 36. Negligens inquirere dominum. *n.* 37. Bona certa cui restituenda, possessori vel domino. *l.* 4. *n.* 596. *et n.* 599. Possessor bonæ fidei ad quid tenetur. *n.* 607. Ad quid malæ fidei. *n.* 614. Accipiens rem consumptibilem à fure potente restituere. *n.* 608. Possessor bonæ fidei quales fructus teneatur restituere. *n.* 610. Quid si accipias rem commixtam cum bonis furis. *n.* 611. Possessor bonæ fidei in dubio an sit factus ditior? *l.* 4. *n.* 706.

Potus vini in jejunio. *l.* 4. *n.* 1022. Potus cerevisiæ, et limoniadis. *ib. v. Qu. II.* Potio chocolatis. *n.* 1023.

Præbenda restituenda à Canonicis non assistentibus, vel non psallentibus. *l.* 4. *n.* 675. Vide alia *v. Beneficium.*

Præbendatus, vide *Canonicus.*

Præceptum. Præcepta naturalia sunt triplicis generis. *l.* 1. *n.* 169. *et seq.* Ignorantia inculpabilis in præceptis naturalibus. *ib.* In præceptis contrariis, quid agendum. *n.* 10. An ex diversitate præceptorum peccata specie distinguantur? *l.* 2. *num.* 33. An præceptum servandi festa sit naturale, vel ecclesiasticum? *l.* 4. *n.* 263. An in præcepto testorum præcipiatur cultus interior; et an hoc præceptum sit affirmativum, vel negativum? *n.* 264. Vide alia, *v. Lex.* Præceptum Communionis in Paschate. *l.* 6. *n.* 294. In periculo vitæ, *n.* 291. Quid si sit periculum vomitûs, vel in delirio. *n.* 292. Vide alia *v. Communio.* Præceptum annuæ confessionis quos et quando obliget. *num.* 662. An præceptum factum sub censura obliget sub gravi? *l.* 7. *n.* 33.

Prægnantes quando excusentur audire missam. *l.* 4. *n.* 330. An prægnantes sibi procurantes abortum incurrant excommunicationem? *n.* 395. *Qu. V.*

Prælatus. An aliquando teneatur sub gravi corrigere defectus leves? *l.* 5. *n.* 13. Prælatus negligens officium recitari in choro. *n.* 143. *Notandum* 2. Prælato obediendum, si non constat rem esse illicitam. *l.* 1. *n.* 31. *et l.* 5. *n.* 47. Quid si subditus habeat probabilitatem, quòd non teneatur. *lib.* 5. *n.* 47. *v. Limitant.* Prælatus tenetur inquirere mores subditorum. *l.* 4. *n.* 360. *v. Dub.* 2. Prælato ut patri an deferri possit crimen sine prævia correptione? *l.* 5. *n.* 243 *ad* 245. Prælati regulares habent jurisdictionem quasi episcopalem erga suos; quid erga subditos sæculares. *l.* 6. *num.* 593. *v. Eamdem.* An possint ferre censuras? *l.* 7. *n.* 10. *ad III.* Vide alia *v. Mendicantes*, et *Regulares.*

Præscriptio, et *præscribere.* Acquiritur dominium præscriptione, modò adsint quatuor conditiones, nempe I. *Bona fides. l.* 4. *n.* 504. II. *Titulus. n.* 505. III. *Continuata possessio. num.* 506. Tempus requisitum ad præscribenda mobilia, et immobilia. *n.* 506-508. *et seq.* Debita ex mobilibus, et beneficia. *n.* 507. IV. Requiritur, ut res sit *apta præscribi. n.* 515. Quomodo interrumpatur præscriptio. *n.* 511. An leges Ecclesiæ præscribantur per decennium? *l.* 1. *n.* 139. Præscriptio 30. annorum quomodo admittatur Neapoli ex præsumpta

solutione. *l.* 4. *n.* 516. Advocati, procuratores, et notarii post biennium Neapoli nihil petere possunt. *ibid.* Pharmacopolæ post biennium contra principalem, post bimestrem contra hæredem; fabri post annum: famuli post duos menses. *ib.* An res præscripta possit retineri in conscientia? *n.* 517. Præscriptio an possit dari circa onera missarum, et conditiones appositas à testatore? *l.* 6. *n.* 329.

Præsentatio, et *præsentare*. Beneficia acquiruntur per præsentationem. *l.* 5. *n.* 85. Quando patronus teneatur præsentare. *n.* 88. An pendente lite currat tempus præsentationis? *n.* 89. Quid si multi præsententur. *n.* 90. Peccat præsentans minùs dignum ad Cardinalatum, et Episcopatum. *l.* 5. *n.* 91. Ad parochias. *n.* 92. An ad beneficia simplicia? *n.* 97. Absolutus à casu Papali an teneatur se præsentare Pontifici? *l.* 7. *n.* 87 *et* 88. An saltem per epistolam? *num.* 89. An absolutus à casu Episcopali teneatur Episcopo se præsentare. *n.* 92. Præsentatio excommunicati. *l.* 7. *n.* 179. Vide alia verbo *Beneficium*.

Præsentia quæ requiratur materiæ consecrandæ. *l.* 6. *n.* 211. Quæ præsentia requiratur pœnitentis, ut possit absolvi. *n.* 429.

Præstimonium quid sit. *l.* 5. *n.* 116. An habens præstimonium teneatur ad officium? *lib.* 5. *n.* 144 *v.* 8. *Non tenentur.*

Præsumptio, et *præsumptus*. Præsumptio de divina misericordia. *l.* 3. *n.* 20. *v.* 3. Accipiens ex consensu præsumpto domini. *l.* 4. *n.* 700. *v. Quær. hic* 1. Religiosus præsumens licentiam. *l.* 5. *n.* 18. Consensus præsumptus pastorum licitam reddit ministrationem Confirmationis, et ordinis. *l.* 6. *n.* 173. Item Eucharistæ. *n.* 235. Quid de Communione Paschali. *n.* 240. *v.* 9. An licentia præsumpta det jurisdictionem ad audiendas confessiones? *n.* 570.

Præteritio hæredum necessariorum. *l.* 4. *n.* 947.

Prandium an dividi possit in jejunio. *l.* 4. *n.* 1017. Per quantum temporis interrumpatur. *n.* 1020. Quandiu liceat protrahi. *ib. Qu. V.* An post prandium liceat usum matrimonii? *l.* 6. *n.* 910. *v. Videtur.*

Precarium quid sit. *l.* 4. *n.* 745.

Preces. Impediens precibus ne alter bonum consequatur. *l.* 4. *n.* 587. An preces importunæ constituant metum gravem?

n. 717. *v. Idem.* Impediens precibus ne alter concurrat ad emptionem rei quæ venditur sub hasta. *n.* 808 *v. Sed dubium.*

Presbyter. Vide *Sacerdos.*

Pretium rei ablatæ cui crescat. *l.* 4. *num.* 619. Absumens agnum alienum pluris postea valiturum. *n.* 621. Quid si absumat tempore majoris pretii. *ib. v. Quid.* An detrahendum pretium laboris quem occisus impendisset? *l.* 4. *n.* 639. An pretium rei venditæ possit restitui creditori venditoris? *n.* 685. An restituendum pretium, quando actio non debetur ex justitia? *l.* 4. *n.* 713. An ad venditionem requiratur determinatio pretii? *n.* 794. Ad acquirendum dominium rei venditæ requiritur solutio pretii, vel fides de ea. *n.* 685 *et* 796. Pretium rei quot modis crescat, vel decrescat. *n.* 801 *et n.* 804. Pretium mercis ultroneæ. *n.* 802. Latitudo justi pretii. *n.* 804. *Not.* 3. Res pretiosæ. *ib. et n.* 808. Deceptio in pretio. *n.* 805. Communis æstimatio variat pretium. *n.* 808. Et sic etiam venditio sub *Hasta*, et per venditrices. *ib.* Si res vendatur minutim. *n.* 809. An ob dilatam solutionem? *n.* 810. An ratione periculi? *ibid. v. Ratione.* Vel quia res est pluris valitura. *ibid. v. Certum.* Si res vendatur ad creditum. *n.* 811. Si adsit pactum retrovendendi. *n.* 812. An possit vendi pretio ordinario merx mox minoris valitura? *n.* 824. *v. Sed de hoc.*

Princeps quoad bellum inferendum. *l.* 4. *n.* 403. An possit inferre bellum cum opinione probabili? *num.* 404. An liceat principi vocare in auxilium Gentiles, et Hæreticos? *n.* 406. An princeps teneatur eligere digniores ad officia? *l.* 4. *n.* 542. An liceat principi occidere reos, nondum sententiâ damnatos? *n.* 377. Princeps potest legitimare tantùm ad sæcularia. *l.* 7. *n.* 433.

Privare. Excommunicatio minor privat susceptione Sacramentorum. *l.* 7. *n.* 148. *et n.* 152. An etiam administratione? *n.* 149 *et* 152. Excommunicatio major privat susceptione Sacramentorum. *n.* 158. Administratione. *n.* 165. Suffragiis *n.* 162. Officiis divinis. *n.* 173. Beneficiis, *n.* 179. Communione forensi. *n.* 184. Usu jurisdictionis. *n.* 185. Sepulturâ Ecclesiasticâ. *n.* 186. Communione civili, *n.* 188.

Privilegiatum altare. *l.* 6. *n.* 339.

Privilegium, *Privilegiatus.* Vide *Appendicem* de privilegiis. Ubi primo loco agitur *de privilegiis in communi*, deindè

de privilegiis in particulari *Ecclesiasticorum*, *Episcoporum*, et *Regularium*. Ibi igitur collecta invenies in unum omnia privilegia, de quibus in toto opere seorsim pertractatur. Privilegia *Regularium*, *et Monialium*. *l.* 5. *num.* 60. Et an Moniales gaudeant privilegiis religiosorum. *ibid.* Privilegia Regularium circa officium divinum. *n.* 63. An prælati possint eorum privilegia limitare? *n.* 64. An in Officio liceat se conformare cum clerico privilegiato? *n.* 161. *Quær. IV.* An habens privilegium oratorii teneatur conducere celebrantem? *l.* 4. *n.* 324. *v. Rectè.* Privilegia Regularium circa missam an sint abrogata? *lib.* 6. *n.* 542. An ab habente privilegium eligendus confessarius approbatus? *n.* 545. Et quidem ab Episcopo loci. *n.* 547 *et* 548. Qui habeant privilegium eligendi sibi confessarium. *n.* 565. An habeant Cardinales pro familia? *ibid. Dub.* 2. Absolvens prætextu privilegiorum est excommunicatus. *n.* 602. *v. Hic ultimò.* Ingrediens monasterium monialium prætextu privilegiorum. *l.* 7. *n.* 222. *Dub.* 1.

Probabilis opinio; si quis est in probabili occasione peccandi. *l.* 6. *n.* 453. An liceat absolvere cum jurisdictione probabili? *n.* 571. Si pœnitens vult sequi opinionem probabilem, an teneatur confessarius eum absolvere? *l.* 6. *n.* 604. Vide *Opinio.*

Probatio, quæ sufficiat ad solvenda sponsalia. *l.* 6. *n.* 878. *Dub.* 2.

Probitas requisita in ministris Sacramentorum. *l.* 6. *n.* 30. An debeant præmittere confessionem? *n.* 34. Si sit minister ordinatus. *n.* 31. Si non ordinatus. *n.* 32. Si ministret in mortali urgente necessitate. *n.* 33. Quid si ex officio, ut parochus, capellanus in nosocomiis, et obstetrices. *ib. v. Præterea.* Probitas requisita in ordinandis, *n.* 73. *et n.* 801. *in fine.*

Processus quomodo formandus. *lib.* 5. *n.* 201. *v. Not. IV.*

Proclamationum tempore an puellæ excusentur à missa? *l.* 4. *n.* 330. Vide *Denuntiatio.*

Procurator quando peccet in suo officio. *l.* 5. *n.* 232. De stipendio procuratorum. *n.* 233. Procurator circa matrimonium. *l.* 6. *n.* 885. *et* 886.

Prodigalitas, et *Prodigus.* Quid sit prodigalitas. *l.* 2. *n.* 68. *v.* 3. An promissio prodigi cum juramento obliget? *l.* 4.

n. 185. An sit valida? *n.* 735. *Vide etiam l.* 6. *n.* 851. *v. Cùm autem.*

Professio, et *Professus.* Professio fidei à quibus facienda? *l.* 3. *n.* 11. Conditiones ad professionem religiosam. *l.* 5. *n.* 5. An professus in religione teneatur exire ad subveniendum parentibus? *n.* 67. Quando professus possit reclamare. *l.* 5. *n.* 8. Professio religiosa quomodo, et quando solvat sponsalia. *l.* 6. *n.* 870. Solvit matrimonium ratum. *n.* 958. Invalidat matrimonium subsequens. *n.* 1024. *et* 1025. Tollit irregularitatem ex defectu natalium. *l.* 7. *n.* 354 *et n.* 426.

Proles. Adulteri exponentes prolem hospitalibus. *l.* 4. *n.* 656. Si proles nascatur donanti, etc. *n.* 739. Si ob prolis multiplicitatem possit negari debitum. *l.* 6 *n.* 941. Si reddi cum damno prolis. *n.* 951.

Promissio, et *Promissor.* An simplex promissio obliget sub gravi? *l.* 4. *n.* 720. Promissio si reddatur nociva, vel si accidat mutatio. *ibid. v. Notandum.* Promissio nulla firmata juramento. *l.* 4. *n.* 177. An sufficiat ad votum promissio implicita? *n.* 200. An sit simonia promittere eleëmosynam ob beneficium? *l.* 4. *n.* 66. Stuprator cum promissione vera matrimonii. *l.* 4. *n.* 642. *v. Quær.* 1. Cum promissione ficta: *ib.* Quid si fœmina sit corrupta. *n.* 646. Promissio prodiga: Vide *Prodigalitas.* Promissio gratuita dicendi missam an obliget sub gravi? *l.* 6 *num.* 315. *et num.* 317. *Qu. IV.* Promissio sponsalitia, *l.* 6. *num.* 831. Promissio si Papa dispensaverit. *n.* 843. An promissio ficta adulteræ facta inducat impedimentum. *n.* 1039. An promissio conditionata. *n.* 1040. An requiratur promissio mutua. *n.* 1041. Promissio matrimonii vivente conjuge est illicita. *n.* 1043. Promissio judicis liberandi reum, si filiam ducat. *n.* 1050 *ad* 1053.

Promulgatio legis. l. 1. *n.* 95. *et* 96.

Pronunciatio requisita in officio. *l.* 5. *n.* 162. *et n.* 164. An satisfaciat pronuncians, si se non audiat? *n.* 163. An satisfaciat submissè pronuncians in choro? *l.* 4. *num.* 675. *v. Dub.* 4.

Propinquus. An beneficiarius possit dare superflua propinquis indigentibus? *l.* 4. *n.* 491. *Qu. II.* An sit obligatio relinquendi bona propinquis? *n.* 946. An sint denunciandi hæretici propinqui? *l.* 5. *n.* 250.

Propola, vide *Caupo.*

Propositio hæreticalis ex incuria prolata. *l.* 5. *n.* 254. *v. Notandum II.*

Propositum differt à voto. *l.* 4. *n.* 199. Malum propositum interrumpitur per tempus diuturnum. *l.* 2. *n.* 39. Propositum virtuale an sufficiat? *l.* 6. *n.* 450. Propositum debet esse firmum, universale, et efficax. *n.* 451. Si quis certò credat se relapsurum. *ib. v. Sed hic.* Quid si adsit occasio. *n.* 452. Vide *Occasio.*

Proprietas, vide *Paupertas.*

Proscriptos an liceat cuivis occidere? *l.* 4. *n.* 376. An liceat proscriptis armis se defendere? *n.* 380. *v.* 1. *Non.*

Protestatio Episcopi nolentis ordinare indignos. *l.* 6 *n.* 784. *v. Quæritur.* Protestatio præmittenda à clericis in causa mortis. *l.* 7. *n.* 467. *et n.* 468. *ad III.*

Provocans ad duellum an teneatur ad restitutionem? *l.* 4. *n.* 638. Provocans ad ebrietatem, ut alter impediatur à graviore malo. *l.* 2 *n.* 77. *v. Quæritur.*

Proxeneta, vide *l.* 4. *n.* 808. Proxenetis quæ interrogationes faciendæ. *Prax. Confess. n.* 61.

Prudentia necessaria in confessario. *l.* 6 *n.* 629. Circa electionem opinionum, vide in *Praxi Confess. n.* 114. *et* 115. Circa correctionem errorum in administratione. *ib. n.* 116. Circa sigillum. *n.* 117. *et* 118. Circa excipiendas confessiones mulierum. *n.* 119. *et* 120.

Pubertas, et *Pubes*, vide *Impubes.*

Publicus, vide *Occultus.*

Puella permittens se tangi. *l.* 4. *n.* 430. An puella oppressa teneatur clamare? *ib. v. Utrum.* Puellæ prægnantes an excusentur à missa? *l.* 5. *n.* 330. An tempore proclamationum? *ib.* An si sciant turpiter concupisci? *n.* 331. Puella suscipiens habitum religiosum. *l.* 5. *n.* 5. *v. Quoad Moniales.* Puella oppressa an possit statim expellere semen? *l.* 6 *n.* 954. *v. Dub.* 1. Legatum relictum puellæ ut nubat cum uno, si nubat cum alio, quid. *n.* 853. *Qu. IV.* Si ut non nubat. *ib. Qu. V.* Puellæ in conservatoriis detentæ coram quo parocho nubere debeant. *n.* 1091. Puella percutiens clericum sollicitantem. *lib.* 7. *n.* 275. *in fin.*

Puer. An pueris ante usum rationis possit dari Eucharistia? *l.* 6. *n.* 246. An viaticum? *n.* 293. *et n.* 301. *Dub.* 2. An in Paschate debeat dari statim post discretionem? *n.* 301. *v. Sed*

quæritur. In qua ætate. *ib. v. Sed hic*. An pueris danda Extrema-Unctio? *n*. 717. *ad* 720. Et an ante usum rationis? *n*. 719. Si puer ordinetur ante usum rationis, vel ante pubertatem. *n*. 810. Pueri quomodo examinandi in confessione, vide in *Praxi Confess. n*. 90. Quomodo absolvendi. *n*. 91.

Pueri quando teneantur ad præcepta ecclesiastica. *l*. 1. *n*. 153. Quando teneantur servare festa. *l*. 4. *n*. 270. An ante septennium? *ib*. Sed vide sententiam probabiliorem. *l*. 1. *n*. 155. *v. Quær. in fin. et l*. 4. *n*. 1012. Quando pueris possint ministrari carnes. *eod. n*. 1012.

Puerpera excusatur à jejunio. *l*. 4. *n*. 1053. An à missa? *l*. 4. *n*. 330. *v. Benè*.

Pulvis Sympathicus. l. 4. *n*. 20. *v. An autem*.

Pulvillus an requiratur in altari? *l*. 6. *n*. 395.

Pupillus an possit se obligare sine consensu tutoris? *l*. 4. *n*. 918. *v*. 6. *Pupillus*.

Purificatorium debet esse ex lino, et an benedicendum? *l*. 6. *n*. 389.

Pusillanimitas quid sit. *l*. 2 *n*. 67.

Pyxis an debeat benedici vel consecrari? *l*. 6 *n*. 383. *ad* 385. Si pyxis consecranda posita fuerit extra corporale. *n*. 217. Quomodo pyxis exponenda, et an possit extrahi è tabernaculo? *l*. 6 *n*. 424. *circa fin. v. Hic insuper*.

Q

Quadragesima. De abstinentia à lacticiniis in quadragesima, vide *Lacticinia*.

Quæstuantes an possint loqui cum monialibus? *l*. 7. *n*. 239. *in fin*.

Quantitas, vide *Parva materia*.

Quinquagenaria fœmina non excusatur à jejunio? *l*. 4. *n*. 1037.

Quotidiana Communio. *l*. 6. *n*. 254. *Et fusiùs in Praxi Confess. n*. 152.

R

Radices restitutionis. *l.* 4. *n.* 548. Radices distinctionis specificæ peccatorum. *l.* 2. *n.* 30. Distinctionis numericæ. *n.* 35. *et n.* 45.

Rapina, *Raptor*, et *Raptus*. Rapina quid sit. *l.* 4. *n.* 518. An liceat occidere raptorem rei? *n.* 585. *v. Qu.* 2. Ad quid teneatur raptor fœminæ. *n.* 444. Crimen raptus quando dirimat matrimonium. *l.* 6. *n.* 1052. *et n.* 1106. *ac seq.* Raptores mulierum excommunicantur. *l.* 7. *num.* 212. *ad* 3.

Ratihabentes percussionem clerici excommunicantur. *l.* 7. *n.* 267. Ratihabentes homicidium an incurrant irregularitatem? *n.* 375. Ratum matrimonium solvitur per professionem religiosam. *l.* 6. *n.* 958. An in eo possit Papa dispensare? *n.* 959. Matrimonia infidelium sunt vera, sed non rata, undè solvi possunt. *n.* 897. *v. Prob.* 1.

Rebaptizans quam pœnam incurrat. *l.* 6. *n.* 122.

Receptans, vide *Recursus*.

Recidivus an possit statim absolvi? *l.* 6. *n.* 459. *et seq. Et in Praxi Confess. n.* 70. *et seq.*

Recitare Officium in mortali. *l.* 5. *n.* 178. Vide alia *v. Horæ Canonicæ*.

Reclamatio contra professionem. *l.* 5. *n.* 8.

Recursus. Præbens recursum, quando teneatur restituere. *l.* 4. *n.* 568.

Reductio missarum à quo facienda. *l.* 6. *n.* 551. Et ob quam causam. *ib. v. Causæ*. An possit fieri ab Episcopo, vel à capellano? *ibid. v. Dub.* 1. *et Dub.* 2. Quid si capitale maneat otiosum. *n.* 524. *v. Hic autem.*

Referentes ad quid teneantur. *l.* 5. *n.* 227. Quando peccent. *n.* 228.

Regnum. In regnis Siciliæ in quibus festis permittantur opera servilia. *l.* 4. *n.* 268. *v. Hic.*

Regula. An teneantur ad regulam religiosus, Cardinalis, vel Episcopus? *lib.* 5. *n.* 3. An teneantur religiosi obedire in iis, quæ sunt contra vel supra regulam? *n.* 40. Regula obligans sub peccato. *n.* 41. Regula non obligans ad culpam. *n.* 42. An sit obediendum prælato reformanti regulam? *n.* 44.

Regulares quando possint ministrare Eucharistiam. *l.* 6. *n.* 240. An in Paschate? *n.* 239. *et n.* 240. *v.* 5. An teneantur stare taxæ Episcopi circa missas? *n.* 320. An possint celebrare in altari portatili? *n.* 360.

An approbati in una diœcesi possint in alia confessiones excipere? *n.* 549. *et n.* 564. An possint impediri à parocho? *n.* 574. An possint confiteri aliis quàm sui ordinis confessariis? *ib.* Quid si alibi morentur vel peregrinentur. *n.* 575. An possint esse confessarii monialium? *n.* 577. *v. Not.* 3. Quos casus possint reservare. *n.* 583. An subjaceant reservationi Episcopi? *ib. v. Hic.* An Novitii? *ib.* Quid si hi commiserint reservata ante ingressum. *ibid.* Quid si superior neget confessario deputato facultatem pro reservatis. *n.* 586. *v.* 5. *Si Superior.* Quid si urgeat necessitas communicandi, etc. *ib.* Superior potest negare ex causa. *ibid. v.* 6. Abbates an possint absolvere subditos sæculares à Papalibus occultis? *n.* 893. *v. Eamdem.* An regulares possint absolvere à reservatis ab Episcopis? *l.* 6 *n.* 599. *v. Mendicantes. et l.* 7. *n.* 98. An autem à Papalibus? *lib.* 7. *n.* 96. An à casibus reservatis Episcopis à jure? *l.* 7. *n.* 99. Quid autem possint erga suos subditos. *l.* 7. *n.* 101. Quid si ministrent laicis Extremam-Unctionem sine licentia. *l.* 6. *n.* 722. Possunt tamen dare Viaticum suis familiaribus. *ib.* ac in necessitate aliis, deficiente parocho. *n.* 723.

Regulares à quo Episcopo debeant ordinari. *l.* 6 *n.* 768. A quo examinari. *ib.* Quas pœnas aliàs incurrant. *ib. et n.* 787. Debent habere dimissorias suorum prælatorum. *num.* 788. *Not.* 8. An possint ordinari extra tempora? *n.* 797. *Dub.* 3. An quovis festo duplici? *Dub.* 4.

An possint dispensare in voto castitatis emisso ante matrimonium ad petendum debitum? *l.* 6. *n.* 987. *v. An autem.* An in impedimento ex incestu? *n.* 1076. Quid possint circa censuras. *l.* 7. *n.* 94. *ad n.* 107. *et n.* 114. An possint absolvere percutientes monachos, vel clericos? *n.* 107. An dispensare in irregularitatibus, et in quibus? *n.* 355. An in homicidio ex delicto? *n.* 396. An ex defextu? *n.* 469. *in fin.* An ex defectu animæ? *n.* 400. *in fin.* An corporis? *n.* 414. *in fin.* An ex defectu lenitatis? *n.* 469. Vide alia *v. Mendicantes.* De collocutione regularium cum monialibus. *l.* 7. *n.* 232 *et n.* 236. Regularium monasteria an sint loca exempta? *l.* 7. *n.* 24. Vide alia *v. Religiosus.*

Reiterare Sacramenta sub conditione. *l.* 6. *n.* 28.

Relaxatio juramenti. *l.* 4. *n.* 191 *et* 192. Et an possint fieri à tertio in cujus favorem, etc.? *n.* 193.

Religio. De simonia pro ingressu in religionem. *l.* 4. *n.* 91, *et* 92. Pœnæ pro ingressu simoniaco. *n.* 108. *v. Certum.* Abducens novitium à religione. *l.* 4. *n.* 662. De constitutione Tridentini circa renunciationes novitiorum. *n.* 935. Quando excusentur habentes votum religionis. *l.* 5. *n.* 72. Quando liceat transire ad aliam religionem. *n.* 73. Vocati ad religionem negligentes exequi. *n.* 78.

Religiosus. Quid sit status religiosus. *lib.* 5. *num.* 1. Requisita ad professionem. *Dub. II.* Ad quid tenetur religiosus vi suæ professionis. *Dub. III.* Ad quid vi votorum. *Dub. IV.* Ad quid religiosi ejecti, et fugitivi. *Dub. VI.* An religiosus teneatur obedire in dubio, an res sit licita? *l.* 1. *num.* 31. *et l.* 5. *num.* 47. Quid si adsit opinio probabilis non teneri. *lib.* 5. *n.* 47. *v. Limitant.* Quid si opinio prohibens sit unicè probabilis. *ib. v. Infertur II.* An liceat religioso occidere furem? *l.* 4. *n.* 384. Et an incurrat irregularitatem? *ib.* Religiosus sacerdos lædens castitatem. *l.* 4. *n.* 455. Religiosus Episcopus an possit disponere, etc.? *l.* 4. *n.* 492. *v. An autem. et l.* 5. *n.* 2. Religiosus suadens relinquere bona monasterio, et non Ecclesiæ matrici. *l.* 4. *n.* 588. Venatio vetita religiosis. *n.* 606. Negotiatio religiosis vetita : vide *v. Clericus.* Religiosus expendens in usus vanos per licentiam generalem. *n.* 875. *et l.* 5. *n.* 29. An religiosus possit ludo plus lucrari, quàm perdere? *l.* 4. *n.* 874. Quid si exponat plus quàm possit. *n.* 875. Ludus alearum vetitus religiosis. *l.* 4. *n.* 901. An ludus chartarum? *ib.* Religiosus assistens luseribus. *n.* 903. Religiosus executor an possit applicare legata suo monasterio? *n.* 937. An religiosi sexagenarii teneantur ad jejunia regulæ? *l.* 4. *n.* 1036. An filii possint fieri religiosi in necessitate parentum? *l.* 5. *n.* 66. Quid si insciis parentibus. *n.* 68. An parentes in necessitate filiorum? *n.* 69. An in necessitate fratrum? *n.* 70. An parochi? *n.* 74. An clerici? *n.* 75. An Episcopi? *n.* 76. An debitis gravati? *l.* 5. *n.* 71. Quid si sint professi. *ib. v. Si verò.* Omnes religiosi tenentur ad officium divinum. *l.* 5. *n.* 141. *et* 142. Religiosi testificantes in causa monasterii. *n.* 263. An prælatus possit irritare vota religiosorum? *l.* 4. *n.* 233. An abbatissa? *ib. et n.* 239. *ac l.* 5.

n. 54. An clericus, etiamsi sit curatus, possit fieri religiosus, contradicente Episcopo? *l.* 6. *n.* 828. An facto divortio vir possit fieri religiosus? *n.* 969. Quid si divortium fit ob sævitiam. *n.* 971. *Quær.* 3. An religiosi possint esse patrini? *n.* 187.

Reliquiæ. An furari Reliquias SS. sit sacrilegium? *l.* 4. *n.* 45. Lædens castitatem gestando reliquias. *l.* 4. *n.* 463. *v. Non autem.* Dans reliquias in pretium meretrici. *ib.* Furans parvam reliquiam. *n.* 532. An reliquiæ sint propriæ religiosorum? *l.* 5. *n.* 14. *v. Quæritur.* Reliquiæ ciborum in ore an frangant jejunium, si deglutiantur? *l.* 6. *n.* 279. *Dub.* 1. Reliquiæ in altari si removeantur. *l.* 6. *n.* 369. *Dub.* 2.

Remedia adversùs scrupulos. *l.* 1. *n.* 12. Remedia adversùs distractiones in officio. *l.* 5. *n.* 177. *v. Remedia.* Adversùs motus carnales. *l.* 2. *n.* 8. Vide alia *v. Medicina.* Remedia generalia insinuanda pœnitentibus, vide *Prax. Conf. n.* 15. Remedia particularia. *ib. n.* 16.

Remissio, et *Remittere.* Remissio patris occisi in damnum filiorum. *l.* 4. *n.* 630. Remissio famæ ablatæ. *n.* 1003. *v. Quæritur.* An facienda sit inimico remissio publicæ vindictæ? *l.* 3. *n.* 29. Si conjux remittat adulterium, nequit divertere. *l.* 6. *n.* 966. *v. Quartus.* Remissio facienda inimico, vide *Prax. Confess. n.* 38.

Renunciatio, et *Renunciare.* Renunciatio hæreditatis. *l.* 4. *n.* 932. Constitutio Tridentini irritans renunciationes novitiorum. *n.* 935. Religiosus renuncians rem sibi debitam. *l.* 5. *n.* 20. An liceat renunciare juri fraternæ correptionis? *n.* 245. *v. Quæritur IV.* Religiosus renuncians legatum. *l.* 5. *n.* 20. Renunciatio beneficii. *l.* 4. *n.* 81. Vide alia. *v. Resignatio.*

Repercussio an sit licita? *l.* 4. *n.* 381. *v. Illud.*

Repetere licet Baptismum sub conditione in dubio juris aut facti. *l.* 6. *n.* 134. *et n.* 137. *v.* 3. Non teneris repetere confessionem, nisi constet de nullitate. *n.* 503. An volens sibi mutari pœnitentiam debeat repetere confessionem? *n.* 529.

Reservatio casuum. *l.* 6. *n.* 578. Vide *Casus reservati.*

Residentia. Quinam beneficiarii ad eam teneantur. *l.* 5. *n.* 120. Pastores ad eam tenentur de jure divino. *n.* 121. Residentia Episcoporum. *n.* 122. *et n.* 127. Residentia parochorum. *l.* 4. *n.* 557. *et l.* 5. *n.* 123. An parochi indigeant

licentia in scriptis? *ib. v. Hic.* An possint abesse per bimestre cum causa sine licentia. *ib. Dub.* 2. Quid si urgeat necessitas. *ib. v. Cæterum.* Quid si per modicum tempus. *ib. v. Item.* An Parochi, et Episcopi tempore pestis teneantur residere, et suis ovibus Sacramenta ministrare? *l.* 4. *num.* 360. *v. Dub.* 3. *et l.* 6. *num.* 233. Locus residentiæ Pontificis. *l.* 5. *num.* 124. Cardinalium, et Episcoporum. *ib.* Parochorum. *ib. v. Parochi.* Causæ excusantes pastores à residentia. *lib.* 5. *n.* 125. Non residentes quando teneantur restituere fructus. *n.* 126. *et n.* 127. *Dub.* 4. Quid si absint cum causa, sed sine licentia. *num.* 127. Quid si sine culpa. *ib. Dub.* 2. Quid si residcant inutiliter. *ibid. Dub.* 3. Quibus debeant restitui fructus à non residentibus. *l.* 5. *num.* 128. An pro defunctis? *ibid.* Residentia canonicorum. *num.* 129. Canonici non residentes amittunt distributiones, et præbendas. *ibid.*

Resignatio, et *Resignare.* Quid et quotuplex sit resignatio. *l.* 4. *n.* 81. *et l.* 5. *n.* 134. Resignatio conditionata. *n.* 135. An resignantes teneantur eligere digniores? *l.* 5. *n.* 98 *et* 99. Vide alia *v. Renunciatio.*

Resilire an possit à matrimonio metum incutiens? *l.* 6. *n.* 1057. Pœna in resilientes à sponsalibus. *n.* 853.

Restitutio, et *Restituere.* Quid sit restitutio, et qui teneantur ad eam. *l.* 4. *num.* 547. De coöperantibus. *Dub. II.* De restitutione in solidum, et de ordine restituentium. *Dub. III.* De impediente alterum à consecutione boni. *Dub. IV.* Cui restituendum. *Dub. V.* De possessore bonæ fidei. *Dub. VI. Art. I.* De possessore et damnificatore malæ fidei. *Art. II.* De restitutione ob homicidium. *Art. III.* Ob stuprum. *Art. IV.* Ob adulterium. *Art. V.* Ob famam, et spiritualia ablata. *Art. VI.* De tempore, loco, et modo restitutionis. *Dub. VII. Art. I.* Quo ordine restituendum. *Art. II.* Quæ à restitutione excusent. *Art. III.* Restituere potens non absolvendus, nisi priùs restituat. *Prax. Confess. n.* 43. In furtis incertis potest S. Pœnitentiaria remittere partem restitutionis. *l.* 7. *n.* 470. *ad X.*

Impotens restituere in uno genere non tenetur in alio. *l.* 4. *n.* 637. Restitutio ob omissionem Horarum Can. *n.* 663. *ad* 675. Ubi facienda restitutio ex contractu. *n.* 678. Diffe-

rentes restitutionem. *n.* 679. Cum damno creditoris. *n.* 680. An absolvendus? Vide *v. Absolutio.* Negligens restituere quot peccata committit. *l.* 4. *n.* 683. *et l.* 2. *n.* 40. De restitutione honoris ablati. *l.* 4. *n.* 984 *et* 985. De restitutione famæ, *n.* 992 *ad* 1003. An teneantur ad restitutionem eligentes minùs dignos ad beneficia? *l.* 5. *n.* 106. *et* 107. An suasores eligentium? *n.* 108. *et l.* 4. *n.* 183. 184 *et* 185. Quid si beneficium conferatur per concursum. *l.* 5. *n.* 109. Et cui restituendum, Ecclesiæ, vel digniori. *n.* 110. Obligatio restituendi Pastorum non residentium. *l.* 5. *n.* 126. Judicis injustè judicantis. *n.* 214. Cui restituendum simoniacè acceptum. *l.* 4. *n.* 113. Fructus beneficii simoniacè accepti. *n.* 116. An facienda restitutio in solidum, si præsumatur socius restituisse? *l.* 4. *n.* 579. *v. Utrùm.* An possessor in dubio teneatur restituere? *l.* 1. *n.* 35. 36. *et* 37. Consumens rem ablatam in extrema necessitate. *l.* 4. *n.* 520. *Qu. IV.* Furans plura parva an possit restituere pauperibus? *n.* 534. Restitutio filiorum. *n.* 546. Restitutio in integrum data privilegiatis à præscriptione. *l.* 4. *n.* 514.

Restrictio purè mentalis nunquam est licita. *l.* 4. *n.* 152. Vide ibi *Propos. damnatas.* Secùs si sit non purè, sive latè mentalis, et adsit justa causa. *ib. v. E contrario.* Vide exempla relata. *n.* 152. *ad* 158. An liceat non rogato jurare cum æquivoco? *n.* 159.

Retractus sive contractus gentilitius. *l.* 4. *n.* 812.

Revalidatio confessionis. *l.* 6. *n.* 498. Revalidatio matrimonii. *n.* 1109.

Revelatio, vide *Secretum.* Revelationes an cadant sub sigilium? *l.* 6. *n.* 641. *v. III.*

Reverentia, vide *Filius.*

Reviviscentia Sacramentorum. *l.* 6. *n.* 6. *v. Not.* 4.

Revocare donationem quando liceat. *l.* 4. *num.* 758. An Episcopus possit revocare approbationem confessariorum? *l.* 6. *n.* 551. *et* 552. An revocans consilium incurrat censuram? *l.* 7. *n.* 40 An irregularitatem? *n.* 575.

Reus. An, et quomodo reus teneatur fateri veritatem? *lib.* 5. *Dub. VII. Art. I.* Quid liceat reo circa fugam pœnæ. *Art. II.* Quomodo confessario agendum cum reo. *Dub. VIII.* Reus quando non legitimè interrogetur. *l.* 4. *n.* 154. Quando legitimè interrogetur. *ib.* An possit absolvi

reus negans veritatem? *n.* 155. Quid si timeat magnam pœnam. *n.* 156. *et l.* 5. *n.* 274. Reus se occidens ex præcepto judicis. *l.* 4. *n.* 369. Princeps occidens reum sine sententia. *n.* 377. Clericus damnans reos pœnæ mortis. *n.* 378. Reis dandum est tempus ad confessionem, et Communionem. *n.* 379. An hæres rei capite damnati teneatur restituere? *n.* 705. Reus infamans alterum ad tormenta vitanda. *n.* 982. *et l.* 5. *n.* 277. Infamans seipsum. *l.* 4. *n.* 983. *et l.* 5. *n.* 275. An reus semel tortus possit iterùm torqueri? *l.* 5. *n.* 204. An judex debeat judicare pro reo habente opinionem probabilem? *n.* 210. *Qu. I. et Qu. II.*

Rex, vide *Bellum.*

Rigor. An Confessarius magis deflectere debeat ad rigorem, quàm ad benignitatem. *l.* 6. *n.* 464. *v. Quidam. Et in Prax. Confess. n.* 72.

Rituale quomodo obliget. *l.* 6. *n.* 285. *Dub.* 4.

Ritus externus sine intentione conferendi Sacramentum. *l.* 6. *n.* 23. Decreta S. C. R. quomodo obligent. *n.* 401.

Rogationes, vide *Litaniæ.*

Rubricæ Missalis an sint directivæ vel præceptivæ? Et quomodo obligent. *l.* 6. *n.* 399. An omittens cæremonias, vel citò exequens aliquando peccet lethaliter? *n.* 400. *et in Praxi n.* 49. An Decreta S. C. R. omnia obligent? *n.* 401.

Rustici jurantes falsum. *l.* 4. *n.* 150. In rusticorum testamentis quot testes sufficiant. *l.* 4. *n.* 925.

Rusticus qui omisit confiteri species, et numerum, *l.* 6. *n.* 504. Quæ interrogationes faciendæ Pœnitenti rustico, *vide* in *Prax. Confess. n.* 21.

S

Sacerdos Religiosus lædens castitatem quot sacrilegia committat. *l.* 4. *n.* 455. Sacerdos gestans Eucharistiam in mortali. *n.* 463. *v. Dubitatur* Gestans reliquias. *ib. v. Non.* Sacerdos celebrans in mortali tres missas in Nativit. Dom. *l.* 2. *n.* 44. (*Vide etiam l.* 6. *n.* 55. *v. Hinc.*) Sacerdos simplex potest esse minister confirmationis. *l.* 6. *n.* 170. Si plures sacerdotes simul consecrant. *num.* 252. An Sacerdos possit

seipsum communicare? *num.* 258. An sacerdos in mortali possit aliquando celebrare sine confessione? *n.* 259. Quando dicatur deesse copia confessarii. *n.* 264. Quomodo intelligatur obligatio confitendi *quamprimùm. n.* 266 et 267. Sacerdos si recordetur peccati inter celebrandum. *n.* 262. Communicans more laici an debeat habere stolam. *n.* 276. An administrans Eucharistiam sine stola peccet graviter? *n.* 241. *v.* 1. An Sacerdos teneatur celebrare aliquoties? *n.* 313. Et quando. *ib. Dub.* 2. An sacerdos dives possit accipere stipendium missæ. *n.* 317. Differens celebrationem quando peccet. *ib. Qu. II.* Si omittat, accepto parvo stipendio. *Qu. III.* Si omittat missam gratis promissam. *Qu. IV. Vide* alia. *v. Stipendium.*

Sacerdos simplex an possit absolvere à venialibus? *l.* 6. *n.* 543. An moribundum, præsente approbato? *n.* 561. et 562. Quando possit. *n.* 563. Sacerdos *proprius* quis sit. *n.* 670. et *n.* 564. *ac l.* 7. *n.* 70. et *n.* 92. An simplex sacerdos cum periculo vitæ teneatur audire confessionem moribundi existentis in mortali? *l.* 6. *n.* 624. An teneatur in necessitate se habilem reddere ad confessiones excipiendas? *n.* 625. *Et in Prax. Confess. n.* 50.

Sacerdos abutens sacrificio ad sortilegia. *l.* 6. *num.* 705. Ad quid teneatur vi obedientiæ præstitæ Episcopo. *l.* 6. *n.* 828. An contradicente Episcopo possit fieri religiosus? *ibid.* Si vir, facto divortio, vult fieri sacerdos. *n.* 969. Sacerdotes negligentes de quibus interrogandi à confessario. *Vide Prax. Confess. n.* 49.

Sacramenta non possunt ministrari cum opinione probabili, aut probabiliori. *l.* 1. *num.* 48. Quid de Sacramento Pœnitentiæ. *n.* 50. An liceat ea suscipere cum probabili? *n.* 51. An liceat petere Sacramenta à peccatore. *l.* 5. *n.* 47. et *n.* 49. An Sacramenta omittere tempore debito sit sacrilegium? *l.* 4. *num.* 43. Pro Sacramentorum administratione potest accipere aliquid. *l.* 4. *n.* 55. Pro Sacramenti venditione an adsit pœna? *ib. num.* 105 et *n.* 112. De obligatione parochorum ministrandi Sacramenta, præcipuè tempore pestis. *n.* 358. Judex tenetur reis dare tempus pro susceptione Pœnitentiæ, et Eucharistiæ. *n.* 379.

Sacramentalia quid sint. *l.* 6. *n.* 90. Quomodo causent gratiam. *l.* 6. *n.* 91 et 92. Graviter peccat qui supponit fal-

sam materiam Sacramentalibus. *n.* 93. *v.* 2. *Peccat.* Quæ numerentur inter Sacramentalia. *n.* 94. An excommunicatis liceat usus Sacramentalium? *l.* 7. *num.* 174.

Sacramentum quid, et quis Sacramenta instituit. *l.* 6. *n.* 1. et 2. Sacramenta veteris legis. *n.* 3. An omnia Sacramenta possint causare primam gratiam? *n.* 6. et *n.* 83. Quæ imprimant characterem. *num.* 6. *Not. II.* Quæ necessaria necessitate medii. *ibid. Not. III.* Quæ formata, et quæ informia. *ibid. Not. IV.* Quam gratiam causent. *ibid. Not. V.* An physicè, vel moraliter? *n.* 7. Simultas cum forma. *n.* 10 et 11. Quæ mutatio sit essentialis. *n.* 11. Quando irritetur Sacramentum defectu materiæ, vel formæ. *ibid.* An omnes materiæ et formæ sint à Christo institutæ? *num.* 12. De intentione ministri, vide verbo *Intentio.* An valeant Sacramenta collata sub conditione? *n.* 25. *v. Dixi* 2. et *n.* 26. Si liceat sic ea conferre. *n.* 27. Si possint reiterari *num.* 28. Si liceat uti materia dubia. *n.* 29. An Sacramenta semper deneganda indignis. *n.* 43. An ficté suscepta reviviscant? *num.* 87. An in Sacramentis conferendis liceat uti opinione probabili. *n.* 57. Simulatio Sacramentorum. *n.* 59. A quo parocho recipienda Sacramenta. *num.* 115 *v. Sed hic.* An liceat petere Sacramenta ab excommunicato? *l.* 6. *n.* 88. et *l.* 7. *n.* 165. An sacramentum Pœnitentiæ? *ibid. et l.* 6. *n.* 560. An à ministro peccatore? *l.* 6. *n.* 89. An excommunicatus validè ministret Sacramenta? *l.* 7. *n.* 166 et 167. An aliquando licitè? *n.* 168. et *n.* 170. Excommunicatio impedit à susceptione Sacramentorum. *n.* 158. Quid si in bona fide. *n.* 159. De expositione Sacramenti Eucharistiæ, vide *l.* 6. *n.* 424. *v. Refert.*

Sacrificium. Sacrificia antiquæ legis. *l.* 6. *n.* 3. An possit offerri sacrificium pro excommunicato vitando? *l.* 7. *n.* 165. An pro tolerato? *n.* 164. Vide alia *v. Missa*, *Sacerdos*, et *Stipendium.*

Sacrilegium quid, et quotuplex. *l.* 4. *n.* 33. Quales species sacrilegii sint explicandæ. *n.* 34. Quæ sint sacrilegia personalia. *n.* 35. Quæ localia. *n.* 36. An sit sacrilegium extrahere hominem ab Ecclesia, atrio, etc.? *n.* 38. An omne furtum in Ecclesia? *n.* 39. An in sacristia? *ibid.* Quæ sacrilegia realia. *n.* 40. An sit sacrilegium lædere bona Ecclesiastica, detinere

legata pia *etc.*? *n.* 42. An mentaliter peccare in Ecclesiam, et an omittere Sacrum tempore debito? *n.* 43. An censuræ contrà sacrilegos incurrantur ipso facto? *n.* 44. An sit sacrilegium peccare die festo? *n.* 46. An violare vota? *n.* 47. Peccatur etiam sacrilegio, peccato omissionis. *n.* 48. An sacerdos religiosus lædens castitatem duo sacrilegia committat? *l.* 4. *n.* 455. An duæ personæ sacratæ secum copulantes committant duo sacrilegia? *n.* 456. An habens votum castitatis inducens alium ad turpia, committat sacrilegium? *n.* 457. Quid si delectetur morosè de peccato turpi alterius. *ib.* An sit sacrilegium copula maritalis in Ecclesia? *n.* 458. An tactus impudici? *n.* 459. Et quis locus dicitur sacer. *n.* 460. An aspectus, et verba lasciva in Ecclesia? *n.* 461. An cogitationes turpes? *n.* 462. Quot sacrilegia committit dicens tres missas in mortali in Natali Domini. *l.* 2. *n.* 44. *Vide etiam l.* 6. *n.* 35. *v. Hinc.* Sacrilegium an duplex committatur à nubente in mortali? *l.* 6. *n.* 32. *v. Infertur.* 2.

Sævitia quando det causam ad divortium. *l.* 6. *num.* 970 et 972.

Saga, vide *Striges.*

Salarium, vide *Stipendium.*

Salvatores vocati. *l.* 4. *n.* 18.

Salutare inimicum. *l.* 3. *n.* 28 *v. Quæritur.*

Sanctio Neapolitana circa præscriptionem. *l.* 4. *n.* 516. Circa alimenta filiorum. *n.* 358.

Sanguis si cadat super altare. *l.* 6. *num.* 210. *v. Hic.* Si injiciatur in alium liquorem. *n.* 229. Clerici vel monachi si se intromittant in causam sanguinis. *l.* 7. *n.* 467 et *n.* 468 *ad III.*

Sanitas. An cum periculo sanitatis liceat usus matrimonii? *l.* 6. *n.* 909.

Sartor quando peccet. *l.* 5. *n.* 292. *v.* 4. Sartor perficiens vestes in festis. *l.* 4. *n.* 303. Sartor viliùs pannum emens. *n.* 826. An sartores excusentur à jejunio? *n.* 1041. Sartoribus quæ interrogationes faciendæ. *Prax. Conf.* *n.* 60.

Satisfactio, et *satisfacere.* Satisfactio pro honore læso. *l.* 4. *n.* 984. An sufficiat semper petitio veniæ? *n.* 987. Quid si offensus se vindicavit de contumelia. *n.* 989. Quid si offensor puniatur à judice, etc. *num.* 990. Satisfactio pro confessione; vide *l.* 6. *num.* 506. An possit minui pœni-

Si annus sexagesimus sit incœptus. *ib. v. An autem.* An fœminæ quinquagenariæ? *n.* 1037. Sexagenarii qui voverunt jejunare. *n.* 1038. Religiosi sexagenarii an teneantur ad jejunia regulæ? *n.* 1039. An sexagenarii quibus subrogatum est jejunium voto castitatis? *n.* 1040. An canonici septuagenarii excusentur à choro? *lib.* 5. *n.* 130. *v. Dub. I.* Senex non valens seminare intra vas. *l.* 6. *n.* 954. *Dub. II.*

Sententia. Princeps occidens nondum sententiâ damnatos. *l.* 4. *n.* 377. Quid agendum Judici si utriusque sit opinio probabilis. *l.* 5. *n.* 209. *et* 210. Judex ferens injustam sententiam. *n.* 214. Sententia injusta an obliget in conscientia? *n.* 215. An sententia ferenda pro possessore cum opinione probabili? *n.* 210. *Qu. II.* Si per sententiam judicis fiat divortium, an possit innocens conjux alterum adulterum revocare? *l.* 6. *n.* 967. An ad divortium requiratur sententia judicis? *num.* 968. Facto divortio per sententiam, an possit vir fieri religiosus aut sacerdos? *n.* 969. Quando censuræ sint latæ sententiæ, vel ferendæ. *l.* 7. *n.* 7. Requisita ad sententiam censuræ. *n.* 59 *ad* 61. Si censura sit lata per sententiam particularem, quis possit absolvere. *n.* 72. Quid si per sententiam generalem. *n.* 73.

Sepelire in loco sacro eum qui seipsum occidit. *l.* 4. *n.* 375. Sepelire laicos in Ecclesia monialium. *l.* 5. *n.* 62.

Sepulturæ jus an possit vendi? *l.* 4. *n.* 71. *v. Notandum.* Sepultura privantur excommunicati. *l.* 7. *n.* 186. An Hæretici non denunciati? *n.* 187.

Servilia opera quæ sint. *lib.* 4. *num.* 272. Quæ non sint *n.* 274. Injungere servilia infidelibus. *n.* 271.

Servitus an irritet matrimonium? *l.* 6. *n.* 1017. An inducat irregularitatem? *l.* 7. *n.* 455.

Servus captus in bello an possit fugere? *l.* 4. *n.* 350.

Sexagenarius, vide *Senex.*

Sigillum Confessionis, vide *lib.* 6. *Dub. I.* In dubio an quid noveris ex confessione, etc. *num.* 637. An danda schedula non absoluto? *num.* 639. An possit vitare pœnitens prolixus sermone? *n.* 644. *v. Dicitur.* Si confessarius interrogetur de audiendis. *n.* 645. An liceat uti opinione probabili circa sigillum? *n.* 653. An quoad sigillum præcavendæ leves suspiciones? *n.* 661.

Signum. Muto confitendum est signis. *l.* 6. *n.* 479. *v. Quær.*

Et in Prax. Conf. n. 102 *et* 105. Signa extraordinaria doloris quæ sint. *l.* 6. *n.* 460. *Et in Praxi n.* 67.

Similitudinaria bigamia quæ sit. *l.* 7. *n.* 448. An Episcopi in ea dispensent? *n.* 452.

Simonia, et *Simoniacus*. Quid et quotuplex sit Simonia. Vide *lib.* 4. *Dub. III. Art. I.* Quæ sint pœnæ simoniæ. Vide *l.* 4. *num.* 105. An et cui restituendum quod est simoniacè acceptum? Vide *l.* 4. *n.* 113.

Simulatio an semper illicita? *l.* 4. *n.* 171 *v. Quæritur.* Simulatio Sacramentorum. *l.* 6. *n.* 59. *et seq.*

Simultas inter materiam et formam Sacramentorum. *l.* 6. *n.* 9. 10. *et* 11.

Situs an sit de præcepto in officio? *l.* 5. *n.* 179. *Qu. IV.* An liceat conjugi coïre situ innaturali? *l.* 6. *n.* 917. An sic petenti alter teneatur reddere? *n.* 946.

Societas. Quomodo fit contractus societatis. *l.* 4. *n.* 904. De conditionibus ad societatem requisitis. *n.* 905. Quid veniat nomine *Damnorum*, et *Expensarum. n.* 905 *et* 906. Quomodo dividendum capitale, et lucrum, aut damnum. *n.* 907. De Societate inter fratres. *ibid. Quær. V.* Quomodo terminetur societas. *ib. Qu. VI.* Societas in *Tribus contractibus. n.* 908. Societas *Animalium. n.* 909. Societas ad *Caput salvum. ib. Quæritur* 3.

Socius deducens sibi expensas itineris. *l.* 4. *n.* 906. An tenearis recitare officium cum socio, si nequis solus? *l.* 5. *n.* 158 *v. Item* An beneficiarius teneatur conducere socium, etc.? *ibid. v. An autem.* Recitans cum socio an teneatur repetere, quæ non percipit? *l.* 5. *n.* 163. *v. Qu. II.* Recitans cum socio mutilante. *n.* 165. *v. Hinc.*

Sodomia perfecta, et imperfecta. *l.* 4. *n.* 466. Pollutio habita ex tactu pueri an sit sodomia? *n.* 467. Explicandum an agens, vel patiens? *n.* 468. Sodomia inter conjunctos an sit incestus? *n.* 469. Pœnæ sodomitarum. *n.* 470. Requisita ad eas incurrendas. *n.* 471. An clerici patientes eas incurrant? *ibid. v. Si magis.* An incurrantur ante sententiam? *n.* 472. An mutua pollutio inter mares sit sodomia? *n.* 467. *et* 485. An ob sodomiam liceat divortium? *l.* 6. *n.* 962.

Solemnitates si deficiant in contractibus. *l.* 1. *n.* 151 *et l.* 4. *n.* 711. Si deficiant in testamentis. *l.* 4. *n.* 927. Solemnitates requisitæ ad testamenta. *n.* 921. Ad testamenta rusticorum.

n. 925. Quid de testamento ad pias causas. *n.* 922. Solemnitates requisitæ in alienatione bonorum ecclesiasticorum. *l.* 5. *n.* 187. *v. Nota V.* Quando alienatio possit fieri sine solemnitatibus. *ibid. Nota VI.* Solemnitates in Matrimonio vetitæ tempore feriarum. *l.* 6. *n.* 983. Solemnitates ad ferendam sententiam censuræ. *l.* 7. *n.* 59. *ad* 61.

Sollicitatio. Bulla contra sollicitantes. *l.* 6. *n.* 675. Clausulæ. I. *In actu sacramentalis Confessionis. n.* 676. II. *Immediatè ante vel post. n.* 677. III. *Occasione, vel prætextu Confessionis. n.* 678. *et* 679. IV. *In Confessionario, vel quocunque loco*, etc. *n.* 680. Quid si fiat in confessionario sine simulatione. *ibid.* Qui sint denunciandi. *n.* 681. Qui teneantur denunciare. *n.* 693. Accusans injustè de sollicitatione incurrit casum Papalem, sed sine censura. *l.* 6. *n.* 693. *v. An autem.* De sollicitationibus dubiis. *n.* 702. Pœnæ contra sollicitantes. *n.* 705.

Solutio dilata an augeat pretium rei? *l.* 4. *n.* 810.

Somnus. Pollutio sequuta in somno. *l.* 4. *n.* 485.

Sors dividenda inter socios. *l.* 4. *n.* 907. Damnum sortis an semper spectet ad dominum. *ibid. Qu. III.* Quid si fiat pactum quòd sit commune. *ibid. Qu. IV.*

Sortes divinatoriæ an licitæ? *l.* 4. *n.* 10 *v.* 11. Sortes divisoriæ *ib. v.* 12.

Sortilegium quid sit. *l.* 4. *n.* 6. *in fin.*

Species. An blasphemiæ contra Deum, et Sanctos differant specie? *l.* 4. *n.* 132. An in sacrilegio explicandæ species subalternæ? *n.* 34. An aspectus turpes induant speciem objecti? *l.* 4. *n.* 421 *v. Notant.* An differat specie copula sponsi cum alia? *n.* 474. (*Vide etiam l.* 6. *n.* 847.) An omnes incestus sint ejusdem speciei? *l.* 4. *n.* 448. (*Vide etiam l.* 6. *n.* 469.) Radices diversitatis specierum. *l.* 2. *n.* 30 *et* 31. An peccata distinguantur specie ex diversitate præceptorum? *l.* 2. *n.* 33. Peccatum specie levius cum peccato speciei superioris. *n.* 34. Pactum in mutuo, ut reddatur res in eadem specie. *l.* 4. *n.* 782. Species Eucharistiæ infraque quantum temporis consummentur. *l.* 6. *n.* 225. An utraque species requiratur ad Sacrificium? *n.* 195. *et* 196. *ac n.* 306. An ex sumptione utriusque speciei habeatur plus gratiæ. *n.* 228.

Specificatione acquiritur dominium. *l.* 4. *n.* 496.

Spes. Spei actus. *l.* 3. *n.* 7 De præcepto spei. *n.* 20. Pec-

cata contra spem. *ibid. et n.* 21. Mutuans ob spem lucri. *l.* 4. *n.* 762. Dans spirituale ob spem temporalis. *n.* 54.

Sponsalia. Qualis debeat esse promissio sponsalitia, vide *l.* 6 *n.* 831. De sponsalibus per metum. *n.* 844. De obligatione sponsaliorum? *n.* 845. An obligent statim. *d. n.* 845. An cogendi nolentes? *n.* 846. Fictè promittens. *n.* 847. *v.* 4. (*Et l.* 4. *n.* 642.) Si quis contrahit sponsalia cum duabus. *n.* 848. Filii si insciis parentibus, etc. *n.* 849. An disparitas irritet sponsalia? *n.* 851. Resiliens à sponsalibus. *n.* 852 *et* 853.

Quomodo dissolvantur sponsalia. I. Per matrimonium cum alia. *l.* 6 *n.* 855. *et* 875. II. Per mutuum consensum. *n.* 855. *et* 856. III. Per impedimentum dirimens. *n.* 857. IV. Ob crimen alterius. *n.* 860. An per fornicationem alterutrius. *n.* 861. V. Per mutationem notabilem. *n.* 863. VI. Per discessum alterius. *n.* 866. VII. Per lapsum temporis præfixi. *n.* 867. VIII. Per susceptionem ordinis sacri, vel ingressum in religionem. *n.* 869. IX. Per votum castitatis. *ibid.* Vide *num.* 870. An solvantur sponsalia per hæreditatem supervenientem, vel conjugium opulentius? *num.* 876. An per dissensum parentum? *n.* 877. An ad solutionem requiratur auctoritas judicis? *n.* 878. Ad solutionem quæ probatio requiratur in foro externo, et quæ in interno. *d. n.* 878. *Dub.* 2. An ex sponsalibus incertis, aut conditionatis oriatur impedimentum publicæ honestatis? *n.* 1061. An ex justè dissolutis? *n.* 1063.

Sponsio quid, et an licita? *l.* 4. *n.* 869. Sponsio de peccato committendo. *n.* 870. Si unus spondeat plus quàm alter. *n.* 878. Quid si unus certò sciat. *n.* 879.

Sponsus. An liceant tactus inter sponsos? *l.* 4. *n.* 431. (*Vide etiam l.* 6 *n.* 854.) Sponsus cognoscens aliam. *l.* 4. *n.* 447. (*Vide etiam l.* 6 *n.* 847.) Sponsus se delectans de copula futura. *l.* 2. *n.* 23 *et* 24. Sponsus si sit excommunicatus, vel peccator, an possit sponsa cum eo nubere? *l.* 6 *n.* 55. An inter sponsos liceant tactus, et oscula? *n.* 854. An fornicatio sponsorum differat specie? *n.* 847. An per fornicationem alterutrius solvantur sponsalia? *n.* 861. Quid si uterque fornicetur. *n.* 862. An liceat contrahere cum defectu occulto? *n.* 864. *et* 865. An solvantur sponsalia, si unus sponsorum discedat? *n.* 866. An sponsi teneantur impedimentum fateri? *n.* 1000. Quid si

sponsus cognoverit consanguineam sponsi post dispensationem. *n.* 1140. Quid si sponsi incestuosè coëant, antequam exequatur dispensatio. *n.* 1141. Si sponsi sint diversæ diœcesis, an unusquisque dispensandus à proprio Episcopo. *n.* 1142.

Spurius non tenetur credere matri. *l.* 4. *n.* 654. Quid possit petere à patre, et matre. *n.* 951. Si pater relinquat bona alteri, ut tradat spurio. *n.* 952. Vide *Illegitimus.*

Statutum. An religiosi teneantur ad nova statuta? *l.* 5. *num.* 43.

Sterilitas an sit causa, ut remittatur pensio? *l.* 4. *n.* 860.

Stipendium an possit peti à famulo conducto si discedat? *l.* 4. *n.* 345. An elapso triennio? *n.* 347. Si famulus inserviat nullo statuto stipendio. *n.* 348. An possit sibi compensare stipendium? *n.* 349. An debeatur stipendium famulo ægroto, aut expensæ curationis? *l.* 4. *n.* 864. Stipendium advocati. *l.* 5. *n.* 224 *et* 225. Stipendium procuratoris. *n.* 233. Sacerdos celebrans ob stipendium missæ etc. *lib.* 4. *num.* 55. Stipendium missæ, vide *l.* 6. *num.* 315 *ad* 333. Sacerdos differens celebrationem. *n.* 317. *Qu. II.* Quid si missæ tradantur communitati. *ib. v. Advertit.* A quo et quomodo taxandum stipendium. *n.* 319 *et* 320. An liceat pacisci de stipendio? *ib. Dub.* 4. Non licet retinere partem stipendii. *n.* 321. Qui tamen excipiantur. *ib. v. Ab hac.* Cui restituenda pars retenta. *n.* 322. *Dub. I.* Quid de executore. *ib. Dub.* 2. De colligente eleëmosynas. *Dub,* 3. An possint commutari missæ majoris stipendii cum missis minoris? *Dub.* 4. De administratore Ecclesiæ. *Dub.* 5.

De obligatione beneficiarii, et parochi applicandi missas. *l.* 6 *n.* 323. *ad* 326. De missis votivis sub stipendio. *n.* 327. De loco et tempore designato à fundatore. *n.* 328. Quid si Episcopus dispenset. *n.* 329. De obligatione capellani celebrandi, et per seipsum. *n.* 330. An possit aliquando omittere vel celebrare pro conjunctis, etc.? *n.* 332. An in die defunctorum possit accipi stipendium? *n.* 338.

Stipendium confessariorum monialium. *l.* 6 *n.* 377. *v. Not.* 5. An autem neo-Presbyter possit stipendium accipere pro drima missa quam celebrat cum Episcopo? *n.* 829. *v. An autem.*

Stola an requiratur in sacerdote qui communicat more lai-

ei. *l.* 6 *n.* 276. An ministrans Eucharistiam sine stola peccet graviter? *n.* 241. *v. Ministrare.*

Stratum. Strata non permittantur, nisi personis regalibus tantùm. *l.* 7 *n.* 340. *in fin.*

Striges an dentur? *l.* 4. *n.* 26.

Stuprum, et *Stuprator.* Stuprum an sit speciale peccatum? *l.* 4. *n.* 443. Ad quid teneatur stuprator. *n.* 640. Stuprator habens votum castitatis. *n.* 649. Violans consanguineam. *n.* 650. Quid si fictè promiserit impetrare dispensationem. *ib. v. Major.*

Suadere minus malum ad majus vitandum. *l.* 3. *n.* 57. Suadens damnum, vide *Consilium.*

Subdelegatio. An delegatus possit subdelegare? *l.* 1. *n.* 193.

Subdiaconus, et *Subdiaconatus.* Subdiaconus ad qualem partem officii teneatur in die ordinationis? *l.* 5. *n.* 140. *v. Hinc* Subdiaconus recitans officium ante ordinationem. *ib. v. An autem.* Subdiaconus ministrans in mortali. *l.* 6. *n.* 58. An subdiaconatus sit Sacramentum? *n.* 756. *et* 737. *v. Secunda.* De ejus materia, et forma. *n.* 746. *et* 747. An possit conferri à simplici sacerdote, vel abbate? *n.* 762. A quo tempore fuit sacer? *ibid. v. Quæstio.* An possit suscipi simul cum minoribus? *n.* 797.

Subditus. An vota subditorum valeant, donec irritentur? *l.* 4. *n.* 231. Peregrini an fiant subditi Episcopi loci? *l.* 1. *n.* 156. *v. Dub.* 1. *Probant* 2. An Episcopus possit dispensare in istorum votis, juramentis, etc.? *n.* 158. Qui veniant nomine subditorum. *l.* 7 *n.* 79. *Not. IV.* Regulares possunt cum subditis suis dispensare, sicut Episcopi in votis et irregularitatibus occultis, etc. *n.* 100.

Subreptio, et *Obreptio* quid sit. *l.* 1. *n.* 185. *v. Quæritur.*

Substitutus Pœnitentiarii an teneatur ad officium in choro? *l.* 5. 131. *v. Minimè.*

Successor locatoris quando possit conductorem expellere. *l.* 4. *n.* 859.

Suffragium iniquum. *l.* 4. *n.* 566. Excommunicatio privat suffragiis. *l.* 7. *n.* 162. Non potest superior negare suffragium ex notitia confessionis. *l.* 6. *n.* 656.

Sumptus, vide *Expensa.*

Superbia, et ejus filiæ. *l.* 2. *n.* 65.

Superior an possit irritare vota emissa ante subjectionem?

l. 4. *n.* 237. In dubio an vota sint emissa post subjectionem. *ibid.* Si votum factum sit tempore subjectionis. *n.* 238. Si superior votum ratificaverit. *n.* 239. Superior audiens detractionem. *l.* 4. *n.* 980. Vide alia *v. Prælatus.* Superior non potest uti notitiâ confessionis ad gubernationem. *l.* 6. *n.* 655. Neque ad negandum suffragium. *n.* 657.

Superstitio quid et quotuplex. *l.* 4. *n.* 1 *et* 2. Quæ sit superstitio *falsi cultûs* et *cultûs superflui. n.* 3. *et* 4.

Superstitiosi quando denunciandi. *l.* 5. *n.* 253.

Suppletio, et *Supplere.* Beneficiarius supplens officium altera die. *l.* 4. *n.* 667. An inservientes choro teneantur supplere omissa? *l.* 5. *n.* 143. *v. Notandum* 3. Suppletio animalium in societate. *l.* 4. *n.* 909. *Qu.* 2.

Supplicatio, vide *Formula.*

Supplicium. Clerici assistentes supplicio an peccent? *l.* 7. *num.* 463.

Suppositio. Ad quid tenetur adulter, si non fuerit causa suppositionis prolis. *l.* 4. *n.* 659.

Surdus, et *Surdaster.* Canonici surdi an excusentur à choro? *l.* 5. *n.* 150. *Dub.* 2. An surdi, vel surdastri satisfaciant recitando in choro? *n.* 163. *Qu. III.* Surdus excusatur à confessione. *l.* 6 *n.* 479. *v.* 2. Quomodo se gerere debeat confessarius cum surdo, vide in *Prax. Confess. n.* 102. 103 *et* 104. Quemodo cum eo cujus surditas inter confitendum patefit. *l.* 6. *n.* 644. *v. Petes.* Si confessarius sit surdus. *n.* 499. Surdus, mutus, et cæcus an possit extremam Unctionem suscipere? *n.* 732. *v.* 3. Surdus an sit irregularis? *l.* 7 *n.* 405.

Susceptio, et *Suscipere*, vide *Eucharistia*, et *Communio.* Excommunicatio impedit à susceptione Sacramentorum. *l.* 7. *n.* 158. Quid si in bona fide. *n.* 159. An liceat suscipere Sacramenta ab excommunicato tolerato? *n.* 165. An adsit pœna? *n.* 172. Irregularitas ob malam susceptionem ordinum. *n.* 360. *et* 361. An irregularitatem incurrit qui suscipit ordinem censurâ irretitus? *l.* 6. *n.* 799. *Dub.* 3. *v. Utrùm.* Suscipere Sacramenta cum opinione probabili. *l.* 1. *n.* 51.

Suspensio, et *Suspendere.* Suspensio imposita an inducat mortale? *l.* 1. *n.* 146. Suspensio quid et quotuplex. *l.* 7 *n.* 342. Quis suspendi et suspendere potest. *ib.* An incurratur suspensio levis ob veniale peccatum? *n.* 30. An ad suspensionem incurrendam requiratur scientia legis? *n.* 44. An peccet

graviter exercens actum à quo est suspensus? *n.* 313. An fiat irregularis, si suspensio sit ad tempus. *n.* 314. An Episcopus exercens Pontificalia à quibus est suspensus? *ib. v. Dub.* 2. Et quid si celebret solemniter. *ibid. v. Si autem.* Sacerdos suspensus an validè absolvat? *ib. v.* 4 *.Suspensus.* Quot modis suspensio feratur? *n.* 315. Qualitas suspensionis. *n.* 316. Pauper suspensus à beneficio an possit fructus retinere? *ibid. Dub.* 1. An suspensus à beneficio sit etiam ab aliis in alia diœcesi? *Dub.* 2. An suspensio debeat fieri in scriptis? *n.* 317. *in fin.* Suspensiones communes clericorum. *n.* 318. Religiosorum. *n.* 319. Episcoporum. *n.* 320. Num quis possit suspendi ob culpam levem? *n.* 321 *v. Sed.* Quis absolvat à suspensione. *n.* 322. Suspenditur Latinus, vel Græcus non celebrans in proprio ritu. *l.* 6 *n.* 202. Suspensio ferenda in exquirentes nomen complicis, etc. *n.* 491 *et* 492. Suspenditur ordinans alienum, sicut et ordinatus. *n.* 769. Item qui eadem die suscipit duos ordines sacros. *n.* 796. Quid si non servet interstitia. *ib. Dub.* 2. Quid si suscipiat Minores cum subdiaconatu. *n.* 797. Quid si quis ordinatur ante ætatem ex ignorantia crassa. 799. *v. Sed hic.* Si ordinatur à proprio Episcopo in aliena diœcesi. *n.* 798. *v. Adde.* Quid si ordinetur sine titulo. *n.* 820.

Suspicio temeraria. *l.* 4. *n.* 963 *et* 964. Quomodo discernatur judicium à suspicione. *n.* 965.

Sustentatio beneficiarii. *l.* 4. *n.* 491. *Qu. II. et Qu. V.*

Susurratio quid sit. *l.* 2. *n.* 72. *v.* 2. *Filiæ.*

Sutor quando peccet? *l.* 5. *n.* 292. *v.* 4. Suere in die festo. *l.* 4. *n.* 290. Sutor an excusetur à jejunio? *n.* 1041.

Symbolum Apostolorum necessariò sciendum. *l.* 3. *n.* 1. Symbolum dum cantatur à choro, non potest celebrans prosequi missam. *l.* 6. *n.* 424. *v.* 3.

T

Tabacum per nares an impediat à Communione? *l.* 6. *n.* 280. *Dub.* 1. An fumus tabaci? *Dub.* 2. Folia tabaci vel aromata dentibus attrita. *Dub.* 3.

Tabelliones quando peccent? *l.* 5. *n.* 230 *et* 231.

Tacens, vide *Mutus.*

Tactus, et *Tangere.* Tactus turpis proprii corporis. *l.* 4. *n.* 419. Tactus alieni corporis et brutorum. *n.* 420. Mulier permittens se tangi. *n.* 430. An tunc teneatur clamare? *ibid. v. Utrùm.* Tactus inter conjuges. *n.* 431. (*Vide etiam l.* 6. *n.* 932.) Tactus inter sponsos. *l.* 4. *n.* 431. (*Et vide l.* 6. *n.* 854.) Tactus impudici an inducant incestum? *l.* 4. *n.* 453. *et n.* 469. Tactus impudici in Ecclesia. *n.* 459. Vir extorquens tactus an teneatur ducere? *n.* 645. Tactus instrumentorum an requiratur in ordinatione? *l.* 6. *n.* 742. An debeat esse physicus? *n.* 743. An liceat laicis tangere vasa sacra, vestes, et corporalia? *n.* 582. Tactus et oscula inter sponsos an liceant? *n.* 854. An tactus turpes inter conjuges? *n.* 932 *ad* 935. Conjux turpiter tangens seipsum. *n.* 936.

Taurorum agitationes. *l.* 4. *n.* 365.

Taxa in venditione an obliget in conscientia. *l.* 4. *n.* 805. Taxa stipendii pro missa. *l.* 6. *n.* 318. *et seq.* Taxa beneficii circa ordinationem. *n.* 815. *Not.* 1.

Tempus Matutini. *l.* 5. *n.* 174. Tempus festi incœpti. *l.* 4. *n.* 267. Tempus restitutionis faciendæ. *n.* 676. Mutuans cum obligatione expectandi per longum tempus. *n.* 760. Obligatio recitandi in choro, tempore, ordine debito. *l.* 5. *n.* 171. Tempus recitandi Horas. *n.* 172. Causæ anticipandi tempus recitationis. *n.* 173. Anticipans tempus prandii. *l.* 4. *n.* 1016. *v. Quæritur.* Tempus ad præscribendum, vide *Præscriptio.* Tempus Ordinationum. *l.* 6. *n.* 794. Si elabitur tempus sponsalibus præfixum an solvantur? *n.* 867. Quo tempore est illicita copula conjugalis, vide *Debitum.* Tempus impendendum in celebratione missæ. *n.* 400. Tempore feriarum prohibentur solemnitates, benedictio, etc. in matrimonio. *n.* 983. An liceat tunc illud consummare? *n.* 984.

Tentatio Dei quid sit? *l.* 4. *num.* 29. Tentatio formalis, et interpretativa. *ibid.* An in tentatione Dei detur parvitas materiæ? Et quæ sit tentatio interpretativa. *n.* 30. An liceat petere à Deo miracula? *n.* 31. An qui offert se ad martyrium? Et an qui respuit medicinas? *n.* 32.

Terminus, vide *Tempus.*

Testamentum. Quid et quotuplex sit Testamentum. *l.* 4. *n.* 919. *et seq.* Ex quibus capitibus Testamentum est nullum. *n.* 921. De Testamento rusticorum. Vide annotata *v. Rusticus.*

De Testamento tempore pestis. *l.* 4. *n.* 926. Testamentum clericorum, novitiorum, et militum. *n.* 929. Testamentum rumpitur præteritione posthumi. *n.* 950. Testamenta conficere in festis an liceat? *l.* 4. *n.* 287.

Testari qui possint? *l.* 4. *n.* 942. Beneficiarii de quibus possint testari? *l.* 5. *n.* 22.

Testiculos alteri abscindens fit irregularis. *l.* 7. *n.* 380. Item si quis sibi abscindit. *n.* 417. Quid si ob vocem servandam *n.* 418.

Testimoniales Litteras potest concedere capitulum Sede vacante. *l.* 6. *n.* 788. *v. Benè.* Testimoniales ab Episcopo origini. *n.* 789. *in fin. v. Notandum.*

Testis quando debeat testificari. *l.* 5. *n.* 264. Testis æquivocans. *l.* 4. *n.* 160. Quando testis non teneatur testificari? *l.* 5. *n.* 268. Religiosi an possint testari? *l.* 5. *n.* 22. *et n.* 187. Falsum testificatus ad quid teneatur? *n.* 269. Testes nolentes testificari quando peccent? *n.* 270. Quomodo facienda depositio testium? *n.* 271. Testis unus sufficit ad testificandum Baptismum. *l.* 6. *n.* 134. *v. Hic.* Quid si testificentur impedimentum testes fide non digni, vel unus fide dignus. *n.* 908. *et n.* 996. *ac* 997. Quid si sponsalia sint jurata. *n.* 998. Testes assistentes matrimonio qui sufficiant. *n.* 1085. Testes voluntarii in causa mortis fiunt irregulares. *l.* 7. *n.* 468 *ad II.*

Theologus Canonicus quando excusetur à choro? *l.* 5. *n.* 131. *v. Sic pariter.*

Thesaurus inventus ad quem spectet? *l.* 4. *n.* 602.

Timor in corrigendo. *l.* 3. *n.* 37. Timor excusans à missa. *l.* 4. *n.* 327. Timor sævitiei qualis sit causa divortii. *l.* 6. 971. *v.* 3.

Titulus ad præscribendum. *l.* 4. *n.* 505. An sit titulus justus exigendi aliquid in mutuo *ob periculum sortis*? *n.* 765. An *pœna conventionalis*? *n.* 766. An *damnum emergens*, et *lucrum cessans*? *n.* 768. Vide alia *v. Damnum.* Quid si aderat titulus, sed mutuans non advertit? *n.* 773. Tituli augendi pretium. *n.* 807. Titulus beneficii quoad Officium divinum. *l.* 5. *n.* 161. *v. Juxta.* Titulus coloratus an requiratur in errore communi, ut Ecclesia suppleat jurisdictionem? *l.* 6. *n.* 572. *v. Majus.* Titulus ordinationis, vide *n.* 813. De titulo paupertatis. *n.* 814. Beneficii. *n.* 815. Patrimonii. *n.* 817. An ordinatus sine titulo sit suspensus? *n.* 820.

Toleratus. Excommunicati tolerati nullo gaudent privilegio.

l 7. *n.* 135. Qui dicantur tolerati. *d. n.* 134. *ad n.* 137. An liceat cum toleratis communicare? *n.* 138. An in divinis sine causa? *n.* 139. Percussores clericorum quando censeantur tolerati. *n.* 141. An pro tolerato possint offerri sacrificia? *n.* 164. Num liceat petere Sacramenta à tolerato? *n.* 165. An non toleratus licitè ministret? *n.* 168. An in articulo mortis? *ibid.* Pœna si ministrat. *n.* 171.

Tonsor. Excusaturne à jejunio?

Tonsura Clericorum. *l.* 5. *n.* 188. (*Vide etiam l.* 6. *n.* 825.) Tonsura an prærequirat confirmationem? *l.* 6. *n.* 183. An tonsura sit verus ordo? *n.* 734. Num possit conferri extra diœcesim? *n.* 756. Num quolibet die? *n.* 794. Num ab abbatibus iis qui habent dimissorias? *n.* 763. Obligatio deferendi Tonsuram. *n.* 826. Sub pœna amittendi privilegia fori, et canonis. *n.* 827.

Tormenta. Reus imponens sibi crimen ad vitanda tormenta. *l.* 5. *n.* 275. An tunc teneatur revocare confessionem? *n.* 276.

Tortura. Quid liceat judici circa torturam rei? *l.* 5. *n.* 202.

Torum. Divortium quoad torum. *l.* 6. *n.* 960.

Traditio rei transfert dominium. *l.* 4. *n.* 503. Traditio in donatione. *n.* 732. Traditio in venditione si non exigatur pretium, vel fides. *n.* 685. *et n.* 796. Si res vendita pereat ante traditionem. *n.* 828. Quid si post. *ib. v. Si res.* Vide *Instrumentum.*

Transactio in beneficiis. *l.* 4. *n.* 77.

Transgressor residentiæ, vide *Residentia.*

Translatio Officii. *l.* 5. *n.* 161. *Qu. V.* Translatio Episcoporum. *n.* 104 *et* 105.

Trebellianica. l. 4. *n.* 961.

Tributum, vide *Gabella.*

Triennalis possessio ad præscribenda mobilia, et beneficia. *l.* 4. *n.* 507. *v. Si quis.*

Turcarum res surripere. *l.* 4. *n.* 525.

Turpis. Contractus de re turpi. *l.* 4. *n.* 712. Et cui tunc facienda restitutio? *ibid.*

Turpiloquium, vide *Verba obscœna.*

Tutor quibus detur, et ad quid teneatur? *l.* 4. *n.* 917 *et* 918. Pupillus se obligans sine consensu tutoris. *d. n.* 918. *v.* 6. *Pupillus.* Tutor an possit irritare vota pupilli? *l.* 4. *n.* 229.

Typographus componens in festis. *l.* 4. *n.* 282.

V

Vacare. Si quis habens beneficium accipiat alterum, vacat primum. *l.* 5. *n.* 116. *v. Notandum.* Quid si beneficium simplex. *n.* 118. *v. Quæritur.*

Vagi an teneantur locorum præceptis, etc.? *l.* 1. *n.* 158. Vagus ubi debet recipere Communionem Paschalem? *l.* 6. *n.* 240. *n.* 9. Vagorum matrimonium. *n.* 1089.

Valor, vide *Pretium.*

Vana gloria. l. 2. *n.* 66. *v.* 3.

Vana observantia quid et quotuplex? *l.* 4. *n.* 14.

Vas. An liceat laïcis tangere vasa sacra? *l.* 6. *n.* 382. Num liceat viro copulam incipere in vase præpostero? *n.* 916. Num liceat copulari senibus non valentibus intra vas seminare? *n.* 954. *Dub.* 2.

Vectigal, vide *Gabella.*

Velum an debeat benedici? *l.* 6. *n.* 389.

Venatio, et *Venari.* Venari in die festo. *l.* 4. *n.* 283. Feræ captæ in venatione. *l.* 4. *n.* 604 *et* 605. Venatio vetita clericis, et religiosis. *n.* 606.

Venditio, et *Vendere.* Quid sit venditio? *l.* 4. *num.* 793. An requiratur determinatio pretii? *num.* 794. Quid si detur arrha. *ib.* An requiratur scriptura, traditio, et solutio pretii? *n.* 795. et 796. Cui spectent fructus fundi. *n.* 797. et 798. Si res ematur pecuniâ alienâ. *n.* 799. Si res aliena vendatur. *n.* 800. Quid si augeatur valor rei. *num.* 801. De merce ultronea. *n.* 802. De taxa pretii. *n.* 803. De variatione pretii. *num.* 804. *ad* 811. De pacto retrovendendi, aut reëmendi. *n.* 812. et 813. De monopoliis. 814. *ad* 817. De vitio rei. *n.* 818 *ad* 824. De venditricibus. *n.* 825. et 826. Quid si res vendatur duobus emptoribus. *n.* 827. Quid si res vendita pereat. *n.* 828. Quid de chyrographis. *num.* 829. Vendere jus patronatûs, et jus sepulturæ. *l.* 4. *n.* 71. Venditio Sacramentorum, jurisdictionis, officii amovibilis, etc. *n.* 105. et 111. Vendens aleas, gladios, venena, etc. *l.* 3. *n.* 71. An vendere beneficium sit simonia de jure divino? *l.* 4. *n.* 70.

Vendere in die festo. *l.* 4. *n.* 285. Revendens rem emptam alienam. *l.* 4. *num.* 601. An possit solvi pretium creditori venditoris? *l.* 4. *n.* 685. Vendere an liceat filios suos parentibus paganis? *l.* 6. *n.* 153.

Venditrices quid possint lucrari? *l.* 4. *n.* 825. Venditricibus quæ interrogationes faciendæ. *Prax. Confess.* *n.* 61.

Venenum haurientes. *l.* 4. *n.* 369. *in fin.* Vendere venenum. *l.* 3. *n.* 71. Venenum dans clerico an incurrat excommunicationem? *l.* 7. *n.* 280. *Dub.* 2.

Veniale. Votum vitandi omnia venialia. *l.* 4. *n.* 203. Proponens omnia venialia committere. *l.* 5. *n.* 12. Veniale an sit contra legem divinam? *l.* 2. *n.* 11. Vide alia *v. Peccatum.* Accedens ad Communionem cum veniali habituali. *l.* 6. *n.* 270. Cum veniali actuali. *ibid. Quær. II.* Dolor de venialibus qualis requiratur. *n.* 449. Vide *Dolor.* Si conjux petat cum veniali. *n.* 946.

Verba legis quomodo interpretanda. *l.* 1. *n.* 200. Verba obscœna. *l.* 4. *n.* 426. In Ecclesia an sint sacrilegia? *n.* 461.

Verbera an sint causa divortii? *l.* 6. *n.* 972.

Veritas requisita in juramento. *l.* 4. *n.* 147.

Vesperarum hora quando incipiat. *l.* 5. *n.* 174. *v. Hic.*

Vestis. Fœmina veste utens virili. *l.* 3. *num.* 52. *v.* 2. An liceat uti vestibus infidelium? *l.* 4. *n.* 15. Convertere vestes sacras in usum profanum. *l.* 4. *n.* 41. Pauper reficiens vestes in die festo. *n.* 297. Sartor in festo perficiens vestes. *n.* 303. Ministrans Eucharistiam sine vestibus quomodo peccet. *l.* 6. *n.* 241. Peccat celebrans sine vestibus, etiam ob metum mortis. *n.* 377. *Dub.* 2. An liceat celebrare sine vestibus ad dandum Viaticum? *n.* 289. Quomodo vestes sacræ execrentur. *num.* 371. An possint applicari ad usus profanos? *ib. v. Partes.* et *n.* 377. *infra.* An in missa possit aliquando omitti aliqua vestis? *n.* 376. et 377. Num possint confici ex veste muliebri? *ib.* Debent esse mundæ. *ib.* Vestes debent benedici. *num.* 378. Debent esse de colore assignato. *ibid. Dub.* 5. An maneant benedictæ adhibitæ in missa? *n.* 379. et 380. Quibus liceat tangere vestes, vasa et corporalia. *n.* 382. An vestes omitti possint ministrando Extremam Unctionem? *n.* 726. Si liceat vestes sumere ex altari. *n.* 424. *v.* 5. *Inferiores.*

Vexatio. Beneficiarius redimens vexationem. *l.* 4. *n.* 98.-99.
Vias instaurare in festis. *l.* 4. *n.* 303.
Viaticum. Nec ad dandum Viaticum licet consecrare in una specie. *l.* 6. *n.* 196. Nec in fermentato. *n.* 203. *Dub.* 2. Quivis sacerdos potest dare Viaticum absente parocho. *n.* 236. et *n.* 239. Imò diaconus. *d. n.* 236. Etiam Regulares. *n.* 240. An laici? *n.* 237. *v. Deindè*. Num laicis et clericis liceat unquam per se sumere Viaticum? *ibid. Qu.* 2. Quando Viaticum possit dari non jejunis. *n.* 284. Quid si jam Viatico sint priùs muniti. *n.* 285. An teneatur sumere qui à paucis diebus communicavit ex devotione? *ibid. Dub.* 2. Quid si manè communicavit. *Dub.* 3. Num parochus possit aliquando omittere verba illa : *Accipe Viaticum. Dub.* 4. An dari possit cum ablutione? *n.* 288. *v. Dicunt*. An sacerdoti non jejuno liceat celebrare ad dandum Viaticum? *n.* 286. An dandum pueris? *n.* 293. An peccans post Viaticum teneatur rursùs accipere? *ib. v.* 4. An dandum capite damnatis? *n.* 285. *v. Hic autem*. Necessitas dandi Viaticum excusat à confessione ante communionem. *n.* 260. Permittit etiam celebrare media nocte. *n.* 343. *v. In necessitate*. Num Viaticum possit dari post Extremam Unctionem? *n.* 716.
Viator quando excusetur à missa. *l.* 4. *n.* 328.
Vicarius Generalis an possit dare facultatem excipiendi confessiones contradicente Episcopo? *l.* 6. *n.* 558. An possit eligi in confessarium monialium? *l.* 6. *n.* 577. *Not.* 3. An possit dispensare in denunciationibus matrimonii? *n.* 1007. An ferre censuras? *l.* 7. *n.* 10. *v. IV*. An Episcopus possit casus Papales occultos absolvere per Vicarium generaliter deputatum? *l.* 6. *n.* 594. *Dub.* 9. et *l.* 7. *n.* 93. An hæresim per Vicarium specialiter designatum? *l.* 7. *n.* 90.
Vicarius Capitularis an possit absolvere occulta Papalia sicut Episcopus? *l.* 6. *n.* 593. *v. Eamdem*. Nequit dare dimissorias ad ordinationem. *n.* 787. *Notandum* 5.
Victor, et *Victus*. An victor ludo vetito possit retinere lucratum? *l.* 4. *n.* 887. Quid si impediat judicem, etc.? *n.* 888. Quid si lusit animo repetendi. *n.* 889. An victus ludo vetito teneatur solvere? *n.* 890. Quid si renunciaverit legi. *n.* 891. An victus possit petere relaxationem juramenti? *n.* 892. An sibi compensare solutum? *n.* 893. An transigere, si fictè minetur repetere in judicio? *n.* 894.

Vidua. Extorquens copulam à vidua sub ficta promissione matrimonii. *l.* 4. *n.* 646. An viduis possit dari legatum relictum puellis? *n.* 930. *Dub.* 5. Vidua se delectans de copula præterita. *l.* 2. *n.* 23 *et* 24. Qui viduam ducit est irregularis. *l.* 7. *n.* 437.

Vigilia. An in vigiliis Nativ. Domini, Paschatis, et Pentecostes liceat augere cœnulam? *l.* 4. *n.* 1025. *v. In vigilia.*

Vinculum. Divortium quoad vinculum. *l.* 6. *n.* 955.

Vindictam publicam an liceat petere? *l.* 3. *n.* 29. *v. Licet.*

Vinum ebriosis præbens. *l.* 5. *n.* 69. Vendere vinum mixtum cum aqua. *l.* 4. *n.* 820. An liceat bibere vinum in jejuniis? *n.* 1022. Vinum ex vite est materia Eucharistiæ. *l.* 6. *n.* 206. *ad* 210. Vinum acescens. *ib. ad III.* Aqua miscenda in vino. *n.* 208 *ad* 210. An omittere vinum in purificatione vacet culpâ? *n.* 408. An aqua vino permixta convertitur in sanguinem Christi? *n.* 209.

Violare. An fœmina teneatur potiùs pati mortem, quàm violari? *l.* 4. *n.* 568. Vide alia verb. *Stuprum*, *Jejunium*, *Secretum.*

Violatio Ecclesiæ. *l.* 6. *n.* 361. Vide *Ecclesia.* Violatio sigilli, vide *Sigillum.* Violatio censuræ inducit irregularitatem. *l.* 7. *n.* 357. *et* 358.

Vir, vide *Maritus.* Vir an possit delectari alterius pulchritudine, ut se excitet ad copulam? *l.* 6. *n.* 913. An delectari de copula aliena? *n.* 914. Vide alia *v. Debitum.* Quando teneatur petere. *n.* 928. Num vir possit expellere uxorem, dote non soluta? *n.* 959. *Dub.* 1. An tunc teneatur eam alere? *ib. v. Sed hic.* Quid si ipsa adulterium commiserit. *ib. Dub.* 3. An vir teneatur dimittere uxorem adulteram? *n.* 963. An vir possit fieri religiosus aut sacerdos manente uxore in sæculo? *num.* 975.

Virgo violata si renuat nubere, an vir teneatur eam dotare? *l.* 4. *n.* 648. Vide alia *v. Puella*, *Legatum*, et *Fœmina.*

Virtutes pœnitentis an cadant sub sigillum? *l.* 6. *n.* 641.

Vis. Impediens alterum à bono sine vi. *l.* 4. *n.* 582. Impediens vi. *n.* 587. Quid si precibus. *ibid.* Vim vi repellere cum morte invasoris. *n.* 580. *ad* 592. An liceat proscriptis vim vi repellere? *l.* 4. *n.* 580. An liceat reo vim vi repellere? *l.* 5. *n.* 279. Vis ad extorquendum matrimonium. *l.* 6. *n.* 1045. Vide *Metus.*

Visitare. Episcopus aut prælatus regularis visitans moniales. *l.* 5. *n.* 56.

Visitatores an excusentur à choro? *l.* 5. *n.* 131. *vers. Sentiunt.*

Vita. An liceat macerationibus vitam sibi minuere? *l.* 4. *n.* 371. An ad servandam vitam teneamur uti remediis extraordinariis, vel nimis duris? *n.* 372.

Vitalitius census, an et quando liceat? *l.* 4. *n.* 844.

Vitandus. An excommunicatus vitandus possit absolvere moribundum? *l.* 6. *n.* 88. *Sed meliùs vide n.* 560. *v. Quær. I.* Quinam sit vitandus. *l.* 7. *n.* 133. *et n.* 135. *ac seq.* De suspenso et interdicto vitando. *n.* 140. Percussor clerici quando vitandus. *n.* 141. Quando vitandus possit credi fuisse absolutus. *n.* 146. Communicans in divinis cum vitando. *n.* 175. Recitans cum eo officium privatum. *ibid.* Communicans civiliter. *n.* 188. Vide *Excommunicatus.* An vitandus validè ministret Sacramenta? *n.* 166. An unquam Pœnit? *n.* 167. An unquam licitè? *n.* 169. Pœna si ministret. *n.* 171. Num liceat vitando usus Sacramentalium, et oratio privata in Ecclesia. *n.* 174. Si nolit ab Ecclesia recedere, ad quid teneantur clerici. *n.* 176. Ad quid assistens eidem missæ. *ibid.*

Vitium rei occultum circa substantiam. *l.* 1. *n.* 819. *et* 820. Quid si res sit perfectior aliis. *n.* 820. Vendens quid pro quo. *n.* 821. Vitium circa quantitatem. *n.* 822. circa qualitatem. *num.* 823.

Vitrum, an liceat coquere in festis? *l.* 4. *n.* 300.

Vocatio divina ad ordines. *l.* 6. *n.* 73. *et n.* 82.

Vocatus ad religionem an peccet vocationem negligens? *l.* 5. *num.* 78.

Voluntas. Voluntates ultimæ an possint commutari à Papa? *l.* 4. *n.* 931. *et* 939. An ab Episcopis? *dict. n.* 931. *Qu. II.* An tunc requiratur consensus hæredis, et causa? *ib. Dub.* 1. *et* 2. Voluntas clericandi requisita in beneficiario. *l.* 5. *n.* 115. Quid si voluntas sit dubia, vel conditionata. *n.* 114. Voluntas prava si permaneat in effectu, an multiplicentur peccata? *l.* 2. *n.* 40.

Voluptas. An liceat sumere electuaria ob voluptatem? *l.* 4. *n.* 1019. Parare cibos in festis ad voluptatem. *n.* 298. Comedere ob voluptatem. *l.* 2. *n.* 73. Copula conjugalis ob voluptatem an liceat? *l.* 6. *n.* 912.

Vomitus. An in periculo vomitûs liceat communicare? *l.* 6. *n.* 292.

Votum, et *Vovere.* Quid et quotuplex sit votum. *l.* 4. *num.* 194 et 195. Quæ requiratur voti deliberatio et intentio. Vide *ibid. Dub. II.* Quid si quis voveat cum animo non promittendi, vel non implendi, aut non se obligandi. *l.* 4. *num.* 201. De materia voti. Vide *Dub. III.* De obligatione voti. Vide *Dub. IV.* Quot modis tollatur obligatio voti. Vide *Dub. V.* Quid si superveniat circumstantia non prævisa. *lib.* 4. *num.* 226. *et num.* 187. Quid si sint vota castitatis, et religionis, aut vota solemnia. *l.* 5. *num.* 50. De voti irritatione. Vide *Dub. VI. Art. I.* Quis possit vota indirectè irritare. *lib.* 4. *n.* 241. De commutatione voti. Vide *Dub. VII.* De dispensatione voti. Vide *Dub. VIII.* An in dubio de voto teneamur implere? *lib.* 1. *num.* 28. Quid si votum sit certum, et impletio dubia. *ibid.* Quid si probabiliter votum sit jam impletum. *num.* 29. *et l.* 4. *num.* 700. *v. Limitant.* An liceat nubere cum habente votum castitatis? *l.* 5. *n.* 60. Et an reddere ei debitum. *n.* 61. Violatio voti an sit sacrilegium? *l.* 4. *n.* 47. Quid si quis voveat religionem indeterminatam. *n.* 222. Quid si faciat votum non ludendi sub pœna. *n.* 223. An peccet graviter qui vovet dare mille aureos, et tres tantùm retinet? *l.* 2. *n.* 58. An stuprator habens votum castitatis teneatur ducere? *l.* 4. *n.* 649. An sexagenarii qui votum habent jejunii, teneantur jejunare? *n.* 1038. An sexagenarii, quibus votum castitatis commutatum est in jejunium? *n.* 1040. An teneatur ad vota religionis religiosus promotus ad Cardinalatum, aut Episcopatum? *l.* 5. *n.* 2. Ex voto paupertatis ad quid obligentur religiosi? *n.* 14. Quæ non repugnent voto paupertatis. *n.* 16. An votum paupertatis possit abrogari per consuetudinem? *n.* 35. An valeat votum religiosi sine licentia Prælati? *n.* 48. Votum habentes religionis quando excusentur. *n.* 72. An valeat votum nubendi? *l.* 6. *n.* 75. Votorum commutatio in jubilæo an possit fieri extra Sacramentum? *n.* 556. *ad XIV.* Suscipiens Ordinem sacrum ignorando votum castitatis. *n.* 809. Quid si expressè nolit eam vovere. *ibid. Dub.* 2. Quid si ordinetur per metum. *n.* 811. Votum religionis, vel ordinis sacri suscipiendi, aut servandæ castitatis, an solvat sponsalia? *n.* 873. Si sponsus post votum copulam extorsit. *n.* 874. Si

petat conjux habens votum castitatis. *n.* 944. Si uterque conjux voverit castitatem. *n.* 948. In voto castitatis emisso post matrimonium num possit Episcopus dispensare? *l.* 6. *n.* 986. Num in voto ante matrimonium ad debitum petendum? *n.* 987. An Mendicantes. *ib. v. An autem.* An Episcopus dispenset ad nubendum? *ib. Dub.* 3. Votum solemne irritat matrimonium. *n.* 1024. *et* 1025. An possit Papa in eo dispensare. *n.* 1026. An sit licitum votum effundendi vitam ob defensionem præservationis B. Mariæ à labe originali? *l.* 7. *n.* 263.

Vox. Qua voce celebranda missa. *l.* 6. *n.* 413 *et* 414. Quid si nec audias teipsum. *ib.* Quid si dicas submissè, quæ altè dicenda. *n.* 415. Quid si altè, quæ submissè. *n.* 416. Si quis abscindit sibi testiculos ad vocem servandam. *l.* 7. *n.* 418.

Universitas. Mutuum datum Universitati, an repeti possit? *l.* 4. *n.* 756.

Usurarius an acquirat dominium lucri? *l.* 4. *n.* 783.

Usus. Quid sit usus rei. *l.* 4. *n.* 487. An religiosus obstrictus ad restitutionem teneatur sibi subtrahere ex rebus datis ad usum? *l.* 5. *n.* 27. Religiosus expendens in usus turpes per licentiam generalem. *l.* 4. *n.* 873. *et l.* 5. *n.* 29. *et n.* 51. Et an talis licentia sit invalida. *ib. et n.* 50. Usus matrimonii, vide *Debitum conjugale.*

Ususfructus quid sit. *l.* 4. *n.* 487. Quando filius acquirat usumfructum peculii adventitii. *n.* 488 *v. IV. Peculium.*

Utilitas, et *Utilis.* Utilitas ad publicam lætitiam excusans ad laborandum. *l.* 4. *n.* 304. Res utilis emptori nequit pluris vendi. *n.* 806. Utilitas excusans Pastores à residentia. *l.* 5. *n.* 125. *v. IV.* Et canonicos à choro. *n.* 130. *v. III.*

Uxor ad quid teneatur? et an ad officia vilia? *l.* 4. *n.* 352. An teneatur sequi domicilium viri? *n.* 353. An solvere debita contracta à viro? *n.* 354. Quid teneatur restituere filiis primi matrimonii. *n.* 355. *et n.* 960. An possit absolvi uxor peccans cum viro? *l.* 4. *n.* 440. An vir possit irritare omnia vota uxoris? *l.* 4. *n.* 234. An uxor vota viri. *n.* 235. Quid si invicem voveant castitatem. *n.* 236. An uxor excusetur à missa ob indignationem viri? *n.* 327 *v. Sic.* Bona uxorum. *n.* 489. Furtum uxorum. *l.* 4. *n.* 539. An uxor possit dare eleëmosynas. *n.* 540. An expendere? *n.* 541. An subvenire parentibus? *n.* 542. An accipere alimenta à viro debitis gravato? *n.* 695. An uxor excusetur à jejunio ob indignationem viri? *l.* 4. *n.* 1034.

v. 4. Uxor ordinati in sacris an teneatur profiteri religionem. *l.* 6. *n.* 822. *v. Licitè.* An tunc possit nubere post mortem viri. *Dub. II.* An uxor teneatur aliquando petere. *n.* 929. An possit pollui, viro se retrahente post seminationem. *n.* 919. Si experta sit periculum mortis in partu, vel si soleat parere filios mortuos, an teneatur reddere. *n.* 953. Surgens aut mingens post copulam. *n.* 954. *v. Dicunt.* An teneatur divertere à viro adultero. *n.* 964. An sequi virum quoad habitationem. *n.* 977.

FINIS INDICIS RERUM.

NOMINA AUCTORUM

QUI IN HOC OPERE CITANTUR. (*)

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM.		
A		Nat.	Vixit.	Mort.
Abbas (Nicolaus de Tudeschis)	Italus	1370	»	1445
Abelly (Ludovicus)	Gallus	1604	»	1691
Abulensis (Alphonsus Tostatus)	Hispanus	1400	»	145
Acunna (Christophorus de)	Hispanus	1597	»	1676
Adrianus (Adrianus)	Belga	»	»	1580
Æneas Sylvius (Pius II.)	Italus	1405	»	1464
Ægidius (à Præsent.)	Lusitanus	»	16° sæc.	»
Aguirre (Card. Joseph Saënz de)	Hispanus	1630	»	1699
Alanus (Gulielmus)	Anglus	1532	»	1574
Albertus (Magnus)	Germanus	1193	»	1280
Albitius (Card. Franciscus)	Italus	1623	»	1684
Alciati (Terentius)	Italus	1570	»	1651
Alcozer.			»	
Alcuinus (Flaccus Albinus)	Anglus	»	»	804
Ales (Alex. de) *seu* Alensis	Anglus	»	»	1245
Alexander (ab Alexandria)	Italus	»	15° sæc.	»
Aliacensis (Card. Petrus de Aliaco)	Gallus	»	»	1425
Almainus (Jacobus)	Gallus	»	»	1515
Alterius			»	814
Alvarez (Didacus)	Hispanus	»	»	1635
Amalarius (Fortunatus)	Germanus	»	»	»
Amato (Michaël de)	Italus	1682	»	1729
Ambrosius (S.)	Italus	340	»	397
Amicus (Franciscus)	Italus	»	»	1651
Amort (Euseb.)	Germanus	1692	»	1775
Anacletus				
Anastasius (Sinaita)	Asianus	»	16° sæc.	»
Ancharano (Petrus de)	Italus	1330	»	1417
Andrea (Joannes)	Italus	»	15° sæc.	»
Angelus (Mutius)	Italus	1558	»	1597
Anglès (Josephus)	Hispanus	»	16° sæc.	»

(*) Omnibus gratum fore atque ad errores in laudandis auctoribus evitandos perutile existimamus, nomina Auctorum, quæ in cursu Operis curta tantùm dimidiaque citantur, hic in ordine alphabetico et integrè scripta legere ac numerare. Si quid tamen imperfecti in describendis nominibus, patria atque ævo tot scriptorum excidisset, corrigi haud renuimus, sed optamus. Auctores paganos aut hæreticos in præsenti catalogo recensere supersedimus.

Edit.

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Anselmus (S.)	Italus	1033	»	1109
Antoine (Paulus Gabriel)	Gallus	1679	»	1743
Antoninus (S.)	Italus	1389	»	1459
Antonius (à Spir. S.)	Lusitanus			
Aponte (Ludovicus)	Hispanus	1554	»	1624
Arragonius (Petrus)	Hispanus	»	16° sæc.	»
Arausus (Franciscus de Aranxo.)	Hispanus	»	16° sæc.	»
Aravius (Francisc. de Aravio)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Arcudius (Petrus)				
Archidiaconus				
Armendarius				
Armilla *vide* Fumus				
Arnaudius (Claudius)				
Arnobius				
Arriaga (Rodericus de)	Hispanus	1592	»	1667
Arsdekin (Richardus)	Hibernus	»	17° sæc.	»
Astesanus		»	»	1230
Athanasius (S.)	Afer	»	»	373
Augustinus (S.)	Afer	354	»	430
Aureolus (Card. Petrus)	Gallus	»	14° sæc.	»
Avendanus	Hispanus			
Aversa (a S. Severino Raphael)		»	17° sæc.	»
Avicenna	Persa	980	»	1037
Avila (P. Joann.)	Hispanus	1500	»	1569
Azorius (Joannes)	Hispanus	»	»	1603
Auctor Parochiani obedientis.				
Auctor anonym. Istruz. per li novelli Confess.				
Auctor anonym. Istruz. per li confess. di terre et villagi.				
Auctor anonym. de Officiis Confessariorum.				

B

Babenstuber (Ludovicus)	Germanus	»	18° sæc.	»
Baeza (Didacus)				
Bail (Ludovicus)	Gallus			
Baldus (de Ubaldis)	Italus	»	14° sæc.	»
Ballerini (Petrus)	Italus	1690	»	1764
Ballerini (Hieronymus)	Italus	1702	»	1764
Baluzius (Stephanus)	Gallus	1631	»	1718
Bancellius (Ludovicus)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Bannez (Dominicus)	Hispanus	1527	»	1604
Barbosa (Augustinus)	Italus	»	»	1649
Barchius				
Bardellus (Nicolaus)	Italus	»	»	1655
Bardi (Franciscus)				

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM.		
		Nat.	Vixit.	Mort.
Barisonius	Italus	1587	»	1667
Baronius (Card. Cæsar)	Italus	1538	»	1607
Bartolus	Italus	1313	»	1355
Basilius (S. Magnus)	Asianus	329	»	379
Bassæus (Eligius)	Gallus	»	17° sæc.	»
Baucius (Carolus)	Italus			
Bauldri (Paulus)	Gallus	1639	»	1706
Baumont (Christophorus de)	Gallus	1703	»	1781
Baunus (Stephanus)	Gallus	»	»	1649
Becanus (Martinus)	Belga	1561	»	1624
Beda (Venerabilis)	Anglus	672		735
Beja (Ludovicus de)	Lusitanus	»	16° sæc.	»
Bellettus (Joan.)				
Bellarminus (Card. Robertus)	Italus	1542	»	1621
Bellamera (Ægidius de)	Gallus	»	14° sæc.	»
Bellegambe (Franciscus)		»	17° sæc.	»
Bellochius		»		
Benedictus (S.)				
Benzonius (Franciscus)	Italus	480	»	543
Bernal (Augustinus)	Hispanus	1360	»	1444
Bernardinus (Senensis S.)	Italus	1383	»	1444
Bernardus (S.)	Gallus	1091	»	1153
Berti (Joan. Laurent.)	Italus	1696	»	1766
Beyerlink (Laurentius)	Belga	1578	»	1627
Biel (Gabriel)	Germanus	»	»	1495
Billuart (Carolus)	Belga	1685	»	1757
Binsfeldius (Petrus)	Germanus	»	»	1606
Bissus (Bernardus)				
Blacciot.				
Blosius (Franc. Ludov.)	Belga	1506	»	1566
Bodinus (Joannes)	Gallus	»	16° sæc.	»
Boerius (Nicolaus)	Gallus	»	16° sæc.	»
Bona (Card.)	Italus	1609	»	1674
Bonacina (Martinus)	Italus	»	»	1631
Bonamicus			»	
Bonartius (Oliverius)	Belga	»	»	1655
Bonaspes (Franciscus)		»	17° sæc.	»
Bonaventura (S.)	Italus	1221	»	1274
Bonifacius (Joannes)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Bordonius (Franciscus)	Italus		»	»
Borgia (Ludovicus Crespinus à)	Italus	1682	»	1764
Bosco (Joan. à)	Batavus	»	17° sæc.	»
Bossius (Joannes Angelus)		»	17° sæc.	»
Bosvinus	Gallus	»		
Boudewins (Michael)	Belga	»	17° sæc.	»
Boudartus (Jacobus)	Belga	1622		1702
Bouwens (Andreas)	Belga	»	17° sæc.	»
Brancatius (Card. de Lauræa.)	Italus	1611	»	1693
Braschius (Joannes Baptista)				

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Bresserus				
Brixia (P. Fortun. à)				
Burchardus	Germanus	»	»	1025
Burghaber (Adamus)	Germanus	»	17° sæc.	»
Busembaum (Hermannus)	Germanus	1600	»	1668
Butrio (Antonius de)	Italus	»	16° sæc.	»

C

Cabassutius (Joannes)	Gallus	1604	»	1685
Cabrera (Petrus de)	Hispanus	»	16° sæc.	»
Cabrinus (Josephus)				
Cajetanus (Thomas de Vio, Card.)	Italus	1469	»	1534
Calderinus (Joannes)	Gallus	»	14° sæc.	»
Calepinus (Ambrosius)				
Calmet (Augustinus)	Gallus	1672	»	1757
Campanile (Joannes)	Italus	»	»	1626
Campione (Hyacinthus)	Hungarus	1725	»	1767
Candidus				
Cangiamila (Francisc. Emman.)	Italus			
Canisius (Petrus)	Batavus	1520	»	1577
Canus (Melchior)	Hispanus	1523	»	1566
Capellotus				
Capotus (Sertorius Caputo)				
Capistrano (S. Joann. à)	Italus	1385	»	1456
Capreolus (Joann.)	Gallus	»	15° sæc.	1633
Carafa	Italus	1561	»	
Caramuel (Joannes)	Germanus	1606	»	1682
Cardenas (Joannes de)	Hispanus			
Carena (Cæsar)				
Carnot (Arnold.)				
Carolus (Borromæus S.)	Italus	1538	»	1584
Carratinus				
Carterius				
Casarubius (Alphonsus)				
Caspensis (Ludovicus)			17° sæc.	»
Cassalius				
Cassianus (Joannes)	Gallus		»	435
Cassiodorus (Magnus Aurelius)	Italus	469	»	562
Castaldus				
Castelvetere (F. Bernard. à)				
Castropalao (Ferdinandus de)	Hispanus	»	»	1633
Castro (Antonius de)		»	»	1558
Catharinus (Ambrosius)	Italus	1487	»	1553
Ceballos				
Ceneda (Petrus)				
Cerbulus				

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Cespedes				
Chambers (Ephraim)	Anglus	»	»	1710
Chapeauville (Joannes)	Belga	1551	»	1617
Charlas (Antonius)	Gallus	»	»	1798
Cherubinus (Flavius)				
Chassainus (Bruno)	Gallus	»	17° sæc.	»
Chioccarellus (Barthol.)				
Chokier (Erasmus à)	Belga	»	17° sæc.	»
Chrysostomus (S.)	Asianus	344	»	407
Ciera				
Clarus (Julius)	Italus	»	»	1575
Clericatus (Joannes)	Italus			
Cochlæus (Joannes)	Germanus	1474	»	1552
Collet (Petrus)	Gallus	1697	»	1770
Comitolus (Paulus)	Italus	1546	»	1626
Concina (Daniel)	Italus	1686	»	1756
Coninchius (Ægidius)	Belga	1571	»	1633
Corradus (Pyrrhus)	Italus	»	17° sæc.	»
Contensonius (Vincentius)	Gallus		17° sæc.	»
Continuator Sporerii				
Continuator Tournely (*vide* Collet)				
Continuator Witassi				
Corduba (Antonius de)	Hispanus	»	16° sæc.	»
Coreglia				
Corella (Jacobus de)	Hispanus	1657	»	1690
Coriolano (Franciscus Longus à)	Italus	»	17° sæc.	»
Cornejus (Petrus)	Italus	»	15° sæc.	»
Cornelius à Lapide	Belga	1566	»	1637
Corsettus				
Cotonius (Petrus)	Gallus	1564	»	1626
Covarruvias (Didacus)	Hispanus	1512	»	1577
Crassus				
Crousers				
Crux (Joan. de la)	Italus	1676	»	1751
Cujacius (Jacobus)	Gallus	»	»	1590
Cuniliati (Fulgent.)	Italus	1685	»	1759
Curiel (Alph. Joan.)	Hispanus	»	»	1669
Cusanus (Nicolaus, Card.)	Germanus	1401	»	1454
Cutillus				
Cyprianus (S.)	Afer	»	»	258
Cyrillus (S. Alexand.)	Afer	»	»	444
Cyrillus (S. Hierosol.)	Asianus	315	»	386

D

Dalvinus				
Damascenus (Joan. S.)	Asianus	696	»	780
Damianus (Petrus S.)	Italus		11° sæc.	

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM.		
		Nat.	Vixit.	Mort.
Decianus (Tiberius)	Italus	1508	»	1581
Decius (Philippus)	Italus	1454	»	1535
Decocq (Florentius)		»	17° sæc.	»
Delbene (Thomas)		»	17° sæc.	»
Delrio (Martinus Antonius)	Belga	1551	»	1608
Diana (Antonius)	Italus	1585	»	1663
Dionysius (Carthus.)	Belga	1402	»	1471
Dionysius (Alex. S.)	Afer	»	»	264
Diocastillo (Joann. de)	Italus	1585	»	1653
Donatus (Hieronymus)	Italus	»	»	1513
Drexelius (Jeremias)	Germanus	1581	»	1638
Driedo (Joannes)	Belga	1480	»	1535
Druinus (Raynaldus)	Gallus	1682	»	1742
Duardus				
Du Hamel (Joan. Bapt.)	Gallus	1624	»	1706
Dupasquierus (Sebastianus)				
Dupinus (Ludovicus)	Gallus	1700	»	1800
Durandus (Guilielmus)	Gallus	1232	»	1296
Durandus (Stephanus)	Gallus	»	»	1589
Duvallius (Andreas)	Gallus	1554	»	1638
E				
Echius (seu Eckius, Joannes)	Germanus	1486	»	1543
Elbel (Benjamin)	Germanus	»	18° sæc.	»
Elizalde (Michael de)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Ephrem (S.)	Asianus	»	»	378
Epiphanius (S.)	Asianus	310	»	403
Erasmus (Desider.)	Batavus	1467	»	1536
Escobar (Antonius de)	Hispanus	1589	»	1669
Esparsa (Martinus de)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Estius (Guillelmus)	Batavus	1542	»	1613
Eusebius (Pamphil.)	Asianus	»	4° sæc.	»
Everardus (Card.)				
F				
Faber (Joannes)	Germanus	1470	»	1341
Fachinæus				
Fagnanus (Prosper)	Italus	1598	»	1678
Fagundez (Stephanus)	Lusitanus	1577	»	1645
Farinaccius (Prosper)	Italus	»	17° sæc.	»
Farvacquesius (Franciscus)	Gallus	»	17° sæc.	»
Fausto (Bartholomeus à S.)	Italus	»	17° sæc.	»
Felinus *vide* Sandeus.				
Fenario (Joan. à)				
Ferdinandus (de Jesu)	Hispanus	1571	»	1644

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM.		
		Nat.	Vixit.	Mort.
Fernandez				
Ferraris (Lucius)				
Ferrantinus (Hieronymus)				
Filguera				
Filliuccius (Vincentius)	Italus	1556	»	1632
Fischer (Joan.)	Anglus	1455	»	1535
Flaminius	Italus	»	16° sæc.	»
Fleury (Claudius)	Gallus	1640	»	1723
Floronus (Lucas)	Gallus	»	17° sæc.	»
Fontanus (Franciscus)				
Fornarius (Martinus)	Italus	»	17° sæc.	»
Fragosa				
Francolinus (Balth.)	Italus	»	18° sæc.	»
Franciscus (Salesius S.)	Sabaudus	1567	»	1622
Franzoja (Angelus)				
Frassenius (Claudius)	Gallus	1620	»	1711
Freita				
Fumus (Bartholomæus)	Italus	»	16° sæc.	»
G				
Gabriel (à S. Vincent.)				
Gabrina				
Gaberus				
Gallego (Barnabas)				
Galenus (Matthæus)	Batavus	1528	»	1573
Gallemarte				
Gallensis				
Gallia vindicata (Auctor anonymus)				
Gallup.				
Gamachæus (Philippus)	Gallus	1568	»	1625
Gandavensis (Henricus)	Belga	»	17° sæc	»
Garcias (Nicolaus)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Gatticus (P.)				
Gavantus (Bartholomæus)	Italus	»	»	1640
Genettus (Franciscus)	Gallus	1640	»	1702
Genuensis (Marcus Antonius)				
Gerson (Joan.)	Gallus	1363	»	1429
Giballinus				
Gibertus (Joannes Petrus)	Gallus	1660	»	»
Gigas (Hieronymus)	Italus	»	16° sæc.	»
Giribaldus				
Gisbertus (Joannes)	Gallus	1639	»	1711
Glossa (Auctores interpretes Jur. Can.)				
Gobatus (Georgius)	Helvetius	1600	»	1679
Gomez (Antonius)	Hispanus	»	16° sæc.	»
Gonet (Joannes Baptista)	Gallus	1616	»	1681
Gonsalez (Thyrsus)	Hispanus	»	»	1705
Gordonus (Jacobus)	Scotus	1552	»	1641

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Gormaz (Joannes Baptista)	Hispanus			
Gothofredus (Dionysius)				
Gotti (Vincent. Ludov. Card.)	Italus	1664	»	1742
Grado (Stephanus)	Dalmata	»	17° sæc.	»
Graffis (Jacobus de)	Italus	»	16° sæc.	»
Granado (Jacobus)	Hispanus	1572	»	1632
Granata (Ludovicus à)	Hispanus	1505	»	1588
Grancolas (Joannes)	Gallus	»	»	1732
Grandinus (Martinus)	Gallus	1604	»	1691
Gratianus	Italus	»		»
Graveson (Ignat. Hyacin. Amat.)	Gallus	1670	»	1733
Gravina (Joseph Maria)	Italus	1702	»	1780
Gregorius Magnus (S.)	Italus	540	»	604
Gregorius (Nazianz. S.)	Asianus	328	»	389
Gregorius (Nissen. S.)	Asianus	331	»	396
Gretserus (Jacobus)	Germanus	1561	»	1625
Grotius (Hugo)	Batavus	1583	»	1645
Guillelmus Parisiens.	Gallus	»	»	1249
Guimenius				
Guttierez (Joannes)	Hispanus	»	16° sæc.	»
Guyetus (Carolus)	Gallus	1600	»	1664

H

Habert (Ludov.)	Gallus	1635	»	1718
Haelensis (Alexander)				
Haræus (Francis.)	Batavus	1550	»	1632
Harduinus (Joannes)	Gallus	1646	»	1729
Haunoldus (Christophorus)	Germanus	»	17° sæc.	»
Heinneccius (Joannes Gottlieb)	Germanus	1681	»	1741
Henno (Francisc.)	Belga	»	18° sæc.	»
Henricus (à S. Ignatio)	Belga	»	»	1720
Henriquez (Henricus)	Lusitanus	1536	»	1608
Herincx (Guillielmus)	Belga	1620	»	1678
Herminier (Nicolaus L')	Gallus	1657	»	1735
Hieronymus (S.)	Dalmata	331	»	420
Hilarius (S.)	Gallus	»	»	368
Hoffman (Gasparus)	Germanus	1572	»	1648
Holden (Henricus)	Gallus	1596	»	1665
Holzmann	Germanus			
Homobonus de Bonis				
Hostiensis (Henricus de Segusia)	Italus	»	»	1272
Hozes				
Hugo a S. Victor.	Belga	»	12° sæc.	»
Hugo (Carolus Ludovicus)	Gallus	»	»	1739
Humbertus (Petrus)	Gallus	1696	»	1788
Hurtado (Thomas)	Hispanus	»	»	1659
Hurtado (Gasparus)	Hispanus	1575	»	1647
Hurtadus (Petrus, de Mendoza)	Hispanus	»	»	1616

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
I				
Ignatius de Loyola (S.)	Hispanus	1491	»	1556
Ildephonsus (Joan. Bapt.)				
Illsung (Jacobus)	Germanus	»	17° sæc.	»
Imola (Joannes de)		»	»	1436
Innocentius III. Papa.	Italus	1160	»	1216
Irenæus (S.)	Græcus	»	»	202
Isambertus (Nicolaus)	Gallus		17° sæc.	»
Isidorus (S.)	Hispanus	»	12° sæc.	»
Januariis (Joseph de)				
Jason				
Javellus (Christophorus)	Italus	»	»	1540
Joachim (Abbas)	Italus	1130	»	1202
Joannes à Cruce (S.)	Hispanus	1542	»	1591
Joannes à sancto Thoma.				
Jordanus (B.)	Germanus	»	»	1237
Iserna				
Jueninus (Gasparus)	Italus	1650	»	1713
Justinus (S.)	Asianus	105	»	163
Ivo	Gallus	»	11° sæc.	»
K				
Kellisonius				
Krimerius (Ferdinandus)		»	18° sæc.	»
Kuglerius (Joannes)				
L				
L'abbé (Philippus)	Gallus	1607	»	1666
La Croix (Claudius)	Belga	1652	»	1714
Lactantius (Lucius Cœlius)	Afer			
Laguna (Andreas)	Hispanus	1499	»	1560
Llamas (Hieronymus)				
Lambertini (Card. Ben. XIV.)	Italus	1675	»	1758
Lampridius (Anton.)				
Lancellotti (Joannes Paulus)	Italus	1511	»	1591
Lancicius (Nicolaus)	Polonus			
Lanfrancus	Italus	1005	»	1089
Lassarte				
Lastra				
Launojus (Joannnes de)	Gallus	1603	»	1674
Layman (Paulus)	Germanus	1576	»	1625
Leander (à SS. Sacramento)	Gallus	»	»	1667

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Lebrun (Petrus)	Gallus	1661	»	1729
Ledesma (Petrus)	Hispanus	»	»	1616
Ledesma (Bartholomæus)	Hispanus			
Leo (S.)	Italus	»	»	461
Leon (Alphons. de)	Italus			
Leonardus à Portu Mauritio (B.)	Italus	1676	»	1751
Lessius (Leonardus)	Belga	1554	»	1625
Leurenius (Petrus)	Germanus	»	18° sæc.	»
Lezana (Joannes Baptista de)	Hispanus	1586	»	1659
Lezarus (Petrus)	Gallus	»	17° sæc.	»
Lohner (Tobias)	Germanus	»	17° sæc.	»
Lombardus (Petrus)	Gallus	»	»	1140
Lopez (Ludovicus)				
Lorca (Petrus de)		»	17° sæc.	»
Lorichius (Judocus)	Germanus		17° sæc.	»
Lorichius (Ludovicus)	Germanus	»	17° sæc.	»
Lossada		»	»	
Loth (Ludovicus Bertrandus)		»	»	1653
Lotterius (Melchior)				
Luca (Card. Joannes Baptista de)	Italus	1617	»	1683
Ludovicus (à S. Joan.)				
Lugo (Card. Joannes de)	Hispanus	1583	»	1660
Lugo (Franciscus)	Hispanus	»	»	1652
Lumbier				
Lupus (Christianus)	Belga	1612	»	1681
Lyro (Nicolaus de)	Gallus	»	»	1340

M

Machadus de Chaves (Joannes)	American.	»	»	1653
Macrus		»	»	»
Magius (Franciscus Maria)	Italus	1612	»	1686
Majolus (Simon)	Italus	»	»	»
Major (Joan.)	Scotus	1468	»	1550
Malderus (Joannes)	Belga	»	»	1633
Maldonatus (Joannes)	Hispanus	1534	»	1583
Malvenda (Thomas)	Hispanus	1566	»	1628
Mancinus (Joannes Baptista)	Italus	»	»	1640
Manriquez (Angelus)	Hispanus	1577	»	1649
Mansi (Joannes Dominicus)	Italus	1692	»	1769
Manuel.				
Marca (Petrus à)	Gallus	1594	»	1622
Marchaldus				
Marchantius (Jacobus)		»	17° sæc.	»
Marchantius (Petrus)	Belga	1585	»	1661
Marchinus (Joannes Franciscus)	Italus	1713	»	17.3
Marco (Barthol. à)	Italus	»	18° sæc.	»
Margarita				

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM.		
		Nat.	Vixit.	Mort.
Marianus Victor				
Marino (Dominicus à)	Italus	»	»	1669
Marinus (Joannes)	Hispanus	1654	»	1725
Marsilius	Italus	»	»	1328
Martinez (Gregorius)				
Martene (Edmundus)	Gallus	1654	»	1739
Martinon (Joannes)	Gallus			1662
Martinus (à S. Jos.)		»	»	
Martyr (Petrus)	Italus	»	16° sæc.	»
Mascardus (Josephus)	Italus	»	»	1595
Mastrius (Bartholomæus)	Italus	»	17° sæc.	»
Mathæus (de Krocof)	Germanus	»	»	1410
Matienzo				
Mauri (editores è Congregatione S.)				
Maurus (Sylvester)	Italus	»	»	1672
Mazzochius (Alexius)	Italus	1684	»	1771
Mazzotta				
Medina (Bartholomæus)	Hispanus	1528	»	1581
Medina (Joannes)	Hispanus	1490	»	1546
Megala				
Milante	Italus	»	»	1749
Menardus (Nicolaus Hugo)	Gallus	1585	»	1644
Menchata				
Mendo (Andreas)			»	
Mendosa (Franciscus de)	Lusitanus	»	16° sæc.	»
Menghi (Hieronym.)				
Menochius (Jacobus)	Italus	1532	»	1607
Merarius				
Merati (Cajetanus)	Italus	1668	»	»
Merbesius	Gallus	»	»	1684
Mercado (Ludovicus de)	Hispanus	1520	»	1606
Mercorus (Julius)		»	17° sæc.	»
Merenda (Antonius)	Italus	1578	»	1657
Merolla (Franciscus)				
Metinus (Henricus)				
Michel (Augustinus)	Germanus	1661		1751
Miranda (Ludovicus)	Hispanus			
Mirandola *vide* Picus				
Molfesius (Andreas)	Italus	»	17° sæc.	»
Molina (Ludov.)	Hispanus	1535	»	1600
Monacellus (Franciscus)				
Moneta	Italus	»	»	1240
Montesinos (Ludov.)	Hispanus	»	»	1621
Moretto				
Morinus (Joannes)	Gallus	1591	»	1659
Moscosa				
Moure (Autonius Fernandes de)	Lusitanus		17° sæc.	»
Moya (Matthæus de)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Muratorius (Ludov.)	Italus	1672		1750

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Murcia (Leander de)				
Murtius				
Muscettola (Francisc.)				
N				
Naldus				
Nancius (Guillelm.)				
Narbona				
Natalis Alexander	Gallus	1639	»	1724
Natta (Marcus Antonius)	Italus	»	16° sæc.	»
Nauclerus (Joannes)	Germanus	»	15° sæc.	»
Navarrus (Martinus)	Hispanus	»	»	1586
Navarrus (Petrus)	Hispanus		16° sæc.	»
Navarrus (Tiburtius)	Hispanus		16° sæc.	»
Nellus				
Nevo (Alex. de)	Italus	»	15° sæc.	»
Nicephorus (Hist.)	Græcus	»	8° sæc.	»
Nicolai (Joannes)	Gallus	»	17° sæc.	»
Nicolius (Petrus)	Gallus	1625	»	1695
Nieremberg (Euseb.)	Hispanus	1590	»	1658
Noris (Henricus, Card.)	Italus	1631	»	1704
Nugnus (Didacus)				
Nyder (Joan.)	Germanus	»	15° sæc.	»
O				
Ochagavius (Petrus)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Oltrado				
Onnate (Petrus de)				
Onuphrius	Italus	»	»	1568
Opatovius				
Origines (Adamantius)	Afer	185	»	254
Ormachæa (Hieronym.)				
Orsi (Joan. Aug. Card.)	Italus	1692	»	1761
Ortiz (Alphonsus)	Hispanus	»	15° sæc.	»
Ovanus				
Oviedo (Franciscus de)	Hispanus	»	»	1651
Oxeda				
P				
Pagius (Antonius)	Gallus	1624	»	1695
Palatius (Michaël)	Hispanus	»	16° sæc.	»
Palao (Mich. de)				
Palladius				

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Pallavicin (Sfortia, Card.)	Italus	1607	»	1667
Paludanus (Petrus de Palude)	Gallus	»	14° sæc.	»
Pandao (Henricus à)				
Panormitanus, *vide* Abbas				
Panzaroli				
Pardus				
Pariginus				
Parisiis (Joan. à)				
Pasqualigus (Zacharias)	Italus	»	17° sæc.	»
Passerinus (Petrus Maria)			17° sæc.	»
Patel				
Patutius (Joann. Vincent.)	Italus	1700	»	1769
Pavone (Josephus Maria)	Italus	»	18° sæc.	»
Pax (Jordanus)				
Payva (Didacus)				
Pecinious				
Pegna (Franciscus)				
Peyrinus (Laurentius)		»	17° sæc.	»
Pelbartus				
Pellizarius (Franciscus)	Italus	»	»	1651
Pereira	Hispanus	»	16° sæc.	»
Perez (Martinus)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Perez (Antonius)	Hispanus	1583	»	1672
Personius				
Persicus				
Pesantius (Alexander)	Italus			
Petavius (Dionysius)	Gallus	1583	»	1652
Petio (de)				
Petitdidierus (Abbas)	Gallus	1659	»	1728
Petra (Card.)				
Petrocorensis				
Petrucci (Petrus, Card.)	Italus	1658	»	1701
Petschascher (Benedictus)	Germanus	»	17° sæc.	»
Philiarchus				
Philibertus				
Philippus (Nerius S.)	Italus	1515	»	1595
Piasecius (Paulus)	Polonus	»	17° sæc.	»
Pichler (Vit.)	Germanus	»	»	1750
Picus à Mirandola (Card.)	Italus			
Piette (Aurel.)	Belga			
Pignatellus (Jacobus)	Italus	»	17° sæc.	»
Pinamonti (Joannes Petrus)	Italus	1642	»	1703
Pinellus	Italus	»	17° sæc.	»
Pirhing (Henricus)	Germanus	»	17° sæc.	»
Piscara				
Pittonius (Joannes Baptista)				
Pizarrus				
Platelius (Jacobus)	Belga	1608	»	1681
Polancus (Joannes)				

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Pomponius				
Pontanus (Francisc.)				
Pontassus (Joannes)	Gallus	1638	»	1728
Pontius (Basilius)	Hispanus	»	»	1629
Portella (Laurentius)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Possevinus (Antonius)	Italus	1534	»	1611
Potesta (Felix)				
Pouget	Gallus			
Prado (Joannes Martinus de)	Hispanus	»	»	1668
Præpositus (Joan.)	Belga	»	»	1634
Purchotius (Edm.)	Gallus	1651	»	1734
Puteanus (Henricus Van de Putte)	Batavus	1574	»	1646
Pyrrhus				
Prosper (S.)	Gallus	403	»	»

Q

Quaranta (Stephanus)	Italus	»	17° sæc.	»
Quarti (Paulus Maria)	Italus	»	17° sæc.	»
Quintanadvenas (Antonius de)	Hispanus	»	»	1651

R

Ramirez (Calixtus)				
Raymundus de Pennafort (S.)	Hispanus	1175	»	1275
Rancé (Abbas de)	Gallus	1626	»	1700
Raynaldus (Odericus)	Italus	1595	»	1671
Raynaudus (Theophilus).	Gallus	1583	»	1663
Rebellus (Ferdinandus)	Lusitanus	1547	»	1608
Rebuffus (Petrus)	Gallus	1487	»	1557
Reginaldus (Valerius)	Gallus	1543	»	1623
Regula Morum (auctor anonym.)				
Reiffenstuhl (Anacletus)	Germanus	»	18° sæc.	»
Relig. (Anton. de)				
Renzius				
Rhodes (Gregorius de)	Gallus	»	»	1661
Ribadineira (Petrus)	Hispanus	1517	»	1611
Riccius (Aloysius)	Italus	»	17° sæc	»
Richardus	Anglus	»	12° sæc.	»
Rigordus	Gallus	»	»	1207
Riminaldus				
Ripa (Joannes Franciscus)	Italus	»	»	1534
Ripalda				
Riverius (Lazarus)	Gallus	1589	»	1655
Rocafull (Joseph)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Rochus				
Rodriguez (Emmanuel)	Lusitanus	1551	»	1619

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Rolandus		»	»	»
Roncaglia (Constantinus)	Italus	»	18° sæc.	»
Rosella (Josephus)		»	17° sæc.	»
Rosmer (Paulus)	Belga	»	»	1664
Rossius (Joannes Baptista)	Italus	1507	»	1578
Rovitus				
S				
Sa (Emmanuel)	Lusitanus	1530	»	1596
Sabbatinus				
Sabinus (Franciscus)				
Salas (Joannes de)	Hispanus	»	»	1612
Salcedo				
Salmanticenses (Carmelitæ discalceati)	Hispani			
Salmeron (Alphonsus)	Hispanus	1515	»	1585
Salonius (Michael)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Sambovius (Sainte-Beuve, Jacob.)	Gallus	1613	»	1677
Sanchez (Thomas)	Hispanus	1551	»	1610
Sancius (Joannes)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Sanctius (Gaspar)	Hispanus	1544	»	1628
Sanctorelli				
Sandeus (Felin.)	Italus	»	»	1503
Sarnelli (Januarius Maria)	Italus	1702	»	1744
Sayrus (Gregorius)	Anglus	»	»	1602
Scaramelli (Joan. Bapt.)	Italus	»	18° sæc.	»
Scheelstrate (Emm. de)	Belga	1648	»	1692
Schilder (Ludovicus de)	Belga	1606	»	1667
Schneider.				
Scotus (Joannes Duns)	Scotus	1273	»	»
Scortia (Joan. Bapt.)				
Segneri (Paulus)	Italus	1624	»	1694
Segura				
Senensis (Hugo)				
Serarius (Nicolaus)	Gallus	1555	»	1609
Servius (Philip.)				
Serius (Marcus)	Italus	»	»	1663
Serra (Joannes Angelus)	Italus	»	»	1775
Serry (Jacob.)	Gallus	1659	»	1738
Sessa (Josephus)				
Sfondratus (Card. Cælestinus)	Italus	1649	»	1696
Sifilinus				
Sigismundus				
Silos				
Silvester (de Afflicto)		»	»	
Simanchus (Jacobus)				
Simonet (Edmundus)	Gallus	1662	»	1733

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Siremundus (Jacobus)	Gallus	»	»	1651
Sixtus (Senensis)	Italus	1520	»	1569
Sleidanus (Joann.)	Belga	1506	»	1556
Socinus (Marianus)	Italus	1401	»	1467
Sorbo (Hieron. de)				
Sorbon (Robertus de)	Gallus	1201	»	1274
Soria (Joan. de)	Italus	1700	»	1767
Soto (Dominicus)	Hispanus	1494	»	1560
Soto (Petrus de)	Hispanus	»	»	1563
Sousa (Ludovicus de)	Lusitanus	1604	»	1633
Sperelli (Alexand.)	Italus	»	17° sæc.	»
Spinellus				
Spondanus (Henricus de Sponde)	Gallus	1568	»	1643
Sporer (Patricius)	Germanus	»	17° sæc.	»
Staib				
Stephanus à S. Paulo			17° sæc.	»
Stotz (Matthæus)	Germanus	1614	»	1678
Suarez (Franciscus)	Hispanus	1548	»	1617
Suarez (Joann.)	Hispanus			
Surdus				
Suso (Henricus)	Germanus	1300	»	1366
Sylvius (Franciscus)	Belga	1581	»	1649

T

Taberna (Joan. Bapt.)	Belga	»	17° sæc.	»
Tabiena (Joann.)		»	16° sæc.	»
Tamburini (Thomas)	Italus	1591	»	1675
Tancredus (Vinc.)	Italus	»	»	1659
Tanner (Adamus)	Germanus	1572	»	1632
Tapia (Petrus de)	Hispanus	»	»	1657
Tasi				
Tassoni (Alexander)	Italus	1565	»	1635
Terillus (Antonius)	Anglus	»	17° sæc.	»
Tertullianus (Quint. septim.)	Afer	»	»	216
Tesaurus (Carolus)	Italus	1587	»	1655
Texeda				
Themudus				
Theodoretus	Asianus	393	»	458
Theodorus (à Spir. sancto)				
Theotimus				
Theresia (Sancta)	Hispana	1515	»	1582
Thomas (Aquin. S.)	Italus	1227	»	1274
Thomas (à Villa nova S.)	Hispanus	1488	»	1555
Thomassinus (Ludovicus)	Gallus	1619	»	1695
Tiraquellus (Andreas)	Gallus	»	»	1558
Tirinus (Jacobus)	Belga	1580	»	1636

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM. Nat.	Vixit.	Mort.
Toletus (Franciscus)	Hispanus	1532	»	1596
Tonellus (Hippolytus)				
Torni (Julius)	Italus	»	18° sæc.	»
Torrecilla				
Torreblanca	Hispanus	»	17° sæc.	»
Tostatus (Alphons. *vide* Abulensis)				
Tournely (Honorat.)	Gallus	1658	»	1729
Trimarchus				
Triumphus (Augustinus)				
Troila				
Trulenchius (Joan. Ægidius)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Tucius				
Turibius (S.)				
Turecremata (Card. Joan. de)	Hispanus	1388	»	1468
Turrianus (Aloysius de Torres)	Hispanus	1504	»	1584
Tuschus (Dominic. Card.)				1620

U

Ubaldis (Petrus de)	Italus	»	»	1400
Ugolinus (Bartholomæus)	Italus	1540	»	»
Ugonius (Mathias)	Asianus	»	»	1507
Ursaya (Dominicus)				
Ursil				

V

Valdesius (Ferdinandus)				
Valentia (Greg. à)	Hispanus	1543	»	1603
Valeria (Augustinus)	Italus	1531	»	1606
Van Espen (Zeg. Bernardus)	Belga	1700	»	1800
Van Roy (Leonardus)	Belga	»	18° sæc.	»
Vasquez (Gabriel)	Hispanus	»	»	1604
Vega (Alphonsus)	Hispanus	»	16° sæc.	»
Velasquez (Anton.)	Hispanus	1585	»	1669
Veneto (Paulus)	Italus	»	»	1429
Ventriglia (Joan. Bapt.)	Italus			
Veracrux (Alphonsus)	Hispanus	»	16° sæc.	»
Verde				
Verricelli (Angelus Maria)	Italus	»	17° sæc.	
Verjuys (Antonius)	Gallus	1652	»	1706
Vestrini			»	»
Victorelli (Andreas)	Italus	»	»	»
Victoria (Franciscus de)	Hispanus	»		1549
Vidal (Marcus)	Italus	»	17° sæc	»
Viguerius (Joann.)	Hispanus	»	16° sæc.	»
Villalobos (Henricus de)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Visconti (Josephus)	Italus	»	16° sæc.	»

NOMEN.	PATRIA.	SÆCULUM.		
		Nat.	Vixit.	Mort.
Viva (Dominicus)	Italus	1648		
Vivaldus (Marc. Alphons.)	Italus	»	16° sæc.	»
Volaterranus (Raphaël)	Italus	1450	»	1521
W				
Wading (Petrus)	Hibernus	1586	»	1644
Waldensis (Thomas)	Anglus	»	»	1430
Wazz				
Wesembec (Matthæus)	Belga	1531	»	1586
Weistner (Jacob)				
Wigandt				
Wiggers (Joann.)	Belga	1571	»	1639
Witasse (Carol.)		1660	»	1706
Z				
Zacharia (Franc. Anton.)	Italus	1712	»	1796
Zambranus (Melchior)	Hispanus	»	17° sæc.	»
Zanardi (Michael)	Italus	1570	»	1641
Zechius	Germanus	»	16° sæc.	»
Zerola (Thomas)	Italus	1448	»	»
Zumel (Franciscus)		»	»	1607

ERRATA.

1. Delenda est adnotatio, quæ ad l. 6. n. 339 circa indulgentiam plenariam in altari privilegiato consequendam posita invenitur. Deceptus nempe fuit Editor Ephemeridibus Galliæ et Belgii, quæ decretum quoddam S. R. C. partim falsum retulerunt, quod verò postea revocaverunt.

2. Sicut Auctor ita et Editor hujus Operis duo oblitus est loca textui inserere; Auctor ea in Indice rerum generali posuerat, quæ jam Editor hìc loci exhibet. Sunt autem sequentia, quæ Auctor his verbis notavit:

a. *An devotè audientes Horas, dum musici cantant, satisfaciant? Affirmant aliqui apud Pelliz. c. 8. n. 42; sed omnino negandum cum Croix l. 4. n. 1299 et Mazz. t. 1. p. 302. Id notatur hìc, quia omissum erat in corpore.*

b. *Nota hìc obiter quamdam doctrinam sequentem, in corpore omissam: Religiosus injustè denegans suffragium novitio peccat, et tenetur ad restitutionem, ut dicunt Sporer tr. 5. in Dec. c. 1. n. 139 Lugo d. 9. n. 54 et Holzmann, t. 1. p. 614. n. 471 cum aliis communissimè; nisi adsit gravis causa reprobandi, nempe infirmitatis, malæ indolis, defectus talentorum et similium, ita ut putetur futurus gravis religioni.*